

**T.C.**  
**PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ**  
**ARKEOLOJİ ENSTİTÜSÜ**  
**DOKTORA TEZİ**  
**ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI**  
**ARKEOLOJİ DOKTORA PROGRAMI**

**LAODIKEIA CAMLARI**  
**(HELLENİSTİK-GEÇ ANTİK ÇAĞ)**

**Yasemin İNCEELGİL**

**Danışman**

**Prof. Dr. Celal ŞİMŞEK**

**2023**

**DENİZLİ**

## DOKTORA TEZİ ONAY FORMU

Arkeoloji Anabilim Dalı, Klasik Arkeoloji Bilim Dalı doktora programı öğrencisi Yasemin İNCEELGİL tarafından Prof. Dr. Celal ŞİMŞEK yönetiminde hazırlanan "LAODIKEIA CAMLARI (HELLENİSTİK-GEÇ ANTİK ÇAĞ)" başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 14.08.2023 tarihinde yapılan tez savunma sınavında başarılı bulunmuş ve Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

Prof. Dr. Bilal SÖĞÜT

Danışman-Jüri

Prof. Dr. Celal ŞİMŞEK

Jüri

Prof. Dr. Bahadır DUMAN

Jüri

Doç. Dr. Serdar Hakan ÖZTANER

Jüri

Doç. Dr. Çiğdem GENÇLER GÜRAY

Pamukkale Üniversitesi Arkeoloji Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun ..... tarih ve .....sayılı kararıyla onaylanmıştır.

**Müdür**

Prof. Dr. Celal ŞİMŞEK

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunulduğunu beyan derim.

Yasemin İNCEELGİL

## ÖNSÖZ

Pamukkale Üniversitesi Arkeoloji Enstitüsü Doktora programı kapsamında hazırlanan “Laodikeia Camları (Hellenistik-Geç Antik Çağ)” başlıklı tez çalışması Phrygia Bölgesi'nin en önemli kentlerinden biri olan Laodikeia'nın bir *polis* olarak kurulduğu Hellenistik Dönem'den terk edildiği 7. yy'a kadar geçen sürece dair cam repertuarını ve üretimini içermektedir.

Sanırım her tez çalışmasının yazması en keyifli bölümü *Önsöz*'leridir. Hem çalışmada artık sona gelindiğini gösterirken hem de bu süreçte desteğini hissettiğiniz kişilere teşekkür edebilmenin verdiği mutluluğu içerir.

Tez danışmanım Prof. Dr. Celal ŞİMŞEK hocama bilimsel anlamdaki birikimleri ile çalışmanın her sürecini şekillendirdiği, tüm imkanlar ile bu tezin oluşmasını sağladığı ve her koşulda yanımda hissettiğim kıymetli destekleri için çok teşekkür ederim.

Prof. Dr. Bahadır DUMAN hocama, aklıma takılan en ufak bir soruya bile usanmadan verdiği cevaplar için tezime adına, meslek hayatımın ilk anından itibaren her konuda danışabilme samimiyetini hissettirdiği için kendi adıma şükran borçluyum.

Doç. Dr. Çiğdem GENÇLER GÜRDAY hocamın bu çalışmaya olan bilimsel katkısı çok ama çok büyük. Anlatmak paragraflarca sürebilir. Ancak verdiği gücün ve manevi desteğin yarattığı his kelimelerle anlatılamaz. Sevgim ve minnetim tarifsiz...

Ve çalışma sürecindeki diğer kıymetli isimler... Her zorlukta desteklerini yanı başımda hissettiğim mesai arkadaşlarım ve dostlarım Dr. Öğr. Üy. Barış YENER ve Dr. Şeniz YENER'e, varlıkları ve destekleri ile güç katan Doç. Dr. Umay OĞUZHANOĞLU AKAY'a, Öğr. Gör. Dr. Özlem AYTEK'e Doç. Dr. Murat TAŞKIRAN'a ve Arş. Gör. Ayşem TARHAN SEZGİN'e teşekkür ederim. İyi ki varsınız....

Tez içerisindeki cam buluntuların çizimlerini ve fotoğraflarını tüm titizliği ile sabırla işleyerek görsellerini hazırlayan Uzm. Ark. Kübra BAŞYİĞİT'e çabası ve tüm emekleri için ne kadar teşekkür etsem az.

Çalışma sürecindeki yardımları için Uzm. Rest. Eda ALTUNCU'ya, Uzm. Ark. Ayşegül ARIĞ'a, Uzm. Ark. Doğan PEÇEN'e, Uzm. Ark. Fatma KIYAK'a ve Laodikeia'nın gelmiş geçmiş tüm emekçilerine en içten teşekkürlerimle....

Hayatımın her aşamasında ve tüm kararlarımda en büyük ve en kıymetli destekçilerim olan canım anneme ve anneanneme muhteşem yol arkadaşlıkları için sonsuz teşekkürler...

Yasemin İNCEELGİL

# ÖZET

## LAODIKEIA CAMLARI

### (HELLENİSTİK-GEÇ ANTİK ÇAĞ)

İNCEELGİL, YASEMİN

DOKTORA TEZİ

ARKEOLOJİ ABD

Arkeoloji Doktora Programı

Tez Yöneticisi: Prof. Dr. Celal ŞİMŞEK

Ağustos 2023, 514 Sayfa

Laodikeia, Denizli İli'nin 6 km kuzeyinde; Eskihisar, Goncalı, Bozburun mahalleleri sınırları içinde yer alır. *Rhoas* ve *Diospolis* adındaki erken yerleşimlerin üzerine bir *polis* olarak kurulduğu MÖ 3. yy'dan itibaren bölgenin en önemli kentleri arasında yer almıştır. Siyasi ve ticari gücü ile metropol kent kimliğini üstlenen Laodikeia, Pagan inancının hakim olduğu görkemli yapıların yanında, Geç Antik Çağ ile birlikte Hıristiyanlığın en önemli mabetlerinden biri olan ve ismi İncil'de de geçen Laodikeia Kilisesi'ne ev sahipliği yapar.

Söz konusu siyasi, ekonomik ve dini etkenlerin tümünün kentin cam repertuarını ilk süreçten itibaren etkilediği görülmüştür. Hellenistik Dönem'in az rastlanan ithal form grupları yanında, Orta ve Geç İmparatorluk Dönemleri içerisinde kentte yoğun şekilde kullanılan cam, Geç Antik Çağ cam üretimine dair elde edilen somut veriler ile kentin bölge içerisindeki yerini ve önemini de kanıtlar niteliktedir. Kuruluşundan itibaren terk edildiği MS 7. yy'a kadar geçen süreçte Laodikeia'da kesintisiz ve yoğun bir kullanıma sahip olan cam günlük yaşamın ve dini ritüellerin vazgeçilmez bir parçası olmuştur.

**Anahtar Kelimeler:** Laodikeia, Lykos, Frigya, Cam, Geç Antik Çağ, Üretim

# ABSTRACT

## GLASS FROM LAODIKEIA (HELLENISTIC-LATE ANTIQUITY)

İNCEELGİL, YASEMİN

PhD Dissertation

Department of Archaeology

Doctoral Program in Archaeology

Supervisor: Prof. Dr. Celal ŞİMŞEK

August 2023, 514 Pages

**Laodikeia is 6 km north of Denizli Province; It is located within the borders of Eskihisar, Goncalı and Bozburun neighbourhoods. It has been among the most important cities of the region since the 3rd century B.C., when it was founded as a *polis* over the early settlements named *Rhoas* and *Diospolis*. Laodikeia, which has assumed the identity of a metropolitan city with its political and commercial power, hosts the Laodikeia Church, which was one of the most important temples of Christianity in Late Antiquity and whose name is mentioned in the Bible, as well as the magnificent structures dominated by the Pagan faith.**

**It has been observed that all of the political, economic and religious factors in question affected the glass repertoire of the city from the very beginning. In addition to the rarely encountered imported form groups in Hellenistic Period, the glass used extensively in the city during the Middle and Late Imperial Periods also proves the place and importance of the city in the region with the concrete data obtained on the glass production of the Late Antiquity. Glass, which had an uninterrupted and densely use in Laodikeia from its foundation until the 7th century A.D. when it was abandoned, became an indispensable part of daily life and religious rituals.**

**Key Words:** Laodikeia, Lykos, Phrygia, Glass, Late Antiquity, Production

## İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
GİRİŞ.....	1
Amaç-Kapsam.....	1
Yöntem.....	2

### BİRİNCİ BÖLÜM

#### KENTİN TARİHÇESİ ve YAPILAN ARAŞTIRMALAR

1.1. Laodikeia Antik Kenti Coğrafi Konumu ve Tarihçesi.....	5
1.2. Laodikeia Antik Kenti'nde Yapılan Araştırmalar ve Çalışmalar.....	10

### İKİNCİ BÖLÜM

#### CAM BULUNTULARIN ELE GEÇTİĞİ SEKTÖRLER VE BULUNTULARIN GRAFİKSEL DAĞILIMLARI

2.1. Doğu Bizans Kapısı, Kuleleri ve Cam Buluntuları.....	13
2.2. Suriye Caddesi, Portikleri ve Cam Buluntuları.....	17
2.3. A Evi ve Cam Buluntuları.....	19
2.4. Merkezi Kilise ve Cam Buluntuları.....	23
2.5. Tapınak A ve Cam Buluntuları.....	25
2.6. Tapınak A Etrafındaki Geç Dönem Mekanları ve Cam Buluntuları.....	27
2.7. Tapınak A Doğu Sokağı ve Cam Buluntuları.....	28
2.8. Laodikeia Kilisesi, Sokakları ve Cam Buluntuları.....	30
2.9. Kiliseli Peristylli Ev ve Cam Buluntuları.....	33
2.10. Merkezi Hamam ve Cam Buluntuları.....	35
2.11. Septimius Severus (A) Nymphaeumu ve Cam Buluntuları.....	37
2.12. Nymphaeum Batı Sokak, Geç Dönem Mekanları ve Cam Buluntuları.....	38
2.13. Kuzey (Kutsal) Agora, Portikleri ve Cam Buluntuları.....	40
2.14. Batı Tiyatrosu ve Cam Buluntuları.....	45
2.15. Asopos Tepesi I-II ve Cam Buluntuları.....	47
2.16. Stadyum Caddesi, Portikleri ve Cam Buluntuları.....	49
2.17. Latrina ve Cam Buluntuları.....	51
2.18. Traian Nymphaeumu Meydanı ve Cam Buluntuları.....	53
2.19. Stadyum (Sondaj) Çalışması ve Cam Buluntuları.....	54
2.20. Mozaikli Güney Roma Villası ve Cam Buluntuları.....	55
2.21. Nekropol Alanları ve Cam Buluntuları.....	58

### ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

#### LAODIKEIA CAM BULUNTULARININ KRONOLOJİK VE TİPOLOJİK DEĞERLENDİRMESİ

3.1. GEÇ HELLENİSTİK-ERKEN ROMA DÖNEMİ (MÖ 2.-MS 1. Yüzyıl)...	61
3.1.1. İç Kalıp Tekniği ile Üretilmiş Formlar (No. 1-2).....	61
3.1.2. Kalıba Döküm Tekniği ile Üretilmiş Formlar.....	68
3.1.2.1. Yüzgeçli Kaseler (No. 3-4).....	69
3.1.2.2. Dikey Oluklu Kase (No. 5).....	72
3.1.2.3. Yatay Yivli Kaseler (No. 6-8).....	73
3.1.2.4. Mozaik Tekniği ile Üretilmiş Kaide (No. 9).....	77
3.1.2.5. Kaburgalı Kaseler (No. 10-15).....	79
3.1.2.6. Çizgisel Kesme Bezemeli (Linear-Cut) Kaseler (No. 16-17).....	84



3.1.2.7. Derin Gövdeli Bezemesiz Kase/Pyxis? (No. 18).....	87
3.1.3. Üfleme Tekniği ile Üretilmiş Formlar.....	88
3.1.3.1. Tabaklar ve Kaseler.....	90
3.1.3.1.a. Narin Kaburgalı ( <i>zarte rippenschalen</i> ) Kaseler (No. 19-21)..	90
3.1.3.1.b. Yuvarlatılmış Ağız Kenarlı Tabaklar (No. 22-24).....	93
3.1.3.1.c. Dik Ağız Kenarlı Kase (No. 25).....	93
3.1.3.1.d. Dışa Katlı Ağız Kenarlı Tabaklar ve Kaseler (No. 26-28)....	94
3.1.3.1.e. Tabak Kaidesi (No. 29).....	97
3.1.3.2. Bardaklar (No. 30-33).....	97
3.1.3.3. Hokka (Inkwell) (No. 34).....	99
3.1.3.4. Şişe ve Sürahiler.....	99
3.1.3.4.a. Prizmatik Gövdeli Sürahiler (No. 35-36).....	100
3.1.3.4.b. Yaka Ağızlı Şişe ve Sürahiler (No. 37-40).....	103
3.1.3.4.c. Unguentariumlar (No. 41-42).....	105
3.1.3.4.d. Minyatür Unguentarium (No. 43).....	107
3.2. ORTA ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ (MS 2.-3. Yüzyıl).....	108
3.2.1. Tabaklar ve Kaseler.....	108
3.2.1.1. Dışa Çekilmiş Ağızlı Kaseler (No. 44-47).....	108
3.2.1.2. Yuvarlatılmış Ağızlı Kaseler (No. 48-51).....	110
3.2.1.3. Kesme Bezemeli Kaseler (No. 52-60).....	111
3.2.1.4. İp Bordür Bezemeli Kase (No. 61).....	116
3.2.2. Bardak (No. 62).....	117
3.2.3. Şişe ve Sürahiler.....	119
3.2.3.1. Unguentariumlar (No. 63-71).....	119
3.2.3.2. Yonca Ağızlı Sürahi (No. 72).....	122
3.2.3.3. Minyatür Şişeler (No. 73-74).....	123
3.2.4. Patera/Kepçe (No. 75).....	124
3.3. GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ (MS 3.-4. Yüzyıl).....	125
3.3.1. Tabaklar ve Kaseler.....	125
3.3.1.1. Yuvarlatılmış Ağız Kenarlı Tabaklar (No. 76-77).....	125
3.3.1.2. Dışa Çekilmiş Ağız Kenarlı Tabaklar ve Kaseler (No. 77-81).....	126
3.3.1.3. Dik Ağız Kenarlı Sığ Gövdeli Tabaklar ve Kaseler (No. 82-91)..	127
3.3.1.4. Konik Gövdeli Tabaklar ve Kaseler (No. 92-95).....	129
3.3.1.5. Dışa Katlı Ağızlı Tabaklar ve Kaseler (No. 96-103).....	130
3.3.1.6. Ağız ya da Gövde Katlama Profilli Tabaklar ve Kaseler (No.	131
104-116).....	
3.3.1.7. Yuvarlatılmış Ağızlı Kaseler (No. 117-120).....	134
3.3.1.8. Tabak/Kase Kaideleri ve Tabak Tabla Parçaları (No. 121-130)....	135
3.3.2. Kalın Cidarlı Kaplar (No. 131-144).....	137
3.3.3. Minyatür Kaseler (No. 145-146).....	124
3.3.4. Kavanozlar (No. 147-165).....	138
3.3.5. Şişe ve Sürahiler.....	143
3.3.5.1. Prizmatik Gövdeli Şişe ve Sürahiler (No. 166-175).....	143
3.3.5.2. Ağız Altında Dışbükey Profil Yapan Şişe ve Sürahiler (No. 176-	146
180).....	
3.3.5.3. Ağız Kenarından Kulplu Sürahiler (No. 181-184).....	147
3.3.5.4. Serpme Şişeleri (No. 185-186).....	148
3.3.5.5. Emzikli Şişe ve Sürahiler (No. 187-188).....	150
3.3.5.6. Çift Hazneli Sürahi (No. 189).....	151

3.3.5.7. Silindirik Gövdeli Kesme Bezemeli Şişe ve Sürahiler (No. 190-194).....	151
3.3.5.8. Huni Ağızlı Şişe ve Sürahiler.....	153
3.3.5.8.a. Yuvarlatılmış Ağız Kenarlılar (No. 195-211).....	154
3.3.5.8.b. İçe Katlanmış Ağız Kenarlılar (No. 212-218).....	156
3.3.5.8.c. Ağız Altında Bant Bulunanlar (No. 219-229).....	157
3.3.5.8.d. Dik Ağız Kenarlılar (No. 230-233).....	160
3.3.5.9. Gövdeleri Üzerine Çökertme Tekniği Uygulanan Formlar (No. 234-236).....	161
3.3.5.10. Çeşitli Formlara ait Dip ve Kaide Parçaları.....	162
3.3.5.10.a. Yüzgeç Çıkıntılı Dip (No. 237).....	162
3.3.5.10.b. Sıkıştırma Tekniği ile Yapılan Kaideler (No. 238-239).....	162
3.3.5.10.c. Tüp Kesitli Yüksek Kaideler (No. 240-243).....	164
3.3.5.10.d. Kenarları Çekilerek Yapılmış Kaideler (No. 244-245).....	165
3.3.5.11. Çeşitli Yöntemler ile Yapılan Bezemeli Parçalar (No. 246-255).	165
3.3.5.12. Kapak? (No. 256).....	168
3.4. GEÇ ANTİK ÇAĞ (MS 5.-7. Yüzyıl).....	169
3.4.1. Birinci Dönem (MS 5.-6. Yüzyıl).....	170
3.4.1.1. Tabaklar ve Kaseler.....	170
3.4.1.1.a. Dışa Katlı Ağız Kenarlı Tabaklar ve Kaseler (No. 257-259).	170
3.4.1.1.b. Yarı Küresel Gövdeli Kaseler (No. 260-262).....	171
3.4.1.1.c. Konik Gövdeli Kaseler (No. 263-275).....	172
3.4.1.1.d. İşlenmemiş Ağızlı Derin Gövdeli Kaseler (No. 276-281).....	173
3.4.1.1.e. İşlenmemiş Ağızlı Sığ Gövdeli Kaseler (No. 282-290).....	175
3.4.1.2. Kandiller.....	176
3.4.1.2.a. Konik Gövdeli Kandiller (No. 291-293).....	177
3.4.1.2.b. Düğme Dipli Kandiller (No. 294-299).....	181
3.4.1.2.c. Kulplu Kandiller (No. 300-308).....	183
3.4.1.2.d. Çubuklu Kandiller (No. 309-322).....	187
3.4.1.3. Kadehler (No. 323-350).....	193
3.4.1.4. Bardaklara ait Ağız-Gövde/Dip-Kaide Parçaları (No. 351-371)...	200
3.4.1.5. Şişe ve Sürahiler.....	203
3.4.1.5.a. Silindirik Gövdeli Şişe ve Sürahiler (No. 372-375).....	203
3.4.1.5.b. Silindirik Boyunlu Şişeler (No. 376-399).....	204
3.4.1.5.c. Kulpları Ağız Kenarı Altına Katlanmış Sürahiler (No. 400-403).....	208
3.4.1.5.d. Çokgen Gövdeli Şişe/Sürahiler (No. 404-406).....	209
3.4.1.5.e. Hayvan Formlu Şişe/Sürahiler (No. 407-408).....	211
3.4.1.5.f. Minyatür Unguentariumlar (No. 409-421).....	214
3.4.1.5.g. Minyatür Şişe ve Sürahiler (No. 422-428).....	217
3.4.1.5.h. Şişe ve Sürahilere Ait Dip Parçaları (No. 429-438).....	218
3.4.1.6. Formları Tespit Edilemeyen Kaideler.....	219
3.4.1.6.a. Tüp Kesitli Kaideler (No. 439-441).....	220
3.4.1.6.b. Cam Hamuru Dolanarak Yapılmış Kaideler (No. 442-446)...	220
3.4.1.6.c. Kap bünyesinden Çekilerek Yapılan Kaideler (No. 447-453)	221
3.4.1.7. Kare Çıkıntılı Gövde Parçaları (No. 454-456).....	222
3.4.2. İkinci Dönem (MS 6.-7. Yüzyıl).....	222
3.4.2.1. İşlenmemiş Ağızlı Kaseler (No. 457-458).....	222
3.4.2.2. Lentoid Gövdeli Minyatür Şişe/Ampulla (No. 459).....	223
3.5. Cam Objeler.....	224

3.5.1. Karıştırma Çubukları (No. 460-466).....	224
3.5.2. Takılar.....	227
3.5.2.1. Pendantif (No. 467).....	227
3.5.2.2. Boncuklar (No. 468-480).....	229
3.5.2.3. Yüzükler (No. 481-484).....	235
3.5.2.4. Bilezikler (No. 485-494).....	237
3.5.3. Oyun Taşları ve Cam Pullar (No. 495-503).....	240
3.5.4. Ağırlıklar (No. 504-506).....	243
3.5.5. Tanımlanamayan Parçalar (No. 507-508).....	246
3.6. Pencere Camları (No. 509-518).....	247
3.7. Üretime Dair Kanıtlar.....	254

## **DÖRDÜNCÜ BÖLÜM**

### **GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ**

KATALOG .....	259
EK TABLO.....	275
KISALTMALAR.....	371
KAYNAKÇA.....	400
FİGÜRLER LİSTESİ.....	401
GRAFİKLER LİSTESİ.....	434
LEVHALAR LİSTESİ.....	436
LEVHALAR.....	437
KRONOLOJİK TABLOLAR.....	439
ÖZGEÇMİŞ.....	511
	514

## GİRİŞ

İnsanlığın yalnızca tüketimi bırakıp üretime de yönelmesi ve bunun yanında sahip olma içgüdüğü yerleşik yaşama geçmesi ile başlar. Mesken ihtiyacını karşılamasının ardından, bu kez günlük yaşamını şekillendirecek ve kolaylaştıracak araçlar üretmek için hammadde arayışına girer. Bu süreçte, topraktan, yarı değerli/değerli taşlara ve madenlere kadar etrafında bulunan her materyali değerlendirir ve aşama kat ederek ustaca biçimlendirmeye başlar. Bugün, arkeolojik çalışmalarla elde ettiğimiz geçmiş yaşama dair bu izler, toplumların kültürel ve sosyo-ekonomik durumları hakkında birinci elden en önemli bilgi kaynağıdır.

Kırılğan, hassas ve doğal ortamındaki şartlardan çabuk etkilenen yapısına rağmen cam, geçmiş uygarlıklara dair önemli bir kılavuz olabilmeyi başarmıştır. MÖ 3. binde ilk kez ortaya çıkışından itibaren, inanç kültürünün yanında, günlük yaşamın vazgeçilmez bir parçası olmuş yüzyıllar boyunca geçirdiği aşamalar ve edindiği tecrübeler ile birlikte kısa sürede diğer materyallerin yanında önemli bir yer edinebilmeyi başarmış, sahip olduğu bu önemi ise günümüze kadar hiç kaybetmemiştir. Öyle ki bugünkü cam teknolojisinin geleneksel temelleri antik dönemde atılmış ve teknolojik gelişmeler haricinde neredeyse hiç değişmemiştir.

### *Amaç-Kapsam*

Cam buluntuların geçirdiği dönemseller süreçleri belirleyebilmek, onların kullanıldıkları toplumlar hakkında ortaya çıkan soruların cevaplanabilmesi açısından önemli bir etkidir. Yapılacak çalışmanın doğru yorumlanması, söz konusu yerleşimdeki yerel koşullar ve kültürlerarası etkileşim ile siyasi ve ticari bağlar hakkında bilgi sahibi olabilmeyi mümkün kılar.

Phrygia'nın en önemli kentlerinden biri olan Laodikeia'da çalışmaların başladığı 2003 yılından 2022 yılına kadar ele geçen cam buluntuların, bölgeye dair cam kültürü hakkında bilgi verecek yoğunluğa ve çeşitliliğe sahip olduğu görülmüş ve doktora tezi çalışması kapsamında değerlendirilmesine karar verilmiştir. Hellenistik kentin kurulduğu MÖ 3. yy ortasından başlayarak, terk edildiği MS 7. yy'a kadar geçen süreç içerisinde kullanılmış cam buluntular, dönemseller sınıflandırmanın ardından işlevleri doğrultusunda gruplandırılmıştır.

Bu bağlamda *Laodikeia Camları (Hellenistik-Geç Antik Çağ)* başlıklı tez çalışmasında, cam formların kent içerisindeki kullanım yoğunluğu, dönemi ile sektör-form ilişkisi, aydınlatılması planlanan öncelikli başlıklardır.

Çalışmalarda ele geçen ve yerel üretimin varlığını kanıtlayan bulgular ışığında, Laodikeia cam profilinin izlediği kronoloji ve rotanın yanı sıra, bölge içerisindeki yeri de belirlenmeye çalışılmıştır.

Bu aşamada cam tarihçesi bugüne kadar konuyla ilgili yapılan çalışmalarda ayrıntılı biçimde yer aldığından tekrara girilmemesi düşüncesi ile kapsam dışında bırakılmış, yapım ve süsleme yöntemleri ise genel olarak dipnotlar içerisinde açıklanmıştır. Bunun yanında, Laodikeia Antik Kenti'nin nekropol alanlarında yürütülen çalışmalarda elde edilen verilerin yayınlandığı *Laodikeia Nekropolü (2004-2010 Yılları)* kazı bandında yer alan cam buluntular da tez çalışmasına dahil edilmemekle birlikte, kontekst veriler ile daha net bir tarihlendirmeye olanak sağlayan bu grup, benzer formlarımıza kaynak olarak gösterilmiştir.

### ***Yöntem***

Geri dönüşümlü bir malzeme olan camın erken örneklerinin, özellikle yerleşim alanlarında tam/tama yakın halde ele geçmesi ne yazık ki çoğu kez çok da mümkün olamamaktadır. Kırılğan yapısı üzerinde tahribata neden olan süreçlere ek olarak kırık camların yeniden eritilmesinde daha düşük ısıya ihtiyaç duyulması, zaten kısıtlı maddi imkanlarla çalışan Geç Antik Çağ cam ustalarını cezbetmiştir. Söz konusu bu nedenler kent içerisindeki cam buluntuların büyük kısmının çoklu kırıklar halinde bulunmuş olmasının başlıca sebepleri arasında yer alır. Sağlam buluntular ise çoğunlukla nekropol örnekleri ile temsil edilir.

Kazı alanlarından gelen cam buluntuların, seramik, sikke vb. diğer kontekst malzemeler ile birlikte stratigrafik olarak değerlendirilmesi, formların zaman aralığının daha net belirlenebilmesi açısından önem taşımaktadır. Müze koleksiyonları ise genellikle sağlam eserlerden oluşması dolayısıyla, parçalar halinde ele geçen formların tanımlanabilmesinde önemli bir yol göstericidir.

Laodikeia cam buluntularının değerlendirildiği bu tez çalışmasının ilk bölümünde kentin coğrafi konumu, tarihçesi ile kentte bugüne kadar yapılan araştırma ve

çalışmalardan kısaca bahsedilmiştir. Bunu takip eden ikinci bölüm içerisinde cam buluntuların ele geçtiği sektörler ve form çeşitliliği ile sayısal oranları hakkında grafiksel veriler ile bilgi verilmiş olup form-sektör bazında yapılacak değerlendirmeye zemin hazırlanmıştır.

Çalışmanın ana bölümünü oluşturan üçüncü bölüm, Geç Hellenistik Dönem'den başlayıp Geç Antik Çağ'a kadar devam eden kronolojik süreci kapsayan sınıflandırmayı içerir. Bu aşamada, öncelikle formların üretim teknikleri belirlenmiş, alt başlıklarda tipolojik ve biçimsel ayrıma gidilmiştir. Tez kapsamında yer alan az sayıda erken dönem örneği ise üretim tekniklerine göre değerlendirilmiştir.

Tipolojik olarak yapılan sınıflandırmada cam kapların işlevleri belirlenmiş, formların tarihçesi ve gelişimi hakkında kısaca bilgi verilmiş, yoğun rakamsal orana sahip grupların ise sektör bazında sayısal verileri grafikler içerisinde gösterilmiştir. Laodikeia cam buluntularının tarihlendirilmesi benzer formlar ışığında ve buldukları alanın imkan veren stratigrafik verileri doğrultusunda yapılmıştır.

Tipolojisi tamamlanan buluntulara dair bir diğer sorun ise bazı formların yüzyıllar boyunca kesintisiz olarak üretilmiş ve kullanılmış olmasıdır. Bu durum, kent içerisinde birden fazla kullanım evresi saptanan yapılar ve dolgu toprak gibi stratigrafik uyuma yer yer imkan tanımayan alanlarda tarihlmede zorluk yaratmaktadır. Bu aşamada formlar benzerleri ile karşılaştırılarak değerlendirilmiştir.

Yukarıda da bahsedildiği gibi antik dönem cam çalışmalarındaki en büyük sorun kırılğan ve geri dönüşümlü bir malzeme olan camın, -nekropol alanları dışında- nadiren tam ya da profil verebilecek sağlamlıkta bulunmasıdır. Bu aşamada form-renk, katman ve yapısal özellikleri birbiri ile uyumluluk gösteren ağız-gövde-kaide/dip eşleştirmeleri yapılabilen formlar, çizim yoluyla tamamlanmıştır. Söz konusu restitüsyon önerileri ise, çoğunlukla müzeler bünyesinde yer alan ya da nekropol alanlarından ele geçen sağlam eserler göz önüne alınarak oluşturulmuştur.

Çalışmanın son alt başlığı altında kentte cam üretimine dair izler değerlendirilmiştir. Bu aşamada somut verilerle varlığı kanıtlanmış olan Geç Antik Çağ cam atölyesi yanı sıra, sektörler içerisinde tespit edilen işlemeye hazır cam külçeler, üretim artıkları ve hatalı üretimler kentte tespit edilen yerel üretimin destekleyicileri durumundadır.

Dördüncü ve son bölüm içerisinde yer alan *Genel Değerlendirme ve Sonuç* kısmında, çalışma neticesinde geline aşama, kent içerisindeki cam repertuarının değerlendirilmesi ve kentin bölge içerisindeki cam üretimine ve ithalatına etkisi yorumlanmıştır. İthal ve yerel ürünlerin değerlendirilmesi, kentin ticari-kültürel etkileşimleri kapsamında ele alınmıştır.

Buluntuların katalog dökümleri ve çizimleri ise tez sonunda yer almaktadır. Ayrıca *Ek-1*'deki tablo içerisinde tez kapsamında yer alan her parçanın stratigrafisine ait sikke, seramik ve tarihlendirmeye yardımcı olan diğer buluntular birlikte gösterilmiştir.

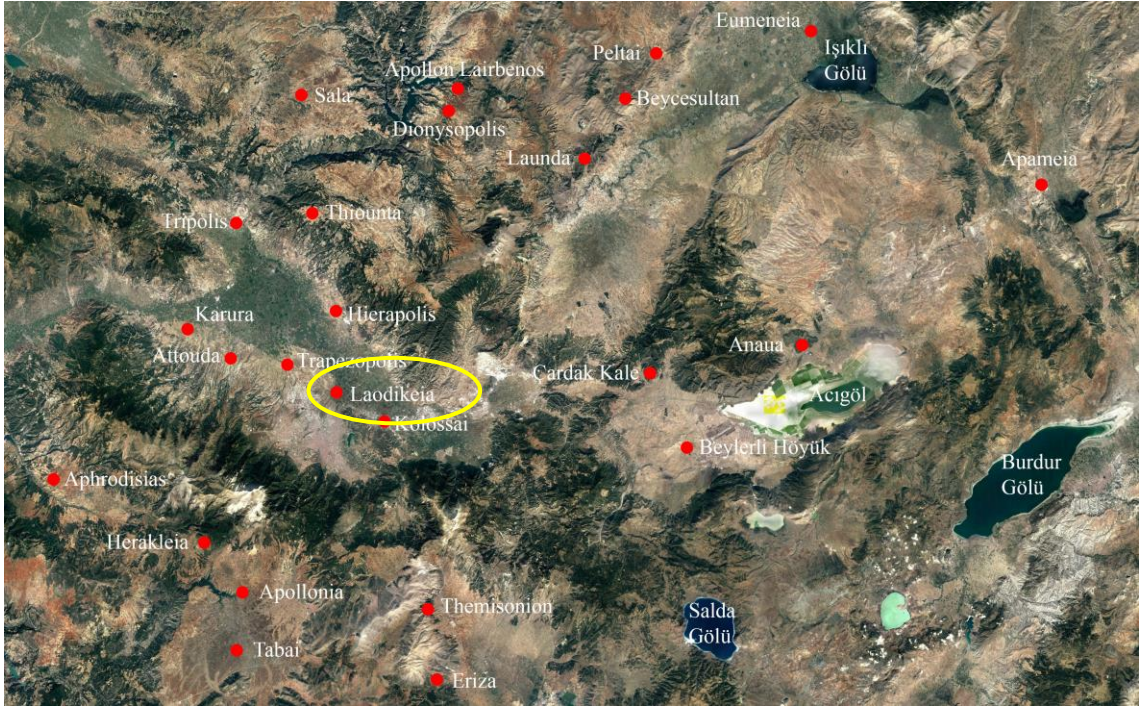
*Laodikeia Camları (Hellenistik-Geç Antik Çağ)* başlıklı tez çalışması, ana literatür ve sarf malzeme temini açısından Pamukkale Üniversitesi BAP Koordinatörlüğü tarafından 2018ARKE003 No.lu proje ile desteklenmiştir.

# BİRİNCİ BÖLÜM

## KENTİN TARİHÇESİ ve YAPILAN ARAŞTIRMALAR

### 1.1. Laodikeia Antik Kenti Coğrafi Konumu ve Tarihçesi

Günümüzde Denizli Ovası adıyla bilinen *Lykos (Çürüksu) Vadisi* güneyde *Babadağ silsilesi*, kuzeyde *Çökelez Dağı*, güneydoğuda *Honaz (Kadmos) Dağı*, batıda ise *Buldan Sazak Dağı* ile çevrelenmiştir. Ova içerisinden akan *Lykos (Çürüksu) Nehri*, *Asopos (Gümüşçay)* ve *Kadmos (Gökpnar) Nehirleri* ile birleşir ve *Büyük Menderes (Maiandros) Nehri*'ne karışarak Ege Denizi'ne dökülür<sup>1</sup>. Büyük Menderes Nehri, aynı zamanda kentin batıdaki sınırını da oluşturmaktadır<sup>2</sup>.



**Figür 1.** Lykos Vadisi ve çevresi yerleşimleri içinde Laodikeia'nın konumu

*Lykos Vadisi*, antik dönemde de günümüzde olduğu gibi coğrafi açıdan önemli ticaret yollarının kesiştiği bir konumda yer almaktadır (**Figür 1**). Batıdan *Ephesos*, *Tralleis*, *Nysa* ile *Smyrna*, *Sardeis*, *Philedelphia* ve *Tripolis* olmak üzere iki farklı yol güzergahı Laodikeia'ya ya ulaşır ve İç Anadolu'ya bağlanır<sup>3</sup>. Diğer hat ise *Kuzey Phrygia*'dan gelerek Laodikeia üzerinden *Karia*, *Pamphylia*, *Lykia* ve *Attaleia*'ya uzanır<sup>4</sup>.

<sup>1</sup> Şimşek 2013a, 35; Sayar 2018, 65.

<sup>2</sup> Ramsay 1895, 35-36.

<sup>3</sup> Belke-Mersich 1990, 149-150; Sayar 2018, 65.

<sup>4</sup> Belke-Mersich 1990, 155.



Vadi, Kral Yolu'nun kolu üzerinde yer almaktadır<sup>5</sup>. *Lykos Phrygia, Lydia ve Karia* Bölgelerinin ortak sınırı olup<sup>6</sup> stratejik konumu sayesinde gelişmiş bir ticaret üssü durumundadır<sup>7</sup>.

Lykos Vadisi'nin önemli kentlerinden olan Laodikeia, Phrygia Bölgesi'nin<sup>8</sup> batı sınırında, *Denizli* ili kent merkezinin 6 km kuzeydoğusunda; bugünkü *Merkezefendi* ve *Pamukkale* ilçelerine bağlı *Eskihisar, Goncalı* ve *Bozburun* Mahalleleri sınırları içerisinde yer almaktadır. Kuzeydoğusunda *Lykos (Çürüksu)*, güneydoğusunda *Kapros (Başlıçay)* ve güneybatı-batısında *Asopos (Gümüştay-Goncalı Deresi)* olmak üzere üç tarafı ırmaklar ile çevrili, verimli topraklara sahip bir alandır<sup>9</sup>. Kentin bu coğrafi konumu antik yazarlar tarafından da kaleme alınmıştır<sup>10</sup>.



**Figür 2.** Laodikeia kent merkezinin mevcut görünümü

<sup>5</sup> Şimşek 2013a, 39.

<sup>6</sup> Şimşek 2018, 81.

<sup>7</sup> Şimşek 2021, 1.

<sup>8</sup> Traversari 2000, 9.

<sup>9</sup> Şimşek 2013a, 47; Şimşek 2014, 1.

<sup>10</sup> *Strabon* (XII.8.6) ve *Plinius* (V.29.29) kenti çevreleyen nehirlerden bahsetmektedir.

Kentin ilk yerleşimlerine ait veriler, *Asopos Tepesi I-II* adı verilen ve kentin kuzeybatısında yer alan höyük yerleşimlerinde ve Batı Nekropolü'nde *Kandilkırı* olarak adlandırılan alanda ele geçmiştir. Asopos Tepesi I-II'de elde edilen veriler, alanın Geç Roma-Erken Bizans, Roma, Hellenistik, Erken Demir Çağ, Geç Tunç Çağ, Orta Tunç Çağ, Erken Tunç Çağ ve Orta Kalkolitik dönemlerdeki iskanın varlığını ortaya koyarken<sup>11</sup>, Kandilkırı, Erken Kalkolitik Dönem'e kadar uzanarak Lykos Vadisi'ndeki yerleşime dair en erken verileri oluşturmaktadır<sup>12</sup>. Plinius'a göre<sup>13</sup>, Hellenistik kent, öncesinde var olan *Rhoas* ve *Diospolis* adıyla bilinen köy yerleşimleri üzerine kurulmuştur<sup>14</sup>.

Antik kaynaklar ve yazıtlar kentin MÖ 3. yy'ın ortalarında<sup>15</sup> Seleukos Kralı II. Antiokhos Teos tarafından eşi kraliçe Laodike adına<sup>16</sup> kurulduğundan bahseder. Seleukoslular tarafından kurulan birçok yerleşime Laodikeia ismi verilmiş olmasından dolayı, antik kaynaklar kenti "*Lykos yanındaki Laodikeia*" olarak tanımlamaktadır<sup>17</sup>.

Kuruluşunun ardından, kentin ismi antik kaynaklarda komutan Akhaios aracılığı ile geçmektedir<sup>18</sup>. III. Seleukos'un batıdaki isyanları bastırmak için görevlendirdiği komutanı olan Akhaios, elde ettiği zaferler sonrasında imparatorluğa başkaldırmış<sup>19</sup>, bu ihaneti MÖ 213'te III. Antiokhos tarafından öldürülmesi ile sonuçlanmıştır<sup>20</sup>.

MÖ 190 yılındaki Magnesia Savaşı'na kadar Seleukos hakimiyetindeki Laodikeia, MÖ 188'deki *Apameia Antlaşması* ile *Pergamon* hakimiyetine girer<sup>21</sup>. MÖ

<sup>11</sup> Konakçı 2012, 174; Şimşek 2018, 84; Şimşek 2019a, 2.

<sup>12</sup> Şimşek 2013a, 27; Oğuzhanoğlu 2014, 72; Şimşek 2018, 84; Şimşek 2019a, 2.

<sup>13</sup> *Plinius* V.105-108. Ayrıca MÖ 267 yılına tarihlenen onur yazıtında da Hellenistik kent kurulmadan önce var olan iki yerleşimden bahsedilmektedir. Guizzi 2008, 39-43.

<sup>14</sup> Kentin erken dönem yerleşmeleri olan Kandilkırı ve Asopos I-II' de yapılan çalışmalarda ele geçen veriler, antik yazarların bahsettiği bu iki yerleşimi somut olarak doğrulamaktadır. Şimşek 2019a, 4.

<sup>15</sup> Kent, II. Antiokhos'un Laodike'den boşandığı MÖ 253 yılından önce kurulmuş olmalıdır. Ramsay 1895, 32; Gagniers 1969, 1-2; Belke-Mersich 1990, 323; Texier 2002, 383.

<sup>16</sup> Şimşek 2013a, 28; Şimşek 2014, 1. Seleukos hükümdarları birçok kente eşlerinin ya da kızlarının adı olan *Laodikeia*, *Arsinoe*, *Eurydikeia*, *Stratonikeia* gibi isimler vermiştir. Bkz. Gagniers 1969, 2.

<sup>17</sup> *Strabon* XII.8.16.

<sup>18</sup> Söz konusu bu kaynak, *Megalapolisli Polybius*'un MÖ 203-120 yılları arasına tarihlenen "Tarihler" isimli eseridir. *Polybius* IV.48.5, V.57.5.

<sup>19</sup> Akhaios, MÖ 220'de Laodikeia'da kendisini kral ilan ederek adına sikke bastırmıştır. Ramsay 1895, 37; Gagniers 1969, 3; Özsait 1985, 46-47; Malay 1992, 113.

<sup>20</sup> Özsait 1985, 51; Malay 1992, 35.

<sup>21</sup> Malay 1992, 113; Şimşek 2013a, 57.

133'te Roma İmparatorluğu'na bağlanan Pergamon Krallığı ile Batı Anadolu Küçük Asya Eyaleti'ne dahil olup Roma yönetimince atanan prokonsüller tarafından yönetilir<sup>22</sup>.

MÖ 88-85 yıllarındaki Mithridates Savaşı'nda, Pontus Kralı Mithridates'in Phrygia Bölgesi'nde ilk kuşattığı yerlerden biri Laodikeia olmuştur<sup>23</sup>. Mithridates'in MÖ 63'teki yenilgisi ve intiharının ardından kent hızla zenginleşmiş ve Phrygia'nın en büyük kenti haline gelmiştir<sup>24</sup>.

Kentin soylularından olan Hatip Zenon'un<sup>25</sup>, MÖ 40 yılında Parth güçleri ile bölgeye gelen Labienus'a karşı direnişi sayesinde Roma tarafından Laodikeialılar'a *Roma vatandaşı sayılma* hakkı verilmiştir<sup>26</sup>.

Kent, önemini Roma İmparatorluk Dönemi'nde de devam ettirir. Bu dönemde İmparatorluk ile giderek artan ikili ilişkiler hem imar faaliyetlerine yansımış hem de birtakım imtiyazlar sağlamıştır. MS 129 yılında Hadrianus<sup>27</sup>, MS 215'te Caracalla<sup>28</sup> ve MS 370'te Valens<sup>29</sup> Laodikeia'yı ziyaret etmiş, İmparator Hadrianus Dönemi'nde (MS 117-138) ilk kez *Neokoros* (Tapınak Koruyuculuğu) ünvanı kente verilmiş ve vergiden muaf tutulmuştur<sup>30</sup>. Bu unvan ve vergiden muafiyet, İmparator Commodus (MS 180-192), İmparator Caracalla (MS 211-217) ve Alexander Severus (MS 222-235) Dönemi'nde de devam eder<sup>31</sup>. Bu süreç içerisinde kent, ekonomik açıdan büyük refaha kavuşmuş ve buna bağlı olarak imar faaliyetleri de artmıştır.

MS 3. yy'a kadar *Kibyra Conventusu*'nun merkezi durumundaki kent<sup>32</sup>, İmparator Diocletianus (MS 284-305) Dönemi'nde ikiye bölünen bölgenin *Phrygia Secunda Pacatiana* yönetim merkezi olmuş<sup>33</sup> ve bölge içerisindeki hakimiyetini korumuştur.

---

<sup>22</sup> Strabon XIII.4.2; Gagniers 1969, 3.

<sup>23</sup> McGing 1986, 110-113.

<sup>24</sup> Strabon XII.8.13.

<sup>25</sup> Strabon XIV.2.24. Strabon, Hatip Zenon'un oğlu Polemon'a MÖ 39 yılında Marcus Antonius tarafından Kilikia ve Lyconia Bölgeleri ile Pontus'tan bazı bölgelerin yönetimi ve krallık ünvanı verildiğinden bahseder. Strabon VII.8.16.

<sup>26</sup> Şimşek 2013a, 29.

<sup>27</sup> Gagniers 1969, 5; Sevin 2001, 203.

<sup>28</sup> Gagniers 1969, 5.

<sup>29</sup> Şimşek-Ceylan 2003, 148.

<sup>30</sup> Şimşek 2013a, 30.

<sup>31</sup> Şimşek 2013a, 53.

<sup>32</sup> Ramsay 1895, 37-42; Sevin 2001, 204.

<sup>33</sup> Ramsay 1895, 80-83; Belke-Mersich 1990, 323.

MS 4. yy'a gelindiğinde yaşanan dini değişimler, kentin önemini yeniden artırır. *Aziz Paulos*'un Hıristiyanlığı yaymak için yazdığı İncil'de de yer alan<sup>34</sup> mektuplardan biri *Epaphras* aracılığı ile Laodikeia'ya gönderilmiştir<sup>35</sup>. MS 313 yılında I. Constantinius tarafından yayınlanan Milano Fermanı ile birlikte serbest bırakılan Hıristiyanlığın *İlk Yedi Kilisesi*'nden biri Laodikeia'da bulunur<sup>36</sup>. Yeni dine ait temel kuralların belirlendiği<sup>37</sup> konsüllerden biri, Laodikeia'da ve olasılıkla Laodikeia Kilisesi'nde toplanmış olmalıdır<sup>38</sup>. Hıristiyanlığın bu denli etkin bir yayılım göstermesinde şüphesiz kent bünyesinde bulunan Yahudi nüfusunun etkisi büyüktür<sup>39</sup>.

Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılmasıyla MS 395-396 yılında İmparator Theodosius (MS 378-395) ve Arcadius (MS 395-408) Dönemi'nde kentin etrafı savunma amaçlı sur duvarları ile çevrilir<sup>40</sup>. Son güçlü dönemlerini de bu imparatorlar zamanında yaşayan kent, yaşanan şiddetli depremlerin de etkisiyle gitgide güç kaybeder. Tarihi boyunca büyük ve yıkıcı depremler yaşayan kent, ekonomik açıdan refah düzeyinin yüksek olduğu zamanlarda imar faaliyetlerini kendi gücü ile sağlayabilmişse de MS 494'te yaşan depremin ardından bir daha eski haline dönememiştir<sup>41</sup>. Pers ve Arap akınlarının neden olduğu tehditlerin yanında, MS 7. yy'ın ilk çeyreğinde yaşanan İmparator Focas Dönemi (MS 602-610) depremin ardından kente su sağlayan su yollarının tahrip olması<sup>42</sup> nedeniyle terk edilmiştir<sup>43</sup>. Kentte yaşayan halk, su kaynaklarına yakınlığı ve güvenliliği nedeniyle gruplar halinde bugünkü Denizli-Kaleiçi, Hisarköy, Salbakos (Babadağ) eteklerine yerleşmişlerdir<sup>44</sup>. Bölgenin Türkleşmesi sonucunda bu yeni yerleşim *Ladik* adını almıştır<sup>45</sup>.

<sup>34</sup> Mektup için bkz. *Kitab-ı Mukaddes (Vahiy 3: 14-22)*; Şimşek 2014, 3.

<sup>35</sup> Şimşek 2014, 3; Şimşek 2015a, 17; Bayram 2018, 119.

<sup>36</sup> Şimşek 2012a, 576-584; Şimşek 2013a, 360; Şimşek 2018, 108.

<sup>37</sup> Bu konsül ile Yahudilik ile Hıristiyanlık arasına önemli çizgiler çekilmiştir. Yahudilerin kutsal günü olan *Shabbath*'ın Hıristiyanlarca kutlanması yasaklanmış ve sadece Pazar gününün kutsal kabul edilmesi kararlaştırılmıştır. Ayrıca ilk kez ambon kelimesi kullanılmıştır. Bkz. Şimşek 2013a, 345; Bayram 2018, 121.

<sup>38</sup> Şimşek 2018, 110.

<sup>39</sup> Şimşek 2015a, 17; Bayram 2018, 118.

<sup>40</sup> Bu sur duvarlarında Roma yapılarına ait bloklar kullanılmış ve Hellenistik ve Roma yerleşimlerinin bir kısmı bu küçülme sebebiyle sur dışında kalmıştır. Şimşek 2013a, 32

<sup>41</sup> Şimşek 2013a, 32.

<sup>42</sup> Şimşek 2005, 313; Şimşek-Büyükkolancı 2006, 91.

<sup>43</sup> Şimşek 2005, 313; Şimşek 2013a, 58; Şimşek 2018, 85.

<sup>44</sup> Şimşek 2015c, 599; Şimşek 2013a, 32.

<sup>45</sup> Şimşek 2013a, 57-58; Şimşek 2019a, 4; Şimşek 2021, 2.

## 1.1. Laodikeia Antik Kenti'nde Yapılan Araştırmalar ve Çalışmalar

Phrygia'nın batı sınırları içerisinde yer alan Laodikeia, antik yazarlar ve seyyahlar tarafından sıkça eserlerine konu edilmiş olması yönüyle araştırmacıların dikkatini çekmiştir.

14. yy'da Seyyah *İbn-i Batuta*'nın kaleme aldığı *Seyahatname* isimli eserden anlaşılacağı üzere, antik yazar *Strabon*<sup>46</sup> ve *Vitrivius*'un<sup>47</sup> bahsettiği kuzguni renkteki yünleri ve tekstil ürünleri ile kentin antik dünyada edindiği şöhret halen devam etmektedir<sup>48</sup>.

Kenti, 17. yy'da T. Smith<sup>49</sup> (1671), J. Spon ve G. Wheler<sup>50</sup> (1678), 18. yy'da ise R. Pococke<sup>51</sup> (1745), R. Chandler<sup>52</sup> (1775), V. J. Arundell<sup>53</sup> ziyaret etmiş, bölge coğrafyası ve ziyaretleri esnasında halen ayakta duran yapıların genel durumları hakkında kısaca bilgiler vermiştir. Görsel açıdan en önemli verileri ise 1828'de Kuzey Tiyatro ve Su Kemerleri'nin gravürlerini çizen L. De Laborde sayesinde edinmekteyiz<sup>54</sup>.

C. Fellows<sup>55</sup> (1839), W. J. Hamilton<sup>56</sup> (1842), C. Texier<sup>57</sup> (1849) kente gelen ve yaşanan depremlerin ardından halen ayakta kalabilen yapılar hakkında bilgi veren diğer araştırmacılarıdır. W. Cochran ise bölge kentleri ve Laodikeia'nın tekstil ticaretinde önemini vurgulamış ve Asya'daki Yedi Kilise'den birinin Laodikeia'da bulunduğunu aktarmıştır<sup>58</sup>.

19. ve 20. yy boyunca çeşitli araştırmacılar tarafından ziyaret edilen Laodikeia'da ilk kez 1961 ve 1963 yıllarında *Kanada Québec Laval Üniversitesi*'nden Fransız arkeolog Prof. Dr. J. Des Gagniers başkanlığında kazı çalışması gerçekleştirilmiştir.

---

<sup>46</sup> *Strabon* XII.8.16,

<sup>47</sup> *Vitrivius* VIII.3.14.

<sup>48</sup> Seyyah, kentteki tekstil ürünlerinden “*Dünyada eşi benzeri olmayacak kalitede*” şeklinde övgüyle bahsederken, tekstil ticaretinin Rumlar tarafından sürdürüldüğünü söylemektedir. *İbn Batuta*, 408.

<sup>49</sup> Hamilton 1984, 514-515.

<sup>50</sup> Spon-Wheler 1679, 268.

<sup>51</sup> Pococke 1745, 71-74.

<sup>52</sup> Chandler 1971, 178-179, 182-185.

<sup>53</sup> Arundell kentte bulunan kiliseler ile ilgili bilgi vermiştir. Arundell 1975, 180-189.

<sup>54</sup> Laborde 1838, 86-87, Pl. XXXIX.

<sup>55</sup> Fellows 1838, 280-284; Fellows 1852, 210-212.

<sup>56</sup> Hamilton 1842, 515-517.

<sup>57</sup> Texier, “*Laodikeia'nın Phrygia Bölgesi'nin başkenti olduğunu*” söylemektedir. Texier, 278, 383-385.

<sup>58</sup> Cochran 1887, 242-394.

Çalışmalarda *İmparator Caracalla*'ya ithaf edilen ve Suriye Caddesi ile Stadyum Caddesi kesişiminde yer alan Nymphaeum yapısı tespit edilmiştir<sup>59</sup>.

1992 yılında Denizli Müzesi'nin kısa süreli kazı çalışmasını<sup>60</sup>, 1995-2002 yılları arasında *İtalya Ca'Foscari-Venedik Üniversitesi*'nden G. Traversari başkanlığında yüzey araştırması takip etmiştir<sup>61</sup>.

Laodikeia'da 2002 yılında Denizli Müzesi Müdürlüğü başkanlığında ve Pamukkale Üniversitesi Arkeoloji Bölümü'nün katılımıyla ilk sistemli kazı çalışması gerçekleştirilmiştir<sup>62</sup>.

2003 yılında Bakanlar Kurulu Kararı ile Prof. Dr. Celal ŞİMŞEK başkanlığında, Pamukkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü üyeleri ve alanında uzman bir ekiple başlayan çalışmalar, bugün 12 ay üzerinden kazı ve restorasyon çalışmaları ile sürdürülmektedir. Laodikeia Antik Sit Alanı, 2013 yılında UNESCO'nun Geçici Miras Listesi'ne alınmıştır.

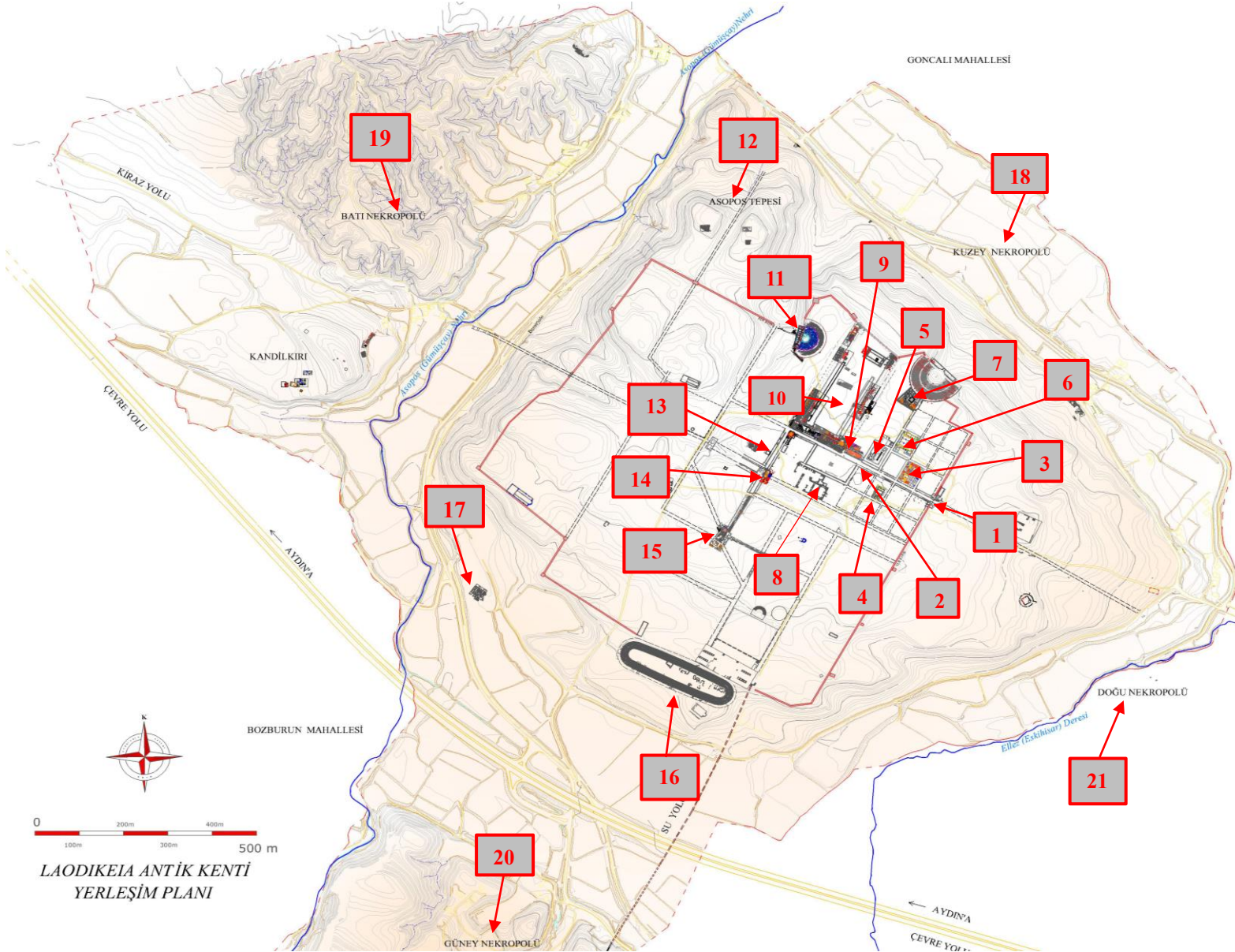
---

<sup>59</sup> Bu veriler, *Laodicée du Lycos Le Nymphée* isimli çalışmada yayınlanmıştır. Gagniers 1969.

<sup>60</sup> Yıldız 1994, 219-225.

<sup>61</sup> Traversari 1995; Traversari 1996; Traversari 1997; Traversari 1998; Traversari 1999; Traversari 2000, 245; Traversari 2001, 219.

<sup>62</sup> Şimşek 2013a, 25.



1. Doğu Bizans Kuleleri
2. Suriye Caddesi
3. A Evi
4. Merkezi Kilise
5. Tapınak A
6. Laodikeia Kilisesi
7. Kiliseli Peristylli Ev
8. Merkezi Hamam
9. Septimius Severus Nymp.
10. Kuzey Kutsal Agora
11. Batı Tiyatrosu
12. Asopos Tepesi I-II
13. Stadyum Caddesi
14. Latrina
15. Traian Nymp. Meydanı
16. Stadyum
17. Güney Roma Villası
18. Kuzey Nekropolü
19. Batı Nekropolü
20. Güney Nekropolü
21. Doğu Nekropolü

**Plan 1.** Cam buluntuların ele geçtiği sektörlerin Laodikeia kent planı üzerindeki yerleri

## İKİNCİ BÖLÜM

### CAM BULUNTULARIN ELE GEÇTİĞİ SEKTÖRLER VE BULUNTULARIN GRAFİKSEL DAĞILIMLARI

#### 2.1. Doğu Bizans Kapısı, Kuleleri ve Cam Buluntuları

Doğu Bizans Kapısı (DBK), İmparator Theodosius (378-395) ve Arcadius'un (395-408) aldığı “*Kentlerin etrafının surlarla çevrilmesi*” kararı doğrultusunda Pers-Sasani akınları etkisiyle MS 395 yılında düzenlenmiştir<sup>63</sup> (**Figür 3**). Suriye Caddesi'nin doğu ucundaki giriş kapısının kuzeyinde ve güneyinde surlar ile bağlantılı kare planlı birer kule bulunmakta olup kulelerin yapımında Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait yapıların bloklarının devşirme olarak kullanıldığı görülür<sup>64</sup>.

MS 494 depremi sonrasında alanda birtakım düzenlemeler yapılmış<sup>65</sup>, MS 7. yy başında meydana gelen İmparator Focas (MS 602-610) Dönemi depremi ile büyük tahribata uğramıştır.



**Figür 3.** Doğu Bizans Kapısı ve Kuleleri (Doğudan)

<sup>63</sup> Şimşek 2013a, 109.

<sup>64</sup> Şimşek 2013a, 97; Şimşek 2018, 101, 104; Şimşek 2019a, 12.

<sup>65</sup> MS 494 depreminin ardından Suriye Caddesi ve portikleri dolgu toprak ile yükseltilmiş, aynı şekilde kulelerin içi de dolgu (hafriyat) toprak ile doldurularak yükseltilmiştir. Ayrıca her iki kulenin etrafına bazı geç dönem basit duvar örgülü mekanlar eklenmiş ve ihtiyaca yönelik kullanım sağlanmıştır. Şimşek 2008, 102.



Doğu Bizans Kapısı Kuzey Kule (*DBK.KK*), kareye yakın planlı olup dıştan dışı 7.15x8.95 m ölçülerindedir (*Figür 3a*). İçerisinde yapılan sondaj çalışmasında, Roma Dönemi'nde insula sistemi içerisinde var olan bir evin duvarına ait freskli niş kalıntısı tespit edilmiştir. Ayrıca traverten, tuğla, çatı kiremidi, seramik<sup>66</sup>, cam ve fresk parçalarının bulunduğu dolgu toprak tabakası ile karşılaşmıştır<sup>67</sup>. Kulenin taban seviyesinde görülen yoğun kül ve karbonlaşmış ahşap parçaları ise bir yangın tabakasına aittir. Bu yangının yarattığı deformasyon, cam buluntular üzerinde de net bir şekilde görülebilmektedir. Yapılan sondaj çalışmasında ise kulenin inşası öncesinde alanda var olan Roma villası ile Geç Hellenistik Dönem seramik buluntular tespit edilmiştir<sup>68</sup>.



**Figür 3a.** Doğu Bizans Kuleleri-Kuzey Kule içi

<sup>66</sup> Dolguda ele geçen *terra sigillata*lar Erken-Orta İmparatorluk Dönemi'ne, diğer kırmızı astarlı seramikler ile günlük kullanım kapları ise MS 4.-6. yy'a tarihlendirilmişlerdir. Şimşek 2008, 103; Şimşek 2013a, 102-103.

<sup>67</sup> Dolgu topraktan çıkarılan sikkelerin bir kısmı I. Constantinus (MS 307-337) ile II. Theodosius (MS 402-450) arasına tarihlenir. Şimşek 2008, 103; Şimşek 2019a, 12.

<sup>68</sup> Şimşek 2008, 104; Duman 2010, 48; Şimşek 2013a, 103.

Doğu Bizans Kapısı Güney Kule (*DBK.GK*) kareye yakın plana sahip ve dıştan dışa 7.75x8.95 m ölçülerindedir. Kule içerisinde yapılan çalışmalarda MS 494 depremin ardından farklı alanlardan getirilerek kule içine yığılan dolgu toprak tabakası çeşitli dönemsel verilere ait buluntular ışığında tespit edilmiştir<sup>69</sup> (*Figür 3b*).



*Figür 3b.* Doğu Bizans Kuleleri-Güney Kule içi

***Doğu Bizans Kapısı ve Kuleleri Cam Buluntuları;*** Suriye Caddesi girişi, kule içleri ve etrafındaki geç dönem yapıları içerisinde yürütülen çalışmalarda pencere camları ile birlikte toplam 372 parça buluntu ele geçmiştir, 81'inin çizim ve kataloğu yapılmıştır. İstatistik değerlendirmeye dahil edilen tüm buluntuların yanında 45 parça tez çalışmasına dahil edilmiştir. Buluntuların büyük bölümünde, alanın MS 494 depremi ardından yeniden düzenlenmiş olması nedeniyle stratigrafik uyum görülememektedir.

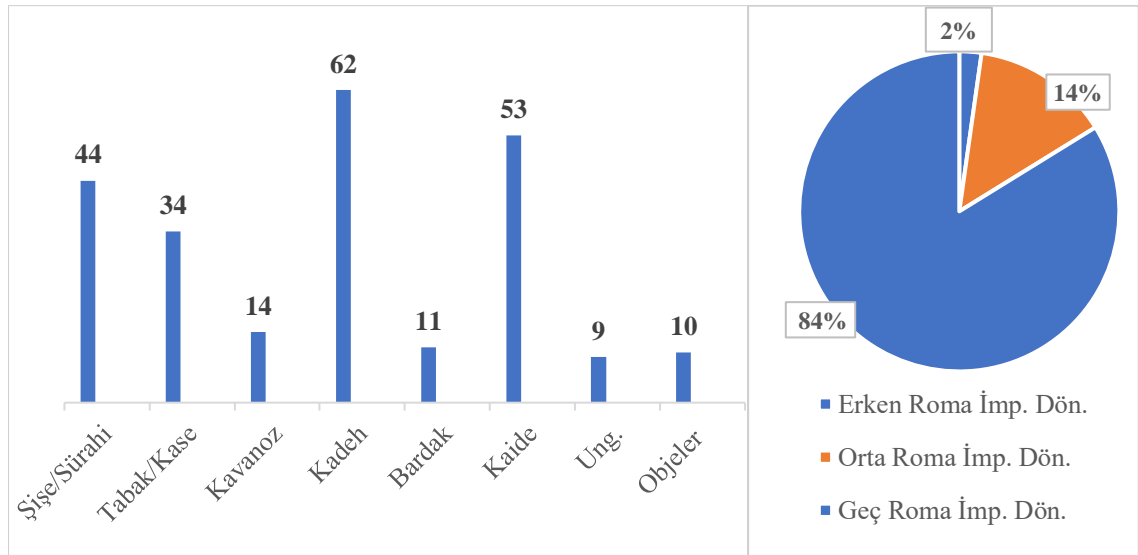
Buluntu grafiği çoğunlukla tabak, kase, bardak, kavanoz ve prizmatik şişe/sürahi gibi günlük yaşamda kullanılan formlara dair parçalar içermekle birlikte, yoğun pencere

<sup>69</sup> Dolgu toprak tabaka içerisinde siyah astarlı Geç Hellenistik Dönem seramikleri yanında, MS 1.-3. yy'a tarihlendirilen *terra sigillata* örnekleri, Geç Antik Çağ'a ait kırmızı astarlı seramikler ile günlük kullanıma ait kap parçaları bulunmuştur. Şimşek 2008, 103; Şimşek 2013a, 102; Duman 2010, 47.

camını da (135 parça) kapsamaktadır. Söz konusu pencere camları dolgu toprak ve Suriye Caddesi'nin kuzey ve güney portüğünde yer alan dükkan sıraları ile ilişkilidir.

Kule içlerinde bulunan Erken İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilen kaburgalı kaseler (*Lev. 2, No. 13-14*), düz dipli bardaklar (*Lev. 6, No. 31-32*) ve yaka ağızlı şişe/sürahlere ait fragmanlar (*Lev. 7, No. 40*), alanın erken dönem kullanımı ile ilişkili olabileceği gibi, geç dönemde yapılan düzenlemeler neticesindeki hafriyat toprağı ile de bağlantılı olabilir. Alan, Orta İmparatorluk Dönemi'nin tipik formları olan kesme bezemeli kaselere dair en yoğun buluntu veren sektördür (*Lev. 9-10, No. 52-53, 55, 59-60*). Bunların tamamı şeffaf ya da şeffafa yakın açık yeşil renkte olup bazıları üzerinde yangın tabakası ile bağlantılı olduğu düşünülen deformasyonlar da görülür<sup>70</sup>. Erken ve Orta Roma İmparatorluk Dönemlerine tarihlendirilen formların yanı sıra, Geç Antik Çağ'a ait kadeh, bilezik gibi örnekler de sektör bünyesinde yer alır.

Cam üretimine dair önemli kanıtlardan biri olan cürufklar, kule içlerinde ve çevrelerinde yürütülen çalışmalarda yoğun miktarda bulunmuştur. Bu durum, Güney Kule'nin hemen dışında yer alan mekanlarda geç dönemde cam üretimi yapıldığını düşündürmektedir.



**Grafik 1.** DBK ve Kuleleri'nin profil veren formlarının tipolojik ve dönemsel dağılımı

<sup>70</sup> Özellikle Kuzey Kule içerisinde zemin seviyesinde yapılan çalışmalarda kül tabakası ve karbonlaşmış ahşap parçalarının da bulunması bu veriyi destekler. Duman 2010, 48.

## 2.2. Suriye Caddesi, Portikleri ve Cam Buluntuları

Suriye Caddesi (SC), doğuda kent girişinden başlayıp, batıda iki ana caddenin kesiştiği nokta olan Caracalla Nymphaeumu'na kadar devam eder<sup>71</sup> (**Figür 14**). Antik kaynaklarda adı *Suriye Caddesi* olarak geçen<sup>72</sup> doğu-batı akslı bu ana cadde (*decumanus maximus*), ortasında kanalizasyon sisteminin yer aldığı yol ve her iki yanında yayalar için yapılmış, üzeri sundurma çatı ile kapalı portikler şekilde düzenlenmiştir<sup>73</sup>. Portiklerin gerisinde ise dükkan sıraları yer alırken, ana caddeye açılan ara sokaklar üzerinde kamusal, dinsel ve kompleks sivil yapılar bulunmaktadır. Bu yönüyle Suriye Caddesi, kentin en yoğun ve merkezi konumlarından birine sahiptir.

Dor düzeninde inşa edilen caddenin orijinal yapım evresi Roma İmparatorluk Dönemi'ne dayanmaktadır<sup>74</sup>. Mevcut durumu ise Geç Antik Çağ'daki düzenlemeler ile ilişkilidir<sup>75</sup>.

Alanda bulunan sikkeler ışığında, MÖ 2. yy'dan, İmparator Augustus (MÖ 27-MS 14) Dönemi'ne ve MS 2. yy'dan 7. yy'ın başında meydana gelen İmparator Focas (602-610) Dönemi'ne kadar uzanan kesintisiz kullanım grafiği izlenebilmektedir<sup>76</sup>.

**Suriye Caddesi ve Portikleri Cam Buluntuları;** Çalışmalarda Suriye Caddesi üzerinden 858, Güney Portiği'nden (SC.GP) 561 ve Kuzey Portiği'nden (SC.KP) 823 parça olmak üzere pencere camlarının da içerisinde bulunduğu toplam 2242 parça buluntu ele geçmiştir. Bunlardan 102 parçanın çizim ve katalog çalışması tamamlanmış, 38'i tez kapsamına alınmıştır. Buluntuların büyük kısmı portik gerilerinde yer alan dükkan sıraları ile ilişkilendirilebilecek pencere camlarından (**1.718 parça**) oluşmaktadır.

Alanda genel cam tipolojisi kapsamında Erken İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilen tek buluntu ise karıştırma çubuğuna ait (**No. 462**) gövde parçasıdır. Bunun

<sup>71</sup> Şimşek 2005, 306-308; Şimşek 2008, 100; Şimşek 2009, 412-414; Şimşek 2013a, 125; Şimşek 2019a, 15.

<sup>72</sup> *Philostratus*, 25.544.

<sup>73</sup> Cadde genişliği 7.30 m, her iki yanda yer alan portiklerin genişliği ise 3.70-4.30 m arasında değişmektedir. Şimşek 2013a, 112; Şimşek 2019a, 15.

<sup>74</sup> MS 1. yy'ın ikinci yarısında İmparator Domitianus (MS 81-96) zamanında S. Iulius Frontinus prokonsüllüğünde MS 84-85 yıllarında inşa edilmiştir. Caddenin ilk yapım evresine ait traverten triglif-metop, geisopodes ve Dor başlığı gibi mimari blokların, sonraki dönemlerde portiklerde ve dükkanlara ait duvarlarda devşirme malzeme olarak kullanıldığı görülür. Şimşek 2008, 101; Şimşek 2013a, 114.

<sup>75</sup> Özellikle MS 494 depremi sonrasında Roma İmparatorluk Dönemi mimari malzemelerinin ve heykellerinin geç dönem yapılarının duvarlarında, tahrip olan kanalizasyon kapaklarında ve taban döşemelerinde kullanıldığı görülür. Bkz. Şimşek 2013a, 119, Res. 139.

<sup>76</sup> Şimşek 2008, 101.

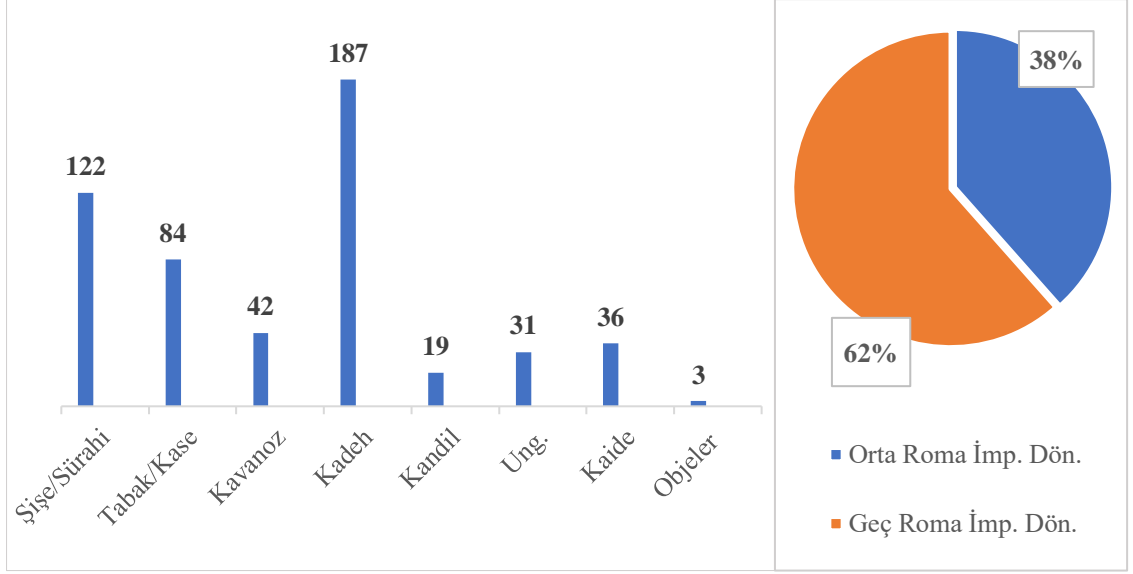
yanında çalışma içerisinde yer alan bu grup örneklerinin çoğunlukla Geç Antik Çağ verileri ile birlikte bulunmuş olması net bir kronolojik ayırım için soru işaretine neden olmaktadır.

Kent içerisindeki kullanımı Orta İmparatorluk Dönemi'ne ait kesme bezemeli kaselere ait fragmanlar da kronolojik açıdan sektör içerisinde bulunmuş erken grup örnekleri içerisinde yer almaktadır.

Kentin en önemli yapılarının kesişim noktasında bulunan ve dolayısıyla ticari faaliyetlerin de en yoğun olduğu cadde üzerinde yürütülen çalışmalarda bulunan kavanozlar, unguentariumlar ve cam ağırlıklar söz konusu dükkanların faaliyetleri ile ilişkilendirilmelidir.

Suriye Caddesi ve portiklerindeki çalışmalarda ele geçen bir diğer grup ise çeşitli formdaki şişe ve sürahilerdir. Form açısından Geç İmparatorluk Dönemi'ne ait huni ağızlı ve ip bezemeli silindirik boyunlu şişelerin bu grup içerisinde yoğunluğa sahip olduğu görülür. Söz konusu döneme ait aydınlatma işlevli formlardan düğme dipli ve çubuklu kandillere ait az sayıda örneğin bulunmuş olması yanında, çok sayıda kadeh parçası ile birlikte ele geçen bronz ve kurşun fitil tutucuları, kandil olarak da kullanıldığı bilinen formun bu işlevini netleştirmektedir. Sözü edilen formların portik ya da cadde aydınlatması ile bağlantılı olduğu, mekanların tamamının iç bölümlerinde kazı çalışmalarının tamamlanması neticesinde bu sayının artacağı düşünülmektedir.

Güney Portik üzerinde yapılan çalışmalarda geçen cüruf parçaları ve deforme durumdaki çok sayıdaki pencere parçası da burada üretim ya da satışla ilgili bir mekân olabileceği ihtimalini güçlendirmektedir.



**Grafik 2.** SC ve Portiklerinin profil veren formlarının tipolojik ve dönemsel dağılımı

### 2.3. A Evi ve Cam Buluntuları

Suriye Caddesi'nin kuzey kanadında yer alan A Evi (AE), kentnin önemli ve merkezi konumdaki konut yapılarından biridir (**Figür 4**). Çalışmalar sonucunda 42x51 m ölçülerinde bir insula üzerine yerleştirilmiş birbirinden bağımsız peristylli üç eve ait toplamda 47 mekan, 2 koridor ve 5 dükkan açığa çıkarılmıştır<sup>77</sup> (**Plan 2**). Suriye Caddesi Kuzey Portiği'ne açılan dükkanlar içerisinde yapılan kazılar ve sondajlarda ele geçen Erken İmparatorluk Dönemi'ne ait buluntular, yapının orijinal kullanım evresine ait olmalıdır<sup>78</sup>. Yapı kompleksi ve ana cadde ile sokaklara açılan dükkanları MS 7. yy'a kadar çeşitli düzenlemeler ile kullanılmaya devam etmiştir<sup>79</sup>.

**1 No.lu Ev**, A Evi Doğu Sokağı'ndan girişi olan ve peristylli bir avluya açılan mekanları ile tipik Roma konut mimarisine sahip olup bu bölüm, 13 oda ve 1 dükkandan oluşmaktadır<sup>80</sup>.

<sup>77</sup> Şimşek 2013a, 307; Şimşek 2013b, 103-104; Duman 2010, 37.

<sup>78</sup> Şimşek 2013a, 312; Şimşek 2013b, 105.

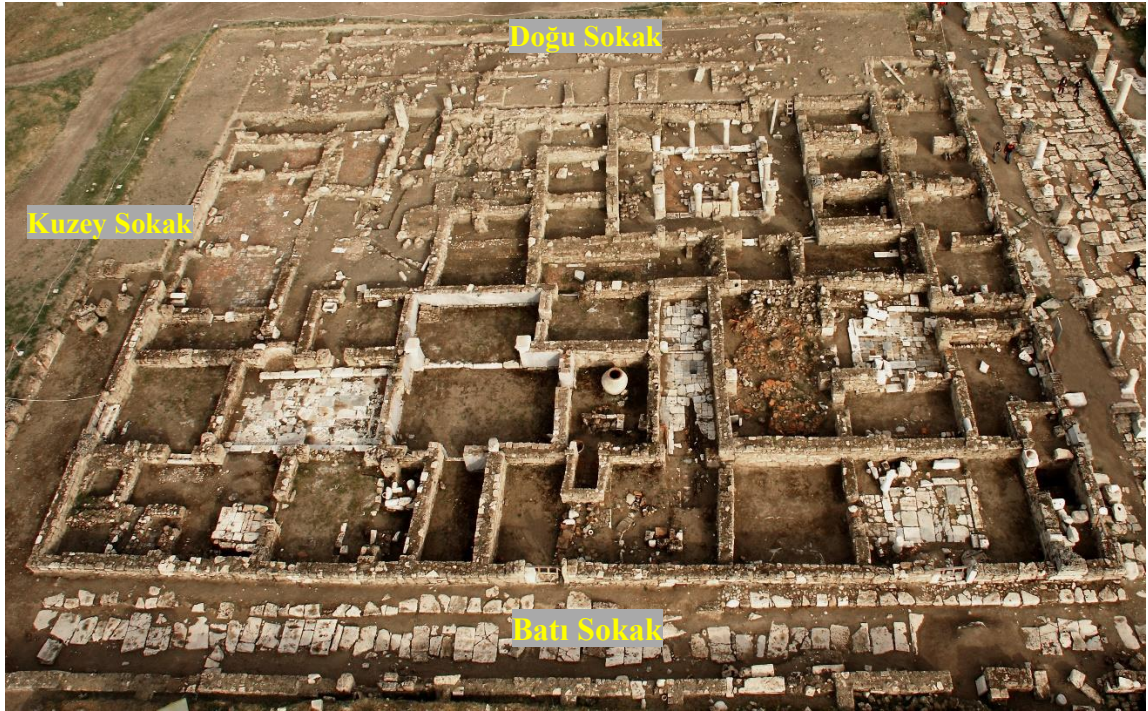
<sup>79</sup> Şimşek 2009, 417-418; Şimşek 2012a, 570-571; Şimşek 2013a, 319; Şimşek 2019a, 18-19.

<sup>80</sup> **1 No.lu ev**, A Evi Doğu Sokağı'ndan girilen 13 mekana ve peristylli avluya sahiptir. 23, 24, 25, 26, 27, 29, 30, 31, 33, 34, 39, 40, 41, 42, 43 No.lu mekanlar ve **5 No.lu Dükkan** bu evin sınırları içerisinde yer almaktadır. Şimşek 2013a, 315; Şimşek 2019a, 17.

**2 No.lu Ev**, A Evi Doğu Sokak'tan (AE.DS) bir girişe sahiptir. Ev bünyesinde 12 mekan, bir iç avlu ve bir dükkan yer almaktadır<sup>81</sup>. 2 No.lu evin giriş kısmında yapılan sondaj çalışmalarında yapı kompleksine dair en erken veriler tespit edilmiştir.

**3 No.lu Ev**, insulanın kuzeybatı bölümünde yer almaktadır. Toplamda 7 mekan ve iki avluya sahip bu bölüm geç dönemde fazlaca değişikliğe uğramıştır. Yapının bazı mekanlarının ise işlik olarak kullanıldığına dair veriler bulunmuştur<sup>82</sup>.

Kompleksin güneyi ve güneybatısındaki mekanlar ise, ana cadde ve ara sokağın işlekliliği ile bağlantılı olarak dükkan, depo ve işlik olarak kullanılmıştır. Dükkanlar ve onlara bağlı mekanlar içerisinde yapılan çalışmalarda şarap üretimi ile bağlantılı veriler tespit edilmiştir<sup>83</sup>.

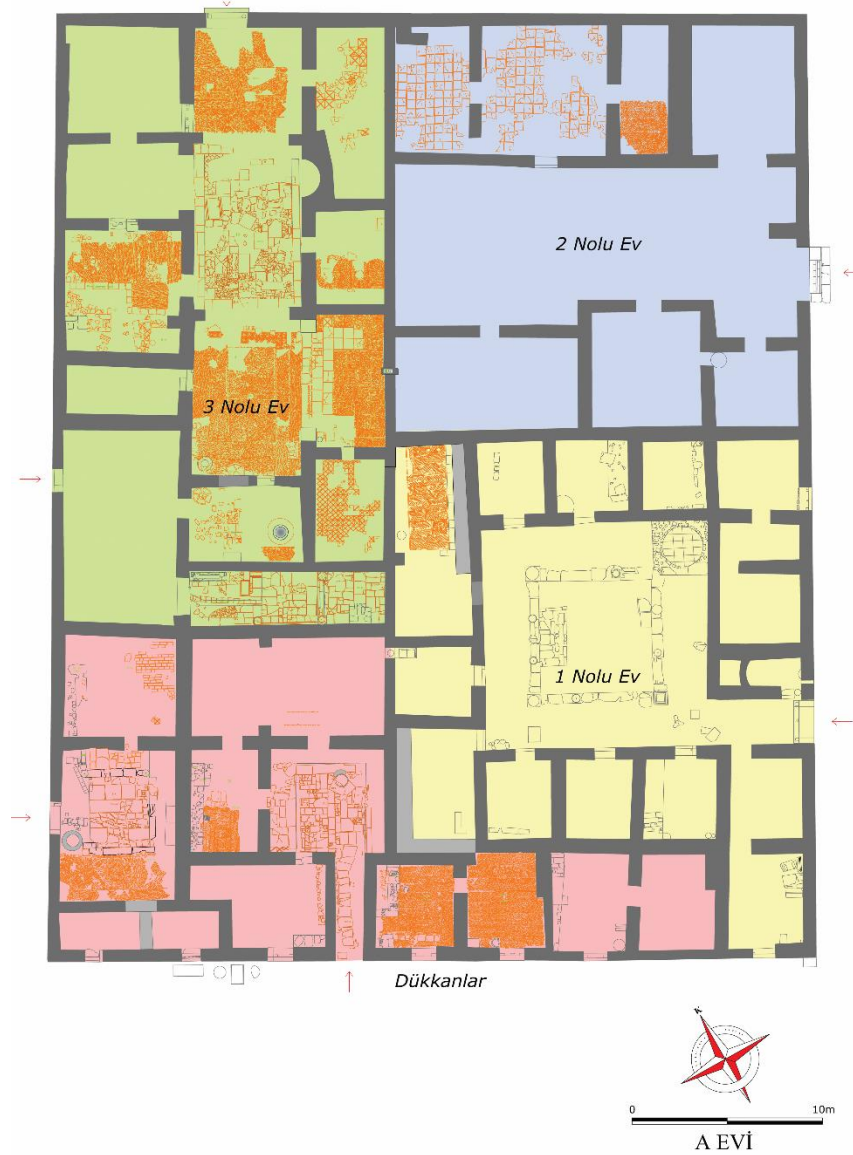


**Figür 4.** A Evi ve Sokakları (Kuzeyden)

<sup>81</sup> 16, 19, 28, 32 (fırın ve kanal sistemi), 35, 36, 37, 38, 44, 45, 46, 47 no.lu mekanlar 2 No.lu Ev'in bünyesinde yer almaktadır. Şimşek 2013a, 316; Şimşek 2019a, 17.

<sup>82</sup> 1 No.lu Mekan'ın doğusunda depolama amaçlı kullanılan bir pithosun yanı sıra, şarap üretimi ile alakalı üzüm sıkma tezgahı da ele geçmiştir. Şimşek 2013a, 316; Şimşek 2019a, 18.

<sup>83</sup> 20 No.lu Mekan içerisinde olasılıkla şarap soğutmak için kullanılmış olan bir kuyu bulunmuştur. Benzer bir kuyu ile 22 No.lu Mekan'da da karşılaşmıştır. Şimşek 2013a, 316.



**Plan 2.** A Evi mekanların plan üzerindeki yeri

**A Evi Cam Buluntuları;** A Evi ve etrafında yer alan ara sokaklar, cam buluntu yoğunluğu ve çeşitliliği açısından kentteki önemli sektörlerden biridir. Çalışmalarda pencere camları ile birlikte toplamda 2789 parça ele geçmiş, 237 adedinin çizimi ve kataloğu tamamlanarak 81'i tez için ayrılmıştır.

Alandaki cam repertuarının büyük bölümü yapının son kullanım evresine ait olsa da az sayıda örnek, A Evi'nin erken dönem kullanımına dair verileri desteklemektedir<sup>84</sup>. Çalışmalarda yüzgeçli kaseye ait olduğu düşünülen gövde parçası (*Lev. 1, No. 4*), çizgisel bezemeli (*linear-cut*) (*Lev. 3, No. 17*), kaburgalı (*Lev. 2, No. 11*)

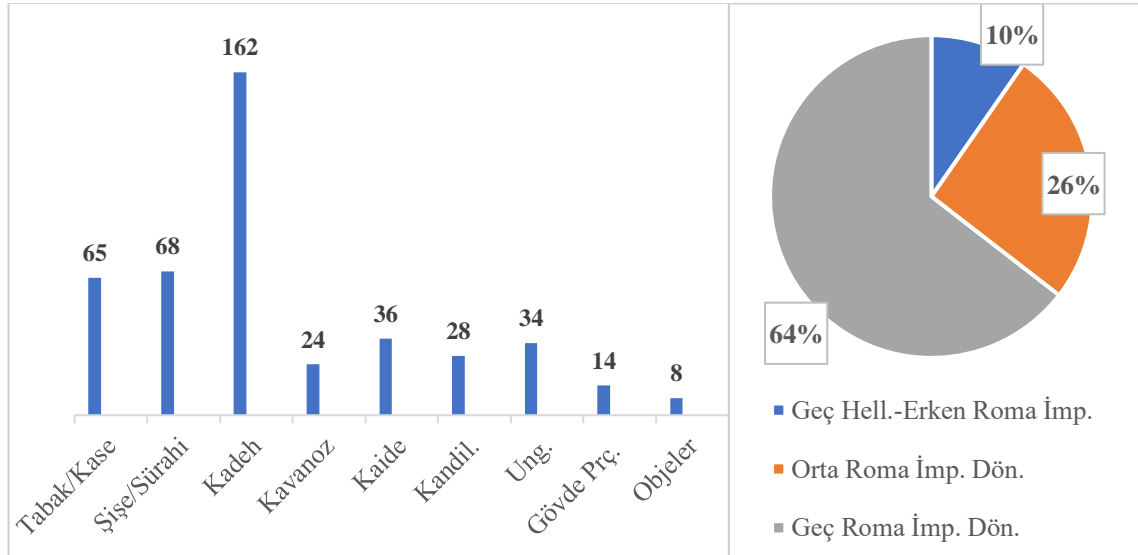
<sup>84</sup> Alanda yürütülen çalışmalarda Hellenistik Dönem ve Erken İmparatorluk Dönemi'ne ait seramik verileri de bulunmuştur. Duman 2010, 37.



ve narin kaburgalı (*zarte rippenschalen*) (*Lev. 3, No. 19*) tekniğindeki kaselere ait parçalar ve mozaik tekniği ile üretilmiş bir kaide parçası (*Lev. 1, No. 9*) bulunmuştur. Erken İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilen Eros yüzü bir pendant da (*Lev. 67, No. 467*) dönem ve çeşitlilik açısından farklılık arz eder.

Sektördeki buluntuların büyük kısmı pencere camlarına aittir (*2.350 parça*). Aralarında koyu mavi renkte örneklerin de bulunduğu ve tamamı katlamalı kadehlere ait ayaklar, buluntu yoğunluğunda ikinci sırayı alır. A Evi'nde aydınlatma amaçlı kullanılan çubuklu, kulplu ve düğme dipli kandil parçaları ele geçmiş olup sayısal yoğunluk, domestik aydınlatma için çubuklu kandillerin diğerlerine kıyasla daha fazla tercih edildiğini gösterir. Bunun yanında mekanlar içerisinde kadehlerin de kandil işlevi ile kullanılmış olması mümkündür.

Çeşitli gövde formuna sahip minyatür unguentariumların yanı sıra, şamdan biçimli unguentariumlar, prizmatik gövdeli ve burgu yivli şişelere ait parçalar da sunum ve saklama işlevli formlar arasındadır. Kompleks yapı içerisindeki mekanların büyük bölümünün konut olarak kullanılması dolayısıyla çoğu Orta Roma ve Geç Roma İmparatorluk Dönemlerine tarihlendirilen sofraya kullanımına ilişkin formlar yoğunluğa sahiptir.



**Grafik 3.** A Evi'nin profil veren formlarının tipolojik ve dönemsel dağılımı

#### 2.4. Merkezi Kilise ve Cam Buluntuları

Suriye Caddesi'nin güneyinde yer alan Merkezi Kilise (MK), geleneksel kilise mimarisinden farklı olarak, kuzey-güney doğrultusunda enine dikdörtgen planlı nefler şeklinde üç mekandan oluşur<sup>85</sup> (*Figür 5*). Bu plan farkının sebebi, kentte Hıristiyanlığın yaygınlaşmasının ardından, olasılıkla Roma Dönemi'ne ait yapının bir bölümünü kiliseye çevirmek amacıyla yapılan eklentilerden kaynaklanmaktadır<sup>86</sup>. Yapının kiliseye dönüştürülmesinin ardından doğu duvarına bir apsis yerleştirilmiş, kuzeyine ve güneyine ise kilise ile bağlantılı geçişleri olan mekanlar eklenmiştir.

Arkeolojik veriler ve ele geçen sikkeler doğrultusunda, yapının MS 4. yy'ın ikinci yarısında kısmen kilise olarak kullanıldığı düşünülmektedir<sup>87</sup>.



*Figür 5.* Merkezi Kilise (Batıdan)

**Merkezi Kilise Cam Buluntuları;** Çalışmalarda pencere camları da dahil olmak üzere toplam 1181 adet buluntu ele geçmiş olup 29 parça cam buluntunun çizimi ve kataloğu yapılmış, 14'ü tez çalışmasına dahil edilmiştir.

<sup>85</sup> Şimşek 2019a, 32. Kilisenin ayrıntılı mimarisi için bkz. Bayram 2012, 591.

<sup>86</sup> Yapının orijinal duvarları ile geç dönemde eklenen mekanları ve apsis kısmı, duvar örgüsü bakımından birbiri ile farklılık göstermektedir. Şimşek-Bayram 2014, 283; Bayram 2018, 124; Şimşek 2019a, 32. Mekanlar içerisinde yapılan çalışmalarda ortaya çıkan *opus sectile* döşemelerin yaklaşık 0.20 m altında ikinci bir zeminin varlığı da geç dönem düzenlenmesinin bir göstergesidir. Şimşek 2019b, 84.

<sup>87</sup> Bulunan sikkelerin çoğu İmparator Licinius (MS 308-324) ile İmparator Honorius (MS 393-423) dönemlerine tarihlendirilmektedir. Şimşek-Bayram 2014, 295.

Kilisenin güney nefin kuzey duvarında ele geçen kobalt mavi renkteki kaburgalı kaseye ait ağız-gövde parçası (*Lev. 2, No. 10*), bu gruptaki kaselerin kent içerisindeki en sağlam örneğini oluşturmaktadır. Yine yaka ağızlı şişe/sürahiye ait ağız-boyun parçası (*Lev. 7, No. 37*) ile mor-pembe renkli konveks formlu oyun taşları da (*Lev. 69, No. 495-496*) Erken İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilmekle birlikte, mekanın kilise işlevi kazandırılmadan önceki kullanımıyla bağlantılı olmalıdır.

Alanda Geç İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilen buluntu sayısı ise yoğunluktadır. Bunların büyük bölümünü kiliseye ait pencere camları oluşturmaktadır (*1.120 parça*). Mavimsi yeşil, açık yeşil, sarımsı yeşil gibi farklı renklerde pencere camları daha çok apsis içerisindeki çalışmalarda ele geçmiştir.

Minyatür unguentariumlara ait ağız-boyun parçaları, çoğunlukla kuzeyde yer alan mekanlar içerisinde bulunmuşlardır. Yine aynı alanda ele geçen çok sayıda monogramlı pişmiş toprak unguentarium örnekleri ile bağlantılı olarak mekanların satış alanı ya da depolama yeri olarak düzenlendiği düşünülmektedir<sup>88</sup>. Bu tespit, cam minyatür unguentariumlar ile pekiştirilir.

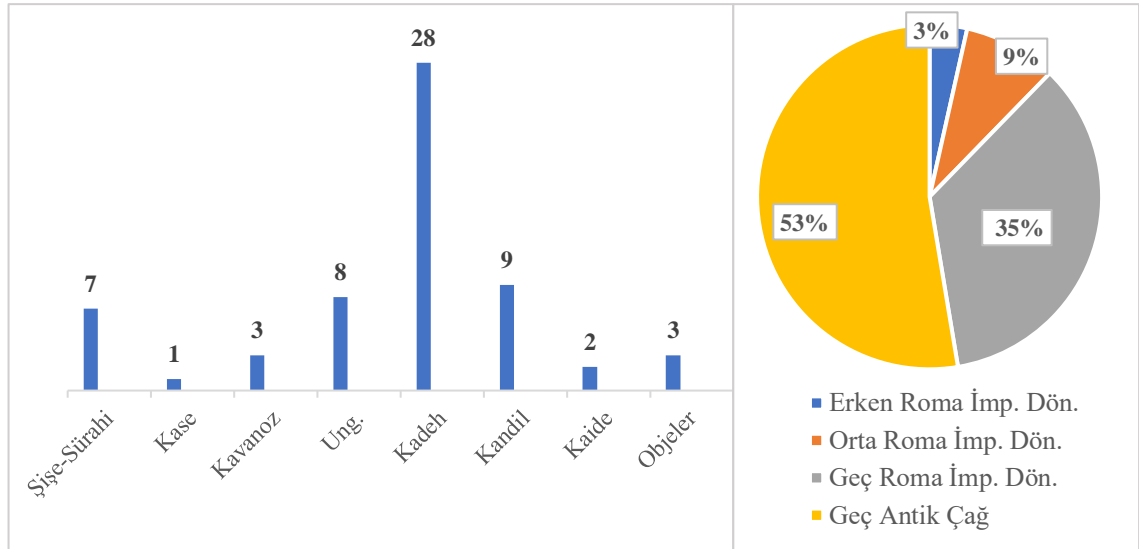
Kilise içerisindeki mekanların aydınlatılmasında ise sayısal yoğunluk dikkate alındığında daha çok çubuklu kandillerin kullanıldığı görülür. Ağız eşleştirilmesi yapılabilen bazı örnekler yanında, alan içerisindeki bronz ve kurşun fitil tutucuları da formun kullanımını ile bağlantılı olmalıdır.

Güneyde yer alan ve geç dönem kullanımında yapıya eklendiği belirlenen mekanların mutfak/kiler ve küllük olarak kullanıldığı<sup>89</sup>, burada ele geçen cam buluntuların genellikle kadehlere ve kavanozlara ait parçalardan oluştuğu görülmektedir. Laodikeia'da sayısal yoğunluk bakımından az miktardaki eklemeli kadehlere ait örneklerden bir kısmı da bu mekandan, katlamalı kadeh ayakları ve ağız parçaları ile birlikte bulunmuştur. Söz konusu bu durum, farklı kadeh tipleri arasında dönemsel farklılığın olmadığı da göstergesidir.

---

<sup>88</sup> Şimşek-Bayram 2014, 296; Şimşek 2019b, 90.

<sup>89</sup> Bu alan olasılıkla ocak olarak kullanılmış olmalıdır. Şimşek-Bayram 2014, 297, 299-300; Şimşek 2019a, 32; Şimşek 2019b, 91.



**Grafik 4.** Merkezi Kilise'nin profil veren formlarının tipolojik ve dönemsel dağılımı

## 2.5. Tapınak A ve Cam Buluntuları

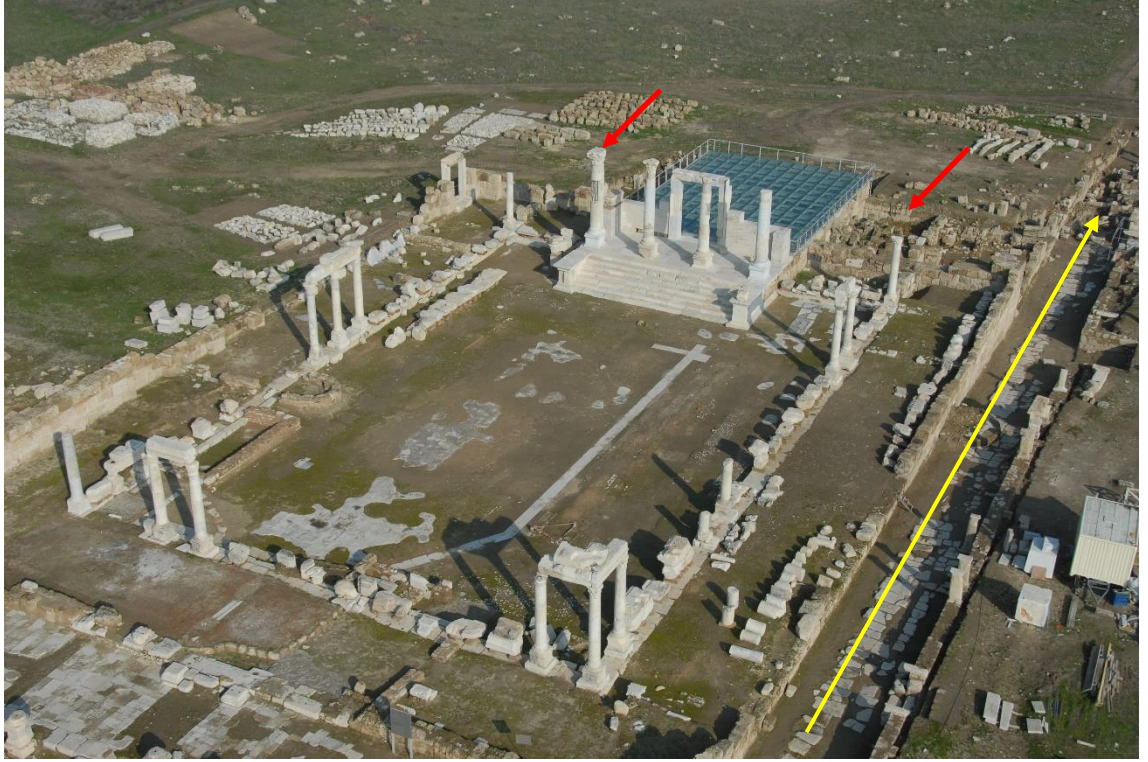
Suriye Caddesi'nin kuzey kenarında yer alan Tapınak A (TA), Korinth düzeninde, podyumlu ve prostylos planlı olup dıştan dışa ölçüleri 58x42.33 m, naos ölçüleri ise 27.75x13.60 m'dir<sup>90</sup> (**Figür 6**). Apollon, Artemis, Aphrodite ile Roma İmparatorluk kültürüne adanan ve *Sebasteion* şeklinde tasarlanan tapınak, MS 2. yy'ın ikinci yarısında (Antoninler Dönemi) inşa edilmiştir<sup>91</sup>. İmparator Diocletianus (MS 284-305) zamanında kapsamlı bir tamirat geçiren yapı, Büyük Constantine (MS 307-337) Dönemi'nde Hıristiyanlığın serbest bırakılması ile birlikte tapınım işlevini kaybetmiştir. Bu süreçte yapı birtakım düzenlemelerle kentin yeni dinine hizmet etmeye devam etmiştir<sup>92</sup>. MS 494 yılı depreminde yıkılan yapının avlusunun kuzey ucuna eklenen geç dönem mekanları ise 7. yy'a kadar kullanılmıştır<sup>93</sup>.

<sup>90</sup> Tapınak, 54 sütunlu üç portikli bir avlu içerisinde konumlandırılmıştır. Şimşek 2013a, 246; Şimşek 2019a, 20.

<sup>91</sup> Şimşek 2019a, 23.

<sup>92</sup> Tapınağın naos bölümü altında yer alan 4.65 m yüksekliğindeki tonozlu mekan, orijinal kullanımında tapınağa sunulan hediyelerin saklandığı bir mekan iken, MS 4. yy.da Laodikeia Kilisesi'nin dinsel arşiv odası olarak kullanılmaya başlanmıştır. Kazı çalışmalarında çok sayıda MS 4.-5 yy'a ait sikkenin yanı sıra, ağızlarında pişmiş toprak tıparları ile birlikte bulunmuş 700'ün üzerinde unguentarium ele geçmiştir. Ayrıca çok sayıdaki kurşun mühür de yine aynı tarih aralığına aittir. Şimşek-Duman 2007, 286-288; Şimşek 2013a, 252; Şimşek 2018, 94; Şimşek 2019a, 23; Yener 2022, 65.

<sup>93</sup> Tapınak avlusu içerisine MS 4. yy'da bir şapel, naos etrafına ise Erken Bizans Dönemi'nde mekanlar eklenmiştir. Şimşek 2013a, 254; Şimşek 2019a, 20.



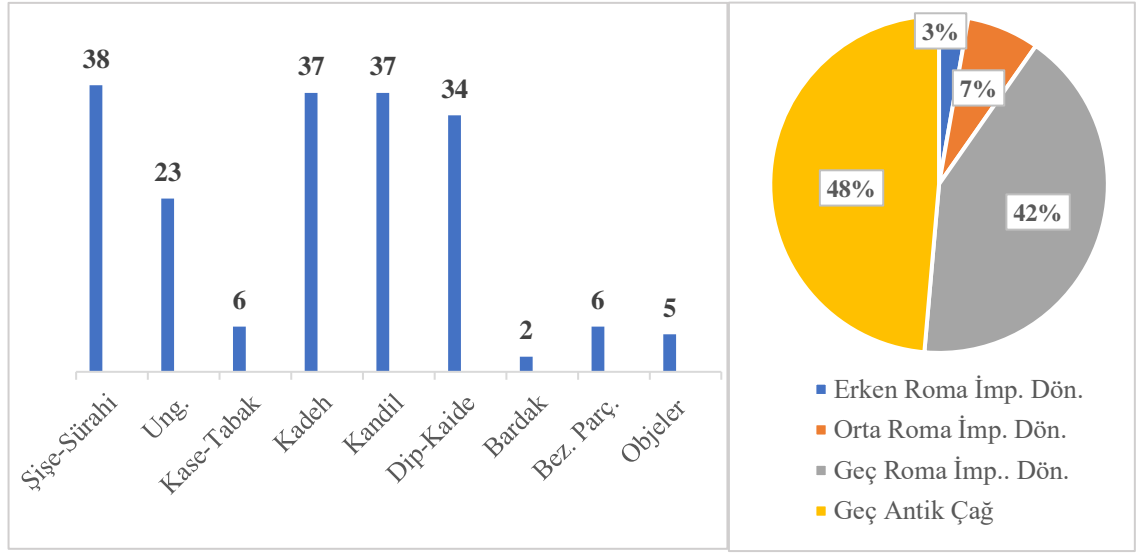
**Figür 6.** Tapınak A, Geç Dönem Mekanları (kırmızı) ve Tapınak Doğu Sokağı (sarı)

**Tapınak A Cam Buluntuları;** Tapınak, naos ve portiklerinden pencere camları ile birlikte toplam 853 parça buluntu ele geçmiştir. 78 parçanın çizim ve kataloğu yapılmış, 23'ü tez çalışmasına dahil edilmiştir.

Çalışmalarda bulunan yalancı kulplu kase (*Lev. 5, No. 28*), silindir gövdeli bardak (*Lev. 6, No. 33*) ve unguentarium (*Lev. 7, No. 42*) sektör içerisinde bulunmuş Erken İmparatorluk Dönemi'ne ait örnekler olmakla birlikte, buluntu grafiği Geç İmparatorluk Dönemi'ne ve Geç Antik Çağ'a aittir.

En yoğun buluntu grubunu pencere camları oluşturmaktadır (**665 parça**). Mimari aydınlatmada kullanılan pencere camlarının yanı sıra, tapınağın avlu ve portiklerinde aydınlatma amacıyla cam kandil formlarının kullanıldığı görülür. Çalışmalarda çubuklu kandil ve kulplu kandillere ait parçaların yanı sıra, konik gövdeli kandile (*Lev. 45, No. 291*) ait tama yakın bir örneğin bulunması, form profilinin yorumlanması bakımından önem taşır. Yine alanda yoğun olarak ele geçen kadeh parçalarının aydınlatma amacıyla da kullanıldığı düşünülebilir. Çok sayıda ve çeşitlilikteki minyatür unguentariumlar da

pişmiş toprak örneklerinde olduğu gibi<sup>94</sup> yapının geç dönemdeki Hıristiyanlığa ait işlevi ile ilişkili olmalıdır.



**Grafik 5.** Tapınak A'nın profil veren formlarının tipolojik ve dönemsel dağılımı

## 2.6. Tapınak A Etrafındaki Geç Dönem Mekanları ve Cam Buluntuları

Geç Antik Çağ'da yapılan düzenlemelerle Tapınak A yapısının kuzey kanadına, tapınağa ait bazı blokların da devşirme olarak kullanıldığı mekanlar eklenmiştir<sup>95</sup> (**Figür 6**). Doğu Mekan 1 (*TA.D1*) ve Doğu Mekan 2 (*TA.D2*)'de yapılan çalışmalarda elde edilen veriler ile mekanların işlevlerine dair birtakım önerilerde bulunulmuştur. Buna göre 1 No.lu mekanın tabanında yer alan eğim ve su sistemi düşüldüğünde bu alanın ışık, 2 No.lu mekanın kuzeybatısında tespit edilen boya kalıntısı ise alanın boya atölyesi olarak kullanılmış olabileceğini düşündürmüştür.

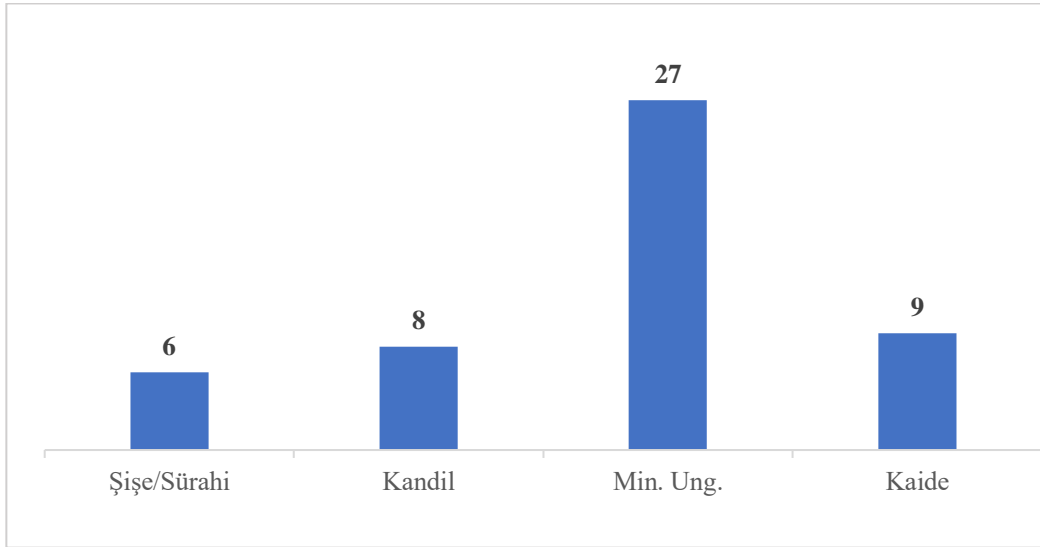
**Tapınak A Geç Dönem Mekanları Cam Buluntuları;** Mekanlar içerisinde yapılan çalışmalarda 317 parça cam buluntu ele geçmiş olup bunların çoğunluğu amorf durumundaki pencere camlarına aittir (**267 parça**). Profil veren kap formlarından 25'inin çizimi ve kataloğu yapılmış olup iki parça tez çalışmasına alınmıştır. Aydınlatma amaçlı kullanılan formların sayısal açıdan yoğunluğa sahip olduğu görülür.

Çalışmalarda çan dipli minyatür unguentariumların hem mekan sınırlarında hem de deprem etkisi ile Tapınak A Doğu Sokağı üzerine düşen yıkıntılar içerisinde yoğun

<sup>94</sup> Bkz. dipnot 92.

<sup>95</sup> Şimşek 2013a, 254.

olarak bulunmuş olması, formun mekanlar ile bağlantılı *hacı şişesi* olarak kullanıldığını düşündürür. Laodikeia Kilisesi'nin hemen karşısında bulunan bu geç dönem mekanlarının, dini ritüeller ile bağlantılı ürünlerin satış ya da depolama yeri olması akla yatkın gelmektedir. Ayrıca huni ağzılı şişelere ait ağız parçaları da az sayıda sofrasunum işlevli buluntulardan bazılarıdır. Mekan içerisinde bulunan formların tümü Geç Antik Çağ'ın ilk dönemi olan MS 4.-5. yy'a tarihlendirilmektedir.



**Grafik 6.** Tapınak A Geç Dönem mekanlarının profil veren formlarının tipolojik dağılımı

### 2.7. Tapınak A Doğu Sokağı ve Cam Buluntuları

Suriye Caddesi'ni Kuzey Tiyatro'ya bağlayan, Laodikeia Kilisesi ve Tapınak A ortasında yer alan bu ara sokak her iki yanında önemli dini, kamusal ve sivil yapıların bulunduğu merkezi bir konumdadır (**Figür 6**). Dolayısıyla Tapınak A Doğu Sokağı (*TDS*) kentin terk edildiği Focas Dönemi depremine kadar çeşitli düzenlemeler ve tamiratlar ile kullanılmaya devam etmiştir<sup>96</sup>.

**Tapınak A Doğu Sokağı Cam Buluntuları;** Ara sokak üzerinde yapılan çalışmalarda pencere camları ile birlikte toplam 5996 parça buluntu ele geçmiştir. Bunlardan 68'i üzerinde çizim ve katalog çalışmaları tamamlanmış, 28'i tez kapsamına alınmıştır. Erken İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilen tek buluntu olan kaburgalı kase

<sup>96</sup> Söz konusu düzenlemelerden biri MS 494 depremi sonrasında sokağın ortasından geçen traverten kanal kapaklarının üzerlerinin yer yer sıkıştırılmış toprak ile kapatılmasıdır.

parçası (*Lev. 2, No. 15*) olasılıkla MS 494 depremi sonrasında yapılan tamirat ve alana başka bir yerden getirilen toprak yığını ile ilişkilidir.

Az sayıdaki Orta İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilen örneğin yanında (*Lev. 12, No. 75 patera tutamak parçası*) buluntuların büyük bölümü sokağın ve iki yanında yer alan mekanların geç dönem kullanımı ile ilişkilidir. Bunlar içerisinde sayısal oranla en yoğun veri pencere camlarına aittir (*5.780 parça*). Söz konusu bu camlar daha çok sokağın doğu kanadında yer alan Laodikeia Kilisesi'ne ait olmalıdır<sup>97</sup>. Ayrıca batı taraftaki geç dönem yapılarına ait pencere camları da sokak tabanı üzerine yıkıldığı haliyle traverten blokların altında bulunmuştur. Restitüsyona imkan verebilecek boyutta camların yanında, özellikle Laodikeia Kilisesi'nin *narteks* duvarının sokak üzerine yıkılması nedeniyle, çoğu fazlaca tahrip olmuş ve küçük parçalara ayrılmıştır.

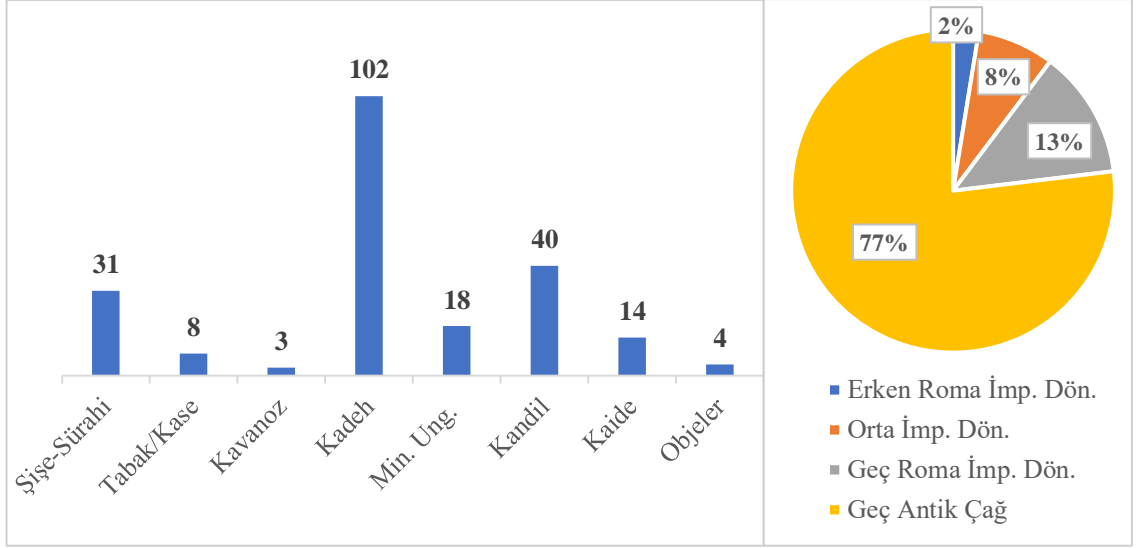
Yine Sokak üzerinde bulunan cam kandil formları, başta Laodikeia Kilisesi ve sokağa açılan batı kanattaki diğer mekanlar ile ilişkilidir. Kulplu kandillere ait ağız ve kulp sayısı önemli miktara sahipken, düğme dipli kandile ait tek örnek (*Lev. 45, No. 294*) ise bu tipin Laodikeialılar tarafından çok fazla tercih edilmediğini gösterir. Çok sayıda örneği bulunan kadeh ayakları ve ağız parçaları ise formun hem içki kadehi hem de kandil olarak kullanılmış olduğunu düşündürür.

Huni ağızlı şişelere ait ağız parçaları, renkleri ile dikkat çeken ip bezemeli şişelere ait parçalar ve çeşitli formlardaki sürahiler ile dışa katlı ağız kenarına sahip tabaklar alanda yürütülen çalışmalarda ele geçen sofrakapları arasındadır. Ayrıca yine bu kap formlarına ait olması gereken çok sayıda amorf gövde parçası da alan geneline yayılmış durumda bulunmuştur.

---

<sup>97</sup> Şimşek 2015a, 24-25.





**Grafik 7.** TDS'nin profil veren formlarının tipolojik ve dönemsel dağılımı

## 2.8. Laodikeia Kilisesi, Sokakları ve Cam Buluntuları

Suriye Caddesi'nin kuzey kenarından ayrılan ara sokak üzerinde, Tapınak A'nın doğusunda konumlanan Laodikeia Kilisesi (*LK*), doğu-batı uzantılı bir insula üzerine inşa edilmiştir<sup>98</sup> (**Figür 7**). Dikdörtgen planlı ve üç nefli<sup>99</sup> kilisenin, kuzey-güney yönlü bir narteksi, biri doğuya, beşi kuzeye ve beşi de güneye bakan toplam 11 *apsidölü* bulunmaktadır<sup>100</sup>.

Laodikeia Kilisesi Büyük Constantinius'un MS 313 yılındaki Milano Fermanı sonrasında Hıristiyanlık adına inşa edilen önemli ibadethanelerden biridir<sup>101</sup>. Hıristiyanlığın ilk Yedi Kilisesi'nden biri olan yapı, MS 4. yy'ın ilk çeyreğinde inşa edilmesinin ardından<sup>102</sup>, kentte büyük yıkım yaratan 494 yılı depreminde hasar görmüş, geçirdiği tamiratların sonrasında kentin terk edildiği İmparator Focas (MS 602-610) Dönemi'ne kadar kullanılmıştır.

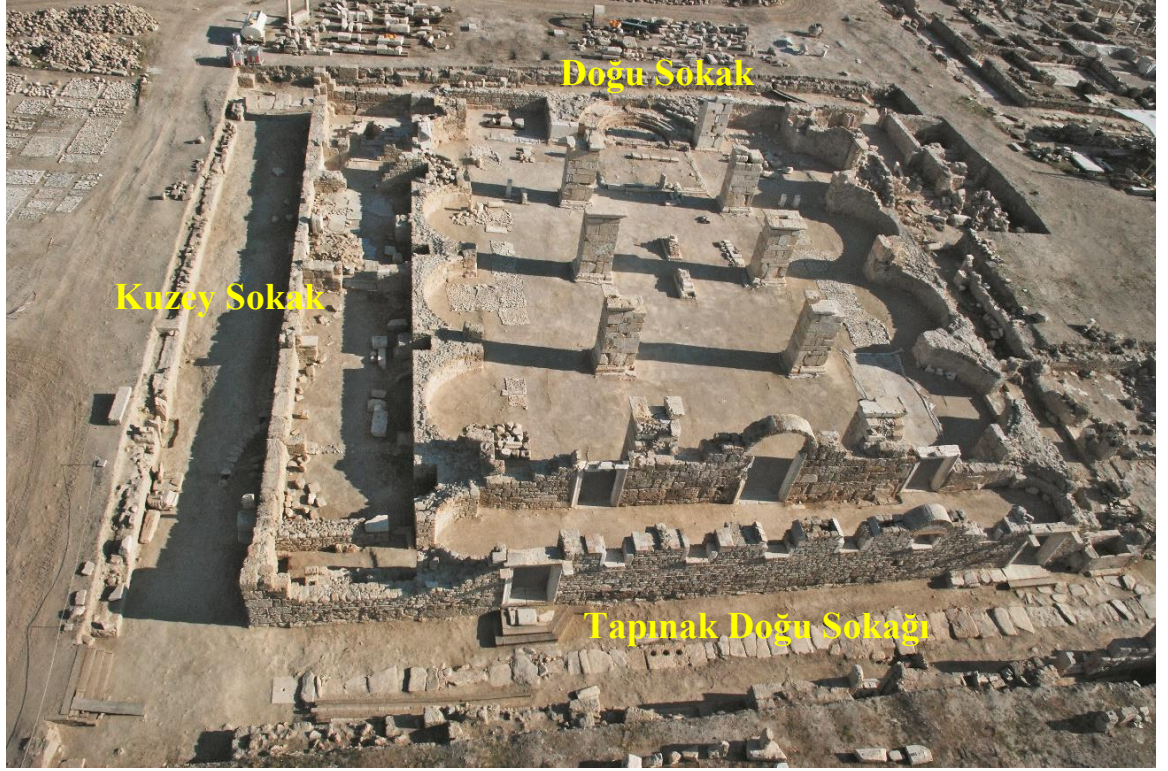
<sup>98</sup> Şimşek 2013a, 345; Şimşek 2019a, 32; Şimşek 2021, 5.

<sup>99</sup> Orta nef mermer *opus sectile*, kuzey ve güney nefler ise geometrik motiflerin yanı sıra, Hıristiyanlık için kutsal semboller içeren mozaik taban döşemelidir. Şimşek 2013a, 355.

<sup>100</sup> Şimşek 2013a, 345; Şimşek 2019a, 34; Şimşek 2021, 5. Bu plan tipinin İsa ve havarilerini ve komünyon masasını sembolize edildiği düşünülmektedir. Şimşek 2015a, 23.

<sup>101</sup> Şimşek 2019a, 36-37.

<sup>102</sup> Çalışmalar sırasında Büyük Constantinius (MS 306-337) Dönemi'ne tarihlendirilen sikke ele geçmiştir. Şimşek 2013a, 360.



**Resim 7.** Laodikeia Kilisesi, Kuzey ve Doğu Sokakları

Laodikeia Kilisesi Kuzey Sokak (*LK.KS*), Kilisenin kuzeyinde, doğu-batı doğrultulu 41 m uzunluğa sahiptir<sup>103</sup>. MS 494 depreminde hasar gören taban döşemesi üzerine yapılan düzenleme sonrasında 7. yy'ın birinci yarısına kadar kullanıldığı tespit edilmiştir<sup>104</sup>. Bu alanda tez kapsamına dahil edilen veriler ise kilisenin üst örtü koruma projesi doğrultusunda, yatay malzemeleri taşıyacak çelik kolonların yerleştirileceği alanlarda yapılan sondaj çalışmalarında bulunmuştur<sup>105</sup>.

Laodikeia Kilisesi Doğu Sokak (*LK.DS*), Kilisenin doğusunda kuzey-güney yönlü uzanmakta olup 60 m uzunluğundadır. Sokak üzerinde tespit edilen kireç harçlı tabanın, MS 494 yılında yaşanan deprem sonrası düzenlemeye ait olduğu anlaşılmıştır<sup>106</sup>.

<sup>103</sup> Şimşek 2013b, 113.

<sup>104</sup> Çalışmalarda ele geçen L.11.LK.KS.09 numaralı sikke Heraclius (MS 610-641) Dönemi'ne tarihlendirilmiştir.

<sup>105</sup> Sondaj çalışmalarında Geç Helenistik-Erken İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen yoğun miktarda içki, aydınlatma ve günlük kullanım ile ilişkili seramik parçaları ele geçmiş olup MÖ 133 öncesine tarihlenen bronz sikkeler ve hayvanlara ait kemik parçaları ile kontekst halinde bulunmuştur. Şimşek 2016, 500. Şimşek 2015a, 52, Res. 72. Bu alanlar ve elde edilen erken dönem verilerinin ayrıntıları için Bkz. Şimşek 2021.

<sup>106</sup> Orijinal kullanımdaki traverten kanalizasyon kapakları ise bir alt kotta tespit edilmiştir. MS 494 sonrası taban kotu 282.80 m, orijinal kullanım ise 282.60 m kotundadır.

Çalışmalarda ele geçen veriler, sokağın MS 4.-5. yy'da daha yoğun olmakla birlikte, kullanımının 7. yy başına kadar devam ettiğini gösterir<sup>107</sup>.

***Laodikeia Kilisesi ile Kuzey ve Doğu Sokakları Cam Buluntuları;*** Laodikeia Kilisesi, Kuzey ve Doğu Sokakları'nda yapılan çalışmalarda bulunan camlar, kullanımlarının genellikle Kilise ile bağlantılı olduğu düşüncesiyle aynı grupta ele alınmıştır. Pencere camlarının da içerisinde bulunduğu toplamda 5231 parça buluntu ele geçmiş, 94 parçanın çizim ve kataloğu yapılmış, bunlardan 35'i tez çalışmasına dahil edilmiştir. Söz konusu alanlarda bulunan cam kronolojisinin tamamına yakını Geç İmparatorluk Dönemi ve Geç Antik Çağ'a aittir.

MS 3.-4. yy'a tarihlendirilen huni ağızlı şişe ve sürahilere ait buluntuların yanında kavanozlar da sayısal yoğunluk açısından öne çıkmaktadır. Yapının doğu kanadındaki ana apsisin yanında konumlanan ve mutfak işlevi taşıdığı düşünülen mekan, çalışmalarda bulunan sofralar ile ilişkilendirilmelidir<sup>108</sup>. Bunun yanında minyatür unguentariumlara ait ağız-boyun, çeşitli formlarda dip ve gövde parçaları ve yine bu şişecikler ile bağlantılı karıştırma çubuklarına ait parçalar ile sıkça karşılaşılır. Bu bağlamda yayınlarda genellikle MS 1.-2. yy'a tarihlendirilen karıştırma çubuklarına dair kronolojik bir farklılıktan bahsedilmelidir (Bkz. *Karıştırma Çubukları*).

Ele geçen buluntuların büyük çoğunluğunu, yukarıda Tapınak A Doğu Sokağı başlığı altında da bahsedildiği gibi kilisenin pencere camları oluşturur (**4.928 parça**). Bu parçaların bazıları pervazlarına takılı halde *in-situ* durumda ele geçmiştir.

Sayısal yoğunluk taşıyan bir diğer form ise kadehlerdir. Kilise içerisindeki mekanlar ile kilisenin kuzey ve doğu sokağında yapılan çalışmalarda çok sayıda kadeh ayağı ele geçmiş, bazılarının ağız kenarı eşleştirmesi yapılabilmektedir. Katlamalı kadehlerin genel kent profilinde olduğu gibi yapı içerisinde de daha yoğun kullanıldığı anlaşılır.

Aydınlatma işlevli formlardan çubuklu kandillere ait çubuk parçalarına ve kulplu kandillere ait ağız-kulp parçalarına kilise içerisindeki mekanlarda sıkça rastlanmıştır. Çalışmalarda ele geçen bronz ve kurşun fitil tutucuları da bu formlar ile ilişkilidir. Ayrıca polykandilionlara ait parçalar ve kulplu kandillerin kullanımı ile bağlantılı haç formu

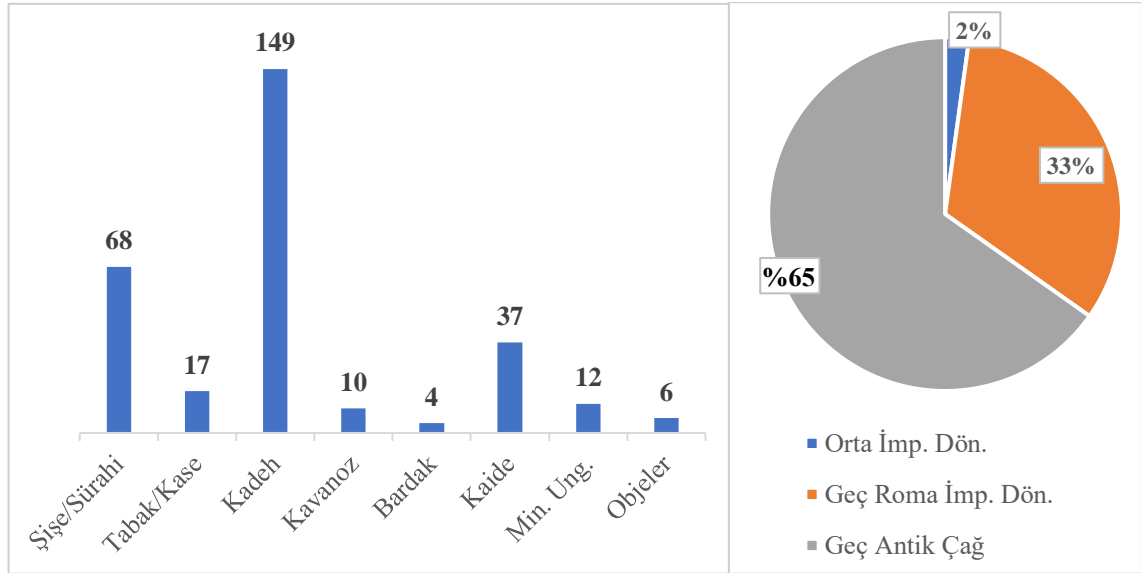
---

<sup>107</sup> Şimşek 2013b, 113.

<sup>108</sup> Şimşek 2021, 5.

kandil askıları ile Laodikeia Kilisesi aydınlatma düzenekleri açısından önemli veriler sunmaktadır.

Kilisenin güney mekan çalışmalarında bulunmuş büst baskılı cam ağırlık da (*Lev. 69, No. 505*) Kilise'nin son kullanım evresi ile bağlantılı cam buluntular arasında yer alır.



**Grafik 8.** LK, LK.KS ve LK.DS profil veren formlarının tipolojik ve dönemsel dağılımı

## 2.9. Kiliseli Peristylli Ev ve Cam Buluntuları

Tapınak Doğu Sokağı kuzey ucunda ve Kuzey Tiyatrosu'nun hemen güney kenarında yer alan Kiliseli Peristylli Ev (*KPE*), kentin kazısı tamamlanmış kompleks konut yapılarından bir diğeridir<sup>109</sup> (*Figür 8, Plan 3*). Çalışmalar sonucunda, yapının doğusunda bir ev kilisesi, batısında bir apsisli salon, bir peristylli avlu, bir atrium, bir hamam, bir latrina ve 19 mekan olmak üzere toplamda 25 mekanı açığa çıkarılmıştır. Yapı bünyesindeki ibadethane, kentte Hıristiyanlığın serbest bırakılmadan önceki süreçte evlerin bir bölümünün kiliseye çevrilerek tapınım için kullanıldığını göstermektedir<sup>110</sup>.

<sup>109</sup> Şimşek 2013a, 319; Şimşek 2019a, 38; Şimşek 2019c, 598-600.

<sup>110</sup> Şimşek 2013a, 327; Şimşek 2013b, 107. MS 375 yılında Papalık Nizamnamesi ile kilise mimarisini belirli normlara bağlayan karara kadar kiliselerin apsislerinin yönleri tek bir yöne bakmamaktadır. Ev kompleksi içerisinde yer alan kilisenin yönü kuzeye dönüktür. Ayrıca taban üzerinde I. Theodosius (MS 379-395) Dönemi sikkesi ele geçirilmiş olup bu durumda kilise bölümü MS 375'ten önce yapılmış olmalıdır. Şimşek 2012a, 586; Şimşek 2019c, 598. Kentin güneyinde yer alan Merkezi Kilise'de de aynı uygulama görülmektedir. Şimşek 2018, 93; Bayram 2018, 123.

Roma Dönemi ev plan tipini, geçirdiği değişimlere rağmen Geç Antik Çağ'a kadar korumayı başarabilen yapı, MS 3. yy'dan 7. yy başına kadar kullanılmıştır<sup>111</sup>.



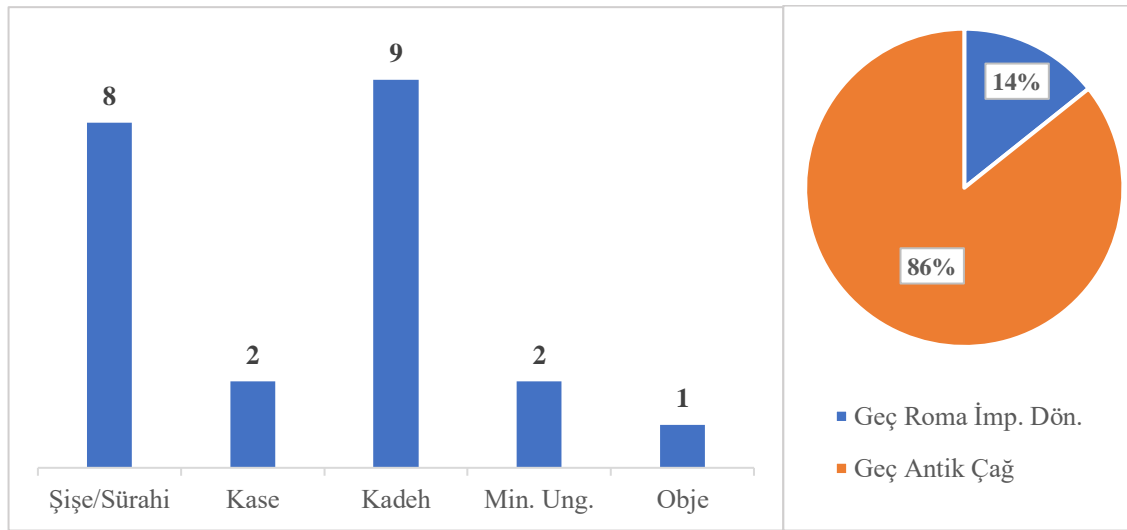
**Figür 8.** Kiliseli Peristylli Ev



**Plan 3.** Kiliseli Peristylli Ev mekanlarının plan üzerindeki yeri

<sup>111</sup> Şimşek 2019c, 599-600.

**Kiliseli Peristylli Ev Cam Buluntuları;** Çalışmalarda ele geçen 500 parça cam buluntunun büyük çoğunluğu pencere camlarından (**478 parça**) ve amorf durumdaki gövde parçalarından oluşur. Tez çalışmasına üç adet buluntu dahil edilmiştir. Buluntu grafiği Geç İmparatorluk Dönemi ve Geç Antik Çağ'a ait olan yapıda, şişe/sürahlere ait dip parçaları, minyatür unguentarium (**Lev. 61, No. 411**) ve kadeh ayakları yanında, işlenmemiş ağızlı kaselerin MS 6.-7. yy'a tarihlendirilen son grubu da yer almaktadır (**Lev. 65, No. 457**). Çalışmalarda bulunan bir adet cam boncuk da (**Lev. 67, No. 470**) tez kapsamında değerlendirilmiştir.



**Grafik 9.** KPE'nin profil veren formlarının tipolojik ve dönemsel dağılımı

## 2.10. Merkezi Hamam ve Cam Buluntuları

Suriye Caddesi ve Merkezi Agora'nın güneyinde bulunan Merkezi Hamam (MH), 145.60x57.60 m'lik bir alan üzerine konumlanmıştır<sup>112</sup> (**Figür 9**). Roma İmparatorluk Dönemi'nde inşa edilen hamam, orijinalinde yan yana dizilen dört mekanı (*apodyterium, frigidarium, tepidarium, caldarium*) ve batısında *palaestrası* ile sıralı hamam tipindedir. Olasılıkla MS 300 yıllarında yaşanan deprem sonrasında bazı

<sup>112</sup> Kentin dış duvarları yer yer sağlam kalabilen ender yapılarından biri olan Merkezi Hamam, kemer, ayak ve tonoz sistemi ile inşa edilmiştir. Şimşek 2013a, 189; Şimşek 2019a, 26.

bölümlerin eklenmesi ile yapı özgün bir plana sahip olmuş<sup>113</sup>, MS 494 depremi ile işlevini kaybetmiştir<sup>114</sup>.

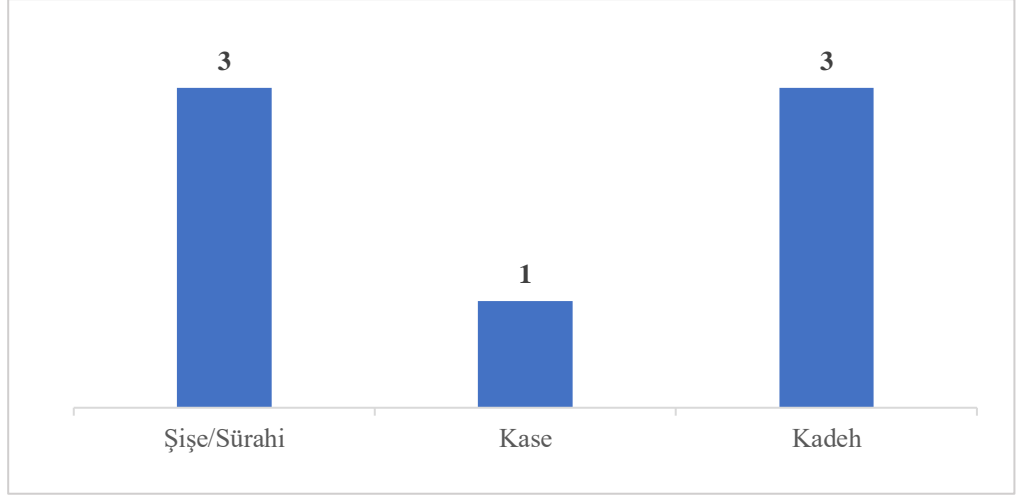


**Figür 9.** Merkezi Hamam, Merkezi Agora ve Suriye Caddesi (Batıdan)

**Merkezi Hamam Cam Buluntuları;** Alanda yapılan kazılarda ele geçen 488 parçanın tamamına yakını yoğun deformasyona uğramış pencere camlarına aittir (**481 parça**). Teze dahil edilen iki buluntudan biri işlenmemiş ağızlı bir kaseye (**Lev. 44, No. 282**), diğeri ip bezemeli şişeye ait (**Lev. 57, No. 388**) ağız-boyun parçasıdır. Merkezi Hamam cam buluntularının tümü Geç Antik Çağ'a, MS 4.-5. yy ile biraz sonrasına tarihlendirilir.

<sup>113</sup> Hamam yapısının kuzeyine, doğu-batı yönünde ikinci bir *apodyterium*, doğusuna ise ikinci bir *frigidarium* eklenmiştir. Şimşek 2008, 114; Şimşek 2013a, 189; Büyükkolancı 2014, 223-224; Şimşek 2019a, 26.

<sup>114</sup> *Caldarium* ve *tepidarium* bölümlerinde yapılan kazı çalışmalarında 4.50 m yüksekliğinde dolgusu boşaltılan alanda, yalnızca duvar ve tonoz blokları açığa çıkarılmış, herhangi bir kullanım tabakası tespit edilememiştir. Şimşek 2013a, 193.



**Grafik 10.** Merkezi Hamam'ın profil veren formlarının tipolojik dağılımı

### 2.11. Septimius Severus (A) Nymphaeumu ve Cam Buluntuları

Çalışmalarda bulunan yazıt ile İmparator Septimius Severus'a (MS 193-211) ithaf edildiği anlaşılan yapı, Suriye Caddesi'nin kuzey kenarında, Merkezi Agora'nın karşısında yer alır (*Plan 4*). Ortasında dikdörtgen planlı bir havuzu ve onu çevreleyen U planlı sütunlu galerilere sahip Septimius Severus Nymphaeumu (AN), Diocletianus (MS 285-305) ve Valens (MS 368) Dönemi depremlerinde büyük hasar görmüş, geçirdiği tamiratlarla MS 494'teki yıkıcı depreme kadar kullanılmaya devam etmiştir<sup>115</sup>.



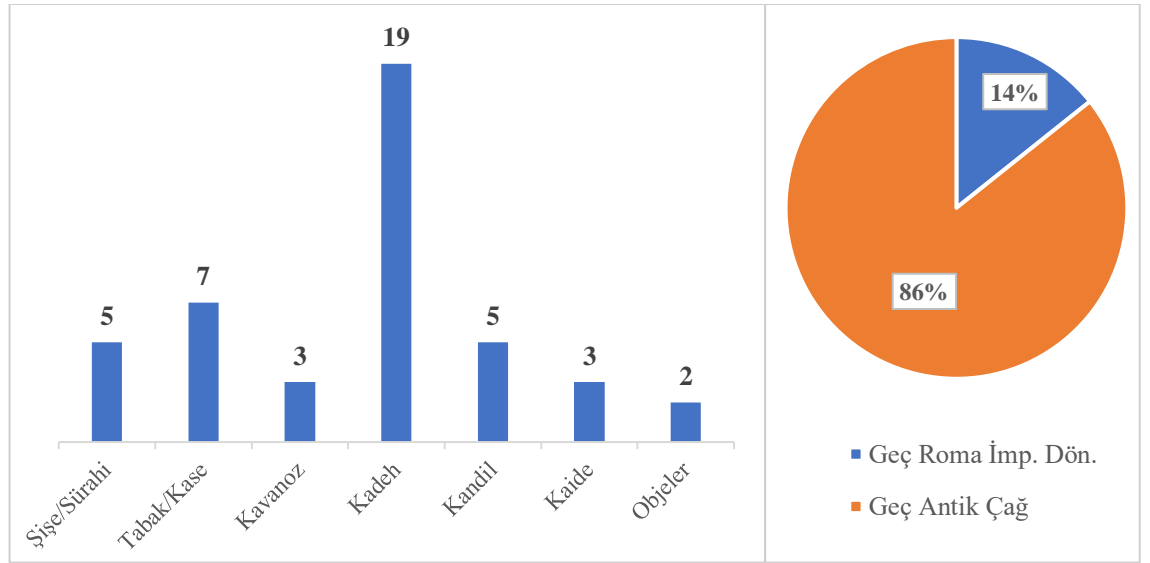
**Plan 4.** Septimius Severus (A) Nymphaeumu

<sup>115</sup> Şimşek 2019a, 30.



**Septimius Severus Nymphaeumu Cam Buluntuları;** Nymphaeum'daki çalışmalarda 198 parça cam buluntu ele geçmiştir. Yoğunluğu pencere camları (**154 parça**) ve kadehlerden oluşan grup içerisinde 22 parçanın çizim ve katalog çalışması yapılmış, beşi tez çalışması için ayrılmıştır. Geç İmparatorluk Dönemi'nden Geç Antik Çağ'a uzanan kronolojiye ait tabaklara ait ağız-gövde parçaları ile huni ağızlı şişeler sektör içerisinde bulunan formlar arasında öne çıkar.

Alanda ele geçen kulplu ve çubuklu kandillere ait parçaların yanında, aydınlatma işlevli formlara dair önem taşıyan bir diğer buluntu Nymphaeum'un kuzey duvarı arkasında yer alan ve çeşme ile etrafındaki mekanlara su dağıtımını sağlayan terminal içerisinden gelmiştir. Dairesel formlu, ortasında bir büyük ve etrafında 3 küçük kandil deliği bulunan bronz polykandilion, oldukça sağlam bir durumda bulunmuş olmasıyla da dikkat çeker. Çalışmalarda bulunan monogramlı bir ağırlık da (**Lev. 69, No. 504**) yine yapının geç dönem kullanımı ile ilişkilendirilmelidir.



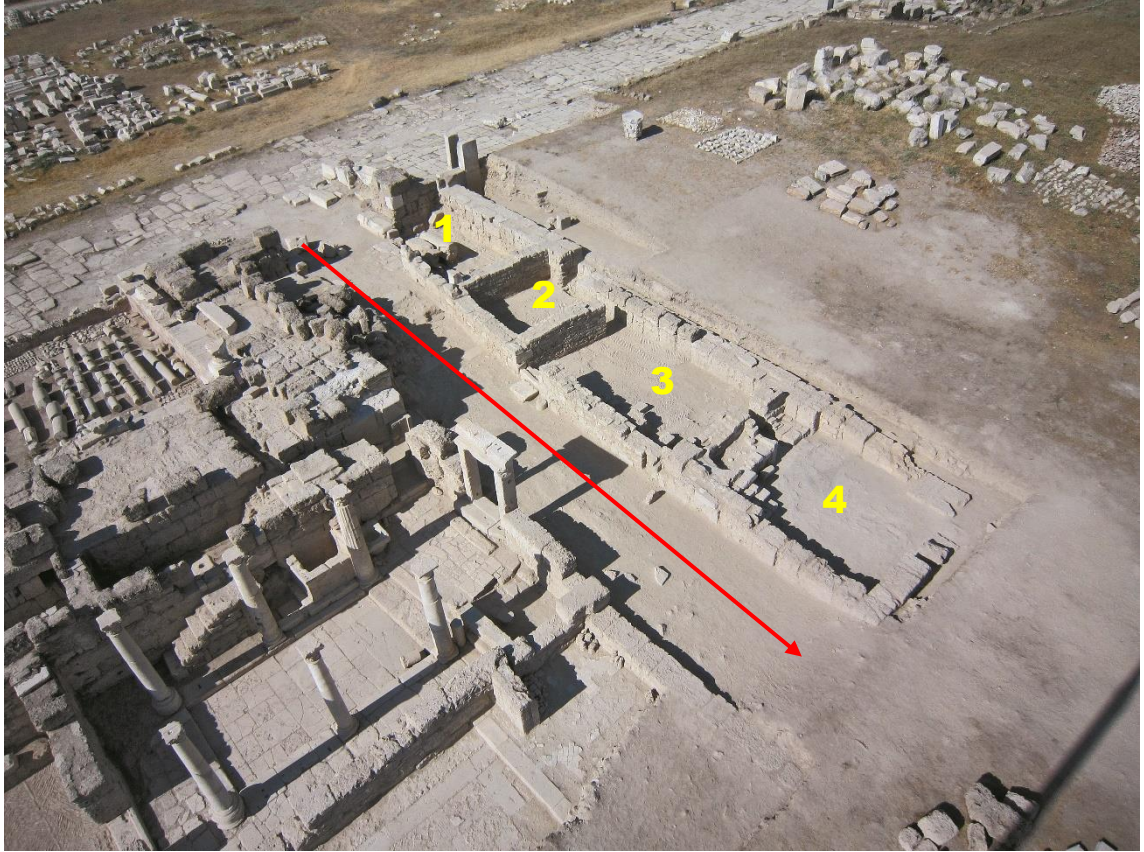
**Grafik 11.** Septimius Severus (A) Nymphaeumu profil veren buluntularının tipolojik ve dönemsel dağılımı

## 2.12. Nymphaeum Batı Sokak, Geç Dönem Mekanları ve Cam Buluntuları

Nymphaeum Batı Sokak (NBS), Septimius Severus Nymphaeumu'nun batısında yer almakta ve kuzeye doğru uzanmaktadır (**Figür 10**). MS 494 depreminden sonra tahrip

olan tabanın döşeme blokları kaldırılarak, yerine sıkıştırılmış toprak ve devşirme mimari blokların kullanıldığı ve sokağın genişliğinin 3.06 m'ye kadar daraltıldığı görülür<sup>116</sup>.

Batı kanadında, sokaktan girişi bulunan ve Geç Antik Çağ'daki düzenlemeyle eklenmiş kuzey-güney yönlü uzanan dört mekan yer almaktadır. Mekanların bazılarının içerisinde ele geçen yoğun defolu/kırık seramik parçaları ve kil döküntülerinden dolayı bir üretim alanı/atölye olabileceği düşünülmektedir.



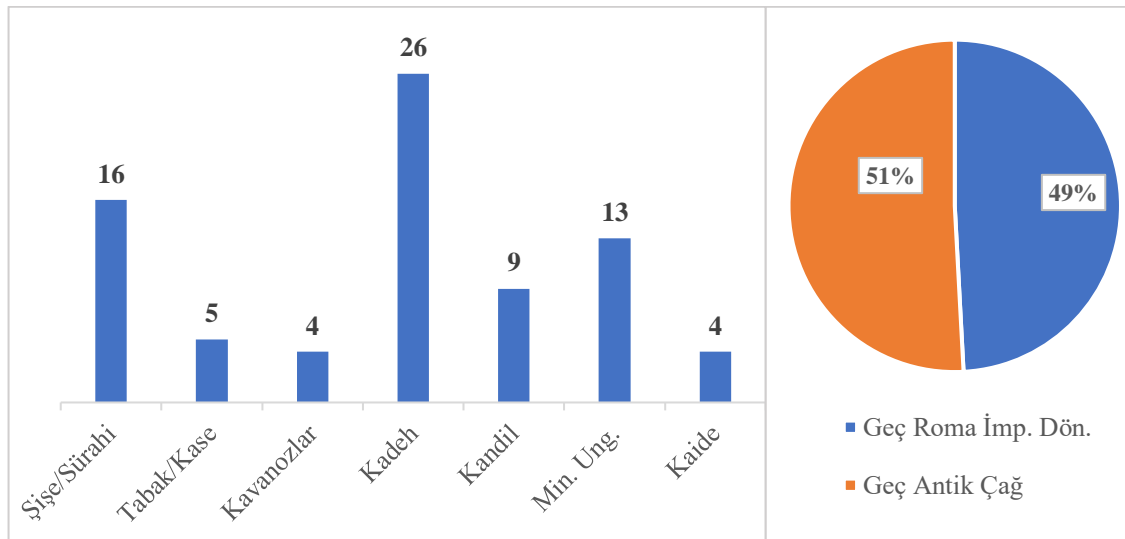
**Figür 10.** Nymphaeum Batı Sokak ve batısındaki geç dönem mekanları

*Nymphaeum Batı Sokak, Geç Dönem Mekanları ve Cam Buluntuları;* Nymphaeum Batı Sokak ve batı tarafında yer alan geç dönem mekanlarından pencere camlarının da içerisinde bulunduğu toplam 223 parça cam buluntu ele geçmiştir. 33 parçanın çizim ve kataloğu yapılmış, 11'i tez kapsamına dahil edilmiştir. Sokağın ve mekanların geç dönem düzenlemesi ile ilişkili olarak buluntuların tamamının Geç İmparatorluk Dönemi ve Geç Antik Çağ'a ait olduğu görülür.

<sup>116</sup> Şimşek 2013a, 143; Şimşek 2013b, 109.

Repertuar içerisinde yalnızca iki örneği ile karşılaştığımız serpmiş şişesi (*Lev. 31, No. 185-186*) ve emzikli (*Lev. 31, No. 187-188*) şişe/sürahi parçaları yanında, tabaklara ait ağız ve kaide örnekleri de söz konusu mekanlar içerisinde ele geçmiştir. Bunun yanında kavanoz, huni ağızlı ve çokgen gövdeli şişe/sürahiler de az sayıda buluntu ile temsil edilir.

Sektörden ele geçen buluntuların büyük kısmı pencere camlarına aittir (*146 parça*). Bunların deprem etkisi ile duvarları sokak üzerine yıkılan mekanlar ile ilişkili olduğu, aynı zamanda mekan içi aydınlatmada kulplu ve çubuklu kandillerin de kullanıldığı anlaşılır. Çalışmalarda bulunan bronz ve kurşun fitil tutucuları da cam kandiller ile bağlantılıdır. Ancak cam kandillere ait sayısal veriler, kullanım yoğunluğuna sahip olmamakla birlikte mekanların boyutları da göz önüne alındığında aydınlatmada daha çok pişmiş toprak kandillerin kullanıldığını düşündürür.



**Grafik 12.** NBS ve Geç Dönem mekanlarının profil veren formlarının tipolojik ve dönemsel dağılımı

### 2.13. Kuzey (Kutsal) Agora, Portikleri ve Cam Buluntuları

Suriye Caddesi'nin kuzeyinde, caddeden üç anıtsal girişe sahip Kuzey Kutsal Agora (*KA*), kentten en merkezi konumlarından birinde yer almaktadır<sup>117</sup> (*Figür 11*). Üç tarafı portikler, kuzey kanadı ise temenos duvarı ile çevrili olan Agora, yaklaşık 298x128 m ölçülerinde asimetrik bir dikdörtgen plana sahiptir<sup>118</sup>. Erken İmparatorluk Dönemi'nde

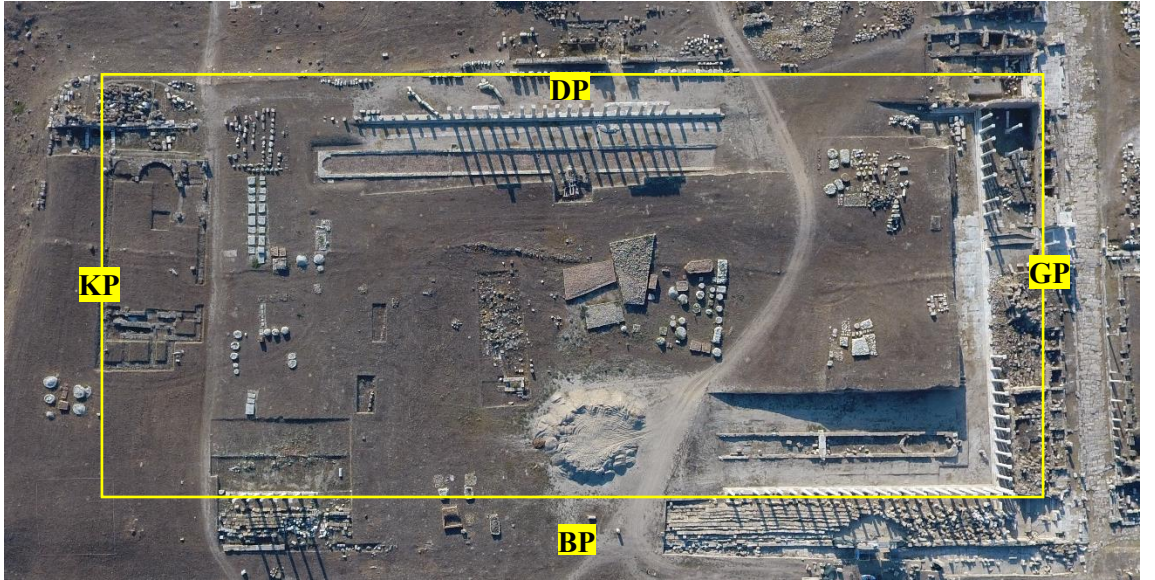
<sup>117</sup> Şimşek 2013a, 275; Şimşek 2019a, 42.

<sup>118</sup> Kuzey (Kutsal) Agora'nın Batı Portik uzunluğu 298 m iken, Doğu Portik uzunluğu 268 m olarak ölçülmüştür. Şimşek 2019a, 42.

(İmparator Augustus-MÖ 27-MS 14) planlanmış ve tespit edilen mimari bloklar ile kent sikkeleri ışığında, alanda birden fazla tapınağın yer aldığı anlaşılmıştır<sup>119</sup>. Çalışmalarda elde edilen veriler, MS 2. yy'da peripteral planlı *Zeus* ve *Athena* tapınaklarının inşa edildiği, etrafının portikler ile çevrildiği, İmparator Diocletianus (MS 284-305) Dönemi'nde yaşanan depremin ardından ise tahrip olan tapınakların ve portiklerin onarım geçirdiğini göstermektedir<sup>120</sup>.

Alan, MS 4. yy'a kadar içinde tapınak ve altarların olduğu bir *temenos* iken, Hıristiyanlığın yayılmasıyla birlikte *agora* olarak işlevini sürdürmüştür<sup>121</sup>.

MS 494 depremi sonrasında ekonomik olumsuzluklar nedeniyle yıkılan portikler büyük oranda kullanılamaz hale gelmiş, bunun yanında, alan içerisinde hali hazırda var olan mimari elemanlar da kullanılarak yeni dini temsil eden kiliseler inşa edilmiştir<sup>122</sup>.



**Figür 11.** Kuzey (Kutsal) Agora ve Portikleri

<sup>119</sup> İmparator Caracalla (MS 211-217) Dönemi'ne ait bir Laodikeia sikkesi üzerinde, İmparator, agoranın içinde yer alan bir tapınağın önünde halka ve askerlere hitap etmektedir. Sikke üzerinde yer alan agora, Kuzey (Kutsal) Agora olmalıdır. Şimşek 2013a, 275, 281; Şimşek 2019a, 42.

<sup>120</sup> Alanda yapılan çalışmalarda elde edilen veriler ışığında MS 2. yy'da peripteral planlı Zeus ve Athena tapınakları inşa edilerek, etrafının portikler ile çevrildiği anlaşılmıştır. Veriler Zeus Tapınağı ile altarın Ion düzeninde, Athena Tapınağı'nın ise Korinth düzeninde yapıldığını göstermektedir. Şimşek 2013a, 274, 278; Şimşek 2019a, 42-43.

<sup>121</sup> Şimşek 2016, 484. Agora'nın Doğu Portiği'ne ait sütunlar, agora içerisinde bulunan peripteral planlı Athena Tapınağı'ndan getirilmiş ve Geç Dönem düzenlemesiyle birlikte burada kullanılmıştır. Şimşek 2013b, 112; Şimşek 2018, 95; Şimşek 2019a, 42-43.

<sup>122</sup> Agora'nın Doğu Portiği'nin kuzey sonuna Kuzey Kilisesi yapılmıştır. Şimşek 2013b, 112.

***Kuzey Kutsal Agora ve Portikleri Cam Buluntuları;*** Kuzey (Kutsal) Agora içerisinde yürütülen çalışmalarda 4549 adedi pencere camlarına ait olmak üzere toplamda 6386 parça tespit edilmiştir. Kent içerisinde cam buluntulara dair en yoğun veri ile karşılaşılacak sektör olup bu durumda dönemler içerisinde hafriyat yığıntı alanı olarak kullanılmış olmasının etkisi büyüktür.

Agoranın doğusunu sınırlandıran Korinth düzenli Doğu Portik'te (*KDP*) yürütülen çalışmalarda pencere camları ile birlikte toplam 675 parça cam ele geçmiştir. Bunlardan 22 adedinin çizimi ve kataloğu yapılmış, 11'i tez kapsamına dahil edilmiştir. Buluntular genel olarak 13 m genişliğindeki portik içerisinde ve portik stylobatının hemen batı önünde bulunan kanalizasyon hattındaki temizlik çalışmalarından gelmiştir. Geç Hellenistik Dönem'e tarihlendirilen yüzgeçli kase gövde parçası (*Lev. 1, No. 3*), Erken İmparatorluk Dönemi'ne ait yaka formu şişe/sürahi ağız parçası (*Lev. 7, No. 39*) ile bir oyun taşı (*Lev. 69, No. 497*) sektör içerisinde tespit edilen erken örnekler arasında yer alır. Bunun yanında Orta İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilen az sayıda kase formu da bulunmuştur.

Doğu Portik buluntularının çoğunluğu pencere camlarına aittir (*570 parça*). Bunların dolgu toprak ile alana taşınmış olması yanında, geç dönemde inşa edilmiş mekanlar ile ilişkisi söz konusudur. Geç Antik Çağ'ın karakteristik formlarından olan kadehler, kulplu ve çubuklu kandillere ait parçalar ile alanda sıkça karşılaşılmış olması yanında, genel cam repertuarı içerisinde nadir görülen hayvan biçimli (horoz) şişe (*Lev. 60, No. 407*) buluntular arasında dikkat çekmektedir.

Agora'nın İon düzeninde yapılmış Batı Portik (*KBP*) ve Batı Propylonu'nda (*KA.BP*) pencere camlarının da dahil edildiği toplam 460 parça buluntu ele geçmiş, çizim ve kataloğu yapılan 11 örnek teze dahil edilmiştir. Çalışmalarda bulunan çizgisel bezemeli (*linear-cut*) kaseye ait ağız parçası (*Lev. 3, No. 16*) Erken İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilen tek örnek olup alandaki dolgu toprak tabakası ile ilişkilendirilmelidir. Söz konusu bu alanlardaki buluntuların geneli ise Geç İmparatorluk Dönemi ve Geç Antik Çağ'a aittir. Portik gerisinde yer alan mekanlar ve dolgu toprak ile ilişkili olarak pencere camı sayıları yoğunluktadır (*387 parça*). Alanda ele geçen çok sayıda kadeh ayağına karşın, bunlara uyabilecek herhangi bir ağız parçasının tespit edilememesi, bunların yerde biriktirilmiş ve geri dönüşüm için toplanmış olduğunu düşündürür. Ayrıca çubuklu, kulplu

ve düğme dipli kandillere ait parçalar da sektördeki geç dönem grupları içerisinde yer alan aydınlatma işlevli formlar arasındadır.

Suriye Caddesi'nden üç anıtsal giriş kapısının açıldığı İon düzenli Güney Portik (*KGP*) ve portik Güneybatısında yürütülen çalışmalarda (*KA.GB*), pencere camları ile birlikte toplam 3732 parça buluntu ele geçmiştir. 98 formun çizimi ve kataloğu yapılmış, seçilen 70 parça teze dahil edilmiştir. Güney Portik'teki çalışmalarda bulunan kaburgalı kase gövde parçası (*Lev. 2, No. 12*) Erken İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilen tek buluntu olmakla birlikte dolgu toprak içerisinden ele geçmiştir. Orta İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilen az sayıdaki kase/tabak ve bardak gibi formların yanında, daha çok Geç İmparatorluk Dönemi'ne ait domestik formların yoğun olduğu görülür. Bunlar alanın MS 494 depremi sonrasında hafriyat alanı olarak kullanımı ile bağlantılıdır.

KGP ve KA.GB'nin Geç Antik Çağ'a ait buluntularının büyük çoğunluğu ise Suriye Caddesi kuzey kanadında yer alan geç dönem mekanlarıyla ve hafriyat yığını ile ilişkili olarak pencere camlarına aittir (yaklaşık **3.300 parça**). Çalışmalarda bulunan çok sayıda kadeh ayağına karşın, bunlara ait olabilecek ağız parçaları az sayıdadır.

Geç dönem buluntuları içerisinde domestik kullanım ile ilişkili verilerin yoğun olduğu görülür. Geniş ağızlı sığ çanaklar, işlenmemiş ağızlı kaseler, çeşitli formdaki sürahi ve şişelere ait parçalar bunlardan başlıcalarıdır. Bunun yanında koyu yeşil renkte, büyük boyutlu, kalın cidarlı kase ve şişe grubu ise tipolojik olarak farklılık taşımakta olup bu grup bir atölye ya da satış birimi ile ilişkilendirilmelidir.

Aydınlatma işlevli formlardan düğme dipli, çubuklu ve kulplu kandil örnekleri ile karşılaştığımız alanda 31 parçadan birleştirilmiş büyük boyutlu gövdeden kulplu kandil (*Lev. 46, No. 308*) ise Laodikeia cam repertuarında tek örnek olması bakımından diğerlerinden ayrılır. Yukarıda bahsedilen formlar dışında Güney Portik krepidomasında yer alan oyunlarla bağlantılı olarak oyun taşları/pulları ile çalışmalarda sıkça karşılaşılmıştır.

Agora'nın güneybatısında, Güney Avlu Batı (*KA.GAB*) olarak adlandırılan alanda, yüksekliği yer yer 7 m'yi bulan yığma bir tepe yer almaktadır. MS 494 yılı

depreminde yıkılan yapılara ait hafriyat toprağı<sup>123</sup>, aynı zamanda yıkılan Batı Portik sütunları üzerine yığılmıştır<sup>124</sup>. Çalışmalarda toplam 1897 adet buluntu ele geçmiştir. Bu sayının 292 parçasının pencere camlarına ait olduğu görülürken, bu oran Agora genelindeki diğer alanlara kıyasla çok daha düşük bir oranı oluşturmaktadır. Buluntulardan çizimi ve kataloğu tamamlanan 60 parçadan, 32'si tez çalışmasına dahil edilmiştir.

Alan içerisindeki buluntu yoğunluğu daha çok Geç Antik Çağ'a işaret etse de ele geçen diğer veriler ışığında, alanın farklı dönemlerde bir atık alanı olarak kullanılmaya devam ettiği anlaşılır<sup>125</sup>. Geç Hellenistik Dönem'e tarihlendirilen yatay yivli (*Lev. 1, No. 6-7*) ve Erken İmparatorluk Dönemi'ne ait narin kaburgalı (*Lev. 3, No. 21*) kaselere ait fragmanlar farklı dönem yığınlarının göstergesidir. Az sayıdaki bu erken örneklerin yanında Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait çeşitli formdaki tabak, kase ve şişe/sürahi gibi örnekler yoğundur. Çift hazneli sürahi (*Lev. 31, No. 189*) ise kent cam repertuarında tek bir örnek ile temsil edilir. Sofra kullanımı ile ilişkili tabak ve kase gibi formlarının ise daha az ele geçmesi, hafriyat yığınının konutlardan çok, alana yakın dükkan ya da kamusal yapılara ait olduğunu düşündürmektedir.

Geç Antik Çağ buluntuların büyük bölümü ise şişelere aittir. Özellikle silindirik boyunlu şişelere ait parçaların yoğunluğu ve toplu halde bulunmuş olması dikkat çeker. Ağız-boyun, boyun ve dip parçaları ayırt edilerek gruplandırılmasına karşın, kırık gövde parçaları restitüsyona izin veremeyecek boyutlarda ve yoğunluktadır. Bunun yanında ele geçen çok sayıda cüruf parçası, söz konusu tabakaya, bir cam atölyesinin hafriyatının yığılmış olmasını olası kılar.

Alanda şişeler dışında yoğunluk gösteren bir diğer geç dönem formu ise kadehlerdir. Çok sayıda ve çoğunlukla tam bulunan katlamalı kadeh ayaklarına karşın, yalnızca dört adet ağız kenarı olabilecek parça tespit edilebilmiştir. Olasılıkla bunlar yeniden eritmek ve üretimde kullanılmak için istiflenmiş bir grubu oluşturur.

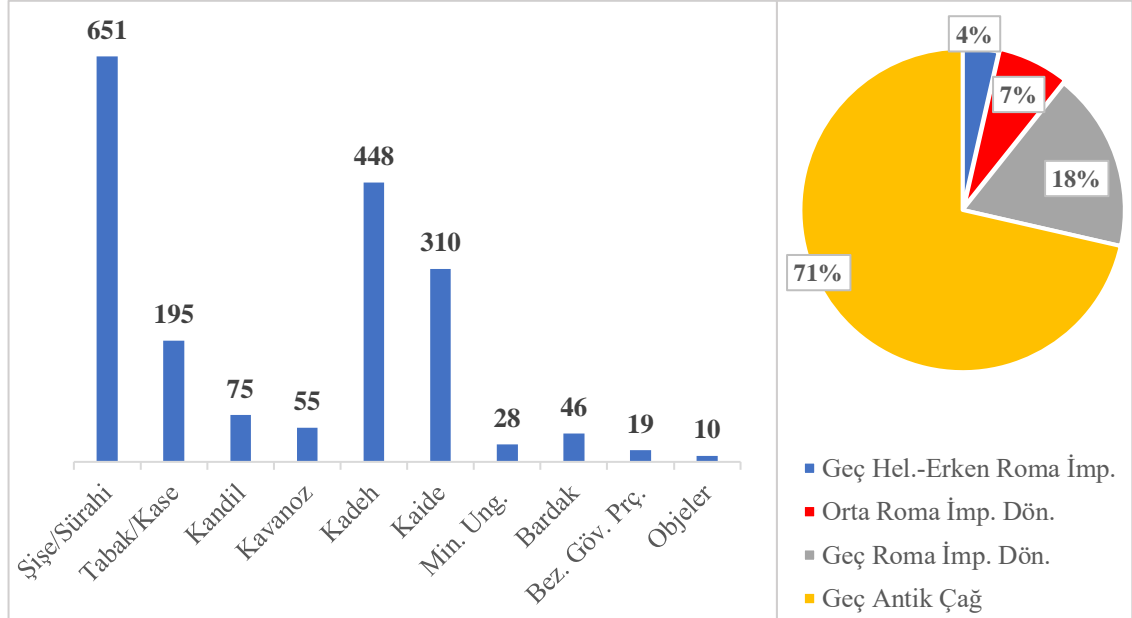
---

<sup>123</sup> 288.37-283.00 m kotları arasındaki çalışmalarda moloz malzeme miktarı (tuğla, traverten, çaytaşı vb.) ve günlük yaşama ait buluntular (seramik, cam, metal eserler, dokuma vb.) yoğun iken, 283.00-282.35 m kotlarında doğal birikinti söz konusudur. Şimşek 2017b, 366-368.

<sup>124</sup> Şimşek 2015b, 646; Şimşek 2016, 486; Şimşek 2017a, 132; Şimşek 2018, 99.

<sup>125</sup> Alanda bulunan L.16.KA.GAB.447 no.lu sikke (263.65 m) Geç Hellenistik-Erken Roma, L.16.KA.GAB.231 no.lu sikke (282.35 m) Augustus Dönemi'ne tarihlendirilmiştir. Şimşek 2017b, 369.

Aydınlatma işlevli formlardan çubuklu kandillere ait çubuk parçaları ise diğer kandil tiplerine oranla daha fazla bulunmuştur. Bu veri de yine yığının bir konut alanından çok kamusal ya da ticari faaliyet yürüten bir yapıya ait olması gerekliliğini düşündürür.



**Grafik 13.** KKA ve Portiklerinin profil veren formlarının tipolojik ve dönemsel dağılımı

## 2.14. Batı Tiyatrosu ve Cam Buluntuları

Hellenistik geleneğe uygun olarak doğal bir zemine yerleştirilen Batı Tiyatrosu (BT), Asopos Tepesi'nin hemen doğusunda yer alır<sup>126</sup> (**Figür 12**). Kentin erken dönem tiyatrosu, 85 m çapa ve yaklaşık 8000 kişilik oturma kapasitesine sahiptir<sup>127</sup>. Kuzey-güney doğrultulu sahne binasında yedi adet *loca*, *güney parados* ile tonozlu geçişli *kuzey parados* yer almakta olup MS 5. yy başında yapılan sur duvarlarının *kuzeybatı analemmasından* geçmesinden dolayı yoğun tahribata uğramıştır<sup>128</sup>.

Çalışmalarda ele geçen veriler, Batı Tiyatrosu'nun, Geç Hellenistik Dönem'den MS 5. yy'a kadar çeşitli düzenlemeler ve tamiratlar geçirerek kesintisiz olarak kullanıldığını gösterir. MS 5. yy'da sur duvarının etkisi ile yapının tiyatro işlevinin sona ermiştir<sup>129</sup>.

<sup>126</sup> Şimşek 2013a, 219; Şimşek 2019a, 49. Kentin kuzeyinde yer alan ikinci tiyatro Kuzey Tiyatrosu, MS 2. yy'a tarihlendirilmektedir. Şimşek 2013a, 239.

<sup>127</sup> 8 merdiven geçişi (*klimakes*) ile 9 *kerkidese* bölünmüş, alt *caveada* 25, üst *caveada* ise 20 oturma sırası bulunmaktadır. Şimşek 2012b, 599; Şimşek 2019a, 49.

<sup>128</sup> Şimşek 2013a, 221; Şimşek 2017b, 375-376; Şimşek 2019a, 51.

<sup>129</sup> Şimşek 2017b, 376-378; Şimşek 2019a, 51.





**Figür 12.** Batı Tiyatrosu (Batıdan)

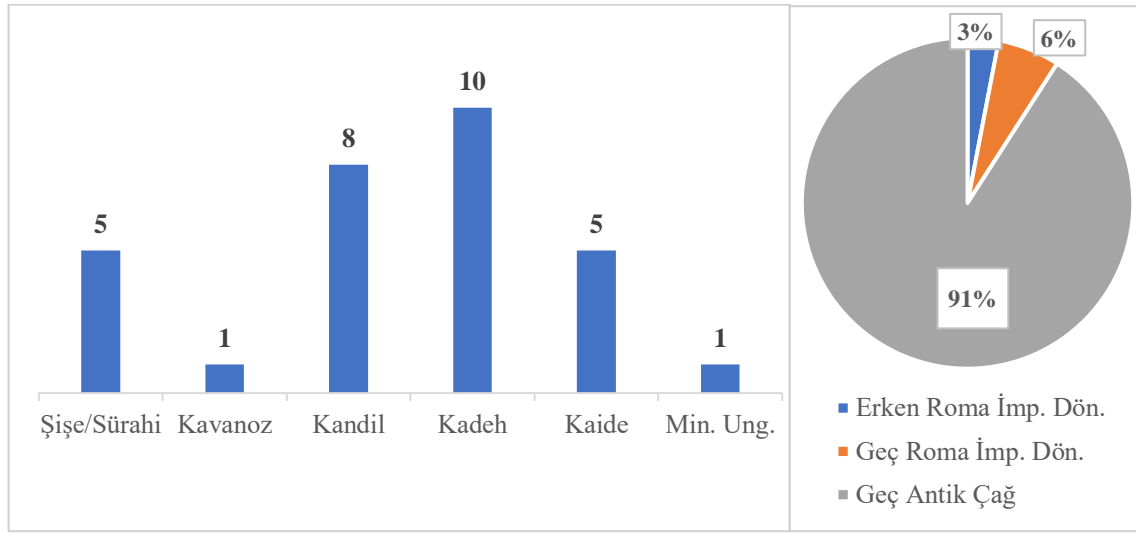
***Batı Tiyatrosu Cam Buluntuları;*** Tiyatro kazı çalışmalarında çoğunluğu güney paradosta olmak üzere toplam 30 parça cam buluntu ele geçmiştir. Kataloğu ve çizimi tamamlanan 11 parçadan 7'si tez için ayrılmıştır.

Çalışmalarda bulunan yaka ağızlı şişe parçası (*Lev. 7, No. 38*) Erken İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilen tek örnektir. Söz konusu bu parça, karışık tarihlere sahip katman verileri ile bulunmuş olsa da yapının erken dönem kullanımı ilişkili olmalıdır<sup>130</sup>.

Buluntuların büyük bölümü ise Geç İmparatorluk Dönemi'ne ait huni ağızlı şişe/sürahiler ile Geç Antik Çağ'a ait kandil ve kadeh buluntularından oluşur. Güney paradosta bulunan kulplu ve çubuklu kandillere ait parçalar ile kadeh ayakları, yine aynı alanda ele geçen çok sayıdaki pişmiş toprak kandil ile birlikte cam formların da

<sup>130</sup> Çalışmalarda ele geçen MÖ 2-1 yy'a tarihlendirilen pişmiş toprak buluntu verileri de bu fikri desteklemektedir. Bkz. Duman 2010, 32.

aydınlatma amaçlı kullanıldığını gösterir. Ele geçen formlar genel olarak MS 3.-5. yy aralığına tarihlendirilmekte olup Batı Tiyatrosu'nun son kullanım evresiyle ilişkilidir.



**Grafik 14.** Batı Tiyatrosu'nun profil veren buluntularının tipolojik ve dönemsel dağılımı

### 2.15. Asopos Tepesi I-II ve Cam Buluntuları

Kentin kuzeybatısında kalan *Asopos I* ve *Asopos II (AT)* olarak adlandırılan çift koniden oluşan höyük yerleşmesinde yürütülen kazılar, kentin prehistorik evresi hakkında önemli bilgiler edinilmesini sağlamıştır (**Figür 13**). Alandaki katmanlar sırasıyla **Tabaka I**-Geç Roma İmparatorluk Dönemi, **Tabaka II**-Roma İmparatorluk Dönemi, **Tabaka III**-Hellenistik Dönem (IIIa-Erken Roma-Geç Hellenistik, IIIb-Erken Hellenistik), **Tabaka IV**-Demir Çağı, **Tabaka V**-Geç Tunç Çağı, **Tabaka VI**-Orta Tunç Çağı, **Tabaka VII**-Erken Tunç Çağı, **Tabaka VIII**-Kalkolitik Çağ'a ait veriler içermektedir<sup>131</sup>.

<sup>131</sup> Duman 2010, 17-18; Şimşek 2011, 448; Şimşek 2013a, 71-72; Konakçı 2014, 89, Res. 4; Şimşek 2019a, 11; Şimşek 2021, 1.



**Figür 13.** Asopos Tepesi I-II

*Asopos Tepesi I-II Cam Buluntuları*; Asopos Tepesi yerleşimleri, cam buluntuların form çeşitliliği açısından değerlendirildiğinde kentteki önemli sektörlerinden biridir. Her iki höyük tepesinde yapılan çalışmalarda toplam 45 cam parça ele geçmiş, çizimi ve kataloğu yapılan 27 parçadan Asopos Tepesi I'den 5, Asopos Tepesi II'den 18 parça teze alınmıştır. Asopos Tepesi II, cam buluntular açısından daha yoğun verileri barındırır.

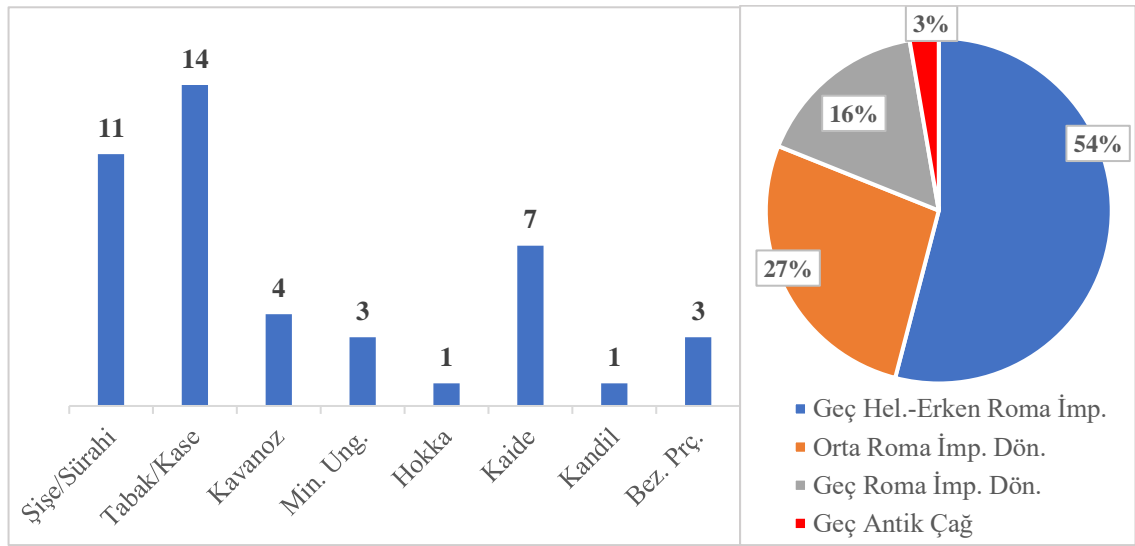
Asopos Tepesi I'den gelen cam buluntular Erken İmparatorluk Dönemi'nden (*Lev. 6, No. 34* Hokka) Geç İmparatorluk Dönemi'ne kadar uzanmaktadır.

Asopos Tepesi II' de bulunan iç kalıp tekniği ile yapılmış iki küçük gövde parçası (*Lev. 1, No. 1-2*) Laodikeia cam repertuarının şimdiye kadar bulunmuş en erken cam verileridir. Bunun yanında Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenen yatay yivli kase parçası da (*Lev. 1, No. 8*) alanın erken döneme ait buluntuları arasında yer alır.

Erken İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen tabakalarda ise daha çok sofrta kullanımı ve sunum ile bağlantılı formlar karşımıza çıkar. Bunlar arasında narin kaburgalı (*zarterrippenschalen*) kase parçası (*Lev. 3, No. 20*), tabaklara ait ağız, gövde ve kaide

parçaları (*Lev. 4-5, No. 22-25, 29*), prizmatik gövdeli sürahiler (*Lev. 6, No. 35-36*) ile minyatür unguentarium (*Lev. 7, No. 43*) yer almaktadır.

Bu erken örnekler dışında genel olarak Orta İmparatorluk Dönemi'nden Geç İmparatorluk Dönemi'ne kadar devam eden buluntularda tabak/kase ile şişe/sürahi formları yoğunluktadır. Asopos Tepesi II'de yoğun cüruf parçaları ile karşılaşılmış olması ise, alanda dönemi hakkında net bir yorum yapamadığımız küçük çapta bir cam üretiminin varlığını düşündürür.



**Grafik 15.** Asopos Tepesi I-II cam buluntularının tipolojik ve dönemsel dağılımı

## 2.16. Stadyum Caddesi, Portikleri ve Cam Buluntuları

Kentin ikinci ana caddesi olan Stadyum Caddesi (*STC*), Suriye Caddesi ile Caracalla Nymphaeumu'nda kesişip, kuzey-güney yönlü uzanarak (*cardo maximus*) güney ucunda Traian Nymphaeumu Meydanı'na ulaşır (**Figür 14**). Caddenin yapımı, İmparator Domitianus Dönemi'nde (MS 81-96), S. Iulius Frontinus'un prokonsüllüğüne (MS 84-85) ait olup Dorik cepheli olarak düzenlenmiştir<sup>132</sup>.

Stadyum Caddesi, Suriye Caddesi'nde olduğu gibi ortada araçlar için yol, altında uzanan kanalizasyon sistemi, doğusunda ve batısında yayalar için yapılmış portikler ve arkasında dükkan sıraları, sivil ve kamusal yapılar yer alacak şekilde planlanmıştır<sup>133</sup>.

<sup>132</sup> Şimşek 2013a, 125; Şimşek 2019a, 51-53.

<sup>133</sup> Caddenin güney yarısında, geç dönem düzenlemesine bağlı olarak Doğu Portiğin tek basamaklı bir kaldırıma dönüştürüldüğü görülür. Şimşek 2013a, 126-128; Şimşek 2013b, 106; Şimşek 2019a, 51.

Kentte MS 2. yy sonu 3. yy'ın başında artan imar faaliyetleri ile, terk edildiği 7. yy'a kadar geçen süreç, Stadyum Caddesi ve etrafında yer alan yapılarda net biçimde izlenebilmektedir<sup>134</sup>.



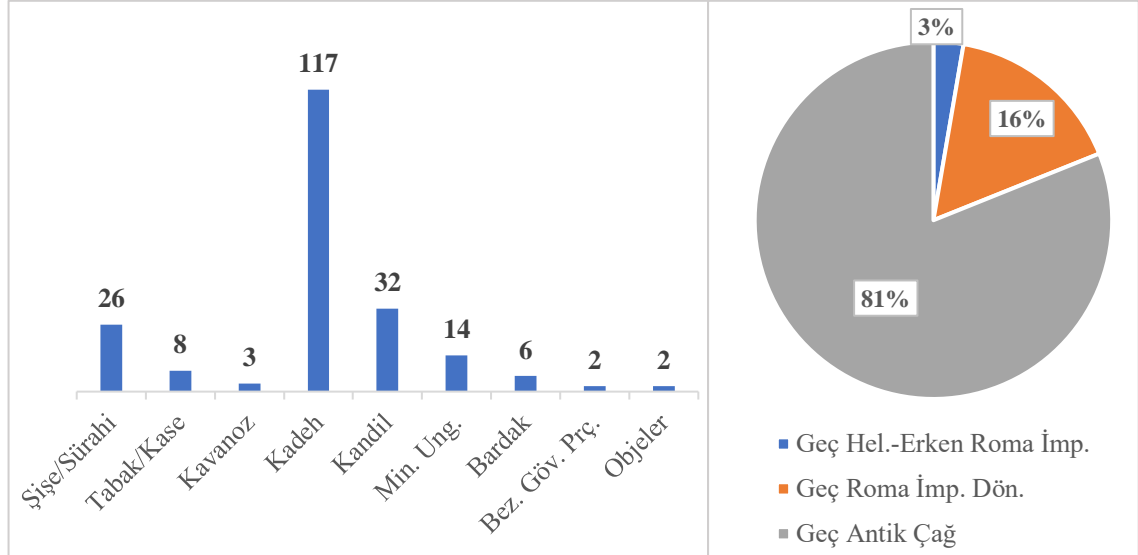
**Figür 14.** Stadyum Caddesi ve Portikleri (sarı) ile Suriye Caddesi (kırmızı)

**Stadyum Caddesi ve Portikleri Cam Buluntuları;** Stadyum Caddesi üzerinde ve portiklerinde yapılan kazılarda toplamda 625 parça cam buluntu ele geçmiştir. Bu sayının 415'ini pencere camları oluştururken çizimi ve kataloğu yapılan 58 parçadan 26'sı tez çalışmasına dahil edilmiştir. Tipolojik olarak Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenen kalıba döküm kaseler grubundan dikey oluklu kase (*Lev. 1, No. 5*) dışındaki buluntular, MS 3.-5. yy aralığına aittir.

Geç Antik Çağ'a ait pencere camları ve kadeh ayakları ise yoğunluktadır. Kazılarda portik içleri ve gerisinde kalan mekanların aydınlatması ile bağlantılı çok sayıda çubuklu ve kulplu kandil parçası bulunmuştur. Silindirik boyunlu şişeler de sayısal açıdan yoğun formlardandır. Batı Portik üzerinde yer alan bir dükkana ait duvarda yapılan restorasyon çalışmasında ele geçen lentoid gövdeli şişecik/ampulla (*Lev. 65, No. 459*) ise repertuar içerisindeki tek ve en geç tarihli örnektir.

<sup>134</sup> Şimşek 2011, 460; Şimşek 2013a, 126; Şimşek 2019a, 53.

Cadde üzerinde ele geçen ve benzer örnekleri ile Kuzey Kutsal Agora'da da karşılaştığımız büyük boyutlu ve kalın cidarlı kaplara ait parçalar, saklama/depolama kabı olarak kullanılmış olup portik gerisinde yer alan dükkan sıraları ile ilişkilidir.



**Grafik 16.** STC ve Portikleri'nin profil veren formlarının tipolojik ve dönemsel dağılımı

## 2.17. Latrina ve Cam Buluntuları

Stadyum Caddesi'nin doğu kenarında yer alan Latrina (*LT*) yapısı, yaklaşık 80 kişilik bir kapasiteye sahip olup *vestibulum* tabanında MS 2.-3. yy'a tarihlendirilen bir taban mozaïği yer almaktadır<sup>135</sup> (**Figür 15**).

Latrinanın duvar kenarları boyunca tuvalet oturma sıraları ve güney kısmında 4.40x4.60 m ölçülerinde kare planlı bir havuz bulunmaktadır<sup>136</sup>. Havuzun pişmiş toprak tuğla döşemeli tabanında tespit edilen bir sikke MS 5. yy'ın ikinci yarısına tarihlendirilmekte olup yapının son kullanım evresi ile ilişkilidir<sup>137</sup>.

<sup>135</sup> Şimşek 2019a, 61. Etrafında geometrik ve bitkisel bezemeler olan mozaïğin merkezinde bir yaban keçisi betimi yer almaktadır (288.31 m kotunda). Şimşek 2011, 463; Şimşek 2013a, 177.

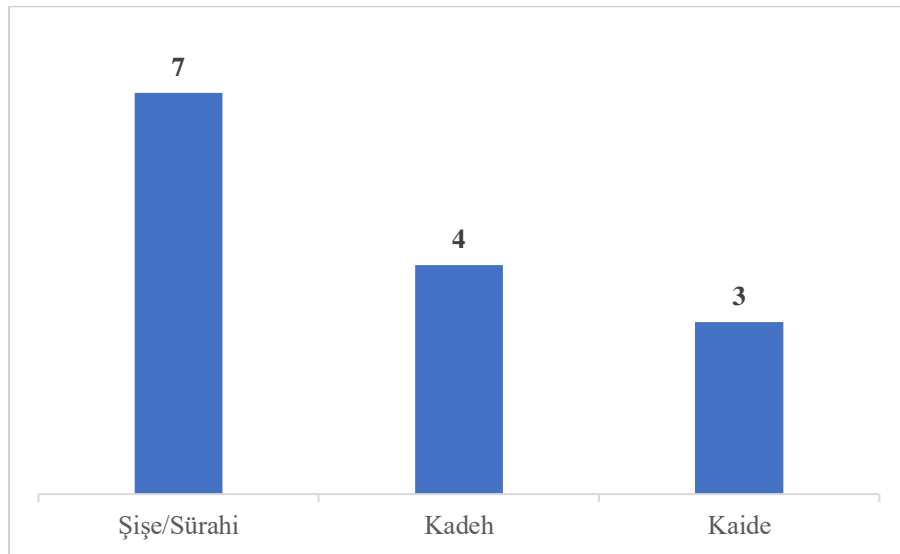
<sup>136</sup> Havuz köşeleri paye şeklinde düzenlenmiş, parapet babalarının üzerinde ise kenet akıtma kanalı ve dübel yuvaları bulunmaktadır. Sundurma çatıdan akan yağmur suları ise üzeri açık bırakılan havuz içerisine dolmaktadır. Şimşek 2011, 463; Şimşek 2013a, 178-179.

<sup>137</sup> Şimşek 2011, 463; Şimşek 2013a, 179; Şimşek 2019a, 62.



**Figür 15.** Latrina

**Latrina Cam Buluntuları;** Alanda yapılan kazılarda 24 parça cam buluntu ele geçmiş, 8 formun katalog ve çizimi yapılmış, 3'ü teze dahil edilmiştir. Az sayıdaki huni ağızlı şişe, ip bezemeli şişe ve kadeh parçaları mekânın son kullanım evresi ile ilişkilidir. Stratigrafik değerlendirme de bu durumu kanıtlar niteliktedir.



**Grafik 17.** Latrina'nın profil veren formlarının tipolojik dağılımı

## 2.18. Traian Nymphaeumu Meydanı ve Cam Buluntuları

Stadyum Caddesi'nin güney ucunun açıldığı meydan, MS 113-115 yıllarında hemen karşısında yer alan Traian Nymphaeumu (TNM) ile planlanmıştır<sup>138</sup> (**Figür 16**). Erken İmparatorluk Dönemi'nden Geç Antik Çağ'a uzanan süreçte kentin gücünü ve zenginliğini simgeleyen bir alan olmuş ve yönetici heykelleri ile çevrilmiştir<sup>139</sup>. Kentin kuzeybatısı ile güneydoğusundaki yapılar arasında bağlantıyı oluşturan üç ana cadde ve iki ara sokağın yanı sıra, *Stadyum*, *Bouleterion*, *Güney Hamamı* ve *Agorası* gibi önemli yapılara ulaşması<sup>140</sup>, Traian Nymphaeumu Meydanı'nın Laodikeia'nın en işlek noktalarından biri olduğunun göstergesidir. Meydanın etrafında yer alan yapılar ile birlikte kullanımı, çeşitli düzenlemeler ile MS 494 depremine kadar devam etmiştir<sup>141</sup>.



**Figür 16.** Traian Nymphaeumu, Meydanı ve Stadyum Caddesi (Güneyden)

<sup>138</sup> Şimşek 2017a, 140; Şimşek 2019a, 65, 92.

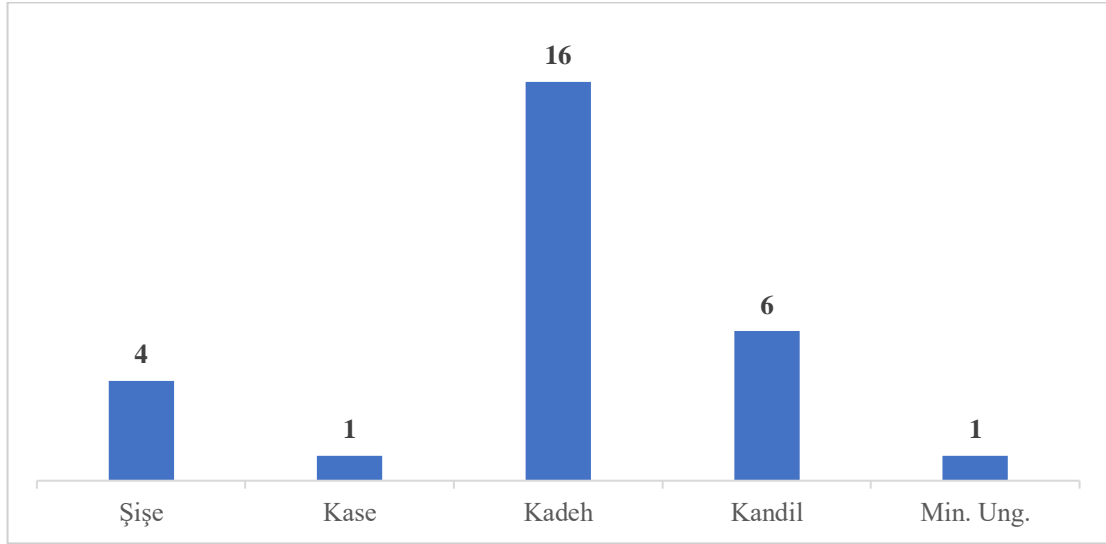
<sup>139</sup> Meydanın önemi Geç Antik Çağ'da da devam etmiş ve güney sınırına kentin ileri gelen üst düzey yöneticilerin heykellerinin sergilendiği siyasi nitelikli bir kamu binası olan *Atriumlu Yönetici Binası* konumlandırılmıştır. Şimşek 2017a, 145,147; Şimşek 2018, 103; Şimşek 2019a, 67.

<sup>140</sup> Şimşek 2017a, 146; Şimşek 2019a, 92.

<sup>141</sup> Meydanın en önemli yapısı durumundaki *Traian Nymphaeumu*, MS 4. yy'da Hıristiyanlığın Milano Fermanı ile serbest bırakılmasıyla bir süre daha çeşme olarak kullanılmış, MS 5. yy'da ise ile birlikte apsidal havuz bir eksedraya dönüştürülmüştür. Şimşek 2017a, 145; Şimşek 2018, 103; Şimşek 2019a, 65, 99.



**Traian Nymphaeumu Meydanı Cam Buluntuları;** Meydan ve meydana açılan sokakların kazı çalışmalarında 52'si pencere camı olmak üzere toplamda 104 parça cam buluntu ele geçmiştir, bunlardan 4'ü tez kapsamına dahil edilmiştir. Ele geçen parçaların pencere camı, kadehler, çubuklu ve kulplu kandiller gibi alanın geç dönem kullanımı ile bağlantılı olduğu anlaşılır.



**Grafik 18.** Traian Nymphaeumu ve Meydanı profil veren formlarının tipolojik dağılımı

### 2.19. Stadyum (Sondaj Çalışması) ve Cam Buluntuları

Kentin güneyinde, kuzeybatı-güneydoğu akslı uzanan çift sphendoneli *Stadyum (ST)* yapısı 285x70 m ölçülere sahiptir. Yapının batı girişinde yer alan yazıt ile İmparator Titus'a (MS 79-81) ithaf edildiği ve kullanımının MS 4. yy başlarına kadar devam ettiği anlaşılmıştır<sup>142</sup> (**Figür 17**). Doğal bir zemine mermer oturma basamaklarından inşa edilen stadyum hem spor yarışları hem de gladyatör dövüşleri için kullanılmış büyük ve görkemli bir yapıdır<sup>143</sup>.

<sup>142</sup> Şimşek 2013a, 208, 213.

<sup>143</sup> Şimşek 2013a, 208; Şimşek 2019a, 71-72.



**Figür 17.** Stadyum

**Stadyum (Sondaj Çalışması) Cam Buluntuları;** Henüz kazı çalışmasının yapılmadığı Stadyum yapısının, 2010 yılında batı sphendonesinin güneyinde bir sondaj çalışması gerçekleştirilmiştir. Sondaj içerisinde ele geçen veriler, alanın erken kullanım evresi hakkında bilgi vermesi açısından önemlidir<sup>144</sup>. Çalışmalarda ele geçen bir grup kadeh ise dikkat çekicidir. 5x10 m’lik sondajda koyu yeşil renkte, yedi adet eklemeli kadehe ait sap ve gövde parçası ile yapım sırasında soğumuş cam hamuru nedeniyle katlanamadan bırakılmış bir kadeh ayak parçası bulunmuştur (*Lev. 51-52*). Kadehlerin bazılarının gövdesi üzerinde de üretim hataları görülmektedir. Bu veriler doğrultusunda, sondaj alanının bir cam atölyesinin hatalı üretimlerinin atıldığı çöplük alanı olabileceği düşünülebilir. Bu kadeh grubundan çalışmaya 4 buluntu dahil edilmiştir.

## **2.20. Mozaikli Güney Roma Villası ve Cam Buluntuları**

Kentin güneybatısında yer alan ve kompleks bir villa yapısı olan Güney Roma Villası (*MGV*) aynı zamanda Güney Nekropolü üzerine konumlandırılmıştır<sup>145</sup> (**Figür**

<sup>144</sup> Sondaj içerisinden Geç Hellenistik-Erken İmparatorluk Dönemi’ne tarihlendirilen kabartmalı skyphos parçaları da ele geçmiştir. Şimşek 2013a, 215.

<sup>145</sup> Alandaki mezarlar Geç Hellenistik ve Erken-Orta İmparatorluk Dönemi’ne ait olup sonraki evrede tahrip olmuş ve içleri doldurulmuştur. Şimşek 2009, 423; Şimşek 2013a, 301; Şimşek 2019a, 72.

18). Bulunduğu mevkinin, kentte kazı çalışmaları başlamadan önce tarım alanı olarak kullanılmış olması sebebiyle yoğun tahribata uğrayan yapının duvarları neredeyse temel seviyesinde günümüze ulaşabilmiştir.



**Figür 18.** Mozaikli Güney Roma Villası ve geç dönemde fırın olarak kullanılan hamamın konumu

Dikdörtgen planlı ve tabanı mozaik ile kaplı bir iç avlusu (*atrium*)<sup>146</sup>, apsisli havuzu ve avlunun kuzey ve güneyine yerleştirilen mekanları ile yapı MS 3. yy'ın ilk çeyreğinde inşa edilmiş ve MS 5. yy başlarına kadar kullanılmıştır<sup>147</sup>. Bu süreç içerisinde yapıda birtakım eklemeler ve düzenlemeler söz konusudur. Bunlardan biri ve konumuz ile bağlantılı olarak batıda bulunan hamam kısmıdır<sup>148</sup>. Yapının son kullanım evresinde hamamın bir bölümü cam atölyesine çevrilmiştir. Hypocaustlu bölümün güney duvarında üç adet cam fırını tespit edilmiştir<sup>149</sup>. Cam fırınının alt yapısı için, hali hazırda var olan hypostillerin kullanıldığı anlaşılmaktadır. Alanda çok yoğun miktarda cam cürufu, frit ve

<sup>146</sup> Atrium tabanı merkezinde yunus balıklarının yer aldığı geometrik dizaynı mozaik ile kaplıdır. Yemek salonu olabileceği düşünülen mekanın tabanın da da mozaik döşeme mevcuttur. Şimşek 2008, 107; Şimşek 2019a, 72.

<sup>147</sup> Şimşek 2008, 109; Şimşek 2009, 423; Şimşek 2019a, 74.

<sup>148</sup> Duvar örgüsündeki farklılıklar hamam bölümünün sonradan eklendiğini göstermektedir. Şimşek 2013a, 302.

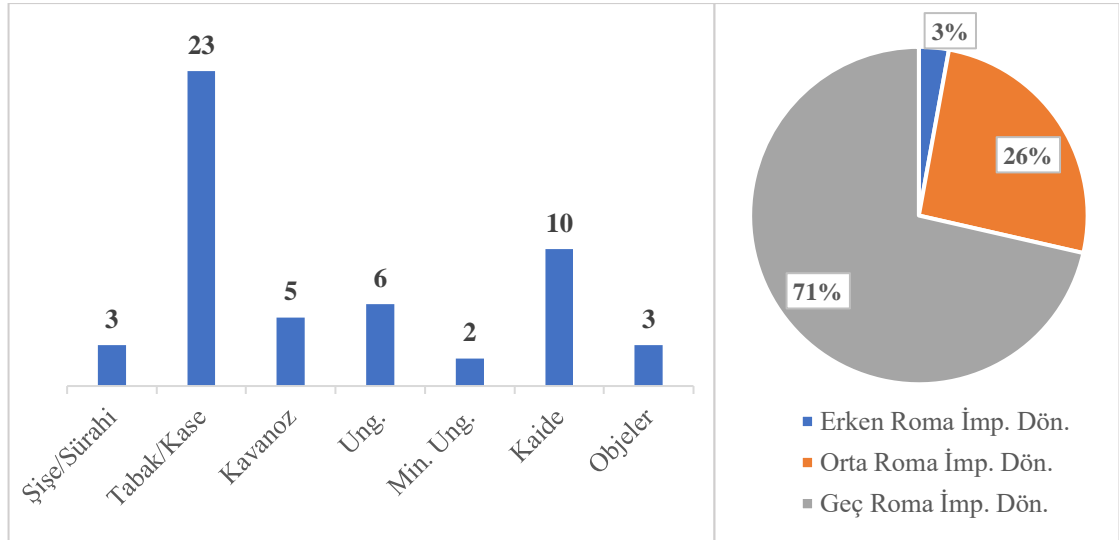
<sup>149</sup> Şimşek 2013a, 302-306, Res. 412-416-417; Şimşek 2019a, 74.

hatalı üretimli parçalar ele geçmiştir<sup>150</sup>. Cam fırını ve üretim artıkları ile ilgili ayrıntılar, *Üretime Dair Kanıtlar* başlığı altında ele alınmıştır.

**Mozaikli Güney Roma Villası Cam Buluntuları;** Alanda yürütülen çalışmalarda 52 adet cam buluntu ele geçmiş, bunlardan 14'ü tez kapsamına dahil edilmiştir. Erken İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilen dışa katlanmış ağız kenarlı tabak/kaseler (*Lev. 5, No. 26-27*) ise sektörde bulunmuş en erken verilerdir. Çalışmalarda bulunan karıştırma çubukları ise olasılıkla yapının üzerine konumlandırıldığı nekropol alanı ile ilişkilidir.

Orta İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilen az sayıda buluntunun yanında, sektör grafiği genel olarak Geç İmparatorluk Dönemi'ne işaret eder. Buluntular ise yapının işlevi ile ilişkili olarak daha çok domestik kapları içerir. Özellikle villanın yemek odası olarak tanımlanan *Mozaik Tabanlı 2 No.lu Mekan* içerisinde yuvarlatılmış ağızlı tabak ve kaseler ile bunlara ait halka kaide parçaları çok miktarda bulunmuştur. Tabak ve kase gibi sofraya kullanımlı formların yanında, şişe ve sürahilere ait az sayıda buluntu ele geçmiştir.

Çalışmalarda kent içerisinde hemen her sektörde bulunan Geç Antik Çağ'a ait kulplu, çubuklu kandillere ve kadehlere dair bir veri ele geçmemiş olması ilginçtir. Bu durumda yapının geç dönemde yalnızca atölye olarak kullanılmasının etkisi olmalıdır.



**Grafik 19.** MGV'nin cam buluntularının tipolojik ve dönemsel dağılımı

<sup>150</sup> Şimşek 2009, 422-423; Şimşek 2013a, 302.

## 2.21. Nekropol Alanları ve Cam Buluntuları

Hellenistik Dönem'den itibaren Laodikeia kent sınırının dört tarafına nekropol alanları konumlandırılmıştır. Aynı zamanda yerleşime dair en erken veriler Batı Nekropolü içerisinde yer alan Kandilkırı Mevkii'ndeki Prehistorik Batı Mezarlığı'ndan ele geçmiştir<sup>151</sup>. Güney (GN), Güneydoğu (GDN), Kuzey (KN), Kuzeydoğu (KDN), Kuzeybatı (KBN), Doğu (DN) ve Batı Nekropollerini (BN) ise Hellenistik Dönem'den Geç Antik Çağ'a kadar kullanılmışlardır<sup>152</sup> (Bkz. *Plan 1*). 2004-2010 yılları arasında yürütülen nekropol çalışmalarında elde edilen veriler, 2011 yılında yayınlanan "Laodikeia Nekropolü" bandında sunulmuştur<sup>153</sup>. Bu çalışma kapsamında yer alan cam buluntular *Giriş* bölümünde de bahsedildiği gibi tez çalışmasına dahil edilmemekle birlikte benzer formların tarihlendirilmesinde kaynak olarak gösterilmiştir.

*Nekropol Alanları Cam Buluntuları*; Nekropol alanlarından 37 parça cam buluntunun çizim ve kataloğu yapılmış, Batı Nekropolü'nden beş, Kuzeybatı Nekropolü'nden bir, Kuzey Nekropolü'nden üç, Kuzeydoğu Nekropolü'nden altı ve Güneydoğu Nekropolü'nden iki parça çalışmaya dahil edilmiştir.

Gömü geleneği ile bağlantısı nedeniyle nekropol alanlarında en sık rastlanan form olan unguentariumlar, Laodikeia nekropollerindeki çalışmalarda da en fazla ele geçen gruptur. Bunun yanında, Kuzey Nekropolü'nde bulunmuş Erken İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilen mor renkli kalıba sarkıtma tekniği ile yapılmış kase/pyxis? (*Lev. 3, No. 18*) ve katlanarak yapılmış kaideli bardak parçası (*Lev. 6, No. 30*) form açısından farklılık taşır.

Kuzeydoğu Nekropolü'nden Orta ve Geç İmparatorluk Dönemleri'ne tarihlendirilen çeşitli formlardaki kase ve tabaklar ile huni ağızlı şişelere ait parçalar yoğunluktadır. Bunlar gömü alanları dışından ele geçmiş olmakla birlikte, cenaze ritüellerindeki yeme-içme kültürüyle ilişkilendirilebilir. Nekropolde bulunan 60 parça pencere camı ise alan üzerine geç dönemde yapılan ve Kuzey Atölyesi (ATL) olarak

---

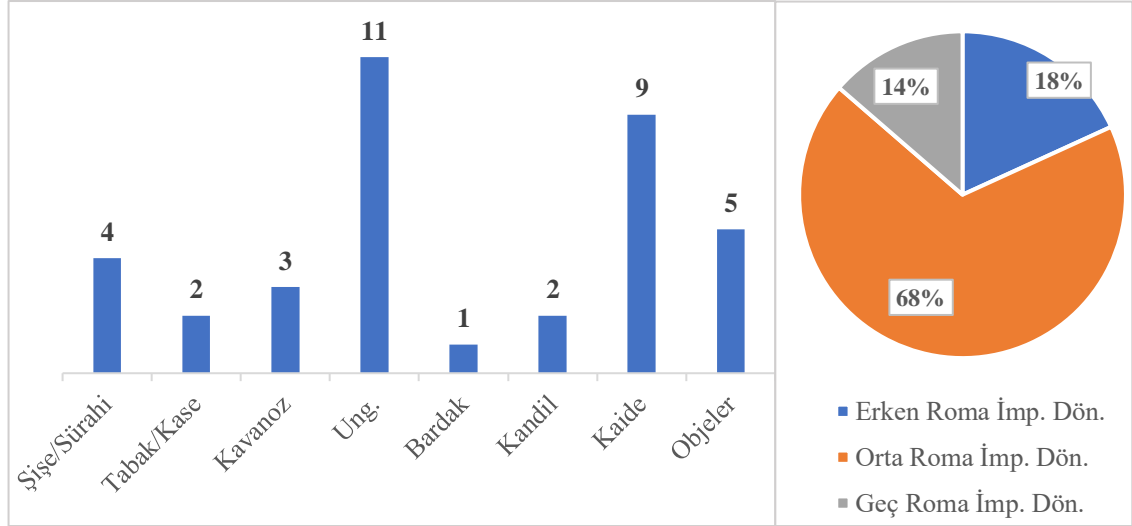
<sup>151</sup> Bu alanda yürütülen çalışmalarda İlk Tunç Çağı'na tarihlendirilen çukur, basit toprak, çömlek ve pithostan oluşan 12 adet mezar açığa çıkarılmıştır. Şimşek 2019a, 74-77; Oğuzhanoğlu Akay 2015. 22-38.

<sup>152</sup> Şimşek 2019a, 77.

<sup>153</sup> Şimşek vd. 2011.

adlandırılan boya atölyesi ile ilişkidir<sup>154</sup>. Söz konusu alanda tüp kesitli yüksek kaide de (*Lev. 38, No. 240*) ele geçen buluntular arasındadır.

Batı Nekropolü'nde bulunmuş iki boncuk da (*Lev. 67, No. 472, 479*) tez çalışmasında yer alır.



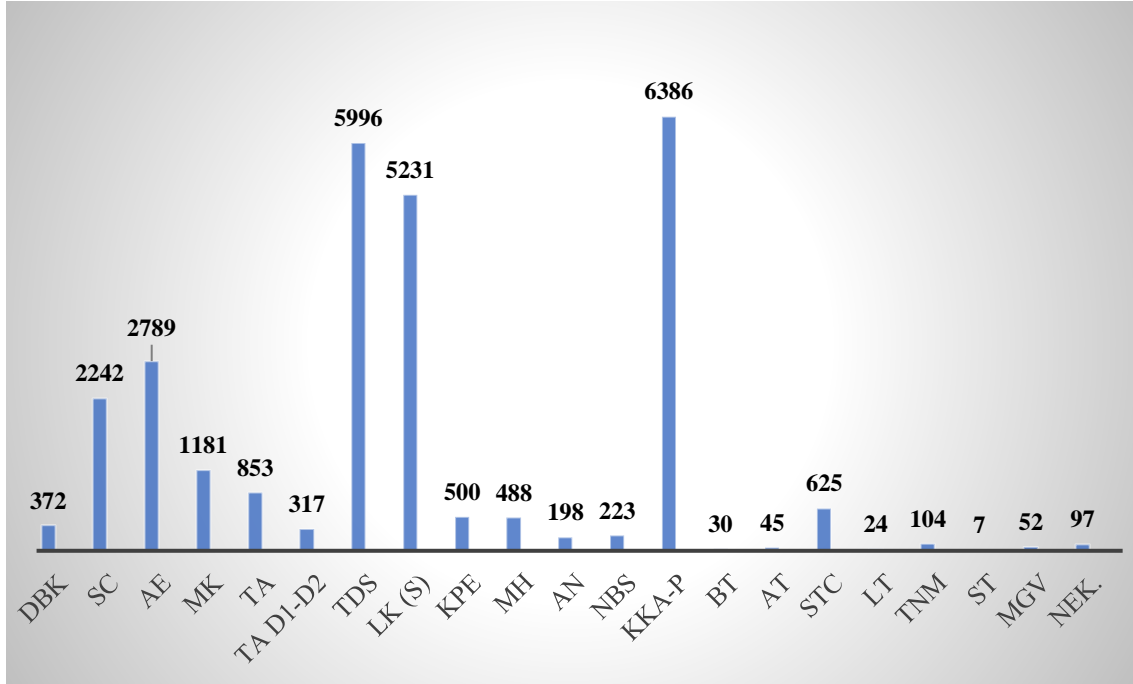
**Grafik 20.** Tez kapsamında yer alan Nekropol cam buluntularının tipolojik ve dönemsel dağılımı

**İkinci Bölüm içerisinde yer alan sayısal ve dönemsel grafikler doğrultusunda,** Laodikeia'da 2003 yılında başlayan çalışmalar ile birlikte bugüne kadar kazısı tamamlanmış alanlarda ele geçen cam buluntular yukarıdaki bölümde sektörler bazında tipolojik ve dönemsel olarak değerlendirilmiştir. Buna göre toplamda **27.763** parça cam tasnif edilmiş olup (**Grafik 21**) bu sayının yaklaşık **23.300** adedini pencere camları oluşturmaktadır.

Profil veren toplam **4.463** (*cam objeler ile birlikte*) parça cam buluntunun tümü sektörler içerisinde yer alan sayısal ve dönemsel grafikler içerisinde değerlendirilmiştir. Söz konusu bu grup içerisinde **1.144** parça üzerinde çizim ve katalog çalışması gerçekleştirilmiştir. Kentin cam repertuarını en iyi şekilde yansıtacak olan buluntuların yanında, özellikle geç dönem formlarından benzer tipolojiye sahip örnekler arasından seçilen **520** parça cam buluntu tez kapsamına dahil edilmiştir

<sup>154</sup> Söz konusu bu geç dönem atölyesi 2005 yılı kazı çalışmalarında tespit edilmiştir. Şimşek 2013a, 396-399; Şimşek vd. 2011, 32, Res. 19.

Pencere camları rakamsal yoğunlukları göz önüne alındığında sektörler içerisindeki dönemsel grafikler bazında belirgin sapmalara yol açacağından **Pencere Camları** başlığı altında ayrıca ele alınmıştır (Pencere camlarının sektörel dağılımı için Bkz. **Grafik 31**).



**Grafik 21.** Tez kapsamında değerlendirilen tüm cam buluntuların sektörlere ait dağılımı

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### LAODIKEIA CAM BULUNTULARININ KRONOLOJİK VE TİPOLOJİK DEĞERLENDİRMESİ

#### 3.1. GEÇ HELLENİSTİK-ERKEN ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ (MÖ 2.-MS 1. Yüzyıl)

Laodikeia cam repertuarı içerisinde Geç Hellenistik-Erken Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilen buluntular sınırlı sayıda ve çoğunlukla küçük parçalar halindedir. Söz konusu örnekler, *iç kalıp tekniği*, *kalıba döküm tekniği* ve *üfleme tekniği* şeklinde üretim tekniklerine göre sınıflandırılmıştır. Bununla birlikte üfleme tekniği ile üretilen formlar tipolojileri doğrultusunda alt başlıklar içerisinde değerlendirilmiştir.

##### 3.1.1. İç Kalıp Tekniği ile Üretilmiş Formlar (Lev. 1, No. 1-2)

MÖ 2. bin ortalarından itibaren Mitanni Krallığı sınırlarında ortaya çıkan ilk cam kaplar<sup>155</sup>, Hellenistik Dönem'e kadar en yaygın şekilde iç kalıp tekniği ile üretilirler<sup>156</sup>. Söz konusu bu teknik ile, yarı değerli taşlar<sup>157</sup> ve pişmiş topraktan üretilen formların benzerleri cama uyarlanmıştır<sup>158</sup>.

Günlük yaşamda parfüm ve sürme gibi pahalı kozmetik ürünlerin muhafazasında kullanılan bu kaplar, mezar armağanı olarak da soylu sınıfa hizmet etmiştir<sup>159</sup>. Dolayısıyla forma dair en sağlam örnekler nekropol alanlarından ele geçmektedir.

İç kalıp tekniğinin en erken üretim atölyeleri Kuzey Mezopotamya ve sonrasında olasılıkla Mezopotamyalı ustaların etkileşimi ile Mısır'da tespit edilmiş<sup>160</sup>, buradan diğer

<sup>155</sup> Barag 2003, 22; Erten 2004, 96.

<sup>156</sup> Cam harmanı bileşimindeki düşük sodyum oranı, camın eriyik hale dönüşebilmesi için yüksek ısı kaynakları gerektirmekteydi ki, bu da dönemin şartları için kolay erişilebilir bir durum değildi. Bu sebeple Hellenistik Dönem'in başlarına kadar az sayıda örneği saymazsak, cam yalnızca iç kalıp tekniği kullanılarak kapalı kap formlarının üretiminde kullanılmıştı.

<sup>157</sup> Özellikle erken dönem camlarında sıklıkla görülen açık mavi turkuaza, koyu mavi lapis lazuliye, opak sarı ise altına olan öykünmeye bağlı tercih edilmiştir. Luckner 1994, 79; Oliver 1980, 21; Henderson 2013, 10 75; Canav Özgümüş 2013, 7; Grose 1989, 45; Lightfoot-Arslan 1992, 1; Tek 2005, 109.

<sup>158</sup> Genellikle çamur, kum ya da organik bir kalıp üzerine eriyik durumdaki cam hamurunun kalın iplikler şeklinde sarılarak bir düzlem üzerinde düzeltilmesi ve bir alet yardımı ile bezeme yapılması esasına dayanan tekniğin ayrıntıları için Bkz. Barag 1962, 10; Grose 1989, 31, 46, Fig. 4; Stern-Schlick Nolte 1994, 28, 40; Baykan-Baykan 2012, 15, Res. 7; Özgümüş 2000, 5, Çiz. 1; Özet 1987, 589-590; Canav 1985, 25; Taştemür 2008, 170; Barag 2003, 22; Hayes 1975, 5; Harden 1934, 140; Neuburg 1949, 9-10; Oliver 1980, 21; Riemenschneider 1989, 9, Abb. 4; Weinberg-McClellan 1992, 16-17.

<sup>159</sup> Riemenschneider 1989, 9; Grossmann 2002, 7; Weinberg-McClellan 1992, 19; O'Hea 2008, 143.

<sup>160</sup> Barag ise tekniğin ilk ortaya çıktığı yer olarak Mısır'ı işaret etmektedir. Barag 1962, 10.



Doğu Akdeniz yerleşimlerine ve MÖ 7. yy'dan itibaren Kıbrıs, Miken, Rodos gibi yerleşimlerde kurulan yeni atölyelerin de etkisiyle önemli bir yayılım ve popülerite elde etmiştir<sup>161</sup>.

Mezopotamya'dan göç eden ustalarca kurulduğu düşünülen Rodos atölyelerinin<sup>162</sup> MÖ 6. yy üretimleri dikkate alındığında *Attika* seramik formlarından belirgin bir esinlenme fark edilir<sup>163</sup>. Dolayısıyla cam sanatına dair köklü bir deneyime sahip doğulu ustaların, yeni yerleşimlerindeki yerel geleneği çalışmalarıyla sentezlediği anlaşılır.

Hellenistik Dönem'e gelindiğinde Rodos ve Ege atölyeleri iç kalıp tekniğinde sahip olduğu yeri İtalya, Makedonya ve İskenderiye'ye bırakır<sup>164</sup>. Üretim miktarının erken dönemlere kıyasla azalmış olmasına karşın, özellikle süslemedeki çeşitliliğin arttığı görülür<sup>165</sup>.

Dönemin sonlarına doğru camda yaşanan gelişmeler<sup>166</sup> ve üfleme tekniğinin keşfi ile iç kalıp tekniğine olan ilgi ve ihtiyaç azalmış, bununla birlikte kısa bir süre sonra üretim tamamen terk edilmiştir<sup>167</sup>.

Kültürel ve ticari etkileşimin getirdiği katkılar sonucunda geniş bir alana yayılan iç kalıp tekniğinin coğrafi ve dönemsel farklılıklarının anlaşılabilmesi adına birtakım

---

<sup>161</sup> Grose 1989, 46; Weinberg-McClellan 1992, 19; Atik 2004, 52; Stern-Schlick Nolte 1994, 29; von Saldern 1980, 5; Erten 2004, 98; Luckner 1994, 80, 83; Riemenschneider 1989, 10; Triantafyllidis 2012, 243; Canav 1985, 25.

<sup>162</sup> Bir görüşe göre bu atölyeler, MÖ 7. yy'daki fayans endüstrisinin uzantısı olmalıdır. (Hayes 1975, 5; Triantafyllidis 2003, 131). Harden, Doğu mallarını *Ege*'ye ve *Yunanistan*'a ulaştıran Fenikeli tüccarlar tarafından iç kalıp tekniğinin bu coğrafyada tanındığını söyler (Harden 1934, 141). Neuburg, asıl kimlikleri seramik olan Yunanlıların camı çok da benimsemediklerini, MÖ 4. yy'da burada kurulan atölyelerin ise Mısırlı ustalar tarafından işletildiğini belirtir (Neuburg 1949, 15).

<sup>163</sup> Rodos atölyesinin etkisiyle alabastron, aryballos, amphoriskos gibi seramik tipleri bilinen iç kalıp tekniği ile üretilen cam taklitleri ortaya çıkmıştır. Canav 1985, 25; Özet 1987, 590; Erten Yağcı 1993, 42; Atik 2004, 52, 66; Stern-Schlick Nolte 1994, 29; Grossmann 2002, 7; Fleming 1999, 7; von Saldern 1966, 7; Hayes 1975, 5; Matheson 1980, 5; Oliver 1980, 21. Ege'de kurulan atölyeler, başarılı üretim teknikleri ve yeni form tipleri ile, ticari etkileşimler sonucunda özellikle Karadeniz'de yeni cam atölyelerin kuruluşuna ve ürün profillerine katkı sağlamışlardır (Grose 1989, 110).

<sup>164</sup> Farklı coğrafyalarda yeni üretim merkezlerinin ortaya çıkışı ürün profillerini de etkilemiş olup olasılıkla arz-talep ilişkisi ile bağlantılı olarak bazı formların azalmasına karşın, amphoriskos ve alabastronların üretiminde artış gözlenir. Fossing 1940, 103; Weinberg-Stern 2009, 19; Canav 1985, 26; Erten Yağcı 1993, 43; Barag 2003, 26; Luckner 1994, 83; Neuburg 1949, 13; Bergman 1980, 18.

<sup>165</sup> Luckner 1994, 83.

<sup>166</sup> Dönem içerisinde cam ustaları, cam harmanı bünyesindeki sodyum karbonat oranını yükselterek düşük ısılarda ergimeyi sağlayarak, döküm ve sonrasında üfleme gibi tekniklerin gelişimine de temel atmışlardır. Taştëmür 2008, 172.

<sup>167</sup> von Saldern 1980, 5; Canav 1985, 26; Özet 1987, 588.

sınıflandırmalar yapılmıştır. Bu bağlamda Fossing'in<sup>168</sup> yaptığı ilk çalışma, sonrasında Harden<sup>169</sup> tarafından genişletilmiştir<sup>170</sup>.

Buna göre; *Mezopotamya Grubu* örnekleri MÖ 7. yy ile 6. yy başına tarihlendirilmektedir.

Erken dönem Mezopotamya Grubu üretimleri sonrasında iç kalıp tekniğinin yaşadığı yaklaşık 500 yıllık dönem ise üç farklı periyotta ele alınır<sup>171</sup>.

Rodos atölyeleri ile bağlantılı *Akdeniz Grubu 1* üretimleri, MÖ 6. yy ortalarından MÖ 5. yy sonu-4. yy başına aittir<sup>172</sup>. Sayısal oranda ve coğrafi açıdan en yoğun örneğe sahip bu gruba ait buluntular<sup>173</sup> renk, form ve dekorasyon açısından da geniş bir çeşitliliği barındırır<sup>174</sup>. Çoğunlukla orta ölçekli Attika seramik formlarının taklitleri (*alabastron*, *aryballos*, *oinochoe* gibi) ve Doğu kökenli sürmedanlıkların<sup>175</sup> üretildiği görülür. Formlar, genellikle koyu mavi ya da koyu yeşil zemin üzerine, beyaz, sarı ve açık mavi renkteki cam ipliklerinden düz ya da zigzag şeklinde yapılmış süslemeye sahiptir<sup>176</sup>.

Hellenistik Dönem ile birlikte batıda, özellikle Güney İtalya ve Makedonya'da üretim yapan atölyelerin<sup>177</sup> ürünleri *Akdeniz Grubu 2* olarak sınıflandırılır. Bu grup içerisinde alabastron, amphoriskos ve *Akdeniz Grubu 1'* e kıyasla daha büyük boyutlu

---

<sup>168</sup> Bkz. Fossing 1940.

<sup>169</sup> Bkz. Harden 1981.

<sup>170</sup> Konuya dair Goldstein (Bkz. Goldstein 1979), Grose (Bkz. Grose 1989) ve McClellan'ın (Bkz. McClellan 1984) da bölgesel ve kronolojik sınıflandırmaları bulunmaktadır.

<sup>171</sup> Bu sınıflandırmada formlar, bezeme, renk kombinasyonu, kulp-kaide işlenişleri ve üretim lokasyonları ile değerlendirilmiştir. Grose 1989, 109; Lightfoot-Arslan 1992, 4.

<sup>172</sup> Grose 1989, 110-115; Stern-Schlick Nolte 1994, 38; Triantafyllidis 2003, 132; Weinberg-Stern 2009, 19.

<sup>173</sup> *Akdeniz 1 Grubu* örnekleri Ege ve Karadeniz kıyıları yanında, batıda İspanya'ya kadar uzanır. Weinberg-Stern 2009, 20.

<sup>174</sup> Stern-Schlick Nolte 1994, 38; Weinberg-Stern 2009, 20.

<sup>175</sup> Weinberg-Stern 2009, 20; Grossmann 2002, 7, Fig. 4; Barag 2003, 51. En erken örnekleri MÖ 14.-13. yy'da Mısır'da bulunan bu dar ve uzun gövdeye sahip şişeler için çoğunlukla *çubuk sarma* adı verilen yöntem uygulanmaktaydı (Erten Yağcı 1993, 25; Canav 1985, 25; Stern-Schlick Nolte 1994, 44-45; Luckner 1994, 82, no. 58; Duncan Jones 2005, 102).

<sup>176</sup> Bunun yanında Güney Rusya atölyeleri ile özdeşleştirilen opak beyaz üzerine mor ya da mavi renkli cam kullanılarak oluşturulmuş örnekler de görülmektedir. Stern-Schlick Nolte 1994, 38. Bazı örnekler için bkz. Grose 1989, 112, Fig. 60-61 (*Toledo Museum*); Akat-Fıratlı-Kocabaş 1984, 16-17, Res. 6a-b, no. 11-12 (*Hüseyin Kocabaş Koleksiyonu*); von Saldern 1980, 6, Pl. 1, no. 3 (*Sarveis*); Israeli 2003, 58, no. 44-45 (*Israel Museum*); Eker 2016, 59-60, no. O1 (*Tokat Müzesi*); Matheson 1980, 8, no. 20 (*Yale Art Gallery*); Neuburg 1949, Pl. 5-6, no. 13, 18a, c, e-f (*Metropolitan Museum-Mısır*); Oliver 1980, 39-40, no. 7-9 (*Carneige Museum*); Jaffe 1978, 20, no. 24b (*Fitzwilliam Museum-Deve Höyük*).

<sup>177</sup> Stern-Schlick Nolte 1994, 39. Bu gruba dair önemli veriler *Magna Garcia'dan* gelmektedir (Grose 1989, 116).

oinochoeler yoğunluktadır<sup>178</sup>. Bu gruptaki süslemeler, bir önceki dönemden farklı olarak zigzag yerine daha çok fisto, ters fisto/tüy biçiminde yapılırken<sup>179</sup>, buluntuların tarihleri için MÖ 4. yy ortası-3. yy verilir<sup>180</sup>.

MÖ 3. yy ortası ile 2. yy ortasında iç kalıp tekniği ile üretilen kapların sayıca azaldığı, var olan kısıtlı üretimlerin ise eski geleneklerin devamı şeklinde yapıldığı görülür<sup>181</sup>. Bu sürecin sonlarında yeniden yükselişe geçen üretimler ise **Akdeniz 3 Grubu** olarak sınıflandırılmıştır. Fossing ve Harden, bu grup örneklerinin MÖ 3. yy'da üretilmeye başladığını belirtirken<sup>182</sup>, Grose ve Stern<sup>183</sup>'e göre başlangıç tarihi MÖ 2. yy ortalarıdır. McClellan tipolojik sınıflandırmanın yanında yaptığı bazı analizler doğrultusunda daha ayrıntılı tarih önermelerinde bulunur<sup>184</sup>. Üretimleri MÖ 1. yy sonlarında büyük ölçüde durmuş olup MS 1. yy'ın ilk onluklarına uzanan az sayıda örnek ile de karşılaşmaktadır<sup>185</sup>.

*Akdeniz 3 Grubu* içerisinde farklı profillere<sup>186</sup> sahip amphoriskos ve alabastronlar yer almakta olup öncesinde yer alan bazı formların üretimi ise sona erer<sup>187</sup>. Bir önceki grupta görülen koyu renk zemin üzerine beyaz-sarı renkte yapılan tüy biçimli bezeme, bu grupta yer alan formlarda da sıkça kullanılmıştır<sup>188</sup>. Üretim yeri olarak çoğunlukla *Rodos* ve *Kıbrıs* atölyeleri önerilmekteyse de<sup>189</sup> *Ege*, *Karadeniz* ve *İtalya*'ya kadar ulaşan geniş bir yayılım alanından bahsedilir<sup>190</sup>.

Anadolu'da iç kalıp tekniği ile üretilmiş en erken buluntular, MÖ 16-15. yy'a tarihlendirilmekte<sup>191</sup> olup henüz ele geçmiş az sayıdaki bu erken örnekler dışında çeşitli müze koleksiyonları ve kazı çalışmalarında yer alan formlar, iç kalıp tekniğinin

---

<sup>178</sup> Bunun yanında yeni bir adım olarak *stamnos*, *hydria* ve *lentoid aryballos*, gibi seramik formları da iç kalıp tekniği ile cama uyarlanmıştır. Weinberg-Stern 2009, 20.

<sup>179</sup> Stern-Schlick Nolte 1994, 39; Weinberg-Stern 2009, 20.

<sup>180</sup> Grose 1989, 109.

<sup>181</sup> Stern-Schlick Nolte 1994, 39.

<sup>182</sup> Fossing 1940, 103; Harden 1981, 53-54.

<sup>183</sup> Grose 1989, 109, 122; Stern-Schlick Nolte 1994, 39.

<sup>184</sup> McClellan ilk grup örneklerinin MÖ 250-150, 2. grup örneklerin ise MÖ 150 ve 1. yy'ın sonuna uzandığını belirtir. McClellan 1984, 127.

<sup>185</sup> Triantafyllidis 2012, 244; Grose 2017, 27.

<sup>186</sup> Örneğin alabastronların gövdeleri fusiform-iğ gövdeli olarak biçimlendirilir ve gövde üzerine 2-3 tutamak eklenir. Stern-Schlick Nolte 1994, 39; Weinberg-Stern 2009, 21; McClellan 1984, 127.

<sup>187</sup> McClellan 1984, 127; Gençler Güray 2011, 236.

<sup>188</sup> Grose 1989, 122; Israeli 2003, 63-64, no. 58-60 (*Israel Museum*); Weinberg-Stern 2009, 21.

<sup>189</sup> Price 1992, 416; Triantafyllidis 2012, 244; Gençler Güray 2011, 236.

<sup>190</sup> Weinberg-McClellan 1992, 19; Grose 2017, 27.

<sup>191</sup> *Tell Atchana* örnekleri için Barag 1985, 45; *Büklükale* örnekleri için Barag 1985, 36, 42, no. 7.1

Anadolu'da yakından tanındığını göstermektedir. Örnekler genel olarak MÖ 6. yy'dan MS 1. yy'ın hemen başlarına uzanan dönem aralığına tarihlendirilmiştir<sup>192</sup>.

Anadolu'da iç kalıp tekniğine dair yerel bir üretimin varlığı ise süregelen bir tartışma konusudur. Bahsedilen yüzyıllarda, bu teknik ile üretilen eserlerin en yoğun karşılaşıldığı yerleşimlerden biri olan *Rodos* ve *Kıbrıs*, Batı Anadolu yerleşimleri arasındaki ticari ve kültürel etkileşimleri göz önüne alındığında, genel olarak Anadolu'da ele geçen örnekler için üretim merkezi olarak gösterilmiştir<sup>193</sup>.

Laodikeia'da yürütülen kazı çalışmalarında kentin şu ana kadar en erken cam buluntularını oluşturan iki küçük gövde parçası, höyük yerleşimi olan Asopos Tepesi II' de bulunmuştur. Bu parçalar, form hakkında yorum yapmayı zorlaştıracak boyutlarda olmasına karşın, profilleri ve bezeme açısından benzerleri doğrultusunda değerlendirilmiştir.

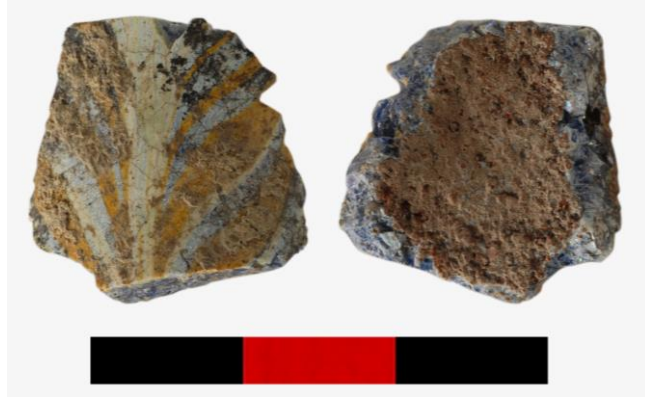
1 no.lu gövde parçası opak koyu mavi zemin üzerine sarı ve beyaz renkteki cam iplikleri ile yapılmış kuş tüyü/fisto bezemeye sahiptir<sup>194</sup> (**Figür 19**). Gövde parçasının kalınlığı 0.4 cm olup dış yüzü parlak, iç yüzü yoğun oranda gözenekli ve pürüzlüdür. İç yüzde görülen bu tabaka, camın etrafına dolandırıldığı organik içerikli kalıbın yüzeye yapışan kalıntısıdır.

---

<sup>192</sup> İç kalıp tekniğindeki Anadolu örnekleri için Bkz. Duncan Jones 2005, 101-102, Fig. 8, no. 1-2 (*Gordion Tümülüsü*'nde 170 adet form ele geçmiştir.); Özet 1987, 590, Fig. 1 (*Anadolu Medeniyetleri Müzesi*); Taştemür 2008, 170-171, Şek. 1 (*Klaros*); Gençler Güray 2011, 235-236, Fig. 1 (*Elaiussa Sebaste*); Canav 1985, 28-32, no. 4-10 (*Şişecam Koleksiyonu*); Atik 2004, 83-85, Res. 1-61, 66, 68, 72 (*İstanbul Arkeoloji Müzesi*); Özgümüş-Kanyak 2010, 36 (*Sirkeci*); Gençler Güray 2010a, 142, Res.1, no. 1 (*Soli Pompeiopolis*); Tek 2007, 154, Res. 1 (*Arykanda*); Erten 2015, 14, Lev. 1.c-d, e-f (*Olba*); Akat-Fıratlı-Kocabaş 1984, 15-22, no.1-76 (*Hüseyin Kocabaş Koleksiyonu*); Lightfoot-Arslan 1992, 28-29, no. 1 (*Yüksel Erimtan Koleksiyonu*); von Saldern 1980, 6, Pl. 1, no. 2, 4 (*Sardeis*); Baybo 2016, 29, Lev. 1,Y-1-2 (*Limyra*); Kurup 2015, 62, 79, no. 72, 115-116 (*Kayseri Müzesi*); Höpken-Çakmaklı 2015, 14-15, no.1, 3-4 (*Medusa Müzesi*); Baybo 2003, 20-22, Çiz. 1-2, no. 1-8 (*Patara*); Gençler Güray 2021, 326, Fig. 161 (*Teos*); Gürler 2007, 96, no. 22 (*İzmir Ticaret Müzesi*); Özet 1998, 36-38, 42, no. 4-6, 12 (*Bodrum Müzesi*); Lightfoot 1989, 71-72, no. 2-3 (*Afyon Müzesi*); Atila-Gürler 2009, 16, no. 1 (*Bergama Müzesi*); Schwarzer-Rehren 2012, 107, Taf. 1, no. 3 (*Pergamon*); Baldoni-Berti 1998, 73-74, Fig. 17 (*Iasos*); Soslu 2022a, 407-413, no. 1-7 (*Burdur Müzesi*).

<sup>193</sup> Erten Yağcı 1993, 90-91; Tek 2005, 113; Tek 2007, 154; Lightfoot 1989, 71; Tamsü Polat 2013a, 410.

<sup>194</sup> Bu fisto/tüy bezeme MÖ 6. yy'da ilk kez *Mısır* eserlerinde görülür. Neuburg 1949, 11.



**Figür 19.** İç kalıp tekniği üretilmiş 1 no.lu parça

Parçanın gövde çapı yaklaşık 3-3.1 cm olarak ölçülmüştür. Bu durumda, dar gövdeli bir forma, olasılıkla alabastron ya da sürmedanlığa ait olmalıdır. Dekoratif açıdan yapılan karşılaştırmada ise söz konusu bu bezemenin kullanıldığı formların büyük bölümünün alabastronlar<sup>195</sup> olduğu görülür. Beyaz-sarı renkli cam ipleri ile yapılan bu tip bezeme, oinochoe, amphoriskos, aryballos gibi formlar üzerinde kullanılmış olsa da yaklaşık 3 cm'lik gövde çapı bu formlar için uygun değildir. Söz konusu bu formların boyun kısımlarında ise (MÖ4-13. yy'a tarihlenen istisnai bazı erken örnekler<sup>196</sup> hariç), genel olarak yatay ve birbirine paralel uzanan düz ipler kullanılmıştır. Ayrıca büyük boyutlu bu formlarda, kuş tüyü/fisto bezeme, 1 no.lu örneğe kıyasla çok daha aralıklı ve geniş biçimde uygulanır.

Alabastronların sağlam bulunan örneklerinde genel olarak fisto/tüy ya da zigzag bezemenin gövde boyunca uygulandığı, dip kısımlarında ise yatay paralel cam iplerinin yerleştirildiği görülür. Boyun kısımları ise ya bezemesiz bırakılmış ya da diplerinde uygulanan şekilde düz ipliklerle doldurulmuştur. Bu durumda 1 no.lu parça iç ya da tüp formu bir alabastrona ait gövde parçası olmalıdır. Bezeme ve form yönünden yapılan değerlendirmede **Akdeniz Grubu 3** içerisine yerleştirilebileceği anlaşılır. Söz konusu bu

<sup>195</sup> Doğu kökenli (olasılıkla *Mısır*) bir form olan ve MÖ 6. yy'dan itibaren görülen alabastronlar, iç kalıp tekniği ile üretilmiş en yaygın formlardır. Gövde yapıları iç, tüp ve prizmal biçimli olmak üzere değişkendir. Dışa çekilmiş ağız kenarları, kısa silindirik boyunları ve omuz üzerine yerleştirilmiş sayıları 2 ya da 4 adet olabilen küçük kulpları ise ortak özellikleridir. Gövde çapları 2.8-4 cm arasında değişir. Neuburg 1949, 12; Barag 2003, 25. Bazı örnekler için bkz. Atik 2004, 98-100, A/ 2-6; Canav 1985, 29-30, no. 6-7 (*Şişecam Koleksiyonu*); Hanar 2018, 84, no. 2 (*Diyarbakır Müzesi*); Höpken-Çakmaklı 2015, 14, no. 2 (*Medusa Müzesi*); Akat-Fıratlı-Kocabaş 1984, 15-18, no. 3-36 (*Hüseyin Kocabaş Koleksiyonu*); Atila-Gürler 2009, 17, no. 2 (*Bergama Müzesi*); Baybo 2016, 29, Lev. 18, B-1-4 (*Limyra*); von Saldern 1980, 6, Pl. 1, no. 1 (*Sardeis*); Kurup 2015, 77-78, no. 112-113 (*Kayseri Müzesi*); Örs 2019, 129-130, Çiz. 4, no.1 (*Malatya Müzesi*); Şahin 2018, 27-29, no. 1-2 (*Ereğli Müzesi*); Özet 1998, 39, no. 7 (*Bodrum Müzesi*); Lightfoot 1989, 71, no. 1 (*Afyon Müzesi*); Soslu 2022a, 407-408, no. 1-2 (*Burdur Müzesi*); Israeli 2003, 53-54, no. 29-34 (*Israel Museum*).

<sup>196</sup> Grose 1989, 64, no. 23 (*Toledo Museum*).

parçanın benzerleri, nadiren MÖ 4. yy'a verilse de<sup>197</sup> genel olarak MÖ 2.-1. yy aralığına tarihlendirilmişlerdir<sup>198</sup>.

Aynı alan ve tabakadan ele geçen 2 no.lu parça koyu mavi renkte cam hamuru üzerine beyaz cam ipi ile yapılmış iki sıra zigzag ve altında bir sıra düz çizgi bezemeye sahiptir (**Figür 20**). Dış yüzü pürüzsüz ve parlak olan parçanın iç yüzü, 1 no.lu parçaya kıyasla daha az pürüzlü ve gözeneklidir. Yine de iç yüzünde organik kalıbın izi belirgin şekilde görülür. Kalınlığı 0.2 cm, çapı ise yaklaşık 2.3 cm'dir.



**Resim 20.** İç kalıp tekniği üretilmiş 2 no.lu parça

Yukarıda bahsedildiği gibi, iç kalıp tekniği ile yapılan alabastronlardaki bezeme özellikleri dikkate alındığında, 2 no.lu parçanın profil açısı ve bezeme biçimi kabın dip bölümünün dönüşüne ait olduğunu gösterir. Bu gövde çapı ve bezeme stili tüp biçimli alabastron formlarına uymaktadır. Alabastronlar üzerinde uygulanan zigzag bezeme, MÖ 5. yy'ın ikinci yarısından itibaren bu parçada da görüldüğü gibi küçülmeye başlar<sup>199</sup>. Bunun yanında benzer renk ve bezeme tipi *Hierapokloutnion*'da bulunan Hellenistik Dönem'e ait unguentariumlar üzerinde de görülmekle birlikte, bunlar 2 no.lu parçadan farklı olarak daha kalın cidarlı olup gövdeleri üzerinde yüzeysel kaburgalar yer almaktadır<sup>200</sup>.

<sup>197</sup> Weinberg-McClellan 1992, 89, no. 27 (*Eretria*); Neuburg 1949, Pl. 5, no. 15, 17 (*Mısır-MÖ 400-200*); Auth 1976, 29, no. 10 (*Newark Museum-MS 4.-3. yy*).

<sup>198</sup> 1 No.lu parçanın benzer örnekleri için Bkz. Akat-Fıratlı-Kocabaş 1984, 17-18, Res. 14, no. 30, 32 (*Hüseyin Kocabaş Koleksiyonu*); Baybo 2003, 21-22, 34, Çiz. 2, no.4-5 (*Patara*); Atila-Gürler 2009, 18, no. 3 (*Bergama Müzesi*); Baybo 2016, 29, Lev. 64, T-1 (*Limyra*); Israeli 2003, 63, no. 58 (*Israel Museum*); Clairmont 1963, 7, Pl. 17, no. 3 (*Dura Europos*); Hayes 1975, 7, no. 30 (*Royal Ontario Museum*); Grose 2017, 27-28, Pl. 1, no. 1 (*Cosa*); Price 1992, 438, Pl. 336, no. 2-4 (*Knossos*); Jackson Tal 2004, 14, 16, Fig. 2 (*Maresha*).

<sup>199</sup> Hayes 1975, 6.

<sup>200</sup> Panarelli 2022, 424-425, Fig. 89, no. 64-65.

2 no.lu parça, ince cidarı ve bezeme özellikleri dikkate alındığında, *Akdeniz Grubu 1* içerisinde dahil edilebilir<sup>201</sup>. Bu doğrultuda kronolojik olarak Asopos Tepesi II'deki *Tabaka IV*'de tespit edilen Demir Çağı'na ait veriler ile uyum gösterse de bu erken dönem örneklerinde zigzag bezemelerin daha çok açık mavi, sarı ve beyaz renkli ipliklerin bir arada kullanılarak yapılmış olduğu görülür. 2 no.lu parçada yalnızca iki sıra görülebilen iplerde farklı renklerde kullanılıp kullanılmadığı hakkında ise kesin bir yorum yapabilmek mümkün değildir.

Bunun yanında 1 no.lu parça ile aynı tabakada ele geçmesi net bir tarihleme açısından da soru işaretine neden olur. Benzer bezemenin Hellenistik Dönem boyunca devam etmiş olması da göz önüne alındığında 2 no.lu parça MÖ 2.-1. yy aralığına verilebilir. Bu parçanın renk, bezeme ve form açısından benzeri *Myrina*'da tam olarak ele geçmiş bir alabastrondur<sup>202</sup>. Özgümüş, *Myrina*'da bulunmuş iç kalıp tekniği ile üretilen alabastron ve amphoriskosları Hellenistik Dönem'e tarihlendirmiş, stilistik ve kronolojik anlamda aralarındaki uyumdan kaynaklı yerel üretim olarak değerlendirmiştir.

Yukarıda bahsedildiği gibi 1 ve 2 no.lu parçalar, aynı tabakadan ele geçmiş olmasına karşın, stilistik açıdan aralarında belirgin farklar söz konusudur. Katman içerisinde tarihlendirmeye yardımcı olabilecek başka herhangi bir veri ile ne yazık ki karşılaşmamıştır. Söz konusu her iki parça, Laodikeia'ya ticaret aracılığı ile gelmiş olmalıdır. Komşu kent Hierapolis'te *Ploutonion* içerisinde yürütülen çalışmalarda adak olarak kullanılmış Hellenistik Dönem'e tarihlendirilen iç kalıp teknikli amphoriskosların tespiti, bu dönemde bölge içerisinde iç kalıp teknikli ürünlerin tanındığını gösteren bir diğer veridir<sup>203</sup>. Formların üretildiği atölyelere dair olasılıklar ise *Genel Değerlendirme ve Sonuç* başlığında ele alınmıştır.

### 3.1.2. Kalıba Döküm Tekniği ile Üretilmiş Formlar

Erken dönemlerden itibaren fayans, frit ve camdan yapılan küçük objelerin üretiminde kullanılan kalıba döküm tekniği<sup>204</sup>, Hellenistik Dönem ile birlikte yaygın

<sup>201</sup> 2 No.lu parçanın benzer örnekleri için Bkz. Atik 2004, 84, Res. I-66 (*İstanbul Arkeoloji Müzesi*-MÖ 6.-4. yy); Matheson 1980, 9, no. 22-24 (*Yale Art Gallery*-MÖ 6.-4 yy); Neuburg 1949, Pl. 5,7, no. 12, 14, 19.g (*Mısır ve Kerch*-MÖ 500-300); Auth 1976, 31, no. 13 (*Newark Museum-Kıbrıs*-MÖ 4.-3. yy); Triantafyllidis 2013, 228, Fig. 3 (*Leros-Alinda*-MÖ 5. yy'ın ikinci yarısı).

<sup>202</sup> Özgümüş 2000, 31, Res. 13, no. 3.

<sup>203</sup> Panarelli 2022, 405-406, Fig. 77.

<sup>204</sup> Weinberg-McClellan 1992, 17; Stern-Schlick Nolte 1994, 50-51, Çiz. 56-59; Gürler 2000, 7.

olarak cam kaplara da uygulanır<sup>205</sup>. Tekniğin pratikliği sayesinde açık kap formları dönem içerisinde yoğun şekilde üretilerek sofralardaki yerini almaya başlar<sup>206</sup>. İlk kez nerede ortaya çıktığı kesin olarak bilinmese de kalıba döküm tekniğindeki en erken örnekler *Kuzey Mezopotamya ve Assur* gibi merkezlerden ele geçmiştir<sup>207</sup>.

Laodikeia repertuarı içerisinde az sayıda ve küçük parçalı örnekler ile temsil edilen bu grup içerisinde Geç Hellenistik Dönem'e tarihlendirilen *yüzgeçli kase*, *dikey oluklu kase*, *yatay yivli kaseler* ile, Erken İmparatorluk Dönemi'ne ait *mozaik tekniği* ile üretilmiş *kaide*, *kaburgalı kaseler*, *çizgisel bezemeli kase (linear-cut)* ve *pyxiz* olarak değerlendirilen parça yer almaktadır.

### 3.1.2.1. Yüzgeçli Kaseler (Lev. 1, No. 3-4)

Geç Hellenistik Dönem içerisinde nadiren karşılaşılan bir tip *Yüzgeçli Kaseler* grubudur. Yarı küresel formdaki gövdeleri üzerinde yer alan çıkıntılar, *masif kanat* ya da *yüzgeç* olarak adlandırılır<sup>208</sup>. Ignatiadou ise bu bezemeyi MÖ 5. yy'da görülen badem çıkıntılı (*almond*) kapların ardılları olarak betimlemektedir<sup>209</sup>. Benzer bezeme özelliklerine sahip metal kaseler, MÖ 8. yy'dan MÖ 4. yy aralığına tarihlendirilen örnekleri ile Anadolu'da da karşımıza çıkar<sup>210</sup>. Bunun yanında yüzgeç biçimli çıkıntılar, bu dönem içerisinde farklı gövde yapısına sahip formlar üzerinde de görülür<sup>211</sup>. Formun cam gruplarının metal kaselerde de kullanılan *lost wax* (kayıp balmumu) tekniği ile üretildiği belirtilir<sup>212</sup>. Weinberg ise kaselerin bünyelerinde görülen az miktardaki hava kabarcığına dayanarak kalıba sarkıtma tekniği ile üretildiğini söyler<sup>213</sup>. Renkleri ise dönem modasına uygun olarak daha çok yarı saydam amber ve turkuaz olup az sayıda açık yeşil renk te görülmektedir.

<sup>205</sup> Döküm tekniği, cam üzerinde ilk kez Demir Çağı'ndan itibaren kullanılmış olsa da yaygın üretimi ve farklı formlara uygulanışı Hellenistik Dönem'den itibaren karşımıza çıkar. Tekniğin ayrıntıları için Bkz. Grose 1989, 31-32; Özet 1987, 591.

<sup>206</sup> Tek 2005, 113.

<sup>207</sup> Weinberg-Stern 2009, 22. MÖ 8.-7. yy öncesine ait bu teknik ile üretilmiş sofrakabı formları ile nadir karşılaşılmaktadır. Stern-Schlick Nolte 1994, 50.

<sup>208</sup> Grose 1989, 186.

<sup>209</sup> Ignatiadou bu bezemeyi "*loblu kaseler*" olarak tanımlar. Ignatiadou 2006, 18.

<sup>210</sup> Söz konusu bronz kaselerden biri *Gordion Tümülüsü*'nde bulunmuş, MÖ 8. yy'a tarihlendirilmiştir. Atik 2004, 43, Res. I-36.

<sup>211</sup> von Saldern 1959, 43, Fig. 30 (*Aegina*).

<sup>212</sup> von Saldern 1959, 24.

<sup>213</sup> Weinberg 1965, 33.



Gövdeleri konveks bir dipole sonlanırken, cidarları ise kalıba döküm tekniğinden kaynaklı olarak kalındır. Kaselere adını veren çıkıntılar, tam gövde ortasına yerleştirildiği gibi gövde altında da sıralanabilir. Bu bezeme tipi, Geç İmparatorluk Dönemi kase ve kavanoz formlarında da karşımıza çıkarken<sup>214</sup>, bunlar ince cidarlı olup çoğunlukla açık yeşil camdan üretilirler.

Laodikeia cam repertuarındaki yüzgeçli kase buluntusu Kuzey Kutsal Agora Doğu Portik üzerinde yürütülen çalışmalarda ele geçmiştir. 3 no.lu sarımsı kahverengi küresel gövde parçası üzerinde mevcut üç adet dik çizgi-ki bu çizgiler kabın dibine doğru inen ve yüzgeçler arasına yerleştirilmiş petal bezemeleri oluşturuyor olmalıdır- ve mevcut bir adet yüzgeç çıkıntı görülür. Kap bünyesindeki yoğun hava kabarcığı ise kalıba döküm tekniği üretimi ile ilişkilidir (*Figür 21*).



*Figür 21.* 3 no.lu yüzgeçli kase parçası

MÖ 80-50 yıllarına tarihlendirilen *Antikythera Batığı*'nın cam repertuarında yer alan bir kase ile 3 no.lu parçanın renk ve tipolojik benzerliği dikkat çeker<sup>215</sup> (*Figür 22*). Batık buluntusu kase üzerinde 16 adet petal bezeme ve 16 adet masif çıkıntı bulunmaktadır. Taban merkezinde ise 8 kollu yıldız biçimli rozet yer alır. Yüzgeç çıkıntılarının birbirinden farklı boyutlarda olması dolayısıyla bunların kap gövdesine sonradan applike edildiği düşünülmüştür. Batığın rotası dikkate alındığında kase, *Doğu Akdeniz*'e atfedilmiştir. Weinberg-McClellan, bu kase tipinin MÖ 3. yy sonlarından itibaren hem *Küçük Asya* hem de *Güney İtalya*'da görüldüğünü belirtir<sup>216</sup>.

<sup>214</sup> Canav 1985, 81, no. 128 (*Şişecam Koleksiyonu*).

<sup>215</sup> Weinberg 1965, 32-33, Fig. 7-8; Weinberg-McClellan 1992, 30, no. 61.

<sup>216</sup> Weinberg-McClellan 1992, 30.



**Figür 22.** Antikythera Batığı buluntusu yüzgeçli kase (Weinberg-McClellan 1992)

Canosa’da 1928 yılında yapılan bir mezar kazısının cam repertuarında yatay yivli kaseler ile birlikte bir yüzgeçli kase örneği de yer alır<sup>217</sup>. Söz konusu bu buluntu grubu Harden tarafından MÖ 3. yy’ın ikinci yarısı ya da son çeyreğine (MÖ 350-250) tarihlendirilirken<sup>218</sup>, Grose mezar kontekstinin MÖ 3. yy sonu 2. yy başına tarihlendirilmesi gerektiğini belirtir<sup>219</sup>.

Yüzgeçli kase grupları içerisinde yukarıdaki iyi bilinen iki örnek dışında *bitkisel bezemeli kaseler* olarak tanımlanan formlar üzerinde de bezeme yönünden biçimsel benzerlikler görülür<sup>220</sup>. Üretim yeri olarak Suriye-Filistin bölgesinin işaret edildiği bu grubun örnekleri ise daha ince cidarlıdır.

Anadolu’da ise yüzgeçli kaseler az sayıda örnekle temsil edilir<sup>221</sup>. Sağlam örnekler ise çoğunlukla mezar buluntularından oluşur. Örnekleri MÖ 3. yy sonu ile MÖ 1. yy aralığına tarihlendirildiği görülen bu kaselerin, Laodikeia repertuarındaki 3 no.lu parçası, aynı katmanda ele geçen ve MÖ 2. yy’ın ikinci yarısına tarihlendirilen sikke ile

<sup>217</sup> Kasenin dip kısmında, tam merkezde 10 yapraklı küçük bir rozet yer alırken, yüzgeç çıkıntılarının arasına, oval uçlu 6 ve bunların arasına yerleştirilmiş sivri uçlu 6 petal daha bulunmaktadır. Sayısı 20 olan yüzgeçlerin altından petal bezeme bölümüne geçişte çift sıra yatay yiv görülmektedir. *Tomba degli Ori* isimli mezarda bulunmuş ve bugün *National Archaeological Museum*’da sergilenen bu cam kase grubu için Bkz. Stern-Schlick Nolte 1994, 98, Fig. 177; Grose 1989, 186, no. 92. Yine Canosa buluntusu yüzgeçli kaselerin bir diğer örneği *British Museum* koleksiyonunda yer almaktadır. von Saldern 1959, 39, Fig. 22-23.

<sup>218</sup> Harden 1968, 28, 30-31, Fig. 20-22.

<sup>219</sup> Grose 1989, 186.

<sup>220</sup> *Delos* örneği MÖ 2.-1. yy’a tarihlendirilmiştir (Nenna 1993, 18, Fig. 9.d). Yine MÖ 3.-1. yy’a tarihlendirilen *Camarat 2 Batığı* kargosunda da bir örneği karşımıza çıkar. Bu kasenin iç yüzünde ağız kenarı ve gövde alt kısmında yatay kesme yivlerin açıldığı görülmektedir. (Foy-Nenna 2001, 230-231, Fig. 2-3).

<sup>221</sup> Anadolu’ya dair bazı örnekler için Bkz. Atik 2004, 34, 43, Res. I-41a (*Xanthos*) ve Res. I-37 (*Kayseri Müzesi*-MÖ 3.-2. yy).

birlikte bulunmuştur<sup>222</sup>. Katman verileri ve benzerleri doğrultusunda MÖ 2. yy'ın ikinci yarısı ve 1. yy aralığına tarihlendirilmelidir.

4 no.lu gövde parçasını kesin olarak yüzgeçli kase gruplamasına dahil edilemese de biçimsel olarak bu form ile birtakım benzerlikler taşıdığı görülür. Kalın cidarlı parçanın dış yüzünde kare şeklinde bir çıkıntı mevcuttur. Bu çıkıntı altında bulunan üç adet yiv ise yine bu kaselerde görülen petal bezemeye ait olmalıdır. Ancak aşınmış yapısı nedeniyle net bir tanımlama yapabilmek mümkün değildir. Kahverengimsi sarı renkteki bu parça, A Evi Mekan 9'da taban seviyesinde bulunmuş olup alanın erken dönem kullanımı ile bağlantılı olmalıdır.

### 3.1.2.2. Dikey Oluklu Kase (Lev. 1, No. 5)

Laodikeia cam repertuarı içerisinde tek bir örnek ile temsil edilen *dikey oluklu kase* ile Geç Hellenistik Dönem cam repertuarı içerisinde de nadiren karşılaşılır. Metal prototiplerinin yanında, bazı örneklerin dip kısımlarında yer alan petal bezemelerden dolayı formun seramik etkileşimi ile üretilmiş olabileceği de düşünülür<sup>223</sup>. Stadyum Caddesi'nde yürütülen çalışmalarda bulunan 5 no.lu ağız-gövde parçasında işlenmeden bırakılmış ağız kenarı boyunda "S" profili yaparak küresel formlu gövdeye geçmiştir. Kalın cidarlı kaseğin gövdesi üzerinde sık aralıklar ile yapılmış dikine oluklar/kanallar yer alır (*Figür 23*).



*Figür 23.* 5 no.lu dikey oluklu kase parçası

Grose'nin *fluted glass* olarak tanımladığı ve kaburgalı kaseler sınıfına yerleştirdiği MÖ 1. yy sonu-MS 1. yy ortalarına ait bazı tiplerin biçimsel olarak 5 no.lu

<sup>222</sup> Parçanın katman verileri için Bkz. *Ek Tablo 1*.

<sup>223</sup> Weinberg-Stern 2009, 24.

kase ile benzerlik taşıdığı görülür<sup>224</sup>. İşlenmemiş ağız kenarı, gövde ortasına yerleştirilmiş kısa ve sık kaburgaları ile söz konusu kaselere benzerliği yanında, cidar kalınlığı, rengi ve olukların işlenişi bakımından bu örneklerden farklıdır<sup>225</sup>. Yine bu grup kaselerde görülen dış yüzde ağız kenarı altında yer alan sıralı yatay yivler, 5 no.lu kasede görülmemekle birlikte, gövde geçişi de daha küreseldir. *Knossos*'ta bulunan bir kase ile genel anlamda benzerlik taşısa da Laodikeia örneği iç yüzünde yatay yiv bulunmaması ve ağız kenarının biçimi ile farklılık taşır<sup>226</sup>.

Birebir benzer örneği ile henüz karşılaşılammış olmasına karşın Geç Hellenistik Dönem'e özgü kahverengimsi sarı/amber renk ile üretilen kase ile aynı katmanda bulunan iki sikke ise MÖ 133 yılına ait olması ise tarihleme açısından bir veri olarak kabul edilebilir.

### 3.1.2.3. Yatay Yivli Kaseler (Lev. 1, No. 6-8)

Yarı küresel ya da konik bir gövdeye sahip bu kaselerin ayırt edici özellikleri iç yüzlerinde bulunan çark ile yapılmış bir ya da birden çok sıralı yatay yivleridir<sup>227</sup>. *Plinius* bu kaseleri, "torno teritur/çark ile kesme" şeklinde anlatır<sup>228</sup>. Çalışma içerisinde kase sınıfına dahil edilen form, bazı yayınlarda *camdan üretilmiş ilk içki kabı* olarak tanımlanır<sup>229</sup>. Yatay yivli kaselerin gümüş içki kabı *mastostan* esinlendiği düşünülse de<sup>230</sup> aynı formun seramik kap repertuarında da bulunması ikilem yaratır<sup>231</sup>. Ancak *Akhamenid* sanatının metal işçiliğinde gösterdiği ustalığın, erken dönemlerden itibaren cam sanatını etkilemiş olduğu düşünüldüğünde metal-cam etkileşimi daha olasıdır<sup>232</sup>.

<sup>224</sup> Grose 1989, 246, no. 235-236 (*Toledo Museum*); Lightfoot-Arslan 1992, 59, no. 21 (*Yüksel Erimtan Koleksiyonu*-MS 1. yy); Grose 2017, 109-110, Pl. 12, no. 211-217 (*Cosa*); Whitehouse 2001, 30-31, no. 498 (*Corning Museum*); Israeli 2008, 371, no. 14-17 (*Caesarea*); Jackson Tal 2004, 19-20, Fig. 10, no. 1-7 (*Suriye-Filistin*).

<sup>225</sup> Kalıba üfleme tekniği ile üretilmiş olmaları nedeniyle *fluted glass* kaselerin cidarları daha incedir. Weinberg-Stern 2009, 24, Fig. 1, no. 12-16 (MÖ 2.-1. yy).

<sup>226</sup> Price 1992, 442, Pl. 339, no. 57 (MS 1. yy).

<sup>227</sup> Grose 1989, 194; Hayes 1975, 16. Kabın dış yüzüne ve tabanına da uygulanmış yiv bezemeye sahip örnekler de bulunur (von Saldern 1980, 7).

<sup>228</sup> *Plinius* XXXVI.193.

<sup>229</sup> Grose 1989, 193; Grose 2017, 53; Erten-Akkuş Koçak 2019, 55-56; Israeli 2008, 370; Jackson Tal 2004, 17; O'Hea 2008, 142.

<sup>230</sup> Lehrer 1974, 9; Weinberg-Stern 2009, 24.

<sup>231</sup> Tekkök 2013, 105; Atik 2004, 28, dn. 65-66 (*Atik Tarsus Gözlükule ve Antioch Bergama Kaseleri ile benzerlik kurmuştur*).

<sup>232</sup> Grose 1989, 194; Fleming 1999, 8, Fig. E; Atik 2004, 35, Res. 1-42b.

Yatay yivli kaselerin kalıba döküm tekniği yanında<sup>233</sup> kalıba sarkıtma tekniği kullanılarak da üretildikleri bilinmektedir<sup>234</sup>. Grose'ye göre ise bu kaseler yalnızca kalıba sarkıtma tekniği ile üretilmiş olmalıdır<sup>235</sup>. Bu teknik ile üretilen kaselerde, cam diskin kendi ağırlığı ile kalıbın şeklini almasından dolayı, ağız kenarından dibe doğru belirgin bir incelme ve diplerde çoğunlukla bir sivrilik söz konusudur<sup>236</sup>. Bu biçimlerinden dolayı kaselerin ağız kısmı aşağı gelecek şekilde ve iç içe konularak istiflendiği belirtilir<sup>237</sup>. Yatay yivli kaselerin genellikle açık yeşil, açık yeşilimsi/renksiz ve amber renkleri yanında, nadiren mor ya da mavi renk örnekleri ile de karşılaşılmaktadır<sup>238</sup>.

*Tell Anaifa ve Beyrut*'ta yürütülen çalışmalarda üretimlerine dair bir atölyenin henüz bulunmamış olmasına karşın<sup>239</sup> gruba ait kase örneklerinin çok sayıda buluntu vermesi, üretim yeri olarak *Suriye-Filistin* kıyı şeridinin kabul edilmesini sağlamıştır<sup>240</sup>.

MÖ 6. yy'dan itibaren cam ürettiği bilinen Rodos atölyelerinde de Doğu üretimlerine kıyasla daha az kaliteli ve iç piyasanın ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik şekilde bu kaseler üretilmiştir<sup>241</sup>. Özellikle Hellenistik Dönem'de Seleukos Krallığı ile var olan yoğun ticari ilişkiler sayesinde Ege kıyılarında önemli bir yer edinen yatay yivli kaselerin<sup>242</sup>, *İtalya* ve *Kıbrıs*'ta bulunan örnekleri ise askeri ve ticari ilişkilere

---

<sup>233</sup> von Saldern, bu kaselerin pozitif ve negatif iki kalıp ile yapıldığını söyler. von Saldern 1980, 7.

<sup>234</sup> Kap ölçüsünde kesilen daire biçimli düz cam levha, konveks bir kalıbın üzerine yerleştirilir ve sıcaklık ile kalıbın biçimini alması sağlanır. Bu teknikte üretilen kaseler konik ya da küresel gövdeli ve konveks diplidirler. Özellikle konik gövdeli olanların kalıba sarkıtma tekniği ile üretildikleri kesindir. Lierke 2009, 101; Grose 1989, 33, Fig. 9; Stern-Schlick Nolte 1994, 68-69, Res. 116, no. 79; Erten-Akkuş Koçak 2019, 46; Israeli-Barag 2003, 75; Stern 2015, 85; Özgümüş 2000, 8, Çiz. 7-8. MÖ 2. yy ortalarından itibaren<sup>234</sup> cam kapların üretiminde uygulanması, özellikle domestik kullanıma sahip kaselerin geniş bir coğrafyaya yayılmasını sağlamıştır (Stern-Schlick Nolte 1994, 110).

<sup>235</sup> Grose'ye göre bu tekniğin ile kalıp içerisindeki boşlukların doldurulması ile uğraşmamak ve tek yüzeyin kalıpla temas etmiş olması ile cilalamadan vakit kazanmak avantajları vardır. Grose 1989, 194.

<sup>236</sup> Grose 1989, 193-194; Stern-Schlick Nolte 1994, 70.

<sup>237</sup> Jackson Tal 2004, 17; Jackson Tal 2012, 177.

<sup>238</sup> von Saldern 1980, 7.

<sup>239</sup> Foy 2005, 12; Jackson Tal 2004, 11.

<sup>240</sup> Israeli-Barag 2003, 74; Grose 1989, 193-194; Erten 2018, 99; Erten-Akkuş Koçak 2019, 4; Hayes 1975, 16; Jackson Tal 2004, 17.

<sup>241</sup> *Atina* ve *Delos* üretimi bu kaseler, MÖ 2. yy'ın ikinci yarısı-1. yy başlarına tarihlendirilir. Grose 1989, 194; Triantafyllidis 2003, 137; Erten-Akkuş Koçak 2019, 48; O'Hea 2008, 147-148.

<sup>242</sup> Grose 2017, 67. *Delos*'ta söz konusu kaselerden çok sayıda buluntu ele geçmiştir (Nenna 1993, 14-15, Fig. 3; O'Hea 2008, 142).

dayandırılır<sup>243</sup>. Buluntu dağılımı ise formun geniş bir coğrafyada üretildiğini ve kullanıldığını gösterir<sup>244</sup>.

Yukarıda bahsedilen *Tell Anafa* grubu üzerinde Grose tarafından yapılan sınıflandırma, bu kaselerin tipolojik ve kronolojik olarak ayırımında halen kabul görmektedir. Grose, MÖ 125-80 yılları aralığına verdiği bu örnekleri *Grup A* şeklinde sınıflandırmıştır<sup>245</sup>. Weinberg-Stern-McClellan konik gövdeye sahip yivli kaselerin üretim ve kullanımlarının MÖ 1. yy ortalarından çok sonrasında devam etmediğini belirtir<sup>246</sup>. Jenings ise *Grup I* sınıflandırmasındaki konik gövdeli yivli kaselerin MÖ 165-100 arasında tüm Doğu Akdeniz’de yaygın bir kullanımı söyler<sup>247</sup>. Saldern’e göre kaburgalı kaselerin üretimi ve üfleme tekniğinin keşfi ile bağlantılı olarak yatay yivli kaselerin üretimleri en geç MÖ 1. yy’ın üçüncü çeyreğinde sona ermiş olmalıdır<sup>248</sup>.

Konik gövdeli yivli kase örneklerinden Laodikeia’da bugüne kadar yapılan çalışmalarda üç parça tespit edilmiştir. Önemli bir Seleukos yerleşimi olan Laodikeia’da yivli kase örnekleri ile henüz az sayıda karşılaşılmış olmasının bir nedeni camın geri dönüşümlü bir malzeme olması ile açıklanabilir. Olasılıkla kent içerisinde var olan örnekleri, kalın cidarlarının da sağladığı avantaj göz önüne alındığında kent içerisindeki atölye/atölyelerde eritilerek yeniden kullanılmış olmalıdır.

Yatay yivli kase örnekleri içerisinde aynı sektör ve katmanda bulunmuş 6 ve 7 no.lu ağız kenarı parçaları, küçük birtakım farklılıklar dışında benzer yapısal özellikler taşımaktadır. 6 no.lu kasenin yuvarlatılmış ağız kenarının çapı daha küçük ve hafif içe meyilli olup gövdesi daha yumuşak formda bir konikliğe sahip olmalıdır. 7 no.lu kase ise ağız kenarından itibaren keskin konik bir açıyla inmiştir. Açık yeşilimsi/renksiz her iki parçanın iç yüzünde, ağız kenarının hemen altında iki sıra yatay yiv bulunur. Bu kaselerin benzer örnekleri MÖ 2.-1. yy aralığına tarihlendirilmiştir<sup>249</sup>. Kuzey (Kutsal) Agora’nın

---

<sup>243</sup> Geç imparatorluk dönemi boyunca *Suriye-Filistin* Bölgesi’ndeki Roma askeri ve ticari ilişkilerin sonucu olarak form, batıda da tanınmıştır. Grose 2017, 67; Lightfoot 1993a, 36. Formun, Kıbrıs’ta tanınması da Lightfoot tarafından yine ticari ilişkilere dayandırılmıştır (Lightfoot 2013a, 84).

<sup>244</sup> *Kıbrıs, Küçük Asya, Rodos, Beyrut, İtalya, Mısır ve Güneydoğu Avrupa*’da bu forma dair örnekler ele geçmiştir. Grose 1989, 194; von Saldern 1980, 7; Weinberg-Stern 2009, 25; Weinberg-McClellan 1992, 27.

<sup>245</sup> Grose 1979, 56.

<sup>246</sup> Weinberg-Stern 2009, 25; Weinberg-McClellan 1992, 27 (MÖ 150-50).

<sup>247</sup> Jenings 2006, 152.

<sup>248</sup> von Saldern 1980, 7.

<sup>249</sup> Akkuş Koçak 2021, 57-58, Lev.1, no. 1-3 (*Metropolis*); Erten-Akkuş Koçak 2019, 52-53, Lev.1-2, no. 2, 6-7 (*Olba*); Çömezoğlu 2010, 146, Çiz. 6, no. 32-33 (*Demre*); Schwarzer-Rehren 2012, 107, Abb.1 (*Pergamon*); Özbilgin 2019, 49-50, Fig. 1, no. 3 (*Samsun Müzesi*); Baybo 2003, 49, Çiz. 33, no. 177 (*Patara*); Akkuş 2011, 14, Lev. 1, no. 1 (*Metropolis*); Gençler 2009, 25, Çiz. 2, no. 4-5 (*Elaiussa Sebaste*);

güney ucunda yer alan hafriyat alanındaki çalışmalarda bulunmuş 6 ve 7 no.lu bu parçaların stratigrafik açıdan farklı tarihsel verilere sahip oldukları görülür. Bunun yanında, aynı katman içerisinde ele geçen İmparator Augustus Dönemi (MÖ 27-MS 14) sikkesi formun ait olduğu dönem aralığını tam olarak karşılamasa da diğer katman verilerinden daha erken bir tarihe işaret etmesi ile ayrılır.

Konik gövdeli yivli kase örneklerine ait bir diğer buluntu Asopos Tepesi II’de ele geçen 8 no.lu gövde parçasıdır. Açık sarımsı yeşil renkteki kasenin yapısı “muddy/çamurlu” olarak tanımlanan matlıkta olup formun iç yüzünde ağız kenarı altında ve gövde ortasında yer alan mevcut iki sıra kesme yiv görülür (**Figür 24**). 18 cm gövde çapına sahip kasenin benzer örneklerinin yükseklikleri ortalama 10 cm’dir. Tipolojik olarak MÖ 2.-1. yy’a tarihlendirilen diğer örneklerin yanında<sup>250</sup>, aynı sektör ve katmanda ele geçen *Batı Yamacı* stilineki bir kasenin MÖ 2. yy’ın ilk çeyreğine tarihlendirilmesi 8 no.lu kasenin ait olduğu dönem aralığını karşılamaktadır<sup>251</sup>.



**Figür 24.** 8 no.lu yatay yivli kase parçası

Baybo 2016, 32, Lev. 41, D-1 (*Limyra*); Lightfoot 2013, 24, Fig. 6-8 (*İzmir Müzesi*); Gençler Güray 2010a, 142, Res. 1, no. 2 (*Soli Pompeiopolis*); Czurda Ruth 2007, 27, Taf. 1, no. 4 (*Ephesos*); Schätzschock 2005a, 373, Taf. 229, G6-7 (*Ephesos Yamaçevler-MÖ 2.-1. yy*); Weinberg-Stern 2009, 24-25, Fig. 2, Pl. 3, no. 26, 30 (*Atina Agorası*); Grose 2017, 65-66, Pl. 6, no. 92-93 (*Cosa*); Rowe 2004, 265, 134, Fig. 129, no. 1 (*Kıbrıs*); Jackson Tal 2012, 178, Fig. 8.1, no. 3 (*Horvad Meşad*); Avigad 1972, 199, Fig. 4, no. 2 (*Jerusalem*); Price 1992, 440, Pl. 337, no. 31, 36 (*Knossos*); Oliver 1980, 43, no. 16-17 (*Carneige Museum*); Vessberg-Westholm 1956, 194, Fig. 41, no. 1-2 (*Kıbrıs*); Jackson Tal 2004, 18-19, Fig. 8-9, no. 1-5, 1 (*Maresha*); Weinberg-McClellan 1992, 27, no. 52-53 (*Melos*); Lightfoot 1993a, 34, Fig. 40 (*Tille Höyük*); Grose 1989, 204, no. 212-213 (*Toledo Museum*); Matheson 1980, 12, no. 34 (*Yale Art Gallery*); Dusenbery 1971, 10, Fig. 2, no. 5 (*Wheaton Collection*); Foy 2005, 19, Fig. 11, no. 1 (*Beyrut*); Jaffe 1978, 22, no. 30.a-c (*Fitzwilliam Museum*); Triantafylidis 2006a, 148, Fig. 2.2, no. 1-9 (*Kos*); Hayes 1978, 187, Fig. 1, no. 3 (*Kartaca*); Auth 1976, 45, no. 33 (*Newark Museum*).

<sup>250</sup> Israeli-Barag 2003, 77, no. 63 (*Israel Museum*); Hayes 1975, 17, Pl. 3, Fig. 1, no. 39 (*Royal Ontario Museum*); Czurda Ruth 2007, 27, Taf. 1, no. 2 (*Ephesos*).

<sup>251</sup> Duman 2010, 255, Lev. 30, no. E4.

### 3.1.2.4. Mozaik Tekniği ile Üretilmiş Kaide (Lev. 1, No. 9)

Mozaik tekniğinin<sup>252</sup>, MÖ 15. yy'da Mezopotamya *Hurri* yerleşimlerine dayanan keşfi sonrasında<sup>253</sup> yaygın kullanımı Fenikelilerin, mobilyalarda kakma olarak uygulamasıyla başlar<sup>254</sup>. Tekniğin kap formuna uygulanmış prototipi Amenhotep II'nin (1428-1397) mezarında bulunan sığ kaselerdir<sup>255</sup>.

MÖ 3. yy sonlarından itibaren bu teknik ile üretilmiş çeşitli form ve boyutlarda sofrta kapları yükselişe geçer<sup>256</sup>. MÖ 1.-MS 1. yy arasında cam sanatının en çok tercih edilen lüks ürünleri haline gelmiştir<sup>257</sup>. Erken dönem ürünlerinin aksine yarı saydam ve çok renkliliğe bürünerek<sup>258</sup> çoğunlukla pişmiş toprak formları taklit ederler<sup>259</sup>.

MS 70-80 civarında son bulan üretimleri, küçük ölçekli cam ürünlerde (boncuk, oyun taşı gibi) kullanılmaya devam etmiştir<sup>260</sup>. Az sayıda da olsa Geç İmparatorluk Dönemi'ne kadar üretildiği, İslami Dönem içerisinde ise yeniden moda olduğu belirtilir<sup>261</sup>. Ancak söz konusu geç dönem ürünleri, erken örneklerle kıyasla daha özensiz bir işçiliğe sahiptir.

Hellenistik Dönem'de mozaik tekniğine dair en önemli üretim merkezi *İskenderiye*'dir<sup>262</sup>. Bunun yanında MÖ 1. yy'da yoğun şekilde yapılan ithalat sonrasında *İtalya*'da (*Gallia*, *Aquileia* gibi merkezlerde), olasılıkla İskenderiyeli ustalar tarafından kurulan yerel atölyelerde de üretim yapılmaya başlar<sup>263</sup>. Ayrıca MÖ 80-50 yıllarına tarihlenen *Antikythera Batığı*'nın kargosunda, cam kap repertuarı içerisinde ele geçen

<sup>252</sup> Tekniğin yapım detayları ve türleri için Bkz. Grose 1989, 33-35; Özet 1987, 594; Özgümüş 2000, 6, Çiz. 2-3; Taştemür 2008, 171; Hayes 1975, 22; Gürler 2000, 9; Smith 1949, 52; Riemenschneider 1989, 10, Abb. 5-6; Richter 1911, 12.

<sup>253</sup> Grose 1989, 47; Lightfoot-Arslan 1992, 1.

<sup>254</sup> Lightfoot-Arslan 1992, 2; Barag 2003, 24.

<sup>255</sup> Bu erken örnekler, daha çok dama tahtası ve çeşitli geometrik şekiller içerir. Stern-Schlick Nolte 1994, 33, 36, Res. 18-19.

<sup>256</sup> Bu dönem içerisinde büyük boyutlu tabaklar ve yarı saydam ve çeşitli renklerde cam çubukları ile yapılmış formlar görülmeye başlar. Grose 1989, 189; Israeli-Barag 2003, 74.

<sup>257</sup> Gorin Rosen-Katsnelson 2015, 111.

<sup>258</sup> Grose 1989, 189.

<sup>259</sup> Stern-Schlick Nolte 1994, 64; Hayes 1975, 22; Weinberg-Stern 2009, 36; Oliver 1980, 21.

<sup>260</sup> Hayes 1975, 23.

<sup>261</sup> Israeli-Barag 2003, 76; Weinberg-Stern 2009, 83.

<sup>262</sup> von Saldern 1966, 10; Canav 1985, 19; Taştemür 2008, 172; Hayes 1975, 22; Schwarzer-Rehren 2012, 108; Neuburg 1949, 13; Fremersdorf 1958, 7.

<sup>263</sup> Hayes 1975, 22-23; Weinberg-Stern 2009, 37; Neuburg 1949, 14; Rutti 1991, 145. Bu tekniğe dair ürünlerle en yoğun karşılaşılan yer olan *İtalya*, taklit ettikleri pişmiş toprak formları ve Hellenistik örneklerle kıyasla çok daha renkli ve farklı kompozisyonlara sahip örnekleri ile üretime dair dikkat çeken bölgeler arasındadır (Schwazer-Rehren 2012, 108).



mozaik teknikli kapların sayısal yoğunluğu belli bir merkezde üretilen bu formların ihracatının da yapıldığının göstergesidir<sup>264</sup>. Söz konusu bu veriler, ele geçen buluntular üzerinde üretim yeri olarak net bir coğrafyayı işaret edebilmek zorlaştırır.

Anadolu'da mozaik tekniği ile üretilmiş örnekler, bazı yerleşimler ve müze koleksiyonları bünyesinde yer almaktaysa da yayılımının fazla olduğunu söylemek henüz mümkün değildir. Buluntuların ise genel olarak MÖ 1.-MS 1. yy aralığına tarihlendirildiği görülür<sup>265</sup>. Bu doğrultuda, yerel bir üretime dair henüz bir kanıt bulunamamış olması nedeniyle, sayılı örneklerin Anadolu'ya ithal olarak geldiği söylenebilir<sup>266</sup>.

Laodikeia'da ise mozaik tekniği bugüne kadar kent içerisinde tek bir buluntu ile temsil edilmektedir. A Evi'nde yürütülen çalışmalarda bulunmuş 9 no.lu halka kaide parçası, mor ve beyaz renkte camdan yapılmıştır (**Figür 25**). Ardışık kompozisyonlu mozaik camların dışında, bu parçada da uygulanan yöntem ile MÖ 1. yy'dan itibaren sıkça karşılaşılır. Bu yöntemde kalıba doldurulan uzun cam çubuklar, ısı ile birlikte eriyerek işlem sonucunda mermerimsi bir görünüm alır. *Beyrut*'ta Erken İmparatorluk Dönemi üretimi yapıldığı tespit edilen atölye içerisinde, mor ve beyaz renklerden oluşan işlenmeye hazır mozaik çubukların bulunması, üretim öncesinde kalıp içerisine yerleştirilecek bu cam çubukların belirli bir kompozisyon içerisinde hazırlandığını göstermesi açısından önemlidir<sup>267</sup>.

Bu teknik bir tesadüf sonucu ortaya çıkmaktan çok, yarı değerli taşlara benzeyen bir görünüm elde etmek amacıyla bilinçli olarak tercih edilmiştir<sup>268</sup>. Zira *onyx*, *alabstr*, *mermer* ve *akik* gibi taşlardan üretilen kaplar son derece pahalı ve yalnızca soylu sınıfın sahip olabileceği ürünlerdi. Dolayısıyla benzer görünümlü ve daha ucuza üretilebilen cam kaseler bu kıymetli ürünlerin birer taklidi olarak üretilmiş olmalıdır<sup>269</sup>.

<sup>264</sup> Grose 1989, 195-196; Weinberg 1965, 34-37, Fig. 11-19.

<sup>265</sup> Anadolu'da mozaik tekniği ile karşılaşılan bazı örnekler için Bkz. Taştemür 2008, 171-172, Şek. 2 (*Klaros*); Gençler Güray 2013, 172, Çiz. 1, no. 2 (*Menderes Magnesiası*); Keskin 2019, 18-19, no. 3-4 (*Parion*); Baybo 2003, 46, 59, Çiz. 26, no. 146 (*Patara*); Tek 2007, 155, Res. 3-11 (*Arykanda*); Baybo 2016, 31, Lev. 1, Y 3-5, Çiz. 18, 64, B-5, T 2-4 (*Limyra*); Schwarzer-Rehren 2021, 166, Pl. 3, no. 12-15 (*Pergamon*); Hellström 1965, 53, Pl. 29, no. 1 (*Labraunda*); Schätzschock 2010, 599, Taf. 458, B-G 46 (*Ephesos Yamaçevler*).

<sup>266</sup> Bunun yanında *Arykanda*'da mozaik tekniği ile üretilmiş kaplara ait repertuarın geniş bir çeşitlilik ve yoğunluk barındırdığı görülür. Tek 2007, 155.

<sup>267</sup> Bu çubukların boncuk ya da bilezik üretiminde de kullanılmış olabilmesi mümkündür. Foy 2005, 14, 16, Fig. 9, no. 1.

<sup>268</sup> Stern-Schlick Nolte 1994, 73; Hayes 1975, 23.

<sup>269</sup> Oliver 1967, 15, Fig. 3; Fleming 1999, 22; Grose 2017, 47. Aynı teknik ile üretilen duvar plakaları da benzer bir düşünce ile mimari bir unsur olarak kullanılmıştır. (Grose 1989, 357, 368-369, no. 658, 668)



**Figür 25.** 9 no.lu mozaik tekniği üretilmiş kaide parçası

9 no.lu kaidenin renk olarak benzerleri çoğunlukla tabak ve kase formlarında karşımıza çıkar<sup>270</sup>. MÖ 1. yy sonu-MS 1. yy başına tarihlenen *Batı Suriye-Mısır* menşei doğu üretimleri yanında<sup>271</sup>, *İtalya*'da üretilen *patellaların*<sup>272</sup> kaideleri Laodikeia örneği ile benzerlik taşır. Kaburgalı kaselerde de benzer renk ve tekniğin kullanıldığı örnekler bulunmaktaysa da bunlar konkav dipli tabanlara sahiptir. T. Tek, *Arykanda*'da bulunan benzer parçaların Batı Akdeniz üretimi olabileceğinden bahsetmektedir<sup>273</sup>.

Parçanın ele geçtiği katman verileri tarihsel açıdan karışıklık içermekle birlikte, mozaik tekniği ile yapılmış bu kaide parçası, Erken İmparatorluk Dönemi'nden MS 7. yy'a kadar kullanıldığı belirlenen A Evi'nin erken dönem safhası ile bağlantılı olmalıdır.

### 3.1.2.5. Kaburgalı Kaseler (Lev. 2, No. 10-15)

Erken İmparatorluk Dönemi'nin seri üretilen ilk sofrta takımı<sup>274</sup> ve en yaygın tanınan kase tiplerinden biri olan bu grup, bezeme türü ile bağlantılı olarak literatürde

(*Toledo Museum*-MÖ 1. yy sonu-MS 1. yy başı); Taştemür 2008, 172 (*Klaros*-MÖ 3.-1. yy); Baybo 2016, 24 (*Limyra*). *Side*'de MS 5.-6. yy'a tarihlenen mozaik tekniği ile üretilmiş levhalar bulunmuştur. (Tek 2013a, 129).

<sup>270</sup> Özellikle kaburgalı kaselerde mor ve beyaz renk kullanılarak yapılmış örnekler yaygındır. Bazı örnekler için Bkz. Tek 2007, 155, Res. 3, 5 (*Arykanda*-MÖ 1.-MS 1. yy); Grose 1989, 272, no. 264 (*Toledo Museum*-MÖ 1. yy sonu- MS 1. yy başı); Weinberg-Stern 2009, 38, Pl. 6, no. 64 (*Atina Agorası*-MS 1.yy); Fremersdorf 1958, 7, Taf. 3, no. 7 (*Köln*); Rutti 1991,15, Taf. 1, no. 4-9 (*Augusta Raurica*).

<sup>271</sup> Clairmont 1963, 8, 10-11, Pl. 17, no. 11-14 (*Dura Europos*-MS 1. yy'ın ilk yarısı); Hayes 1975, 23, Pl. 5, no. 59-64 (*Royal Ontario Museum*-MS 1. yy'ın ilk yarısı-*Suriye* üretimi olduğunu belirtir).

<sup>272</sup> *Patellaların*, *terra sigilata* kaselerin cama uyarlanması ile ortaya çıktığı düşünülmektedir. von Saldern 1980, 11; Grose 1989, 257-258, no. 456-525 (*Toledo Museum*-MS 1. yy'ın başı); Stern-Schlick Nolte 1994, 73; Fleming 1999, 22; Israeli-Barag 2003, 76, 83, no. 80-82 (*Israel Museum*-MÖ 1-MS 1. yy); Matheson 1980, 18-19, no. 50-52 (*Yale Art Gallery*); Oliver 1980, 45, no. 20-21 (*Carneige Museum*-MS 1. yy).

<sup>273</sup> Tek 2013b, 227.

<sup>274</sup> Luckner 1994, 80.

*Kaburgalı Kase* adıyla bilinmektedir<sup>275</sup>. Kaselerin gövdesi üzerinde yer alan kaburga çıkıntılarının bezeme çeşitliliği yanında, tutuşu kolaylaştırma ve kırılmaya karşı koruma amacıyla yapıldığı da düşünülür<sup>276</sup>.

*Mezopotamya (Suriye-Filistin kıyı şeridi, özellikle Tell Anafa)* kökenli olduğu düşünülen kaselerin<sup>277</sup> prototipi MÖ 8.-7. yy *Nimrud Shalmaneser Kalesi* kazılarında bulunmuştur<sup>278</sup>. Batıdaki ana üretim merkezleri ise *Kuzey İtalya* ve *Rheinland* olarak gösterilmektedir<sup>279</sup>. Formun Batı, Ege ve Akdeniz'deki yaygın kullanımı ve dağılımı neticesinde üretim yeri olarak tek bir coğrafya belirlenememiş, olasılıkla Doğu Akdeniz'deki ilk üretim sonrasında özellikle Batı Avrupa olmak üzere, yerel atölyelerce üretimlerinin gerçekleştirildiği düşünülmüştür<sup>280</sup>. Bu süreç ve yayılım, onların en uzun süre kullanımda kalan döküm kase grubu olarak tanımlanmasını sağlamıştır<sup>281</sup>.

Kaburgalı kaselerin üretim tekniği ile ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. Bu kaselerin iki parçalı bir kalıba döküm ile üretildiği düşüncesi yanında, Lierke'ye göre, yatay yivli kaselerde olduğu gibi kalıba sarkıtma tekniği ile üretilmekte ve dönen bir çark üzerinde alet yardımıyla dikey hareketler ile şekillendirilmekteydi<sup>282</sup>. Stern, üfleme tekniğinin keşfi sonrasında kaburgalı kaselerin halen yoğun bir şekilde üretilmiş olmasını, pratik olduğunu düşündüğü çark tekniği ile ilişkilendirir<sup>283</sup>. Bazı kaselerde görülen düzensiz ve asimetrik kaburgalar ise yine bu üretim tekniği ile bağlantılı olmalıdır<sup>284</sup>.

Geniş bir coğrafyada kullanılan kaburgalı kaselerde birtakım dönemsel farklılıklar da belirlenmiştir. Hellenistik Dönem kaselerinin kaburgaları yer yer düzensiz, kısa ve gövde ortasında yer alırken<sup>285</sup>, MÖ 1. yy sonu-MS 1. yy ortalarına tarihlenen

<sup>275</sup> Grose 1989, 195; Grose 2017, 54.

<sup>276</sup> Weinberg-Stern 2009, 34.

<sup>277</sup> Lightfoot 2013a, 84; Weinberg-Stern 2009, 3; Grose 1989, 195; Grose 2017, 54; Stern-Schlick Nolte 1994, 73.

<sup>278</sup> Barag 1985, 65, Fig. 3, Pl. 4, no. 39.

<sup>279</sup> Hayes 1975, 16.

<sup>280</sup> Grose 1989, 246; Weinberg-Stern 2009, 33; Stern 2015, 85.

<sup>281</sup> Grose 1989, 195; Stern-Schlick Nolte 1994, 72; Gençler Güray 2011, 239; Grose 2017, 54.

<sup>282</sup> Lierke, bu savını deneysel çalışmalarla da desteklemiş, cam ustasının el pratikliği ile kalıpta üretilmiş gibi eşit ve kusursuza yakın kaburgalar elde edilebileceğini göstermiştir. Lierke 1993, 218-219; Grose 2017, 55. Bu yöntem ile dikine alet hareketleri ile kaburgalar oluşturulurken, yatay bir alet ise kabın düz ağız kısmını şekillendirmekteydi. Stern-Schlick Nolte 1994, 75, Çiz. 137; Fleming 1996, 21, Fig. 14.A- B.

<sup>283</sup> Stern 2015, 85.

<sup>284</sup> Weinberg-Stern 2009, 35; Stern 2015, 83.

<sup>285</sup> Grose 1989, 195; Hayes 1975, 17, Fig. 2, no. 50-54.

kaselerin ise kaburga aralıkları eşit ve genellikle kaideye kadar uzanır<sup>286</sup>. MS 1. yy'ın ikinci çeyreği ve yüzyılın sonuna kadar devam eden ve olasılıkla batıdaki atölyeler ile ilişkili kaselerin ise kaburga aralıkları oldukça açılır<sup>287</sup>. Erken İmparatorluk Dönemi kaburgalı kaseleri, Hellenistik örnekleri gibi sığ bir gövdeye sahipse de boyut olarak daha küçüktür<sup>288</sup>. Ayrıca Erken Roma Dönemi örneklerinde ağız kenarı dik ya da hafif dışa doğru açılırken, iç yüzde, ağız kenarının hemen altında tek sıra, gövdenin alt kısmına doğru ise ikili açılmış kesme yatay yivler bulunur<sup>289</sup>.

Biçimsel yönden saydığımız bu farklılıkların yanı sıra, dönemler arasında renk tercihlerinin de yer yer farklılaştığı belirlenmiştir. Hellenistik Dönem kaseleri doğal yeşil ve sarımsı kahverengi renklerde üretilirken, yarı saydam koyu mavi, mor, opak kırmızı, zümrüt yeşili gibi parlak renkler ve mozaik tekniği ile yapılmış polykrom örnekler Augustus Dönemi üretimlerinde karşımıza çıkar<sup>290</sup>. Formun geç örneklerinde ise (MS 1. yy ve ortaları) camın doğal rengi olan mavimsi yeşil ya da açık yeşil yeniden yaygın olarak kullanılır<sup>291</sup>. Erken İmparatorluk Dönemi üretimleri, atölyelerin sahip olduğu koşullar (yeterli sıcaklık, gelişen ustalık gibi) sayesinde öncüllerine kıyasla daha kusursuz görünüme kavuşmuştur<sup>292</sup>.

Grose, *Tell Anafa* buluntuları üzerinden *Grup C* olarak sınıflandırdığı bu kaselerin hem doğuda hem de batıda MÖ 1. yy ortaları ile MS 1. yy başına verilmesi gerektiğini belirtir<sup>293</sup>. Weinberg-Stern ise bu süreyi biraz daha sonraya çekerek Doğu Akdeniz'de MS 1. yy ortalarından itibaren üretimlerinin sonlandığını, batıda ise yüzyıl sonlarına kadar devam ettiğini söyler<sup>294</sup>.

Laodikeia'da yürütülen çalışmalarda, şimdiye kadar altı adet kaburgalı kaseye ait parça ele geçmiştir. Örneklerin neredeyse tamamının küçük boyutlar halinde bulunmuş

<sup>286</sup> Grose 1989, 245; Fleming 1996, 20; Lightfoot-Arslan 1992, 33, 35, no. 2, 4 (*Yüksel Erimtan Koleksiyonu*); Israeli-Barag 2003, 80, no. 69 (*Israel Museum*). Batı atölyeleri üretimlerinin doğuya kıyasla çok daha simetrik kaburgalara sahip olduğu belirtilir. Stern 2015, 85.

<sup>287</sup> Söz konusu bu kaseler literatürde “*pillar-moulded*” olarak tanımlanmaktadır. Grose 1989, 244, 246-247; von Saldern 1980, 11.

<sup>288</sup> Grose 1989, 246.

<sup>289</sup> Grose 1989, 246; Taştëmür 2008, 174, Şek. 4 (*Klaros-MS 1. yy*).

<sup>290</sup> Grose 1989, 195, 243, 245; Taştëmür 2008, 173; Fleming 1999, 18, 20; Weinberg-Stern 2009, 34.

<sup>291</sup> Isings 1957, 17; Grose 1989, 245.

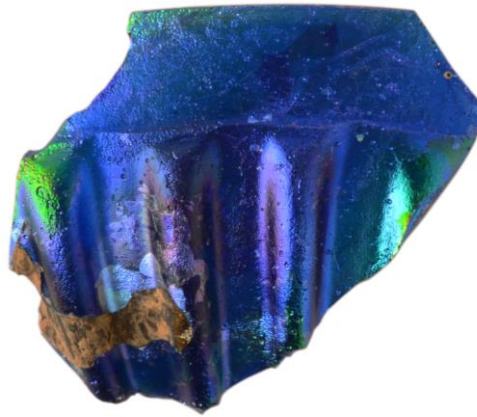
<sup>292</sup> Stern-Schlick Nolte 1994, 74.

<sup>293</sup> Erten-Akkuş Koçak 2019, 49.

<sup>294</sup> Weinberg-Stern 2009, 33.

olması ve yer yer yüzeylerinde görülen yoğun deformasyon kap bütünlüğü ve üretim tekniği hakkında yorum yapabilmeyi çoğu kez zorlaştırır.

Suriye Caddesi'nin güney aksında yer alan Merkezi Kilise'den gelen **10** no.lu buluntu kaburgalı kaseler grubu içerisindeki en sağlam örnektir. Kobalt mavisi renkteki kasenin mevcut dört adet kaburgası ortadan kırıktır (**Figür 26**). Üstten alta doğru incelen kaburgalar, kabın dibine kadar devam ediyor olmalıdır. Dışa açılan ağız kenarı üzerinde belirgin torna düzeltme izleri görülürken, iç yüzde bir sıra yatay yiv bulunmaktadır<sup>295</sup>. Benzer örneklerde taban iç kısmında da kesme yivler yer alır.



**Figür 26.** 10 no.lu kaburgalı kase parçası

Yukarıda bahsedilen Grose gruplandırmasının yanı sıra, *Isings Form 3a* grubuna da dahil edilebilecek<sup>296</sup> bu kaseler hafif konkav bir dip ile sonlanır. **10** No.lu kasenin kaburgaların aynı boyutta ve düzenli işlenişi, ağız altından itibaren başlangıç yerlerinin çizgi bir hat şeklinde belirginliği kasenin kalıba döküm tekniği ile üretilmiş olduğunu düşündürür. Benzer bazı örneklerin üretim tekniği ise *lost wax* (kayıp balmumu) olarak tanımlanmıştır<sup>297</sup>.

Geç dönemde çeşitli düzenlemeler ile bir ibadethaneye dönüştürülen Merkezi Kilise'de bulunan **10** no.lu örnek, mekanın orijinal inşa evresi ile bağlantılı olmalıdır. Geç Antik Çağ düzenlemesi öncesinde burada Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait bir yapı

<sup>295</sup> Fünfschilling, ağız altındaki bu detayın muhtemelen *Doğu Akdeniz*'de ortaya çıktığını belirtir. Weinberg-Stern 2009, 34, dn. 12.

<sup>296</sup> Isings 1957, 18.

<sup>297</sup> Bkz. Özet 1987, 593, Fig. 6 (*Anadolu Medeniyetleri Müzesi*); Whitehouse 2003, 81, no. 1025 (*Corning Museum*-deneysel çalışma).

kompleksinin varlığı söz konusudur. Stratigrafik uyumun tespit edilemediği kaseye biçim ve renk açısından benzer buluntular çeşitli merkezlerde, nekropol alanlarında ve müze koleksiyonlarında yer almakta olup yukarıda bahsedilen tipolojik özellikler doğrultusunda MÖ 1. yy sonu-MS 1. yy başına tarihlendirilmelidir<sup>298</sup>.

**11** no.lu parça A Evi Mekan 4 içerisindeki sondaj çalışmalarında bulunmuştur. Tek bir kaburgası mevcut açık yeşil renkteki parçanın iç yüzünde iki sıra yatay yiv görülür. Benzerleri doğrultusunda kayıp durumda olan ağız kenarının altında da olasılıkla bir adet yiv bulunduğu söylenebilir. Renk açısından farklılık taşısa da 10 no.lu örnek ile biçimsel olarak benzer özelliklere sahip olması dolayısıyla aynı döneme verilebilir. Söz konusu bu parça A Evi'nin Erken Roma İmparatorluk Dönemi kullanımı ile ilişkilendirilmelidir.

**12** ve **13** no.lu alt gövde parçaları biçimsel yönden benzerdir. Kuzey (Kutsal) Agora Güney Portik buluntusu **12** no.lu parça üzerinde mevcut üç adet kaburga bulunur. Alan kontekst verileri bulunduğu tabakanın MS 494 depremi öncesine ait olduğunu göstermekteyse de kesin bir tarihleme verisi tespit edilememiştir. DBK Kuzey Kule buluntusu **13** no.lu parça üzerindeyse dip kısmına doğru incelenerek inen mevcut iki adet kaburga ve iç yüzde iki sıra yatay yiv görülür. Bu parça ile aynı seviyede bulunan *Gri Hamurlu Seramikler* grubundan bir *mastos* ise MÖ 1. yy'a tarihlendirilmesi açısından önemlidir<sup>299</sup>. Kuzey Kule içerisinde bulunan dolgu toprak tabakası<sup>300</sup> ve ele geçen Erken İmparatorluk Dönemi'ne ait çeşitli verilerin varlığı, kaburgalı kaseinin alanda tespit

---

<sup>298</sup> Atik 2004, 79, Res. I-52 (*Bursa Arkeoloji Müzesi*); Lightfoot 1993a, 32, Fig. 38-39 (*İzmir Müzesi*); Canav 1985, 85, no. 137 (*Şişecam Koleksiyonu*); Gençler Güray 2010a, 142, Res. 1, no. 5 (*Soli Pompeiopolis*); Keskin 2019, 18, no. 1 (*Parion*); Gassner 1997, 210, Taf. 68, no. 858 (*Ephesos*); Schätzschock 2005a, 372, Taf. 229, G1 (*Ephesos Yamaçevler-MÖ 1.-MS 1. yy*); Baybo 2016, 37, Lev. 6, Y-42 (*Limyra*); Özen 2013, 18, Res. 2c (*Kaunos*); Semiz 2021, 28, Lev. 2, no. 8 (*Zeugma*); Gençler Güray 2021, 328-329, Fig. 164 (*Teos*); Davidson 1952, 80, Fig. 6, no. 598 (*Korinth*); Weinberg-Stern 2009, 36, Fig. 4, Pl. 5, no. 53-55 (*Atina Agorası*); Matheson 1980, 14, no. 44 (*Yale Art Gallery*); Price 1992, 443, Pl. 340, no. 71 (*Knossos*); Israeli 2008, 371, no. 10 (*Caesarea*); Gorin Rosen-Jackson Tal 2008, 141, Fig. 9.1.2 (*Paneas*); Schauer 2005, 354, Abb.1, A2 (*Lousoi*); Oliver 1980, 47-48, no. 25-26 (*Carneige Museum*); Meyer 1992, 17, Pl. 2, no. 24 (*Quseir Al-Qadim*); Rutti 1991, 15, Taf. 1, no. 10-12 (*Augusta Raurica*); Weinberg-McClellan 1992, 27, no. 57 (*Yunanistan*); Grose 1989, 246, no. 229 (*Toledo Museum*); Stern-Schlick Nolte 1994, 308-309, no. 89 (*Canosa*); Barkoczi 1996, 117-118, Taf. 34, no. 377 (*Bildenden Museum*); Grose 1977, 21-22, Fig. 5, no. 2 (*Palatine*); Foy 2003, 64, Fig. 7 (*Kartaca*).

<sup>299</sup> Duman 2010, 251, Lev. 28, no. D57.

<sup>300</sup> Söz konusu katman içerisinde MS 4. yy'a ait bir sikke ve MS 6. yy'a ait bir kase ile, bulunan erken döneme ait *mastos* ve kaburgalı kase parçası dolgu alanının varlığını net biçimde gösterir.

edilmesini olağan kılmaktadır. **12** ve **13** no.lu parçaların benzerleri genel olarak Erken İmparatorluk Dönemi'ne verilmektedir<sup>301</sup>.

**14** no.lu küçük gövde parçası mevcut bir adet kaburgayla tanımlanmaktadır. Açık yeşilimsi mavi kasenin işlenmemiş ağız kenarı altında üstten yuvarlatılmış şekilde başlayıp daralarak inen kaburgası ortasından kırık durumdadır. Genellikle bu tip kaburgalar kısa boyları ile kase gövdesinin orta kısmında yer alırken, kabın dibine doğru devam etmez. **14** No.lu kase parçasının benzer örnekleri yaygın olmamakla birlikte, MS 1. yy'a verildikleri görülür<sup>302</sup>.

**15** no.lu gövde parçası ise kaburgaların işlenişi bakımından diğer örneklerden farklılık taşıırken kaburgalı kaseler arasında bu tipin yaygın bir kullanıma sahip olmadığı görülür. Kasenin ağız kenarı düz bırakılmış ve "S" profili ile gövdeye geçmiştir. Mevcut üç adet kaburganın başlangıç kısımları sivriyken kaburga ortasına doğru genişleyerek iner. Tapınak A Doğu Sokağı'nda bulunmuş bu parça alanda geç dönemde yapılan çeşitli düzenlemeler ve dolgu toprak tabakası ile bağlantılı olmalıdır.

Yukarıda değerlendirilen kaburgalı kaselere ait parçaların üretim tekniği açısından kalıba sarkıtma tekniği yanında daha çok kalıba döküm tekniği ile üretilmiş oldukları düşünülür. Cam gibi hızlıca soğuyan bir karışımın fırından çıkarıldıktan sonra şekillendirilebilmesi için zamanlama oldukça önemlidir. Bu açıdan simetrik kaburga ölçüleri ve eşit kaburga aralıkları, kalıba döküm tekniğini daha olası kılmaktadır. Bunun yanında parçaların boyutları ise konuyla ilgili kesin bir yargıyı zorlaştırır. Parçaların iç yüzlerinde görülen belirgin çark izleri ve yine çark ile açılmış yatay yivler ise üretim sonrasında yapılan bezeme, düzeltme ve parlatma işlemleri ile ilişkilidir<sup>303</sup>.

### **3.1.2.6. Çizgisel Kesme Bezemeli (*Linear-Cut*) Kaseler (Lev. 3, No. 16-17)**

*Linear-cut* olarak isimlendirilen *çizgisel kesme bezemeli kaseler*, Hellenistik Dönem'de üretilen yatay yivli kaselerin Erken İmparatorluk Dönemi temsilcileridir<sup>304</sup>. Biçimsel açıdan Geç Hellenistik Dönem üretimleri ile yoğun benzerlik taşıyan bu

<sup>301</sup> Erten-Akkuş Koçak 2019, 53, Lev. 3, no. 6 (*Olba-Geç Hellenistik-Erken Roma Dönemi*); Rutti 1991, 28-29, Taf. 27-28, no. 564-566, 589 (*Augusta Raurica*).

<sup>302</sup> Price 1992, 442, Pl. 39-40, no. 61-62, 64-67 (*Knossos*); Foy 2005, 22, Fig. 14, no. 5 (*Beyrut*).

<sup>303</sup> Isings 1957, 17.

<sup>304</sup> Grose 1977, 23-24; Israeli-Barag 2003, 76.

kaselerin ayırt edici özellikleri ise iç yüzlerinde açılan kesme yivlerin daha sığ olan derinlikleri<sup>305</sup> ve kap cidarının inceliğidir.

Grose, yapmış olduğu sınıflandırmada *Grup D* olarak ayırdığı *Suriye-Filistin Bölgesi* menşeli bu kaselerin Augustus Dönemi kaburgalı kaseler ile aynı dönemde üretildiğini belirtir<sup>306</sup>. Erken örneklerinin MÖ 1. yy'ın ikinci yarısından itibaren görüldüğü, Augustus ve Tiberius döneminde ise geniş bir yayılım sergilediği anlaşılmaktadır<sup>307</sup>. Biraz sonrasına tarihlenen az sayıda örneğine karşın, genel kullanımları dönemin bitişiyle sonlanır ve genellikle MS 1. yy'ın ikinci yarısından sonra görülmezler<sup>308</sup>.

Laodikeia'da çizgisel bezemeli kaseler grubuna dahil edebilecek iki ağız-boyun parçası bulunmuştur. **16** no.lu kasede dik ve yuvarlatılmış ağız kenarı hafif içe eğimlidir. Ağız kenarının hemen altında mevcut iki sıra yatay yiv görülür. Profil devamında yarı küresel bir gövdeye sahip olması gereken kasenin rengi sarımsı kahverengi/amberdir (*Figür 27*). Söz konusu bu renk, fırın içerisindeki oksidasyon sırasında<sup>309</sup> ya da cam hamuruna katılan manganez<sup>310</sup> ve sülfürün etkisiyle elde edilmektedir<sup>311</sup>. Grose, renk gruplandırmasında amber rengi kase örneklerinin doğudaki atölyelerde üretildiğini, batıda ise daha çok mavi, mor ve kahverenginin tercih edildiğini söyler<sup>312</sup>. *Beyrut*'ta bulunan bir cam atölyesinde ise amber rengi ham cam parçaları ve aynı renkte çizgisel bezeme kaseler formun menşesini belirleyebilmek açısından önemli kanıtlar arasında yer alır<sup>313</sup>.

**16** no.lu parçanın bulunduğu Kuzey (Kutsal) Agora Batı Portik'te MS 494 yılında yaşanan depremin ardından oluşturulan hafriyat alanı, buluntularda stratigrafik bir düzeni zaman zaman mümkün kılmamaktadır. Tipolojik olarak yapılan karşılaştırmada, Laodikeia örneğinin benzerlerinin MÖ 1. yy'ın ikinci yarısı ve MS 1. yy'ın ilk yarısına

<sup>305</sup> Weinberg-Stern 2009, 36; Gençler Güray 2011, 238.

<sup>306</sup> Grose 1989, 247; Grose 2017, 55, 68. Yine *Beyrut*'ta çizgisel bezemeli kaselerin üretildiği bir atölye tespit edilmiştir. Foy 2005, 17.

<sup>307</sup> Bu kaseler ile *İtalya, Fransa, İspanya, Kuzey Afrika, Ege ve Doğu Akdeniz* boyunca karşılaşılmaktadır. Grose 1989, 247; Grose 2017, 67, 69; Weinberg-Stern 2009, 36; Foy-Nenna 2001, 232; Israeli-Barag 2003, 81, no. 72 (*Israel Museum*).

<sup>308</sup> Grose 2017, 69.

<sup>309</sup> Grose 1989, 194; Grose 2017, 66; Stern-Schlick Nolte 1994, 20; Fleming 1999, 138; Foy 2005, 26; Henderson 2013, 66; Neuburg 1949, 3.

<sup>310</sup> Grose 1989, 194.

<sup>311</sup> Höpken-Çakmaklı 2015, 4.

<sup>312</sup> Grose 2012, 54; Erten-Akkuş Koçak 2019, 54.

<sup>313</sup> Foy 2005, 12, Fig. 5-6 (*Beyrut*).



tariflendirildiği görülür<sup>314</sup>. Söz konusu yarı küresel bu kaselerin kullanımı konik gvdelilerden daha geç bir döneme kadar devam etmiştir<sup>315</sup>.



**Figür 27.** 16 no.lu çizgisel (*linear-cut*) bezemeli kase parçası

A Evi'nde bulunmuş 17 no.lu ağız-gövde parçası konik biçimli ve derin bir gövdeye sahiptir. İ yüzünde mevcut bir adet yatay kesme yiv görülen kasenin ağız kenarında boyundan itibaren belirgin biçimde bir sivrilik söz konusudur. Bu sivrilik, üretim sonrasında kaselerin i yüzlerinde çark ile yapılan düzeltmeden, yüzeyindeki yoğun deformasyon ise üretim sonrasında yapılan ateşte parlatma yönteminden kaynaklanmış olmalıdır<sup>316</sup>. Ayrıca dip kısmına doğru görülen belirgin incelme kalıba sarkıtma yöntemi ile üretimin sonucudur. 17 no.lu parça, stratigrafik açıdan tarihlendirme ile uyumsuzluk gösterse de yapının erken dönem kullanımı ile bağlantılı olmalıdır. Örneğin form olarak benzerleri M 1.-MS 1. yy aralığına tarihlendirilirler<sup>317</sup>. Aşınmış cam yapısı nedeniyle cidar ve yiv derinlikleri tam olarak anlaşılamasa da 17 no.lu bu kase, benzerleri doğrultusunda M 1. yy-MS 1. yy'ın ilk yarısına verilebilir.

<sup>314</sup> Höpken-akmaklı 2015, 18, no. 7 (*Medusa Müzesi*); Gençler 2009, 28-29, iz. 3, no. 19-23 (*Elaiussa Sebaste*); Erten 2015, 14, Lev. 1.g-h (*Olba*); Baybo 2016, 35, Lev. 5, Y-33 (*Limyra*); Schwarzer-Rehren 2021, 165, Pl. 2, no. 6 (*Pergamon*); Weinberg-Stern 2009, 36, Pl. 5, Fig. 4, no. 62 (*Atina Agorası*); Nenna 1993, 14, Fig. 3.i (*Delos*); Foy-Nenna 2001, 230-231, Fig. 6 (*Mısır*); Grose 1977, 21, Fig. 5, no. 6 (*Palatine*); Foy 2003, 62-63, Fig. 6 (*Tunus*).

<sup>315</sup> zgmş 2000, 30.

<sup>316</sup> Grose 1989, 247.

<sup>317</sup> Taştemr 2007, 23, no. 9 (*Klaros*); mezoğlu 2010, 146, iz. 6, no. 28 (*Demre*); Baybo 2003, 49, iz. 33, no. 174 (*Patara*); Akkuş Koçak 2021, 62-63, Lev. 2, no. 14 (*Metropolis*); Meriç 2002, 136, Taf. 84, G 10 (*Ephesos*); Erten-Akkuş Koçak 2019, 53-54, Lev. 3, no. 8 (*Olba*); Baybo 2016, 34, Lev. 3, Y-24 (*Limyra*); Schtzschock 2005a, 373, Taf. 229, G4-5 (*Ephesos Yamaçevler*); Weinberg-Stern 2009, 36, Pl. 5, Fig. 4, no. 59 (*Atina Agorası*); Grose 2017, 68-69, Pl. 7, no. 110, 112, 114 (*Cosa*); Czurda Ruth 2007, 28, Taf. 1-2, no. 6, 15 (*Ephesos*); Jackson Tal 2015, 396-397, Pl. 9.I, no. 1 (*Herod's Tomb-İsrail*); Price 1992, 441, Pl. 338, no. 50 (*Knossos*); Israeli 2008, 370, no. 3 (*Caesarea*); Foy-Nenna 2001, 232, Fig. 10 (*Mısır*); Gorin Rosen-Jackson Tal 2008, 141, Fig. 9.1.2 (*Paneas*); Foy 2005, 26, Fig. 17, no. 9 (*Beyrut*); Meyer 1988, 185, Fig. 5.B, D, F (*Jerash*); Meyer 1992, 19, Pl. 2, no. 26 (*Quseir Al-Qadim*); Avigad 1972, 199, Fig. 4, no. 1 (*Jerusalem*); Rutti 1991, 33, Taf. 30, no. 717 (*Augusta Raurica*); Hayes 1978, 187, Fig. 1, no. 2 (*Kartaca*).

### 3.1.2.7. Derin Gövdeli Bezemesiz Kase/Pyxis? (Lev. 3, No. 18)

Kuzey Nekropolü'nde mezar alanı dışında yürütülen çalışmalarda bulunmuş 18 no.lu ağız-boyun parçası biçimsel yönüyle Laodikeia repertuarı içerisindeki Erken İmparatorluk Dönemi kaselerinden farklıdır. Ağız kenarının üst yüzünde yiv biçiminde ince bir çizgi bulunan form, dik bir açıyla derin gövdeye iner. Mor renkli camdan yarı saydam bir yapıda üretilmiştir<sup>318</sup> (**Figür 28**).



**Figür 28.** 18 no.lu derin kase/pyxis? parçası

18 no.lu bu parça kase olarak değerlendirildiğinde mezar armağanı olabileceği gibi, cenaze ritüeli ile ilişkilendirilebilir<sup>319</sup>. Bunun yanında ağız-boyun profili, dönem içerisinde kullanılan *pyxis*ler ile benzerlik taşımaktadır. Dik bir ağız kenarı ardından gövde boyunca profilsiz inen *pyxis*ler, dip dönüşlerinde dışa doğru hafif bir çıkıntı ardından yine düz bir dip ile sonlanır. Daha çok kozmetik ürünlerin ya da takıların muhafazası için kullanılan ve kadınlarla bağdaştırılan bu formun, bazı törensel kullanımları da söz konusudur<sup>320</sup>. Bunun yanında kişisel bir eşya olmaları nedeniyle genellikle nekropol alanlarında bulunurlar<sup>321</sup>. Mermer ve seramik çağdaşlarına paralel

<sup>318</sup> Dönemin moda renklerinden olan mor, *piroluzit* gibi manganez açısından zengin minerallerin cam hamuruna eklenmesi ve fırın içerisindeki oksitlenme ile elde edilir. Fleming 1999, 141; Henderson 2013, 75.

<sup>319</sup> Roma ölü gömme adetlerinde, yas süresinin sona erdiğini göstermek amacıyla cenaze töreninden sonraki 9. günde mezar başında yemek yeme geleneği (*Cena novendialis*) yapıldığı bilinmektedir. Antonaras 2010a, 392; Erten 2015, 20-21.

<sup>320</sup> İlk traşını olan soylu erkek çocuklarının saç-sakallarının da *pyxis*lere konularak saklandığı söylenir. Smith 1949, 50, 56.

<sup>321</sup> Weinberg 1959, 18.

üretmiş cam pyxislerin<sup>322</sup> hafif dışa çekilmiş ağız profillerinin ise bir kapak ile kapatılabilmesi amacıyla biçimlendirildiği düşünülür<sup>323</sup>. Üretimlerine dair *lost wax* (kayıp balmumu) tekniği de önerilmiştir<sup>324</sup>.

Pişmiş toprak ve bronz örnekleri ile Laodikeia Kuzeydoğu Nekropolü'nden tanıdığımız ve Augustus Dönemi'ne tarihlendirilen<sup>325</sup> pyxislerin bu cam örneği de aynı dönem içerisinde kullanılmış olmalıdır. Üretim yeri olarak daha çok İmparatorluğun batı kesimi işaret edilmiş, *Atina Agorası*'nda bulunan benzer örnek *İtalya* üretimi olarak değerlendirilmiştir<sup>326</sup>. Yine *Cosa*'da bulunmuş bir pyxis **18** no.lu parça ile oldukça benzerdir<sup>327</sup>. Weinberg, henüz bir atölye saptanamamış olsa da stil bakımından benzer örnekler doğrultusunda *Batı Girit*'te forma dair bir üretim olabileceğini belirtir<sup>328</sup>. Geniş bir coğrafi yayılımın söz konusu olduğu formun üretim yerine dair net bir yorumda bulunabilmek mümkün olmasa da benzerleri doğrultusunda **18** no.lu parça MS 1. yy'a tarihlendirilmiştir<sup>329</sup>.

### 3.1.3. Üfleme Tekniği ile Üretilmiş Formlar

Üfleme tekniğinin yeri ve zamanına dair kesin kanıtlar henüz bulunamamış olsa da antik yazarların söylemleri<sup>330</sup> ve birtakım somut bulgular ışığında keşfin *Suriye-Filistin Bölgesi*'nde yapılmış olduğu benimsenmiştir<sup>331</sup>. Bazı farklı görüşlere karşın<sup>332</sup>, üfleme tekniğinin keşfi MÖ 50 yılına verilir. Tekniğin ilk ortaya çıktığı yer doğu

<sup>322</sup> Weinberg, cam pyxislerin mermer taklitleri olduklarını ve bunun maliyeti azaltmak amacıyla tercih edildiğini söyler. Weinberg 1959, 19. Hayes ise formun seramik taklidini olduğunu belirtir. Hayes 1975, 35.

<sup>323</sup> Weinberg-McClellan 1992, 95, no. 39-43 (*Yunanistan*-MÖ 4. yy sonu-3. yy başı).

<sup>324</sup> Bu teknikten kaynaklı bünyelerinde küresel hava kabarcıkları barındırdıkları belirtilir. Weinberg 1959, 20, dn. 17.

<sup>325</sup> Şimşek vd. 2011, 696, 748, no. 721, 748 (L08KDN.M34.34.A-B-L.09.KDN.M19.01).

<sup>326</sup> Weinberg-Stern 2009, 40, Pl. 7, Fig. 5, no. 76 (MS 1. yy'ın ilk yarısı).

<sup>327</sup> Grose 2017, 77, Pl. 8, no. 134.

<sup>328</sup> Weinberg 1959, 18, Fig. 1-19.

<sup>329</sup> MS 1. yy'a tarihlendirilen bazı örnekler için Bkz. Israeli 2003, 127, no. 125-126 (*Israel Museum*); Matheson 1980, 47-48, no. 124-125 (*Yale Art Gallery*); Isings 1971, Fig. 19, no. 146 (*Limburg*); Foy-Nenna 2001, 237-238, Fig. 26-27 (*Mısır*); Rutti 1991, 35, Taf. 31, no. 740-748 (*Augusta Raurica*).

<sup>330</sup> *Plinius XXVI.190*.

<sup>331</sup> *Eski Kudüs Mahallesi'nde* bir üretim atölyesine ait çöplükte çok sayıda döküm teknikli kase ve içi boş cam üfleme çubukları birlikte bulunmuştur. MÖ 50-40 yıllarına tarihlenen buluntular, bugüne kadar üfleme tekniğine dair en erken kanıtlardır. Avigad 1972, 200, Pl. 46; Harden 1987, 89; Grose 1977, 11; Fleming 1999, 16, Fig. E.7. Yine *Ein Gedi* yerleşiminde bir mezar içerisinde bulunan üfleme tekniği ile üretilmiş şişe MÖ 40-37 yıllarına tarihlendirilmiştir. Avigad 1972, 200; Hayes 1975, 29; Matheson 1980, XII. Grose 2017, 142.

<sup>332</sup> Eisen, üfleme tekniğinin MÖ 3. yy'da (Eisen 1916, 134), Isings ise *Toscanello*'daki Etrüsk mezarlarına dayanarak MÖ 2.-1. yy'da keşfedildiğini söylemektedir (Isings 1957, 1-2).

atölyelerine atfedilse de batıdaki ustalar dekorasyon açısından çok daha geniş çeşitlilik elde etmiştir<sup>333</sup>.

Antik yazarların da bahsettiği gibi<sup>334</sup> üfleme tekniği, keşfi ile camı soylu sınıfın tekelinde olmaktan çıkarmış, ilk kez seri ve ucuz üretimi sağlamıştır. Bu sayede cam, düşen maliyeti ile toplumun her statüsünden kişinin sahip olabileceği bir ürün haline gelmiştir<sup>335</sup>. Bu yeni keşif, depolama ve sunum için kullanılan birçok yeni formun da ortaya çıkmasını sağlamıştır<sup>336</sup>. MÖ 1. yy'ın son çeyreğinde gezici ustalar ve gelişen ticaret ağı ile birlikte cam, İmparatorluğun her köşesine hızla yayılmıştır<sup>337</sup>.

Tekniğin uygulandığı ilk dönemlerde camın bir ucunun kapatılarak üflenmesi, formların boyutlarını kısıtlamış, kısa süre sonra keşfedilen üfleme çubuğu sayesinde bu sorun ortadan kalkmıştır<sup>338</sup>. Kolay ulaşılabilen bir materyal olmasından dolayı ilk örnekleri kilden yapılan çubukların<sup>339</sup> sonrasında yerini alan metal türleri daha büyük boyutlu formların üretimine olanak tanır<sup>340</sup>. Bunun yanında Orta İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilen *Sagalassos*'taki pişmiş toprak çubuk, eğer üfleme çubuğuna ait ise kullanımlarının eş zamanlı olarak devam ettiğinin de kanıtı durumundadır<sup>341</sup>.

Üfleme tekniğinin bir yöntemi olan *kalıba üfleme tekniği* ise MS 1. yy'ın ikinci çeyreğinde<sup>342</sup> *Suriye-Filistin Bölgesi*'nde keşfedilmiştir<sup>343</sup>. Bazı araştırmacılara göre, daha pratik oluşu ile kalıba üfleme tekniği, serbest üfleme tekniğinden daha önce keşfedilmiş olmalıdır<sup>344</sup>. Bu fikrin aksini savunanların<sup>345</sup> yanında bugün kabul gören

<sup>333</sup> Stern 2015, 79, 81.

<sup>334</sup> Strabon, üfleme tekniğinin keşfi ile erken dönemlerde yalnızca zenginlerin sahip olabildiği cam kapların, artık az miktarda paraya alınabilecek olduğundan bahsetmektedir. *Strabon XVI.2.25*.

<sup>335</sup> Özet 1987, 595; Lightfoot 1989, 73; Isings 1957, 1; Grose 1989, 241; Whitehouse 1997, 67; Grossmann 2002, 10; Neuburg 1949, 24; Oliver 1980, 22; Riemenschneider 1989, 12.

<sup>336</sup> Grose 1977, 9.

<sup>337</sup> Stern-Schlick Nolte 1994, 81; Luckner 1994, 81; Fleming 1997, 25; Stern 1999, 442; Weinberg-McClellan 1992, 33. *Roma*'da ilk üfleme camlar MS 20'de görülmeye başlar. Neuburg 1949, 16.

<sup>338</sup> Üfleme çubuğunun *Suriyeli* ustalar tarafından keşfedildiği düşünülür. Stern-Schlick Nolte 1994, 81.

<sup>339</sup> Stern 1999, 446; Stern-Schlick Nolte 1994, 81-82, 87.

<sup>340</sup> Stern-Schlick Nolte 1994, 82; Fleming 1999, 31; Stern 2015, 80. *İsviçre*'deki *Avanches*'te kilden yapılmış üfleme çubukları bulunmuş ve MS 1. yy ortalarına tarihlendirilmişlerdir. Stern 1999, 447.

<sup>341</sup> Bu parçanın cam üfleme çubuğu olduğu düşünülmüşse de kesin olarak bir yorumda bulunulmamıştır. Lauwers *et. al.* 2007, 194, 198, Fig. 1.

<sup>342</sup> Grose 1989, 33. Weinberg-Stern, kalıba üfleme için MS 13 ya da daha erken bir tarih önermektedir. Weinberg-Stern 2009, 64.

<sup>343</sup> Özet 1987, 596; Taştemür 2008, 178.

<sup>344</sup> Serbest üfleme tekniğinden daha az ustalık gerektirdiğini ve kalıp tekniğinin öncesinde biliniyor olduğunu düşünerek kalıba üfleme tekniğinin daha önce keşfedildiğini belirtirler. Harden 1934, 142; Atilla-Gürler 2009, 10; Gürler 2007, 84.

<sup>345</sup> Weinberg-McClellan'a göre kalıba üfleme tekniği daha fazla ustalık ve kontrol gerektiren bir tekniktir. Weinberg-McClellan 1992, 36.

görüş serbest üfleme tekniğinin yaklaşık yarım yüzyıl daha önce ortaya çıktığıdır<sup>346</sup>. Literatürde *Sidon Tekniği*<sup>347</sup> olarak adlandırılan ve buluntuların tümünün batı örnekleri ile temsil edildiği formlar, kısa süre içerisinde tüm İmparatorluğa yayılmış ve yerel atölyelerce benimsenmiştir.

### 3.1.3.1. Tabaklar ve Kaseler

Erken İmparatorluk Dönemi'nden itibaren üfleme tekniği ile en sık üretilen formlardan biri tabaklar ve kaselerdir. İmparatorluğun doğusunda, tıpkı unguentariumlar gibi bu formların da mezar armağanı olarak kullanılması sayesinde sağlam örnekleri nekropollerde bulunabilmiştir. Bunun yanında, yerleşim alanlarında genellikle çoklu kırıklar halinde ele geçmekte olup daha çok ağız ve kaideleri tespit edilebilmekte ve buna göre sınıflandırılmaktadırlar.

#### 3.1.3.1.a. Narin Kaburgalı (*zarte rippenschalen*) Kaseler (Lev. 3, No. 19-21)

Kalıba sarkıtma ve döküm tekniği ile üretilen son kap formu olan kaburgalı kaseler, cam üflemenin keşfi sonrasında bu yeni teknik ile üretilmeye başlar<sup>348</sup>. Bu kaselerin öncüllerine kıyasla kaburgaları çok daha ince ve yüzeyseldir. Almanca'da "*rippenschalen*" olarak adlandırılan kaburgalı kaselerin, üfleme tekniği ile üretilmiş olan türleri için kullanılan "*zarte rippenchalen*" terimi, *narin kaburgalı kase* olarak Türkçe literatüre geçmiştir<sup>349</sup>.

Ağız kenarı işlenmeden bırakılan formun, küresel/yarı küresel gövdesi üzerinde yer alan kaburgalarının bir alet yardımı ile oluşturulduğu belirtilir<sup>350</sup>. Ancak bu kaselerin bazı örnekleri kaburgalarının aletle yapılmış olmasına imkan vermeyecek şekilde düzenli ve tek tiptir. Bu durum, kalıba üfleme tekniğinin de üretimde kullanılmış olduğunu düşündürür<sup>351</sup>. Dönemin moda anlayışı ile bağlantılı mavi, kahverengi-sarı ve açık yeşil renklere üretilmişlerdir.

<sup>346</sup> Özet 1987, 595; Taştemür 2008, 178; Grose 2017, 99; Oliver 1980, 22.

<sup>347</sup> Bu teknik ile üretilmiş kapların üzerinde isimleri yer alan cam ustalarının -ki bunlardan en çok tanınanı *Ennion*'dur- *Sidonlu* oluşu, merkez olarak *Sidon*'dan bahsedilmesi bu isimle anılmasını sağlamıştır. Israeli 2003, 123; Harden 1935, 164; Luckner 1994, 81, 86-87; Neuburg 1949, 28; Smith 1949, 57; Isings 1957, 1; Grossmann 2002, 24; Hayes 1975, 32; Stern 1999, 444; Richter 1911, 16; Whitehouse 2001, 18-21, no. 482-483 (*Corning Museum*); Matheson 1980, 43, no. 118 (*Yale Art Gallery*); Auth 1976, 64-65, no. 58 (*Newark Museum*).

<sup>348</sup> Lightfoot 1993a, 33, 36; Gençler Güray 2013, 171.

<sup>349</sup> Erten 2018, 171; Tek 2007, 155, dn. 5.

<sup>350</sup> Erten 2018, 172.

<sup>351</sup> Gürler 2000, 71; Israeli 2008, 372 (Israeli, her iki teknik ile de üretilmiş olabileceğini söylemektedir.).

Üretimi MS 1. yy'ın ilk çeyreğinde başladığı bilinen kaselerin, İmparatorluğun batı bölümünde, genellikle *İtalya*'da üretildiği ve buradan yayıldığı belirtilir<sup>352</sup>. Bunun yanında özellikle Tiberius ve Claudius Dönemleri'nde moda olan kaselerin coğrafi dağılımının yoğunluğu üretim merkezi olarak birden fazla bölgenin düşünülmesini gerektirir<sup>353</sup>. Yüzyılın ortalarında üretimleri sona eren kaselerin<sup>354</sup> günlük kullanımlarının yanında, ölü kültü ile bağlantılı mezar armağanı olarak kullanılmış örnekleri ile nekropollerde de karşılaşılır<sup>355</sup>.

Laodikeia'da bu kaselere ait üç küçük parça tespit edilmiştir. A Evi'nde bulunan **19** no.lu gövde parçası tipik narin kaburgalı kase formundadır. Bu tip kaseler geniş bir coğrafi dağılıma sahiptir. Küresel biçimli gövde üzerinde mevcut üç adet kaburga görülürken ağız kenarı bezemesiz bırakılmıştır. Sağlam örneklerinde yükseklik 5-6 cm, omuz genişliği ise genel olarak 8-10 cm'dir. Stratigrafide tarihlendirmeye yardımcı bir veri bulunamamış olmakla birlikte, A Evi'nin erken dönem kullanımı ile ilişkilendirilebilecek kase tipolojik olarak benzerleri ise MS 1. yy'a tarihlenir<sup>356</sup>.

Tek bir kaburgası ile formu tanımamıza imkan veren **20** no.lu parça, gövde cidarı ve dışa taşkın kaburgasının erken örneklere kıyasla ince olması dolayısıyla bu gruba dahil edilmiştir. Dik kenarlı 8-9 cm'lik ağız çapı, küresel gövdeleri ve konkav dipli benzerlerinin MS 1. yy'a tarihlendirilmesi<sup>357</sup> yanında, Asopos Tepesi II'de aynı katmanda ele geçen Augustus Dönemi (MÖ 27-MS 14) sikkesi de tarihlendirme açısından önem taşır.

**19** ve **20** no.lu bu kaseler açık mavimsi yeşil renktedirler. Grose, camın doğal rengi ile üretilmiş narin kaburgalı kaselerin, parlak renkli örneklerine kıyasla daha büyük

<sup>352</sup> Stern 2001, 47; Gençler Güray 2011, 242; Weinberg-Stern 2009, 46; Schwazer-Rehren 2012, 109.

<sup>353</sup> Grose 2017, 122.

<sup>354</sup> Höpken-Çakmaklı 2015, 26; Erten 2018, 171.

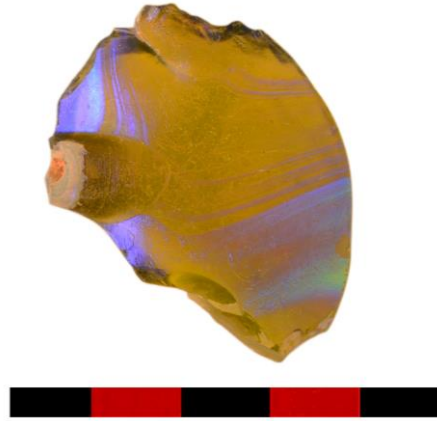
<sup>355</sup> Bkz. Erten 2015, 16, Lev.4.e (*Olba*).

<sup>356</sup> Taştemür 2008, 178, Şek. 9 (*Klaros*); Gençler Güray 2011, 242, Fig. 4, no. 5 (*Elaiussa Sebaste*); Gürler 2000, 71, no. 9 (*Tire Müzesi*); Gençler Güray 2022, 413-414, Fig. 1b (*Nysa*); Erten 2018, 170-171, no. 66 (*Silifke Müzesi*); Höpken-Çakmaklı 2015, 26, no. 21 (*Medusa Müzesi*); Baybo 2016, 39, Lev. 12, 21, 65, Y 86-88, B-27, B-30, T 12-13 (*Limyra*); Akkuş 2011, 15, Lev. 1, no. 3 (*Metropolis-MS 1. yy'ın ikinci yarısı*); Meriç 2002, 136, Taf. 86, G 18-23 (*Ephesos*); Israeli 2003, 119, no. 113 (*Israel Museum*); Hayes 1975, 153, Pl. 40, Fig. 21, no. 636 (*Royal Ontario Museum*); Grose 2017, 123, Pl. 15, no. 249-253 (*Cosa*); Whitehouse 2001, 202-203, no. 758 (*Corning Museum*); Price 1992, 448, Pl. 334, no. 171-172 (*Knossos*); Israeli 2008, 372, no. 21-22 (*Caesarea*); Weinberg-McClellan 1992, 36, no. 90 (*Yunanistan*).

<sup>357</sup> Gençler Güray 2010a, 142, Res. 1, no. 10 (*Soli Pompeiopolis*); Schwarzer-Rehren 2012, 109, Taf. 3, no. 26 (*Pergamon*); Semiz 2021, 34, Lev. 2, no. 10-11 (*Zeugma*); Oliver 1980, 53, no. 39-40; (*Carneige Museum*); Fremesdorf 1958, 29-30, Taf. 26-27 (*Köln*).

ölçülere sahip olduğunu ve aynı yüzyıl içerisinde fakat daha geç bir dönemde üretilmiş olabileceğini söylemektedir<sup>358</sup>.

21 no.lu örnek bir dip parçası olup biçimsel yönden farklılık taşır. Kahverengi-sarı renkteki dip parçasının gövdeye dönüş hizasında uç kısımları görülebilen mevcut iki kaburgasının üzerinde beyaz cam ipi yer almaktadır (**Figür 29**).



**Figür 29.** 21 no.lu narin kaburgalı (*zarte rippenschalen*) kase parçası

Isings'in *Form 17* olarak sınıflandırdığı bu tip<sup>359</sup> Kuzey İtalya menşelidir<sup>360</sup>. Sağlam bulunmuş örneklerinin 11-12 cm ağız çapına sahip olduğu görülür. Ağız kenarının hemen altında, çoğunlukla beyaz iplerden yapılmış yatay ince bantlar bulunur ya da sadece kesme yivler yerleştirilirken, küresel gövdeleri hafif konkav bir dip ile sonlanır. Kahverengi, mor, mavi gibi canlı renklerde üretilmiş örnekleri çeşitli müze ve kazı koleksiyonlarında bulunan kaseler MS 1. yy'a tarihlendirilmişlerdir<sup>361</sup>. 21 no.lu parça ile aynı katmandan gelen bir sikke ise MS 1. yy'a ait olup formun kent içerisindeki kullanımın da benzer örnekler ile aynı döneme ait olduğunu göstermektedir.

<sup>358</sup> Grose 2017, 122.

<sup>359</sup> Isings, bu grubunun MS 1. yy'dan Flaviuslar Dönemi'ne kadar yaygın şekilde kullanıldığını söyler. Isings 1957, 35.

<sup>360</sup> Fleming 1999, 35.

<sup>361</sup> von Saldern 1980, 12; Canav 1985, 85, no. 138 (*Şişecam Koleksiyonu*); Gürler 2007, 95, no. 19 (*İzmir Ticaret Müzesi*); Schwarzer-Rehren 2012, 109, Taf. 3, no. 25 (*Pergamon*); Soslu 2022a, 684, no. 278 (*Burdur Müzesi*); Davidson 1952, 80, Pl. 54, Fig. 6, no. 608 (*Korinth*); Weinberg-Stern 2009, 45, Pl. 8, Fig. 5, no. 86-87 (*Atina Agorası*); Grose 2017, 122-123, Pl. 15, no. 254-257 (*Cosa*); Whitehouse 2001, 203-206, no. 759, 763-767 (*Corning Museum*); Price 1992, 445, Pl. 342, no. 121-123 (*Knossos-MS 2.-3.yy*); Isings 1971, 80, Fig. 19, no. 151 (*Limburg*); Foy-Nenna 2001, 243-244, Fig. 60 (*Rhone*); Riemenschneider 1989, 37, Taf.11.10, no. 97 (*Altenessen Museum*); Meyer 1992, 17, Pl. 1, no. 1 (*Quseir Al-Qadim*); Fremersdorf 1958, 27-28, Taf. 20-23 (*Köln*); Rutti 1991, 46, Taf. 43, no. 931-958 (*Augusta Raurica*); Richter 1911, 11, Fig. 9 (*Metropolitan Museum*); Auth 1976, 50, no. 42 (*Newark Museum*); Triantafyllidis 2012, 243-244, Fig. 5 (*Nisyros*); Arveiller Dulong-Nenna 2005, 39, no. 20 (*Louvre Museum*).

### 3.1.3.1.b. Yuvarlatılmış Ağız Kenarlı Tabaklar (Lev. 4, No. 22-24)

Yuvarlatılmış ağız kenarı ve sığ gövdeleri ile sofraya kullanımına dair biçimsel avantaja sahip bu tabaklar, ortaya çıktıkları MS 1. yy'dan itibaren<sup>362</sup> İmparatorluğun hemen her bölgesinde yüzyıllar boyunca kesintisiz şekilde kullanılmıştır. Formun Erken İmparatorluk Dönemi örnekleri, MS 3.-4. yy üretimlerine kıyasla daha ince cidarlı ve özenli bir işçiliğe sahiptir.

Laodikeia'da da uzun süre kullanımda kaldığı belirlenen bu gruba ait MS 1.-2. yy'a tarihlenen erken örnekler Asopos Tepesi II'den gelmektedir. **22-24** no.lu tabaklar, dışa açılan yuvarlatılmış ağız kenarları ve sığ gövdeleri ile benzer özellikler taşımaktadır. **22** ve **23** no.lu tabakların halka kaideye sahip olduğu görülmüş, **24** no.lu tabak da aynı kaide tipi ile tamamlanmış olmalıdır. Form, günlük kullanımla ilişkili olarak genellikle açık yeşil renkte ve bezemesiz olarak üretilirken **23** no.lu tabağın ise dış yüzünde kaidesinden gövdeye dönüş kısmına kadar uzanan kazıma tekniği ile yapılmış sık aralıklı kafes bezeme görülmektedir. Söz konusu bu bezeme sonraki dönemlerde (bazen çift çizgili yazıtlar ile birlikte) kase ve şişelerde de karşımıza çıkar<sup>363</sup>.

Yukarıda bahsedildiği gibi, uzun süreli kullanımlarından kaynaklı bu tabakların benzerleri MS 1.-4. yy gibi geniş bir aralığa verilir<sup>364</sup>. Bunun yanında, Asopos Tepesi II buluntularının kontektlerinde ele geçen MÖ 1-MS 1 yy'a ait sikkeler ve seramik verileri, formun kent içerisindeki kullanımın Erken İmparatorluk Dönemi'nde başladığını gösterir.

### 3.1.3.1.c. Dik Ağız Kenarlı Kase (Lev. 4, No. 25)

Erken İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilen tabak/kase formları içerisinde tek bir örnek ile temsil edilen dik ağız kenarlı kase Asopos Tepesi II'de bulunmuştur. **25** no.lu parça açık soluk yeşil renkte yapılmış, kalın cidarlı yuvarlatılmış ağız kenarından gövdeye geçişte keskin bir yatay "S" profili çizmiştir. Bu profil sonrasında gövdesi olasılıkla derin bir yapıda olup halka bir kaide ile tamamlanmış olmalıdır.

Benzer ağız profiline sahip örnekler yaygın görülmemekle birlikte, **25** no.lu bu parça, birebir benzerlik taşımasa da *dik ağızlı kaseler* ile ilişkilendirilebilir. Bu tip

<sup>362</sup> Vessberg-Wesholm 1956, 196.

<sup>363</sup> Gürler 2000, 83, no. 100 (*Tire Müzesi*'nde küresel gövdeli bir kase üzerinde kesme tekniği ile yapılmış dama/kafes bezeme ve çift çizgi ile yapılmış *EINO* yazmaktadır. MS geç 2-erken 3. yy.); Israeli 2003, 166, no. 175 (*Israel Museum*-MS 4. yy).

<sup>364</sup> Schätzschock 2005a, 373, Taf. 229, G9 (*Ephesos Yamaçevler*-MS 3. yy'ın üçüncü çeyreği).



kaselere ait bazı örneklerin MS 3.-4. yy'a verilmesi yanında<sup>365</sup> MS 1.-2. yy gibi daha erken tarihlendirmeler de görülür<sup>366</sup>. 25 no.lu kase, MÖ 2. yy'a tarihlendirilen<sup>367</sup> erken seramik verileri ve MS 1. yy'a ait bir sikke ile aynı katman içerisinde bulunmuş olup formun ortaya çıkışı göz önüne alındığında MS 1. yy'a tarihlendirilmiştir. Benzer ağız profili ile kent içerisinde Erken İmparatorluk Dönemi'ne ait pişmiş toprak kaselerde de karşılaşılır<sup>368</sup>.

### 3.1.3.1.d. Dışa Katlı Ağız Kenarlı Tabaklar ve Kaseler (Lev. 5, No. 26-28)

Üfleme sırasında ağız kenarının dışa katlanması ile elde edilen bu biçimin işlevsel bir etkisi olup olmadığı bilinmese de yaygın bir kullanıma sahip olduğu kesindir<sup>369</sup>. Erken örnekleri MÖ 1. yy sonuna tarihlendirilmekle birlikte<sup>370</sup>, birtakım küçük farklılıklarla hemen her dönemde karşımıza çıkmaktadır<sup>371</sup>. Genellikle *terra sigillata* kaseler ile bağdaştırılan bu formun<sup>372</sup> üretim yeri olarak erken örneklerin görüldüğü İtalya önerilmektedir<sup>373</sup>. Bunun yanında *Suriye-Filistin Bölgesi*<sup>374</sup> ve *Kıbrıs*'ta da yaygın bir kullanıma sahip olması dolayısıyla yerel bir üretimden bahsedilmiştir<sup>375</sup>.

Söz konusu formun Erken İmparatorluk Dönemi örneklerinde dışa katlama profili çoğunlukla tüp biçimli bir açıklığa sahiptir. Bu açıklık sonraki üretimlerde kapatılmaya ve katlama neredeyse birleşmeye başlar. Yine erken örneklerde kap cidarı ardıllarına kıyasla daha incedir. Buna karşın benzer formlara dair MS 1.-4. yy gibi geniş bir aralığın önerilmesi, değerlendirme aşamasında katman verilerini önemli kılar.

<sup>365</sup> Akkuş Koçak 2021, 91, Lev. 21, no. 204-205 (*Metropolis*).

<sup>366</sup> Taştemür 2007, 26, no. 120 (*Klaros*); Soslu 2022a, 692, no. 286 (*Burdur Müzesi*-MS 1. yy'ın ikinci yarısı); Price 1992, 450, Pl. 345, no. 228 (*Knossos*).

<sup>367</sup> Aynı seviyede MÖ 2. yy'ın başına tarihlendirilen *lagynos*, MÖ 3. yy sonu 2. yy başına ait bir *skyphos* bulunmuştur. Duman 2010, 107-108, 110-111, Lev. 32, no. E12, E15.

<sup>368</sup> Şimşek 2021, 247, Lev. 26/84, no. 84 (MÖ 1. yy).

<sup>369</sup> Gençler 2009, 74-75, Çiz. 15, no. 163-166 (*Elaiussa Sebaste*); Gençler Güray 2013, 172, Çiz. 1, no. 4 (*Menderes Magnesiası*); Taştemür 2007, 38, no. 34-35 (*Klaros*); Akkuş Koçak 2021, 86-87, 419, Lev. 12, no. 122-125 (*Metropolis*); Hayes 1975, 63, 66, 119, Fig. 5-6, 12, no. 177, 196, 464-465 (*Royal Ontario Museum*); Whitehouse 1997, 69-70, no. 80 (*Corning Museum*-MS 3.-4. yy); Burdajewicz 2011, 26, Fig. 2B, no. 27 (*Hippos*); Barkoczi 1996, 26, Taf. 2, no. 19 (*Bildenden Museum*).

<sup>370</sup> Weinberg-Stern 2009, 57, dn. 303; Grose 1977, 20, Fig.3.a-c (*Pompei, Regia ve Cosa*).

<sup>371</sup> Gençler Güray 2013, 172. Bu ağız biçimi tabak ve kaselerin yanında kavanozlarda da kullanılmıştır. Bkz. Hayes 1975, 80, Fig. 9, no. 298 (*Royal Ontario Museum*-MS 2.-3.yy).

<sup>372</sup> Vessberg-Westholm 1956, 196.

<sup>373</sup> Grose 1977, 20-21, 27 (*Regia* ürünleri ışığında *İtalya*'da yerel bir üretim olması gerektiğini belirtir.)

<sup>374</sup> *Jalame*'de MS 4. yy ortalarına tarihlendirilen bir atölye kalıntısı içerisinde sayıları binlerle ifade edilecek kadar yoğunlukta dışa katlı ağızlı tabak bulunmuştur. Weinberg 1988, 41; Whitehouse 1997, 70.

<sup>375</sup> Vessberg-Westholm 1956, 196-197, dn.1.

Dışa katlı ağızlı tabaklar, Laodikeia’da sıkça karşılaşılan günlük kullanım kap formlarındandır. Buluntular daha çok Orta İmparatorluk Dönemi’ne tarihlendirilmekle birlikte, Erken İmparatorluk Dönemi’ne ait örnekler oldukça kısıtlıdır. A Evi ve Mozaikli Güney Roma Villası sektörlerindeki sayısal yoğunluk ise formun domestik kullanımının ön plana çıktığını gösterir.

Mozaikli Güney Roma Villası’nda Erken İmparatorluk Dönemi’ne tarihlendirilen iki ağız kenarı parçası bulunmuştur. Açık yeşil renkteki tabakların dışa katlanan ağız kenarları tüp biçimli bir kesite sahiptir. **26** no.lu parçada boyun hizasında içbükey bir profil görülürken, benzerleri geniş ağızlı ve sığ gövdeli tabaklara ait olup halka bir kaide ya da yastık taban üzerinde oturmaktadır<sup>376</sup>. **27** no.lu örnek ise katlamanın ardından gövdeye dışa açılarak geçmiştir. **26** no.lu parçaya kıyasla daha derin ve küresel bir gövdeye sahip olabileceği gibi, sığ gövdeli ve alçak halka kaideli tabaklarda da benzer ağız profili ile karşılaşılr<sup>377</sup>. Katman verilerinde Traian Dönemi’ne ait bir sikke ile bulunmuş **26** ve **27** no.lu parçaların, benzerleri doğrultusunda yapılan değerlendirmede de MS 1. yy ortası ve 2. yy başı tarih aralığı ile karşılaşılr.

Dışa katlamalı ağızlı tabaklar genellikle açık yeşil renkte ve bezemesiz olarak üretilirler. Bunun yanında katlamanın ardından ağız kenarı üzerine uygulanmış bazı bezeme unsurları ile karşılaşılmaktadır. **28** no.lu tabağın ağız kenarı katlandıktan sonra dış kenarına şerit şeklinde cam hamuru yapıştırılmış ve üzerinde eşit aralıklar ile bastırılarak dalga biçimli bir bant oluşturulmuştur (**Figür 30**).

---

<sup>376</sup> Akkuş Koçak 2021, 65-66, Lev. 3, no. 18 (*Metropolis*); Weinberg-Stern 2009, 57, Pl. 11, Fig. 7, no. 117 (*Atina Agorası*); Grose 2017, 144, Pl. 18, no. 310 (*Cosa*); Grose 1977, 20, Fig.3.a-c (*Pompei, Regia ve Cosa*); Rosen-Katsnelson 2007, 7, Fig. 2, no. 2 (*Khirbat El-Ni’ana*); Isings 1971, 21, Fig. 3, no. 56 (*Limburg*); Rutti 1991, 103, Taf. 90, no. 2023 (*Augusta Raurica*).

<sup>377</sup> Grose 2017, 156-157, Pl. 22, no. 375-375a, 379 (*Cosa*); Czurda Ruth 2007, 86, Taf.11, no. 227 (*Ephesos*); Rosen-Katsnelson 2007, 7, Fig. 2, no. 1 (*Khirbat El-Ni’ana*); Schauer 2005, 355, Abb.1, B11 (*Lousoi*); Foy-Nenna 2001, 256, Fig. 106 (*Rhone*); Oliver 1980, 58, no. 47 (*Carneige Museum*); Meyer 1992, 26, Pl. 6, no. 121 (*Quseir Al-Qadim*).



**Figür 30.** 28 no.lu yalancı kulplu kase parçası

Isings, *Form 43* grubuna dahil ettiği bu tabakların, *terra sigilata* örneklerinin cama uyarlanması ile ortaya çıktığı belirtirken<sup>378</sup>, formun metal etkileşimli olabileceği de düşünülür<sup>379</sup>. Söz konusu bu bant bezemeye dair *yalancı* ya da *kangal kulplu* gibi tanımlamalar ile karşılaşılır. Bu örneklerdeki dalgalı bantlar genellikle **28** no.lu parçadan daha kısa ve ağız kenarını biraz aşacak yükseklikte yerleştirilmişse de yine bu bantlarda tekdüzelikten söz edilemez<sup>380</sup>. Özellikle *Cosa*'da bulunan örnekler dalgalı bantların farklı biçimlerde uygulandığını göstermesi açısından önemlidir<sup>381</sup>. *Ephesos*<sup>382</sup> ve *Eretrie*'de bulunan bir tabak örnekleri de 28 no.lu parça ile stil olarak benzetilmektedir<sup>383</sup>.

*Doğu Akdeniz ve Kıbrıs*'ta yaygın bir kullanıma sahip olduğu belirtilen<sup>384</sup> bu formdaki sığ ya da derin gövdeli tabak/kaselerin, MS 1. yy'ın ikinci yarısından MS 3. yy'a kadar kullanıldığı ve geniş bir coğrafyada yerel atölyelerce üretildiği anlaşılır<sup>385</sup>.

<sup>378</sup> Isings 1957, 59.

<sup>379</sup> Weinberg-Stern 2009, 99, Pl. 20, no. 209 (*Atina Agorası*-MS 2. yy).

<sup>380</sup> Biçimsel açıdan farklı uygulanan bantların yanı sıra, renk açısından da bölgesel bazı ayrımlar olabileceği düşünülür. Örneğin *Doğu Akdeniz* üretimlerinde kabın kendi renginde uygulanan bant, batıda bazen opak beyaz renkte de karşımıza çıkar. Weinberg-Stern 2009, 99.

<sup>381</sup> Grose 2017, 159-160, Pl. 24, no. 392-402.

<sup>382</sup> Steskal 2008, 202, Taf. 349, G 156 (MS 1.-6. yy).

<sup>383</sup> Demierre Prikhodkine 2005, 61, Fig.5.b.

<sup>384</sup> von Saldern 1980, 21.

<sup>385</sup> Weinberg-Stern 2009, 99; Canav 1985, 87, no. 144 (*Şişecam Koleksiyonu*); Gençler Güray 2011, 243, Fig. 4, no. 11-12 (*Elaiussa Sebaste*); Gençler Güray 2010a, 142, Res. 2, no. 1 (*Soli Pompeiopolis*); Baybo 2003, 47, Çiz. 26, no. 147a (*Patara*); Baybo 2016, 40, Lev. 22, B-34-35 (*Limyra*); Akkuş Koçak 2021, 66, Lev. 3, no. 19 (*Metropolis*); von Saldern 1980, 21, Pl. 4, 21, no. 94, 96-97 (*Sardeis*); Lightfoot 1989, 86, no. 35, 37, Res. 5.1, no. 2 (*Afyon Müzesi*); Gürler 2000, 50, no. 54 (*Tire Müzesi*); Whitehouse 1997, 75, no. 93 (*Corning Museum*); Israeli 2003, 155-156, no. 154 (*Israel Museum*); Davidson 1952, 80, Pl. 54, no. 613 (*Korinth*); Hayes 1975, 64, 66, Pl. 14, Fig. 5-6, no. 179, 195 (*Royal Ontario Museum*); Whitehouse 2003, 133, no. 110 (*Corning Museum*); Schwarzer-Rehren 2012, 110, Taf. 4, no. 37 (*Pergamon*); Honroth 1984, 158, Taf. 43, no. G64-66 (*Pergamon*); Price 1992, 450, Pl. 345, no. 224-226 (*Knossos*); Israeli 2008, 372, no. 23 (*Caesarea*); Gregl-Lazar 2008, 105, Pl. 3, no. 2 (*Bakar*); Gorin Rosen-Jackson Tal 2008, 82, Fig. 5.1.2 (*Paneas*); Foy-Nenna 2001, 276, Fig. 173-174 (*Rhone*); Vesberg-Westholm 1956, 131, 133, Fig. 42-

### 3.1.3.1.e. Tabak Kaidesi (Lev. 5, No. 29)

Tabaklara ve kaselere ait kaidelerin en yoğun ve uzun süre kullanılmış buluntu gruplarından bir diğeri, üretim aşamasında cam bünyesinden çekilerek yapılan ve farklı yüksekliklere sahip olan halka kaidelerdir. Bu tip kaideler ile hemen her dönemde karşılaşılır. Daha küçük çaptakileri ise daha çok şişe ve kavanozlarda kullanılır.

Asopos Tepesi II’de bulunan **29** no.lu kaide parçası forma dair az sayıdaki erken örneklerden biridir. Geç örneklere kıyasla daha alçak yapılmış olan bu kaide, 21 cm’lik çapı ve yayvan gövde devamıyla daha çok bir sunum çanağına ait olmalıdır. Birlikte bulunduğu İmparator Augustus Dönemi (MÖ 27-MS 14) sikkesi yanında, benzerlerinin MS 1.-3 yy aralığına tarihlendirildiği görülür<sup>386</sup>. Bu bağlamda kaide MS 1. yy’ın başlarına verilebilir.

### 3.1.3.2. Bardaklar (Lev. 6, No. 30-33)

İçindeki sıvının rengini görebilme zevki ile aynı zamanda kokusunu ürüne geçirmemesi camdan üretilmiş bardak ve kadehleri içki kültüründe farklı bir yere taşımıştır<sup>387</sup>. Üfleme tekniğinin keşfi ile birlikte ortaya çıkan erken formlardan olan bardaklar<sup>388</sup>, yüzyıllar boyu köklü değişimlere uğramadan kullanılmaya devam etmiştir.

Laodikeia cam repertuarında Erken İmparatorluk Dönemi’ne ait bardak grubu kısıtlı sayıdaki örnek ile temsil edilmektedir. Bunlardan ilki **30** no.lu dip parçasıdır. Açık yeşil renkte camdan yapılan dip, gövde geçişinde genişçe içe katlanarak tüp biçimli bir kesit oluşturmuştur. Dip kısmı ise nerdeyse düz biçimde tabana oturmaktadır.

Bu dip formu genellikle dört tarafından bastırılarak çökertilen uzun gövdeli, ince cidarlı bardaklarda karşımıza çıkar<sup>389</sup>. Çapları ortalama 3-5.5 cm arasında değişirken<sup>390</sup> **30** no.lu parçada bu ölçü 8 cm’dir. Söz konusu bu çap farkı bardak boyunun uzunluğu ile ilişkilidir. Laodikeia Kuzey Nekropol alanında bulunan dip parçasının benzerleri *Olba* kült alanında çok sayıda ve toplu halde bulunmuş, bu durum cenaze ritüellerindeki yeme-

---

43, no. 16, 6 (*Kıbrıs*); Meyer 1988, 185, Fig. 5.G, H (*Jerash*); Canivet 1969, 22-23, Fig. 12 (*Cağliari Museum*); Auth 1976, 95, no. 103 (*Newark Museum-MS 2.-3. yy*).

<sup>386</sup> Weinberg-Stern 2009, 88, Pl. 17, Fig. 11, no. 167 (*Atina Agorası*); Rutti 1991, 38, Taf. 34, no. 780 (*Augusta Raurica*).

<sup>387</sup> Grose 2017, 167. Hıristiyanlık’ta kadeh içerisindeki şarabı görebilmek, İsa’nın mucizelerini de görebilmek gibi sembolik bir anlam da taşımaktaydı. Parani 2005, 170.

<sup>388</sup> Israeli 2003, 159; Taştür-Dinç 2018, 71; Grose 2017, 167.

<sup>389</sup> Israeli 2003, 160, no. 162 (*Israel Museum-MS 1.-2. yy*).

<sup>390</sup> Erten 2015, 15.

içme kültürü ile ilişkilendirilmiştir<sup>391</sup>. Çökertilerek yapılmış gövdeye sahip bardaklar, MS 1. yy'ın ikinci yarısından itibaren özellikle *İtalya ve Batı Avrupa*'da yaygınken, 2. yy ile birlikte tüm Akdeniz'de görülmektedir<sup>392</sup>.

2. gruptaki **31-33** no.lu bardak dipleri ise çok hafif bir konkav iz dışında neredeyse düz tabanlıdır. Bu bardakların gövde yapıları silindirik biçimli olup dışa çekilmiş ağız kenarı altında hafif bir boğum/alet izi görülür. Dip çapları 5-5.5 cm arasında değişen bardakların, sağlam örneklerinde ağız çapları 7-8 cm, yükseklikleri ise 8-10 cm arasındadır. Forma dair üretim yeri olarak daha çok *Suriye ve Kıbrıs* atölyeleri önerilmektedir<sup>393</sup>.

Erken örnekleri *Pompei*'den gelen bu bardak tipi yüzyıllar boyu varlığını korumuştur. Orta İmparatorluk Dönemi örneklerinde gövdeleri genellikle cam ipi ya da kazıma çizgilerle dekore edilmiştir. Geç İmparatorluk Dönemi'nden itibaren dip ve gövde çapları erken örneklerle kıyasla daha dardır<sup>394</sup>. Yerleşim ve müze koleksiyonlarındaki örnekleri genel olarak MS 1.-2. yy'a tarihlendirilmekle birlikte<sup>395</sup> MS 3. yy tarih önerisi ile de karşılaşılır<sup>396</sup>. Düz dipli bardak örneklerinin tümü dolgu toprak çalışmalarında bulunmuş olmakla birlikte, **32** no.lu parça ile aynı katmanda bulunan MS 131-160 Marcus Aurelius sikkesi, formun kent içerisinde kullanımlarının Orta İmparatorluk Dönemi'ne çekilebileceğini gösterir.

<sup>391</sup> Erten 2015, 15-16, Lev. 2.f (MS 1. yy).

<sup>392</sup> Schwarzer-Rehren 2012, 110, Taf. 4, no. 35 (*Pergamon*); Weinberg-Stern 2009, 47-48, Pl. 9, Fig. 6, no. 92-93 (*Atina Agorası*-MS 1. yy ortası- 2. yy); Whitehouse 1997, 111, no. 169 (*Corning Museum*-MS 1. yy ortası); Czurda Ruth 2007, 138, Taf. 17, no. 542 (*Ephesos*); Jackson Tal 2012, 180, Fig. 8.1, no. 11 (*Horvad Meşad*); Jackson Tal 2015, 401, Pl. 9.II, no. 14-16 (*Herod's Tomb-İsrail*).

<sup>393</sup> Vessberg-Westholm 1956, 199.

<sup>394</sup> Gürlü 2000, 65.

<sup>395</sup> Canav 1985, 82, no. 131 (*Şişecam Koleksiyonu*); Gençler Güray 2013, 173, Çiz. 2, no. 5 (*Menderes Magnesiası*); Höpken-Çakmaklı 2015, 34-35, no. 42-45 (*Medusa Müzesi*); Çakmaklı 2007, 140-141, Çiz. 24, 27, no. 35, 38 (*Uşak Müzesi*); Gürlü 2007, 88, no. 6 (*İzmir Ticaret Müzesi*); Atila-Gürlü 2009, 130-137, no. 203-215 (*Bergama Müzesi*); Lightfoot 1989, 77-78, Res. 3, no. 1-3, 12-14 (*Afyon Müzesi*); Keskin 2019, 28-29, no. 9 (*Parion*); Czurda Ruth 2007, 81, Taf. 11, no. 199-200 (*Ephesos*); Gürlü 2000, 65, no. 85-89 (*Tire Müzesi*); Olcay 2001, 147-148, Fig. 1.b-c (*Eskişehir Müzesi*); Akkuş Koçak 2021, 70, Lev. 4, no. 33-34 (*Metropolis*); Akat-Fıratlı-Kocabaş 1984, 37, Res. 135, 141, no. 289, 297 (*Hüseyin Kocabaş Koleksiyonu*-MS 1. yy); Israeli 2003, 160-161, no. 163-164 (*Israel Museum*); Davidson 1952, 81, Fig. 9, no. 65 (*Korinth*); Hayes 1975, 41, Pl. 10, no. 139 (*Royal Ontario Museum*); Matheson 1980, 43, no. 116 (*Yale Art Gallery*); Riemenschneider 1989, 39, Taf. 14,2, no. 105 (*Altenessen Museum*); Barkoczi 1996, 33, Taf. 5, no. 46 (*Bildenden Museum*).

<sup>396</sup> *Ephesos Yamaçevler* buluntusu MS 3. yy'ın üçüncü çeyreğine tarihlendirilmiştir. Schätzschock 2005a, 382, Taf. 231, G67.

### 3.1.3.3. Hokka (*Inkwell*) (Lev. 6, No. 34)

Asopos Tepesi I'de bulunmuş 34 no.lu dip parçası, gövde dönüşünde iç katlanarak tüp biçimli bir kesite ve katlamanın ardından dik bir açı ile çıkan gövdeye sahiptir. Profili ve ince cidarı dikkate alındığında, MS 1.-2. yy'da ortaya çıkan ve daha çok müze koleksiyonlarında karşılaştığımız *hokka/inkwell* olarak tanımlanan form ile benzemektedir<sup>397</sup>.

Kısa silindirik gövdeli formun benzer sağlam örnekler ile karşılaştırıldığında, gövdeye geçişte görülen katlaması omuzda da aynı şekilde uygulanmış olmalıdır. Ağızlarının genişçe açık bırakıldığı örnekler, genellikle boynuz biçiminde tutamaklara sahip kapaklar ile kapatılır<sup>398</sup>. Bunun yanında omuzdan itibaren ağıza doğru hafifçe yükselen küçük, daire biçimli ağız delikleri de görülür<sup>399</sup>. Lightfoot, dar ağızlı bu formların *hokka* olarak kullanıma daha uygun olduğunu, geniş ağızlıların ise kozmetik kabı olarak kullanılmış olabileceğini söylerken, içerisinde kalan miktarın görülebilmesi için açık yeşil ya da açık mavi renkte yapıldığından bahseder<sup>400</sup>. Uzunlukları ise ortalama 6-8 cm arasındadır.

34 no.lu parça ile aynı katmanda bulunan seramik verileri genel olarak MÖ 1.-MS 1. yy başına tarihlendirilir. Erken İmparatorluk Dönemi'nde ortaya çıkan *hokkalar*, Bizans resim sanatında da en çok tasvir edilen cam kap türü olmakla birlikte bu geç temsilcileri 10. yy'a kadar uzanır<sup>401</sup>.

### 3.1.3.4. Şişe ve Sürahiler

Çeşitli biçimlerde ve boyutlarda yapılmış cam şişe/sürahiler, ortaya çıktıkları ilk andan itibaren koku barındırmayan ve geçirgen olmayan yapılarıyla sıvılar, organik yağlar, kozmetik-tıbbi içeriklerin sunumu ve depolanması için en çok tercih edilen formlar olmuştur. Üfleme tekniği ile üretilmiş olanlarının gövdelerinin kırılğan yapıda olması nedeniyle genellikle tanımlanamayacak çoklu parçalar halinde bulunur. Bunun yanında form, çoğunlukla ağız-boyun ve dip parçalarına göre tespit edilebilmektedir. Tez

<sup>397</sup> Israeli 2003, 121, no. 118 (*Israel Museum*); Grose 2017, Pl. 36, no. 579-580 (*Cosa*); Dusenbery 1971, 18-19, Fig. 21 (*Wheaton Collection*); Vessberg-Westholm 1956, 209, Fig. 50, no. 39 (*Kıbrıs*).

<sup>398</sup> Whitehouse 1997, 199, 209, no. 347-348, 360 (*Corning Museum*); Hayes 1975, 35, Pl. 12, no. 130 (*Royal Ontario Museum*); Auth 1976, 119, no. 145 (*Newark Museum*).

<sup>399</sup> Hayes 1975, 35, Pl. 12, no. 129 (*Royal Ontario Museum*); Oliver 1980, 54, no. 42 (*Carneige Museum*).

<sup>400</sup> Lightfoot 2013b, 426-427.

<sup>401</sup> Geç Bizans Dönemi'nde genellikle kulplu mürekkep şişeleri üretilir. Parani 2005, 158.

kapsamındaki sınıflandırma da bu doğrultuda yapılmış olmakla birlikte prizmatik ve çokgen gövdeli şişeler ile silindir gövdeli şişeler gibi bazı gruplar gövde biçimleri göz önüne alınarak tanımlanmıştır. Bezemelerdeki farklılıklar ise alt başlıklarda değerlendirilmiştir.

### 3.1.3.4.a. Prizmatik Gövdeli Sürahiler (Lev. 6, No. 35-36)

MS 1. yy'dan itibaren İmparatorluğun doğu ve batısında en yaygın tanınan formlardan biri olan prizmatik gövdeli sürahilerin<sup>402</sup> üretimi ve kullanımı uzun süre devam etmiş, MS 4-5. yy'a kadar varlığını korumuştur<sup>403</sup>. Stern, bu formların erken örneklerinin batı topraklarına ait oluşundan dolayı Kuzey İtalya menşeli olduğunu düşünür<sup>404</sup>. Bunun yanında, tabanları geometrik ya da yazıt bezemeli kare dipler MS 1.-3. yy'a tarihlenen kavanozlarda da kullanılmıştır<sup>405</sup>.

Bu sürahiler tipik olarak, silindirik kısa bir boyun ve ağız yüksekliğini geçmeyecek uzunluktaki kalın şerit kulplara sahiptir<sup>406</sup>. Gövde yapısı, cidar kalınlıkları ve iç hacimlerinin genişliği ile nakliyyede avantaja sahip bu form<sup>407</sup>, aynı zamanda içlerinde barındırdıkları ürünlerin ticaretinde de kullanılmışlardır<sup>408</sup>.

Günlük yaşamın yanı sıra mezar armağanı olarak ta kullanılan formun<sup>409</sup>, daha yüksek boya sahip ya da içlerinde kül kalıntıları ile tespit edilebilen örneklerine ikincil kullanım olarak *urne* tanımlaması yapılmıştır<sup>410</sup>.

<sup>402</sup> Charlesworth 1966, 26, 31. Bazı örnekler için Bkz. Atila-Gürler 2009, 146, no. 222 (*Bergama Müzesi*); Schwarzer-Rehren 2012, 109, Abb. 6 (*Pergamon*); Honroth 1984, 153, Taf. 41, G.16-18 (*Pergamon*); Hellström 1965, 54, Pl. 29, no. 8 (*Labraunda*); Davidson 1952, 82, Pl. 55, no. 660 (*Korinth*); Hayes 1975, 47, 58, Pl. 10, no. 143 (*Royal Ontario Museum*); Clairmont 1963, 118, Pl. 13, 34, no. 589, 591, 597-598 (*Dura Europos*).

<sup>403</sup> Charlesworth 1966, 32; von Saldern 1980, 29; Tek 2003, 82; Weinberg-Stern 2009, 110.

<sup>404</sup> Formun erken örnekleri *Pompei*'den gelmektedir. Stern 2010, 26.

<sup>405</sup> Höpken 2011, 243, Pl. 1, TR80 (*Gaziantep*); Soslu 2022a, 670, no. 264 (*Burdur Müzesi*); Weinberg-Stern 2009, 115, Pl. 26, no. 297 (*Atina Agorası*); Isings 1971, 39-40, Fig. 10, no. 126 (*Limburg*); Gregl-Lazar 2008, 123, Pl. 14, no. 1 (*Bakar*); Oliver 1980, 74, no. 74 (*Carneige Museum*); Buljevic 2011, 179-180 Pl. 3, CRO-SP8-11 (*Split Museum*); Rutti 1991, 112, Taf. 97, no. 2226-2227 (*Augusta Raurica*).

<sup>406</sup> Lehrer Jacobson 1992, 35; Gençler Güray 2011, 245.

<sup>407</sup> Grossmann 2002, 22; Fleming 1999, 66; Tek 2003, 82; Charlesworth 1966, 26; Grose 2017, 189. *Pompei Menando Evi*'nde prizmatik şişeler iki ahşap kutu içerisinde bulunmuştur. Isings 1957, 63; Israeli 2003, 253.

<sup>408</sup> *Fransa Celamris*'te bulunan bir şişenin tabanında yazan *FIRMI HILARI AD TYLOSI AROMATICUM* yazısı, aromatik tıbbi içerik hakkında bilgi vermektedir. Grose 2017, 192.

<sup>409</sup> *Kaunos*'ta bulunan prizmatik şişe, strigilis ile birlikte bulunmuş ve bu doğrultuda kullanım bütünlüğü düşünülerek kozmetik içeriğe sahip olduğu belirtilmiştir. Özen 2013, 18, Res. 2b (MS 1. yy).

<sup>410</sup> Isings 1957, 66; Charlesworth 1966, 26; Israeli 2003, 253; Grose 2017, 190; Özet 1998, 21; Erten 2015, 19; Weinberg-Stern 2009, 110; Harden 1934, 146; Vessberg-Westholm 1956, 201. *Arykanda*'da da gömü ritüelleri ile ilişkili bir kullanım söz konusudur. Tek 2003, 82, Fig. 1.1.

Isings'in 1957 yılı yayınında forma dair yapmış olduğu sınıflandırma bugün halen kabul görmekte ve çoğu kez yayınlarda kullanılmaktadır. Isings, *Form 50* grubuna dahil ettiği prizmatik şişe/sürahilerin, kısa boylu olanlarını *Form 50a*, uzun olanlarını ise *Form 50b* şeklinde alt sınıflara ayırmıştır<sup>411</sup>.

Kaplardaki değişken boyutlar göz önüne alındığında, içeriklerinin standart bir Roma sıvı ölçü birimini karşılamadığı düşünülür<sup>412</sup>. Bunun yanında Grossmann ve Fleming'e göre bir grup camda aynı kalıbın kullanılması ise iç hacimleri bakımından ortak bir değere işaret etmekte ve Roma sıvı ölçü birimleri ile eşleşmektedir<sup>413</sup>.

Formun üretildiği pişmiş toprak ve mermerden yapılan kalıplardan çok sayıda örnek, *Colonia Aurelia Apulense*'de yürütülen çalışmalarda ele geçmiş ve bu alan işlik olarak tanımlanmıştır<sup>414</sup>. Hüseyin Kocabaş Koleksiyonu'nda yer alan bir kalıp ise buluntu yeri belirtilmemiş olmakla birlikte bu sürahilerin Anadolu'daki üretimine bir veri olarak kabul edilebilir<sup>415</sup>.

*Isings Form 50b* tipolojisine giren ve tam profil vermeleri açısından önem taşıyan **35** ve **36** no.lu örnekler Asopos Tepesi II'de bulunmuştur. Açık yeşil renkte üretilmiş, ortalama 20-22 cm yüksekliğindeki bu sürahiler, içe doğru kalınca katlanmış ağız kenarları ve silindirik bir boyuna sahiptirler. Charlesworth, *Tip 1a* grubuna yerleştirdiği katlanarak düzleştirilmiş geniş bir dudak oluşturan bu ağız kenarının MS 1.-2. yy'da tipik olarak görüldüğünü belirtir<sup>416</sup>. Her iki örneğin de ağız kenarı altından omuz üzerine yerleştirilen keskin açılı kulpları üzerinde uzunlamasına sıralı yivler bulunur. Hayes'e göre, keskin açılı ve şeritli bu kulp tipi hem prizmatik hem de silindirik gövdeli sürahilerde genellikle doğu üretimi ile ilişkilidir<sup>417</sup>. Bu kulp biçimi, MS 1.-2. yy'daki prizmatik sürahilerde tipik olarak görülseler de yüzyıllar boyu farklı forma sahip sürahilerde de karşımıza çıkar<sup>418</sup>.

---

<sup>411</sup> Isings 1957, 65-67.

<sup>412</sup> Grose 2017, 190; Charlesworth 1966, 29.

<sup>413</sup> Grossmann 2002, 22; Fleming 1999, 63. Prizmatik şişe/sürahiler genellikle *sextarius* (yarım litreden biraz fazla), *cyathus* (1/2 sextarius), daha büyük olanları ise *congius* (6 sextarius) ölçü birimindeydi. Bunun yanında farklı yapısal özelliklerinden dolayı standart bir ölçüden bahsedilemez. Fleming 1996, 30.

<sup>414</sup> Şişelerin üretiminde kullanılan mermer ve pişmiş topraktan yapılmış taban ile gövde kalıpları, Geç Antonin-Erken Severus Dönemi'ne tarihlendirilmiştir. Pánczél 2011, 178-179.

<sup>415</sup> Akat-Fıratlı-Kocabaş 1984, 24, Res. 45, no. 96 (MS 2. yy). Stern, bu kalıpların üretim yapan atölyeler arasında değiş-tokuş ticaretinin yapılmış olabileceğini söyler. Stern 1999, 459.

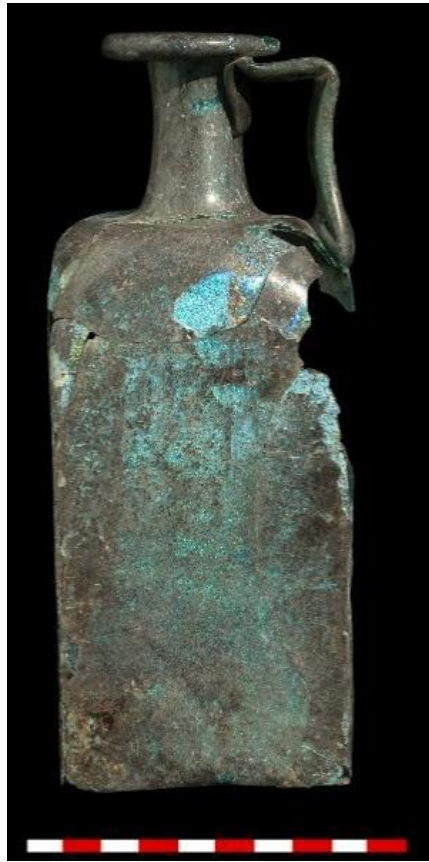
<sup>416</sup> Charlesworth 1966, 26, 32; Weinberg-Stern 2009, 110, Pl. 24-25, Fig. 17, no. 276, 282 (*Atina Agorası*).

<sup>417</sup> Hayes 1975, 37, 45, 47.

<sup>418</sup> Charlesworth 1966, 32.



35 no.lu sūrahinin tabanında dōrt kōşesinde ũçlũ sıra halinde çeyrek, ortasında ise noble izini merkez alan dōrt sıra tam daire bezeme vardır (**Figũr 31**). Helezonik dairelerin tabanın merkezine yerleştirildiği bu bezeme, en sık kullanılan tũrũn başında gelmekte ve daha çok batı atōlyeleri ile ilişkilendirilmektedir<sup>419</sup>. Gruba dair çok sayıda buluntu *İngiltere Catterick*<sup>420</sup>, *Kuzey Karadeniz*<sup>421</sup> ve *Augusta Raurica*<sup>422</sup> ele geçmiş olup sōz konusu yerleşimlerde ya da bōlgelerinde yerel bir ũretimden sōz edilmelidir. Genel tipolojiyi ve bezeme tũrũnũ karşılayan ũrnekler MS 1.-3. yy aralığına tarihlendirilmiştir<sup>423</sup>.



**Figũr 31.** 35 no.lu prizmatik gōvdeli sũrahi

<sup>419</sup> Lehrer Jacobson 1992, 36. Kōşelerde bazen *kare*, *L*, *V* gibi doldurucu motifler de kullanılmıştır. Bu bezemeler olasılıkla herhangi bir anlam barındırmaz. Foy 2015, 353.

<sup>420</sup> Cool 2021, 276-277, Fig. 9.121, 124-125, no. 953-954, 968-974, 978-980 (MS 1.-3. yy).

<sup>421</sup> Shabanov 2017, 93, Fig. 2, no. 12-19.

<sup>422</sup> Rutti 1991, 323-331, Taf. 111, 118-121, 124, no. 2622, 2624, 3075-3183.

<sup>423</sup> Kōşe pervazlarında 35 no.lu sũrahideki gibi çeyrek dairelerin bulunduğu bezemenin tam bir benzeri ile literatũr taramasında henũz karşılamamıştır. Bunun yanında bezeme tipolojisini karşılayan bazı ũrnekler için Bkz. şahin 2018, 35, no. 6-7 (*Ereğli Mũzesi*); Olcay 2001, 151-152, Fig. 6-7, no. 10 (*Eskişehir Mũzesi*); Hōpken 2011, 243, Pl. 1, TR73-74 (*Gaziantep*); Clairmont 1963, 121-123, Pl. 14, no. 600-601 (*Dura Europos*); Whitehouse 2003, 162-163, no. 1175 (*Corning Museum*); Price 1992, 445, Pl. 342, no. 116-118 (*Knossos*); Isings 1971, 81, Fig. 20, no. 159 (*Limburg*); Buljevic 2011, 179, Pl. 1, CRO-SP2 (*Split Museum*); Sablerolles 2006, 41, Pl. 13, BV 8, 10 (*Limburg-MS 2. yy ortası*); Klein 2006, 136, Pl. 1, D-MZ 07-09 (*Rheinland-MS 1. yy*).

36 no.lu sürahinin tabanında ise bir daire içerisine alınmış merkezden çıkan altı petalli bir rozet yer almaktadır. Yukarıda bahsedilen *Colonia Aurelia Apulense*<sup>424</sup>’de ve *Bonn*<sup>425</sup>’da bulunan bu bezemeye dair kalıplar yerel üretimin varlığını kanıtlar niteliktedir. Bunun yanında, örneklerin doğu ve batı dağılımları, bu bezemenin prizmatik gövdeli şişe/sürahi ve kavanozlarda yaygın bir kullanıma sahip olduğunu gösterir<sup>426</sup>.

Aynı katman içerisinde bulunan 35 ve 36 no.lu sürahiler, yine aynı tabakada bulunmuş İmparator Augustus Dönemi (MÖ 27-MS 14) sikkesi ışığında MS 1. yy’a tarihlendirilmiştir.

### 3.1.3.4.b. Yaka Ağzılı Şişe ve Sürahiler (Lev. 7, No. 37-40)

Ağız kenarının dışa çekilip aşağı, ardından yukarı katlanmasıyla biçimlendirilen bu ağız tipi literatüre “*collared rim-yakalı ağız*” olarak geçmiştir. Bu ağız tipine sahip şişe/sürahilerle özellikle Küçük Asya’da sıkça karşılaşılması yanında, Pergamon’a özgü seramik formlarında da görülmesi, bölgeye dair cam üretiminin varlığını da düşündürmüştür<sup>427</sup>. Isings de formun batıda daha az görülmesi ile bağlantılı, üretim merkezlerini İmparatorluğun doğusuna atfetmektedir<sup>428</sup>.

Yaka ağzılı formlar, MS 1. yy’ın ikinci yarısından itibaren görülmekle birlikte 3. yy sonuna kadar kullanımda kalmışlardır. Bu ağız tipi ile küresel gövdeli şişelerde<sup>429</sup>,

<sup>424</sup> Pánczél 2011, 181, Pl.1/6.1.7.2.

<sup>425</sup> Follman-Schulz 2011, 156, Pl. 5, D-M 5.

<sup>426</sup> Erten-Gençler Güray 2012, 305-306, Fig. 2, no. 12 (*Zeugma örneği* MS 253 tahribat tabakasından gelmiştir.); Czurda Ruth 1989, 137, 139, Fig. 6.78 (*Ephesos*); Schätzschock 2010, 315, Taf. 140, A-G 74/75 (*Ephesos Yamaçevler*-MS 3. yy’ın üçüncü çeyreği); Höpken 2011, 243, Pl. 2, no. TR79 (*Gaziantep*); Grossmann 2002, 22-23 Fig. 22a (*Yale Collection*-MS 1.-2. yy); Clairmont 1963, 123, Pl. 15, no. 619 (*Dura Europos*-MS 1.-3. yy); Rutti 1991, 145, Taf. 126, no. 3214-3216 (*Augusta Raurica*); Klein 2006, 136-137, Pl. 2, D-MZ 18 (*Rhineland*-MS 2. yy); Cruz 2006, Pl. 2, P-CAR 022-023 (*Conimbriga*); Nenna 2006a, 425, Pl. 3, MN-G 36 (*Samtavro*); Foy 2011, 93, Pl. 7, F-CAR 301 (*Riez*).

<sup>427</sup> Sorokina 1987, 42-43; Stern 2001, 50. Bazı örnekler köken olarak yine *Anadolu*’ya verilmiştir. Weinberg-Stern 2009, 4, Fig. 17, no. 299 (*Atina Agorası*); Fleming 1996, 24, Fig. 20.A-B.

<sup>428</sup> Isings, *Form 70* olarak gruplandığı yaka ağzılı küresel gövdeli formların *İtalya*’da nadiren görüldüğünü söylemektedir. Isings 1957, 90.

<sup>429</sup> Gürler 2007, 93, no. 16 (*İzmir Ticaret Müzesi*); Atila-Gürler 2009, 148-153, no. 224-229 (*Bergama Müzesi*); Akat-Fıratlı-Kocabaş 1984, 33, Res. 107, no. 245 (*Hüseyin Kocabaş Koleksiyonu*); Lightfoot 1989, 73, Res. 6, Fig. 1, no. 4 (*Afyon Müzesi*); Özet 1998, 106, no. 66 (*Bodrum Müzesi*); Höpken-Çakmaklı 2015, 76, no. 136 (*Medusa Müzesi*); Erten 2018, 246-247, no. 100 (*Silifke Müzesi*); Canav 1985, 65, no. 95 (*Şişecam Koleksiyonu*); von Saldern 1980, 24, Pl. 22, no. 137 (*Sardeis*); Soslu 2022a, 650-652, no. 244-246 (*Burdur Müzesi*); Hayes 1975, 37, Pl. 11, no. 146 (*Royal Ontario Museum*); Lightfoot 2013a, 85, Res. 3 (*Metropolitan Museum*); Foy-Nenna 2001, 262, Fig. 129 (*Rhone*); Riemenschneider 1989, 38, Taf. 13.2, no. 100 (*Altenessen Museum*); Vitto 2010, 74, Fig. 13, no. 1 (*Iqrit*); Arveiller Dulong-Nenna 2005, 257, 298, no. 767 (*Louvre Museum*-MS 1. yy).

farklı gövde yapısına sahip tek ve çift kulplu sürahilerde<sup>430</sup> ve aryballoslarda<sup>431</sup> karşılaşılr. Dolayısıyla yalnızca ağız parçası üzerinden kesin form saptaması yapabilmek zordur. Ancak aryballoslarda görülen yaka formlu ağızların çapları, genellikle şişe ve sürahilere oranla daha dardır. Sürahilerde ise ağız kenarından omuz üzerine keskin açıyla inen üzeri yivli kalın şerit kulplar görülür. Yine bu sürahilerin büyük boyutları ve kalın cidarları sunumdan çok depolama amacıyla üretildiklerini gösterir. Laodikeia’da bulunan yaka formlu ağızların çapları 4-8 cm arasında değişmekte olup tamamına yakını açık yeşilimsi mavi renktedir.

**37** no.lu örnekte çift katlamanın ardından ağız kenarı kısa bir açıyla dışa doğru çekilmiştir. Bu ağız tipi çoğunlukla *Kıbrıs* ve *Suriye-Mısır* üretimi olarak değerlendirilir<sup>432</sup>. Parçanın ağız kenarı altından çıkan kulp izi görülebilmekte, bu doğrultuda tek kulplu bir sürahiye ya da çift kulplu bir aryballosa ait olabileceği düşünülmektedir. Sürahilerdeki gövde formları ise küresel ya da silindirik biçimlidir. Benzer ağız tiplerinin ait olduğu örnekler MS 1.-2. yy aralığına tarihlendirilmekle birlikte<sup>433</sup> kontekst verileri tarihsel bir buluntu içermeyen bu parça Merkezi Kilise’nin erken dönem safhası ile bağlantılı olmalıdır.

**38** ve **39** no.lu parçalarda ağız kenarı katlamanın ardından dik şekilde bırakılmıştır. No. **38**’in ağız kenarı altında kulp izi görülürken **39** no.lu ağız parçası 8 cm’lik çapı ile diğer örneklere kıyasla daha büyüktür. Bu ağız tipleri küresel, silindirik gövdeli ve düz dipli tek kulplu sürahilerde ya da çift kulplu büyük kavanozlarda görülmekte olup MS 1.-3. yy aralığına tarihlendirilmektedir<sup>434</sup>. **39** no.lu parça MÖ 2.

---

<sup>430</sup> Gürler 2007, 94, no. 17 (*İzmir Ticaret Müzesi*); Höpken-Çakmaklı 2015, 74-75, no. 131-134 (*Medusa Müzesi*); Weinberg-Stern 2009, 103, Fig. 15, no. 224 (*Atina Agorası*); Arveiller Dulong-Nenna 2005, 275, no. 821, 885 (*Louvre Museum-MS 1.-2. yy*).

<sup>431</sup> Isings 1957, 78-79, *Form 61*. Bazı örnekler için Bkz. Çizmeli Ögün-Özcan 2013, 57 (*Çorum Müzesi*); Israeli 2008, 375, no. 57-59 (*Caesarea*).

<sup>432</sup> Charlesworth 1966, 33.

<sup>433</sup> MS 1.-2. yy’a tarihlendirilen bazı örnekler için Bkz. Akkuş Koçak 2021, 73, Lev. 6, no. 52, 55 (*Metropolis*); Hanar 2018, 133-134, no. 488 (*Diyarbakır Müzesi*); Akat-Fıratlı-Kocabaş 1984, 36, Res. 129, no. 280 (*Hüseyin Kocabaş Koleksiyonu*); Lightfoot-Arslan 1992, 48, no. 15 (*Yüksel Erimtan Koleksiyonu*); Atila-Gürler 2009, 144, no. 220 (*Bergama Müzesi*); Keskin 2019, 69, no. 72-73 (*Parion*); Taştür 2007, 71, no. 98 (*Klaros*); Olcay 2001, 151-152, Fig. 8-9, no. 11 (*Eskişehir Müzesi*); Baybo 2016, 63, Lev. 15, Y-150 (*Limyra*); Grossmann 2002, 11, Fig. 1 (*Yale Collection*); Whitehouse 1997, 187, no. 328 (*Corning Museum*); Honroth 1984, 153, Taf. 41, no. G11 (*Pergamon*); Israeli 2003, 216, no. 260-261 (*Israel Museum*); Hayes 1975, 37, Pl. 11, no. 147 (*Royal Ontario Museum*); Jackson Tal 2012, 180, Fig. 8.1, no. 7 (*Horvad Meşad*); Schauer 2005, 354, Abb.1, B3 (*Lousoi*); Demierre Prikhodkine 2005, 58, Fig. 3.b-c (*Eretria*); Oliver 1980, 73, 76, no. 71, 79 (*Carneige Museum*); Weinberg-McClellan 1992, 36, no. 88-89 (*Yunanistan*); Arveiller Dulong-Nenna 2005, 200, no. 560 (*Louvre Museum*).

<sup>434</sup> Keskin 2019, 71, no. 75 (*Parion*); Isings 1971, 38, Fig. 10, no. 121 (*Limburg*); Shepherd 2002, 322, 11.5, no. 83 (*Nikopolis*); Canivet 1969, 25, Fig. 27 (*Cagliari Museum*).

yy'ın ikinci yarısına ait sikke ve yüzgeçli kase (no. 3) ile aynı katman içerisinde bulunmuşsa da formun ortaya çıkışı ve ele geçtiği alanın yer yer dolgu toprak olması ile bağlantılı olarak tarihlendirmede benzer formlar göz önüne alınmalıdır.

DBK Kuzey Kule buluntusu olan **40** no.lu parça ise 4 cm çapındadır ve ağız kenarı hafif içe eğimlidir. Bu tip mantar biçimli ağız formları *Isings Form 52*'de de görüldüğü gibi genellikle tek kulplu sürahilerde karşımıza çıkar<sup>435</sup>. Gövdeleri ise çoğunlukla küresel ya da torba biçimlidir. Bunun yanında Charlesworth, prizmatik gövdeli şişelerde bu ağız tipini *Tip 1b* grubuna dahil etmiştir<sup>436</sup>. Kaburgalı kase (*no. 13*) formu ile aynı katmanda bulunmuş ağız parçasının tipolojik olarak benzerleri ise MS 1.-2. yy aralığına tarihlendirilir<sup>437</sup>.

### 3.1.3.4.c. Unguentariumlar (Lev. 7, No. 41-42)

Serbest üfleme tekniği ile üretilmiş ilk ürünler olan bu şişeler, literatürde *unguentarium*<sup>438</sup>/*balsamarium* ya da *lacrimarium*<sup>439</sup> adıyla bilinmektedir. En erken örnekleri *Kudüs*'te bulunan ve MÖ 1. yy'ın ikinci yarısına tarihlendirilen cam unguentariumlar, gezici ustaların da etkisiyle İmparatorluğun her noktasına kısa sürede yayılmıştır<sup>440</sup>. İçerikleri ile bağlantılı olarak gövde yapıları da değişen unguentariumların, ortaya çıktıkları ilk dönemdeki kısa boyun ve armudi formu gövdeleri, yüzyıllar içerisinde daha uzun boyunlara ve düz gövde biçimine dönüşmüştür<sup>441</sup>.

Günlük yaşamın yanı sıra gömü geleneği ile de bağlantılı kullanılan bu şişelerin, ritüellerin ardından mezar içerisine bırakılmasından dolayı sağlam örnekleri çoğunlukla nekropol alanlarından ele geçmektedir<sup>442</sup>.

<sup>435</sup> Isings 1957, 69.

<sup>436</sup> Charlesworth 1966, 26, Fig. 2. *Newark Museum* koleksiyonunda yer alan benzer ağız formu kısa prizmatik gövdeli bir sürahiye aittir (Auth 1976, 110, no. 128, MS 1.-2. yy).

<sup>437</sup> Baybo 2016, 71, Lev. 15, Y-156 (*Limyra*); Baybo 2003, 45, Çiz. 25, no. 138 (*Patara*); Whitehouse 1997, 231, no. 393 (*Corning Museum*); Weinberg-Stern 2009, 64, Pl. 13, Fig. 8, no. 144 (*Atina Agorası*).

<sup>438</sup> Latince'de "*unguenat*" sözcüğü yağ anlamına gelmekte olup şişelere dair bu terim ilk kez Fransız arkeologlar tarafından kullanılmıştır. Avigad 1972, 200; Riemenschneider 1989, 15.

<sup>439</sup> Bu adlandırmalarda *balsamarium* içeriğin balsam reçinesi ile, *laktamarium* ise gözyaşı şişesi olarak tanımlanması ile ilgilidir. Mortensen 2014, 11; Anderson Stojanovic 1987, 106.

<sup>440</sup> Lightfoot 1991, 107.

<sup>441</sup> Fleming 1999, 68; Mortensen 2014, 17-18, Fig. 2.7. Unguentarium içerikleri hakkında ayrıntılı bilgi için Bkz. Mortensen 2014.

<sup>442</sup> Bu ritüellerden *Plinius* da bahsetmektedir. *Plinius* XII.83; Gençler Güray 2011, 247; Lightfoot 1991, 107; Anderson Stojanovic 1987, 121; Grose 1977, 25.

Gövde formlarına göre sınıflandırılan unguentariumların cam ve pişmiş toprak tipleri, bugüne kadar konu üzerine yapılmış pek çok yayın içerisinde ayrıntılı şekilde ele alınmıştır. Bu nedenle tez kapsamında bulunmayan tiplere dair bilgilendirmeye girilmesi tercih edilmemiştir. Ayrıca Laodikeia’da nekropol alanlarındaki çalışmalarda bulunan cam unguentariumların büyük kısmı 2011 yılında yayınlanan “*Laodikeia Nekropolü (2004-2010 Yılları)*” bandında değerlendirilmiş olup bu grup tez çalışmasına dahil edilmemiştir. Bu açıdan tez kapsamında değerlendirilmeye alınan unguentariumlar, çoğunluğu Orta İmparatorluk Dönemi’ne tarihlendirilen *Armudi Gövdeli* ve *Şamdan Biçimli* olanlara aittir.

Bu başlık altındaki Erken İmparatorluk Dönemi’ne tarihlendirilen **41** no.lu unguentarium, *şamdan biçimliler* sınıfına dahil edilir<sup>443</sup>. Boyun uzunlukları gövdelerinin yaklaşık üç katı olan bu tip, içerisine konulan maddenin buharlaşmasını önlemek ve kontrollü dökümünü sağlayabilmek amacıyla üretilmiştir<sup>444</sup>. Bu şişeler, batıda da yaygın olarak kullanılmasının yanında çoğunlukla doğu kökenli bir form olarak tanımlanır<sup>445</sup>. MS 1.-3. yy’da coğrafi açıdan geniş bir kullanıma sahip olduğu anlaşılan şişelerde Vessberg’in sınıflandırmasını yapmış olduğu sekiz farklı gövde biçimi görülür<sup>446</sup>.

**41** no.lu örnek Kuzeydoğu Nekropolü’nden gelmektedir. İşlenmemiş asimetrik bir ağız kenarı, uzun bir boyun ve torba formu gövdeye sahip unguentariumun, kayıp olan dip kısmı ise konveks biçimli olmalıdır. Vessberg-Westholm, bu dip yapısını şişelerin depolama amacı ile değil, dökme ya da doldurma amacıyla üretilmesi ile ilişkilendirir<sup>447</sup>. Anderson Stojanovic ise konveks dipli unguentariumların dudak kısmı geniş olanların oradan tutularak ya da bir zincir ile kola asılarak kullanılmış olması gerektiğini söyler<sup>448</sup>. Bu unguentarium ise gömü ritüelleri ile ilişkili tek kullanımlık üretilmiş olmalıdır. Laodikeia Nekropol çalışmaları bulunan benzerleri kontekstleri ile birlikte MS 1. yy

---

<sup>443</sup> Laodikeia Nekropollerinde yapılan çalışmalar şamdan biçimli unguentariumların kent içerisinde yaygın bir kullanıma sahip olduğunu gösterir. Nekropol buluntuları kontekst veriler ışığında MS 1. yy’ın son çeyreği-MS 3. yy’ın ilk çeyreğine tarihlendirilmişlerdir. Şimşek vd. 2011.

<sup>444</sup> Formun ayrıntılar için Bkz. Vessberg-Westholm 1956, 203; Fleming 1997, 36.

<sup>445</sup> Vessberg-Westholm 1956, 203; Isings 1957, 97.

<sup>446</sup> Vessberg’in sınıflandırmasında; *Dışbükey Formlu küresel hatlı, Üçgen, Disk, Çan, Armut, Silindirik, Dört kenarlı-girintili, Geniş ağız kenarlı bodur gövdeli* şeklinde gruplandırılmalar bulunmaktadır. Grup içerisindeki en erken örneklerin küresel/yarı küresel gövdeye sahip olduğunu belirtirken, geç örneklere doğru gövde yapısının daraldığını ya da daha keskin hatlara büründüğünü belirtir. Vessberg 1952, 136-138; Vessberg-Westholm 1956, 203.

<sup>447</sup> Vessberg-Westholm 1956, 206.

<sup>448</sup> Anderson Stojanovic 1987, 114.

sonu MS 2. yy ortalarına tarihlendirilir<sup>449</sup>. **41** no.lu şişe MS 1. yy sonuna tarihlendirilen bir sikke ile birlikte bulunmuş olup kent içerisindeki genel kronolojiyi karşılamaktadır. Form, şamdan biçimli unguentariumların nadir karşılaşılan bir tipidir<sup>450</sup>. Ancak Laodikeia içerisindeki buluntu yoğunluğu göz önüne alındığında yerel ya da bölgesel bir form olarak değerlendirilebilir.

Bu grup içerisinde tarihlendirilen bir diğer örnek ise Tapınak A sektöründe bulunmuş olan **42** no.lu unguentariumdur. Uzun torba formu gövdeye sahip olup boyun hizasından kırıktır. Benzer gövde yapısına sahip unguentariumlar MS 1. yy'ın ikinci yarısına verilirken<sup>451</sup>, Laodikeia Kuzey Nekropolü çalışmalarında bulunan bir benzeri de kontekst buluntular ışığında aynı tarihe işaret etmektedir<sup>452</sup>. 42 no.lu unguentarium ise tarihsel bütünlüğü bozulmuş bir tabakada bulunmuştur.

#### **3.1.3.4.d. Minyatür Unguentarium (Lev. 7, No. 43)**

Unguentariumların form olarak küçültülmüş örnekleri de Erken İmparatorluk Dönemi'nden itibaren yoğun olarak üretilmiştir. Bu şişeciklerin içerinde kıymetli birtakım içerikleri barındırdıkları nettir. Özellikle Geç Antik Çağ'da dini amaçlı kullanımlarının yanı sıra, bazı pişmiş toprak türlerinde olduğu gibi merhem ve parfüm kabı olarak kullanılan forma dair örnekler “*ecza şişesi*” olarak da tanımlanmaktadır<sup>453</sup>.

Laodikeia'da bugüne kadar yapılan çalışmalarda minyatür unguentariumlara ait 105 adet envanterlik, 61 adet etüdümlük-analizlik buluntu tespit edilmiştir. Tez kapsamında değerlendirmiş olduğumuz örneklerin tamamına yakını yerleşim içerisindeki sektörlerde bulunmuş olmasıyla günlük yaşam ile ilişkilendirilmelidir. MS 1.-2. yy'a tarihlendirilen erken buluntular ise genellikle nekropol alanlarında gömü ritüelleri ile bağlantılıdır.

Çok sayıda örneği ve formu ile karşılaşılan bu şişeciklerin, tez kapsamında değerlendirmeye alınan grubu içerisinde **43** no.lu Asopos Tepesi II buluntusu biçim özellikleri açısından farklılık taşır. Kent içerisinde çok az sayıda örneği ile karşılaşılan uzun damla formu bu gövde yapısı, farklı yerleşimlerde de nadiren görülen bir tipi temsil

<sup>449</sup> Şimşek vd. 2011, 427, 600, 986, no. 151, 153, 536, 1368.

<sup>450</sup> *Corning Museum* örneği MS 1.-3. yy'a tarihlendirilmiştir. Whitehouse 1997, 145-146, no. 244.

<sup>451</sup> MS 1. yy'a tarihlendirilen bazı örnekler için Bkz. Atila-Gürler 2009, 34, no. 36 (*Bergama Müzesi*); Şahin 2018, 127, no. 52 (*Ereğli Müzesi*); Arveiller Dulong-Nenna 2005, 282, no. 847 (*Louvre Museum*).

<sup>452</sup> Şimşek vd. 2011, 381, no. 16 (L.08.KN.M2.08).

<sup>453</sup> Weinberg-McClellan 1992, 40; Gençler 2000b, 228, dn. 45.

etmektedir<sup>454</sup>. Açık mavimsi yeşil renkteki bu şişecik, MÖ 1.-MS 2. yy'a aralığına tarihlendirilen sikkeler ile birlikte bulunmuştur. Formun ortaya çıkışı göz önüne alındığında 43 no.lu parça MS 1.-2. yy aralığına verilebilir.

Minyatür unguentariumlara dair en yoğun buluntu grubu ise MS 4.-5 yy aralığına tarihlendirilmekte olup dönem ile ilgili başlık altında değerlendirilmiştir.

### **3.2. ORTA ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ (MS 2.-3. Yüzyıl)**

Orta Roma İmparatorluk Dönemi cam ürünleri teknik ve form açısından bir önceki dönem ile bir devamlılık içerisindedir. Daha çok sofraya kültürü ile bağlantılı üretilen formların yüzyıllar içerisinde kullanımlarının kesintisiz olarak devam ettiği görülür.

Laodikeia repertuarında bu dönem aralığına tarihlendirilen en yoğun buluntu grubunu kaseler ve unguentariumlar oluşturur. Bunun yanında sunum ve depolama amaçlı kullanılan formlar da görülür. Bu döneme ait buluntuların yoğunluğu Erken İmparatorluk ve ardılı olan Geç İmparatorluk Dönemi'ne kıyasla çok daha kısıtlı olsa da formlar, bezeme biçimleri açısından değerlendirildiğinde daha nitelikli bir işçiliğe sahiptir.

#### **3.2.1. Tabaklar ve Kaseler**

##### **3.2.1.1. Dışa Çekilmiş Ağızlı Kaseler (Lev. 8, No. 44-47)**

Ağız kenarının dışa çekilerek şekillendirildiği bu kase formu, metal ve pişmiş<sup>455</sup> topraktan yapılmış benzerlerine öykünerek üretilmiş olmalıdır. Isings, *Form 42a* olarak gruplandığı dışa çekilmiş ağızlı kaselerin MS 2. yy'dan itibaren görüldüğünü<sup>456</sup>, Rutti ise MS 1. yy sonlarında ortaya çıktıklarını ve kullanımlarının sonraki yüzyıl boyunca devam ettiğini belirtir<sup>457</sup>. MS 1. yy'a tarihlendirilen erken örneklerinde daha çok koyu

---

<sup>454</sup> Az sayıdaki bu örneklerden biri de *Cosa*'da bulunmuştur. Grose 2017, 201, Pl. 35, no. 574.

<sup>455</sup> Benzer ağız tipine sahip kase formunun pişmiş toprak örnekleri de kent içerisinde tanınmaktadır. Şimşek 2021, 467, Lev. 90/608, no. 506 (MS 1. yy'ın ilk yarısı).

<sup>456</sup> Isings 1957, 58.

<sup>457</sup> Rutti 1991, 83.

mavi ve hardal sarısı gibi parlak renkler kullanılırken<sup>458</sup>, Orta İmparatorluk Dönemi ile birlikte genellikle açık yeşil renk tercih edilmiştir.

Laodikeia repertuarında az sayıda örneği görülen bu kase formu, domestik kullanım ile bağlantılı olarak daha çok konut yapılarında bulunmuştur. 44-47 no.lu örneklerin tümü ağız-boyun parçası olarak bulunmuş olup kaidelerine dair bir veri tespit edilememiştir.

44 no.lu kase dışı çekilmiş ağız kenarı ardından düz inen derin bir gövdeye sahiptir. Cidar inceliği ve açık mavi rengi ile grup içindeki diğer örneklerden ayrılan bu kasenin sağlam bulunmuş benzerleri çoğunlukla dik kenarlı halka kaide üzerine oturmaktadır. A Evi'nde yürütülen çalışmalarda şamdan biçimli unguentarium (no. 67) ile birlikte bulunmuştur.

45 no.lu ağız-boyun parçası Kuzeydoğu Nekropolü'nden gelmektedir. 18 cm'lik ağız çapı ile daha çok tabak formuna uysa da gövdesinin derinliği dikkate alındığında geniş ağızlı kase olarak sınıflandırılabilir. Benzer örnekleri çoğunlukla yüksek kenarlı tüp kesitli kaideye sahiptir.

46 ve 47 no.lu kaseler, profil açısından no. 45 ile benzetmekle birlikte, daha küçük ağız çapına ve daha kalın bir cidara sahiptir. Benzer ağız tipinin bardak tanımlamasıyla da karşılaştırılır<sup>459</sup>. 47 no.lu kasenin ağız kenarının hemen altında tek sıra ip bezeme görülmekte olup özellikle MS 2.-4. yy aralığına tarihlendirilen örneklerde bu bezeme ile sıkça kullanılmıştır<sup>460</sup>. Ağız kenarından dik bir açıyla dibe doğru inerken, sağlam örneklerinin genellikle çift sarmal alçak taban halkasına sahip olduğu görülmüştür<sup>461</sup>.

<sup>458</sup> Grose 2017, 78, Pl. 8, no. 137 (*Cosa*-MS 1. yy).

<sup>459</sup> Bilgiç 2005, 130, Lev. 9, no. 91 (*Arykanda*-MS 4.-5. yy); Charlesworth 1971, 35, Fig. 3 (İngiltere-*Housesteads*-MS 2. yy).

<sup>460</sup> Akkuş Koçak 2021, 88-89, Lev. 17, no. 172 (*Metropolis*); Atila-Gürler 2009, 127, no. 198 (*Bergama Müzesi*); Taştemür 2007, 37-38, no. 32 (*Klaros*); Baybo 2016, 42, 46, Lev. 22, 26, B-39, B-61 (*Limyra*); Semiz 2021, 43, Lev. 4, no. 24 (*Zeugma*-MS 252-253 tabakasından); Clairmont 1963, 54, Pl. 6, no. 227 (*Dura Europos*); Weinberg-Stern 2009, 99, Fig. 14, no. 210 (*Atina Agorası*); Price 1992, 447, Pl. 344, no. 169 (*Knossos*); Israeli 2008, 373, no. 27 (*Caesarea*); Vessberg-Westholm 1956, 136, Fig. 43, no. 16 (*Kıbrıs*).

<sup>461</sup> Fontaine-Foy 2007, 244, Fig. 11, 13 (Fransa açıklarında bulunan *Ouest Embiez Batığı*'nın kargosundaki çok sayıda örnek yer almaktadır. Batık MS 2. yy sonu 3. yy başına tarihlendirilmiş olup rotası hakkında net bir yorum yapılamamıştır.); Weinberg-Stern 2009, 99, Fig. 14, no. 210-211 (*Atina Agorası*).



Dışa çekilmiş ağız kenarlı kase grubu bulunduğu katmanlarda tarihlendirmeye yardımcı herhangi bir veri ele geçmemiş olması nedeniyle benzerleri doğrultusunda değerlendirilmişlerdir. Formun genel olarak MS 1.-3. yy aralığına tarihlendirildiği ve geniş bir coğrafyada kullanıldığı görülür<sup>462</sup>.

### 3.2.1.2. Yuvarlatılmış Ağızlı Kaseler (Lev. 8-9, No. 48-51)

MS 1.-3. yy'ın yoğun kullanılan formlarından biri olan yuvarlatılmış ağızlı kaselerin *Kıbrıs* kökenli bir atölyenin üretimi olduğu belirtilir<sup>463</sup>. Günlük kullanım kapları olması dolayısıyla genellikle bezemesiz ve açık yeşil camdan üretilmişlerdir. Laodikeia repertuarında yuvarlatılmış ağızlı kaselere dair en yoğun buluntu ile domestik kullanımdan kaynaklı A Evi'de; Doğu Bizans Kapısı ve Kuzey (Kutsal) Agora sektörlerinde ise dolgu toprak tabakalarında karşılaşılmaktadır.

**48-51** no.lu kaseler yuvarlatılmış ağız kenarından gövdeye doğru daralarak iner. **51** no.lu kasenin yapılabilen ağız-kaide eşleştirmesi sonucunda gövde formunun yarı küresele yakın olduğu görülür. Ağız çapları 8-12 cm arasında değişen kaselerin tümü açık yeşil ve açık yeşilimsi mavi renktedir. Grup içerisindeki kaselerin tamamına yakını MS 2.-3. yy'a tarihlendirilen sikke verileri ile birlikte bulunmuştur. Formun benzerlerinin MS 1.-3. yy aralığına tarihlendirildiği, 5.-7. yy'a uzanan geç örnekleri ise kullanımlarının uzun süre geniş bir coğrafyada devam ettiğini gösterir<sup>464</sup>. Formun kent içerisindeki genel kullanımı Orta İmparatorluk Dönemi'ne aittir.

<sup>462</sup> Atila-Gürler 2009, 124-126, no. 194, 196-297 (*Bergama Müzesi*); Taştemür 2007, 37, no. 31 (*Klaros*); Akkuş Koçak 2021, 89, Lev. 17, no. 173 (*Metropolis örnekleri MS 3.-4. yy gibi daha geç bir döneme verilmiştir*); Özet 1998, 96, no. 56 (*Bodrum Müzesi*); Gençler 2009, 174, Çiz. 5, no. 48 (*Elaiussa Sebaste*); Höpken-Çakmaklı 2015, 22, no. 15 (*Medusa Müzesi*); Honroth 1984, 158, Taf. 43, no. G60 (*Pergamon*); Schätzschock 2005a, 374-375, Taf. 229-230, G15, 17 (*Ephesos Yamaçevler*); Whitehouse 1997, 74, no. 91 (*Corning Museum*); Whitehouse 2003, 132, no. 1108 (*Corning Museum*); Hayes 1975, 120, 158, Fig. 12, 21, Pl. 30, no. 471, 652 (*Royal Ontario Museum*); Weinberg-Stern 2009, 99, Pl. 20, Fig. 14, no. 207-208 (*Aİna Agorası örnekleri MS 3. yy ortasına tarihlendirilmiştir*); Matheson 1980, 71, no. 187 (*Yale Art Gallery*); Jaffe 1978, 91, no. 99 (*Fitzwilliam Museum-Suriye*); Fremersdorf 1958, 37, Taf. 52 (*Köln*); Barkoczi 1996, 26-27, Taf. 2, no. 18, 21 (*Bildenden Museum*); Price 1992, 450, Pl. 346, no. 230 (*Knossos*); Israeli 2008, 373, no. 27, 30 (*Caesarea*); Gregl-Lazar 2008, 106-107, Pl. 4, no. 1-2 (*Bakar*); Foy-Nenna 2001, 256, Fig. 103-104 (*Rhone*); Oliver 1980, 90, no. 130 (*Carneige Museum*); Vessberg-Westholm 1956, 134, Fig. 42, no. 30 (*Kıbrıs*); Shepherd 2002, 330, Fig. 11.8, no. 192-193 (*Nikopolis*); Rutti 1991, 83, Taf. 73-74, no. 1609-1612, 1615, 1626-1627 (*Augusta Raurica*).

<sup>463</sup> Vessberg-Westholm 1956, 139, Lev. 4.4, no. 9-12; Çakmaklı 2017, 282.

<sup>464</sup> Taştemür 2007, 42, no. 67 (*Klaros-MS 1. yy*); Gençler 2009, 174, Çiz. 5, no. 46 (*Elaiussa Sebaste-MS 1. yy*); Soslu 2022a, 689, no. 283 (*Burdur Müzesi-MS 1. yy*); Akkuş 2011, 16, Lev. 4, no. 18 (*Metropolis-MS 2.-3. yy*); Clairmont 1963, 103, Pl. 11, no. 473 (*Dura Europos-MS 2. yy sonrası*); Jackson Tal 2015, 398-399, Pl. 9.1, no. 8 (*Herod's Tomb-İsrail*); Shepherd 2002, 330, Fig. 11.8, no. 180 (*Nikopolis-MS 2.-4. yy*); Rutti 1991, 92, 94, Taf. 79, 82, no.1750, 1806 (*Augusta Raurica*); Jackson Tal 2012, 186, Fig. 8.3, no. 1 (*Horvad Meşad-MS 5.-7. yy*).

### 3.2.1.3. Kesme Bezemeli Kaseler (Lev. 9-10, No. 52-60)

MS 1. yy sonunda artışa geçen şeffaf camları<sup>465</sup> görsel açıdan farklı bir estetiğe ulaştırmak, kaplar üzerinde ışık yansımaları oluşturmak amacıyla cam ustaları *facet/kesme* bezeme tekniğini geliştirmişlerdir<sup>466</sup>. Camın tıpkı değerli bir taş gibi kesilerek motiflendirildiği bu teknik, *Mısır*'da Yeni Krallık Çağı'ndan itibaren biliniyor olsa da<sup>467</sup>, MS 2.-4. yy'da özellikle kase, sürahi ve bardak gibi formlarda bu denli yaygın ve farklı kompozisyonlar şeklinde uygulanmaya başlar<sup>468</sup>. Bu yayılımda kaya kristalinden üretilmiş lüks cam kaplara öykünmenin yanı sıra<sup>469</sup>, seramik ve madeni kaplar ile çoğu zaman bezemede birebir benzerlik taşıdıkları da görülür. Oliver'e göre camdaki kesme bezeme tekniği seramikten, metal sanatındakiler ise camdan etkilenecek üretilmiştir<sup>470</sup>.

Clairmont, kesme bezeme tekniğinin MS 100-125 yıllarında *İskenderiye*'de ortaya çıktığını ve buradan batıya yayıldığını belirtirken<sup>471</sup>, Stern ise tekniğin *İtalya* menşeli olduğunu söyler<sup>472</sup>. Lightfoot ta kesme bezemenin Doğu'da ortaya çıktığını ve batılı ustalar tarafından kopyalandığını düşünür<sup>473</sup>. Kökenine dair araştırmaların devam etmesi yanında, geniş bir coğrafyada üretimin kesin olarak saptanabildiği atölyeler de bulunmuştur<sup>474</sup>. Söz konusu bu kanıtlar, kesme bezemeli kaselerin geniş bir coğrafyada yerel atölyelerce üretildiğini gösterir. Kesme bezeme tekniği yüzyıllar boyu varlığını devam ettirmiş, MS 5.-6. yy'da Sasani ve sonrasında İslam cam sanatında da özellikle doğudaki yerel atölyeler sayesinde etkisini sürdürmüştür<sup>475</sup>.

Bu kaselerin ortak özelliği çoğunlukla küresel formdaki gövdeleri<sup>476</sup> üzerinde kesme yöntemi ile yapılmış çeşitli geometrik bezeme unsurlarının yer almasıdır. Kaseler, *vetrariiler* (cam ustası) tarafından öncelikle kalıba üflenir ve bezemenin bir taslağı

<sup>465</sup> Matheson 1980, 35; Foy 2010, 21; Henderson 2013, 76.

<sup>466</sup> Weinberg-Stern 2009, 51.

<sup>467</sup> Charleston 1964, 83-84; Özet 1987, 591.

<sup>468</sup> Harden 1934, 147; Clairmont 1963, 65; von Saldern 1980, 17; Stern 2001, 24; Grossmann 2002, 16; Israeli 2003, 297.

<sup>469</sup> Grossmann 2002, 17; Neuburg 1949, 3; Stern 2015, 88.

<sup>470</sup> Oliver 1984, 41-42.

<sup>471</sup> Clairmont 1963, 57.

<sup>472</sup> Stern 2001, 24.

<sup>473</sup> Lightfoot 2003, 343.

<sup>474</sup> *Tanais*'te bir cam atölyesine ait kalıntılar içerisinde bu kaselerin üretiminde kullanılmış kil bir kalıp ele geçmiştir. Sorokina 1978, 118-119, Res. 4; Stern 2001, 137. Rheinland ve Köln'de kesme tekniği ile üretim yapan başlıca merkezler arasındadır. Weinberg-Stern 2009, 94.

<sup>475</sup> Oliver 1984, 46; Israeli 2003, 298; Clairmont 1963, 57; Pinder Wilson 1963, 33; Stern 2001, 331, 338; Simpson 2003, 148, Fig. 2, no. 4-6 (*Niniveh*).

<sup>476</sup> Yaygın olmamakla birlikte silindirik gövdeli örnekleri de vardır. Israeli 2015, 117, Fig. 10, no. 1-2 (*Caeserea*); Meyer 1992, 38, Pl. 13, no. 331 (*Quesir Al-Qadim*).

oluşturulur. Ardından *diatretarius*lara (cam dekoratörü) teslim edilen kapların son şekilleri kesme çarkları ile verilir<sup>477</sup>. Yapılan bu ön çalışma ile hem zamandan tasarruf edilmiş hem de olası hatalı bezemelerin önüne geçilmiştir.

Yukarıda da bahsedildiği gibi bu gruptaki kaselerin gövdeleri üzerinde çeşitli geometrik bezemeler yer alır<sup>478</sup>. Stern, bu kaseleri bezemeleri doğrultusunda sınıflandırırken<sup>479</sup>, doğudaki en önemli temsilcilerinden olan *Dura Europos*'ta da 11 alt grup halinde değerlendirilmiştir<sup>480</sup>. Bu bağlamda Laodikeia örnekleri de bezeme türlerine göre alt gruplara ayrılmıştır. Örneklerin tümü şeffafa yakın çok açık yeşil renkte olup tamamının yüzeyi sarı parlak aşınma tabakası ile kaplıdır.

*Tip 1* grubundaki **52-54** no.lu örnekler, işlenmemiş ağız kenarı, küresel gövde ve konveks bir dibe sahiplerdir. Bu kaselerin ağız kenarı altında ve dip kısımlarında çok sıralı yatay çizgiler, bezemeleri sınırlandıran bantları oluşturur. Yatay panellere bölünmüş gövde üzerine ise elipsler doldurucu motif olarak yerleştirilmiştir. Bunlar farklı uzunluk ve kalınlıklara sahip olup düz, dalgalı ya da birbirleri bir alt sırada kesecek aralıklarda konumlandırılır. Söz konusu bezemeler **52** no.lu kasede görüldüğü gibi alt ve üst panellerde bazen yatay olarak da kullanılmıştır (*Figür 32*).



**Figür 32.** 52 no.lu kesme bezemeli kase parçası

<sup>477</sup> Taslak biçimdeki süslemeler, çark sayesinde derinleştirilir ve belirginleşir. Sorokina 1978, 118-119; Stern 2001, 130, 137; Özet 1987, 591, 598; Gençler Güray 2010a, 142; Oliver 1984, 36; Israeli 2003, 297; Neuburg 1949, 17-18, dn. 12.

<sup>478</sup> Bunlar arasında ardışık devam eden daireler, altta ve üstte sınırlayıcı yatay yivler arasına yerleştirilmiş elipsler en sık kullanılan bezeme türleridir.

<sup>479</sup> Bu sınıflandırmada ağız altında dikey kaburga ve gövdede bal peteği bezeme, yalnızca bal peteği bezeme, bal peteği ve nokta bezeme, ağız altında dikey kaburga ve gövde üzerinde ağ bezeme ve gövde üzerinde geniş konsantrik daireler gibi gruplar yer almaktadır. Stern 2001, 267.

<sup>480</sup> Clairmont 1963, 31, 56; Sorokina 1978, 116.

Ağız çapları 8-12 cm arasında değişen kaselerin, dibe doğru artan cidar kalınlığı ise kalıba üfleme tekniğinin bir göstergesi olup bu kalınlık üretim sonrasında camı kesen dekoratör için kırılmaya karşı önem taşır. Benzer bezemeye sahip örneklerin MS 2.-3. yy aralığına tarihlendirildiği görülür<sup>481</sup>. Laodikeia buluntularının katman verileri özellikle dolgu toprak seviyesi içerisindeki bazı alanlarda MS 5. yy'a uzansa da çoğunlukla MS 3. yy sikke ve cam buluntuları ile birlikte ele geçmişlerdir. **53** no.lu kasenin MS 2. yy'a tarihlendirilen *Korinth* benzerinin *İskenderiye*'den ithal olma olasılığı belirtilmiştir<sup>482</sup>. Bu grup içerisindeki **54** no.lu kasenin birbiri arasına gelecek şekilde dik yerleştirilmiş elips bezemesinin oldukça benzer bir diğer örneği *Ephesos* kazılarında bulunmuştur. Bu doğrultuda dip kısmı kayıp olan Laodikeia örneğinin üzerinde de sıralı daireler ve aralarında dik çizgilerden oluşan doldurucu bir kompozisyonun yer aldığı söylenebilir<sup>483</sup>.

*Tip 2* grubundaki **55** no.lu gövde parçası üzerinde görülen ince elipslerden oluşan bezeme genellikle “*tahıl ya da pirinç tanesi*” olarak isimlendirilmektedir<sup>484</sup> (**Figür 33**). Bu bezeme türü *Tip 1* grubu ile benzerlik gösterse de elipslerin daha ince işlenmiş olması ile farklılık taşır. Formun küresel gövdeli olanların yanında, daha az görülmekle birlikte silindirik gövdeli ve çift halka tabanlı örnekleri de mevcuttur<sup>485</sup>. Ayrıca bardak olarak tanımlanmış bazı örnekler üzerinde de benzer bezeme kullanılmıştır<sup>486</sup>. *Dura Europos* kaselerinde *Grup D* olarak sınıflandırılan bu bezeme tipinin lokal olarak üretildiği belirtilmektedir<sup>487</sup>. Bunun yanında, forma dair üretim yaptığı bilinen atölyelerden biri olan *Tanais*'te **55** no.lu gövde parçasının bezeme açısından benzerlerinin bulunmuş olması, üretim yeri açısından bir fikir oluşturabilir<sup>488</sup>. Benzer örneklerinin *Anadolu Medeniyetleri*, *İsrail*, *Louvre Müzesi* koleksiyonları ve *Atina Agorası* buluntuları arasında yer alması da yayılım alanının genişliğini göstermesi bakımından önemlidir<sup>489</sup>. Aynı

<sup>481</sup> Gençler Güray 2010a, 142, Res. 2, no. 6-8 (*Soli Pompeiopolis*); Gençler 2009, 59-60, Çiz. 11, no. 127-131 (*Elaiussa Sebaste*); von Saldern, 1980, 16, Pl. 20, no. 63-64 (*Sardeis*); Harden 1936, 91-92, 120, Pl. 13-14, no. 211, 317 (*Karanis*); Grose 2017, 118, Pl. 13, no. 237 (*Cosa*); Czurda Ruth 2007, 71, Taf. 8, no. 161-162 (*Ephesos* örnekleri MS 3.-4. yy aralığına tarihlendirilmiştir.); Foy-Nenna 2001, 279, Fig. 189 (*Rhone*); Rutti 1991, 68, Taf. 59, no. 1325 (*Augusta Raurica*).

<sup>482</sup> Davidson 1952, 79, Pl. 54, Fig. 6, no. 592.

<sup>483</sup> Schätzschock 2005b, 306-307, Abb. 1-2 (*Ephesos* örneği MS 2.-3. yy aralığına tarihlendirilmiştir.)

<sup>484</sup> Clairmont 1963, 63.

<sup>485</sup> Jaffe 1978, 52, no. 104 (*Fitzwilliam Museum-Suriye*).

<sup>486</sup> Rutti 1991, 71, Taf. 64, no. 1379 (*Augusta Raurica*-MS 3-4. yy).

<sup>487</sup> Clairmont 1963, 67-68, Fig. 3, no. 256-257.

<sup>488</sup> Sorokina 1978, 115, Abb. 2, no. 16.

<sup>489</sup> Özet 1987, 598, Fig. 17 (*Anadolu Medeniyetleri Müzesi*-MS 2.-3. yy); Israeli 2003, 300, no. 401 (*Israel Museum*-MS 2. yy); Arveiller Dulong-Nenna 2005, 370, no. 978-979 (*Louvre Museum*-MS 3 yy); Weinberg-Stern 2009, 96, Pl. 19, Fig. 13, no 198 (*Atina Agorası*-MS 3. yy ortası).

katman içerisinde yine kesme bezemeli bir gövde parçası (no. 60) ile bulunan **55** no.lu örnek benzerleri ile yapılan karşılaştırmada MS 2. yy aralığına tarihlendirilir<sup>490</sup>.



**Figür 33.** 55 no.lu kesme bezemeli kase parçası

*Tip 3*'teki **56** no.lu ağız-boyun parçası yukarıdaki örnekler ile benzer profile sahip olup ağız kenarının altında yatay yivler ile yapılmış bir bant dışında gövde üzeri boş bırakılmış olmalıdır. Parçanın mevcut durumu, yapılacak kesin yoruma izin vermese de yalnızca yatay kesme yivlerle bezenmiş örnekler de üretilmiştir<sup>491</sup>.

Kase profili veren yukarıdaki beş örnek dışında, genellikle kaseler üzerindeki bezemeler ile tanımlanan bazı gövde parçaları da bu başlık altında değerlendirilmiştir. *Tip 4* grubundaki **57** no.lu parçada dört sıra iç içe geçmiş çizgiden oluşan petek altıgenler içine alınmış daire, *Tip 5*'deki no. **58**'de ise üstte bir daire, altında tek sıra yatay çizgi ve altında olasılıkla pirinç tanesi bezeme görülür.

Kesme bezemeli kaselerin en çok buluntu veren sektörü olan DBK Kuzey Kule içerisinde bezemesi ile farklı iki gövde parçası da tez çalışmasına dahil edilmiştir. Bunlardan *Tip 6*'daki **59** no.lu parça üzerinde daireler doldurucu bezeme olarak kullanılmıştır. Yarı saydam beyaz renkteki parçanın üzerindeki bezeme, diğer kaselere kıyasla daha derin yapılmıştır. Bu bezeme türü, *Dura Europos* örneklerinde *Grup E*'ye dahil edilerek MS 2. yy ortalarına verilmiş ve Doğu Suriye-Mezopotamya menşeli

<sup>490</sup> Czurda Ruth 2007, 70, Taf. 8, no. 158 (*Ephesos*); Schwarzer-Rehren 2012, 110, Taf. 4, no. 32 (*Pergamon*); Schwarzer 2009, 71, Taf. 2, no. 24 (*Alexandria Troas*); Shepherd 2002, 313-316, Fig. 11.2, no. 15-18 (*Nikopolis*); Rutti 1991, 68, Taf. 59, no. 1327-1332 (*Augusta Raurica*).

<sup>491</sup> Schwarzer-Rehren 2021, 167, Pl. 4, no. 24 (*Pergamon*); Price 1992, 447, Pl. 343, no. 157 (*Knossos*); Brun 2003, 385, Fig. 9, no. 3 (*Mısır*).

olduğu belirtilmiştir<sup>492</sup>. Tamamen dairelerin kullanıldığı örneklerin yanında, pirinç tanesi bezeme ile birlikte tabaklarda da kullanıldığı ve dairelerin kabın dip kısmına yerleştirildiği görülür<sup>493</sup>. Kesin bir yorumda bulunamamakla birlikte, profil açısı ve bezeme stili dikkate alındığında 59 no.lu parçanın bir tabağın dip kısmına ait olması mümkündür. Geç döneme tarihlendirilen (MS 6-7 yy) Sasani üretimi şişelerde ve kaselerde de dairesel kesme bezeme sıkça kullanılır<sup>494</sup>. Benzer örneklerin MS 2.-4. yy aralığına verildiği<sup>495</sup> görülürken, 59 no.lu parçanın yuvarlatılmış ağızlı tabak (no. 76) ve prizmatik şişe dip parçası (no. 168) ile aynı katman içerisinde bulunmuş olması, bu tarih aralığının Laodikeia örneği için MS 3. yy sonuna çekilebileceğini gösterir. Ancak söz konusu alanda dolgu toprak tabakasının varlığı da göz ardı edilmemelidir.

*Tip 7 60* no.lu parça üzerinde ortada daire ve onu çevreleyen halka görülür. Formun bütününe olasılıkla yan yana yerleştirilmiş bu çerçevesel dairelerin arasında, iki ucunda birer yatay kısa çizgi bulunan uzun dik çizgiler yer alır<sup>496</sup>. Bu türdeki bezemeler, çoğunlukla metal kapların dip kısımlarında görülürken<sup>497</sup> cam örneklerde de kaselerin dip bölümlerindeki bantlar içerisine yerleştirilmişlerdir. Dolayısıyla metal ve cam arasındaki bir etkileşimden bahsetmek mümkündür. *Dura Europos* örneklerinde *Grup F* olarak sınıflandırılmış bu bezeme, daha çok sığ gövdeli tabak formlarına aittir ve MS 200 yılına tarihlendirilir<sup>498</sup>. Farklı yerleşimlerde bulunan bazı örneklerin ise MS 1.-3. yy'a verildiği,

---

<sup>492</sup> Clairmont 1963, 68-69.

<sup>493</sup> Whitehouse 2003, 159, no. 1170 (*Corning Museum-MS 2.-3. yy*).

<sup>494</sup> Pinder Wilson 1963, 36, Pl. 16a (*British Museum-MS 9. yy*); Oliver 1980, 141, no. 243 (*Carnegie Museum-MS 9. yy*); Simpson 2015, 90, Fig. 15, no. 6-15 (*Güney Kafkasya*).

<sup>495</sup> Gençler 2009, 58-59, Çiz. 11, no. 125-126 (*Elaiussa Sebaste*); Erten-Gençler Güray 2012, 305, Fig. 2, no.10 (*Zeugma*); Schätzschock 2005a, 386, Taf. 232, G90 (*Ephesos Yamaçevler*); Schätzschock 2010, 315, Taf. 140, A-G 78-80 (*Ephesos Yamaçevler*); Schwarzer-Rehren 2021 169, Pl. 5, no. 43 (*Pergamon*); von Saldern, 1980, 16, Pl. 20, no. 71 (*Sardeis*); Höpken 2012, 37, Fig. 1.2 (*Dülüktepe*); Clairmont 1963, 70, Pl. 26, no. 261-262 (*Dura Europos*); Grose 2017, 117, Pl. 13, no. 235 (*Cosa*); Harden 1936, 152, Pl. 16, no. 426 (*Karanis*); Whitehouse 2003, 158-159, no. 1169 (*Corning Museum*); Foy-Nenna 2001, 279, Fig. 186 (*Rhone*); Oliver 1980, 138, no. 235 (*Carnegie Museum* örnekleri MS 5.-6. yy'a tarihlendirilmiştir.); Brun 2003, 385, Fig. 9, no. 4 (*Mısır*); Rutti 1991, 64, Taf. 54, 62, no. 1254, 1352 (*Augusta Raurica-Tamamı yuvarlak daireler ile kaplı kase örneği MS 4. yy'a tarihlendirilmiştir.*); Arveiller Dulong-Nenna 2005, 370, no. 977 (*Louvre Museum-MS 3. yy*).

<sup>496</sup> Köln buluntusu yarı küresel bir kaseinin alt gövdesi üzerinde benzer bezeme olduğu ve her bir dairenin birbirinden kısa dik çizgiler ile ayrıldığı görülmektedir. Bu kase *Römiches-Germanishes Museum* koleksiyonunda yer alır ve MS 200'e tarihlendirilir. von Saldern 1980, Pl. 3. Yine *Ephesos Yamaçevler* buluntusu bir kase üzerinde de söz konusu bezeme görülür. Schätzschock 2010, 600, Taf. 459, B-G 52 (MS 3. yy'ın üçüncü çeyreği).

<sup>497</sup> Fleming 1999, 86, Pl. E.84 (MS 4. yy).

<sup>498</sup> Clairmont 1963, 71-72, Pl. 26, no. 265-272.

bu sürecin ise 6. yy'a kadar uzandığı görülür<sup>499</sup>. 60 no.lu parça ise yine kesme bezemeli bir kase parçası (no. 55) ile birlikte bulunmuştur.

#### 3.2.1.4. İp Bordür Bezemeli Kase (Lev. 10, No. 61)

Laodikeia repertuarında tek bir örnekle temsil edilen 61 no.lu kase, Asopos Tepesi II'de bulunmuştur. Açık yeşilimsi mavi renkteki kasenin yarı küresel gövdesi üzerinde kalın cam ipi yapılmış bir bordür yer alır (**Figür 34**). Tepe açısı bir alta bir üste gelecek şekilde yerleştirilmiş oval kenarlı üçgenler, kase gövdesi üzerine üçboyutlu bir görünüm kazandırmıştır. Gövde alt kısmına doğru daralarak inerken, hafif konkav ya da halka tabanlı bir kaide üzerine oturmuş olmalıdır.



**Figür 34.** 61 no.lu ip bordür bezemeli kase parçası

Bu tip tasarımlar, çoğunlukla batı atölyeleri ile ilişkilendirilmiş olup *Köln* ve *Rheinland*'da MS 3-4. yy'a ait örneklerinin bulunduğu belirtilmiştir<sup>500</sup>. Cam tipolojisi içerisinde benzerlerine nadir rastlanan kasenin birebir benzeri ise *Cosa*'da karşımıza çıkar<sup>501</sup>. Grose, kontekst buluntular ışığında bu kase için net bir tarih belirtemese de Roma Dönemi grupları arasında değerlendirmiştir. 61 no.lu kase Tiberius Dönemi (MS 14-37) sikkesi ile birlikte bulunmuştur. Katman verileri MS 1. yy'a işaret etse de bezeme türünün ortaya çıkışı ile bağlantılı olarak yüzyılın sonuna ya da 2. yy ortalarına çekilebilir.

<sup>499</sup> von Saldern 1980, 16, Pl. 3, no.70-73 (*Sarveis*-MS 1. yy sonu-2. yy başı); Erten 2015, 27, Lev. 6.d-e (*Olba*-MS 1. yy); Rutti 1991, 69, Taf. 60-61, no. 1337, 1346 (*Augusta Raurica*-MS 2.-4. yy); Oliver 1980, 138, no. 236 (*Carneige Museum*-MS 5.-6. yy).

<sup>500</sup> Fremersdorf 1959, 79-81, Pl. 131-136.

<sup>501</sup> Grose 2017, 128, Pl. 15, no. 269.

### 3.2.2. Bardak (Lev. 10, No. 62)

Orta İmparatorluk Dönemi içerisinde üretilmiş kesme bezemeli kase, şişe ve sürahiler ile bezeme yönüyle benzerlik taşıyan bardaklar MS 1. yy'ın ikinci yarısında ortaya çıkmış, 2. yy boyunca yaygın olarak üretilmişlerdir<sup>502</sup>. *Isings* tipolojisinde *Form 21* grubuna dahil edilen<sup>503</sup> formun doğu kökenli olduğu ve yayılımlarının buradan gerçekleştiği<sup>504</sup>, özellikle *Mısır*'da bu bardaklara dair yerel bir üretimin olduğu belirtilmektedir<sup>505</sup>. Yine bir doğu yerleşimi olan *Quseir Al-Qadim*'de kesme bezemeli bardaklardan çok sayıda örnek ele geçmiştir<sup>506</sup>. Bunun yanında benzer bardakların batı yayılımları da azımsanmayacak ölçüdedir. Ancak henüz üretime dair bir atölye önerisi ile karşılaşılammıştır. Pergamon repertuarındaki kesme bezemeli bardak parçasının ise İtalya üretimi olduğu belirtilmiştir<sup>507</sup>.

Orta İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilen tek bardak örneği **62** no.lu Kuzey (Kutsal) Agora Güney Portik buluntusudur. Kahverengi-sarı renkteki bardak parçasının gövdesi üzerinde mevcut üç-dört sırası görülebilen kesme tekniği ile yapılmış elips bezeme yer alır (**Figür 35**). İçme işlevi açısından bezemesiz bırakılmış ve yuvarlatılmış ağız kenarının hemen altında ise bu bezemeyi sınırlandıran iki sıra yatay yiv yerleştirilmiştir. Kalıba üfleme tekniğinin etkisi kalın cidarında görülebilir. 13 cm'lik ağız çapı ile genel olarak 7-8 cm olan bardaklara kıyasla daha geniş bir ölçüye sahiptir. Oliver, bu bardaklar üzerinde yaptığı çalışmada, ortalama yüksekliklerinin 14-22 cm olduğunu, uzun boylu olanların ağız çapının yüksekliğinin yarısı, kısa boylularda ise bu ölçünün eşit olduğunu belirtmektedir<sup>508</sup>. Bu doğrultuda **62** no.lu bardak uzunluğu ve ağız çapı ile eşit olarak ortalama 13-14 cm ya da ortalamanın üzerine çıkarak 26 cm civarında olmalıdır. Bu bardaklar tipik olarak çok yüksek olmayan bir ayak üzerinde otururlar. Dip kısmından ayağa geçişte ise bilezik şeklinde bir profil yer alır.

Bu bardağın bezeme tipi, *Dura Europos* kaseleri arasında *Grup C* içerisinde ele alınmış ve yerel üretim olarak değerlendirilmiştir<sup>509</sup>. *Sardeis*'te aynı bezemeye ait parça,

<sup>502</sup> Oliver 1984, 40-41; Weinberg-Stern 2009, 51; Cool 2021, 256.

<sup>503</sup> Isings, bal peteği bezemeli olarak tanımladığı bu kadehlerin MS 1. yüzyıl sonlarından itibaren görüldüğünü belirtir. Isings 1957, 37-38.

<sup>504</sup> Oliver 1984, 39.

<sup>505</sup> Nenna 2001, 359, Fig. 1 (MS 1.-2. yy).

<sup>506</sup> Meyer 1992, 21, Pl. 5, no. 80-86.

<sup>507</sup> Schwarzer-Rehren 2012, 110, Taf. 4, no. 32.

<sup>508</sup> Oliver 1984, 39.

<sup>509</sup> Clairmont 1963, 65-66, Pl. 25, no. 255.



yarı küresel açısı dolayısıyla şişe ya da kavanoz olarak sınıflandırılmıştır<sup>510</sup>. Dolayısıyla benzer bezemenin farklı kap formlarında kullanıldığı söylenebilir.



**Figür 35.** 62 no.lu kesme bezemeli bardak parçası

Formun benzerleri genel olarak MS 1. yy'ın ilk yarısı ve 2. yy başlarına tarihlendirilir<sup>511</sup>. Bunun yanında daha kısa boylu bazı örneklerde bu zaman aralığı 5. yy'a kadar uzanmaktadır<sup>512</sup>. 62 no.lu örnekten farklı olarak geç döneme tarihlendirilen bu bardakların ise genellikle şeffafa yakın açık yeşil renkte olduğu görülür. Katman verilerinde MS 1.-4. yy aralığındaki farklı tarihler ile karşılaşılmış olan bardak, kesme bezeme tekniğinin kent içerisindeki yaygın kullanımı ve benzer örnekler doğrultusunda MS 2. yy ve biraz sonrasına tarihlenmiştir.

<sup>510</sup> von Saldern 1980, 15, Pl. 20, no. 62 (MS 1.-3. yy).

<sup>511</sup> Schwarzer-Rehren 2012, 110, Taf. 4, no. 32 (*Pergamon*'daki bu parçanın kent içerisindeki diğer kesme bezemeli örneklerden daha erken bir döneme tarihlendirildiği belirtilmiştir.); Oliver 1984, 48-49, no. 19, 30-31; Davidson 1952, 81, Fig. 8, no. 641 (*Korinth*); Harden 1936, 149-150, Pl. 15, no. 409-410 (*Karanis*); Grossmann 2002, 16, Fig. 15 (*Yale Collection*); Whitehouse 1997, 233, no. 395 (*Corning Museum*); Cool 2021, 257, Fig. 9.116, no. 865 (*Cataractonium*); Brun 2003, 383, Fig. 6, no. 3-4 (*Mısır*); Rutti 1991, 58-59, Taf. 52, no. 1200-1202 (*Augusta Raurica*); Canivet 1969, 24, Fig. 19 (*Cagliari Museum*).

<sup>512</sup> Matheson 1980, 35, no. 100 (*Yale Art Gallery*).

### 3.2.3. Şişe ve Sürahiler

#### 3.2.3.1. Unguentariumlar (Lev. 11, No. 63-71)

Laodikeia’da özellikle nekropol alanlarında Erken İmparatorluk Dönemi’ne ait örnekleri ile yoğun şekilde karşılaşılan unguentariumların, tez kapsamında yer alan grubu ise çoğunlukla Orta İmparatorluk Dönemi’ne aittir.

*Tip 1* grubundaki **63-65** no.lu unguentariumlar armudi gövde formundadırlar. Güneydoğu, Kuzeybatı ve Kuzey Nekropol alanlarında bulunmuş olan bu üç örnek, benzer tipolojik özelliklere sahip olup ağız kenarları içe katlanmış ve üstten bastırılarak düzleştirilmiştir. Stern, bu ağız formunun MS 2. yy’dan itibaren görüldüğünü söyler<sup>513</sup>. Hayes ise katlanmış bu ağız kenarının doğu, kesilerek yapılanların ise batıya özgü olduğunu belirtir<sup>514</sup>. Uzun silindirik boyunlarından gövdeye geçişte üretim sırasında alet ile sıkıştırılarak yapılmış belirgin boğum bulunur<sup>515</sup>. **63** ve **64** no.lu örnekler tipik armudi formu unguentariumlara uyarken, **65**’te ise gövde yapısı daha torba biçimlidir. Derin konkav bir dip ile sonlanan unguentariumların ortalama yükseklikleri 14-16 cm arasında olup tümü açık yeşil renktedir.

Laodikeia’da nekropol çalışmalarında bulunan armudi gövdeli unguentariumlar kontekt veriler ışığında MS 1. yy’ın son çeyreği ile MS 3. yy’ın ilk çeyreği arasına tarihlendirilirler<sup>516</sup>. Örneklerin sayısal yoğunluğu, kent içerisinde bu formun geniş bir kullanıma sahip olduğunu gösterir. Benzer örnekleri MS 1.-3. yy arasına tarihlendirilen unguentariumların<sup>517</sup>, komşu kent *Hierapolis* nekropol buluntuları da MS 2.-3. yy aralığına aittir<sup>518</sup>.

<sup>513</sup> Stern 1989, 601; Gençler 2000b, 268, dn. 33.

<sup>514</sup> Hayes 1975, 42.

<sup>515</sup> Erken dönem örneklerinde daha belirgin olan bu iz, sonrasında yumuşamaya başlar. Isings 1957, 40, *Form 26*; Tamsü-Polat 2013b, 29.

<sup>516</sup> Şimşek vd. 2011, 352, 427, 435-436, 443, 517, 561, 840, 844-845, 849, 851, 861, no. 6, 154, 181, 182, 193, 385, 468, 1001-1002, 1009-1011, 1014, 1018, 1022, 1028.

<sup>517</sup> MS 1.-3. yy aralığına verilen bazı örnekler için Bkz. Höpken-Çakmaklı 2015, 116, no. 243 (*Medusa Müzesi*); Gürler 2000, 22, no. 63 (*Tire Müzesi*); von Saldern 1980, 24, Pl. 7, no. 130 (*Sarveis*); Hanar 2018, 88-91, no. 10 (*Diyarbakır Müzesi*); Marangoz 2018, 56, no. 25 (*Şanlıurfa Müzesi*); Akat-Fıratlı-Kocabaş 1984, 28, Res. 62, no. 152 (*Hüseyin Kocabaş Koleksiyonu*); Örs 2019, 60, Çiz. 25, no. 60 (*Malatya Müzesi*); Şahin 2018, 115, no. 40 (*Ereğli Müzesi*); Soslu 2022a, 574, 577, 584, no. 168, 171, 178 (*Burdur Müzesi*); Matheson 1980, 62, no. 151 (*Yale Art Gallery*); Hayes 1975, 73, 161, Pl. 17, 42, no. 245, 665 (*Royal Ontario Museum*).

<sup>518</sup> Gençler 2000b, 224-225, tav. 2.3a-b, no. 14-18.

*Tip 2* grubundaki **66-71** no.lu örnekler ise şamdan biçimli unguentariumlara aittir. Kontrollü sıvı dökümünü sağlamak amacıyla uzun boyunlu üretilmiş bu unguentariumların kent repertuarındaki erken örnekleri MS 1. yy'a tarihlendirilirken, kullanımlarının 3. yy'a kadar devam ettiği görülür<sup>519</sup>. Genellikle *Kıbrıs* atölyeleri ile bağdaştırılan bu şişelerin, kalın cidarlı ve koyu yeşil renkli örneklerinin ise *Mısır* üretimi olduğu belirtilir<sup>520</sup>.

*Tip 2a* alt grubundaki **66-68** no.lu unguentariumlar küçük hacimli küresel gövdeye sahiptir. **66** ve **67** no.lu örneklerin ağız kenarları içe katlanmış, dipleri ise konkavdır. **66** no.lu örnekte boyundan gövdeye geçişte boğum belirgindir. **68** no.lu parça boyun hizasından kırık halde bulunmuşsa da biçimsel açıdan bu sınıfa dahil edilebilir. Forma dair genel tarihlendirme MS 1.-3. yy aralığıdır<sup>521</sup>. Formun Laodikeia Nekropol buluntuları da kontekst verilerle birlikte MS 1.-3. yy'a tarihlendirilmiştir<sup>522</sup>. Buluntular arasında yalnızca **67** no.lu unguentarium MS 3. yy'ın ikinci yarısına ait sikke ile birlikte ele geçmiştir.

*Tip 2b*'deki **69** ve **70** no.lu örnekler ağız-boyun ve dip parçaları şeklinde bulunmuş, restitüsyon çizimleri küresel gövdeye sahip olduklarını göstermiştir. Gövde biçimleri hacimsel olarak *Tip 2a* grubundan daha geniştir. Ağız kenarları ise yine içe döndürülmüş ve dipleri derin konkav biçimlidir. Küresel gövdeli örneklerin benzerleri için MS 2.-3. yy aralığı verilmektedir<sup>523</sup>.

*Tip 2c* **71** no.lu A Evi buluntusu çan gövdelidir. Ağız kenarı kırık olmakla birlikte, sağlam örneklerde dışa genişçe çekilip içe katlanan ağız tipi görülür. Isings, *82A I* grubundaki benzer örneklerin daha çok doğuya özgü olduğunu ve MS 1-3. yy aralığına tarihlendirildiğini söyler<sup>524</sup>. Vessberg de *Kıbrıs* örnekleri arasında yaptığı tipolojik çalışmada benzer gövde yapısına sahip unguentariumları MS 2.-3. yy'a

<sup>519</sup> Israeli 2003, 207.

<sup>520</sup> Vessberg-Westholm 1956, 205; Lightfoot 1991, 107.

<sup>521</sup> MS 1.-3. yy aralığına verilen bazı örnekler için Bkz. Eker 2016, 62-63, no. U7, U8 (*Tokat Müzesi*); Atila-Gürler 2009, 79, 88, 90, no. 124, 140, 145 (*Bergama Müzesi*); Şahin 2018, 56-57, no. 60 (*Ereğli Müzesi*); Erten 2018, 169, Lev. 12.c, no. 65 (*Silifke Müzesi*); Soslu 2022a, 569, no. 163 (*Burdur Müzesi*); Hayes 1975, 126, Pl. 17, no. 493 (*Royal Ontario Museum*); Oliver 1980, 83, no. 105 (*Carneige Museum*).

<sup>522</sup> Şimşek vd. 2011, 391-392, 475, 503, 843, no. 53-55, 282, 355, 1008.

<sup>523</sup> MS 2.-3. yy aralığına verilen küresel gövdeli örnekler için Bkz. Höpken-Çakmaklı 2015, 117, no. 247 (*Medusa Müzesi*); Gürler 2000, 22, no. 62 (*Tire Müzesi*); Canav 1985, 54, no. 62 (*Şişecam Koleksiyonu*); Eker 2016, 100-101, no. U8-U9 (*Tokat Müzesi*).

<sup>524</sup> Isings 1957, 97-98.

tariflendirmiştir<sup>525</sup>. Çan gövdeli bu şişenin benzerleri MS 1. yy sonu ile daha çok 2.-3. yy aralığına tarihlendirilirler<sup>526</sup>.

A Evi'nde bulunan 67 ve 71 no.lu örnekler konkav dipli olup birden fazla kullanım için üretilmiş olmalıdır. Yapı kompleksinin 20 ve 22 no.lu mekanında bulunan ve şarap soğutmak için yapıldığı düşünülen bir kuyunun varlığı da<sup>527</sup> söz konusu bu iki unguentarium ile ilişkilendirilebilir (*Figür 36*). Zira farklı profil ve boyutlardaki unguentariumların, şarap ve yağ depolamak amacıyla günlük yaşamda kullanıldığı bilinmektedir<sup>528</sup>. Diplerindeki derin konkav açısı ise şarap için fermantasyon tortularını tutarken, yağ ya da kozmetik gibi içeriklerde de büyük taneli bileşenlerin çökeltmesi için yapılmış olmalıdır<sup>529</sup>. İçlerinde hangi sıvıyı barındırdıkları net olarak bilinemese de domestik bir kullanıma sahip oldukları kesindir. Kentin nekropol çalışmalarında benzer unguentarium formunun henüz görülmemiş olması da bu düşünceyi destekler.



*Figür 36.* A Evi 20 (sol) ve 22 (sağ) no.lu mekanlar içerisindeki soğutma kuyuları

Yukarıda değerlendirilen unguentariumlar içerisinde MS 3. yy'ın ikinci yarısına ait sikke verileri ile birlikte bulunmuş 67 no.lu örnek dışında, buluntuların tümü benzer örnekler doğrultusunda değerlendirilmiştir.

<sup>525</sup> Vessberg-Westholm 1956, 162, Fig. 50, no. 1-2.

<sup>526</sup> Canav 1985, 50, no. 58-59 (*Şişecam Koleksiyonu*-MS 1. yy); Höpken-Çakmaklı 2015, 109, no. 222 (*Medusa Müzesi*-MS 2.-3. yy); Özbilgin 2019, 63, Fig. 10, no. 29 (*Samsun Müzesi*-MS 2.-3. yy); von Saldern 1980, 23, Pl. 5, no. 118 (*Sarveis*-MS 1. yy sonu-2. yy ortaları); Şahin 2018, 114, no. 39 (*Ereğli Müzesi*-MS 2.-3. yy); Gençler 2009, 55-56, Çiz. 10, no. 116-121 (*Elaiussa Sebaste*-MS 1. yy sonu-2. yy başı); Hayes 1975, 75, Fig. 9, no. 262 (*Royal Ontario Museum*-MS 2.-3. yy); Matheson 1980, 64, no. 157 (*Yale Art Gallery*-MS 2.-3. yy); Arveiller Dulong-Nenna 2005, 247, no. 741 (*Louvre Museum*-MS 2.-3. yy).

<sup>527</sup> Şimşek 2013a, 316.

<sup>528</sup> Anderson Stojanovic 1987, 115; Gençler 2000a, 25, 30.

<sup>529</sup> Fleming 1997, 36.

### 3.2.3.2. Yonca Ağzılı Sürahi (Lev. 12, No. 72)

Pişmiş toprak ve metal formları yaygın olarak kullanılan yonca ağzılı sürahilerin cama uyarlanması ilk kez iç kalıp tekniğinin kullanıldığı döneme rastlar<sup>530</sup>. Cam hamuru henüz sıcakken ağız kenarının karşılıklı iki taraftan içeri bastırılmasıyla verilen bu form, çoğunlukla küresel bir gövdeye ve tek kulpa sahiptir. Dipleri ise genel olarak çok yüksek olmayan halka bir kaide ile ya da hafif konkav şekilde tamamlanır<sup>531</sup>. Şarap kültürü ile bağdaştırılan yonca ağzılı sürahiler, içlerinde karıştırılan sıvıyı sunum ya da içim kaplarına özenle dökmek için uygun ağız biçimleri ile günlük yaşamın sık tercih edilen sürahi tiplerindedir<sup>532</sup>.

72 no.lu Asopos Tepesi I buluntusu, açık soluk yeşil renkli ve kalın cidarlıdır (*Figür 37*). Kısa ve iç bükey bir boyun ardından gövdeye olasılıkla küresel bir biçimde inmiştir. Ağız kenarı altına yapıştirılarak çekilmiş ve genişleyerek omuz üzerine sabitlenmiş kalın şerit kulp üzerinde dikey yivler bulunur. Benzer kulp biçimi prizmatik ve silindirik gövdeli sürahilerde de karşımıza çıkar. 72 no.lu bu sürahi, büyük boyutu, geniş iç hacmi ve kalın cidarlı özenli üretimi ile kişisel bir kullanımdan çok, daha geniş bir topluluğa servis için üretilmiş olmalıdır.



*Figür 37.* 72. no.lu yonca ağzılı sürahi parçası

<sup>530</sup> İç kalıp tekniği ile yapılmış bazı örnekler için Bkz. Grose 1989, 148-151, no. 110-118 (*Toledo Museum-MÖ 7. yy sonu-MÖ 5. yy*); Canav 1985, 28, no. 4 (*Şişecam Koleksiyonu-MÖ 5. yy*); Hanar 2018, 83, no. 1 (*Diyarbakır Müzesi-MÖ 6.-4. yy*); Matheson 1980, 5, no. 7-9 (*Yale Art Gallery*).

<sup>531</sup> Isings 1957, 104-105, *Form 88 a-b*.

<sup>532</sup> Riemenschneider 1989, 16.

72 no.lu parçanın benzer boyuttaki örnekleri ile çok sık karşılaşılmamakla birlikte genel tipolojiyi karşılayan sürahiler MS 1.-3. yy'da yoğun olarak kullanılmış<sup>533</sup>, bu süreç MS 5. yy'a kadar devam etmiştir<sup>534</sup>. Söz konusu geç dönem örnekleri, erken türlerine kıyasla çoğunlukla seri üretimle ilişkili olarak daha özensiz üretilmiştir. 72 no.lu sürahi katman içerisinde MS 3. yy ortasına ait sikke ve kesme bezemeli bir kase (no. 54) ile birlikte bulunmuş olması dolayısıyla Orta İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilmiştir.

### 3.2.3.3. Minyatür Şişeler (Lev. 12, No. 73-74)

Çeşitli formlara sahip minyatür şişe/sürahiler, tıpkı minyatür unguentariumlar gibi parfüm/kozmetik benzeri pahalı ya da manevi önem taşıyan kutsal içerikleri depolamak ve saklamak amacıyla üretilmiştir. Kullanımları ilk ortaya çıktıkları andan itibaren yüzyıllar boyu kesintisiz devam eder. Günlük yaşamla olan bu ilişkileri dolayısıyla hemen her yerleşimde bulunmuş ve genellikle yerel atölyelerce yerleşimin ya da bölgenin ihtiyacını karşılamak amacıyla üretilmişlerdir.

Laodikeia repertuarında farklı gövde formlarına sahip çok sayıda örneği ile karşılaştığımız minyatür şişe/sürahiler form biçimi ve katman verileri dikkate alınarak tarihlendirilmiştir. Minyatür unguentariumlara kıyasla, bu şişeciklerin formları açısından şimdiye kadar yalnızca tek bir örnek ile temsil ediliyor olması, şişeciklerin seri üretimden çok, kişisel kullanımlar ile bağlantılı üretilmesi ile ilişkilendirilebilir.

73 no.lu örnek, yana düz ağıyla çekilmiş ağız kenarına ve kısa silindirik boyuna sahiptir. Form devamında gövde yapısı olasılıkla torba biçimli olmalıdır. Açık yeşil renkli, ince cidarlı bu şişecik, Asopos Tepesi II'de MS 3. yy başlarına tarihlendirilen katman verileri ile birlikte bulunmuştur.

İçe eğimli ağız kenarı, silindirik boyun ve devamında küresel bir gövdeye sahip olması gereken 74 no.lu minyatür şişe, boyundaki belirgin daralmadan dolayı serpmeye şişesi olarak tanımlanabilir. Benzer bazı örneklerde ağız kenarı kesilerek bırakılmıştır<sup>535</sup>.

<sup>533</sup> Gürler 2007, 90, no. 9 (*İzmir Ticaret Müzesi*-MS 1. yy'ın ikinci yarısı); Özbilgin 2019, 77, no. 57 (*Samsun Müzesi*-MS 1.-2. yy); Schwarzer-Rehren 2021, 170, Pl. 7, no. 61 (*Pergamon*-MS 3-4. yy); Oliver 1980, 51, no. 36 (*Carnegie Museum*-MS 1. yy başı); Israeli 2003, 175, 177, no. 194, 199, 201 (*Israel Museum*-MS 3.-4. yy); Oliver 1980, 100, no. 156 (*Carnegie Museum*-MS 3.-4. yy).

<sup>534</sup> Gençler 2009, 89, Çiz. 19, no. 234-235 (*Elaiussa Sebaste*).

<sup>535</sup> Akkuş Koçak 2021, 81, Lev.10, no. 99 (*Metropolis*-MS 2. yy ortası-3. yy).

Hardal sarısı renkteki minyatür şişe katman verileri ve benzerleri aracılığıyla MS 3. yy'a tarihlendirilir.

### 3.2.4. Patera/Kepçe (Lev. 12, No. 75)

Literatüre *patera/trulla* gibi isimler<sup>536</sup> ile geçmiş kepçe işlevli form, genellikle içe döndürülmüş ağız kenarı, hafif konik derin ya da yarı küresel sığ bir gövdeye sahiptir. Derin gövde formlu örnekler, Isings tarafından *Form 75b*, sığ gövdeliler ise *75a* şeklinde gruplandırılmıştır<sup>537</sup>. Konkav dipli türlerinin yanında, alçak halka kaide üzerine oturan örnekler de görülür. Pateraların ağız kenarından yatay uzanan kulpları yanında, dik şekilde yerleştirilmiş uzun kulplu örnekleri de bulunmaktadır ki<sup>538</sup> bunlar daha derin ve büyük kaplardan (küpler gibi) sıvı almak ve servis etmek için kullanılmış olmalıdır.

Şarap, özel günlerde ve libasyonlarda su ya da bazı şifalı bitkilerle geniş kaplarda karıştırıldıktan sonra pateralar yardımı ile servis edilmekteydi. Bunun yanında formun, strigilis ve unguentariumlarla eş zamanlı ortaya çıkışı yıkanma törenleri ile de bağdaştırılır<sup>539</sup>. Ancak camdan yapılmış tasların kullanıma çok da elverişli olmaması gerekir.

Formun metal olanlarının yoğun kullanılmasına karşın, onlardan etkilenerek üretilmiş cam türleri<sup>540</sup> olasılıkla kırılğan yapıları nedeniyle daha az görülür. *Pompei* ve *Herculaneum* buluntuları ışığında MS 1. yy'da kullanıldığı, bu sürecin 3. yy'a kadar sürdüğü görülürken, erken örneklerinde parlak renkler ve mozaik tekniği ile yapılmış üretimler de mevcuttur<sup>541</sup>.

Tapınak A Doğu Sokağı'nda dolgu toprak içerisinde bulunmuş 75 no.lu kırık sap parçasının, patera sapları/tutamakları ile benzerlik taşıdığı görülür. Ağız kenarından çıkan bu tutamağın açısı ise dikey olanlardan daha çok yatay uzanan örnekler ile örtüşmektedir.

<sup>536</sup> Whitehouse 1997, 198.

<sup>537</sup> Isings 1957, 92.

<sup>538</sup> Dusenbery 1971, 27-28, Fig. 51, no. 52 (*Wheaton Collection*-MS 1.yy); Arveiller Dulong-Nenna 2005, 43, no. 36 (*Louvre Museum*-MS 1. yy).

<sup>539</sup> Whitehouse 1997, 198.

<sup>540</sup> Vessberg-Westholm 1956, 198, Fig. 43, no. 21-22 (*Kıbrıs*); Hayes 1975, 39.

<sup>541</sup> Isings 1957, 92, *Form 75*; Höpken-Çakmaklı 2015, 24; Weinberg-Stern 2009, 56. Bazı patera örnekleri için Bkz. Canav 1985, 84, no. 135 (*Şişecam Koleksiyonu*); Özbilgin 2019, 71-72, Fig. 17, no. 51 (*Samsun Müzesi*); Weinberg-Stern 2009, 56, Pl. 11, Fig. 7, no. 115-116 (*Atina Agorası*); Grose 2017, 143, Pl. 20, no. 340-341 (*Cosa*); Whitehouse 1997, 198, no. 346 (*Corning Museum*-MS 4. yy); Rutti 1991, 33, Taf. 30, no. 722 (*Augusta Raurica*); Hayes 1975, 39, 59, Pl. 12, no. 148 (*Royal Ontario Museum*-Orta Roma Dönemi).

Açık sarımsı yeşil renk camdan yapılmış olup genel örneklerde de görüldüğü gibi uç kısmı alta doğru katlanmıştır. Benzer tutamaklara sahip pateraların MS 1. yy sonu 3. yy aralığına tarihlendirildiği görülür<sup>542</sup>. Parçanın bulunduğu katman içerisinde tarihlendirmeye yardımcı bir veri bulunamamış olup benzerleri doğrultusunda Orta İmparatorluk Dönemi'ne verilmiştir.

### 3.3. GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ (MS 3.-4. Yüzyıl)

Laodikeia'da Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait cam buluntular, Orta Roma İmparatorluk Dönemi ile tipolojik olarak yer yer benzer özellikler taşısa da özellikle form çeşitliliği açısından belirgin farklılıklar barındırır. Önceki döneme kıyasla sofrta kullanımına sahip tabak ve kaselere ait ağız-kaide parçaları ile yoğun olarak karşılaşılır<sup>543</sup>. Bunun yanında kavanoz gibi saklama kapları da dönemin en sık görülen formlarının başında gelir. Erken İmparatorluk Dönemi'nden itibaren bilinen prizmatik gövdeli şişe/sürahilerin geç temsilcileri ve çeşitli tiplerde üretilmiş şişe/sürahi örnekleri de sıvı sunumları için dönem içerisinde üretilmiş formlar arasında yer alır. Bunun yanında serpmiş şişeler ve emzikli şişe/sürahiler kent içerisinde ilk kez Geç İmparatorluk Dönemi'nde ortaya çıkar.

#### 3.3.1. Tabaklar ve Kaseler

##### 3.3.1.1. Yuvarlatılmış Ağız Kenarlı Tabaklar (Lev. 13, No. 76-77)

Laodikeia'da erken örneklerinin MS 1. yy'a tarihlendirildiği yuvarlatılmış ağızlı tabakların, MS 3.-4. yy aralığında da kent içerisinde yaygın bir kullanıma sahip olduğu görülmüştür. Hafif dışa açılan ağız kenarları gövdeye ve dibe yuvarlak bir açı ile inerken, çoğunlukla çekilerek yapılmış halka bir kaide üzerine oturuyor olmalıdırlar.

76 no.lu örneğin ağız kenarının altında kesme tekniği ile yapılmış tek sıra ince bir yatay yiv yer almaktadır. Biçim açısından Asopos Tepesi II'de bulunan ve MS 1. yy'a tarihlendirilen 24 no.lu tabak ile oldukça benzerdir. Geç İmparatorluk Dönemi'ne

---

<sup>542</sup> 75 no.lu tutamak parçasının benzerleri için Bkz. Höpken-Çakmaklı 2015, 25, no. 19 (*Medusa Müzesi*); Schwarzer-Rehren 2012, 110, Taf. 4, no. 39 (*Pergamon*); Hellström 1965, 54, Pl. 29, no. 13 (*Labraunda*); Price 1992, Pl. 346, no. 231-234 (*Knossos*); Isings 1971, 25, Fig. 4, no. 78 (*Limburg*); Arveiller Dulong-Nenna 2005, 194, no. 547 (*Louvre Museum*).

<sup>543</sup> Stern de bu dönem içerisindeki kapların daha çok sofrta kullanımı ile ilişkili olduğunu söylemektedir. Stern 2015, 89, 91.



tarikhendirilen prizmatik formlu şişenin (no. 168) yanı sıra, Orta İmparatorluk Dönemi'ne ait kesme bezemeli bir kase ile (no. 59) aynı katmanda bulunmuş olması dolayısıyla her iki dönem arasında ait bir tarih önerisi verilebilir.

77 no.lu tabağın ağız kenarı ise hafif dışa doğru yuvarlatılmıştır. 76 ve 77 no.lu örneklerin yanında, formun kent içerisindeki yayılımı genel olarak MS 3. yy sonu-4. yy katmanlarından gelmekte olup benzerlerinin ise MS 2.-4. yy aralığına tarihlendirildiği görülür<sup>544</sup>.

### 3.3.1.2. Dışa çekilmiş Ağız Kenarlı Tabaklar ve Kaseler (Lev. 13, No. 77-81)

Ağız kenarı farklı şekil ve açılarda dışa çekilmiş tabaklar/kaseler, MS 3.-4. yy'ın yaygın kullanılan formları arasındadır. Çoğunlukla açık yeşil renkte ve bezemesiz üretilmişlerdir. *Tip 1* grubundaki 78 ve 79 no.lu örnekler biçim açısından benzer özellikler taşır. Hafif dışa çekilmiş ağız kenarından sığ gövdeye yuvarlak bir açıyla inerken, sağlam örnekleri çok yüksek olmayan halka bir kaide üzerine oturmaktadır. Ağız çapları dikkate alındığında sığ kase olarak değerlendirilebilecek formun benzerleri MS 1.-4. yy gibi geniş bir zaman aralığına tarihlendirilirken<sup>545</sup>, Laodikeia buluntularının katman verileri MS 4. yy sonlarına aittir.

*Tip 2*'deki 80 no.lu kasede ağız kenarı kalınca aşağı doğru sarkıtılmıştır. Form devamında yuvarlak açılı sığ bir gövdeye ve halka kaideye sahip olmalıdır. Mısır *El-Alamein*'de bulunan biçimsel açıdan benzer bir tabağın, iç ve dış yüzünde kazıma ile yapılmış geometrik bezemeler görülürken<sup>546</sup>, *Khirbat El-Ni'ana* örneğinde dış yüzde yatay sıralı cam ipi bezeme yer alır<sup>547</sup>. Formun az sayıdaki benzerleri MS 2-4. yy aralığına tarihlendirilirken<sup>548</sup>, 80 no.lu parçanın katman verileri MS 4. yy başlarına aittir.

<sup>544</sup> Akkuş Koçak 2021, 86, Lev. 11, no. 114 (*Metropolis*); Steskal 2008, 198, Taf. 347, G 115 (*Ephesos Gymnasim* örnekleri MS 1.-6. yy verileri ile birlikte bulunmuştur.); Lightfoot 1993b, 174, Fig. 121, no. 2 (*Sagalassos*); Grose 2017, 165, Pl. 26, no. 418 (*Cosa*); Price 1992, 448, Pl. 344, no. 187 (*Knossos*); Vitto 2010, 67-69, Fig. 9, no. 2-5 (*Iqrit*).

<sup>545</sup> Baybo 2003, 55, 68, Çiz. 46, no. 259 (*Patara*); Baybo 2016, 48, Lev. 43, D-28 (*Limyra*); Savur Yıldız 2016, 23, no. 71 (*Smyrna Agorası*); Şahin 2018, 33, no. 5 (*Ereğli Müzesi*); Schätzschock 2005a, 373-374, Taf. 229, G10 (*Ephesos Yamaçevler*-MS 2.-3. yy); Weinberg-Stern 2009, 88, Pl. 17, Fig. 11, no. 169 (*Atina Agorası*); Kucharczyk 2007, 119, Fig. 4.5 (*El-Alamein*).

<sup>546</sup> Kucharczyk 2007, 119, Fig. 4.3.

<sup>547</sup> Rosen-Katsnelson 2007, 12, Fig. 5, no. 3.

<sup>548</sup> Taştemür 2007, 83, no. 138 (*Klaros*-MS 3.-4. yy); Hayes 1975, 142, Fig. 18, no. 591 (*Royal Ontario Museum*-MS 4.yy); Grose 2017, 165, Pl. 26, no. 419 (*Cosa*-MS 2-3. yy başı); Gregl-Lazar 2008, 110, Pl.5, no. 2 (*Bakar*-MS 2. yy sonu-3. yy başı).

MS 2. yy ile birlikte tabak ve kaselerde serbest üfleme yanında, kalıba üfleme tekniği de kullanılarak formlar üzerinde yer yer görülen asimetriklikler engellenmeye çalışılmıştır<sup>549</sup>. Üretime dair *Mısır* atölyeleri işaret edilmekte olup bu grup, üfleme tekniği sonrasında görülen lüks cam kaplar olarak tanımlanırlar<sup>550</sup>. Bunun yanında Yakındoğu'dan Kuzeybatı Avrupa'ya kadar uzanan yayılımı, üretime dair tek bir merkezi belirleyebilmeyi zorlaştırır<sup>551</sup>. *Tip 3*'teki **81** no.lu parçanın ağız kenarı 90° lik açı ile dışa çekilmiş ve üzerine geniş bir yiv kanal açılmıştır. Kalın cidarı ve keskin hatlarından da anlaşılacağı üzere kalıba üfleme tekniği ile üretilmiş olmalıdır. Formun çok yüksek olmayan halka kaideler üzerine oturduğu görülür. Benzer ağız ve gövde profiline sahip parçalar genellikle MS 1.-3. yy aralığına tarihlendirilirken<sup>552</sup>, **81** no.lu tabağın katman verileri MS 4. yy'ın ikinci yarısına aittir<sup>553</sup>. Ancak parçanın ele geçtiği alandaki geç dönem dolgu tabakası tarihlendirmede kesin yorumu engellemektedir.

### **3.3.1.3. Dik Ağız Kenarlı Sığ Gövdeli Tabaklar ve Kaseler (Lev. 14-15, No. 82-91)**

Yuvarlatılmış ve gövdeye dik inen ağız formuna sahip bu tabaklar/kaseler, MS 3.-4. yy'ın yoğun kullanılan bir diğer sofra kaplarından. Laodikeia'da farklı gövde tiplerine sahip örnekleri yaygın olarak görülürken, ağız çapları 16 cm ile 38 cm arasında değişmekte olup buluntuların tamamı açık yeşil renktedir.

*Tip 1*'deki **82-83** no.lu örneklerin ağız kenarı hafif dışa açılmıştır. Benzerlerinin halka formlu bir kaide üzerine oturdukları bilinmekte, no. **83**'teki restitüsyon önerisinde de bir örneği görülmektedir. Isings, *Form 47* olarak gruplandığı bu formun İmparatorluğun batısındaki örneklerinin MS 1.-3. yy aralığına tarihlendirildiğini söyler<sup>554</sup>. **82** no.lu tabağın katman verileri MS 3. yy'ın birinci yarısına aitken, no. **83**, kesme bezemeli bir kase ile (no. 52) birlikte bulunmuştur. Tipolojik olarak benzer

<sup>549</sup> Höpken 2010a, 382.

<sup>550</sup> Israeli 2008, 372, no. 19 (*Caesarea*-MS 1. yy sonu-2. yy).

<sup>551</sup> Grose 2017, 91.

<sup>552</sup> Semiz 2021, 25, Lev. 1, no. 2 (*Zeugma-terminus post quem* MS 252-253); Weinberg-Stern 2009, 87, Pl. 16, Fig. 10, no. 162 (*Atina Agorasi*); Harden 1936, 61, Pl. 11, no. 74, 76-77 (*Karanis*); Grose 2017, 91, Pl. 11, no. 196 (*Cosa*-MS 1.-3. yy); Rutti 1991, 41, Taf. 39, no. 830-831 (*Augusta Raurica*).

<sup>553</sup> Benzer ağız tipine sahip pişmiş toprak tiplerinin de MÖ 2. yy'da kent içerisinde yaygın bir kullanıma sahip olduğu görülür. Bkz. Şimşek 2021, 256-257, Lev. 29/102-103, no. 101-102.

<sup>554</sup> Isings 1957, 62.

tabakların MS 1. yy'dan 5. yy'a kadar geniş bir coğrafyada kullanıldıkları görülmektedir<sup>555</sup>.

*Tip 2* grubundaki **84-88** no.lu tabaklar, yuvarlatılmış dik bir ağız ve gövde sonrasında dibe yuvarlak bir açıyla dönmektedir. Bu açı dikkate alındığında hafif konkav bir dip ya da yastık biçimli bir kaide ile sonlanmış olmalıdırlar. Ağız çapları ortalama 30 cm genişliğinde olan grup, olasılıkla sunu çanağı olarak kullanılmıştır.

**86-88** no.lu tabakların üzerinde bir ya da ikili şekilde yapılmış dik kazıma çizgiler görülür (*Figür 38a-c*). Söz konusu bu çizgilerin Grekçe harflere ait olduğu düşünülürken, benzer uygulama MS 3.-4. yy'a tarihlenen şişe, sürahi ve kaseler üzerinde de görülür<sup>556</sup>. Çarkta kazıma dekorlu çift yazılı kaselerin ise olasılıkla Batı Anadolu'da bir atölyede üretildiği düşünülmektedir<sup>557</sup>. No. **88**'e benzer bir tabak örneği *Klaros*'taki çalışmalarda da bulunmuş olup çizgi dekorlu olduğu belirtilmiştir<sup>558</sup>. *Tip 2* grubundaki **84** ve **87** no.lu tabaklar, MS 4. yy ikinci yarısına ait katman verileri ile birlikte bulunmuş olup benzer tabakların örnekleri doğrultusunda MS 5.-6. yy'a kadar kullanımda kaldığı anlaşılır<sup>559</sup>.

---

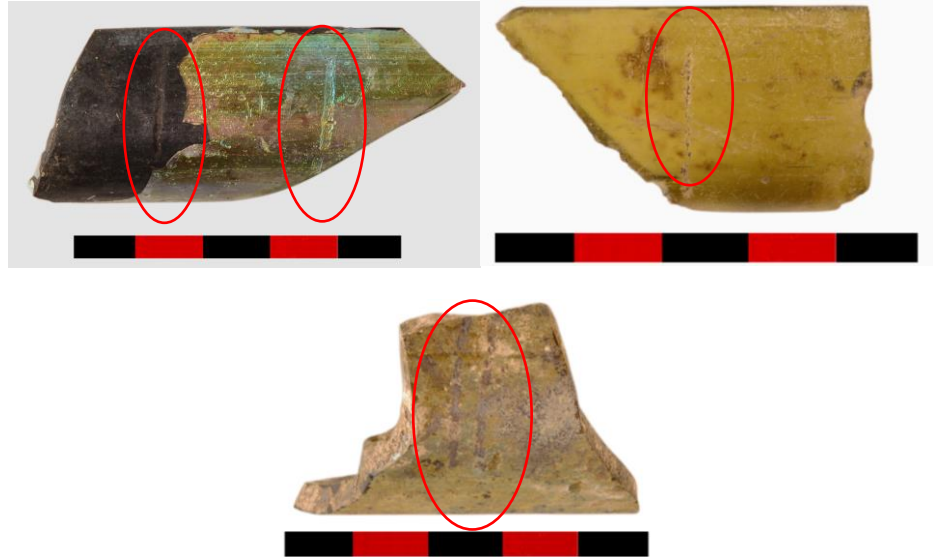
<sup>555</sup> 82 ve 83 no.lu tabakların benzer bazı örnekleri için Bkz. Akkuş Koçak 2021, 86, Lev.11, no. 118-119 (*Metropolis*-MS 3.-4. yy); Canav 1985, 88, no. 146 (*Şişecam Koleksiyonu*); Hanar 2018, 139-140, no. 496 (*Diyarbakır Müzesi*-MS 1.-2 yy); Höpken-Çakmaklı 2015, 19-20, no. 10-12 (*Medusa Müzesi*-MS 1.-3. yy); Atila-Gürler 2009, 141, no. 219 (*Bergama Müzesi*-MS 4. yy); Taştımür 2007, 83, no. 126 (*Klaros*-MS 3.-4. yy); Hayes 1975, 120, Fig. 13, no. 469 (*Royal Ontario Museum*-MS 4. yy); Grose 2017, 143, Pl. 18 (*Cosa*-MS 1. yy ortası); Rowe 2004, 270, Fig. 133, no. 7 (*Kıbrıs*-MS 1.-4. yy); Israeli 2008, 376, no. 68 (*Caesarea*- MS 4.-5. yy); Gregl-Lazar 2008, 103-102, Pl. 1, no. 3-4 (*Bakar*-MS 1. yy'ın ikinci yarısı-2. yy başı); Vessberg-Westholm 1956, 132, Fig. 42, no. 8 (*Kıbrıs*); Jaffe 1978, 47, no. 90b (*Fitzwilliam Museum*-MS 4.-5. yy).

<sup>556</sup> Canav 1985, 64, no. 93 (*Şişecam* koleksiyonundaki şişe gövdesi üzerinde kesme baklavali dekor ve çift çizgi ile yapılmış yazıt bulunmaktadır ve Geç Roma Dönemi'ne tarihlendirilmiştir.); Gürler 2000, 81, no. 100 (*Tire Müzesi* koleksiyonunda yer alan sase üzerinde çift çizgili yazıt görülmekte olup MS 3. yy'a tarihlendirilmiştir).

<sup>557</sup> Harden 1967, 45-47, no.7-8. *Kıbrıs, Kıryneika, Kuzey Karadeniz ve Güney Rusya*'da da bu süsleme biçimine sahip çeşitli formlar ele geçmiştir (Gürler 2000, 81, dn. 308). Anadolu örneklerinin sayısal yoğunluğu yanında, müze koleksiyonlarında yer alan benzer işçilikli Anadolu kökenli formların varlığı üretim merkezinin bu coğrafya olması gerekliliğini düşündürmüştür. Taştımür 2008, 176; Lightfoot 1990, 11-13, Harden 1987, 203, no. 112 (*Köln-Dinar* kökenli MS 4. yy).

<sup>558</sup> Taştımür 2008, 175-176, Şek. 6.

<sup>559</sup> Gençler 2009, 72, Çiz. 13, Res. 42, no. 154 (*Elaiussa Sebaste*-MS 5. yy. sonu-6. yy. başı).



**Figür 38a-c.** 86-87 ve 88 no.lu tabak parçaları üzerindeki çizgisel bezemeler

*Tip 3* grubundaki **89-91** no.lu tabaklarda dibe dönüşte kabın tüm çevresine sarılmış yuvarlak kesitli cam bant bulunmaktadır. 38 cm'e varan geniş ağız çapları ise sunu çanağı olarak kullanıldıklarını gösterir. Isings, *Form 48* olarak gruplandığı tabakların batıda MS 1. yy'da görüldüğünü söyler<sup>560</sup>. Komşu kent *Hierapolis*'teki benzerleri ise MS 2. yy'ın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir<sup>561</sup>. Laodikeia örnekleri MS 4. yy ve sonuna ait katmanlarda bulunmuş olsa da ele geçtikleri alanların dolgu toprak veya tarımsal faaliyetler nedeniyle yer yer bozulan stratigrafisi, bu forma dair tarihlendirmede soru işareti oluşturur.

#### **3.3.1.4. Konik Gövdeli Tabaklar ve Kaseler (Lev. 16, No. 92-95)**

**92-95** no.lu tabaklar/kaseler, yuvarlatılmış dışa açılan ağız kenarından gövdeye doğru konik biçimde daralarak inmektedir. Farklı cidar kalınlıkları ve ağız çaplarına sahip bu grup örnekleri çok açık yeşil ya da şeffaf renkte ve genellikle bezemesiz üretilirler. **93** no.lu kaseinin ağız kenarı altında olasılıkla üretimden kaynaklı bir çıkıntı profil görülürken, no. **94**'te ise ağız kenarı hafif aşağı sarkıtılmıştır.

Benzer örnekleri MS 2.-4. yy aralığına tarihlenen konik gövdeli tabak/kaselerin<sup>562</sup>, Laodikeia örnekleri genel olarak MS 3.-4. yy katmanlarından

<sup>560</sup> Isings 1957, 62-63.

<sup>561</sup> Gençler 2000b, 235, Fig. 2, no. 42 (MS 2. yy'ın ikinci yarısı).

<sup>562</sup> Bazı konik gövdeli kase örnekleri için Bkz. Akkuş 2011, 17, Lev. 5-6, no. 23, 30 (*Metropolis*-MS 2.-3. yy); Czurda Ruth 2007, 175, Taf. 20, no. 788 (*Ephesos*-MS 3. yy); Grose 2017, 165, Pl. 26, no. 420 (*Cosa*-MS 2-3. yy başı); Rutti 1991, 82, Taf. 72, no. 1574, 1576 (*Augusta Raurica*-MS 1.-3. yy).

gelmektedir. **93** no.lu örnek kesme bezemeli kase (no. 55) ile aynı katmanda bulunmuş olması ile biraz daha önceye tarihlendirilebilir.

### 3.3.1.5. Dışa Katlı Ağızlı Tabaklar ve Kaseler (Lev. 16-17, No. 96-103)

Erken örnekleri MS 1. yy'da üretilmeye başlanan dışa katlanmış ağız kenarlı tabak/kase formları, Geç İmparatorluk Dönemi ile birlikte yeniden moda olur. Bu döneme ait formların ağız kenarı, katlama ardından genellikle bastırılarak düzleştirilmiştir. Sağlam bulunabilen örnekleri doğrultusunda kap bünyesinden çekilerek yapılmış dik kenarlı ya da katlanarak oluşturulmuş tüp kesitli halka kaidelere sahip oldukları görülür.

**96** no.lu ağız parçası gövdeye konik biçimde inmektedir. Ağız profili dikkate alındığında Erken İmparatorluk Dönemi etkileri görülmekle birlikte, benzer örneklerin MS 1. yy'dan 6. yy'a kadar tarihlendirildiği görülür<sup>563</sup>. Laodikeia örneğinin katman verileri ise MS 4. yy'ın ikinci yarısına aittir.

**97** no.lu Batı Nekropol buluntusu parça dışa katlanan ağız kenarı ardından "S" profili yaparak gövdeye geçmiştir. Boyundaki bu profil, MS 2. yy örnekleri ile birlikte ortaya çıkar<sup>564</sup>. Tarihlendirmeye yardımcı olabilecek tek veri 160 no.lu kavanoz parçasıdır. **97** no.lu bu tabak tipolojik olarak Orta İmparatorluk'tan Geç İmparatorluk Dönemi arasında bir geçiş formunu temsil ediyor olmalıdır.

**98-102** no.lu parçalar ortak biçimsel özelliklere sahiptir. Boyundaki "S" profili ise derin gövde yapısı ile bağlantılı olarak belirginleşmiştir. Ağız çapları 12-20 cm arasında değişen bu tabak ve kaselerden, **98** no.lu parça huni ağızlı bir şişe (no. 218), no. **101** ise MS 4. yy'ın ikinci yarısı ve sonuna ait sikke verileri ile aynı katmanda bulunmuştur. Benzer ağız formuna sahip örnekler ise genellikle MS 3.-4. yy aralığına tarihlendirilir<sup>565</sup>.

Günlük kullanım ile bağlantılı olarak genellikle bezemesiz üretilen formun ağız kenarlarına bazen **103** no.lu örnekte olduğu gibi basit çizgisel bezemeler de uygulanabilir. Aletle ile yapılan bu bastırma hareketi sonucunda ağız kenarı profili tamamen kapanmıştır. Benzer örnek *Zeugma* buluntuları arasında da görülürken<sup>566</sup> *Nymphaeum*

<sup>563</sup> Czurda Ruth 2007, Taf. 15, no. 417 (*Ephesos*-MS 1.yy); Whitehouse 1997, 69, 72-73, no. 80, 88 (*Corning Museum*-MS 3.-4. ve 5.-6. yy); Harden 1936, 52, 54, Pl. 11, no. 1, 17 (*Karanis*).

<sup>564</sup> Weinberg-Stern 2009, 98.

<sup>565</sup> Akkuş 2011, 18, Lev. 9, no. 41 (*Metropolis*); Oliver 1980, 90, no. 131 (*Carneige Museum*).

<sup>566</sup> Semiz 2021, Lev. 21, no. 167 (Geç Roma İmparatorluk Dönemi).

Batı Sokağı'nda bulunmuş parçanın katman verileri MS 4. yy ortalarına işaret etmektedir. Bu ağız parçası ile aynı katmanda bulunmuş kurşun mühür baskısı ise MS 5. yy ortasına tarihlendirilmiştir<sup>567</sup>.

### 3.3.1.6. Ağız ya da Gövde Katlama Profilli Tabaklar ve Kaseler (Lev. 18-20, No. 104-116)

Genellikle doğu örnekleri<sup>568</sup> ile tanınan, bunun yanında geniş bir coğrafyada görülen ağız kenarı ya da gövdeden bir-iki kez katlama profili veren tabaklar/kaseler, işlevsel bir amaçtan çok, bir süsleme/üretim biçimi olarak tercih edilmiş olmalıdır. Bu formun metal ve *terra sigillata* kapların taklidi olarak üretildiği<sup>569</sup>, kullanımlarının MS 1. yy'dan MS 4. yy'a kadar devam ettiği belirtilir<sup>570</sup>.

Formların büyük boyutlu saklama kaplarına ve pyxislere ait kapaklar olarak tanımlandığı ve katlama yerlerindeki profilin ağız kenarına yerleştirilmesi amacıyla tasarlandığı düşünülür<sup>571</sup>. Stern de bu katlamalı formların sıvı muhafazası için pek uygun olmadığını, dolayısıyla kapak olarak kullanılmış olduğunu söyler<sup>572</sup>. Dolayısıyla benzer formlar bazı yayınlarda *kapak* olarak tanımlanmışlardır<sup>573</sup>. Laodikeia repertuarında yer alan örnekler ise biçimsel özellikleri doğrultusunda tabak/kase grubunda değerlendirilmiştir. Bunun yanında çift katlama profilli ağızlar, sürahi, şişe ve kavanozlarda, bazen kaidelerde de görülmekle birlikte<sup>574</sup> genellikle modioluslarla da ilişkilendirilir<sup>575</sup>. Bu açıdan özellikle konik gövdeli olan **105**, **106** ve **107** no.lu parçaların

<sup>567</sup> Yener 2022, 454-455.

<sup>568</sup> Rosen-Katsnelson 2007, 9, Fig. 3, no. 1-8 (*Khirbat El-Ni'ana*'da bu kaseler dair yerel bir üretimin varlığı belirtilmiştir.); Jackson Tal 2012, 179, Fig. 8.1, no. 4-5 (*Horvad Meşad*); Katsnelson 2010, 143-144, Fig. 1.1 (*Nahal Hadera*); Weinberg 1988, 109-112, Fig. 4-6 (*Jalame*); Bunun yanında formun Anadolu, Akdeniz ve batıya kadar ulaşan örnekleri de bulunur. Erten 2018, 84-85, no. 31 (*Silifke Müzesi*); Baybo 2016, 43, Lev. 24, no. B-55 (*Limyra*); Çömezoğlu 2010, 151, Çiz. 12, no. 75 (*Demre*); Weinberg-Stern 2009, 98, Fig. 14, no. 205 (*Atina Agorasi*); Demierre Prikhodkine 2005, 63, Fig.5.i (*Eretria*); Vessberg-Westholm 1956, 132, Fig. 42, no. 10-13 (*Kıbrıs*); Rutti 1991, 304, Taf. 92 (*Augusta Raurica*); Isings 1971, 22, Fig. 3, no. 61 (*Limburg*).

<sup>569</sup> Vessberg-Westholm 1956, 209; Weinberg-Stern 2009, 100, dn. 230.

<sup>570</sup> Rosen-Katsnelson 2007, 10.

<sup>571</sup> Kunina 1997, 291, Fig. 182.

<sup>572</sup> Stern 2001, 48.

<sup>573</sup> Baybo 2003, 72, Çiz. 60, no. 372 (*Patara*-MS 1.-5. yy).

<sup>574</sup> *Şişe ve sürahi örnekleri için Bkz.* Fleming 1999, 100, Fig. E.47b; Price 1992, 450, Pl. 346, no. 242 (*Knossos*); Foy 2000, 281, Fig. 29, no. 2, 4-8 (*Beyrut*). *Kavanoz örnekleri için Bkz.* Matheson 1980, 116, no. 307-308 (*Yale Art Gallery*-MS 4.-5. yy); Rosen-Katsnelson 2007, 223, Fig. 9.2, no. 4-5 (*Khirbat El-Ni'ana*); *Kaide örnekleri için*; Rutti 1991, 104, Taf. 90, no. 2036, 2038 (*Augusta Raurica*). Bu profil, özellikle kavanozlarda kapağın ya da koruyucu örtünün yerleştirilmesini/bağlanmasını kolaylaştırmış olmalıdır.

<sup>575</sup> *Modiolus örnekleri için Bkz.* Akkuş Koçak 2021, 67-68, Lev. 3, no. 22 (*Metropolis*); Höpken-Çakmaklı 2015, 25, no. 20 (*Medusa Müzesi*); Hayes 1975, 41, Fig. 7, no. 203 (*Royal Ontario Museum*); Foy-Nenna

modiolus olarak tanımlanması da mümkündür. Bu üç örneğin bulunduğu sektörlerin ana akslar ve bu akslar üzerinde yer alan portikler olması, ölçüm ile ilişkili bu formun portik gerilerindeki dükkan sıraları ile bağlantılı kullanılmış olabileceğini düşündürür. Ancak form bütünlüğü kase olarak da tanımlanabilecek bu parçalara dair kesin yorumda bulunabilmeyi zorlaştırmaktadır.

*Tip 1* grubundaki **104-108** no.lu örnekler ağız kenarının altında, boyun hizasında dışa çekilip içe katlanmış ardından gövdeye geçmiştir. Bu katlama sonucunda kabın dış yüzeyinde tüp şeklinde bir kesit görülür. **104** no.lu Kuzey (Kutsal) Agora Güney Portik buluntusu çapı doğrultusunda sığ gövdeli tabak olarak değerlendirilir. Sığ gövdeli bu tabaklar, tüp kesitli ya da çekilerek yapılmış bir halka kaide ile tamamlanmış olmalıdır. Yaygın bir kullanıma sahip olmadığı anlaşılan tabağın bir benzeri *Knossos*'ta bulunmuş ve MS 1. yy'a tarihlendirilmiştir<sup>576</sup>. **104** no.lu parçanın katman verileri ise MS 3. yy'ın ikinci yarısı ve 4. yy'ın birinci yarısına aittir.

**105-107** no.lu kaselerin gövde formu koniktir<sup>577</sup>. *Isings Form 69a-b* grubu ağız altından katlanan konik kaselerin batıdaki benzer örneklerini temsil etmektedir<sup>578</sup>. Ancak bu erken dönem örnekleri daha kalın cidara ve parlak renklere sahiptir<sup>579</sup>. **105** no.lu parça, dışa çekilmiş ağız kenarı altında genişçe yapılan dış katlama ile gövdeye geçmiştir. Bu kasenin bir benzeri *Karanis repertuarında* yer alırken<sup>580</sup>, Laodikeia örneği katman verileri ile MS 3. yy ortaları-4. yy'ın ikinci yarısına tarihlenir.

**106** no.lu parçada ağız kenarında ve hemen altında tekrarlanmış olmak üzere çift katlama görülür. Bu örneğin benzeri *Limyra*'da MS 1.-3. yy'a tarihlendirilmiştir<sup>581</sup>. Parçanın katman verileri ise MS 6. yy'a kadar uzanmaktaysa da alanda bulunan geç dönem dolgu toprak tabakası nedeniyle tarihsel bütünlükten söz edilemez.

**107** no.lu parça, yuvarlatılmış ağız kenarının altında içe katlanarak gövdeye geçmiştir. Bu ağız tipi daha çok kaseler ile bağdaştırılmasının yanında çeşitli formlar

---

2001, 252-253, Fig. 87-88 (*Rhone*); Demierre Prikhodkine 2005, 59, Fig. 4.c-d (*Eretria*); Auth 1976, 98, 107 (*Newark Museum*).

<sup>576</sup> Price 1992, 451, Pl. 346, no. 244 (*Knossos*).

<sup>577</sup> Benzer ağız formu *Louvre Museum* koleksiyonunda yarı küresel sığ gövdeli bir kasede görülür. Arveiller Dulong-Nenna 2005, 35-36 no. 1, 5 (MS 1.-2 yy).

<sup>578</sup> Isings 1957, 89-90.

<sup>579</sup> Matheson 1980, 38, no. 106-107 (*Yale Art Gallery*).

<sup>580</sup> Harden 1936, 131, Pl. 15, no. 359.

<sup>581</sup> Baybo 2016, 44, Lev. 24, B-52-53.

üzerinde geniş bir coğrafyada kullanıldığı görülür<sup>582</sup>. Derin gövdeli kase tiplerinde ise çekilerek yapılmış halka kaideler üzerine otururlar. Bunun yanında **107** no.lu parça, profil açısından yüksek ayaklı sunum kaselerine de benzemektedir<sup>583</sup>.

**108** no.lu kase içe eğimli bir ağıza sahiptir. Benzer ağız tipi, boyun altından “S” profili ile derin gövdeye inen kase formları ile benzerlik gösterir. Genellikle katlamalı halka bir kaideye ya da hafif konkav bir dibe sahiplerdir. Bu formun üretimleri MS 1. yy ortalarında başlamış olsa da daha çok 2. yy kontektlerinde ele geçer<sup>584</sup>. Oldukça benzer iki örnek, *Metropolis-Hamam Latrina*<sup>585</sup> ve *Atina Agorası*’nda bulunmuştur<sup>586</sup>. MS 1. yy’dan 4. yy’a uzanan tarihlendirme önerilerinin yanında<sup>587</sup>, **108** no.lu kase MS 494 depremi öncesine ait katman seviyesinden gelmiştir.

*Tip 2* grubu örnekleri, ağız altından içe ve ardından dışa katlanarak gövdeye geçen çift katlamalı formlardan oluşur. Grup içerisinde çoğunlukla sığ gövdeli tabak ve kaseler bulunmaktadır. **109** ve **110** no.lu örnekler, dik bir ağız kenarından çift katlama ile gövdeye geçerken, no. **111-113**’te ağız kenarı 90° lik açıyla dışa çekilmiştir. **112** no.lu Mozaikli Güney Roma Villası buluntusunun ağız kenarında üretimden kaynaklı asimetriklikler görülür. No. **113**’ün dışa çekilmiş ağız kenarının üst yüzüne verev kazıma çizgi bezeme yapılmıştır. *Tip 2* grubu örneklerinin benzerlerinde MS 1. yy sonu 2. yy’a tarihlenen erken örnekleri görülse de kullanımlarının MS 4. yy’a kadar devam ettiği anlaşılır<sup>588</sup>. **110** ve **113** no.lu parçaların katman sikke verileri MS 3. yy ortası 4. yy’ın ikinci yarısına ait olup **111** no.lu parça ise kavanoz (no. 161) ile birlikte bulunmuştur.

---

<sup>582</sup> Benzer ağız profiline sahip formlar için kase tanımlaması ile karşılaştırılırken, bir bölümü yalnızca ağız parçası olarak tanımlanmıştır. Bkz. Höpken-Çakmaklı 2015, 21, no. 14 (*Medusa Müzesi*); Baybo 2016, 45, Lev. 43, D-24 (*Limyra*); Whitehouse 1997, 79, no. 103, 115 (*Corning Museum-İsrail kökenli*); Hayes 1975, 80, Fig. 9, no. 295 (*Royal Ontario Museum*); Czurdza Ruth 2007, 76, Taf. 9, no. 176-177 (*Ephesos*); Honroth 1984, 156, Taf. 43, no. G46 (*Pergamon*); Israeli 2008, 373, no. 25 (*Caesarea*); Vessberg-Westholm 1956, 209, Fig. 50, no. 38, 40-41 (*Kıbrıs*); Meyer 1988, 191, Fig. 6.Q (Jerash); Fremesdorf 1958, 36, Taf. 47 (*Köln*); Barkoczi 1996, 30, Taf. 3, no. 32 (*Bildenden Museum*); Meyer 1992, 32, Pl. 11, no. 248 (*Quseir Al-Qadim*); Auth 1976, 91, no. 97 (*Newark Museum*).

<sup>583</sup> Söz konusu bu forma dair tarihler MS 1. yy’dan 5. yy’a kadar uzanmaktadır. Riemenschneider 1989, 33, Taf. 11.6, no. 77 (*Altenessen Museum-MS 1. yy*); Whitehouse 1997, 83, no. 112 (*Corning Museum-MS 4.-5. yy.*).

<sup>584</sup> Weinberg-Stern 2009, 100.

<sup>585</sup> Akkuş Koçak 2021, 93, Lev. 23, no. 215 (MS 3.-4. yy).

<sup>586</sup> Weinberg-Stern 2009, 100, Pl. 20, Fig. 15, no. 215 (MS 1.-3. yy).

<sup>587</sup> Baybo 2016, 45, Lev. 24, B-58 (*Limyra-MS 4. yy*); Whitehouse 1997, 84-85, no. 114, no. 116 (*Corning Museum-MS 1. yy*).

<sup>588</sup> Akkuş Koçak 2021, 110, Lev. 37, no. 367 (*Metropolis-MS 4. yy*); Jackson Tal 2015, 398, Pl. 9.I, no. 4 (*Herod’s Tomb-İsrail*); Foy-Nenna 2001, 277, Fig. 177-179 (*Rhone-MS 1.-3. yy*); Hayes 1975, 66, Fig. 6, no. 194 (*Royal Ontario Museum-MS 2. yy*).



*Tip 3* grubundaki **114** ve **115** no.lu A Evi buluntusu iki parça gövde ortasından katlanarak yapılmıştır. Tüp kesit bu kez kaselerin iç yüzünde görülmektedir. Açık yeşil renkli ve ince cidarlı bu parçalar, 10-11 cm çapında küresel formda olmalıdırlar. Bu kaselerin kısıtlı benzer örnekleri, formun yaygın bir kullanıma sahip olmadığını gösterir. Profil açısından farklı ancak benzer teknikte yapılmış *Ephesos Yamaçevler* buluntusu ise MS 2. yy katmanlarından gelmiştir<sup>589</sup>. Bunun yanında, açık ve kapalı kap formlarında bu uygulama Erken İslami Dönem ve Orta Çağ örneklerine kadar uzanmakta olup<sup>590</sup> bu geç dönem formları daha kalın cidarlıdır. Katman verilerinde tarihlendirmeye yardımcı buluntular oldukça kısıtlı olmakla birlikte **115** no.lu parçanın MS 3.-4. yy'a tarihlendirilen prizmatik şişe parçası (no. 175) ile birlikte bulunmuş olması söz konusu tarihlendirmenin bu parçalar için de önerilebileceğini düşündürür.

Yine A Evi'nde bulunan **116** no.lu parçanın katlaması *Tip 3* grubundaki örnekler gibi içe doğru olabilirse de dış tarafta görülen bu katlama tipi MS 1. yy'dan itibaren İslami Dönem'e kadar uzanan geniş bir ağırlığa tarihlenen bardak ya da kavanoz tiplerinde de karşımıza çıkmaktadır<sup>591</sup>. Bunun yanında 116 no.lu parçayı tarihlendirmeye yardımcı olabilecek bir veri ele geçmemiştir.

### 3.3.1.7. Yuvarlatılmış Ağızlı Kaseler (Lev. 20, No. 117-120)

Laodikeia repertuarında Orta İmparatorluk Dönemi'nden itibaren görülen yuvarlatılmış ağızlı kaseler MS 3.-4. yy'da da kent içerisinde yoğun şekilde kullanılmaya devam etmiştir.

*Tip 1* grubundaki **117** ve **118** no.lu kaseler, yuvarlatılmış ağız kenarından dışa doğru açılarak olasılıkla yarı küresel gövdeye geçmişlerdir. Kaselerin ağız kenarı altında ve boyun üzerinde yatay ince bant biçimli çıkıntı profiller bulunur. Her iki örnek de yarı saydam beyaz renktedir<sup>592</sup>. Laodikeia örneklerinde dipleri bulunamamış olsa da bu kaselerin çoğunlukla konkav bir dip ile sonlandığı görülür. Ağız çapları doğrultusunda çalışma içerisinde kase olarak değerlendirilen bu profil, kavanozlar ile oldukça benzerlik

<sup>589</sup> Czurda Ruth 2007, 77-78, Taf. 10, no. 184.

<sup>590</sup> Jackson Tal 2012, 190, Fig. 8.5, no. 5 (*Horvad Meşad*).

<sup>591</sup> Meyer 1992, 88, Pl. 19, no. 524-526 (*Quseir Al-Qadim*); Shepherd 2002, Fig. 11.6, no. 126 (*Nikopolis*-MS 1. yy); Rutti 1991, 88, Taf. 76, no. 1672-1674 (*Augusta Raurica*-MS 1.-4. yy).

<sup>592</sup> Üretim sonrasında camda kısmen reaksiyona giren silika kristalleri ve gaz kabarcıkları kütleleri kısmen ya da tam opaklaşma yaratabilirken, opaklaştırıcı maddeler de eklenebilir. Ayrıntılar için Bkz. Henderson 2013, 77.

taşırken, ince cidarlı örnekleri ise nadiren bardaklar ile de ilişkilendirilmiştir<sup>593</sup>. Formun benzer örnekleri MS 3.-4. yy aralığına tarihlendirilmekle birlikte<sup>594</sup> **117** no.lu DBK Kuzey Kule buluntusu MS 1. ve 3 .yy'a tarihlendirilen cam formları (no. 10 ve 40) ve MS 4. yy"ın ikinci yarısına ait sikke verileri ile birlikte dolgu toprak içerisinde ele geçmiştir.

*Tip 2* grubundaki **119** ve **120** no.lu kaseler, yuvarlatılmış ağız kenarı altında hafif bir içbükey profil ardından dışa açılarak gövdeye iner. Bu form da çoğunlukla konkav bir dipile tamamlanır. Yaygın kullanıma sahip benzer kaseler, Erken İmparatorluk Dönemi'nden başlayıp, MS 6. yy'a kadar uzanan bir aralığa tarihlendirilmişlerdir<sup>595</sup>. **120** no.lu kaseenin katman verileri MS 4. yy ortası ve yüzyılın son çeyreğine aittir.

### **3.3.1.8. Tabak/Kase Kaideleri ve Tabak Tabla Parçaları (Lev. 21-22, No. 121-130)**

Tabakların ve kaselerin form bütünlüğüne dair tespit edilebilen diğer parçaları kaideleridir. Bunlar çoğunlukla çeşitli yükseklik ve açılara sahip halka kaidelerdir. Saldern'e göre bu kaideler üretim sırasında değil, sonrasında kap altına yerleştirilmiş ve Erken İmparatorluk Dönemi'nden, Erken Bizans Dönemi'ne uzanan süreçte benzer tipte üretilmişlerdir<sup>596</sup>.

*Tip 1* grubundaki **121-126** no.lu kaidelerin yüksekliği 1-3 cm, çapları ise 7-16 cm arasındadır. Söz konusu bu ölçüler, bunların tabak ya da daha büyük olanlarının sunu çanaklarına ait olduğunu gösterir. Kaidelerin kenar açıları bazen dik şekilde inerken bazen hafif dışa doğru da açılabilir. Bunun yanında **123** ve **124** no.lu örneklerde görüldüğü gibi, bazı örneklerin dış yüzlerinde basit çizgisel süslemeler de bulunur. Kazıma tekniği ile yapılmış daha özenli bezemeler ise genellikle tabakların iç kısımlarına uygulanır. **126** no.lu Kuzey (Kutsal) Agora Güney Portik buluntusu tabağın iç yüzünde, tondoyu bant biçiminde çeviren başak demeti bezeme yer alır. Dönem içerisindeki sade örneklerden,

<sup>593</sup> Grose 2017, 130, Pl. 16, no. 279 (*Cosa*-MS 2.-3. yy).

<sup>594</sup> Akkuş 2011, 18, Lev. 12, no. 47-48 (*Metropolis*-MS 3.-4. yy); Honroth 1984, 158-159, Taf. 43, no. G39 (*Pergamon*).

<sup>595</sup> Akkuş Koçak 2021, 89-90, Lev.19, no.189 (*Metropolis*-MS 3. yy sonu-4. yy başı); Akkuş 2011, 16, Lev. 2, 4, no. 10, 17 (*Metropolis*-MS 2.-3. yy); Özet 1998, 138, no. 91 (*Bodrum Müzesi*-MS 4.-5. yy); Gürler 2000, 78, no. 94-95 (*Tire Müzesi*-MS 2.-3. yy); Çakmaklı 2017, 291, Lev. 1, no. 3 (*Zeus Labraundos*-Erken Roma Dönemi); Gassner 1997, 216, Taf. 69, no. 897 (*Ephesos*-MS 400); Schätzschock 2005a, 376, Taf. 230, G26 (*Ephesos Yamaçevler*-MS 3. yy'ın üçüncü çeyreği); Burdajewicz 2011, 26, Fig. 2B, no. 30 (*Hippos*); Meyer 1988, 191, Fig. 6.O (*Jerash*-Erken Bizans Dönemi); Shepherd 2002, 344, Fig. 11.3, no. 372 (*Nikopolis*-MS 4.-6. yy).

<sup>596</sup> von Saldern 1980, 67.

süslemesi ve şeffaf rengi ile farklı bu tabağın katman verileri MS 4. yy'ın ilk çeyreği ve ikinci yarısına aittir.

*Tip 1* grubuna ait bu kaideler, tabak ve kase formları ile bağlantılı olarak yüzyıllar boyunca kesintisiz şekilde kullanılmıştır. Benzer örnekler, genel olarak Orta İmparatorluk Dönemi'ne verilmekle birlikte MS 7. yy'a kadar uzanır<sup>597</sup>. *Tip 1* grubundaki parçaların kent içerisindeki katman verileri ise MS 3. yy ile 4. yy sonuna aittir.

*Tip 2*'deki **127** ve **128** no.lu kaideler alçak formdadır. **127** no.lu kaide daire kesitli cam şeridin kabın altına tek kat dolması ile yapılmıştır. 7 cm çapında ve küresel gövdeli bir tabağa ait olması gereken bu kaidenin *Dülüktepe* kazılarında bulunmuş benzeri ise silindirik gövde formu bardak/fincan olarak tanımlanmıştır<sup>598</sup>. Benzer halka kaidelerin *Isings Form 85b* sınıflandırmasına dahil edildiği ve MS 3. yy'a tarihlendirildiği görülürken<sup>599</sup>, no. **127**'nin katman verileri MS 4. yy'ın birinci yarısına işaret eder.

**128** no.lu kaidenin tondosunun iç yüzünde kesme tekniği ile yapılmış bezemeye ait mevcut iki kısa çizgi görülür. Laodikeia Kilisesi'ndeki çalışmalarda bulunan bu parça, düz devam eden tablası ile dini ritüellerde kullanılmış bir tepsi ya da sunu kabı olabilir. Katman sikke verileri MS 4. yy sonuna ait olup aynı zamanda cam ağırlık (no. 505) ile birlikte bulunmuştur.

Kaideler dışında **129** ve **130** no.lu iki tabla parçası da çalışmaya dahil edilmiştir. **129** no.lu örnek üzerinde kesme tekniği ile yapılmış helezonik daire bezeme görülür. Düz bir plaka biçiminde olan bu parça, **128** no.lu örnek gibi bir tepsi/sunu kabına ait olmalıdır. Benzer helezonik kesme bezemeli parçalar, *Atina Agorası*'nda ve *Augusta Raurica*'da Geç Roma Dönemi'ne tarihlendirilmişlerdir<sup>600</sup>.

**130** no.lu tabak tablası üzerinde kesme tekniği ile yapılmış ve bir daire içerisine yerleştirilmiş çizgisel başak/balıksırtı motif yer almaktadır. Şeffaf renkli ve ince işçilikli

<sup>597</sup> Gençler Güray 2013, 179, Çiz. 1, no. 5 (*Menderes Magnesiası*-Orta Roma İmparatorluk Dönemi); Akkuş Koçak 2021, 87, Lev. 14, no. 140, 149-150 (*Metropolis*-MS 3.-5. ve 7. yy); von Saldern 1980, 67-68, Pl. 25, no. 463, 470 (*Sarveis*-MS 5.-6. yy); Czurda Ruth 2007, 131, Taf. 16, no. 507 (*Ephesos*-MS 3. yy); Weinberg-Stern 2009, 107, Fig. 16, no. 259-260 (*Atina Agorası*-MS 3. yy ortaları); Hayes 1975, 142, Pl. 36, no. 591 (*Royal Ontario Museum-Kıbrıs kökenli*-MS 4. yy); Meyer 1992, 25-26, Pl. 6, no. 115 (*Quseir Al-Qadim*); Rutti 1991, 45, Taf. 42, no. 920, 922 (*Augusta Raurica*); Hayes 1978, 190, Fig. 2, no.12 (*Kartaca*-MS 4. yy).

<sup>598</sup> Höpken 2012, 37, Fig. 1.3, no. 6-7 (MS 256 öncesi).

<sup>599</sup> Isings 1957, 102-103; Taştemür 2007, 41, no. 61 (*Klaros*-MS 3. yy).

<sup>600</sup> Weinberg-Stern 2009, 88, Pl. 17, Fig. 11, no. 170 (*Atina Agorası*); Rutti 1991, 44, Taf. 41, no. 884-886 (*Augusta Raurica*).

tabak üzerinde görülen bezeme, *Pergamon*'da MS 3.-4. yy'a tarihlenen bir kasenin ağız kenarında görülür<sup>601</sup>. Söz konusu bezemeye Laodikeia'da pişmiş toprak formlar üzerinde de sıkça rastlanır<sup>602</sup>. Katman içerisinde MS 3.-4. yy'a tarihlendirilen silindir gövdeli şişe/sürahi dip parçası ile (no. 431) birlikte bulunmuştur.

### 3.3.2. Kalın Cidarlı Kaplar (Lev. 23-24, No. 131-144)

Çalışmalarda tespit edilen bir grup, kase ve şişe formlarına uygunluk göstermelerine karşın, yapısal özellikleri ile ayrı bir sınıfa yerleştirilmiştir. Buluntular üfleme tekniği ile üretilmiş olmalarının yanında, kalın cidarları ve koyu yeşil renkleri ile farklılık taşır.

*Tip 1*'deki **131-137** no.lu örnekler konik gövdeli kaseler grubundadır. Bazı örneklerde yapılabilen eşleştirme ile konkav bir dibe sahip oldukları görülür. Ağız kenarları çoğunlukla yuvarlatılmışken, no. **135** ve **136**'da ağız kenar profili aşağı doğru sarkıtılmış, **137** no.lu örnekte ise içe doğru katlanmıştır. Kalın cidarlı kaselerin büyük bölümünün ele geçtiği katman verileri MS 4. yy'ın ikinci yarısı ve 5. yy'ın birinci yarısına tarihlendirilmektedir.

*Tip 2* grubundaki **138-142** no.lu örnekler ise büyük boyutlu şişelere ait ağız-boyun parçalarından oluşur. 14-16 cm çapındaki ağız ölçüleri biçim olarak bazı farklılıklar taşısa da tümü huni formu olup boyunları silindirik biçimlidir. Gövdelerine dair bir veri bulunamamakla birlikte, bazılarının dipleri **143** ve **144** no.lu örneklerdeki gibi konkav biçimli olmalıdır. Bu grubun katman verileri *Tip 1* kase örnekleri ile aynı dönemde kullanıldıklarına işaret eder.

Büyük ölçekli ve kalın cidarlı bu formlar, bazı yayınlarda nekropol alanlarında bulunmaları dolayısıyla *olla* formu ile ilişkilendirilmişlerdir<sup>603</sup>. Renkleri ve kalınlıkları göz önüne alındığında ışığı ve ısıyı geçirmezlik özelliğine sahip olarak üretilmiş olmaları, sofraya işlevinden çok, bir işlik ya da dükkan bünyesinde satışa hazır ürünlerin saklanması/depolanmasında kullanılmış olduklarını düşündürür. Bu forma ait buluntuların ele geçtiği sektörler çoğunlukla Stadyum Caddesi ve Kuzey (Kutsal) Agora hafriyat alanıdır. Stadyum Caddesi'nde portik gerilerinde yer alan dükkan/atölye sıraları

<sup>601</sup> Schwarzer-Rehren 2021, 169, Pl. 5, no. 45.

<sup>602</sup> Şimşek 2021, 90, Lev. 66, no. 383.

<sup>603</sup> Patara örneği *olla* olarak tanımlanmıştır. Baybo 2003, 56, Çiz. 52-53, no. 299-311.

ile ilişkilendirilebilecek kalın cidarlı bu kapların, hafriyat alanı buluntuları da MS 494 depreminde yıkılan ve alana yığılan üretim/satış mekanları ile bağlantılı olmalıdır. Bunun yanında benzer formların nadiren görülmesi ve **133** no.lu kasenin dip parçasının deforme durumda bulunmuş olması (**Figür 39**) gruba dair yerel üretim fikrini güçlendirir.



**Figür 39.** 133 No.lu kase üzerinde görülen deformasyon

### 3.3.3. Minyatür Kaseler (Lev. 25, No. 145-146)

**145-146** no.lu minyatür kaselerin dar ve sığ gövde hacimleri yemek sunumundan çok *sosluk* ya da *tepsi* olarak kullanılmış olabileceğini düşündürür. Pişmiş topraktan yapılan örnekleri yanında, metal üretimleri de bulunan bu tip küçük kaseler, Roma yemek kültürü ile bağlantılı olarak günlük yaşamda sıkça kullanılmıştır<sup>604</sup>. Dolayısıyla bu formun özellikle değerli soslar için cam örneklerinin de üretilmiş olması olağandır.

**145** ve **146** no.lu minyatür kaselerin yuvarlatılmış ağız kenarı ve sığ gövdeleri, no. **146**'daki gibi alçak halka bir kaide üzerinde son bulmaktadır. *Rhone*'de bulunan biraz daha kalın cidarlı bir benzeri MS 1. yy'a tarihlendirilmiş ve minyatür tepsi olarak tanımlanmıştır<sup>605</sup>. Aynı katman içerisinde bulunmuş minyatür kaselerin diğer verileri MS 3. yy'ın ikinci yarısı ile 4. yy'ın ikinci yarısına ait olmakla birlikte buldukları alanın dolgu toprak seviyesi olması tarihlendirme açısından kesin bir yorumu zorlaştırır.

### 3.3.4. Kavanozlar (Lev. 25-27, No. 147-165)

Antik dönemde de günümüzde olduğu gibi depolama ve saklama işlevli en yaygın kullanılan formların başında kavanozlar yer alır. Farklı tiplerde üretilmiş kavanozlar ile hemen her yerleşimde sıkça karşılaşılmaktadır. Devam eden uzun süreli

<sup>604</sup> Höpken-Çakmaklı 2015, 9, 19.

<sup>605</sup> Foy-Nenna 2001, 238, Fig. 28.

kullanım, form gelişimi açısından tarihlendirmeyi zaman zaman zorlaştırır. MS 3.-4. yy'da ortaya çıkan bazı tiplerin 11. yy'a kadar keskin değişimlere uğramadan üretildiği görülür<sup>606</sup>. Bunun yanında Geç Antik Çağ sonrasına tarihlendirilen kavanozların ise öncüllerine kıyasla daha uzun boy ve daha kalın bir cidara sahip olduğu belirtilir<sup>607</sup>.

Kavanozların form açısından kaseler ve bardaklar ile olan benzerlikleri tanımlamalarda zaman zaman ikileme neden olabilmektedir. Bu açıdan ağız çapının 6-8 cm olduğu formların kase kullanımını için daha dar olabileceği düşünülür. Ancak bardak ile olan ayrımında çoğu kez form bütünlüğüne ihtiyaç duyulmaktadır. Kavanozlardaki dışa çekilmiş ağız profili ve küresel/torba biçimli gövde formunun içme eyleminde çok da tercih edilmemiş olması gerekir.

Bugüne kadar az sayıda kavanozun kapağı ile birlikte bulunmuş olması<sup>608</sup>, ağızlarının genellikle boyunlarına sabitlenen bir kumaş parçası ile kapatılmış olduğunu düşündürür<sup>609</sup>. Ağız kenarının çoğu formda dışa çekilmesi sonucu boyunda oluşan içbükey açığı da bu durumla ilgili olmalıdır. Pek çok maddenin saklanması yanında, kavanozların unguentariumlar gibi kozmetik ve ilaç depolamak amacıyla da kullanıldıkları bilinmektedir<sup>610</sup>.

Laodikeia'da yürütülen çalışmalarda kavanozlara ait çok sayıda parça ele geçmiştir. Tez kapsamına alınan örnekler ağız tiplerine göre sınıflandırılmış olup bazılarının kaide-dip eşleştirmesi yapılabilmektedir.

*Tip 1* grubundaki **147** ve **148** no.lu örneklerin ağız kenarları kalınca yuvarlatılmış ve hafif yukarı doğru bir açıyla dışa çekilmiştir. Boyundan gövdeye geçişte belirgin bir hat görülür. Bazı yayınlarda benzer profiller kase ya da bardak olarak tanımlanır. Yuvarlatılmış ağızlı kaseler ile profil yönünden oldukça benzer olan formun, ağız çaplarının 6-8 cm arasında olan örnekleri kavanoz başlığı altında değerlendirilmiştir. Bu

---

<sup>606</sup> Çömezoğlu 2010, 145-146, Çiz. 5, no.16-17 (*Demre*).

<sup>607</sup> Israeli 2003, 234.

<sup>608</sup> Atila-Gürler 2009, 118, no. 187 (*Bergama Müzesi*'nde bulunan kavanoz formu kapağı ile sergilenmektedir ve krem kabı olarak tanımlanmıştır. MS 1.-2. yy).

<sup>609</sup> Israeli 2003, 234.

<sup>610</sup> Ürdün *Gadara*'da (*Umm Qais*) bir dışçıye ait olduğu belirlenen mezar içerisinde metal tıbbi aletler ile birlikte cam bir kavanoz ele geçmiştir. Yine kadınlara ait olan birçok mezar içerisinde de cam kavanozların bulunması formun kozmetik ve tıbbi kullanımını destekleyici örneklerdendir (Israeli 2003, 234; Akkuş Koçak 2021, 24; Vessberg-Westholm 1956, 198). Antik dönemde bir cam kavanozun içinde ne olduğu ise kabın formundan anlaşılabilirdi (Höpken 2010a, 382, dn. 21).

tipin, Erken İmparatorluk Dönemi'nden MS 5. yy'a uzanan bir aralığa tarihlendirildiği<sup>611</sup>, Laodikeia buluntularında ise katman verilerinin çoğunlukla MS 4. yy'ın birinci ile ikinci yarısına ait olduğu görülür.

*Tip 2* grubundaki **149-153** no.lu kavanozların kalın ve yuvarlatılmış ağız kenarları dışa belirgin bir şekilde çekilmiş ve böylelikle boyunda derin bir içbükey hat oluşmuştur. Isings, *Form 94* olarak grupladığı bu kavanozların MS 2.-4. yy aralığına tarihlendirildiğini söyler<sup>612</sup>. Ağız çapları 6-7 cm arasında, gövdeleri küresel ya da torba formudur. **152** no.lu Batı Tiyatrosu örneğinin, tabanına kalınca cam hamuru dolanarak yapılmış kaidesi ile uzunluğunun ortalama 8 cm olduğu anlaşılır. Benzer olan *Metropolis* buluntusu ise *yuvarlatılmış ağız kenarlı ayaklı bardak* olarak tanımlanmıştır<sup>613</sup>. Grup içerisindeki DBK buluntularının dolgu toprak seviyesi içerisinde bulunmasının yanında **152** no.lu kavanozun katman verileri MS 3. yy'ın birinci yarısına aittir.

Septimius Severus Nymphaeumu Mekan 2'de bulunmuş **153** no.lu örnek dışa çekilerek yapılmış halka kaideye ve küresel bir gövdeye sahiptir. Tahmini yüksekliği 5.5 cm olan form, dışa çekilmiş ağızlı kaseler ile benzerlik taşısa da 6 cm'lik ağız çapı kavanoz için daha uygundur. MS 5. yy'ın birinci yarısına sonuna bir sikke ile bulunmuş olup benzer ağız formunun MS 1.-2. yy aralığından 5. yy'a uzanan örnekleri ile karşılaşılmaktadır<sup>614</sup>.

*Tip 3* grubu **154-156** no.lu kavanozların yuvarlatılmış ağız kenarları, dışa doğru çok hafif bir profille çıkmıştır. Cidarları diğer tiplerin örneklerine kıyasla çok daha incedir. Ağız çapları 6-8 cm arasında değişirken, gövdeleri genellikle torba formudur. Asopos Tepesi II'de bulunan **156** no.lu örneğin kalın cidarlı hafif konkav bir dibe ve ortalama 7 cm yüksekliğe sahip olduğu görülmüştür. **156** no.lu parçanın katman verileri

---

<sup>611</sup> Savur Yıldız 2016, 17, no. 10 (*Smyrna Agorası*-MS 3.-5. yy); Çakmaklı 2017, 281, Lev. 1, no. 3 (*Zeus Labraundos*-Erken İmparatorluk Dönemi); Akkuş 2011, 16, Lev. 4, no. 23 (*Metropolis*-MS 2.-3. yy); Erten 2018, 109, Lev.11.a, no. 38 (*Silifke Müzesi* örneği bardak grubuna dahil edilmiştir. MS 1.-2. yy); Gürler-Lafli 2010, Fig. 3.12, no. 16 (*Smyrna Agorası*).

<sup>612</sup> Isings 1957, 111.

<sup>613</sup> Akkuş Koçak 2021, 95, Lev. 24, no. 227 (MS 3.-4. yy).

<sup>614</sup> Savur Yıldız 2016, 17, no. 11 (*Smyrna Agorası*-MS 3.-5. yy); Taştemür 2007, 38, no. 37 (*Klaros*-MS 4. yy); Czurda Ruth 2007, 110, Taf. 14, no. 396-397 (*Ephesos*-karışık katman); Honroth 1984, 153, Taf. 41, no. G13 (*Pergamon*); Lightfoot 1993b, 177, Fig. 122, no. 35 (*Sagalassos*-MS 4. yy); Gregl-Lazar 2008, 126, Pl. 16, no. 6 (*Bakar*-MS 1.-2. yy); Foy-Nenna 2001, 273, Fig. 163 (*Rhone*-MS 1.-3. yy); Demierre Prikhodkine 2005, 64, Fig. 8.a (*Eretria*-MS 4. yy); Hayes 1975, 150, Pl. 39, no. 618 (*Royal Ontario Museum*-MS 1.-2. yy).

MS 1.-3. yy aralığına ait olup MS 2.-4. yy'a tarihlendirilen benzerleri yanında<sup>615</sup> form için bardak tanımlaması da yapılabilir.

**157-159** no.lu ağız kenarı parçaları *Tip 4* grubuna dahil edilmiştir. Yuvarlatılmış kalın ağız kenarları dike yakın bir açığa sahiptir. Weinberg-Stern bu kavanozların ağız biçiminin MÖ 1.-MS 1. yy'a tarihlendirilen *Filistin* üretimi pişirme çömlüklerine benzediğini söyler<sup>616</sup>. Ağız çapları 6-8 cm arasında, gövdeleri ise yarı küresel/küreseldir. Benzer ağız profillerinin genellikle MS 1.-4. yy aralığına tarihlendirildiği<sup>617</sup>, daha büyük çapa sahip olan örneklerinin ise *olla/küp* olarak tanımlandığı görülür. *Tip 4* grubundaki bu kavanozların katman verileri dikkate alındığında formun Laodikeia örneklerinin MS 4. yy'ın ortalarına verilmesi mümkündür.

*Tip 5* grubundaki **160-164** no.lu kavanozlar hafif dışa çekilmiş ağızlı, iç bükey boyunlu ve gövdeleri torba formludur. Gövde cidarları ağızlarına kıyasla çok daha incedir. Kavanozların günlük kullanım ile ilişkili genellikle açık yeşil renkli ve bezemesiz üretildikleri görülürken, Batı Nekropolü'nde Mezar 1 içerisinde bulunan **160** no.lu kavanoz bezemesi ile farklılık taşımaktadır. Açık sarımsı yeşil renkli kavanozun boynu üzerinde cam bünyesi ile bütünleşen kırmızı renkte cam ile yapılmış bir çizgi bezeme görülür (*Figür 40*). Renk ve bezeme özellikleri dikkate alındığında MS 1.-2. yy aralığı verilebileceği gibi, tipolojik özellikleri ile Orta İmparatorluk Dönemi sonlarına tarihlendirilen dışa katlamalı ağızlı tabak (no. 97) ile aynı kontekste bulunmuştur. Bunun yanında benzer bezemeye sahip *Jerash* buluntusu ise Erken Bizans Dönemi katmanlarından ele geçmiştir<sup>618</sup>. **161** no.lu kavanoz ise optik üfleme<sup>619</sup> tekniği ile üretilmiş olup ağız kenarı altından gövde üzerine inen burgu yiv bezeme görülmektedir<sup>620</sup>. Bu dönemde hem kent repertuarı hem de genel cam tipolojisi içerisinde optik üfleme kavanoz örnekleri ile sıkça karşılaşılmaktadır.

<sup>615</sup> Gençler 2000a, 60, Çiz. 12, no. 58 (*Smintheion* örneği bardak grubuna dahil edilmiştir.-MS 2.-3. yy).

<sup>616</sup> Weinberg-Stern 2009, 139, Fig. 19, no. 317 (*Atina Agorası*-MS 4. yy).

<sup>617</sup> Baybo 2003, 57, Çiz. 53, no. 307 (*Patara*-MS 1. yy); Çakmaklı 2017, 286, Lev. 4, no. 16 (*Zeus Labraundos*-MS 3.-4. yy); Semiz 2021, 37, Lev. 3, no. 17 (*Zeugma*-Erken İmparatorluk Dönemi); Lauwers *et.al.* 2006, 179, Fig. 2 (*Sagalassos*-MS 4.-5. yy)-Meyer 1992, 31, Pl.10. no. 223 (*Quseir Al-Qadim*); Rutti 1991, 101, Taf. 88-89, no. 1982-1983, 2007-2009 (*Augusta Raurica*-MS 1.-3. yy).

<sup>618</sup> Meyer 1988, 191-193, Fig. 6.W.

<sup>619</sup> Stern'e göre tekniğin optik üfleme gibi modern bir terimle adlandırılması doğru olmamakla birlikte, genişletilmiş *nervürlü/kaburgalı* tanımlaması daha doğrudur. Stern 2010, 28.

<sup>620</sup> MS 1. yy'ın üçüncü çeyreğinden beri bilinen bu yöntem, MS 4. yy'dan itibaren moda olmuş ve farklı pek çok form üzerinde uygulanmıştır. Özellikle gümüş kaplar üzerinde görülen bu burgu yivlerin, cama uygulanması ile birlikte dönem içerisinde cam ürünlere farklı bir estetik kazandırmıştır. Optik üfleme





**Figür 40.** 160 no.lu kavanoz parçası

Bu grup içerisindeki **162-164** no.lu kavanozların uzun torba formlu gövdeye ve çekilerek yapılmış ya da tüp kesitli alçak halka kaideye sahip oldukları anlaşılır. Yükseklikleri ise ortalama 11-12 cm arasındadır. Forma dair *sarkık* ya da *armut gövdeli bardak* tanımlaması ile de karşılaşılr<sup>621</sup>. Benzer formdaki kavanozların, özellikle boyun üzerinde ip bezeme bulunan örneklerinin yaygın bir kullanıma sahip olup olduğu görülürken<sup>622</sup> *Kıbrıs* örnekleri ise yerel üretim olarak değerlendirilmiştir<sup>623</sup>. *Tip 5* grubundaki örneklerin katmanlarında en erken MS 3. yy'ın birinci yarısı ile en geç 4. yy'ın ikinci yarısına tarihlendirilen veriler ile karşılaşılmıştır. Formun Laodikeia Kuzeydoğu Nekropolü'nde bulunan yayınlanmış örneği ise MS 4. yy'ın birinci yarısına tarihlendirilmiştir<sup>624</sup>. Bu bağlamda *Tip 5* grubundaki kavanozların kent içerisindeki genel kullanımları MS 3.-4. yy sonuna ait olmalıdır.

Ağız kenarı içe katlanmış ve olasılıkla torba formlu devam etmiş **165** no.lu minyatür kavanozun benzer bir örneği tespit edilememiş olmakla birlikte kent repertuarı içerisinde de tek buluntu ile temsil edilmektedir. 4 cm'lik dar bir ağız çapına sahip minyatür kavanozun katman verileri ise MS 4. yy *sonu* 5. yy başına tarihlendirilmektedir.

teknığının ayrıntıları için Bkz. Fleming 1999, 109, Fig. E.52; Israeli 2003, 164,174; Grose 2017, 116; Weinberg-Stern 2009, 139; Stern 2010, 27-28; Riemenschneider 1989, 11.

<sup>621</sup> Höpken-Çakmaklı 2015, 151, no. 341 (*Medusa Müzesi* örneği armudi gövdeli bardak olarak tanımlanmıştır.); Eker 2016, 79-80, no. B72 (*Tokat Müzesi* örneği sarkık gövdeli bardak olarak tanımlanmıştır.).

<sup>622</sup> Çakmaklı 2007, 111, Lev. 18, Çiz. 20, no. 31 (*Uşak Müzesi*); Soslu 2022a, 673, no. 267 (*Burdur Müzesi*-MS 3.-4. yy); Oliver 1980, 87-88, no. 119-122 (*Carneige Museum*-MS 3.-4. yy); Riemenschneider 1989, 23, Taf. 3.8, no. 24 (*Altenessen Museum*-MS 2.-3. yy); Barkoczi 1996, 31, Taf. 4, no. 38-39 (*Bildenden Museum*-MS 2.-3. yy); Vitto 2010, 70-71, Fig. 11, no. 1-2 (*Iqrit*).

<sup>623</sup> Vessberg-Westholm 1956, 208, Fig. 45, no. 23-27.

<sup>624</sup> Şimşek vd. 2011, 508, no. 364 (L.06.KDN.M11.05).

### 3.3.5. Şiše ve Sürahiler

#### 3.3.5.1. Prizmatik Gövdeli Şiše ve Sürahiler (Lev. 28-29, No. 166-175)

MS 1.-2. yy'a tarihlendirilen ve Erken Roma İmparatorluk Dönemi başlığı altında değerlendirilen **35** ve **36** no.lu Asopos Tepesi II buluntularının dışında, prizmatik gövdeli şişe/sürahilerin Geç Roma İmparatorluk Dönemi örneklerinin kent içerisinde daha yoğun bir kullanıma sahip olduğu görülür. A Evi ve DBK Kuzey Kule, buluntu yoğunluğu açısından öne çıkan sektörlerdir.

Gövdeleri kalıba üfleme tekniği yanında, serbest üfleme tekniği ile de üretilen bu formun<sup>625</sup>, kalıp üretimleri daha kalın bir cidara ve keskin hatlara sahip olup tabanlarında çoğunlukla çeşitli bezemeler bulunur<sup>626</sup>.

**166-169** no.lu *Tip 1* grubu, bitkisel, geometrik, çark ve dil motifi bezemelere sahip diplerden oluşur. Buluntular, küçük parçalar ya da çoklu kırıklar halinde ele geçmiştir. **166** no.lu parçanın tabanında, merkezdeki çanak kısmından çıkan çiçek/rozet bezemesinin yarısı görülürken, no. **167**'nin ise yalnızca daire içerisine alınmış bir geometrik şekil olduğu anlaşılır<sup>627</sup>. A Evi buluntusu her iki parçanın ait olduğu kontektlerde MS 3 yy sonu 4. yy'ın ikinci yarısına ait sikke verileri bulunmaktadır.

**168** ve **169** no.lu DBK örnekleri aynı katmanda bulunmuş olup no. **168**'in tabanı dört köşeden çıkan dil motifinin merkezde birleşmesi ile bezenmiştir. **168** no.lu örneğin tabanında yer alan bezemenin nadir görülmesi yanında<sup>628</sup>, **169** no.lu örnekte görülen daire içerisine alınmış üç kollu rozet betimlemesinin bir benzeri *Metropolis* repertuarında yer

<sup>625</sup> Isings 1957, 63-64; Erten Yağcı 1993, 168; Fleming 1999, 63; Israeli 2003, 253; Hayes 1975, 47; Weinberg-Stern 2009, 111.

<sup>626</sup> Charlesworth 1966, 28; Çizmeli Öğün-Özcan 2013, 55; Tek 2007, 158. Anadolu'daki bazı örnekler için Bkz. Gençler Güray 2013, 175, Çiz. 3, no. 6 (*Menderes Magneisasi*); Erten 2018, 250-251, Lev. 14, no. 101 (*Silifke Müzesi*); Baybo 2003, 31, 44, Çiz. 22, no. 134 (*Patara*); Özet 1998, 111, no. 71 (*Bodrum Müzesi*); Erten 2015, 17, Lev. 5.a-b (*Olba*); Lightfoot-Arslan 1992, 107-112, no. 56-61 (*Yüksel Erimtan Koleksiyonu*); Akkuş Koçak 2021, 80, Lev. 8-9, no. 86-87 (*Metropolis*); Gençler 2009, 48, Çiz. 7, no. 62-65 (*Elaiussa Sebaste*); Baybo 2016, 85, Lev. 37, B-221 (*Limyra*).

<sup>627</sup> Daire içerisindeki şeklin dört dilime ayrılmış çarpı biçimli bezemeye benzerliği söz konusudur. Rutti 1991, 336, Taf. 124, no. 3194 (*Augusta Raurica*); Triantafyllidis 2006b, 383, Pl. 3, GR 37 (*Rhodos-MS 2. yy*); Foy 2006, 471, Pl. 1, F-CAR 257 (*Arles*); Foy 2011, 93, Pl. 5, F-CAR 289-290 (*Rhône*).

<sup>628</sup> Daha sivri uçlu petallere sahip benzer örnekler için Bkz. Amrein 2006, 215, Pl. 5, CH 27 (*Avenches*); Buljevic 2011, 186, Pl. 4, CRO-SP16 (*Split Museum*).

alırken<sup>629</sup> cam tipolojisi içerisinde geniş bir coğrafi yayılıma da sahip olduğu anlaşılır<sup>630</sup>. Katman verilerinde tarihlendirmeye yardımcı tek veri 59 no.lu kesme bezemeli gövde parçası olup bu açıdan DBK buluntusu prizmatik formlu bu diplerin tarihleri MS 3. yy'a verilebilir.

Laodikeia prizmatik gövdeli şişe/sürahilere ait *Tip 2* grubu, tabanında yazıt bulunan örneklerden oluşur. A Evi Kuzey Sokak'ta bulunan **170** no.lu şişe, dik şekilde yuvarlatılmış ağız kenarı, omuzda ise belirgin bir "S" profiline sahiptir. Koyu yeşil renkte üretilmiş şişe/sürahinin tabanında kısmen okunabilen Grekçe bir yazıt bulunur (**Figür 41**). Bu yazıtlar genellikle daire içerisine alınsalar da 170 no.lu örnekte tabanın dört kenarına karşılıklı ikişer ve üçer harf gelecek şekilde yerleştirilmiştir. Okunabilen kısımlarında olasılıkla **?AP/Θ?/?NI/OA** harfleri görülmektedir. Grekçe harflerin oluşturduğu bu kümeye dair bir isim önerisinde bulunamamakla birlikte, benzer dizilimin de bir örneği ile henüz karşılaşılmamıştır. Harf karakteri ve taban üzerine yerleştirme biçimi ile *Atina Agorası* buluntusu ile benzerlik taşımaktadır<sup>631</sup>. **170** no.lu bu şişe yine bir prizmatik dip parçası ile (no. 173) ile birlikte bulunmuştur.



**Figür 41.** 170 no.lu yazıtlı prizmatik dip parçası

<sup>629</sup> Akkuş 2011, 23, Res. 16, Lev. 19, no. 107 (Söz konusu bu parça tarihlendirilen bir tabakadan ele geçmemekle birlikte benzer gövde yapısına sahip şişe/sürahiler doğrultusunda MS 1.-4. yy aralığına tarihlendirilmiştir).

<sup>630</sup> Isings 1971, 29 Fig. 14, no. 19 (*Limburg Museum-Maastricht Belfort* buluntusu-MS 2. yy); Sablerolles 2006, 42, Pl. 15, BV 26 (*Flanders*-MS 2. yy'ın ikinci yarısı); Cruz 2006, 332, Pl. 2, P-Car 019 (*Castelo Branco*); Triantafyllidis 2006b, 383, Pl. 4, GR 47 (*Rhodos*-MS 2. yy); Nenna 2006b, 449, Pl. 1, ESC 16 (*Maximianon*).

<sup>631</sup> Weinberg-Stern 2009, 157, Pl. 34, no. 386 (*Atina Agorası* buluntu MS 4.-5. yy'a tarihlendirilmiştir).

171 no.lu kırık dip parçası üzerinde ise tanımlanamayan bir şekil, olasılıkla bir yazıtta ait olması **Π** harfinin yer aldığı görülür. Söz konusu bu parça MS 4. yy'ın sonuna ait bir sikkeler ile birlikte bulunmuştur.

Şişelerin dibinde yer alan yazıtların kabın üretildiği atölye<sup>632</sup> ya da üreten ustanın adı<sup>633</sup> ile bağlantılı olabileceği düşünülmektedir. Bu ayrımın yanında, söz konusu yazıtların amphora kulplarında olduğu gibi hem üretici hem de içerisindeki malzemeyi tanımlayan bir sembol olduğu fikri de ileri sürülmüştür<sup>634</sup>. Grekçe yazıt bulunan örneklerin daha çok kişi adlarını temsil ettiği<sup>635</sup> ve Doğu Akdeniz'e verildiği<sup>636</sup>, Latin harfleri bulunanların ise batı atölyeleri ile ilişkilendirildiği belirtilir<sup>637</sup>.

Diplerinde yazıt bulunan prizmatik şişelerin İmparatorluğun batı topraklarında daha yaygın olarak üretildiği ve kullanıldığı belirtilse de<sup>638</sup> ticaret ile bağlantılı olarak doğuda da geniş bir yayılım alanı olduğu nettir. Yazıtlı örneklerin genel olarak MS 1.-3. yy aralığına verildiği, bu sürenin 5. yy'a kadar uzandığı görülür<sup>639</sup>. T. Tek, doğu yerleşimlerinden ele geçen örneklerin ise batıdakilerine kıyasla daha geç döneme ait olduğu söylemektedir<sup>640</sup>.

Taban kısmında bezemelerin ya da yazıtların bulunduğu örnekler dışında yine prizmatik gövde yapısına sahip ve dipleri düz şekilde üretilmiş parçalar da bulunmuştur. Bu bezemesiz dipli şişelerin, *Doğu Akdeniz Bölgesi*'nde daha yaygın bir kullanıma sahip olduğu belirtilir<sup>641</sup>. *Tip 3* grubundaki **172-175** no.lu bu şişe/sürahilerden **172**'nin cidarı

<sup>632</sup> Grossmann 2002, 22; Foy 2015, 352.

<sup>633</sup> Erten 2015, 18; Fleming 1999, 65; Price 2009, 177, Fig. 10.11; Riemenschneider 1989, 16. *Sidon Aquilei*'de *Sentia Secunda* isimli bir kadın cam ustasının ürettiği şişelerin diplerine kendi adını yazdığı bilinmektedir (Stern 1999, 469; Weinberg-Stern 2009, 158, dn. 153). Arykanda'da bulunan yazıtlı dip örneklerinde ise *Philinos*, *Zotikos*, *Kuriakios* ve *Gordianos* gibi ustaların isimlerinin varlığı önemli bir tespittir (Tek 2007, 158). Ayrıca *Elaiussa Sebaste* örneğinin tabanında yer alan yazıtın bölgesel bir özellik taşıdığı belirtilmektedir (Gençler Güray 2015, 230-231, Fig. 2).

<sup>634</sup> Fleming 1999, 65, Fig. E.34; Weinberg-Stern 2009, 158, dn. 154.

<sup>635</sup> Lehrer Jacobson 1992, 35-37.

<sup>636</sup> Fleming 1999, 66; Weinberg-Stern 2009, 157. Isings, Grekçe yazıtlı ürünlerin, Grek ustalar tarafından ya da Grek müşteriler için üretildiğini söylerken, köken olarak Yakın Doğu'yu işaret etmektedir (Isings 1957, 6).

<sup>637</sup> Charlesworth 1966, 33; Tek 2003, 82. Latince yazıtlar bazen ustaların, atölyelerin ve yer adlarının baş harflerinden oluşur. Bu durum onları bazen anlaşılabilir kılar (Lehrer-Jacobson 1992, 35).

<sup>638</sup> Konuya dair diğer öneriler için Bkz. Stern 1999, 468-469; Hayes 1975, 47.

<sup>639</sup> Anadolu örnekleri için Bkz. Özet 1987, 597, Fig. 13 (*Anadolu Medeniyetleri Müzesi*-MS 2. yy); Baybo 2003, 31-32, Çiz. 23, no.135a-135b (*Patara*-MS 1.-5. yy); Akat-Fıratlı-Kocabaş 1984, 23, Res. 39-42, no. 90-92 (*Hüseyin Kocabaş Koleksiyonu*-MS 1.-2. yy); Erten 2015, 17-18 (*Olba*-MS 1.-2. yy); Tek 2007, 158, Res. 19 (*Arykanda*-MS 370-430); Baybo 2016, 85, Lev. 37, 84, B-220, T-262 (*Limyra*-MS 1.-3. yy).

<sup>640</sup> Tek 2003, 82.

<sup>641</sup> Charlesworth 1966, 33; Rutti 1991, 175, Taf. 161, no. 4128-4130 (*Augusta Raurica*-MS 3-4. yy).

göz önüne alındığında kalıba üfleme tekniği ile üretildiği, merkezindeki belirgin noble izi ise üretimin ardından üflenerek son şeklinin verildiğini gösterir. Kuzey (Kutsal) Agora’da bulunan bu dip parçası MS 3. yy’ın birinci yarısından 5. yy ortalarına uzanan sikkelerle birlikte bulunmuştur.

**173, 174 ve 175** no.lu örnekler ise serbest üfleme tekniği ardından bir düzlem üzerinde dört yandan bastırılarak prizmatik gövde formu verilmiştir. Bu durum formlar üzerinde görülen asimetrikliklerle de anlaşılır. **174 ve 175** no.lu örneklerin içe katlanmış kenarlı huni formu ağıza sahip olduğu belirlenmiş, bunun yanında restitüsyon çizimlerinde uzunlukları ise tahmini olarak değerlendirilmiştir. Bu grup içerisindeki **173** no.lu örnek yazıtlı prizmatik şişe ile (no.170), **175** no.lu buluntu ise MS 3.-4. yy’a tarihlendirilen katlama profilli bir kase ile (no. 115) aynı katman içerisinde gelmiştir.

### **3.3.5.2. Ağız Altında Dışbükey Profil Yapan Şişe ve Sürahiler (Lev. 29-30, No. 176-180)**

Yuvarlatılmış huni biçimli ağız kenarı altında küçük bir dış profil ardından silindirik boyuna inen bu ağız tipi, genellikle tek kulplu sürahilerde karşımıza çıkar. Dıştan bakıldığında biçim olarak ağız altından bantlı huni ağızlarına benzemekten de kesitleri göz önüne alındığında profilli bölümün iç yüzünde belirgin bir hat görülür. Ağız çapları 6-8 cm arasındadır. Cidarları ağızdan itibaren aynı kalınlıkta boyuna ve gövdeye inmektedir. Genellikle şeffafa yakın çok açık yeşil renk camdan üretilmişlerdir.

*Tip 1* grubundaki **176-179** no.lu örneklerden, **176** no.lu Asopos Tepesi I buluntusu kulp ve omuz yapısına dair tam profil vermektedir. Silindirik boyun üzerine yerleştirilmiş şerit biçimli kulp, keskin ve dik bir “L” şeklinde omuz üzerine tutturulmuştur. Kulp formu, tıpkı prizmatik sürahilerdeki gibi gövde çapını aşmaz ve yine üst yüzü yatay uzun yivler ile bezenmiştir. Omuz profili dikkate alındığında, gövdesinin silindirik biçimli olduğu anlaşılır. Sağlam bulunabilen benzer örneklerinin kısa-geniş ya da uzun-ince gövde yapısına ve hafif konkav düz bir dibe sahip olduğu görülür. Gövdeleri üzerinde genellikle üçlü sıralı gruplar halinde yerleştirilmiş yatay kesme yivler bulunur<sup>642</sup>. Cidar kalınlığı göz önüne alındığında formun sunumdan çok depolama amaçlı kullanıldığı düşünülmelidir. Benzer ağız formuna sahip örneklerin *Zeugma*

<sup>642</sup> Barkoczi 1996, 95, Taf. 27, no. 299 (*Bildenden Museum*-MS 2. yy).

repertuarındaki yoğunlukları dikkat çeker<sup>643</sup>. Bunun yanında MS 3. yy'ın sonlarına tarihlendirilen *Ephesos Yamaçevler* örnekleri yanında<sup>644</sup>, *Uşak Müzesi* envanterinde bulunan benzeri ise bölgeye dair yerel üretim olarak değerlendirilmiştir<sup>645</sup>. *Tip 1* grubundaki örneklerden **176-179** no.lu parçaların katman verileri MS 3. yy'ın birinci yarısına ve ortasına aittir. Benzer ağız tipine sahip sürahiler, kent içerisinde Geç Hellenistik Dönem'de kullanılan pişmiş toprak formlarda da görülmektedir<sup>646</sup>.

**180** no.lu parça, ağız profili açısından yukarıdaki örnekler ile benzerlik gösterse de cidar olarak çok daha incedir. Benzer ağız formları MS 3.-4. yy'a tarihlendirilen küresel gövdeli ve konkav dipli şişelerde görülür<sup>647</sup>. Bunun yanında 12. yy'a uzanan geç örnekleri uzun süreli bir kullanımı kanıtlar niteliktedir<sup>648</sup>. Laodikeia buluntusu ise MS 4. yy'ın birinci ait katman verileri ile birlikte bulunmuştur. Biçimsel özellikleri bakımından bu sürahi depolamadan çok, sunum işlevine sahip olmalıdır.

Bu formdaki ağız profillerinden kent içerisinde az sayıda örnekle karşılaşılması, formun yaygın bir kullanıma sahip olmadığını gösterir. Bunun yanında benzer ağız yapısına sahip sürahilerin hem doğuda hem de batıda tanındığı ve genel olarak MS 3. yy'dan 5. yy'a kadar kullanıldığı anlaşılır<sup>649</sup>.

### **3.3.5.3. Ağız Kenarından Kulplu Sürahiler (Lev. 30, No. 181-184)**

Bu grup sürahilerde genellikle içe döndürülmüş ağız kenarına yapıştırılıp çekilen kulplar görülür. İnce kırılğan yapıdaki şerit kulplar, omuz üzerinde sonlanır. Gövdeleri ise çoğunlukla küresel ya da torba biçimlidir. Genellikle hafif konkav bir dipole tamamlanırken, bazı örneklerde nadiren alçak halka kaideler de görülür. Günlük kullanım ile ilişkili genellikle açık yeşil ve bezemesiz üretilmişlerdir. Üretim pratikliği ile en yaygın kullanıma sahip sürahi formudur.

<sup>643</sup> Erten-Gençler Güray 2012, 307, Fig. 3, no. 6-8 (*Zeugma*-MS 4.-5. yy); Semiz 2021, 75, Lev. 36, no. 317-323 (Geç İmparatorluk Dönemi).

<sup>644</sup> Schätzschock 2005a, 377, Taf. 230, G32.

<sup>645</sup> Çakmaklı 2007, 134-135, Çiz. 11-12, no. 21.

<sup>646</sup> Şimşek 2021, 449, Lev. 84/569, no. 469 (MÖ 2. yy'ın ikinci yarısı-MÖ 1. yy'ın ilk çeyreği).

<sup>647</sup> Baybo 2016, 65, Lev. 76, T-155 (*Limyra*-MS 4. yy); Höpken-Çakmaklı 2015, 60, no. 102 (*Medusa Müzesi*-MS 3.-4. yy).

<sup>648</sup> Winter 2009, 334, Fig. 4, no. 8 (*Kudüs*).

<sup>649</sup> Benzer ağız profiline sahip örnekler için Bkz. Höpken 2012, 37, Fig. 1.8 (*Dülüktepe*-MS 256 öncesi); Höpken 2010b, 157, Abb. 5, no. 31 (*Kommagene*-MS 3.-4. yy); Foy 2010, 22, Fig. 1 (*Arles*-MS 3. yy); Weinberg-Stern 2009, 117, Fig. 17, no. 300 (*Atina Agorası*-MS 3. yy ortası); Grose 2017, 182, Pl. 31, no. 494-495 (*Cosa*); Demierre Prikhodkine 2005, 58, Fig. 3.d (*Eretria*-MS 4. yy); Rutti 1991, 173, Taf. 155, no. 4103-4104 (*Augusta Raurica*-MS 3.-5. yy); Clairmont 1963, 117, Pl. 13, no. 578 (*Dura Europos*).

**181** ve **182** no.lu örneklerin ağızları huni biçimli, gövdeleri ise küresel formlu olmalıdır. Konkav bir dibe sahip olduğu belirlenen **182** no.lu sürahinin boyun geçişi oldukça dar yapılmıştır. Benzer formdaki sürahilerin MS 1.-4. yy aralığına<sup>650</sup> verilmeleri yanında, parçaların ele geçtiği katman verileri MS 4. yy'ın ortası ve ikinci yarısına aittir.

**183** no.lu Batı Nekropolü buluntusu, yukarıdaki iki örnek ile tipolojik olarak benzerlikler taşısa da gövdesinin dar bir torba biçimli oluşu ve boyundan gövdeye geçişte görülen belirgin alet/boğum izi ile farklılık taşır. Mezar konteksti dışında ele geçen sürahi MS 211-217 Caracalla Dönemi sikkesi ile birlikte bulunmuştur.

**184** no.lu kırık ağız kenarı parçası oinochoe formludur. Şerit biçimli kulp, asimetrik biçimde ağız kenarına yapıştırılmıştır. Erken İmparatorluk Dönemi'ne özgü canlı renkler ile üretilen benzerleri yanında<sup>651</sup> MS 3.-4 yy'a uzanan örnekleri de bulunur<sup>652</sup>. Tarihlendirmede yardımcı bir veri ele geçmemekle birlikte, **184** no.lu bu sürahi tipolojik özellikleri Geç İmparatorluk Dönemi'nde işaret etmektedir.

#### 3.3.5.4. Serpme Şişeleri (Lev. 31, No. 185-186)

Literatürde *gutturium* olarak isimlendirilen form, Türkçe kaynaklarda *serpme* ya da *damlalıklı şişe* olarak tanımlanır. Bu şişelerin iç kısmında, boyundan gövdeye geçişte, içindeki malzemenin akış hızını kontrol etmek için yapılmış bir daralma/boğum ya da boynu neredeyse tamamen kapatan bir perde bulunmaktadır<sup>653</sup>. MS 2.-3. yy'da Suriye civarında üretilmeye başladığı bilinen bu şişelerin boyutları ortalama 10 cm olup 6-7 cm gibi daha minyatür türleri de bulunmaktadır. Yapılan tarihlendirmeler ışığında kullanımlarının MS 5. yy'a kadar devam ettiği görülür.

Şişelerin gövdeleri çoğunlukla küresel ya da armudi, ağızları ise dışa genişçe açılan huni formludur<sup>654</sup>. Serbest üfleme tekniği ile üretilenlerin gövdeleri bezemesizken, kalıba üfleme tekniği ile üretilmiş olanların üzerinde geometrik bezemeler yer alır<sup>655</sup>. Söz

<sup>650</sup> Gürlü 2007, 93, no. 15 (*İzmir Ticaret Müzesi*-MS 1. yy'ın ikinci yarısı-2. yy ortaları); Taştür 2007, 24, no. 117 (*Klaros*-MS 4. yy).

<sup>651</sup> Özbilgin 2019, 183, no. 57 (*Samsun Müzesi*-MS 1.-2. yy).

<sup>652</sup> Semiz 2021, 48, Lev. 7, no. 53 (*Zeugma*-Orta İmparatorluk Dönemi); Caldarola 2016, 725, Fig. 9, no. 35 (*Hierapolis Sekizgen Hamam*-Orta İmparatorluk Dönemi); Matheson 1980, 75-76, no. 196-199 (*Yale Art Gallery*-MS 3.-4. yy).

<sup>653</sup> Özet 1987, 596; Taştür 2008, 176; Israeli 2003, 222.

<sup>654</sup> Akat-Fıratlı-Kocabaş 1984, 34, Res. 113-114, no. 260-261 (*Hüseyin Kocabaş Koleksiyonu*); Whitehouse 2003, 151, 168, no. 1155, 1186 (*Corning Museum*).

<sup>655</sup> Serpme şişelerine dair bazı örnekler için Bkz. Höpken-Çakmaklı 2015, 140-144, no. 311-327 (*Medusa Müzesi*); Lightfoot-Arslan 1992, 153-154, no. 93-94 (*Yüksel Erimtan Koleksiyonu*); Özet 1987, 596, Fig. 9

konusu bu form, parfüm şişesi olarak tanımlanmıştır. Belki de parfümün doğu kökenli oluşu ile ilişkili, serpme şişe formlarına ait çok sayıda örnek, yine doğudaki yerleşimlerden ve müze envanterlerinden gelmekte ya da üretim yeri olarak *Doğu Akdeniz* gösterilmektedir.<sup>656</sup>

Laodikeia cam repertuarındaki serpme şişelerinden iki buluntu, formun boyun kısımlarına ait olması sayesinde tespit edilebilmiştir. Suriye Caddesi Güney Portiği ve Nymphaeum Batı Sokağı 2 No.lu Mekan içerisinde bulunmuş **185** ve **186** no.lu her iki örneğin silindirik boyunlarından gövdeye geçiş kısmında damla delikleri yer alır. **185** no.lu şişede damlalık perdesi yukarı doğru çekilmiş, **186** no.lu örnekte ise bu kısım düz şekilde bırakılmış ve ortasına daire biçimli küçük bir delik açılmıştır. *Sardeis* kazılarında bulunmuş olan benzeri, uzun silindirik bir boyuna sahiptir.<sup>657</sup> Boyun bitişlerindeki kırık açıdan anlaşıldığı üzere şişelerin gövdelerinin küresel formlu, cidar kalınlıklarından ise kalıba üfleme tekniğinde üretilmiş oldukları anlaşılır. **185** no.lu parçanın katman verileri MS 3. yy'ın ikinci yarısına ait olup NBS buluntusu **186** no.lu örneğe dair mekan içerisinde bir veri geçmemiş olmasına karşın, sokak üzerinde aynı seviyede bulunan sikkeler MS 3. yy sonu 4. yy'ın ikinci yarısına tarihlendirilir. Bu doğrultuda kent içerisinde henüz az sayıda örneği bulunan bu şişelerin MS 3.-4. yy kullanımından söz edilebilir.

---

(*Anadolu Medeniyetleri Müzesi*); Örs 2019, 177, no. 66, Çiz. 69 (*Malatya Müzesi*); Israeli 2003, 223-224, no. 273-277 (*Israel Museum*); Hayes 1975, 39, Pl. 7, no. 280-281 (*Royal Ontario Museum*); Oliver 1980, 119-120, no. 206-208 (*Carneige Museum*); Riemenschneider 1989, 21, Taf. 3.2-3, no. 14-15 (*Altenessen Museum*); Jaffe 1978, 53, no. 105a-c (*Fitzwilliam Museum*).

<sup>656</sup> Örneğin *Şanlıurfa Müzesi* envanterinde kalıba üfleme ve serbest üfleme tekniği ile yapılmış çok sayıda ve çeşitlilikte serpme şişesi örneği bulunmaktadır (Bkz. Marangoz 2018, 67-72, no. 84-86, 91-94, 97-104-106-107, 109-110). *Diyarbakır Müzesi* koleksiyonunda kalıba üfleme tekniğinde üretilmiş örnekler yer alır. (Bkz. Hanar 2018, 144, 161-162, no. 503-506, 553-565). *Şişecam Koleksiyonu*'nda bulunan kalıba üfleme tekniği ile üretilmiş şişelerden birinin menşei *Gaziantep* olarak belirtilmiştir (Canav 1985, 40, no. 27-28). Doğu ile ilgili diğer örnekler için Bkz. Erten-Gençler Güray 2012, 307-308, Fig. 3, no. 16-17 (*Zeugma*); Semiz 2021, 74, Lev. 36, no. 312-316 (*Zeugma*); Höpken 2010b, 155, Abb. 5, no. 6-8 (*Kommagene*); Clairmont 1963, 104-106, Pl. 12, no. 487-496 (*Dura Europos*); Barkoczi 1996, 54, Taf. 12, no. 123-124 (*Bildenden Museum-Suriye* kökenli); Arveiller Dulong-Nenna 2005, 409, no. 1120-1123 (*Louvre Museum-MS 3.-4. yy*).

<sup>657</sup> von Saldern 1980, 74, Pl. 27, no. 519 (Erken Bizans Dönemi).



### 3.3.5.5. Emzikli Şişe ve Sürahiler (Lev. 31, No. 187-188)

MS 3. yy sonrasında olasılıkla askoslardan<sup>658</sup> esinlenilerek üretilmiş<sup>659</sup> *guttus* olarak isimlendirilen bu formlar, yarı küresel/küresel bir gövdeye sonradan eklenen ya da gövde bünyesinden çekilerek yapılan emzik uçlara sahiptir. Sağlam örneklerde genellikle huni şeklinde bir ağız ve tek kulp bulunur. Kulpsuz örneklerin daha çok doğu, kulplu olanlarının ise batıya özgü olduğu belirtilir<sup>660</sup>.

Bu şişe/sürahilerin kullanım amaçlarına yönelik farklı öneriler vardır. İçeriklerine dair henüz net bir yorum yapılamasa da barındırdıkları sıvıyı, dar ağızlı bir forma boşaltmak için kullanıldıkları nettir. Form, genellikle *yağdanlık* olarak tanımlanırken, bazı buluntulara biberon<sup>661</sup>, emzikli-hemşire şişesi<sup>662</sup> gibi tıbbi bir amaç yüklenmiştir.

Laodikeia’da bulunan iki örneğin yalnızca emzik kısımları sağlam olarak tespit edilebilmiştir. **187** ve **188** no.lu her iki buluntu da Nymphaeum Batı Sokak ve ilişkili mekan içerisinde bulunmuştur. Gövdelerine dair bir veri tespit edilememiş olmasına karşın, profil açısından küresel ya da torba formlu olmalıdır. Emzik kısımları ise gövde üzerine applike edilerek yapılmıştır. Sağlam örnekleri alçak halka kaide ya da konkav bir dip üzerine otururlar. Isings *Form 99* olarak sınıflandırılmış *guttuslar*, geniş bir coğrafyada kullanılmış ve çoğunlukla MS 3.-5. yy aralığına tarihlendirilmiştir<sup>663</sup>. Laodikeia örneklerinin ele geçtiği katman verileri MS 4. yy’ın ikinci yarısına aittir.

<sup>658</sup> MS 1.-2. yy aralığına tarihlendirilen ve *Kıbrıs* üretimi olduğu düşünülen askoslar, çoğunlukla kuş gövdesi biçiminde üretilirler. Parfüm ve kozmetik kullanım amacıyla üretilmişlerdir. Vessberg-Westholm 1956, 209. Bazı örnekler için Bkz. Schwarzer-Rehren 2012, 110, Taf. 5, no. 42 (*Pergamon*); Özbilgin 2019, 75, no. 55-56 (*Samsun Müzesi*); Canav 1985, 39, no. 23-24 (*Şişecam Koleksiyonu*); Höpken-Çakmaklı 2015, 80-82, no. 141-146 (*Medusa Müzesi*); Gürlü 2000, 22, no. 55 (*Tire Müzesi*); Whitehouse 1997, 120-123, no. 187-189 (*Corning Museum*); Hayes 1975, 35, Pl. 9, no. 35 (*Royal Ontario Museum*); Dusenbery 1971, 17, Fig. 17 (*Wheaton Collection*); Vessberg-Westholm 1956, 209-210, Fig. 51, no. 1-2 (*Kıbrıs*).

<sup>659</sup> Hayes 1975, 81.

<sup>660</sup> Dusenbery 1971, 17-18, dn. 61, Fig. 18 (*Wheaton Collection* örneğinin emzik yönü genel tipolojideki benzerlerinden farklı olarak aşağı bakmaktadır.)

<sup>661</sup> Hayes 1975, 91, Pl. 21, no. 299 (*Royal Ontario Museum*).

<sup>662</sup> Whitehouse 2003, 150, no. 1153 (*Corning Museum*).

<sup>663</sup> Isings 1957, 118. *187 ve 188 no.lu* emzik parçalarına benzer örnekler için Bkz. Höpken-Çakmaklı 2015, 82, no. 147-149 (*Medusa Müzesi*); Akat-Fıratlı-Kocabaş 1984, 35, Res. 123, no. 274 (*Hüseyin Kocabaş Koleksiyonu*); Whitehouse 2001, 167-168 no. 698 (*Corning Museum*); Canav 1985, 70, no. 105 (*Şişecam Koleksiyonu*); Hanar 2018, 410, no. 427 (*Diyarbakır Müzesi*); Israeli 2003, 165, no. 173 (*Israel Museum*); Antonaras 2010b, 302, Fig. 2 (*Thessalonike*); Rosen-Katsnelson 2007, 34, Fig. 14, no. 9 (*Khirbat El’Niana*); Foy-Nenna 2001, 289, Fig. 249-251 (*Rhone*); Jaffe 1978, 48-49, no. 92e (*Fitzwilliam Museum-Filistin kökenli*); Rutti 1991, 125, 171, Taf. 106, 152, no. 2458, 4065-4066 (*Augusta Raurica*); Arveiller Dulong-Nenna 2005, 333, no. 943 (*Louvre Museum-MS 3.-4. yy*).

### 3.3.5.6. Çift Hazneli Sürahi (Lev. 31, No. 189)

Laodikeia’da tek örnek ile temsil edilen **189** no.lu parça koyu yeşil renkte, kalın cidarlıdır. Ağız-boyun kısmı tespit edilebilen parça yarım elips biçimli iki bölmelidir. Şişenin ön yüzü ağız kenarı haricinde tamamen kırıktır. Arkasında ise boyundan çıkan kulp yeri görülebilmektedir. Geç İmparatorluk Dönemi’ne özgün bir form olan *kohl tube* ile ilk bakışta tipolojik olarak benzerlik taşıdığı düşünülen bu parça, arka yüzünde bulunan olasılıkla şerit biçimli kulp dolayısıyla sürahi olarak değerlendirilmiştir<sup>664</sup>.

Söz konusu çift hazneli sürahiler MS 2.-4. yy aralığında görülen ve yaygın kullanılmayan bir formdur<sup>665</sup>. Örnekler daha çok batı buluntuları ile ilişkilidir. Benzer sürahilerin çift hazneli örnekleri yanında üç bölmeli küresel gövdeli türleri de vardır. Clairmont, sofrta kullanımı için küresel yapısıyla pek uygun olmayacak bu sürahilerin, yağ-sirke gibi beraber kullanılacak ürünler için üretilmiş olabileceğini söyler<sup>666</sup>. **189** no.lu parçanın katman verileri MS 3. yy’ın birinci yarısı ve 4. yy ortalarına aittir.

### 3.3.5.7. Silindirik Gövdeli Kesme Bezemeli Şişe ve Sürahiler (Lev. 32, No. 190-194)

Kalın cidarlı silindirik gövdeli sürahiler, Geç İmparatorluk Dönemi’nin moda olan sunum kaplarından<sup>667</sup>. Erken İmparatorluk Dönemi’nde tarihlendirilen kısıtlı örnekleri yanında<sup>668</sup> form, İmparatorluğun her yerinde en parlak dönemini MS 3.-4. yy’da yaşamıştır<sup>669</sup>.

Ortalama 20-30 cm arasındaki yükseklikleri yanında, Buora, bu sürahilerin de prizmatik gövdelerdeki gibi çoğunlukla standart bir gövde ölçüsüne sahip olduğunu belirtir<sup>670</sup>. Genellikle yuvarlak bantlı huni formu ağızlara sahiptirler. Kulpsuz, tek ya da

<sup>664</sup> *Kohl tube* formları, çoğunlukla ağızın her iki yanında yer alan çift kulpları ya da sepet kulpları sayesinde taşınmakta olup yapısal olarak daha ince cidarlıdır.

<sup>665</sup> Birden fazla bölmeye sahip sürahi örnekleri için Bkz. Israeli 2003, 180, no. 209 (*Israel Museum*); Foy-Nenna 2001, 258, Fig. 118 (*Rhone*); Oliver 1980, 77, no. 82 (*Carneige Museum*); Jaffe 1978, no. 76 (*Fitzwilliam Museum-Galya*); Rutti 1991, 171, Taf. 152, no. 4067 (*Augusta Raurica*); Auth 1976, 103, no. 116 (*Newark Museum* örneğine MS 1.-3. yy gibi daha erken bir tarih önerisi verilmiştir).

<sup>666</sup> Clairmont 1963, 128, Pl. 35, no. 647-649 (*Dura Europos*).

<sup>667</sup> Gençler Güray 2011, 254.

<sup>668</sup> Söz konusu erken örneklerde canlı parlak renkler görülürken, Geç İmparatorluk Dönemi ile daha çok sarımsı yeşil renk kullanılmıştır. Hayes 1975, 37.

<sup>669</sup> Höpken 2010a, 388, Abb. 14; Gençler 2009, 70, Çiz. 13, no.153 (*Elaiussa Sebaste*); Whitehouse 1997, 267, no. 455 (*Corning Museum*); Antonaras 2010b, 303, Fig. 3 (*Thessalonike*).

<sup>670</sup> Buora, *Seveglano* buluntusu doğrultusunda yaptığı değerlendirmede bu sürahilerin 5 *sextarii* ya da 1/10 amphora ölçüsünde olduğunu belirtir. Buora 1997, 28, Fig .3.

karşılıklı omuz üzerine yerleştirilmiş çift kulplu örnekleri bulunur<sup>671</sup>. Gövdeleri üzerinde ise çarkta kesme tekniği ile yapılmış geometrik bezemeler yer alır. Nenna'ya göre buluntu yoğunluğu göz önüne alındığında forma dair üretim yerlerinden biri kesinlikle *Mısır* olmalıdır<sup>672</sup>. Bir diğer üretim yeri olarak ise *Köln* atölyeleri işaret edilmektedir<sup>673</sup>.

**190** no.lu A Evi buluntusu on iki parça halinde ele geçmiş gövde, dip ve omuz parçalarından oluşmaktadır. Açık sarımsı yeşil renkteki şişe/sürahinin omuz ve dipte sınırlayıcı nokta bordür içerisinde bal peteği kompozisyonunda bezeme yer almaktadır. Gövde üzerine uygulanan bezemenin birebir benzerleri ise *Karanis*'te<sup>674</sup> ve *Alexandria Troas*'ta<sup>675</sup> bulunmuştur. Farklı yerleşimlerdeki benzer kompozisyonlar, bu ürünlerin aynı atölyenin üretimi olabileceği gibi, bezemelerin taslaklarının oluşturulduğu kalıpların da ticaretinin yapıldığının göstergesi olabilir. **190** no.lu örneğin ele geçtiği katmanlara bakıldığında MS 3. yy ile 4. yy'ın ikinci yarısı tarihleri ile karşılaşılmaktadır.

Benzer form yapısına sahip olması gereken beş parça **191** no.lu örneğe aittir. Omuz ve dip parçaları üzerinde daha çok verev çizgiler ile sınırlandırılmış bir kompozisyon görülür. Bezemenin *Atina Agorası*, *Karanis* ve *Augusta Raurica*'da karşılaşılan örnekleri ise ürünleri geniş bir coğrafyaya dağılan ortak bir atölye üretimini akla getirir<sup>676</sup>. Benzer örnekleri MS 3.-5. yy aralığına tarihlendirilirken, Kuzey (Kutsal) Agora içerisinde bulunan **191** no.lu parçanın katman verileri MS 4. yy'ın ikinci yarısına işaret eder.

Çoklu parçaları tespit edilen yukarıdaki iki örnek dışında yine Kuzey (Kutsal) Agora sektöründen **192-194** no.lu üç ayrı gövde parçası da kesit özellikleri dikkate alındığında silindirik gövdeli şişe/sürahilere ait olmalıdır. **192** no.lu örnek üzerinde çift sıra çizgiyle oluşturulmuş bal peteği biçiminde bezeme görülürken, **193** no.lu parçada içi kafes çizgiler ile doldurulmuş sıralı eşkenar dörtgen motif yer almaktadır. Şeffafa yakın çok açık yeşil renk camdan üretilmiş parça üzerindeki bu bezeme tipi küresel gövdeli

---

<sup>671</sup> Whitehouse 1997, 267.

<sup>672</sup> Nenna 2001, 371, Fig. 31-32.

<sup>673</sup> Buora 1997, 28.

<sup>674</sup> Harden 1936, 248, Pl. 20, no. 746.

<sup>675</sup> Schwarzer 2009, 71, Taf. 2, no. 27.

<sup>676</sup> Söz konusu yerleşimlerdeki örnekler için Bkz. Weinberg-Stern 2009, 141, Pl. 28, no. 323 (*Atina Agorası*-MS 4. yy); Harden 1936, 247, Pl. 19, no. 741 (*Karanis*); Rutti 1991, 173, Taf. 155, no. 4107 (*Augusta Raurica*-MS 3.-5. yy).

kaseler üzerinde de karşımıza çıkar<sup>677</sup>. Diğer örneklere kıyasla çok daha ince bir işçiliğe sahiptir. No. 194 üzerinde ise bitişik şekilde yerleştirilmiş ve dış sınırları kazıma tekniği ile vurgulanmış olasılıkla sıralı dil bezeme görülür. 192-194 no.lu parçalar, MS 4. yy katmanlarından gelmiştir.

### 3.3.5.8. Huni Ağızlı Şişe ve Sürahiler

Ağız kenarından silindirik boyuna ters konik biçimde inen bu şişe/sürahiler, MS 3. yy'da ortaya çıkmıştır<sup>678</sup>. Formun, pişmiş toprak benzerlerinden etkilenerek<sup>679</sup> ilk kez *Doğu Akdeniz*'de üretildiği<sup>680</sup>, batıda ise çoğunlukla MS 4 yy ile birlikte yaygınlaştığı belirtilir<sup>681</sup>. Eski bir gelenek olan şarap ya da bir başka sıvıyı su ile karıştırabilmeyi kolaylaştıran ve doldurma/dökme esnasında kolay kavrama özelliği sağlayan ağız formları sayesinde yüzyıllar boyu geniş bir coğrafyada kullanılmaya devam etmiştir<sup>682</sup>.

Huni ağızlı şişelerin sağlam bulunmuş örneklerinde farklı gövde tipleri ile karşılaşılır. Torba ve küresel gövde formu çok sık görülmekle birlikte, armudi gövdeli huni ağızlı şişelerin *Anadolu*'ya özgü olabileceği düşünülmektedir<sup>683</sup>. Şişelerin dipleri ise genellikle konkav ya da alçak bir halka kaide ile tamamlanır<sup>684</sup>. Katlanmış taban halkasına sahip olanlar *Isings Form 104a*, düz dipleri ise *Form 104b* olarak sınıflandırılmıştır<sup>685</sup>.

Laodikeia'da 2003 yılından beri yapılan çalışmalarda toplamda 189 adet huni ağızlı şişe/sürahi bulunmuş olup bunların ağız profillerinin *yuvarlatılmış ağızlı, içe katlanmış ağızlı, ağız altında cam bant bulunanlar ve dik ağız kenarlılar* olmak üzere dört farklı tipten oluştuğu görülmüştür.

---

<sup>677</sup> Whitehouse 1997, 262, 264, no. 447, 451 (*Corning Museum-MS 3.-4. yy*); Rutti 1991, 68, Taf. 59, no. 1322-1324 (*Augusta Raurica-MS 2-4. yy*).

<sup>678</sup> Gençler 2009, 84.

<sup>679</sup> Isings 1957, 123, *Form 104a*; Gürler 2000, 87.

<sup>680</sup> Gençler 2009, 84; Weinberg-Stern 2009, 104.

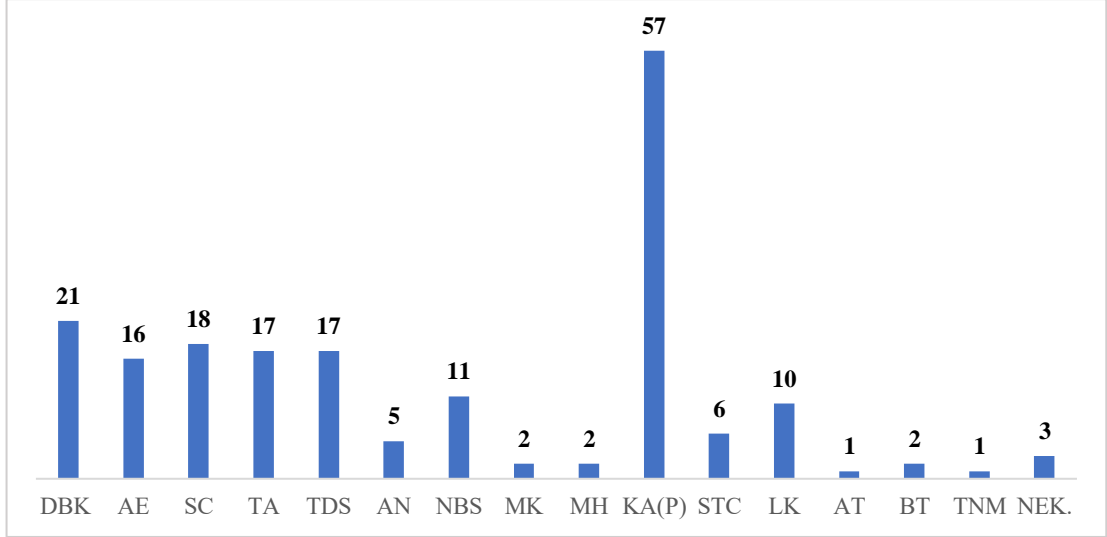
<sup>681</sup> Isings 1957, 122.

<sup>682</sup> Israeli 2003, 164; Gürler 2000, 87; Gençler Güray 2010b, 217; Weinberg-Stern 2009, 104.

<sup>683</sup> Erten 2018, 34-35.

<sup>684</sup> Riemenschneider 1989, 38, Taf. 13.3, no. 102 (*Altenessen Museum-MS 3-4. yy*).

<sup>685</sup> Isings 1957, 123-125.



**Grafik 22.** Huni ağızlı şişe/sürahilerin sektör dağılımı

### 3.3.5.8.a. Yuvarlatılmış Ağız Kenarlılar (Lev. 33-35, No. 195-211)

Bu grup örneklerinde yuvarlatılmış huni formulu ağız kenarı, kısa ya da uzun silindirik biçimli bir boyunla gövdeye geçmektedir. Çalışmalarda farklı sektörlerden toplamda 118 adet ağız parçası bulunmuş, en yoğun grup ise Kuzey (Kutsal) Agora Portikleri ile Agora'nın güneyinde bulunan 7 m'lik hafriyat alanından ele geçmiştir. Bunun yanında, Doğu Bizans Kuleleri, Tapınak A ve A Evi de yoğunluk bakımından öne çıkan sektörlerdir. Laodikeia örneklerinde tespit edilebilen ağız çapları 3-13 cm arasında değişmekle birlikte, en yoğun renk grubu ise günlük kullanım ile bağlantılı açık yeşildir. Az sayıda açık yeşilimsi mavi, mavi ve hardal sarısı renk ile karşılaşılmıştır.

*Tip 1* grubu içerisindeki **195-198** no.lu örneklerde huni formulu ağız, kısa ve içbükey açılı bir boyun ile gövdeye geçer. Ağız çapları ise ortalama 8-9 cm'dir. **195** no.lu Laodikeia Kilisesi Batı Sokak kanalizasyon buluntusunun küresel bir gövdeye ve konkav biçimli bir dibe sahip olduğu anlaşılır. Tahmini yüksekliği ise ortalama 14 cm olmalıdır. Bu formdaki şişelerin benzer örnekleri MS 3.-6. yy aralığına tarihlendirilmiş olup<sup>686</sup> **195**, **197** ve **198** no.lu parçalar MS 3. yy'dan 5. yy'ın ilk çeyreğine tarihlendirilen katman verileri ile birlikte bulunmuştur.

<sup>686</sup> 195-198 no.lu parçaların bazı benzer örnekleri için Bkz. Akkuş Koçak 2021, 105, Lev. 33, no. 317 (*Metropolis-MS. 3. yy'ın ikinci yarısı-4. yy*); Gençler 2009, 85, Çiz. 18, no. 204 (*Elaiussa Sebaste-Geç 5. yy.-6. yy'ın ilk yarısı*); Czurda Ruth 2007, 200, Taf. 23, no. 895 (*Ephesos-MS 5.-7.yy*); Gürler-Lafli 2010, 127, Fig. 4, no. 22 (*Smyrna Agorası*).

*Tip 2* grubundaki **199-204** no.lu parçalar, ağız devamında uzun silindirik bir boyunla gövdeye geçmektedir. Boyun uzunluğu bazı örneklerde 3-4 cm iken, bazılarında 7 cm'e kadar uzamaktadır. Ağız çapları ise 5-13 cm arasındadır. *Tip 1* grubuna göre cidarları genellikle daha kalındır. **203** ve **204** no.lu şişelerin ağızları üzerinde ise cam ipi bezeme uygulanmıştır. Dip eşleştirilmesi yapılabilen **203** no.lu şişenin küçük hacimli küresel bir gövdeye sahip olduğu anlaşılır. Benzer bazı örneklerde boyundan gövdeye geçişte boğum ve tüp kesitli alçak halka kaide de görülür<sup>687</sup>. *Tip 2* grubu örnekleri, MS 3. yy sonu ile 5. yy ortalarına tarihlendirilen katmanlardan ele geçmiştir. Benzer tipteki şişeler de aynı aralığa işaret etmektedir<sup>688</sup>.

*Tip 3* grubundaki **205-208** no.lu şişeler, ağız çapı ve boyutları açısından ilk iki grup örneklerinden daha küçüktür. Ağız çapları 3.5-4 cm arasında değişen örneklerin boyları ise ortalama 9-10 cm'dir. Dip eşleştirilmesi yapılabilen **206** no.lu örnek torba formlu, **207** ve **208** no.lu şişeler ise küresel gövdeye sahip olmalıdır. **205** no.lu şişenin ağız ve boynu üzerinde ise ip bezeme mevcuttur. **207** ve **208** no.lu parçalar MS 4-5. yy'a ait katman verileri ile birlikte bulunmuş olup bu formun benzerleri MS 3.-4. yy'dan 7. yy'a uzanan aralığa tarihlendirilmiştir<sup>689</sup>.

Basit bezeme unsurları ile farklılık taşıyan üç örnek de tez kapsamına dahil edilmiştir. Latrina'daki çalışmalarda bulunmuş **209** no.lu şişenin ağız kenarının altında daire biçiminde döndürülerek yapıştırılmış cam hamuru yer alır (*Figür 42*). Bu bezemenin bir benzeri ile *Augusta Raurica* repertuarında karşılaşılmıştır<sup>690</sup>. **209** no.lu parça MS 3. yy'ın ikinci yarısına tarihlendirilen bir sikke ile birlikte bulunmuştur.

<sup>687</sup> Katsnelson 2010, 147-148, Fig. 3.11-12 (*Nahal Hadera*).

<sup>688</sup> 199-204 no.lu parçaların bazı benzer örnekleri için Bkz. Bilgiç 2005, 75, Lev. 5, no. 48 (*Arykanda*-MS 4. yy); Baybo 2003, 29, 42, Çiz. 14, no. 80 (*Patara*-MS 3.-4. yy); Gürler-Lafli 2010, 128, Fig. 5, no. 26-27 (*Smyrna Agorası*-202 no.lu örneğin benzeri-MS 3.-5. yy); Lauwers *et. al.* 2006, 179, Fig. 2 (*Sagalassos*-MS 4.-5. yy); Hayes 1975, 111, Pl. 26, no. 420 (*Royal Ontario Museum*-MS 4. yy'ın ilk yarısı); Barkoczi 1996, 87, Taf. 22, no. 266-267 (*Bildenden Museum*-200 no.lu örneğin benzeri-MS 4-5. yy).

<sup>689</sup> 205-208 no.lu parçaların bazı benzer örnekleri için Bkz. Keskin 2019, 164-165, no. 67-68 (*Parion*-MS 3. yy); Atila-Gürler 2009, 170, no. 225 (*Bergama Müzesi*-MS 4.-5. yy); von Saldern 1980, Pl. 26, 72-73, no. 502 (*Sardeis*-MS 5.-6. yy); Weinberg-Stern 2009, 152, Pl. 32, no. 366 (*Atina Agorası*-MS 6.-7 yy).

<sup>690</sup> Rutti 1991, 184, Taf. 169, no. 4474-4475.



**Figür 42.** 209 no.lu şişe parçası

**210** no.lu kalın cidarlı ağız parçasının karşılıklı iki yanına yüzgeç/kulakçık biçiminde çıkıntı yapılmıştır. Bu çıkıntılar şişenin döküm esnasında tutuşunu sağlamlaştırma için yapılmış olabilir. Benzer örneği ile henüz karşılaşmamış ağız parçasının katman verileri MS 3. yy ile 4. yy'ın ikinci yarısına tarihlendirilmektedir.

Ağız-boyun formuna göre yapılan sınıflandırma dışında, ağız kenarı kırık olmasına karşın biçimsel bütünlüğü huni ağızlı şişelerle uyumlu **211** no.lu örneğin boynu üzerinde optik üfleme ile oluşturulmuş burgu yiv bezeme görülür. Optik üfleme huni ağızlı şişeler genel olarak MS 4-5. yy aralığına tarihlendirilirken<sup>691</sup>, **211** no.lu parçanın katmanında MS 3. yy'ın ikinci yarısına ait bir sikke ile kadeh ve pencere parçasına ait cam verileri birlikte bulunmuştur. Bu doğrultuda söz konusu parça Geç İmparatorluk Dönemi sonlarına tarihlendirilebilir.

### **3.3.5.8.b. İçe Katlanmış Ağız Kenarlılar (Lev. 35, No. 212-218)**

Ağız kenarı içe döndürülmüş huni ağızlı şişelerin Laodikeia içerisindeki buluntu yoğunluğu dikkate alındığında, yuvarlatılmış ağızlılara kıyasla daha az kullanıldığı görülür. Toplamda 41 adet örneği bulunan şişelere dair en yoğun veri Kuzey (Kutsal) Agora'dan gelmektedir.

*Tip 1* grubundaki **212-214** no.lu şişeler kısa huni ağız ile silindirik boyuna sahiptir. Ağız çapları 3.5-4 cm arasında olup boyuna keskin bir açıyla geçer. Gövde formları ise **212** no.lu şişedeki gibi küresel ya da **214**'teki no.lu gibi torba formudur.

<sup>691</sup> Oliver 1980, 122-123, no. 213, 215 (*Carnegie Museum-MS 4. yy*); Barkoczi 1996, 91-92, Taf. 24, no. 285-286 (*Bildenden Museum-MS 4.-5. yy*); Auth 1976, 123, no. 152 (*Newark Museum*).

Şişelerin benzer örnekleri MS 3.-5. yy aralığına<sup>692</sup> verilmekle birlikte, **213** no.lu parçanın katman verileri MS 3. yy'ın birinci yarısı ve 4. yy'ın ikinci yarısına aittir. Formun, benzer ağız profiline sahip Laodikeia Kuzey Nekropolü buluntusu ise MS 4. yy'ın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir.<sup>693</sup>

*Tip 2* grubundaki **215-218** no.lu şişelerin ağız çapları 6-8 cm arasında değişmekte olup boyutları *Tip 1* örneklerinden daha büyüktür. **215** no.lu Laodikeia Kilisesi Sondaj <sup>694</sup> buluntusu şişe, çekilerek yapılmış alçak halka kaideye ve olasılıkla küresel bir gövdeye sahip olmalıdır. Kuzeydoğu Nekropolü'nde bulunan **216** no.lu şişe ise konkav bir dibe ve hafif daralarak inen silindire yakın bir gövdeye sahiptir. Benzer ağız parçaları MS 3.-5. yy aralığına tarihlendirilirken<sup>695</sup> grup içerisindeki **216** ve **217** no.lu parçalar, MS 4. yy'a ait veriler ile birlikte bulunmuştur. **215** no.lu parçanın benzer *Hierapolis* buluntusu ise yerel üretim olarak değerlendirilmiş ve MS 3.-4. yy aralığına tarihlendirilmiştir.<sup>696</sup>

### 3.3.5.8.c. Ağız Altında Bant Bulunanlar (Lev. 36-37, No. 219-229)

Huni formulu ağız kenarının hemen altına yuvarlak kesitli cam hamurunun dolanması ile yapılan bu tip, Geç İmparatorluk Dönemi'nin tanınan formlarındandır. Kulpsuz şişeler ile tek ya da çift kulplu sürahilerde görülen bu ağız tipi<sup>697</sup> silindirik bir

<sup>692</sup> 212-214 no.lu parçaların bazı benzer örnekleri için Bkz. Lightfoot-Arslan 1992, 129,131,133, no. 76,78, 80 (*Yüksel Erimtan Koleksiyonu*); Gürler 2007, 99-100, no. 122-124 (*İzmir Ticaret Müzesi*); Eker 2016, 144, no. 52 (*Tokat Müzesi*); Şahin 2018, 102, no. 27 (*Ereğli Müzesi*); Semiz 2021, 76, Lev. 38, no. 347-348 (*Zeugma*); Kucharczyk 2007, 119, Fig. 3.4 (*El-Alamein*); Hayes 1975, 92, Pl. 21, no. 307, 313 (*Royal Ontario Museum*); Weinberg-Stern 2009, 152, Pl. 32, no. 359 (*Atina Agorası*); Israeli 2008, 379, no. 112 (*Caesarea*); Schauer 2005, 359, Abb.2, C7 (*Lousoi*); Oliver 1980, 112-113, no. 183-184, 187 (*Carneige Museum*); Buora 1997, 30, Fig. 6 (*Sevegliano*).

<sup>693</sup> Şimşek vd. 2011, 388, no. 42 (L.08.KN.M5.T2.05)

<sup>694</sup> S6 no.lu çukur, kilise batı dış duvarına paralel uzanmaktadır. Açmanın güney kenarında vaftizhane koridorundan gelen suların tahliyesini sağlayan bir kanal yer alır. Açma içerisinde Geç Hellenistik-Erken Roma Dönemi'ne tarihlendirilen veriler bulunmuştur. Şimşek 2019a, 20, 35, Tablo 1.

<sup>695</sup> 215-218 no.lu parçaların benzer bazı örnekleri için Bkz. Akkuş Koçak 2021, 104, Lev. 32, no. 303 (*Metropolis-Geç İmparatorluk Dönemi*); Bilgiç 2005, 108, Lev. 4, no. 41 (*Arykanda-MS 4.-5. yy*); Jackson Tal 2013, 56-57, Fig. 2.9, no. 14 (*Ein El-Sha'ara-MS 3.-4. yy*).

<sup>696</sup> Gençler 2000b, 237-239, tav. 5, no. 45-48.

<sup>697</sup> Benzer ağız biçiminin kullanıldığı bazı formlar için Bkz. Lightfoot-Arslan 1992, 148-150, no. 90-92 (*Yüksel Erimtan Koleksiyonu*); Kucharczyk 2007, 126, Fig. 8.7 (*El-Alamein*); Weinberg-Stern 2009, 142, Fig. 19, no. 330-331 (*Atina Agorası*); Antonaras 2010b, 303, Fig. 3 (*Thessalonike*); Rosen-Katsnelson 2007, 28, Fig. 13, no. 1 (*Khirbat El-Ni'ana*); Oliver 1980, 113, no. 188 (*Carneige Museum*); Fremersdorf 1958, 46-47, Taf. 88-89 (*Köln-MS 3. yy*); Rutti 1991, 177, Taf. 160, no. 4120-4121 (*Augusta Raurica*); Katsnelson 2010, 147, Fig. 3.10 (*Nahal Hadera*).



boyunla gövdeye iner. Erken İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilen örneklerinde ise çoğunlukla dönemin modasını yansıtan canlı renkler kullanılmıştır<sup>698</sup>.

Genellikle kap ile aynı renkte yapılan dairesel kesitli bant, dekoratif bir unsur olmasının yanında, özellikle kulpsuz şişelerde döküm esnasında kaymayı önlemek amacıyla da yerleştirilmiş olabilir. Bunun yanında döküm bitiminde damla tutucu olarak yapıldığı da düşünülmektedir<sup>699</sup>.

Isings, bu tip ağız formlarını gövde yapısına göre sınıflandırmıştır. Küresel ya da torba formulu olan grup *Form 121a-b*, silindirik gövdeli tek kulplu örnekler *Form 126* ve daha uzun boylu çift kulplu olanlar *Form 127* olarak gruplandırılmıştır<sup>700</sup>.

Laodikeia repertuarında bu tipteki şişe ve sürahilere ait 19 adet ağız-boyun parçası bulunmuştur. Ağız tipleri farklı özellikler göstermektedir.

*Tip 1* grubundaki **219-222** no.lu örnekler, dışa açılmış huni formulu ağız kenarından keskin bir açıyla silindirik boyuna geçerler. Ağız altındaki bantlar ise farklı kalınlıklara sahiptir. Ağız çaplarının en küçüğü 5 cm, en büyüğü 12 cm olup **222** no.lu örnek, boyutları dikkate alındığında olasılıkla bir depolama kabı ya da sürahi olarak değerlendirilebilir. Hayes, bu şişe/sürahilerde ağız çaplarının MS 3. yy sonrasında genişlediğini söyler<sup>701</sup>. **221** no.lu Kuzey (Kutsal) Agora Güney Portik buluntusunun dip eşleştirmesi yapılmış, yüksekliğinin yaklaşık 21 cm olduğu belirlenmiştir. Benzer ağız formlarının MS 2.-5. yy aralığına verildiği görülmekle birlikte<sup>702</sup> grup içerisinde yalnızca **221** no.lu parça MS 4. yy'a tarihlendirilen veriler ile birlikte bulunmuştur.

*Tip 2*'deki **223** no.lu örneğin ağız kenarı dışa doğru çekilirken; *Tip 3* grubundaki **224** ve **225** no.lu parçalar, ağızdan boyuna hafif bir "S" kıvrımı yaparak iner. Bu ağız tiplerinin tek kulplu sürahilerde kullanıldığı görülür. Merkezi Kilise buluntusu **226** no.lu

<sup>698</sup> Çakmaklı 2013, 67, Res. 2, no. 1 (*Uşak Müzesi-Turkuaz renkli*).

<sup>699</sup> Höpken 2010a, 384.

<sup>700</sup> Isings 1957, 152, 156-158, *Form 121a-b*, *Form 126*, *Form 127*.

<sup>701</sup> Hayes 1975, 83, Pl. 24, no. 363-364 (*Royal Ontario Museum*).

<sup>702</sup> 219-222 no.lu parçaların bazı benzer örnekleri için Bkz. Baybo 2003, 30, Çiz. 15, no. 89 (*Patara-MS 2.-4. yy*); Akkuş Koçak 2021, 115-116, Lev. 43, no. 418 (*Metropolis-MS 3.-5. yy*); Gençler Güray 2010b, 217, Çiz. 2, no. 2 (*Kaunos-Geç Roma Dönemi*); Czurda Ruth 2007, 203-204, Taf. 23, no. 913-914 (*Ephesos*); Lightfoot 1993b, 180, Fig. 124, no. 61 (*Sagalassos-MS 4. yy*); Contardi 2009, 126, Fig. 21, no. 21 (*Iasos*); Semiz 2021, 77, Lev. 38, no. 352-355 (*Zeugma-Geç Roma Dönemi*); Weinberg-Stern 2009, 142, Fig. 19, no. 329 (*Atina Agorası-MS 4.-5. yy*); Price 1992, 452, Pl. 347, no. 275 (*Knossos*).

ağız parçası ise daha dar formlu huni biçimli olup ağız kenarı hafif içe doğru kıvrılmıştır<sup>703</sup>.

Forma dair çok sayıda benzer örnek, ilgili yayınlarda ve müze koleksiyonlarında yer alırken, İmparatorluğun her bölümünde yaygın bir kullanıma sahip *Tip 2* ve *3* grubundaki bu şişe/sürahilerin benzerleri genel olarak MS 3.-5. yy arasına tarihlendirilir<sup>704</sup>. Laodikeia örneklerinin ele geçtiği katman verileri MS 3 yy sonu 4. yy sonuna işaret ederken, Nekropol buluntuları ile kent içerisindeki kullanımı biraz daha erkene çekilebilir<sup>705</sup>.

*Tip 4* grubundaki **227-229** no.lu örneklerin ise mevcut kulpları ile bulunmalarından dolayı sürahi formuna ait oldukları kesindir. Örneklerin tümünde, üzerinde yatay yivlerin bulunduğu kalın şerit kulplar görülmektedir. Ağız kenarı ile kulp arasına yerleştirilmiş bantlar ise farklı kalınlıklara sahiptir. Ağız kenarları sunumla ilişkili olarak dışa yayvan biçimde açılmıştır. Sürahi grubu örnekleri şişelere kıyasla daha kalın ve hacimsel bir yapıdadır.

Genellikle kap ile aynı renkteki daire kesitli bantların, **228** no.lu örnekte olduğu gibi şeffafa yakın yarı saydam üzerine koyu mavi-yeşil renkte uygulandığı da görülür. Söz konusu bu sürahi, Laodikeia repertuarındaki tek örnek olup form ve renk açısından benzeri *Diyarbakır Müzesi* koleksiyonunda yer almaktadır<sup>706</sup>. **229** no.lu sürahinin, deforme olmuş ağız kenarı altındaki bant ise daha ince kesitlidir. Ağızdaki deformasyon ise üretim hatası ya da parçanın yangın tabakasında bulunmuş olması ile ilişkilendirilebilir. Omuz profili dikkate alındığında ise küresel ya da silindirik bir gövdeye<sup>707</sup> geçmiş olmalıdır.

<sup>703</sup> Ağız parçasının benzeri *Zeugma*'da Orta İmparatorluk Dönemi katmanlarında bulunmuştur. Semiz 2021, 52, Lev. 8, no. 62.

<sup>704</sup> Gençler 2009, 85-86, Çiz. 19, no. 212-215 (*Elaiussa Sebaste*-MS 5. yy'ın ikinci yarısı); Çömezoğlu 2010, 144-145, no. 15 (*Demre-Geç Roma-Erken Bizans Dönemi*); von Saldern 1980, 85, Pl. 27, no. 633-639 (*Sardeis*-MS 4.-5. yy); Akkuş Koçak 2021, 116, Lev. 43, no. 422 (*Metropolis*-MS 3.-5. yy); Bilgiç 2005, 122-123, Lev. 7, no. 74 (*Arykanda*-MS 4.-5. yy); Erten-Gençler Güray 2012, 307, Fig. 3, no. 4-5 (*Zeugma*).

<sup>705</sup> Bantlı sürahilerin *Kuzeydoğu Nekropolü*'nde bulunan L.06.KDN.M1.121 no.lu örneği MS 98-117/193-211 aralığına ait kontekst ile bulunmuştur. Şimşek vd. 2011, 476, no. 284.

<sup>706</sup> Hanar 2018, 125, no. 432 (MS 3.-4. yy).

<sup>707</sup> Bu sürahilerde farklı gövde formları ile de karşılaşılır. *Carneige Müuseum* koleksiyonunda yer alan bir parçanın gövdesi panellere ayrılmıştır. Oliver 1980, 103, no. 162 (MS 4. yy).

Benzer ağız tipine sahip tek kulplu sürahiler, genel olarak MS 3.-4. yy'a tarihlendirilir<sup>708</sup>. Laodikeia *Tip 4* grubundaki örneklerinden **227** no.lu parça MS 3.-4. yy'a tarihlendirilmiş bir tabak kaidesi (no. 125), no. **228** ise MS 3. yy'ın birinci yarısı ile 4. yy'a ait sikke verileri ile birlikte bulunmuştur.

#### **3.3.5.8.d. Dik Ağız Kenarlılar (Lev. 37, No. 230-233)**

Huni ağızlı şişeler içerisinde daha az sayıda örneği (11 adet) ile karşılaşılan bu grup örneklerinde dik bir ağız kenarı ve uzun boyun görülür. Omuzdan itibaren hafif dışa açılarak inerken, daha çok torba ya da oval formlu bir gövdeye sahip olmalıdırlar. Ancak şişelerin dibine dair bir veri bulunamamıştır. Boyutları ve uzun boyunları göz önüne alındığında şişelerin içki sunumunda kullanıldığı söylenebilir.

Tipolojik olarak benzer özellikler taşımalarına karşın, ağız açıları ve biçimleri ile süslemelerinde bazı farklılıklar mevcuttur. **230** no.lu örnekte dışa çekilen ağız kenarının hemen altına tek sıra kesme yiv bulunur. Kahverengi sarı rengi ile diğer örneklerden farklı bu şişe, ağız altından bantlı şişe/sürahi (no. 219) ile birlikte bulunmuştur.

**231** no.lu parçanın ağız kenarı işlenmeden bırakılmıştır. Ağız-boyun arasındaki profil yumuşak bir geçişle verilmiştir. *Patara* buluntusu benzer bir örneği üzerinde ise kesme tekniği ile yapılmış sıralı yivler görülür<sup>709</sup>. Katman verileri MS 3. yy ortaları 4. yy'ın birinci yarısına aittir.

**232** no.lu *Nymphaeum* Batı Sokak buluntusu ise ağız-boyun ve üst gövde parçası olması yönüyle gövde profili hakkında fikir vermektedir. 5 cm çapındaki ağız kenarının hemen altında ve boyundan gövdeye geçişte ince bir boğum/alet izi görülür. Hafif dışa açılarak inen gövde ise torba biçimli olmalıdır. Parçanın katman verileri ise MS 4. yy'a tarihlendirilmektedir.

**233** no.lu şişenin yuvarlatılmış ağız kenarının hemen altında yedi sıra ip bezeme bulunur. Bu ipler, Geç Antik Çağ'da görülen şişeler üzerindekiyle çok daha ince ve sık

---

<sup>708</sup> Czurda Ruth 2007, 212, Taf. 24, no. 947-948 (*Ephesos*); Grose 2017, 183, Pl. 31, no. 497 (*Cosa*); Oliver 1980, 99, no. 153-154 (*Carneige Museum*); Schwarzer-Rehren 2021, 170, Pl. 6, no. 57 (*Pergamon*); Barkoczi 1996, 96, Taf. 27, no. 303 (*Bildenden Museum*).

<sup>709</sup> Baybo 2003, 30, Çiz. 15, no. 88 (MS 4. yy).

aralıklı yapılmıştır. Parçanın bulunduğu katmana dair tek ise veri huni ağızlı (no. 203) bir şişedir.

Bu forma ait şişelerin kent içerisinde yoğun bir kullanıma sahip olmadığı görülürken, cam tipolojisinde de benzer örneklerine nadir rastlanır.

### 3.3.5.9. Gövdeleri Üzerine Çökertme Tekniği Uygulanan Formlar (Lev. 38, No. 234-236)

Üfleme işleminin ardından cam henüz sıcakken, gövdesi üzerine dört taraftan yapılan basınç ile oluşturulan bu biçim, işlevsel açıdan tutuşu kolaylaştırma amacıyla yapılmış olmalıdır<sup>710</sup>. Bu yöntem, kase, kavanoz, matara, unguentarium gibi formlarda uygulanmışsa da daha çok şişe ve bardak gibi ürünlerde tercih edilir<sup>711</sup>. *Doğu Akdeniz* kökenli olduğu düşünülen uygulamanın erken örnekleri ise *Pompei*'den gelmektedir<sup>712</sup>. Stern gövdesi üzerinde çökertme tekniği uygulanan bardak formlarının buluntu yoğunluğu dikkate alındığında *Kilikya*'da üretilmiş olabileceğini söylemektedir<sup>713</sup>.

234 no.lu dip ve alt gövde parçasının simetrik yapısı ve kalın cidarı dikkate alındığında kalıba üfleme tekniği ile üretildiği, ardından gövdesi üzerinde çökertme işleminin uygulandığı söylenebilir. Bu örnek prizmatik gövdeli şişe/sürahilerin bir uyarlaması olmalıdır. Katman verilerinin MS 3. yy'ın birinci yarısı ile 4. yy ortalarına işaret ettiği parçanın *Atina Agorası* benzeri ise MS 5. yy'a tarihlendirilmiştir<sup>714</sup>.

235 no.lu Suriye Caddesi buluntusu, serbest üfleme tekniği ile üretilmiş olup derin konkav ve kalın cidarlı bir dibe sahiptir. Çökertilerek şekillendirilmiş gövdesi ise ince cidarlıdır. Forma dair benzer örnekler bazı yayınlarda bardak ya da kavanoz olarak tanımlanırken MS 2.-4. yy aralığına tarihlendirilmiştir<sup>715</sup>. Parçanın bulunduğu katmanda ise tarihlendirmeye yardımcı bir veri ele geçmemiştir.

<sup>710</sup> Lightfoot 2013a, 86.

<sup>711</sup> Isings 1957, 46-47, *Form* 32; Grose 2017, 139, Pl. 17, no. 301-306 (*Cosa*); Israeli 2008, 374, no. 41 (*Caesarea*); Höpken-Çakmaklı 2015, 44-45, no. 64-67 (*Medusa Müzesi*). Bazı örneklerde bu çökertme öyle derindir ki, neredeyse kabın tüm iç hacmi kapatılmıştır. Canav 1985, 53, no. 68-69 (*Şişecam Koleksiyonu*).

<sup>712</sup> Stern 1989, 599-600; Erten 2018, 21.

<sup>713</sup> Stern 1984, 132-139; Stern 1989, 599-600; Gençler 2009, 62, dn. 96.

<sup>714</sup> Weinberg-Stern 2009, 157, Pl. 34, no. 385.

<sup>715</sup> Eker 2016, 163, no. B71 (*Tokat Müzesi* örneği bardak olarak tanımlanmış ve MS 2.-3. yy'a tarihlendirilmiştir); Schätzschock 2010, 598, Taf. 457, B-G 35 (*Ephesos Yamaçevler*-MS 3. yy'ın üçüncü çeyreği); Riemenschneider 1989, 40, Taf. 15.2, no. 112 (*Altenessen Museum*); Fremesdorf 1958, 41, Taf. 66, no. 2 (*Köln*); Barkoczi 1996, 44-45, Taf. 9, no. 85, 87 (*Bildenden Museum*-85 no.lu örnek kavanoz olarak tanımlanmıştır).

236 no.lu A Evi buluntusu, 4.3 cm'lik minyatür bir kavanozdur (**Figür 43**). İç katlanmış ağız kenarı, kısa içbükey boyunlu kare gövdeli minyatür kavanozun gövdesi dört taraftan derince bastırılmıştır. Minyatür kavanozlar üzerinde uygulanan bu tekniğin benzerleri MS 2.-4. yy aralığına tarihlendirilirken<sup>716</sup> 236 no.lu örnek MS 4. yy'a ait bir sikke ile birlikte bulunmuştur.



**Figür 43.** 236 no.lu minyatür kavanoz

### 3.3.5.10. Çeşitli Formlara ait Dip ve Kaide Parçaları

#### 3.3.5.10.a. Yüzgeç Çıkıntılı Dip (Lev. 38, No. 237)

Laodikeia repertuarında tek örnek ile temsil edilen 237 no.lu alt gövde-dip parçası Tapınak A çalışmalarında bulunmuştur. Küresel gövdeli ve kalın cidarlı konkav dipli şişenin dip dönüşünden itibaren, karşıdan bakıldığında birbiri arasına gelecek şekilde yerleştirilmiş yüzgeç biçimli çıkıntılar yer alır. Mevcut iki sırası görülen yüzgeçlerin üzerinde yatay sıralı çizgiler bulunmaktadır. Yarı saydam beyaz cam hamurundan yapılmış bu şişenin katman verileri MS 3. yy'ın ikinci yarısı ile 4. yy ortalarına aittir. Söz konusu bezemelerin uygulandığı formlar ise genellikle serpmiş şişelere ait olup üretim yeri olarak *Suriye* atölyeleri ile gösterilir<sup>717</sup>.

#### 3.3.5.10.b. Sıkıştırma Tekniği ile Yapılan Kaideler (Lev. 38, No. 238-239)

Kap bünyesinden maşa yardımı ile çekilerek oluşturulan küçük çıkıntıların kaide görevi üstlendiği örnekler *Doğu Akdeniz* (özellikle *Batı Suriye-Mısır*) atölyelerine

<sup>716</sup> Kurup 2015, 65, no. 81 (*Kayseri Müzesi*); Höpken-Çakmaklı 2015, 87, no. 159 (*Medusa Müzesi*); Lightfoot-Arslan 1992, 99, no. 52 (*Yüksel Erimtan Koleksiyonu*); Erten 2018, 21, Lev. 1.b, no. 2 (*Silifke Müzesi*).

<sup>717</sup> Whitehouse 1997, 199-200, no. 349 (*Corning Museum-MS 3.-5. yy.*); Riemenschneider 1989, 41, Taf. 14.7, no. 115 (*Altenessen Museum-MS 2-3. yy.*); Neuburg 1949, 26, Pl. 20, no. 70b (*Mısır*); Auth 1976, 120, no. 148-149 (*Newark Museum-MS 3.-4 yy.*).

atfedilir<sup>718</sup>. Buna karşın formun MS 1. yy'a tarihlendirilen erken örnekleri ise İmparatorluğun batısından gelmektedir<sup>719</sup>

Farklı yüksekliklerde yapılan bu kaideler, *ayaklı parfüm şişesi* olarak adlandırılmıştır<sup>720</sup>. Bu bağlamda özellikle **238** no.lu örnek, MS 4. yy ve sonrasına tarihlendirilen serpmme şişelerinde sıklıkla karşımıza çıkar<sup>721</sup>. Ancak bu tipteki kaideler, yalnızca şişelerde değil, kase ve bardak diplerinde de uygulanmıştır<sup>722</sup>. Bu durumda yalnızca kaide parçasının ele geçtiği durumlarda kesin form tespiti belirtmek zordur.

Kuzey (Kutsal) Agora Güney Portik'te bulunmuş **238** no.lu küçük kaide parçasında çekilerek yapılmış mevcut iki adet kaide çıkıntısı görülür (**Figür 44**). Uzantılar kısa şeritler biçimindedir ve olasılıkla sayıları 3-4 adet olmalıdır. Ancak gelişigüzel yapılmış bu çıkıntıların çok simetrik yapılmadığı da dikkate alınmalıdır. Çapı doğrultusunda bir serpmme şişesine ait olabilir. Katman içerisinde tarihlemeye yardımcı bir veri bulunamamakla birlikte formun yoğun kullanıldığı dönem ve yapısal özellikleri dikkate alındığında MS 3.-4. yy aralığı önerilebilir.

**239** no.lu dip parçasında yine cam bünyesinden çekilerek oluşturulmuş siğil şeklinde çıkıntılar ile kaide halkası oluşturulmuştur (**Figür 45**). Gövde devamı dikkate alındığında olasılıkla küresel gövdeli bir serpmme şişesine ait olmalıdır. **239** no.lu parçanın katman verileri MS 4. yy başı ve ortalarına işaret ederken, formun benzerleri MS 2. yy sonundan 6. yy aralığına tarihlendirilmektedir<sup>723</sup>.

<sup>718</sup> Stern 2009, 107; Clairmont 1963, 51; Hayes 1975, 39, Pl. 12, no. 150 (*Royal Ontario Museum-MS 2. yy sonu-3. yy*).

<sup>719</sup> En erken örnekler MS 1. yy'ın ilk yarısına tarihlendirilmekle birlikte, *İtalya* olasılıkla *Campania*'da bulunmuştur (Weinberg-Stern 2009, 107). Pompei'de bulunan bu tipteki kaideler için MS 79 *terminius ante quem'dir* (Taştemür 2008, 177).

<sup>720</sup> Taştemür 2008, 177, Şek. 8 (*Klaros-MS 2.-3. yy*); Matheson 1980, 84, no. 225-227 (*Yale Art Gallery-MS 3.-4. yy*).

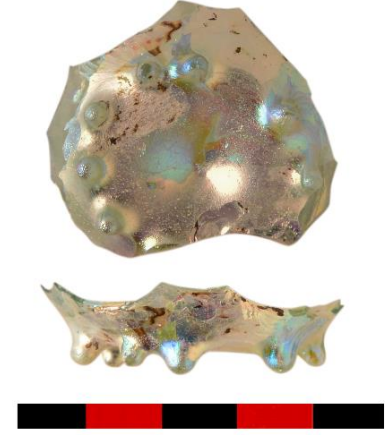
<sup>721</sup> Höpken-Çakmaklı 2015, 145, 147-148, no. 327, 333, 334, 338 (*Medusa Müzesi*); Israeli 2003, 225, no. 278 (*Israel Museum*).

<sup>722</sup> Whitehouse 1997, 110-111, no. 169 (*Corning Museum-Kase-MS 2.-3. yy*); Clairmont 1963, 50-52, no. 204-211 (*Dura Europos-Kase-MS 2. yy*).

<sup>723</sup> Benzer dip formları için Bkz. Demir 1999, 181, no. 200 (*Perge*); Akkuş Koçak 2021, 106, Lev. 35, no. 338 (*Metropolis-MS 2.-4. yy*); Gençler 2009, 65-66, Çiz. 12, no. 148-149 (*Elaiussa Sebaste-MS 2.-3. yy*); Czurda Ruth 2007, 149-150, Taf. 18, no. 620, 623-624 (*Ephesos-MS 3.-7. yy*); Schwarzer-Rehren 2021, 171, Pl. 7, no. 71 (*Pergamon-MS 3. yy sonu*); Gençler Güray 2022, 414, Fig. 2 (*Nysa-MS 4. yy*); Soslu 2022a, 633, no. 227 (*Burdur Müzesi-MS 2.-4. yy*); Whitehouse 2003, 134-135, no.1113-1117 (*Corning Museum*); Weinberg-Stern 2009, 107, Pl. 23, no. 264-268 (*Atina Agorası-MS 5.-6. yy*); Grose 2017, 126, Pl. 15, no. 264-265a (*Cosa*); Israeli 2008, 379, no.101-102 (*Caesarea-MS 4.-5. yy*); Barkoczi 1996, 53-54, Taf. 11, no. 122 (*Bildenden Museum-MS 3.-4. yy*); Arveiller Dulong-Nenna 2005, 436, no. 1211 (*Louvre Museum-MS 3-4. yy*).



**Figür 44.** 238 no.lu kaide parçası



**Figür 45.** 239 no.lu kaide parçası

### 3.3.5.10.c. Tüp Kesitli Yüksek Kaideler (Lev. 38, No. 240-243)

Üretim aşamasında içe katlanarak biçimlendirilen bu yüksek kaide tipleri, Geç Hellenistik-Erken İmparatorluk Dönemi skyphoslarından itibaren tanınmaktadır<sup>724</sup>. Bunun yanında MS 2.-4 yy'da görülen ve “ayaklı kase” olarak isimlendirilen formların tabanlarında da yüksek tüp kesitli kaideler kullanılmıştır.

Bu grup içerisinde yer alan **240** ve **241** no.lu kaideler devamında kalın cidarlı ve küresel bir gövde yapısına sahip olmalıdır. Çapları ortalama 6-8 cm arasında olup kaide kenarları dışa doğru açılmıştır. Gövde açıları dikkate alındığında yüksek ayaklı sunum kasesi olabilirler. Benzer kaideler MS 2.-4. yy aralığına verilirken<sup>725</sup>, **241** no.lu Stadyum Caddesi örneği MS 3. yy'ın birinci yarısı-4. yy ortalarına ait sikke verileri ve gövdesi çöktürülerek yapılmış şişe (no. 234) ile birlikte bulunmuştur.

**242** ve **243** no.lu kaideler ise tabana dik bir açıyla iner. Çapları 4.5-9 cm arasında olup kap cidarları ilk grup örneklerine kıyasla daha incedir. Benzer örneklerin genellikle kavanoz ya da kaselere ait olabileceği belirtilirken, MS 3.-4. yy aralığına tarihlendirildiği görülür<sup>726</sup>. **243** no.lu kaide MS 3.-4. yy'a ait sikke verileri ve kalın cidarlı kase parçası (no. 131) ile birlikte bulunmuştur.

<sup>724</sup> Söz konusu bu ayaklar skyphoslarda görülür. Stern-Schlick Nolte 1994, 97, Fig. 176 (*Ernesto Wolf Collection*); Atik 2004, 124, J6 (*Istanbul Arkeoloji Müzesi-MÖ. 1. yy*).

<sup>725</sup> Price 1992, 449, Pl. 345, no. 204 (*Knossos*); Shepherd 2002, 324, Fig. 11.6, no. 121 (*Nikopolis-MS 2.-3. yy*); Höpken-Çakmaklı 2015, 23, no. 18 (*Medusa Müzesi-MS 4. yy sonrası*).

<sup>726</sup> Weinberg-Stern 2009, 107, Fig. 16, no. 256 (*Atina Agorası-MS 3. yy. ortası*); Rosen-Katsnelson 2007, 14-16, Fig. 6.4 no. 6 (*Khirbat El-Ni'ana*); Isings 1971, 90, Fig. 19, no. 248 (*Limburg*).

### 3.3.5.10.d. Kenarları Çekilerek Yapılmış Kaideler (Lev. 39, No. 244-245)

İşlevsel bir amaçtan çok bir süsleme çeşidi olarak şekillendirilmiş bu kaidelerden 244 no.lu örnek, önce dışa doğru açılmış ve ardından kaide kenarları pens yardımıyla eşit aralıklarla çekilmiştir. 245 no.lu kaidede ise çekme işlemi dört taraftan yapılmış ve kare biçimini almıştır. Bu tip kaideler genellikle tek kulplu oval ya da küresel gövdeli sürahilerde karşımıza çıkarken<sup>727</sup> Laodikeia’da kısıtlı sayıda örneği tespit edilmiştir. Grup içerisindeki 244 no.lu Mozaikli Güney Roma Villası buluntusu MS 3.yy’ın ilk çeyreğine, no. 245 ise 4. yy’a tarihlendirilen sikke verileri ile birlikte bulunmuştur.

### 3.3.5.11. Çeşitli Yöntemler ile Yapılan Bezemeli Parçalar (Lev. 39-40, No. 246-255)

Bu başlık altında küçük parçalar halinde ele geçmiş, bezemesi tanımlanabilse de ait oldukları formların tespit edilemediği gövde parçaları değerlendirilmiştir.

*Tip 1* grubu literatürde çoğunlukla “*siğilli* (pinched-out nipples)” olarak tanımlanan gövde parçalarından oluşur. Üfleme esnasında bir alet yardımıyla gövde üzerinden sıkıştırılarak ya da sonradan damla biçiminde eklenerek yapılan bu bezeme tipi, MS 3.-4. yy’ın tipik formlarından olan serpmeye şişeleri, küresel ya da torba gövdeli şişeler, kavanoz ve kaseler üzerinde karşımıza çıkar<sup>728</sup>.

Weinberg-McClellan, bu bezeme türünün MS 2. yy sonu 3. yy başlarında yaygın bir kullanıma sahip olduğunu söyler<sup>729</sup>. Saldern ise doğu ve batı topraklarında da bu bezemeye ait formların MS 3. yy’a tarihlendiğini, ancak MS 5.-6. yy *Sasani* cam sanatında da özellikle kaseler üzerinde sıkça uygulandığını belirtir<sup>730</sup>. İslami Dönem

<sup>727</sup> Höpken-Çakmaklı 2015, 67, no. 116 (*Medusa Müzesi*); Gençler 2009, 130, Res. 84, no. 404 (*Elaiussa Sebaste*-MS 5.-7. yy).

<sup>728</sup> *Serpme şişesi örnekleri için Bkz.* Hanar 2018, 145, no. 507 (*Diyarbakır Müzesi*); Marangoz 2018, 71-72, no. 110 (*Şanlıurfa Müzesi*); Richter 1911, 18, Fig. 23 (*Metropolitan Museum*); Auth 1976, 216, no. 431 (*Newark Museum*); *Şişe örnekleri için Bkz.* Akkuş Koçak 2021, 104, Lev. 32, no. 309-310 (*Metropolis*); Canav 1985, 58, no. 81 (*Şişecam Koleksiyonu*); Soslu 2022a, 628, no. 222 (*Burdur Müzesi*); Israeli 2003, 165, no. 172 (*Israel Museum*); Clairmont 1963, 51, Pl. 6, 23, no. 219-220 (*Dura Europos*); Matheson 1980, 127, no. 340-342 (*Yale Art Gallery*); Whitehouse 2003, 149, no. 1152 (*Corning Museum*); Foy 2000, 268, Fig. 20. 1-21 (*Beyrut*); Weinberg-McClellan 1992, 39, no. 107 (*Atina Agorası*); *Kase örnekleri için Bkz.* Çakmaklı 2007, 138, Lev. 16, no. 29 (*Uşak Müzesi*); von Saldern 1980, 19-20, Pl. 3, no. 81 (*Sardeis*); Rutti 1991, 70, Taf. 62, no. 1355-1368 (*Augusta Raurica*).

<sup>729</sup> Weinberg-McClellan 1992, 39.

<sup>730</sup> von Saldern 1980, 20. *Kuzey Irak* yakınındaki yerleşimlerden de Sasani Dönemi’ne ait çok sayıda siğil çıkıntılı kase örneği bulunmuştur (Simpson 2015, 82, Fig. 5).



camları arasında da çeşitli formlar üzerinde sigil çıkıntılarının uygulandığı görülür<sup>731</sup>. Uzun süreli bu kullanım tarihlendirme açısından zaman zaman sorun teşkil edebilmektedir.

Laodikeia örneklerinde bu grup iki küçük gövde parçası ile temsil edilir. **246** ve **247** no.lu gövde parçaları üzerinde tek bir adedini görebildiğimiz sigil çıkıntılar üretim sırasında cam bünyesinden çekilerek yapılmıştır<sup>732</sup>. Gövde profilleri dikkate alındığında küresel gövdeli bir şişeye ait olması mümkün bu parçalardan no. **246**'nın katman verileri ise MS 3. yy sonu 4. yy'ın ikinci yarısına aittir. No. **247** ile aynı seviyede bulunan kurşun mühür baskısının<sup>733</sup> MS 4. yy'ın sonu ve 5. yy başına tarihlendirilmesi, formun kullanımının biraz daha sonraya çekilebileceğini gösterir.

*Tip 2*'deki **248** no.lu gövde parçası üzerinde birbirini takip eden yatay "S" biçimli bezeme kazıma tekniği ile yapılmıştır. Gövde açısı göz önüne alındığında kase ya da küresel gövdeli bir şişeye ait olabilir. Söz konusu benzer kesme bezemeler, özellikle *Sasani* cam sanatında da karşımıza çıkmaktadır<sup>734</sup>. Bunun yanından **248** no.lu parçanın katman verileri MS 3. yy sonu 4. yy'ın ikinci yarısına aittir.

*Tip 3* grubundaki **249 a-b** no.lu parçalar birlikte bulunmuş, benzer özellikler taşıması açısından aynı forma ait olabileceği düşünülmüştür. Açık yeşil cam üzerine kırmızı boyama ile yapılmış *a* parçası üzerinde helezonik çizgiler, *b* üzerinde ise palmet? biçimli bezeme görülür. B parçası üzerinde görülen bezeme, *Klaros*'ta bulunmuş renkli bantlı mozaik teknikli şişe parçası ile benzemekle birlikte<sup>735</sup> bu parça Erken İmparatorluk Dönemi uygulamalarının boyama ile yapılmış geç taklitleri olarak yorumlanabilir. Parçanın katman verileri MS 4. yy ortaları ve ikinci yarısına tarihlenmektedir.

*Tip 4* grubundaki **250-255** no.lu parçalar üzerinde çift taraflı sıkıştırma yöntemi ile yapılmış çeşitli bezemeler yer alır. Bu bezeme yöntemi Roma Dönemi boyunca kullanılmış olup özellikle MS 3. yy sonlarından 5. yy başlarına kadar *Batı Avrupa* ve *Doğu Akdeniz* camlarında genellikle küresel gövdeli şişeler, sürahiler, kaseler, kavanozlar, bardaklar ve çift kulplu sürahiler üzerinde yaygın bir şekilde

---

<sup>731</sup> Foy 2000, 270.

<sup>732</sup> Gençler Güray 2011, 251, 266, Fig. 8, no. 21.-22 (*Elaiussa Sebaste*-Orta İmparatorluk Dönemi); Schätzschock 2005a, 386, Taf. 232, G89 (*Ephesos Yamaçevler*-MS 2.-3. yy).

<sup>733</sup> Yener 2022, 249, Lev. 4, no. 28.

<sup>734</sup> von Saldern 1966, 17.

<sup>735</sup> Taştemür 2008, 176, Şek. 7 (MS 1. yy).

görülmektedir<sup>736</sup>. Sıkıştırma tekniği ve cam ipi ile gövde üzerinde yapılan bu çıkıntılı bezemelerin tutuşu kolaylaştırmak için uygulandığı düşünülse de<sup>737</sup> özenli ve stilistik bazı figürler göz önüne alındığında daha çok bezeme amacı da taşıdıkları nettir.

**250** no.lu gövde parçası üzerinde çoğunlukla “*sekiz*” olarak tanımlanan bezeme bulunur. Bu tip, genellikle *Doğu Akdeniz*’le özdeşleştirilmiştir<sup>738</sup>. Bezeme kap gövdesinde yatay şekilde uzanmasının yanında, dipten yukarı doğru dikey biçimde de kullanılabilir. Parçanın benzer bir örneği *Sardeis*’te ele geçmiş, profil yönüyle bardak ya da kase olarak değerlendirilmiştir<sup>739</sup>. *Karanis*’te ise huni ağızlı, torba gövdeli bir şişe üzerinde görülür<sup>740</sup>. **250** no.lu bu parça, MÖ 2. yy’ın ilk çeyreğine ait erken katman verileri ile bulunmuş olsa da bezeme türünün ortaya çıkışı ve benzer örnekler doğrultusunda MS 3.-4. yy aralığına verilmelidir<sup>741</sup>. Profil açısı göz önüne alındığında bir bardağa ait gövde parçası olması mümkündür.

**251** ve **252** no.lu gövde parçaları üzerinde birbirine bağlı biçimde yapılmış daireler yer alır. Zincir şeklinde gövde boyunca devam etmesi gereken bu bezeme MS 3. yy’da *Batı Avrupa* sofrta takımlarında yaygın bir şekilde uygulanmıştır<sup>742</sup>. Küresel ve torba gövdeli şişelerde görülen benzer bezemelerin yanında<sup>743</sup>, no. **252**’nin profil açısı da bu duruma uygunluk gösterir. Her iki parçanın da katmanında tarihlendirmeye yardımcı bir veri bulunamamıştır.

**253** no.lu parçadaki bezeme daha stilize ve dışa taşkın şekilde bırakılmışken, no. **254** ve **255**’te dik ve düz kaburgalar şeklinde uygulanmıştır. Bunun yanında **255** no.lu dip parçası, *zarte rippenschalen* olarak tanımlanan Erken İmparatorluk Dönemi kaburgalı

<sup>736</sup> von Saldern 1980, 20-21; Weinberg-Stern 2009, 98. Sıkıştırma tekniği ile yapılan bazı örnekler için Bkz. Höpken-Çakmaklı 2015, 150, no. 338 (*Medusa Müzesi*); Akkuş Koçak 2021, 99, Lev. 29, no. 268 (*Metropolis*); Hayes 1975, 92, 103, Pl. 21, no. 309, 373 (*Royal Ontario Museum*); Rosen-Katsnelson 2007, 35, Fig. 15, no. 1 (*Khirbat El-Ni’ana*); Rutti 1991, 185, Taf. 170, no. 4495-4499 (*Augusta Raurica*); Barkoczi 1996, 90, Taf. 23, no. 280 (*Bildenden Museum*).

<sup>737</sup> Neuburg 1949, 27.

<sup>738</sup> Clairmont 1963, 46. Grose 2017, 126, Pl. 15, no. 259 (*Cosa*); Arveiller Dulong-Nenna 2005, 392, no. 1058-1059 (*Louvre Museum-Suriye-Filistin-MS 3. yy*).

<sup>739</sup> von Saldern 1980, 21, Pl. 4, no. 92 (MS 3. yy sonu-4. yy başı).

<sup>740</sup> Harden 1936, 208, Pl. 18, no. 593 (MS 3.-4. yy).

<sup>741</sup> **250** no.lu parçanın bazı benzer örnekleri için Bkz. Höpken-Çakmaklı 2015, 150, no. 338 (*Medusa Müzesi-MS 3.-4. yy*); Özet 1987, 599, Fig. 19 (*Anadolu Medeniyetleri Müzesi*); Clairmont 1963, 49, Pl. 23, no. 195 (*Dura Europos-MS 2. yy’ın ilk yarısı*); Weinberg-Stern 2009, 98, Pl. 20, Fig. 14, no. 204 (*Atina Agorası*); Arveiller Dulong-Nenna 2005, 257, no. 767 (*Louvre Museum-MS 1. yy*).

<sup>742</sup> Weinberg-Stern 2009, 98.

<sup>743</sup> Soslu 2022a, 639, no. 233 (*Burdur Müzesi-MS 3.-4. yy*); Clairmont 1963, 48-50, Pl. 23, no. 188, 190-191, 193 (*Dura Europos-MS 2. yy*); Arveiller Dulong-Nenna 2005, 393, no. 1060-1061 (*Louvre Museum-Suriye-Filistin-MS 3. yy*).

kaseleri ile benzerlik taşımaktadır<sup>744</sup>. Ancak MS 3.-4 yy'a tarihlenen küresel gövdeli şişeler ve sürahiler üzerinde de benzer tekniğin sıkça uygulanmış olması<sup>745</sup> ve katman verileri göz önüne alındığında bu parçaya dair kesin bir yorumda bulunabilmek zordur. DBK Kuzey Kule'den gelen 255 no.lu parça, kesme bezemeli kase örnekleri ile birlikte bulunmuş olup cam yapısı da yine bu kaselere benzemektedir.

### 3.3.5.12. Kapak? (Lev. 40, No. 256)

Geçmişleri MÖ 14. yy'a kadar inen camdan yapılmış kapaklar<sup>746</sup> nadir karşılaşılan formlardan biridir. Bunun nedeni, saklama kaplarında kapaklar yerine, daha çok bir kumaş parçasının ip vasıtasıyla boyun kısmından bağlanarak kapatılmasının pratikliği olmalıdır<sup>747</sup>. Bunun yanında bir başka yöntem de kil gibi organik bir malzemenin kabın ağız kısmına yerleştirilip sabitlenmesi ve kapak görevi görmesidir. Bu yöntem ise içlerindeki maddenin buharlaşmasını önlemek için daha çok unguentariumlarda kullanılmıştır<sup>748</sup>. Kapaklar ise, çoğunlukla *urne* olarak tanımlanan büyük boyutlu kavanozlarda karşımıza çıkar<sup>749</sup>.

Isings, *Form 66* olarak sınıflandırdığı kapakları, tutamak şekillerini göz önüne alarak alt gruplara ayırmıştır<sup>750</sup>. Az sayıda örnek doğrultusunda camdan yapılmış

<sup>744</sup> Benzer bezemeye sahip kaburgalı kase örnekleri için Bkz. Baybo 2016, 38, Lev. 8, Y-66 (*Limyra-MÖ 1.-MS 1. yy*); Taştemür 2007, 132-133, no. 28, 30 (*Klaros-MS 1. yy ortaları*); Grose 2017, 126, Pl. 15, no. 260 (*Cosa*).

<sup>745</sup> Benzer bezemeye sahip farklı formlar için Bkz. Czurda Ruth 2007, 93, Taf. 12, no. 262, 268 (*Ephesos*); Schwarzer-Rehren 2021, 170, Pl. 6, no. 59 (*Pergamon-MS 3.-4. yy*); Soslu 2022a, 638, 641-642, no. 232, 235-236 (*Burdur Müzesi-MS 3.-4. yy*); Rutti 1991, 50-51, 111, Taf. 46, 96, no. 1028-1029, 1036-1037, 2221-2225 (*Augusta Raurica-MS 2.-3. yy*); Jackson Tal 2012, 183, Fig. 8.2, no. 1 (*Horvad Meşad-Geç Roma-Erken Bizans Dönemi*); Arveiller Dulong-Nenna 2005, 377, no. 1003 (*Louvre Museum-MS 4. yy*). Oliver 1980, 102, 111, no. 160-161, 180 (*Carneige Museum*).

<sup>746</sup> Tuthmose III'ün (MÖ 1490-1436) mezarında lapis lazuli renginden camdan bir kapak bulunmuştur. Barag 1962, 23-24.

<sup>747</sup> Israeli 2003, 234.

<sup>748</sup> Kil tıpa ile bulunmuş bazı örnekler için Bkz. Höpken-Çakmaklı 2015, 107, no. 217 (*Medusa Müzesi*); Çizmeli Ögün-Özcan 2013, 54. Bunun yanında unguentariumların ağızlarını kapatmak için kurşunun kullanıldığı da bilinmektedir (Anderson Stojanovic 1987, 114).

<sup>749</sup> Richter 1911, 10; Whitehouse 1997, 171, 174, no. 300, 305 (*Corning Museum*); Foy-Nenna 2001, 266, Fig. 140-141 (*Rhone*); Oliver 1980, 74, no. 73 (*Carneige Museum*); Jaffe 1978, 39, no. 72-73 (*Fitzwilliam Museum*); Weinberg-McClellan 1992, 36, no. 91 (*Yunanistan*); Canivet 1969, 20-21, Fig. 1-5 (*Cagliari Museum-MS 1.-3. yy*).

<sup>750</sup> Isings, kapakları *a- Kubbeli*, *b- Şişe boyunlu tutamaklı*, *c- Topuzlu*, *d- Boynuzlu* gibi alt gruplara ayırmıştır. Isings 1957, 85-86.

kapakların MS 1. yy'dan itibaren ortaya çıktığı<sup>751</sup> ve kapaklı kavanozların daha çok *Kıbrıs* üretimi olduğu belirtilir<sup>752</sup>.

Laodikeia repertuarında çok sayıda kavanoz ele geçmiş olmasına karşın, kapak olduğu düşünülen tek bir buluntu yer almaktadır. Açık yeşil renkteki **256** no.lu parça, cam hamuru sıcakken bir alet yardımı ile şekillendirilmiştir (**Figür 46**). Kenarları kırık kapağın, tutamak kısmı cam hamurunun disk biçimli gövde üzerine bastırılarak yapıştırılması ile oluşmuştur. Bu sabitlemenin ardından ise döndürülerek yükseltilmiş, ince sivriltilmiş bir boynuz biçimini almıştır. Genel tipolojiyi karşılayan kapak tipleri Erken İmparatorluk Dönemi'nde kullanılmış hokkalarda görülürken<sup>753</sup>, **256** no.lu parçanın katman sikke verileri MS 3. yy'ın birinci yarısı ve 5. yy başına aittir. Aynı zamanda MS 3.-4. yy'a tarihlendirilen prizmatik şişe parçası (no. 172) ile birlikte bulunmuştur. **256** no.lu bu parçanın tipolojik olarak tam bir benzeri bulunamamakla birlikte çubuklu kandil olarak da kullanıldığı düşünülebilir.



**Figür 46.** 256 no.lu kapak ya da çubuklu kandil parçası

### 3.4. GEÇ ANTİK ÇAĞ (MS 5-7. Yüzyıl)

MS 3. yy boyunca devam eden siyasi karışıklıklar ardından Konstantinapolis'in idari merkez olmasıyla gelen istikrar<sup>754</sup>, Büyük Constantin'in (337) ve sonrasında

<sup>751</sup> Lightfoot-Arslan 1992, 78, no. 34 (*Yüksel Erimtan Koleksiyonu*-MS 1. yy sonu-2. yy); Özet 1998, 91, no. 52 (*Bodrum Müzesi*-MS 1.-2. yy); Israeli-Barag 2003, 82, no. 75 (*Israel Museum*).

<sup>752</sup> *Kıbrıs*'ta boyalı cam kapak tipleri de görülür. Vessberg-Westholm 1956, 198; Lightfoot 2013a, 86.

<sup>753</sup> Whitehouse 1997, 209, no. 360 (*Corning Museum*-MS 1. yy.).

<sup>754</sup> Fleming 1997, 26.

Theodosius'un cam ustalarını (*dietretari*) ve dekoratörlerini (*vitriari*) vergiden muaf tutması<sup>755</sup>, cam sanatında yeniden hareketliliği getirmiştir. Özellikle MS 5.-6. yy'da Yahudi ustaların da etkisiyle cam üretimi genel anlamda büyük bir ivme kazanır<sup>756</sup>.

Roma cam sanatı etkilerinin halen devam ettiği ve bir geçiş dönemi<sup>757</sup> olarak tanımlanan Geç Antik Çağ camcılığında, önceki dönemlerde var olmayan birtakım yeni formlar da ortaya çıkmıştır. Bunlar Hıristiyanlığın inanışları ve mimari unsurları ile ilişkilendirilen aydınlatma elemanları, içki kadehleri ve bunların sunumlarında kullanılan servis kaplarıdır. Laodikeia içerisinde döneme dair en yoğun buluntu da çeşitli formdaki kandillere ve kadehlere aittir. Bunun yanında önceki dönem kadar yaygın olmasa da tabak ve kaselerin varlığını devam ettirdiği, üretimde ve süsleme de ise sadeleşmeye gidildiği görülür<sup>758</sup>.

MS 5.-6 yy ile MS 6.-7. yy'ın ilk onluklarına tarihlendirilen iki bölüm halinde değerlendirilen buluntuların, özellikle varlığı tespit edilen cam atölyesi ile birlikte ilk dönem içerisinde büyük bir yoğunluğa sahip olduğu görülmektedir. Bunun yanında birinci dönem örneklerinin Geç İmparatorluk Dönemi ile yakından ilişkili olduğu, dolayısıyla buluntuların bir bölümünün MS 4. yy verilerine işaret ettiği de anlaşılmıştır. Bunun yanında ikinci dönem, kentin terk edilişi ile bağlantı olarak az sayıda örnekle temsil edilir.

### **3.4.1. Birinci Dönem (MS 5. -6. Yüzyıl)**

#### **3.4.1.1. Tabaklar ve Kaseler**

##### **3.4.1.1.a. Dışa Katlı Ağız Kenarlı Tabaklar ve Kaseler (Lev. 41, No. 257-259)**

İlk örnekleri Erken İmparatorluk Dönemi'nde üretilen ve yaygın bir kullanıma sahip olan dışa katlanmış ağızlı tabaklar, MS 7. yy'a kadar varlığını devam ettirmiştir. Geç dönem örneklerinde ağız kenarındaki katlamanın, öncüllerine kıyasla daha kalın ve

---

<sup>755</sup> Stern 1999, 458; Canav 1985, 34; Olcay Uçkan 2008, 103.

<sup>756</sup> Neuburg 1946, 55-56.

<sup>757</sup> Stern 2001, 260.

<sup>758</sup> Erten Yağcı 1993, 54-55; Gürlü 2000, 14; Höpken-Çakmaklı 2015, 11. Bunun yanında Hıristiyanlık ile ilgili litürjik eserler oldukça gösterişlidir (Çakmakçı 2012, 110). Özellikle Tevrat ve İncil'den sahnelerin bulunduğu ve iki cam arasına yerleştirilen altın varaklı ya da boyamalı formlarda, kompozisyonların çok tanrılı dinlerden esinlenerek işlendiği görülür (Olcay-Uçkan 2008, 103).

geniş bir açı ile yapıldığı görülür. Bu katlamadan dolayı form, genellikle *yakalı ağızlı* olarak tanımlanır. Laodikeia örneklerinin tümü açık yeşil renk camdan yapılmıştır.

**257** ve **258** no.lu örneklerin ağız kenarları geniş bir şekilde dışa katlanmış ve yakalı ağız tipine dönüşmüştür. No. **257**, 16 cm çapındaki ağız çapıyla tabak, no. **258** ise 9 cm çapı ile kase ya da sosluk olarak kullanılmış olmalıdır. Parçaların gövde yapısı hakkında yorum yapabilmek güçtür. Örnekleri MS 4.-6. yy aralığına tarihlendirilirken<sup>759</sup>, benzer ağız formuna sahip *Ephesos* buluntusu MS 2. yy gibi daha erken bir tarihe verilmiştir<sup>760</sup>. **257** ve **258** no.lu parçaların katman verileri MS 4. yy sonu ile 5. yy aralığına tarihlendirilmektedir.

**259** no.lu kase, erken örneklere benzer tüp kesitli bir profil oluştursa da ağız kenarının daha geniş ve kalın katlanmış olması yönüyle geç dönem özelliklerine işaret eder. Boyundan gövdeye geçişte ise belirgin bir “S” profili görülür. Gövdesi derin ve halka bir kaide üzerine oturuyor olmalıdır. Kasenin benzerleri MS 4-5. yy’a tarihlendirilirken<sup>761</sup>, bu parça Geç İmparatorluk Dönemi’ne ait kase (no. 107) ile aynı katmanda ele geçmiştir.

#### **3.4.1.1.b. Yarı Küresel Gövdeli Kaseler (Lev. 41, No. 260-262)**

Gövdesi yarı küresel formdaki kaselerin cidarları ağız kenarından gövdeye doğru incelmektedir. Bu nedenle daha çok kırık ağız kenarları şeklinde tespit edilebilmiştir. **260** ve **261** no.lu kaseler yuvarlatılmış ağızlı, yarı küresel ve derin bir gövdeye sahiptir. Benzer örneklerinin MS 1.-5. yy aralığına tarihlendirildiği kaselerden<sup>762</sup>, **260** no.lu Kuzey (Kutsal) Agora Batı Portik buluntusu huni ağızlı şişe/sürahi (no. 222) ile birlikte bulunmuş olup ele geçtiği katman verileri kentte yaşanan MS 494 depremi öncesine aittir. No. **261** ise katman verileri doğrultusunda 4. yy’ın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir.

Ağız kenarı içe eğimli şekilde yapılmış **262** no.lu kase ise MS 3.yy sonu-4. yy ortalarına ait sikke verileri ve bir kadeh (no. 324) ile bulunmuştur. Bu doğrultuda yarı

<sup>759</sup> Akkuş Koçak 2021, 109-110, Lev. 36-37, no. 356, 363 (*Metropolis*); Semiz 2021, Lev. 21, 65, no. 168-169 (*Zeugma*); Gorin Rosen-Jackson Tal 2008, 83, Fig. 5.2.5 (*Paneas*); Meyer 1988, 189, Fig. 6.G-J (*Jerash*).

<sup>760</sup> Steskal 2008, 190, Taf. 344, G 14.

<sup>761</sup> Baybo 2016, 44, Lev. 13, 24, Y-106, B-57 (*Limyra*-MS 4. yy); Czurda Ruth 2007, 115, Taf. 15, no. 421 (*Ephesos*-MS 5. yy); Semiz 2021, 65, Lev. 21, no. 171 (*Zeugma*).

<sup>762</sup> Savur Yıldız 2016, 74, no. 74 (*Smyrna Agorası*-MS 1. yy’ın ikinci yarısı); Baybo 2016, 41, Lev. 12, Y-93 (*Limyra*-MS 4.-5. yy); Blid 2009, 140, Fig. 10, no. 12 (*Labraunda*-MS 4.-5. yy);

küresel gövdeli kaselerin Laodikeia kullanımlarını MS 4.-5. yy aralığına tarihlendirilmek mümkündür<sup>763</sup>.

### 3.4.1.1.c. Konik Gövdeli Kaseler (Lev. 42-43, No. 263-275)

Ağız kenarından kaideye doğru konik biçimde daralarak inen kaselerin erken örnekleri MS 2. yy'dan itibaren görülmüş<sup>764</sup>, kullanımları ise yüzyıllar boyunca devam etmiştir. Farklı ağız profillerine sahip bu kase formu, çoğunlukla halka kaideler üzerine oturmaktadır.

**263-265** no.lu örnekler, günlük kullanım ile bağlantılı olarak bezemesiz üretilmiş kaselerden oluşmaktadır. **263** no.lu parça ince cidarlı ve şeffafa yakın açık yeşil renktedir. DBK buluntusu **265** no.lu kasenin ise yüksek halka formulu bir kaideye sahip olduğu görülmüştür. Konik gövdeli bezemesiz kaseler MS 2.-4. yy aralığına tarihlendirilirken<sup>765</sup>, **263** ve **264** no.lu parçaların katman verileri 4. yy'ın ikinci yarısına ve 5. yy ortalarına aittir.

Konik gövdeli kaseler üzerinde uygulanmış farklı, dönem modasına uygun basit bezeme yöntemleri de görülür. **266** no.lu kasenin ağız kenarında kesme tekniği ile yapılmış yatay bir kalın bant yer alırken, **267** ve **268** no.lu A Evi buluntusu iki kase üzerinde ağız kenarı haricinde tüm kap üzerinde optik üfleme tekniği ile yapılmış burgu yiv bulunur. Şişeler ve kavanozlar gibi formlar üzerinde de Geç İmparatorluk Dönemi'nde sıkça kullanılan bu üretim tekniği, kaselerde daha nadir uygulanmıştır<sup>766</sup>. **267** ve **268** no.lu kaselerin katman verileri ise MS 4. yy'ın ikinci yarısı 5. yy ortalarına aittir. No. **267** aynı katman içerisinde bir kadeh (no. 323) ile birlikte bulunmuştur.

Konik gövdeli kaseler üzerinde görülen bir diğer bezeme ise cam ipidir. Cam ipleri, no. **269**'da olduğu gibi tek sıra halinde ya da **270** ve **271** no.lu parçalardaki gibi tüm gövde üzerine uygulanabilir. **271** no.lu şeffafa yakın renkteki cam üzerine mavi ip bezeme ile yapılmış bu kasenin Geç İmparatorluk Dönemi'nden itibaren görüldüğü, ancak içe eğimli ağız kenarlı örneklerin MS 5-7. yy arasında özellikle kadeh ya da

<sup>763</sup> Benzer kase profilleri kent içerisinde pişmiş toprak formlarda da görülür. Bkz. Şimşek 2021, 506-507, Lev. 100/590-693, no. 590-591 (MS 1. yy ortaları).

<sup>764</sup> Isings 1957, 96-97, *Form 80*; Arveiller Dulong-Nenna 2005, 274, no. 816-817 (*Louvre Museum*-MS 2. yy).

<sup>765</sup> Hayes 1975, 63, Pl. 14, Fig. 5, no. 176 (*Royal Ontario Museum*-MS 150-250); Weinberg-Stern 2009, 100, Pl. 20, Fig. 15, no. 213 (*Atina Agorası*-MS 3. yy ortası).

<sup>766</sup> Rosen-Katsnelson 2007, 14, Fig. 5, no. 9 (*Khirbat El-Ni'ana*).

kandillerde de kullanıldığı belirtilir<sup>767</sup>. İp bezemeli kaselerin benzerleri MS 2.-4. yy aralığına tarihlendirilirken<sup>768</sup>, Laodikeia örneklerinin tamamına yakını MS 4. yy ortası 5. yy'a ait katmanlardan ele geçmiştir.

A Evi'nde bulunmuş 272 no.lu kaseye ait ağız parçası üzerinde kırmızı renk boya ile yapılmış ince yatay sıralı çizgiler ile bir bezeme yapılmıştır. Tipolojik açıdan benzer formların varlığı yaygın olsa da bezeme yönünden benzer bir örneğin bulunamadığı ince cidarlı bu ağız parçasının ele geçtiği katman verileri MS 4. yy'ın birinci yarısına aittir.

Konik gövdeli kaselerde ağız ve gövde profillerinde farklılık taşıyan birkaç örnek de çalışmaya dahil edilmiştir. Bunlardan 273 no.lu kasede, gövde üzerinde dışa doğru bir profil görülürken, no. 274'te ise yuvarlatılmış ağız kenarının iç yüzünde belirgin yatay bir hat görülür. 274 no.lu kasenin kısıtlı sayıdaki benzerleri MS 4.-5. yy'a tarihlendirilirken<sup>769</sup>, her iki parça da 5. yy'a ait katmanlardan ele geçmiştir. 275 no.lu örneğin ağız kenarı ise içe doğru kalınca katlanarak bastırılmıştır. Benzer ağız tipi *Metropolis*'te sığ gövdeli tabaklarda görülürken<sup>770</sup> kasenin Geç İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilen bir kavanoz (no. 163) ile birlikte bulunmuş olması, parça ile ilgili tarihlendirmenin biraz daha önceye çekilebileceğini düşündürür.

#### 3.4.1.1.d. İşlenmemiş Ağızlı Derin Gövdeli Kaseler (Lev. 43, No. 276-281)

İşlenmeden bırakılmış ağız kenarından boyunda "S" profili yaparak gövdeye inen bu kase formu MS 1. yy sonlarında ortaya çıkarken<sup>771</sup> kullanımları, formlarında görülen birtakım küçük değişimlerle MS 6.-7. yy'a kadar devam etmiştir<sup>772</sup>. *Suriye-*

<sup>767</sup> Jackson Tal 2012, 187.

<sup>768</sup> Baybo 2016, 46, Lev. 43, D-25 (*Limyra*-MS 2.-3.yy); Rosen-Katsnelson 2007, 14, Fig. 5, no. 7 (*Khirbat El-Ni'ana*); Shepherd 2002, 327, Fig. 11.7, no. 139-140 (*Nikopolis*-MS. 3.-4. yy). Jackson Tal 2012, 186-187, Fig. 8.3, no. 6 (*Horvad Meşad* örneği No. 271 ile aynı renk ve tipolojik özelliklere sahip olup Erken Bizans Dönemi'ne tarihlendirilmiştir); Schwarzer-Rehren 2021, 174, Pl. 9, no. 97 (*Pergamon* örneği ithal olarak değerlendirilmiştir).

<sup>769</sup> Bilgiç 2005, 129, Lev. 9, no. 89 (*Arykanda*); Özet 1998, 138, no. 92 (*Bodrum Müzesi*).

<sup>770</sup> Akkuş 2011, 18, Lev. 8, no. 36 (MS 3. yy).

<sup>771</sup> MS 1. yy'a tarihlendirilen bazı örnekler için Bkz. Atila-Gürler 2009, 122, no. 190-191 (*Bergama Müzesi*); Özet 1998, 51-52, no. 18-19 (*Bodrum Müzesi*); Lightfoot-Arslan 1992, 67, no. 26 (*Yüksel Erimtan Koleksiyonu*); Soslu 2022a, 687-688 no. 281-282 (*Burdur Müzesi*); Arveiller Dulong-Nenna 2005, 39, no. 17-19 (*Louvre Museum*).

<sup>772</sup> Erken örneklerin ağız profilindeki "S" dönüşü, geç örneklere göre daha yüzeysel olup mor ya da hardal sarısı gibi canlı renkler ile üretilirler. MS 2.-3. yy ile birlikte bu ağız profili belirginleşmeye ve gövde formu küreselleşmeye başlarken, renkleri ise açık yeşil ve açık mavimsi yeşil tonlarına dönüşür. Gençler 2009, 104.



*Filistin ve Kıbrıs*<sup>773</sup> menşeli formun metal türlerinden etkilenilerek, olasılıkla aynı atölyelerde üretildikleri düşünülür<sup>774</sup>.

Formun 6-7 cm ağız çapına sahip örneklerinin içki kabı/bardak<sup>775</sup> olarak tanımlandığı görülürken, ağız kenarındaki profil göz önüne alındığında kavanoz olarak da kullanılmış olabilmeleri mümkündür<sup>776</sup>. Laodikeia repertuarında bu tipe ait yalnızca ağız-gövde parçalarının bulunmuş olması dip hakkında yorum yapmayı zorlaştırır da sağlam durumdaki benzer buluntular genellikle konveks bir dip ile tamamlanır.

İşlenmemiş ağız kenarlı kaselerin *Tip 1* grubundaki **276** ve **277** no.lu örnekleri kalın cidarlıdır. Ağız kenarındaki profil çok keskin olmamakla birlikte, no. **276** küresel<sup>777</sup>, no. **277**'i ise olasılıkla dibe doğru genişleyerek inen torba biçimli bir gövdeye sahiptir<sup>778</sup>. Benzer ağız yapısına karşın daha ince cidarlı olan **278** no.lu DBK Güney Kule buluntusu kase ise karında küreselleşip ardından daralarak dibe iner. Bu grup içerisinde no. **276** tüp kesitli yüksek halka kaide (no. 242), no. **278** ise kavanoz (no. 164) parçası ile birlikte bulunmuştur. Bu bağlamda ele geçtikleri katman verileri az sayıda Geç İmparatorluk Dönemi'ne ait formları barındırmaktadır. Bunun yanında **277** no.lu Laodikeia Kilisesi buluntusu MS 4. yy sonuna tarihlendirilen sikke verileri ile bulunmuştur.

*Tip 2* grubundaki **279-281** no.lu kaselerde ağız kenarındaki "S" profil daha belirgin hale gelmiştir. **279** ve **280** no.lu parçalar dibe doğru dışa açılarak inen benzer profillere sahipken, no. **281** ağız kenarı altından itibaren daralır. *Tip 2* grubundaki kaselerin benzer örnekleri MS 3.-5. yy aralığına tarihlendirilirken<sup>779</sup>, parçaların katman verileri MS 4. yy sonu ve 5. yy ortalarına işaret etmektedir.

<sup>773</sup> Stern 2001, 46; Gençler 2009, 42, dn. 50.

<sup>774</sup> Vessberg-Westholm 1956, 196, Fig. 42, no. 18-30.

<sup>775</sup> Bardak olarak tanımlanan örneklerin ağız çapları çoğunlukla 8-9 cm'dir. Bazı örnekler için Bkz. Schwarzer 2009, 90. Taf. 1. 15 (*Alexandria Troas*); Semiz 2021, 46, 67-68, Lev. 6, 23-24, no. 40, 179-250 (*Zeugma-Orta-Geç İmparatorluk Dönemi*); Bilgiç 2005, 131-132, 137, Lev. 10, 13, no. 94, 98, 107 (*Arykanda-MS 4.-5. yy*); Grose 2017, 169, Pl. 29, no. 464 (*Cosa-MS 3.-4. yy*).

<sup>776</sup> Grose 2017, 169; Gençler 2009, 103.

<sup>777</sup> **276 no.lu** örneğin benzeri için Bkz. Erten-Gençler Güray 2012, 310, Fig. 5, no. 13 (*Zeugma-MS 4-5.yy*).

<sup>778</sup> **277 no.lu** örneğin benzerleri için Bkz. Hanar 2018, 143-144, no. 502 (*Diyarbakır Müzesi-MS 3.-4. yy*); Bilgiç 2005, 145-146, Lev. 18, no. 128-129 (*Arykanda-MS 4.-5. yy*).

<sup>779</sup> **279-281 no.lu** parçaların bazı benzer örnekleri için Bkz. Akkuş Koçak 2021, 112, Lev. 39, no. 383 (*Metropolis-MS 4. yy*'ın ikinci yarısı-5. yy ilk yarısı); Höpken-Çakmaklı 2015, 31, no. 34 (*Medusa Müzesi*); Contardi 2009, 125, Fig. 10, no. 11,13 (*Iasos*); Semiz 2021, 44, 65, Lev. 5, 16, no. 28-29, 135-136 (*Zeugma-Orta-Geç İmparatorluk Dönemi*); Savur Yıldız 2016, 69, no. 69 (*Smyrna Agorası-MS 7. yy*); Erten-Gençler Güray 2012, 310, Fig. 5, no. 18 (*Zeugma-MS 4.-5. yy*); Shepherd 2002, 333, Fig. 11.9, no. 217, 219 (*Nikopolis-MS 3.-4. yy*).

### 3.4.1.1.e. İşlenmemiş Ağızlı Sığ Gövdeli Kaseler (Lev. 44, No. 282-290)

Geç Antik Çağ'ın tipik formlarından olan işlenmemiş ağızlı kaselerin<sup>780</sup>, sığ gövdeli örnekleri de cam tipolojisinde ve kent içerisinde yaygın bir kullanıma sahiptir.

*Tip 1* grubundaki **282-288** no.lu kaseler, işlenmemiş bir ağız kenarı ardından "S" kıvrımlı bir boyun profili ile gövdeye geçer. Sığ ya da yarı küresel bir gövdeye ve konveks bir dibe sahip<sup>781</sup> kaselerin bir düzlem üzerine oturtulmasına izin vermeyecek dipleri, ayrıca bir kaide/stant ile birlikte kullanılması gerekliliğini düşündürür. Bunun yanında forma dair kandil tanımlaması ile de karşılaşılır<sup>782</sup>. Ağız biçimlerinin polykandilionların merkezindeki yuvalara yerleştirmeye elverişli oluşu ve konik kandil profilleri ile benzemesi yanında, kalın cidarları ve konveks dipleri ile sofraya kabı olarak pratik bir kullanıma sahip olmayışı da bu fikri güçlendirmektedir. Laodikeia örnekleri genel değerlendirme doğrultusunda kase olarak ele alınmışsa da formun konut işlevli yapılar içerisinde yoğun bir kullanıma sahip olmadığı, daha çok dolgu toprak içeren alanlarda buldukları görülür. Bu açıdan formun işlevine dair soru işareti oluşmuştur.

**282** no.lu kasede sığ gövde üzerinde kesme tekniği ile yapılmış kalın bir yatay bant bulunur. Benzerlerinin MS 3.-6. yy aralığına verilmesi yanında<sup>783</sup>, katman verileri MS 4. yy'ın ikinci yarısına aittir. Merkezi Hamam'daki çalışmalarda bulunan bu kase, hamamlar içerisinde yeme-içme eylemi ile bağlantılı olabilir<sup>784</sup>.

**283** ve **284** no.lu kaseler, profil bakımından benzer örnekler olup gövdeleri yarı küresele yakındır. MS 4. yy'ın ikinci yarısı-5. yy katman verileri ile bulunmuş her iki örneğin benzerleri de aynı yüzyıllar arasına tarihlendirilir<sup>785</sup>.

**285-286** no.lu örneklerin ağız kenarları dışa yayvan şekilde açılmış, boyundaki "S" profili ise daha yumuşak şekilde verilmiştir. **287** no.lu kasenin gövdesi diğer

<sup>780</sup> Gençler 2009, 73.

<sup>781</sup> Söz konusu kaselerin konkav dibe sahip örnekleri ile kısıtlı sayıda karşılaşılır. Israeli 2008, 381, no. 132 (*Caesarea*).

<sup>782</sup> Crowfoot-Harden 1931, 202, Pl. 29, no. 19; Israeli 2008, 381.

<sup>783</sup> Gençler 2009, 74, Çiz. 14, no. 161 (*Elaiussa Sebaste*-MS 5. yy sonu-6. yy başı); Israeli 2008, 382, no. 142 (*Caesarea*).

<sup>784</sup> Yegül 2006, 29; Akkuş Koçak 2021, 25-26.

<sup>785</sup> Akkuş Koçak 2021, 112, Lev. 39, no. 380-382 (*Metropolis*-MS 4.-5. yy); Baybo 2016, 74, Lev. 34, B-173-174 (*Limyra* örneği kandil olarak tanımlanmıştır. MS 4.-5. yy); Gençler 2009, 73, Çiz. 14, no. 158-159 (*Elaiussa Sebaste*-MS 5. yy ortası); Bilgiç 2005, 149, Lev. 20, no. 136 (*Arykanda*-MS 4.-5. yy); Israeli 2008, 381, no. 133 (*Caesarea*); Rosen-Katsnelson 2007, 11, Fig. 4, no. 1 (*Khirbat El-Ni'ana*); Meyer 1988, 197, Fig. 7.gg-ii (*Jerash*).

örneklerden daha derin, no. 288'in ise cidarı daha incedir. Bu gruba ait parçaların tümü 5. yy'a tarihlendirilen katmanlardan ele geçmiş olup benzer form yapısına sahip örnekler de genel olarak aynı döneme işaret etmektedir<sup>786</sup>.

*Tip 2* grubundaki 289 ve 290 no.lu kaseler, işlenmemiş ağızlı kaseler grubunda yer alsa da ağız profilli yönüyle yukarıdaki örneklerden farklılık taşımaktadırlar. 289 no.lu Tapınak A Doğu Sokağı buluntusu kesilerek bırakılmış ağız kenarı ardından yarı küresel gövdeye profil yapmadan geçmiştir. Cidarı kabın her yerinde aynıdır. Benzer kase örnekleri ile çok sık karşılaşılmamakla birlikte MS 4.-5. yy aralığına tarihlendirildikleri görülür<sup>787</sup>.

A Evi'nde bulunan 290 no.lu kase ise işlenmemiş ağız kenarından dibe doğru yuvarlak bir açıyla daralarak iner. Gövdesi üzerinde kesme tekniği ile yapılmış meander benzeri bant ve çizgisel? bezeme, MS 2.-3. yy'a özgü kesme bezemeli kaselerden daha yüzeysel işlenmiştir. Bezeme açısında bir benzeri tespit edilememiş olsa da profil olarak benzer bazı örneklerin Geç Roma-Erken Bizans Dönemi'ne tarihlendirildiği görülür<sup>788</sup>. *Tip 2* grubu kaseleri MS 4. yy'ın ikinci yarısı ve 5. yy katman verileri ile birlikte tespit edilmiştir.

### 3.4.1.2. Kandiller

Saydam yapısı ve içlerinde yanan fitilleri rüzgardan koruyacak derinlikteki gövde yapılarıyla aydınlatmanın en etkin aracı olan cam kandiller<sup>789</sup>, ortaya çıktıkları MS 4. yy itibariyle hızla yayılmış ve çok geniş bir coğrafyada kullanılmışlardır<sup>790</sup>.

Hıristiyanlığın ortaya çıkışı ile birlikte ışık, yalnızca bir ihtiyaç olmaktan çıkarak sembolik anlamlar da üstlenmiştir<sup>791</sup>. Bununla birlikte kilise ve manastırlarda kayıt altına

<sup>786</sup> Bilgiç 2005, 150-151, Lev. 20, no. 139-140 (*Arykanda*-MS 4.-5. yy); Gençler 2009, 73, Çiz. 14, Res. 43, no. 157 (*Elaiussa Sebaste*-MS 5. yy. ortası); Semin 2021, Lev. 12, no. 104-108 (*Zeugma*-Geç İmparatorluk Dönemi); Shepherd 2002, 334, Fig. 11.10, no. 238-240 (*Nikopolis*-MS 3.-4. yy); Foy 2003, 72, Fig. 36 (*Tunus*-MS 5. yy).

<sup>787</sup> Bilgiç 2005, 155-156, Lev. 23, no. 151 (*Arykanda*-MS 4.-5. yy); Erten-Gençler Güray 2012, 310, Fig. 4, no. 5 (*Zeugma*-MS 4.-5. yy). Yine Zeugma'da Geç Roma Dönemi'ne tarihlendirilen benzer profile sahip bir kase üzerinde kazıma yöntemi ile yapılmış "H" harfi görülür (Semiz 2021, 62, Lev. 13, no. 111).

<sup>788</sup> Erten-Gençler Güray 2012, 310, Fig. 4, no. 4 (*Zeugma*-MS 4.-5. yy); Gorin Rosen-Jackson Tal 2008, 146, Fig. 9.2.16 (*Paneas*-Geç Roma-Erken Bizans Dönemi).

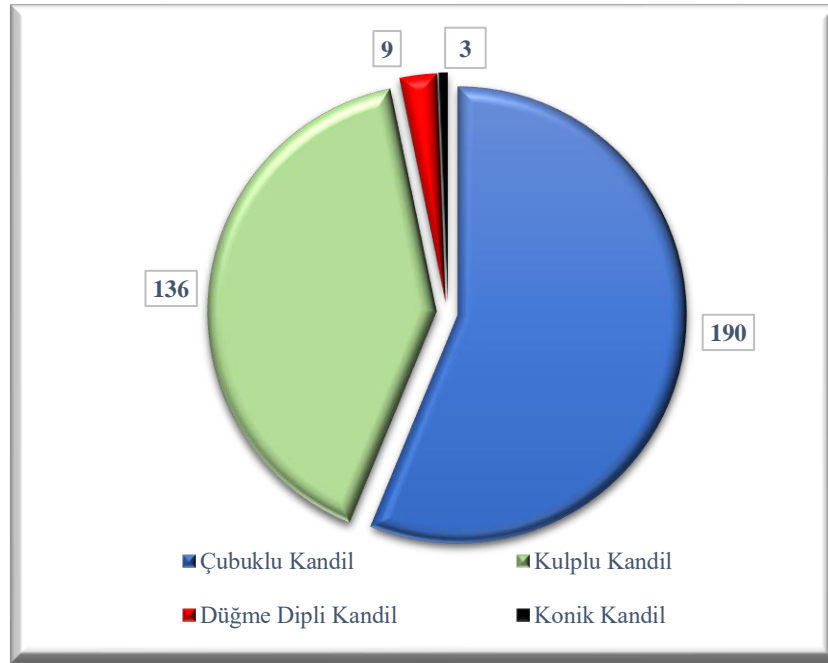
<sup>789</sup> Foy 2011, 209.

<sup>790</sup> Israeli 2003, 193.

<sup>791</sup> Acara-Olcay 1998, 249; Parani 2005, 156; Foy 2011, 209. Selanikli Symeon, "kandillerdeki her sayının bir anlamı olduğunu, üçlü kandilin kutsal üçlüyü, yedili olanların yedi meziyeti, on ikili olanların ise 12 havariyi temsil ettiğini" söylemiştir (Bouras 1982, 483; Olcay 2001, 78).

alınan *typikolarlar* da kandiller ile ilgili bilgiler edinebildiğimiz önemli kaynakların başında gelir<sup>792</sup>.

Erken Bizans Dönemi'nde camın kandil olarak kullanıldığı formlar oldukça çeşitlidir. Laodikeia repertuvarında görülen konik gövdeli, düğme dipli, kulplu ve çubuklu kandillere dair örnekler ile hemen her Bizans dönemi yerleşiminde rastlanmaktadır. Bu durumda formların tipolojik özellikleri sayesinde kolayca tanınabilmesinin de etkisi olmalıdır.



**Grafik 23.** Laodikeia'da görülen kandil tiplerinin sayısal dağılımı

#### 3.4.1.2.a. Konik Gövdeli Kandiller (Lev. 45, No. 291-293)

Konik gövdeli kandiller, Erken Hıristiyanlık ile birlikte görülen ilk kandil tipi olup MS 4. yy'da ortaya çıkmış ve 6. yy'a kadar kullanılmıştır<sup>793</sup>. Kökeni henüz tam olarak bilinmese de buluntu yoğunluğu açısından *Doğu Akdeniz*'e verilmekte ve buradan batıya yayıldığı belirtilmektedir<sup>794</sup>. Bunun yanında konik kandillerin kullanımı batıda daha uzun süre devam etmiştir<sup>795</sup>.

<sup>792</sup> Bouras 1982, 479; Acara-Olcay 1998, 249.

<sup>793</sup> Crowfoot-Harden 1931, 199-200; Gençler 2009, 93; Çakmakçı 2019, 286.

<sup>794</sup> Harden 1936, 158; Çakmakçı 2019, 285-286.

<sup>795</sup> Çakmakçı 2019, 286.

Konik gövdeleri nedeniyle bir düzlemde kullanılması mümkün olmayan bu kandiller, polykandilion<sup>796</sup>, üç ayak ya da portatif bir kaide<sup>797</sup> ile kullanılmış olmalıdır. Bunun yanında, Geç Antik Çağ ve sonrasında *menorah* kollarına yerleştirilerek kullanımları da bazı mozaik sahnelerinde görülmektedir<sup>798</sup>. Bizans resim sanatında da konik kandil tasvirleri ile karşılaşılır<sup>799</sup>.

Forma dair masa kabı ve içki kadehi gibi tanımlamaların yanında<sup>800</sup>, kandil olarak kullanımını destekleyecek arkeolojik veriler de ele geçmiştir. Harden'e göre bu konik kapların *Karanis* buluntuları doğrultusunda aydınlatmada kullanıldığı kesindir<sup>801</sup>.

Konik kandillerde iki farklı gövde formu görülür. İlkinde kesilmiş bir ağız kenarı, belirgin bir "S" profili ardından konik inen gövde, sivri bir dip ile tamamlanır. Daha önce üretildiği düşünülen<sup>802</sup> bu tip, genellikle doğu atölyeleri ile bağdaştırılır. İkinci grup ise düz ya da hafif konkav bir dibe sahiptir<sup>803</sup>. Daha çok *İngiltere, Ren Bölgesi, Yunanistan* ve *İtalya* ile ilişkilendirilen<sup>804</sup> ikinci grup kandillerin ağız kenarları ateşte yuvarlatılmıştır. Bu nedenle boyut açısından uygun olan bazı örnekler içki kadehi tanımlaması da yapılır<sup>805</sup>.

---

<sup>796</sup> Polykandilionların yuvarlak, kare ve dikdörtgen gibi çeşitli biçimlerde ve kandil sayılarında, çoğunlukla bronzdan üretildiği bilinmektedir. Olcay 1997, 103; Erten-Akkuş Koçak 2018, 148, Lev. 5.1; Ross 1962, 41-42, Pl. 20-21, no. 42-44 (*Dumbarton Oaks Collection*). Bunun yanında nadir görülen bir kadeh ayağı biçiminde kaideye sahip cam polykandilionlar da görülür (Bkz. Ryzhov-Yashaeva 2019, 139, Fig. 2-Altı kandil delikli mavi cam polykandilionun yine asılarak kullanıldığı ve MS 5. yy'ın üçüncü çeyreğine tarihlendiği belirtilmiştir).

<sup>797</sup> *Karanis* kazılarında ahşap üç ayaklardan bulunmuş olup bunların konik gövdeli kandiller ile kullanıldığı düşünülmüştür. Crowfoot-Harden 1931, 206.

<sup>798</sup> Fleming 1999, 124. Bu kandillerin kullanımını gösteren önemli görsellerden biri *İsrail*'deki *Hammat Tiberias* ve *Beth Shean Sinagogu*'nda yer alan mozaiklerdir. Crowfoot-Harden 1931, 196, dn. 2; Gençler 2009, 93-94, Res. 56-57; Çakmakçı 2019, 279, Lev. 3, dn. 14; Israeli 2003, 193.

<sup>799</sup> Parani 2005, 156, Fig. 7 (Bu tasvirdeki örnek, tipolojik açıdan farklı olsa da konik gövdeli kandiller ile bağdaştırılmıştır).

<sup>800</sup> Isings 1957, 126-127, *Form 106*; Stern 2001, 268; Gençler 2009, 94; Özgümüş-Kanyak 2010, 37; Çakmakçı 2019, 276; Stern 2001, 268; Israeli 2003, 193.

<sup>801</sup> *Karanis*'te bulunan konik kandil içerisinde yakacak yağ kalıntıları yapılan analizler ile tespit edilmiştir. Crowfoot-Harden 1931, 197; Israeli 2003, 193; Harden 1936, 155. Yine *Karanis* örneğinde konik kandil içerisinde oyun zarlarının bulunması ise, formun belki de kadehler gibi çoklu bir kullanıma sahip olduğunu gösterir (Harden 1936, 155).

<sup>802</sup> Crowfoot-Harden 1931, 199.

<sup>803</sup> Her iki tip kandilin eş zamanlı üretildiği ve kullanıldığı da düşünülmektedir. Weinberg-Stern 2009, 135; Çakmakçı 2019, 275.

<sup>804</sup> Çakmakçı 2019, 283.

<sup>805</sup> *Ostia*'da bir mezarın duvar resimlerinde de konik kaplar içki kabı olarak gösterilmiştir. Fleming 1997, 33, Fig. 18; Weinberg-Stern 2009, 136, dn. 4; Çakmakçı 2019, 280. Ancak söz konusu bu konik kadehler, kandillere kıyasla çok daha küçük boyutta ve ince cidarlı olmalıdır.

Laodikeia repertuvarında konik kandillere ait kesin olarak saptayabildiğimiz iki örnek ele geçmiştir. Bunlardan ilki Tapınak A Portiği buluntusu **291** no.lu örnek, profil özellikleri ile konu başlığı altında ayrı bir öneme sahiptir (**Figür 47**). Birkaç eksik parçası dışında neredeyse tam olan kandilin, boyutları göz önüne alındığında bir içki kabı ya da kase olarak kullanılması olası görünmez. Kalın cidarlı kandilin ağız kenarı işlenmeden bırakılmış ve “S” profilli ile gövdeye geçmiştir. İçme eylemine uygun olmayan bu ağız profili, kandili polykandilion merkezine yerleştirmede ve fitil tutucuyu sabitlemede kolaylık sağlamak amacıyla yapılmıştır. Gövdesi üzerinde tornada kazıma yöntemi ile yapılmış ve ikili şekilde yerleştirilmiş dört sıra yatay bant bezeme görülür. Cidarındaki kalınlık, torna işlemi sırasında kabın kırılmaya karşı dayanıklılığını sağlamış olmalıdır. Konik kandiller, genel olarak ortalama 8-10 cm çapında bir ağıza ve 12-25 cm arasında bir yüksekliğe sahiptirler. Bu açıdan, **291** no.lu kandil, 13.8 cm’lik ağız çapı ve yaklaşık 10 cm uzunluğu ile dönem olarak benzer formlardan daha geniş ve kısa gövdelidir.



**Figür 47.** 291 no.lu konik gövdeli kandil

Laodikeia örneğine tipolojik olarak benzeyen çok sayıda kandil parçası ve üretim atıkları, *Jalame*’de Geç İmparatorluk Dönemi’ne tarihlenen bir cam atölyesinde bulunmuştur<sup>806</sup>. Parçaların bir atölye içerisinde toplu halde bulunmuş olmasından dolayı *Suriye-Filistin Bölgesi* bu formdaki kandillerin üretim yeri olarak kabul edilir. Tapınak A buluntusu kandilin boyut açısından birebir benzeri ile karşılaşılmasın olsa da tipolojik olarak benzerleri MS 4.-5. yy aralığına tarihlendirilmiştir<sup>807</sup>. **291** no.lu örneğin katman verileri ise MS 4. yy’ın ilk çeyreğine aittir.

<sup>806</sup> Weinberg 1988, 87-94; Gençler Güray 2010b, 217.

<sup>807</sup> 219 no.lu kandilin bazı tipolojik benzerleri için Bkz. Höpken-Çakmaklı 2015, 156-157, no. 350- 354 (*Medusa Müzesi*); Whitehouse 1997, 250, no. 427 (*Corning Museum*); Hayes 1975, 121, Pl. 31, Fig. 11,

292 no.lu konik kandil ise Kuzey (Kutsal) Agora'daki hafriyat alanında bulunmuştur. Aşağı doğru hafif eğimli işlenmemiş bir ağız kenarına sahiptir. Gövdeye doğru konik biçimde, eşit kalınlıkta ve profilsiz iner. Boyun üzerinde mevcut tek sıra yatay kesme yiv ve iki adet mavi cam hamuru ile yapılmış nokta bezeme görülür (**Figür 48**). Üflemeden önce camın bünyesine yedirilen bu mavi damla bezemeli kandillerin yarı değerli taşlarla süslenmiş metal kapları taklit ettiği fikri yanında<sup>808</sup>, kandil yakıldığında renk yansıması oluşturması için de kullanıldığı düşünülmektedir<sup>809</sup>. Bazen tek tek yerleştirilmiş mavi noktalar, çoklu gruplar halinde de uygulanabilir. Kandil tanımlaması yanında başka kaplarda da<sup>810</sup> mavi nokta uygulaması görülmektedir. Yine farklı renkli camlar ile yapılan noktalama süslemeler, batıda daha çok sofrta kapları üzerinde kullanılmıştır<sup>811</sup>.



**Figür 48.** 292 no.lu konik kandil parçası

Nokta bezemeli konik kandillerin *Doğu Akdeniz*, özellikle *Mısır*, *Karanis* ve *Suriye-Filistin*'de yoğun olarak ele geçmiş olması, üretim yeri olarak bu coğrafyayı düşündürmüştür<sup>812</sup>.

no. 477 (*Royal Ontario Museum*); Harden 1936, 160, 162, Pl. 5, no. 438, 455 (*Karanis*); Crowfoot-Harden 1931, 197, Pl. 28, no. 1.

<sup>808</sup> Weinberg-Stern 2009, 136; Stern 2001, 265.

<sup>809</sup> Israeli 2003, 193.

<sup>810</sup> Mavi noktali formların, aynı zamanda Yahudi geleneğinde şarap sunumunda kullanıldığı belirtilmektedir. Whitehouse 1997, 213; Weinberg-Stern 2009, 135. Bunun yanında kase, kadeh, bardak gibi formların üzerinde de mavi nokta bezemeler ile karşılaşılmaktadır. Bazı örnekler için Bkz. Bilgiç 2005, 159-161, Lev. 24-25, no. 157-160 (*Arykanda*); Akkuş Koçak 2021, 113, Lev. 40, no. 385 (*Metropolis*); Erten 2018, 92-93, Lev. 10.b, no. 34 (*Silifke Müzesi*); Atik 2014, 226, Res. 8 a-b (*Yenikapı*); Schwarzer 2009, 71, Taf. 2, no. 31-32 (*Alexandria Troas*); Whitehouse 1997, 217, no. 373-374 (*Corning Museum*); Arveiller Dulong-Nenna 2005, 375, no. 994-995 (*Louvre Museum-MS 4. yy*); Israeli 2003, 196-197, no. 232-236 (*Israel Museum*).

<sup>811</sup> Kucharczyk 2007, 125; Höpken 2010a, 390; Israeli 2003, 193; Weinberg-Stern 2009, 136.

<sup>812</sup> Gençler 2009, 95; Çakmakçı 2019, 284-285; Whitehouse 1997, 213; Stern 2001, 23, 261, 268; Harden 1936, 157-158, Pl. 16, no. 457, 460 (*Karanis*).

MS 494 depremi sonrasında oluşturulan bu hafriyat alanı, stratigrafik olarak net bir değerlendirmeyi zorlaştırırsa da az sayıdaki katman verileri ve formun benzerleri ile karşılaştırıldığında **292** no.lu örnek, MS 4.-5. yy aralığına verilebilir<sup>813</sup>.

Konik kandil gruba dahil edilen, benzer bir örneği ile henüz karşılaşmadığımız bir diğer buluntu yine Kuzey (Kutsal) Agora Güney Portik'te ele geçmiştir. **293** no.lu parçanın dışa açılan ağız kenarı konik biçimde boyuna inerken, gövdeye geçişte belirgin bir boğum ile keskinlik kazanmıştır. Olasılıkla sivri bir diple son bulması gereken form, polykandilion merkezine oturtulmasına izin verecek bir profil sunması ve cidar kalınlığı dolayısıyla kandil olarak değerlendirilmiştir. Katman verileri ise MS 4. yy'ın ikinci yarısına tarihlenir.

Konik kandillerin Laodikeia'da bulunan az sayıdaki örneği formun aydınlatmada çok fazla tercih edilmediğini, tespit edilen örneklerin ise ithal olarak geldiği düşünülmelidir.

#### **3.4.1.2.b. Düğme Dipli Kandiller (Lev. 45, No. 294-299)**

Gövde biçimlerinden dolayı *bardak gövdeli kandiller* olarak da tanımlanan bu form, genellikle topuz biçiminde yapılan kalın cidarlı sağlam dipleri sayesinde tespit edilebilmektedir. Bu dipler, bazı örneklerde gövdeden çekilerek masif biçimde yapılmışken, bazılarında cam hamuru birkaç kat dolanarak oluşturulur<sup>814</sup>.

Ağız ve gövdelerine dair bilgilerimiz kırılğanlığı nedeniyle kısıtlı olsa da silindirik uzun bir gövdeye ve işlenmemiş ağız kenarına sahip olduğu bazı sağlam buluntular sayesinde anlaşılır<sup>815</sup>. Bir düzleme oturmasına imkan vermeyen dipleri nedeniyle bu kandil türü de bir taşıyıcı/stant yardımıyla kullanılmış olmalıdır. Ancak

---

<sup>813</sup> Gençler Güray 2010a, 143, Res. 3, no. 2 (*Soli Pompeiopolis*-MS 5. yy ortası-6. yy başı); Baybo 2016, 75, Lev. 79, T-185 (*Limyra*-MS 3.-6. yy); Erten-Gençler Güray 2012, 310, Fig. 6, no. 10-11 (*Zeugma*-MS 4.-5. yy); Semiz 2021, 89-90, Lev. 47-48, no. 447-456 (*Zeugma*-Geç İmparatorluk Dönemi); Czurda Ruth 2007, 103, Taf. 13, no. 366 (*Ephesos*-MS 1.-7. yy); Canav Özgümüş 2009, 22, Fig. 10 (*Sirkeci*); Hayes 1975, 104, Pl. 31, Fig. 11, no. 380 (*Royal Ontario Museum*-MS 4. yy); Whitehouse 1997, 213-215, no. 366-370 (*Corning Museum-Doğu Akdeniz*-MS 4. yy); Israeli 2008, 383, no. 151 (*Caesarea*); Israeli 2003, 195, no. 229 (*Israel Museum-Doğu Akdeniz*-MS 4. yy); Gorin Rosen-Jackson Tal 2008, 147, Fig. 9.4 (*Paneas*); Oliver 1980, 180, no. 176 (*Carneige Museum*-MS 4. yy); Riemenschneider 1989, 41, Taf. 14.4, no. 118 (*Altenessen Museum*-MS 4.-5. yy).

<sup>814</sup> Gençler 2009, 99, Çiz. 21, no. 247-257 (*Elaiussa Sebaste*-MS 5. yy sonu-6. yy başı); Erten-Akkuş Koçak 2018, 149-150, Lev. 5, no.19-24 (*Olba*); Whitehouse 1997, 250, no. 428 (*Corning Museum*-MS 4.-5. yy.); Antonaras 2010b, 308, Fig. 7 (*Thessalonike*-MS 5.-6. yy).

<sup>815</sup> Tam olarak bulunmuş bazı örnekler için Bkz. Gençler 2009, 97, Res. 60, dn. 145; Weinberg 1963, 28, Fig. 7 (*Metropolitan Museum-Hama/Suriye*-MS 4. yy).



buluntu yoğunluğunun kısıtlı olmasından dolayı, çoklu bir taşıyıcıdan bahsedilemez<sup>816</sup>. Bu kandiller, daha küçük alanların aydınlatılmasında, tekli olarak kullanılmış olmalıdır<sup>817</sup>.

MS 4.-5. yy'ın<sup>818</sup> tipik aydınlatma aracı olan bu formun benzer türleri ise yüzyıllar boyunca kullanılmıştır<sup>819</sup>. Osmanlı'da *Venedik Murano* atölyelerinde "cesendello" adıyla üretilmiş 15.-16. yy örnekleri de görülür<sup>820</sup>. Bugün halen İslam coğrafyasında mabetlerde kullanımı devam etmektedir.

Laodikeia'da ele geçen düğme dipli kandillerde iki farklı dip tipi görülür. Her iki grupta cam bünyesinden çekilerek yapılmış olup tümü açık yeşil renktedir.

*Tip 1* sınıflandırmasındaki **294-296** no.lu kandillerin topuz biçimindeki dip kısımları kesilerek düz şekilde bitirilmiştir. Buluntuların tümü alt gövde ve dip parçası olarak bulunmuş olmasına karşın, profil devamı dikkate alındığında **294** ve **295** no.lu örneklerin dar, no. **296**'nın ise daha yuvarlak bir gövdeye sahip olduğu görülür. Tip 1 grubu kandillerin kontekst buluntularına dair bir veri ele geçmemiş, bugüne kadar yayınlanmış benzer örnekleri ise MS 4.-7. yy aralığına verilmiştir<sup>821</sup>.

*Tip 2* grubundaki **297-299** no.lu örnekler ise damla şeklinde çekilerek yapılmış dip formuna sahiptir. Benzer dipler, çift kulplu amphoriskoslarda da görülürken<sup>822</sup>, *Korinth* buluntuları arasındaki benzer bir örnek ise *mastos* formulu içki kabı olarak tanımlanmıştır<sup>823</sup>. Ancak geç dönemde kandil olarak kullanımları çok daha yaygındır. Laodikeia örneklerinde olduğu gibi ince-uzun gövde yapısı ile tanınan kandillerin

---

<sup>816</sup> Olasılıkla bir üçayak ya da ortasında bir delik bulunan halka biçimli bir kaide ile portatif olarak kullanılmış olmalıdır. von Saldern 1980, 52; Gençler 2009, 98.

<sup>817</sup> Crowfoot-Harden 1931, 207.

<sup>818</sup> Foy 2000, 279.

<sup>819</sup> *Tekfur Sarayı* kazılarında 18.-19. yy'a tarihlendirilen örnekler ele geçmiştir (Gençler Güray-Bakırer 2017, 115, Res. 14). *Kadıkalesi* kazılarında da yumru kısmı içi boş olarak yapılmış kandiller 11.-13. yy'a tarihlendirilmiştir (Oral Çakmakçı 2013a, 145, Res. 8-10).

<sup>820</sup> Bakırer 2001, 47-50; Oral Çakmakçı 2013b, 148.

<sup>821</sup> Akkuş Koçak 2021, 127, Lev. 51, no. 519 (*Metropolis*-MS. 5.-7. yy); Gençler 2009, 99, Çiz. 21, no. 241-244 (*Elaiussa Sebaste*-MS 5. yy ortaları); von Saldern 1980, 52, Pl. 23, no. 289, 297 (*Sardeis*); Weinberg-Stern 2009, 153, Pl. 33, no. 368 (*Atina Agorası*-MS 5.-6. yy); Antonaras 2010b, 308, Fig. 7 (*Thessalonike*-MS 5.-6. yy); Drauschke-Greiff 2010, 26, Fig. 1 (*Tuna*).

<sup>822</sup> Bazı benzer dipli amphoriskos örnekleri için Bkz. Czurda Ruth 2007, 186, Taf. 21, no. 828 (*Ephesos*); Matheson 1980, 86, no. 135 (*Yale Art Gallery*); Whitehouse 1997, 169, no. 296 (*Corning Museum*); Hayes 1975, 102, Pl. 24, no. 365-366 (*Royal Ontario Museum*); Auth 1976, 130, no. 162 (*Newark Museum*).

<sup>823</sup> Davidson 1952, 90, Lev. 60, Fig. 802.

yanında az sayıda geniş ağız ve çan gövdeli tipleri de mevcuttur<sup>824</sup>. Grup içerisindeki **298** no.lu parça MS 5. yy'a ait sikke ile bulunmuş olup formun benzer örnekleri ise *Tip 1* grubu ile aynı döneme, MS 4.-7. yy arasına tarihlendirilmiştir<sup>825</sup>.

Düğme dipli kandillerin *Tip 1* grubundan no. **295** ve *Tip 2* grubu örneklerinin tümü Kuzey (Kutsal) Agora Güney Portik çalışmalarında dolgu ve hafriyat toprağı içerisinde bulunmuştur. Bu durumda örneklerin sektör bağlantısı kurulamasa da Gençler Güray'ın *Elaiussa Sebaste* buluntuları ışığında bahsettiğı gibi cam kandillerin çoğunlukla kamusal ya da dini yapıların aydınlatılmasında kullanıldığı bilinmektedir<sup>826</sup>. Dolayısıyla söz konusu bu kandiller alana MS 494 depremi ile yıkılan kamusal/dini bir yapının hafriyatı ile ilişkilendirilebilir. **294** no.lu Tapınak A Doğu Sokağı buluntusunun kullanımı ise yine Laodikeia Kilisesi ile bağlantılı olmalıdır.

### 3.4.1.2.c. Kulplu Kandiller (Lev. 46, No. 300-308)

Erken örnekleri MS 4. yy'ın ilk yarısında *Kudüs*'te üretildiğı bilinen kulplu kandiller, Geç İmparatorluk Dönemi'nden itibaren aydınlatmada en sık kullanılan formların başında gelir<sup>827</sup>. Bu durum, hemen tüm yerleşimlerde bulunmuş olmalarıyla da kanıtlanır.

Bu tip kandiller, merkezdeki bir kancadan çıkan üç kollu zincirli madeni askılar ile asılırlar. Genellikle tekli<sup>828</sup> ve portatif olarak kullanıldıklarından çok yükseğe asılmazlar<sup>829</sup>. Kulplu kandillerin yakılmasında, diğerkandil türlerinde olduğu gibi bronz ya da kurşundan yapılmış fitil tutucuları kullanılmıştır. Bunun yanında daha geç dönemde

<sup>824</sup> Hanar 2018, 136, no. 494 (*Diyarbakır Müzesi*-MS 1. yy); Dusenbery 1971, 23, Fig. 36 (*Wheaton Collection*-MS 4.-6. yy).

<sup>825</sup> *Tip 1* grubu kandil benzerleri için Bkz. Tek 2007, 161, Res. 38-40 (*Arykanda*-MS 5.yy); Savur Yıldız 2016, 22, no. 66 (*Smyrna Agorası*-MS 5.-7.yy); Baybo 2003, 72, Çiz. 60, no. 365 (*Patara*-MS 4.-5. yy); Erten-Gençler Güray 2012, 310, Fig. 6, no. 1 (*Zeugma*-MS 4.-5. yy); Czurda Ruth 2007, Taf. 21, no. 825 (*Ephesos*-MS 5. yy); Grose 2017, 201, Pl. 36, no. 578 (*Cosa*); Harden 1936, 164-165, Pl. 16, no. 466 (*Karanis*-MS 4.-5. yy); Israeli 2008, 379, no. 108 (*Caesarea*-MS 4.-5. yy); Foy 2000, 279, Fig. 28, no. 1-3 (*Beyrut*-MS 5. yy); Foy 2003, 79, Fig. 77 (*Tunus*-MS 5. yy).

<sup>826</sup> Gençler Güray 2015, 233.

<sup>827</sup> Isings 1957, 162, *Form. 134*; von Saldern 1980, 46-47, Pl. 11, no. 240, 246; Erten-Akkuş Koçak 2018, 141; Weinberg-Stern 2009, 153.

<sup>828</sup> Erken Bizans Dönemi resim sanatında zaman zaman görülen tekli biçimde üçlü askılar ile asılmış kandillerin bu gruba dahil edilir. Parani 2005, 154-155, Fig. 4.

<sup>829</sup> Foy 2011, 208.

görülen ve doğu yerleşimleri ile bağdaştırılmış bazı kandillerin iç kısmında tabana yerleştirilmiş küçük cam borular fitil yuvası olarak tanımlanır<sup>830</sup>.

Literatürde genel olarak kulpların kandil üzerinde konumlandığı yere göre isimlendirilen bu tip, form bütünlüğü göz önüne alınarak küresel-konik gövdeli ve konveks-konkav dipli şeklinde de sınıflandırılır.

Laodikeia'da aydınlatma amacıyla en çok kullanılan formlardan olan kulplu kandillere ait ağız, gövde ve kulp parçaları ele geçmiş, kırık olan bazı örneklerin ağız-dip eşleştirilmesi yapılabilmektedir. Rakamsal yoğunluk nedeniyle Laodikeia örneklerinde kulpların kandil üzerindeki yerlerine göre sınıflandırılmaya gidilmiş ve buna göre *ağız kenarından* ve *gövde üzerinden kulplu* olmak üzere iki farklı grup belirlenmiştir.

*Ağız kenarından kulplu kandiller* Tip 1 grubunu oluşturur. Bu örnekler, kulplu kandillerin erken üretimlerini temsil eder<sup>831</sup>. Ağız kenarına belirli aralıklar ile yerleştirilen kulplar, sıcak cam hamurunun rastgele şekillendirilmesinden kaynaklı çeşitli boyut ve kıvrımlara sahiptir. Üç adet ile sınırlandırılmış kulpların aralıkları çoğu zaman eşit olmamakla birlikte, bu durum kandilin asıldığı zincirlerin hareketli oluşu ile tolere edilir. Çeşitli sektörlerde yürütülen çalışmalarda ele geçen bronz haç biçimli kandil askıları, zincirleri ile kancaları, formun kent içerisindeki kullanımını ile bağlantılı parçalardır (**Figür 49**).

---

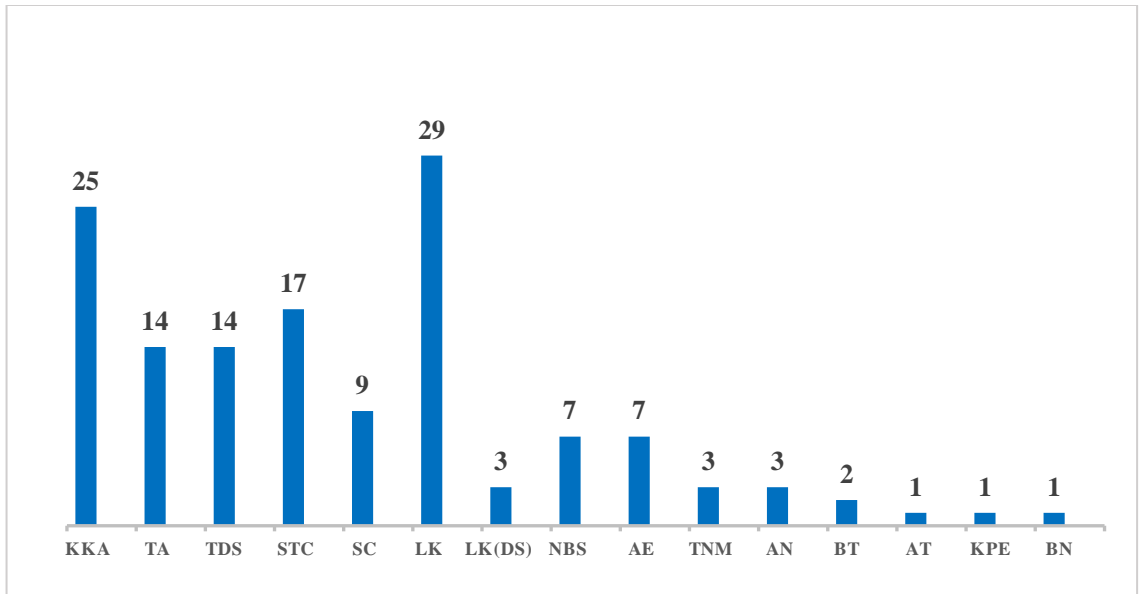
<sup>830</sup> Olcay 1997, 112; Erten-Akkuş Koçak 2018, 142. Bazı örnekler için Bkz. Köroğlu 2013, 145, Res. 7 (*Yumuktepe*); Whitehouse 1997, 193, no. 339 (*Corning Museum*); Israeli 2003, 198, no. 238 (*Israel Museum*); Weinberg-Stern 2009, 154-155, Pl. 32, no. 372-379 (*Atina Agorası*); Foy 2000, 279-280, Fig. 28, no. 14-16 (*Beyrut*); Foy 2011, 210, Fig. 1, no. 2 (*Suriye-Apamea*).

<sup>831</sup> Acara-Olcay 1998, 254.



**Figür 49.** Kandil taşıyıcılarına ait metal parçalar

Bu gruba giren toplamda 136 adet ağız-kulp ve gövdeden oluşan parça tespit edilmiş olup sayısal veriler yoğun kullanımın kutsal alanlara ait olduğu göstermektedir. Bu gruptaki kandillerin büyük çoğunluğu açık yeşil renkte olup az sayıda açık yeşilimsi mavi, açık sarımsı yeşil ve açık mavi renkler de görülür. Laodikeia kulplu kandillerinin neredeyse tamamını oluşturan ağız kenarından kulplu kandiller, gövde formlarına göre alt gruplara ayrılmıştır.



**Grafik 24.** Kulplu kandillerin sektör dağılımı

*Tip 1a* grubundaki **300-302** no.lu örnekler ağız kenarından itibaren dışa açılan inen küresel gövdeye sahiptir. Kandillerin konkav bir dip ile tamamlandığı, dolayısıyla bir düzleme konularak da kullanılabilirdiği düşünülür Kulplu kandillerin nadiren de olsa

halka kaide ile tamamlanmış örneklerinin bulunması, portatif kullanımına dair fikir vermektedir<sup>832</sup>. Dışa katlı kenarlı ağız çapları ortalama 8-14 cm arasında değişirken, gövde-dip eşleşmesi ile tahmini yüksekliklerinin ortalama 8-10 cm olduğu görülmüştür. *Tip 1a* grubundaki kandillerin benzerleri MS 5.-7 yy arasına tarihlendirilirken<sup>833</sup>, **300** ve **301** no.lu örnekler MS 5. yy'a ait katman verileri ile birlikte bulunmuştur.

*Tip 1b* grubundaki **303-304** no.lu kandillerde gövde dibe doğru hafifçe genişleyerek torba formu inmektedir. **304** no.lu parçada ağız kenarı altında belirgin bir içbükey profil görülür. Ağız çapları ortalama 6-8 cm arasında değişirken, kulpları gövde ortasına kadar uzanır. Tahmini yükseklik ise ortalama 8-9 cm'dir. Bu gövde yapısına sahip kandiller no. **303**'te görüldüğü gibi konkav bir dip üzerine otururlar. Benzer örnekleri MS 6.-7. yy'a tarihlendirilirken<sup>834</sup>, parçaların katman verileri ise yine MS 5. yy'a işaret etmektedir.

*Tip 1c* grubundaki kandiller ağız kenarından itibaren dibe doğru daralarak inmektedir. Boyut olarak diğer tiplerden daha küçük olan grup örnekleri ortalama 9-10 cm ağız çapına ve 6-8 cm yüksekliğe sahiptir. Konkav dipleri ve küçük boyutları sayesinde, bir askı ile kullanımının yanında, portatif taşıma kolaylığını da sağlamışlardır. **305** no.lu Laodikeia Kilisesi buluntusu ise tam profil vermesi yönüyle önemlidir. Genellikle bezemesiz yapılan kulplu kandillerin söz konusu bu örneği optik üfleme tekniği ile üretilmiş olup ağız kenarından başlayarak dibe kadar devam eden burgu yiv bezeme görülür. Nadir karşılaşılan burgu yivli kandilin bir örneği *Paneas* (İsrail) repertuarında<sup>835</sup> ve *Newark Museum* koleksiyonunda yer alır<sup>836</sup>. Katman içerisinde tarihlendirmeye yardımcı bir veri bulunamamış olmakla birlikte, tipolojik olarak benzer gövde yapısına sahip kandiller 11.-12. yy'a uzanan geç örnekleri yanında genel olarak MS 4.-6. yy'a tarihlendirilmişlerdir<sup>837</sup>.

---

<sup>832</sup> Oliver 1980, 117, no. 199 (*Carnegie Museum*-MS 6. yy).

<sup>833</sup> Czurda Ruth 2007, 176, Taf. 21, no. 794 (*Ephesos*-MS 5.-7. yy).

<sup>834</sup> Erten-Akkuş Koçak 2018, 144, Lev. 3, no. 6 (*Olba*); von Saldern 1980, 47, Pl. 23, no. 246 (*Sardeis*-MS 6.-7. yy); Gençler 2009, 119, Çiz. 28, no. 369, 372-373 (*Elaiussa Sebaste*-MS 7. yy).

<sup>835</sup> Gorin Rosen-Jackson Tal 2008, 83, Fig. 5.2.6 (Geç Roma-Erken Bizans Dönemi).

<sup>836</sup> Auth 1976, 151, no. 197 (MS 4.-7. yy).

<sup>837</sup> Olcay Uçkan-Öztaşkın 2017, 16, Lev. 1/m (*Olympos*); Lightfoot 1993b, 177, Fig. 122, no. 31 (*Sagalassos*-MS 5. yy); Steskal 2008, 196, Taf. 346, G 88-90 (*Ephesos Gymnasium*-MS 2.-5. yy). Erten-Akkuş Koçak 2018, 144, Lev. 3, no. 3-5 (*Olba*); Özdemir 2020, 242, Fig. 317, no. 9 (*Tlos*-11.-12. yy) Crowfoot-Harden 1931, 199, Pl. 30, no. 40.

*Tip 1d* grubundaki **306** ve **307** no.lu kandiller küresel bir gövdeye sahiptir. **307** no.lu A Evi buluntusu büyük ölçüde tümlenebilmiş olmasıyla profilin net olarak anlaşılabilmesine olanak tanır. Bu kandillerin dipleri konveks bir yapıdadır ve çoğunlukla noble izi dışı taşkınca bir şekilde düzeltilmeden bırakılmıştır. Bu dip formu, kandillerin yalnızca asılarak kullanılabilirdiğini gösterir. Bunun yanında, *Tip 1a* grubundaki küresel gövdeli örneklerle kıyasla, ağız ve gövde çaplarının daha büyük olduğu, dolayısıyla daha geniş alanların aydınlatılması için kullanıldıkları nettir. Buluntuların katman verileri MS 4. yy ortaları ve 5. yy'a aittir.

**Gövde üzerinden kulplu kandiller** kent içerisinde kısıtlı kullanıma sahiplerdir. Az sayıda kırık kulp parçalarının yanında *Tip 2* grubundaki tek örnek Kuzey (Kutsal) Agora Güney Portik'ten gelen **308** no.lu kandildir. Toplam 34 parçadan birleştirilen kandil, küresel bir gövdeye ve kalın cidarlı konveks bir dibe sahiptir. Benzerlerine göre daha büyük ölçülere sahip kandilin gövde çapı yaklaşık 18 cm, boyu ise mevcut durumuyla 17 cm'dir. Benzer formlar ışığında, ağız kenarının işlenmemiş ve "S" profili yaparak boyuna geçtiği söylenebilir<sup>838</sup>. Kulpları gövde üzerine yapıştırılıp dairesel bir açıyla çekilmiş ve ucu şerit biçiminde gövde üzerine uzatılmıştır. Bu kulp işlenişi, bazı yayınlarda "ilmek kulplu" olarak da tanımlanmaktaysa da bunlar üzerinde görülen belirgin yatay çizgiler, bu kandilin kulplarında çok net uygulanmamıştır. Bu tip kulplara sahip kandiller, bazen halka kaide ya da konkav bir dip üzerine de oturabilir, ancak Laodikeia örneği yalnızca asılarak kullanıma imkan tanır. Kandilin bulunduğu katman verileri MS 5. yy'ın ikinci yarısına ait olup benzer ağız, boyun, dip ve kulp parçaları MS 5.-7. yy aralığına tarihlendirilir<sup>839</sup>.

#### **3.4.1.2.d. Çubuklu Kandiller (Lev. 47-48, No. 309-322)**

Kase biçiminde bir gövde altında uzun bir sap bölümü bulunan ve polykandilionlardaki deliklere yerleştirilmek<sup>840</sup> üzere tasarlanmış çubuklu kandiller<sup>841</sup>

<sup>838</sup> Erten-Akkuş Koçak 2018, 143, Lev. 2, no. 3 (*Olba*); Israeli 2015, 121, Fig. 10.1, no. 9-10 (*Caesarea-MS 4. yy*); Bailey 1994, 106, no. 115 (*British Museum-Syria-MS 6. yy*).

<sup>839</sup> Gençler Güray 2010b, 220, Çiz. 4, no. 13 (*Kaunos*); Erten-Akkuş Koçak 2018, 143, Lev. 2, no. 8 (*Olba*); Akkuş Koçak 2021, 126, Lev. 51, no. 513 (*Metropolis-MS 5.-7. yy*); Gençler 2009, 119-120, Çiz. 28, 376-378 (*Elaiussa Sebaste*); Foy 2000, 278, Fig. 27, no. 2-3 (*Beyrut*).

<sup>840</sup> Çubuklu kandillerin ağız kenarında kulp bulunan ve nadir görülen örnekleri ise asılarak da kullanıldığına dair bir veri sunar. Drauschke-Greifff 2010, 27-28, Fig. 3 (*Novae*).

<sup>841</sup> *Paulus Silentarius*'un *Hagia Sophia Kilisesi*'nin aydınlatılmasına ilişkin anlatımı ile ilişkili Yunanca "ouriakhoi", "ouriakhos" adı mızrak ya da ince sap anlamına gelmekte ve bazı yayınlarda bu nedenle "saplı kandil" tanımlaması ile karşılaşılmaktadır. Erten-Akkuş Koçak 2018, 146-147, dn.32.

ortaya çıktıkları Geç İmparatorluk Dönemi'nden itibaren geniş bir yayılım göstermiş ve hemen tüm yerleşimde kullanılmışlardır<sup>842</sup>.

Kandillerin çubuk/sap bölümleri ise içi boş, masif, boğumlu ya da bir topuzla biten farklı biçimlerde üretilmiştir. Çubuklardaki bu farklılıklar, kandilin içerisinde yakılacak fitilin nasıl yerleştirileceğini de belirleyen bir unsur olmuştur<sup>843</sup>. İçi boş çubuklu kandillerde fitil çubuk içerisine yerleştirilirken, masif çubuklular ağız kenarına sabitlenen fitil tutucuları ile kullanılmış olmalıdır. Fitil tutucularının pişmiş toprak<sup>844</sup> örnekleri yanında, şerit biçimli madeni türleri de söz konusudur. Bu metal tipleri, “S” ve “Y”<sup>845</sup> ya da ortasında fitil deliği bulunan disk şeklinde üretilmişlerdir<sup>846</sup>.

Laodikeia'da fitil tutucuların metal örnekleri ile, kandil buluntuları ile orantılı olarak çok miktarda ele geçmiştir (**Figür 50**). Bunların ortalama 0.5-0.7 cm genişliğe sahip olduğu, genellikle bronzdan ve az sayıda kurşundan şerit şeklinde yapıldığı görülür. Foy'a göre kurşundan yapılmış fitil tutucularının geniş bir yayılım alanı olsa da bunlar daha çok doğu ile ilişkilidir<sup>847</sup>.

---

<sup>842</sup> von Saldern 1980, 49; Olcay 1997, 112.

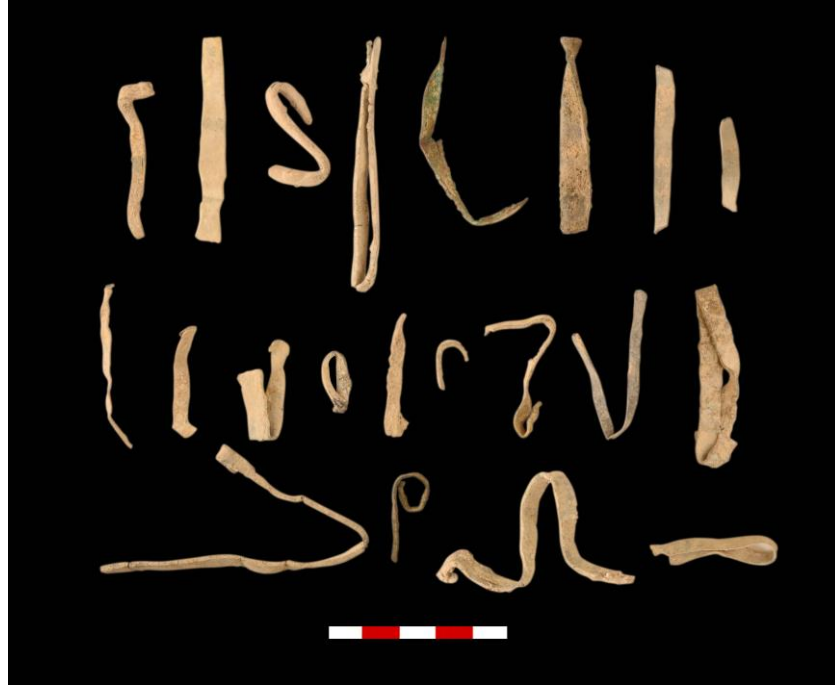
<sup>843</sup> Crowfoot-Harden 1931, 207; Olcay 1997, 111.

<sup>844</sup> Gençler 2009, 122, Res. 78 (*Elaiussa Sebaste*); Öztaşkın 2015, 177, Lev. 1, no. 13 (*Stratonikeia*); Olcay Uçkan-Öztaşkın 2017, 17, Lev.1/p (*Olympos*); Foy 2011, 212, Fig. 1, no. 3-4.

<sup>845</sup> Crowfoot-Harden 1931, 207; Olcay 1997, 115; Olcay Uçkan-Öztaşkın 2017, 17, Lev. 1/r (*Olympos*). Bu tutuculardan “S” biçimli olanların bir ucu kandilin ağız kenarına yerleştirilirken, diğer ucu yağ içine daldırılır. “Y” biçimli olanlarda ise iki uç kandil ağızına oturtulur ve uç kısmı yağ içerisine bırakılır. (Gençler Güray 2007, 157).

<sup>846</sup> Bazı örnekler için Bkz. Foy 2011, 219, 225, Fig. 5-7; Duman-Koçyiğit 2019, 179, Lev. 24, M2 (*Tripolis*); Erten-Akkuş Koçak 2017, 91, Lev. 6.a (*Olba*); Demirel Gökalp vd. 2017, 180, Lev. 8, no. 44 (*Olympos*).

<sup>847</sup> Metal fitil tutucuların ayrıntılı kullanımlarına dair Bkz. Foy 2011, 210, 216, 220, 232, Fig. 4, no. 1-3.



**Figür 50.** Kurşun metal fitil tutucularından örnekler

*Tip 1* grubundaki içi boş çubuklu kandiller, sayısal yoğunluk bakımından en çok kullanılan aydınlatma elemanıdır. Hemen her sektörde bulunması, formun kent içerisindeki yaygın kullanımını gösterir. Gövde yapılarının kırılğan olması nedeniyle sağlam bir örneği bulunamamış olması yanında çubuk biçimlerine dair yapılan sınıflandırmada iki farklı tip görülür.

*Tip 1a* grubundaki **309-317** no.lu örneklerde, gövdenin altındaki çubuk kısmı ince ve sivri biçimli olup gövdeye doğru hafifçe genişleyerek çıkmaktadır. Çubuklu kandillere ait buluntuların çoğu *Tip 1a* formuna aittir. Ortalama çubuk yüksekliği 6.5-8 cm, çubuk çapı ise 1.5-2 cm arasındadır<sup>848</sup>. Örneklerin tamamına yakını açık yeşil olup az sayıda açık mavimsi yeşil/açık mavi renk tespit edilmiştir.

Farklı bazı çubuk örneklerinde **315** ve **316**'da olduğu gibi gövdeye geçişte belirgin bir "S" profili görülür. **317** no.lu ise diğer örneklere kıyasla daha ince çapı ile farklılık taşır. Benzer örnekleri ve ele geçtiği katman verileri değerlendirildiğinde, gövde geçişindeki söz konusu kıvrımın ya da çubuk çap inceliğinin kent buluntuları içerisinde forma dair tarihsel bir farklılık oluşturmadığı anlaşılır.

<sup>848</sup> Forma ait bazı örneklerin çubuk ve kandil yüksekliği arasında 1:2 oranının olduğu belirtilir. Ayrıca erken dönemlerde çubuk yüksekliğinin daha az olduğu, MS 7. yy'a gelindiğinde ise bu yüksekliğin arttığı, 7-9 cm arasında değiştiği söylenir. Olcay 1997, 471-472.



Kırılğan gövde yapısına karşın, çubuk kısmı ile uyumluluğu tespit edilebilen bazı ağız kenarları, iki farklı gövde formunu belirler. İlki **309-311** no.lu örneklerde görüldüğü gibi konik biçimlidir. Dışa açılan ağız kenarları ortalama 10-11 cm çapındadır. **312-314** no.lu kandillerde ise gövde formu yarı küresel olup ağız çapı ortalama 8-9 cm arasındadır. Konik gövde formlarının yarı küresel olanlara göre daha derin ve daha geniş olduğu anlaşılır.

*Tip 1a* grubundaki çubuklu kandiller, buldukları sektörlerde en erken MS 4. yy'ın ikinci yarısı, en geç MS 5. yy sonu ile 6. yy başına tarihlenen katmanlardan ele geçmiştir. Benzer çubuk yapısı ve gövde formuna ait örneklerin ise MS 4.-7. yy aralığına tarihlendirildiği görülür<sup>849</sup>.

Çubuklu kandillerin dipleri çoğunlukla kesilerek bitirilmiştir. Ancak **316** no.lu örnekte de olduğu gibi bazı çubuk diplerinde noble izinin kesilmeden bırakıldığı görülür<sup>850</sup>. Özellikle Tapınak A'da yürütülen çalışmalarda MS 5. yy'a tarihlenen geç dönem katmanlarında bu tipteki çubuklardan çok miktarda ele geçmiştir (*Figür 74*). Noble izinin yanında, cam bünyesinde görülen yoğun hava kabarcığı da forma dair seri ve yerel üretimin göstergesidir.

*Tip 1a* formundaki çubuklu kandillere dair Tapınak A ve Laodikeia Kilisesi sektörlerinde bulunan çok sayıdaki örnek, formun kutsal alan kullanımının yoğun olduğunu gösterir. Bunun yanında Tapınak A Doğu Sokak ve Laodikeia Kilisesi Kuzey Sokak sektörlerinde ele geçen örnekler de yine bu dini yapıların kullanımı ile ilişkilidir. Kentin

---

<sup>849</sup> *Tip 1a grubu* örneklerinin benzerleri için Bkz. Gençler Güray 2010b, 220, Çiz. 4, no. 14-16 (*Kaunos*); Erten-Akkuş Koçak 2018, 148, Lev. 5, no. 1-12 (*Olba*); Olcay Uçkan-Öztaşkın 2017, 16-17, Lev.1/o (*Olympos*); Savur Yıldız 2016, 22, no. 64 (*Smyrna Agorası*); Bilgiç 2005, 180-181, Lev. 33, no. 198-200 (*Arykanda*); Baybo 2003, 59, Çiz. 57, no. 341-344, 347-350 (*Patara*); Akkuş Koçak 2021, 127, Lev. 51, no. 514-517 (*Metropolis*); Gürler-Laflı 2010, 139-140, Fig. 15, no. 108-112 (*Smyrna Agorası*); Schwarzer-Rehren 2021, 173, Pl. 8, no. 85-86 (*Pergamon*); Baybo 2016, 78-79, Lev. 35, 52, 81, B-181-187, D-148-156, T-194-205-211 (*Limyra*); von Saldern 1980, 50-51, Pl. 23, no. 274, 280 (*Sardeis*); Gençler 2009, 120-121, no. 380-392, Çiz. 29-30 (*Elaiussa Sebaste*); Çömezoğlu 2007, 84-85, Lev. 4-5, no. 9-18 (*Demre*); Czurda Ruth 2007, 182-184, Taf. 21, no. 811, 819-820, 823 (*Ephesos*); Semiz 2021, 90, Lev. 49, no. 466-467 (*Zeugma*); Gençler Güray 2022, 415, Fig. 3.c-d (*Nysa*); Whitehouse 1997, 196, no. 343 (*Corning Museum*); Crowfoot-Harden 1931, 198, Pl. 29, no. 25-26; Whitehouse 2003, 149, no. 1151 (*Corning Museum*); Israeli 2008, 384, no. 173, 175 (*Caesarea*); Foy 2000, 245-246, Fig. 6, no. 19-25 (*Beyrut*); Oliver 1980, 118, no. 200-202 (*Carneige Museum*); Vessberg-Westholm 1956, 173, Fig. 51, no.12-14 (*Kıbrıs*); Burdajewicz 2011, 26, Fig. 2B, no. 32-33 (*Hippos*); Shepherd 2002, Fig. 11.2, no. 290-308 (*Nikopolis*); Antonaras 2010b, 308, Fig. 7 (*Thessalonike*).

<sup>850</sup> Noble izinin çeşitli formlar üzerinde kesilmeden bırakıldığı örnekler farklı yerleşimlerde de ele geçmektedir. Gençler Güray 2010b, 220, Çiz. 4, no. 15 (*Kaunos*); Erten-Akkuş Koçak 2018, 148, Lev. 5, no. 14 (*Olba*); Coşkun Hazinedar 2013, 131 (*Kadıkalesi*); Baldoni-Berti 1998, 78, Fig. 9 (*Iasos*); Foy 2000, 246, Fig. 6, no. 22 (*Beyrut*).

iki ana aksı durumundaki Suriye ve Stadyum Caddeleri'nde bulunan kandil parçaları ise portik gerilerinde bulunan dükkan ya da portik içlerini aydınlatma ile bağlantılı olmalıdır. Bunun yanında konut olarak kullanılan yapılara dair ele geçen örneklerin az sayıda olması, sivil yapılarda aydınlatılma için çubuklu kandillerin çok fazla tercih edilmediğini gösterir. Çoklu taşıyıcılar ile kullanılan bu kandiller, bir evin odasından ziyade daha büyük mekanları aydınlatmak amacıyla kullanılmış olmalıdır.

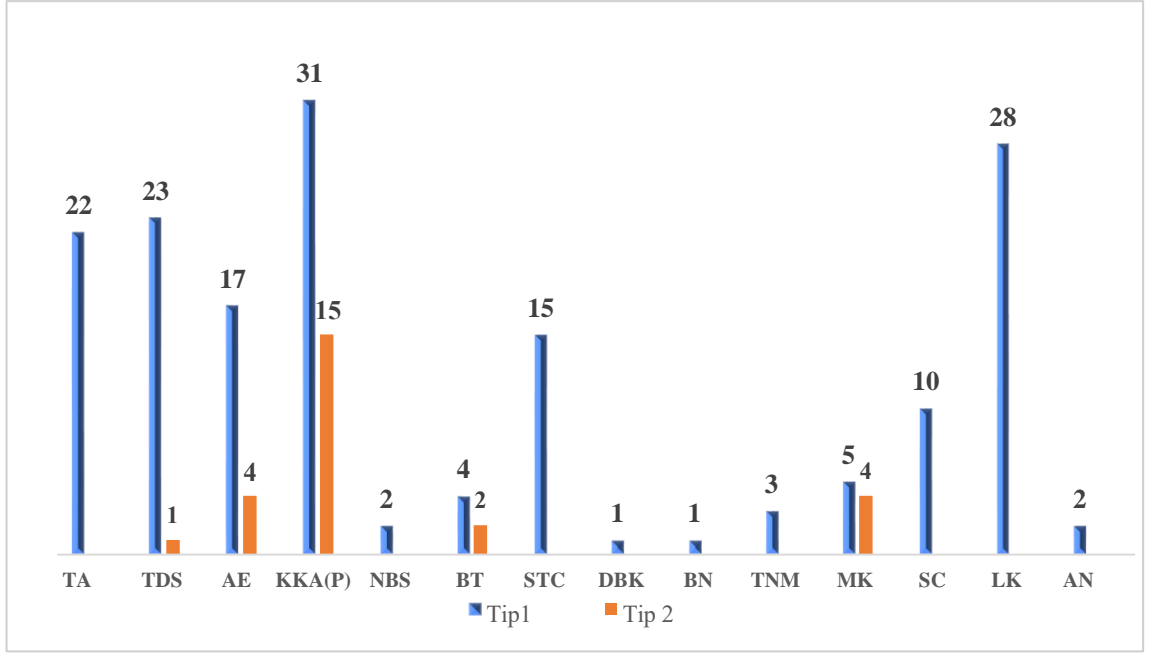
*Tip 1b* sınıflandırmasındaki **318-321** no.lu örnekler, çap olarak daha geniş ve daha kısa çubuklara sahiptir. Çubuk çapları ortalama 2-3.5 cm, yükseklikleri ise 4.4-6.4 cm arasında değişirken, tamamı açık mavimsi yeşil renkte üretilmiştir. Grup içerisindeki **318** no.lu Batı Tiyatrosu ve **319** no.lu Kuzey (Kutsal) Agora buluntularına dair yapılabilen eşleştirme ile ağız çaplarının 8-10 cm arasında olduğu görülmüştür. **321** no.lu örnek ise çubuklu kandiller sınıfındaki en geniş çubuk parçasına sahiptir. Geniş konkav dipli çubuk formu ile polykandilion ile kullanılmasının yanında, bir düzleme konularak ya da portatif olarak da kullanıma imkan verebildiğini düşündürür. Söz konusu bu parça “S” biçimli bronz fitil tutucusu ile birlikte bulunmuştur.

*Tip 1b* grubundaki kandillerin, katman verileri genel olarak MS 4. yy sonu ve 5. yy sonuna aittir. Kent içerisinde kısıtlı buluntuların yanında, genel cam repertuarında da fazla örneği ile karşılaşılmamış olması dönem içerisinde bu tipin yaygın bir kullanıma sahip olmadığını gösterir. Benzer örnekleri ise genel olarak MS 5.-6. yy aralığına tarihlendirilmiştir<sup>851</sup>. Bunun yanında *Smyrna Agora Roma Hamamı* buluntusu ise 11. yy'a verilmesi ile daha geç bir döneme işaret eder<sup>852</sup>.

---

<sup>851</sup> Erten-Akkuş Koçak 2018, 148, Lev. 5, no. 15 (*Olba*); Contardi 2009, 125, Fig. 2, no. 3 (*Iasos*); Semiz 2021, 90, Lev. 49, no. 460-461 (*Zeugma*); Grose 2017, 201, Pl. 36, no. 577 (*Cosa*); Israeli 2008, 385, no. 181 (*Caesarea*); Drauschke-Greifff 2010, 27-29, Fig. 3-4 (*Novae ve Histria*).

<sup>852</sup> Gürler-Çelik Ersoy 2017, 170, Res. 3a-b.



**Grafik 25.** Çubuklu kandillerin sektör dağılımı

*Tip 2*'deki **322** no.lu çubuk parçası masif formulu olup üzerinde mevcut dört adet boncuk biçimli boğum yer alır<sup>853</sup> (**Figür 51**). Yahudi geleneğindeki yedi kollu şamdan ile bağdaştırılan<sup>854</sup> ve yaygın bir kullanıma sahip olmadığı belirtilen<sup>855</sup> bu tipin, MÖ 1. yy'dan itibaren önemli bir Yahudi nüfusuna sahip olduğu bilinen Laodikeia'da<sup>856</sup> henüz tek bir örnekle temsil ediliyor olması ise şaşırtıcıdır. Bunun sebebi, formun geri dönüştürülmeye uygun hacimsel yapısı ya da içi boş çubuklu kandillerin pratik üretimleri ilgili olabilir.



**Figür 51.** 322 no.lu boğumlu çubuklu kandil parçası

<sup>853</sup> Kandil olarak değerlendirdiğimiz bu boğumlu parçaların benzerleri ile MS 7-10 yy aralığına ait kadehlere ait saplar da karşılaşılmaktadır. Bunlar genellikle daha kalın ve simetrik biçimlere sahiplerdir. Bkz. Jenkins 1986, 18-19, no. 16 (*Metropolitan Museum*).

<sup>854</sup> Engle 1987, 44-45.

<sup>855</sup> Crowfoot-Harden 1931, 203.

<sup>856</sup> Şimşek 2013a, 57.

Boğumlu çubuk parçasının ait olduğu katmanlarda sikke verisi bulunamamasına karşın, çokgen gövdeli şişe (no. 405) ve düğme dipli kandil (no. 299) ile birlikte bulunmuştur. Benzer örnekler için MS 5.-7. yy tarihleri verilmiş olup<sup>857</sup> *Beyrut*'ta bulunan örnekleri ise yerel üretim olarak değerlendirilmiştir<sup>858</sup>. Laodikeia'da ise içi boş çubuklu kandillerin sayısal yoğunluğu dikkate alındığında Geç Antik Çağ atölyesinde yerel olarak üretildiği, boğumlu tipin ise ithal olarak geldiği yorumu yapılabilir.

### 3.4.1.3. Kadehler (Lev. 49-52, No. 323-350)

MÖ 14-13. yy'da *Mezopotamya*'da içki kabı olarak kullanılmış prototipleri görülen kadehlerin<sup>859</sup>, alışlagelmiş formu MS 2. yy sonu 3. yy başında görülmeye başlar<sup>860</sup>. Bununla birlikte Roma İmparatorluğu'nun parçalanmasından sonra<sup>861</sup> Geç Roma İmparatorluk Dönemi ile birlikte yaygın olarak üretilir ve kullanılırlar<sup>862</sup>. Geniş bir coğrafyaya yayılan kadehlerin batıdaki kullanımlarının daha uzun süre devam ettiği<sup>863</sup>, İslam coğrafyasında ise “*bardak/ayaklı bardak*” olarak tanımlandığı görülür. Günümüzde halen içki bardağı olarak kullanımları sürmektedir.

Kadehlerle birlikte bulunan fitil tutucuları, içki bardağı kullanımının yanı sıra, formun aynı zamanda kandil olarak kullanıldığı düşüncesini oluşturmuştur. Saydamlığı, zemin üzerinde dengeli duruşu ve taşıma kolaylığı gibi avantajları göz önüne alındığında forma dair kandil tanımlaması ile sıkça karşılaşılır<sup>864</sup>. Bazı kadehlerin iç kısmında kulplu kandillerde de görülen boru biçimli fitil tutucuları yer alırken<sup>865</sup>, bazılarında asılması için yapılmış üç kulp bulunmaktadır<sup>866</sup>.

<sup>857</sup> Benzer örnekler için bkz. Höpken-Çakmaklı 2015, 155, no. 349 (*Medusa Müzesi*); Demir 1999, 148-149, 151 no. 133, 135, 139 (*Perge*); Acara-Olcay 1998, 253, 262, Res. 1, a-d (*Demre*); Çömezoğlu 2007, 84, Lev. 4, no. 6, 12 (*Demre*); Gençler 2009, 123-124, no. 402, Çiz. 30 (*Elaiussa Sebaste*); Schwarzer-Rehren 2021, 173, Pl. 8, no. 92 (*Pergamon*); Crowfoot-Harden 1931, 198, Pl. 29, no. 21-23; Burdajewicz 2011, 26, Fig. 2B, no. 36-37 (*Hippos*); Meyer 1988, 212-213, Fig. 13. A-C (*Jerash*).

<sup>858</sup> Foy 2000, 245-247, Fig. 4, 6, 7, no. 6-10, 14-17, 18-22 (MS 7. yy).

<sup>859</sup> Barag 2003, 23.

<sup>860</sup> Fleming 1999, 76, Fig. E.39a

<sup>861</sup> Gençler Güray 2010b, 219.

<sup>862</sup> Hayes 1975, 84.

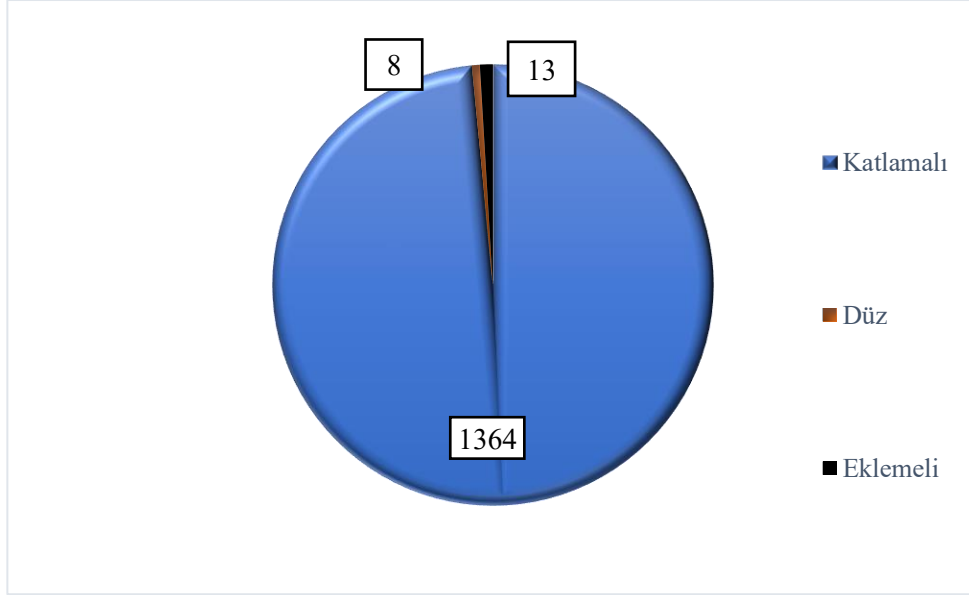
<sup>863</sup> Gençler 2009, 109, dn. 160.

<sup>864</sup> Özgümüş 2000, 54; Acara-Olcay 1998, 255; Höpken-Çakmaklı 2015, 138; Stern 2001, 271; Çömezoğlu 2007, 131; Oral Çakmakçı 2013a, 153; Olcay Uçkan-Öztaşkın 2017, 15-16; Erten-Akkuş Koçak 2017, 91; Köroğlu 2013, 145; Öncelen 2017, 36; Hayes 1975, 84; Weinberg-Stern 2009, 149; Foy 2011, 207.

<sup>865</sup> Weinberg-Stern 2009, 149, 155, Pl. 34, no. 380-381 (*Atina Agorası*).

<sup>866</sup> Söz konusu bu örneklerin boyutları genellikle daha büyüktür. Antonaras 2010a, 388, Fig. 6; Foy 2000, 253, Fig. 9-10, no.1-1 (*Beyrut*-Restitüsyon önerisi); Gorin Rosen-Winter 2010, 170, Fig. 4.3 (*Holy Land*); Drauschke-Greif 2010, 29-30, Fig. 5 (*Histria*).

Üfleme tekniğinden kaynaklı oldukça ince bir gövde yapısına sahip olan kadehlerin, en fazla buluntu veren kısımları daha sağlam olan ayaklarıdır. Bu nedenle genel olarak ayak yapım tekniklerine göre katlamalı, düz ve eklemeli olarak sınıflandırılırlar<sup>867</sup>.



**Grafik 26.** Kadeh ayak tiplerinin sayısal dağılımı

*Tip 1* sınıflandırmasındaki **323-336** no.lu katlamalı kadehler, pratik üretimleri dolayısıyla Geç Antik Çağ'ın en yoğun üretilen ve kullanılan grubudur. Bu kadehlerde cam balonun üflenip gövdeden çekilen parçanın içe doğru kıvrılmasıyla zemine değen kısımda tüp biçimli bir kesit elde edilir<sup>868</sup>. Sap kısmından gövdeye geçiş ya düz bırakılmış ya da iki uçtan sıkıştırılarak boğum/boncuk biçiminde yapılmıştır. Farklı sap tipleri ise, kent içerisinde dönemsel bir ayrımı oluşturmaz. Bunlar olasılıkla cam ustasının tercih ettiği biçimsel farklılıklardan kaynaklanmaktadır<sup>869</sup>. Yine bazı ayaklar üzerinde görülen kaburga çizgiler de aynı tercihin sonucu olmalıdır.

*Tip 1* grubu kadehler, Laodikeia repertuarı içerisinde de en yoğun grubu oluşturur. 1364 adet kadeh ayağının 357'si tam bulunmuştur. Bunların tamamına yakını ise Kuzey (Kutsal) Agora Portikleri ve Avlu içerisindeki hafriyat yığnında toplu halde ele geçmiştir. Genellikle kiliseler içerisinde ayın sonrasında kadehlerin kırılarak vaftiz

<sup>867</sup> Stern 2001, 263, 270-271.

<sup>868</sup> Erten-Akkuş Koçak 2017, 93. Bu tip ayakların çok yoğun olmamakla birlikte şişelerde de kullanıldığı görülürken bu örnekler de yine Geç Roma Dönemi'ne tarihlendirilmiştir. Foy 2000, 276, Fig. 25, no. 9-10 (*Beyrut*); Oliver 1980, 114, no. 190 (*Carneige Museum*).

<sup>869</sup> von Saldern 1980, 54.

teknesi altında ya da başka bir yerde biriktirilme ve atölyelere geri dönüşüme gönderilme geleneğinin uygulandığı bilinmektedir<sup>870</sup>. MS 494 depremi sonrasında oluşan bu yığma hafriyat alanındaki kadeh ayakları da olasılıkla bu geri dönüşümle bağlantılı bir atölyenin kanıtı durumundadır.

Katlamalı kadeh grubu içerisindeki ayak çaplarının en küçüğü 3 cm, en büyüğü ise 6.4 cm'dir. Yapılabilen bazı ağız eşleştirmeleri ise ortalama yüksekliklerinin 9-12 cm arasında olduğunu göstermiştir.

*Tip 1a* alt grubu boncuk saplı kadeh ayaklarından oluşur. **323-332** no.lu bu örneklerin gövde tipleri ise çoğunlukla yarı küreseldir. Stern'e göre boncuk saplı kadehler, daha çok *Doğu Akdeniz, Anadolu ve Yunanistan* ile bağlantılı olmalıdır<sup>871</sup>. *Beyrut* buluntularında ise boncuk saplı kadehlerin daha çok ağız kenarından kulplu kadeh/kandillere ait oldukları belirtilir<sup>872</sup>.

Renklerinin neredeyse tamamına yakını seri üretimle ilgili olarak açık yeşildir. **328** no.lu buluntu ise koyu mavi rengi ile farklılık taşır. Katlamalı boncuk saplı kadehlerin benzer örnekleri genel olarak MS 5.-7. yy aralığına tarihlendirilmiştir<sup>873</sup>. *Tip 1a* grubundaki örneklerin ele geçtiği katman verilerinin tamamına yakını MS 4. yy'ın ikinci yarısına, en geç veri ise MS 5. yy'ın ikinci yarısına aittir. **328** no.lu koyu mavi renkteki kadeh ise MS 2.-3. yy'a ait bir sikke ile aynı seviyede bulunmuştur. Bunun yanında MS 5. yy'a ait pişmiş toprak verileri ve Geç Antik Çağ Dönemi'ne ait minyatür bir unguentarium (no. 413) da **238** no.lu kadehin kullanımının MS 4. yy'a çekilebileceğini de gösterir.

**333-336** no.lu *Tip 1b* grubu örneklerinde katlamalı kadeh ayağı, düz bir sap ile gövdeye çıkmaktadır. Yapılabilen ağız eşleştirmelerinde uzun saplıların dışa açılan ağız

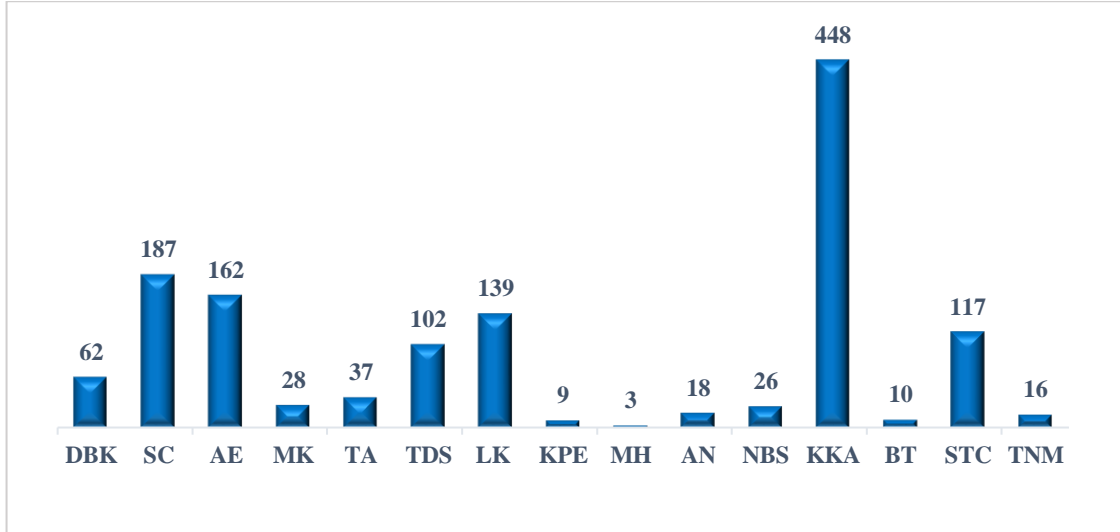
<sup>870</sup> Atik 2014, 236.

<sup>871</sup> Stern 2001, 271; Weinberg-Stern 2009, 148, dn. 19.

<sup>872</sup> Foy 2000, 253, 258, Fig. 9, 14, no. 8-17, 1-22.

<sup>873</sup> Erten-Akkuş Koçak 2017, 94, Lev. 2, Tip 1c (*Olba*); Gençler 2000b, 252, Fig. 6, no. 90 (*Hierapolis*); Baybo 2003, 58, Çiz. 56, no. 334-336 (*Patara*); Akkuş Koçak 2021, 123, Lev. 48-49, no. 471-480 (*Metropolis*); Öztaşkın 2015, 176, Lev. 1, no. 11 (*Stratonikeia*); Olcay Uçkan-Öztaşkın 2017, 16, Lev. 1, h-1 (*Olympos*); Gençler Güray 2010b, 219, Çiz. 4, no. 1 (*Kaunos*); Savur Yıldız 2016, 20, no. 30-33 (*Smyrna Agorası*); Gençler 2009, 111, Çiz. 26, 326, 329, 339 (*Elaiussa Sebaste*); Baybo 2016, 88, Lev. 38, 56, 85, B-243, D-248-250, T-278-279 (*Limyra*); Contardi 2009, 125, Fig. 5, no. 5-7 (*Iasos*); Czurda Ruth 2007, 162-172, Taf. 19-20, 681-778 (*Ephesos*); Gürler-Laflı 2010, 134, Fig. 10, no. 65-70 (*Smyrna Agorası*); Lightfoot 1993b, Fig. 122, no. 28 (*Sagalassos*); Hellström 1965, 54, Pl. 30, no. 29-30 (*Labraunda*); Weinberg-Stern 2009, 101-102, 150, Fig. 15, 20 no. 217-220, 346, 353 (*Atina Agorası*); Grose 2017, 178, no. 471-472 (*Cosa*); Matheson 1980, 113, no. 296 (*Yale Art Gallery*); Israeli 2008, 385-386, no.193,195-197 (*Caesarea*).

kenarı ve konik gövdeye sahip olduğu görülürken, kısa saplılarda gövde çapı daha geniştir. Yaygın bir kullanım alanına sahip bu tipin örnekleri MS 4.-8 yy arasına tarihlendirilmiştir<sup>874</sup>. Laodikeia buluntularında ise katman verileri MS 4. yy'ın ikinci yarısı 5. yy'a işaret ederken, parçaların çoğunlukla huni ağızlı şişeler ve çubuklu kandiller ile birlikte aynı kontekstler içerisinde ele geçtiği görülür.



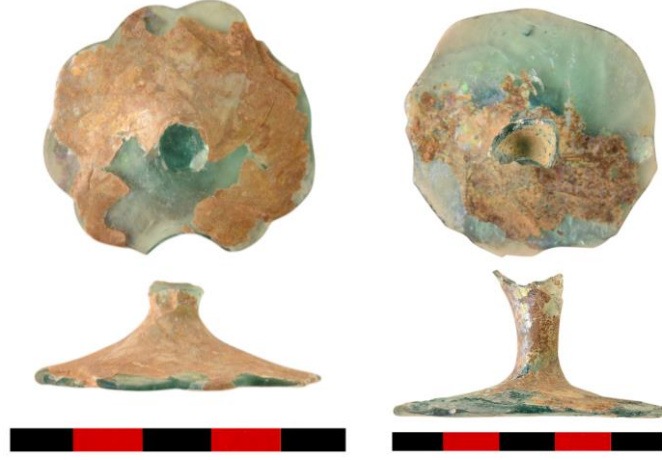
**Grafik 27.** Katlamalı kadehlerin sektör dağılımı

*Tip 2* sınıfındaki **337-339** no.lu kısa saplı kaideler, bir düzleme oturtulduğunda zemin ile neredeyse tamamen örtüşen düz biçimlidir. Bu kaidelerden Suriye Caddesi'nde üç, Laodikeia Kilisesi ile Doğu Sokağı'nda üç ve Kuzey (Kutsal) Agora'da iki olmak üzere toplamda sekiz adet örneği bulunmuştur. Rakamsal oran, bu tipin kullanımının kent içerisinde az tercih edildiğini gösterir. Bazı örneklerde üfleme esnasında yapılan döndürme hareketi ve alet izi ile ayak kenarları yaprak/çiçek şeklini almış, üst yüzlerinde çizgi taramalar görülmektedir (**Figür 52**). Çapları 3.4-5 cm arasında ve tamamı açık yeşilimsi mavi renkte olup ağız biçimlerine dair bir veri bulunamamıştır. Benzer tipteki kadehlere dair en erken tarih MS 2. yy ile *Atina Agorası* buluntularına aittir<sup>875</sup>. Bunun

<sup>874</sup> Gençler 2009, 11, Çiz. 26, no. 331 (*Elaiussa Sebaste*); Atik 2014, 234, Res. 27 (*Yenikapı*); Erten-Akkuş Koçak 2017, 106, Lev. 6.b (*Olba*); Czurda Ruth 2007, 153-158, Taf. 18-19, no. 626-663 (*Ephesos*); Semiz 2021, 72-73, Lev. 34, no. 279-293 (*Zeugma*); Weinberg-Stern 2009, 150, Pl. 31, no. 354-355 (*Atina Agorası*-MS 8. yy'a tarihlendirilmektedir); Grose 2017, 179-180, Pl. 30, no. 479-489 (*Cosa*); Foy 2000, 275, Fig. 24, no. 1-9 (*Beyrut*); Oliver 1980, 106, no. 171.

<sup>875</sup> Weinberg-Stern 2009, 102, Pl. 21, Fig. 15, no. 221-222.

yanında genel olarak Geç Roma-Erken Bizans Dönemi'ne verilmektedir<sup>876</sup>. Laodikeia örneklerinin katman verileri ise MS 4.-5. yy'a işaret eder.



**Figür 52.** Tip 2 kadeh ayaklarından örnekler

Tip 3 olarak sınıflandırılan diğer örnekler eklemeli kadehler grubundandır. Bu tipte, kaide ve sap ayrıca yapılarak kadeh gövdesine applike edilir<sup>877</sup>. İşlemin izi, kadeh gövdesinin iç kısmında, sap ile birleşim yerinde belirgin biçimde görülmektedir. Bugüne kadar bu kadehlerden Stadyum'da *yedi*, Merkezi Kilise'de *iki*, Laodikeia Kilisesi'nde *iki*, Kuzey (Kutsal) Agora Güney Portik'te *iki* olmak üzere toplamda 13 örnek bulunmuştur. Bu rakamsal veri doğrultusunda eklemeli kadehlerin kent içerisinde yaygın bir kullanıma sahip olmadığı anlaşılır.

Bu gruptaki **340-345** no.lu eklemeli kadehler tipolojik olarak neredeyse aynı özellikleri taşır. İnce cidarlı kadeh ayak kenarları tüm buluntularda kırık haldedir. Koyu yeşil renkteki kadehlerin tümü kalın, uzun, içi dolu bir kadeh sapına sahip olup yüzeyleri ise krem renkte kalın ve opak bir tabaka ile kaplıdır. Bu tabakanın, cam harmanının bükülebilir bir hale getirilmesi için üretim esnasında eklenen kurşun ile ilişkili olabileceği belirtilir<sup>878</sup>. Ağız kenarı eşleşmesi yapılabilen **345** no.lu kadeh küresel bir gövdeye sahipken<sup>879</sup> diğer örneklerde gövde çapı ve formu dardır.

<sup>876</sup> von Saldern 1980, 57, Pl. 24, no: 336 (*Sardeis-Erken Bizans Dönemi*); Erten-Akkuş Koçak 2017, 95, Lev. 4, Tip 2 (*Olba-Geç Roma Dönemi*); Savur Yıldız 2016, 21, no. 35-37 (*Smyrna Agorası-MS 6.-7. yy*); Canav Özgümüş 2009, 23, Fig. 13 (*Sirkeci*); Gençler Güray 2021, 328-329, Fig. 165 (*Teos-MS 5.-7. yy*).

<sup>877</sup> Erten-Akkuş Koçak 2017, 93.

<sup>878</sup> Riemenschneider 1989, 7.

<sup>879</sup> Benzer örnekler için Bkz. Acara-Olcay 1998, 255, Res. 3, h (*Demre*); Hayes 1978, 193, Fig. 4, no. 33e (*Kartaca*).



*Tip 3* grubundaki eklemeli kadehlere dair en önemli veriler ise Stadyum'da yapılan bir sondaj çalışmasında ele geçmiştir. 5x5 m'lik bir alan içerisinde, yedi adet eklemeli kadeh örneği bulunmuştur. Bazılarının gövdesi üzerinde ise deformasyon söz konusudur (*Figür 53*).



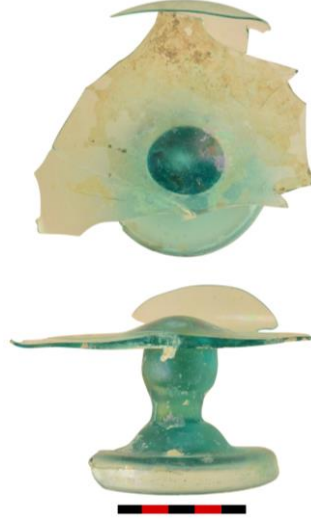
*Figür 53.* Stadyum sondaj çalışmasında bulunmuş kadehler ve hatalı üretim kadeh ayağı

Aynı sondaj içerisinde bulunan **346** no.lu buluntuya ise ayrıca değinmek gerekir. Üretim sırasında olasılıkla cam hamurunun soğuması nedeniyle tam olarak katlanılamamış kadeh ayağı, üretim tekniğini göstermesi yanında, deforme parçalarla birlikte, alanın bir cam atölyesinin çöplüğü olabileceği fikrini de güçlendirmiştir (*Figür 53*).

Traian Nymphaeumu'nda bulunan **347** no.lu buluntu ise içe doğru daralan gövdesinin içime olanak veremeyeceği düşüncesiyle hatalı üretim olarak değerlendirilmiştir. Benzer ayak profiline sahip kadehler *Korinth* buluntuları arasında da hatalı üretim olarak değerlendirilmişse de<sup>880</sup> **347** no.lu bu kadehin büyük boyutları ve hacimli yapısı dikkate alındığında yalnızca kandil olarak kullanılmak için üretilmiş olabilmesi de mümkündür (*Figür 54*). Benzer ayak profiline sahip örnekler MS 5. yy'a

<sup>880</sup> Davidson 1952, 81, Pl. 55, no. 655.

tarihlendirilmekte<sup>881</sup> olup Traian Nymphaeumu buluntusunun katman verileri MS 5. yy'ın birinci yarısı ve 6. yy'ın ilk çeyreğine aittir.



**Figür 54.** 347 no.lu kadeh parçası

*Tip 3* grubu buluntularıyla birlikte tarihlendirmeye yardımcı veri ele geçmemiş olup benzer örnekleri MS 4.-6. yy aralığına tarihlendirilmiştir<sup>882</sup>.

Üretim tekniğine göre yapılan sınıflandırma dışında, yine kadeh formuna ait ağız-gövde parçaları da bulunmuştur. Ağız çapları<sup>883</sup> 7-10 cm arasında değişen örneklerin bir bölümü bardaklarla da ilişkilendirilebilir. Ancak bardaklara kıyasla daha ince cidarlı parçalar daha çok kadehlere ait olmalıdır.

Kadehlere ait ağız kenarlarında iki tip görülür. *Tip 1* örneklerinde ağız kenarı dik ya da içe doğru hafif eğimli olup gövdeleri ise yarı küreseldir. A Evi'nde bulunan **348** no.lu kadehin ağız kenarında küçük bir bölümü görülebilen kazıma bezeme ise repertuvar içerisindeki tek örnektir. Bu kadeh aynı zamanda katlamalı kadehlerin *Tip 1b* grubu içerisinde yer alırken, **349** no.lu bezemesiz ağız-gövde parçası da katlamalı kadehlere ait olmalıdır. Her iki parça da MS 5. yy'a ait katmanlarda bulunmuştur.

<sup>881</sup> Benzer kaide tipleri için Bkz. Weinberg-Stern 2009, 149, Fig. 20, no. 343-344 (*Atina Agorası*-MS 5. yy'ın ikinci yarısı); Israeli 2008, 386, no. 201-203, 205-207 (*Caesarea*).

<sup>882</sup> Erten-Akkuş Koçak 2017, 96, Lev. 3 (*Olba*); Contardi 2009, 125, Fig. 5, no. 8 (*Iasos*). Bu grup içerisindeki *Korinth* buluntuları ise MS 11.-12. yy gibi daha geç bir döneme verilmiştir (Davidson 1952, 85, Fig. 12, no. 712-716).

<sup>883</sup> Yapılan değerlendirmede Laodikeia'da örneklerinde kadeh ayak çapı ile ağız çapı arasında doğru orantının var olduğu anlaşılır. Buna göre 3-4.5 cm arasındaki ayak çapına sahip kadehlerin 7-8 cm; 4.5-6 cm çapında olanlarda ise 9-10 cm çapındaki ağız kenarları olduğu görülmektedir.

*Tip 2* grubundaki bir diğere ağız tipi ise no. **350**'de görüldüğü gibi, hafif dışa açılan kenarlı ve konik gövdelidir. Bu ağız ve gövde formuna sahip kadehler *Tip 1b* grubu içerisindeki örneklerde (no. 333-334) görülmektedir.

#### **3.4.1.4. Bardaklara ait Ağız-Gövde/Dip-Kaide Parçaları (Lev. 52-55, No. 351-371)**

Gövde formları silindirik ya da ters konik olan bardakların, gövde cidarları çoğunlukla sağlam örnek bulabilmeyi zorlaştırır. Bu nedenle tanımlamaları ağız kenarı ile dip-kaide parçalarından yola çıkarak yapılmıştır.

İçme amacıyla tasarlanan formun ağız kenarları yuvarlatılmış ve pürüzsüzdür<sup>884</sup>. Ağız profilleri yer yer farklılıklar gösterse de gövde formları genellikle konik ya da silindirik biçimlidir.

*Tip 1* grubundaki **351-356** no.lu örneklerin ağız çapları 7-8 cm olup gövdeleri konik biçimlidir. Bu tip bardaklar, Geç Roma-Erken Bizans Dönemi'nin yaygın formlarından olmakla birlikte, Laodikeia içerisinde az sayıda örneği ile karşılaşılmıştır.

*Isings Form 106c* olarak gruplandırılan konik gövdeli bardaklar, günlük yaşam ile bağlantılı olarak genellikle kalın cidarlı ve bezemesiz üretilirler<sup>885</sup>. Bunun yanında bazılarının gövdeleri üzerinde **353** no.lu örnekte olduğu gibi cam ipi bezeme de uygulanabilir. **354** no.lu parçanın ağız kenarı altında küçük bir dış profil yer alırken, no. **356**'nın ağız kenarı ise dışa doğru yuvarlatılmıştır.

Konik gövdeli bu bardakların benzer örneklerinin MS 4.-6. yy aralığına tarihlendirildiği görülürken<sup>886</sup>, Laodikeia örneklerinin büyük bölümü 4. yy'ın ikinci yarısından 5. yy sonuna uzanan katman verileri ile birlikte bulunmuştur.

*Tip 2* grubuna dahil edilen **357** no.lu bardağın ağız kenarı dışa açılmış, gövdeye içbükey bir açıyla inmiştir. Formun sağlam örneklerinin içbükey profilin ardından silindirik bir gövdeye, düz bir dibe ya da içe katlanmış kenarlı halka kaidelere sahip olduğu görülür (*Bkz.* 358-359 no.lu kaideler). Uzun gövdeleri üzerinde ise yer yer çarkta yapılmış kesme yivler yer alır. Bu tip bardakların tarihlendirilmesinde MS 1. yy ile 13.

<sup>884</sup> Israeli 2008, 381.

<sup>885</sup> Isings 1957, 129.

<sup>886</sup> Gençler 2009, 82, Çiz. 18, no. 196, 198 (*Elaiussa Sebaste*-MS 5. yy sonu-6. yy başı); Özbilgin 2019, 79, no. 59-60 (*Samsun Müzesi*-MS 4. yy).

yy'a kadar uzanan geniş bir zaman aralığının görülmesi<sup>887</sup> formun uzun süreli kullanımının göstergesidir. **357** no.lu bardağın katman verileri ise MS 4. yy ortaları 5. yy başına aittir.

Ağız-gövde parçaları dışında yine bardaklara ait olduğu belirlenen beş farklı kaide tipi de bu başlık altında değerlendirilmiştir.

Kent içerisindeki MS 1. yy'a tarihlendirilen erken örneğini Kuzey Nekropolü'nden (no. 30) tanıdığımız içe katlanarak oluşturulmuş kaide tipi, MS 4. yy'dan itibaren yeniden moda olmaya başlar. *Tip 1* grubundaki **358** ve **359** no.lu Suriye Caddesi buluntusu iki örnek, erken örneklerle kıyasla 5 cm'lik çapları ile daha küçük ve daha kalın cidarlıdır. Bu kaidelere ait ağız-gövde formu genellikle **357** no.lu örnekte olduğu gibi dışa çekilmiş ağızlı uzun gövdeli bardaklarda karşılaşılr<sup>888</sup>. Bunun yanında MS 1. yy'da ortaya çıkmış çökertme gövdeli bardakların, Orta İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilen örneklerinde de bu tip kaidelerle karşılaşılr<sup>889</sup>. Her iki parçanın da kaidenin hemen bitiminde kırılmış olması nedeniyle gövde biçimleri hakkında yorum yapılamasa da kaide biçimleri, bahsedilen bu bardak tipleri oldukça benzerdir. Benzerlerinin MS 1.-4. yy aralığına verildiği görülürken<sup>890</sup> **358** no.lu parça MS 4. yy sonu-5. yy'ın ilk çeyreğine tarihlendirilen katman verileri ile bulunmuştur.

*Tip 2*'deki **360** no.lu parça, örnekleri *pad base* olarak tanımlanan yastık tabanlı bardak grubundandır. Tabana oturan kısmı düz ve kütleli bir yapıya sahip olup gövde formu olasılıkla silindirik biçimlidir. Kalın cidarlı benzer masif kaidelere özellikle doğu yerleşimlerinde sıkça karşılaşılrken, bunların MS 4. yy'ın ikinci yarısına tarihlenen

<sup>887</sup> Höpken-Çakmaklı 2015, 39, no. 52 (*Medusa Müzesi*); Akkuş Koçak 2021, 70, Lev. 4, no. 36 (*Metropolis*-MS 1. yy ortası-2. yy); Çömezoğlu 2010, 155-156, Res. 2, no. 92 (*Demre*-MS 12. sonu-13. yy başı); Hayes 1975, 57, Pl. 10, no. 140 (*Royal Ontario Museum* MS 1.-2. yy).

<sup>888</sup> Rutti 1991, 76 Taf. 67, no. 1453-1456 (*Augusta Raurica*-MS 3.-4. yy).

<sup>889</sup> Honroth 1984, 155, Taf. 42, no. G30-33 (*Pergamon*-MS 2.-3. yy).

<sup>890</sup> Bilgiç 2005, 188, Lev. 34, no. 215 (*Arykanda*-MS 4.-5. yy); Taştemür 2007, 91, no. 163 (*Klaros*-MS 2.-3. yy); Akkuş Koçak 2021, 71, Lev. 5, no. 45-48 (*Metropolis*-MS 1.-2. yy); Baybo 2016, 83, Lev. 83, T-236, T-239 (*Limyra*-MS 1.-2. yy); Savur Yıldız 2016, 76, no. 76 (*Smyrna Agorası*-MS 5. yy'ın ilk yarısı); Çömezoğlu 2010, 154, Çiz. 15, no. 87 (*Demre*); Czurda Ruth 2007, 83, Taf. 11, no. 211-212 (*Ephesos*-MS 1. yy sonu-2. yy); Schätzschock 2005a, 381-382, Taf. 231, G64-65 (*Ephesos Yamaçevler*-MS 2.-3. yy ve MS 1.-3. yy); Steskal 2008, 202, Taf. 349, G 157 (*Ephesos Gymnasium*-MS 1.-4. yy); Whitehouse 1997, 115, no. 178 (*Corning Museum*-MS 2.-3. yy); Whitehouse 2003, 138, no. 1125 (*Corning Museum*-MS 1.-3. yy.); Schauer 2005, 355, Abb.1, B14 (*Lousoi*-MS 1.-3. yy); Meyer 1988, 189, Fig. 5.V-Z (*Jerash*-MS 4.-5. yy); Barkoczi 1996, 32, Taf. 4, no. 42 (*Bildenden Museum*-MS 4. yy); Hayes 1978, 190, Fig. 2, no. 14 (*Kartaca-Geç Roma-Erken Bizans Dönemi*).

*Jalame* atölyelerinin tipik ürünleri olduğu belirtilir<sup>891</sup>. Benzer kaidelerin kase tanımları<sup>892</sup> yanında ve ip bezemeli kavanozlarda da kullanıldıkları görülür<sup>893</sup>. Örnekleri MS 3.-5. yy'a tarihlendirilmekle birlikte<sup>894</sup>, **360** no.lu parçanın katman verileri MS 4.-5. yy arasına aittir.

*Tip 3* grup örnekleri dip kısmından çeşitli açılarda çekilerek oluşturulmuş kaide halkalarına sahiptir. Bunlardan **361-364** no.lu örneklerin kaide halkası yuvarlak kesitlidir. Ortalama 5 cm çapındaki bu kaidelerden, no. **364** 3.2 cm'le daha küçük olup minyatür şişe olarak da tanımlanabilir. Kalın cidarlı ve sağlam dipleri sayesinde tanımlayabildiğimiz form, bazı yayınlarda *silindirik şişe* olarak değerlendirilmiştir<sup>895</sup>. Bu kaide tipleri Erken İmparatorluk Dönemi'nden itibaren görülmekle birlikte kullanımlarının Selçuklu Dönemi'ne kadar devam ettiği anlaşılmaktadır<sup>896</sup>. Buluntular arasında **361** ve **364** no.lu parça MS 4. yy sonu- 5. yy'ın birinci yarısına ait sikke verileri, no. **363** ise kavanoz (no. 163) ile birlikte bulunmuştur.

**365-367** no.lu kaideler ise dışa doğru çekilen halka biçimlidir. Çapları ortalama 4-5 cm arasında olan bardaklar, devam açılarından da anlaşılacağı gibi çoğunlukla konik bir gövdeye sahip olmalıdır. Benzer örneklerin tarihlendirmesinde genel olarak MS 2.-5. yy aralığı görülmekte<sup>897</sup>, **365-367** no.lu parçaların katman verileri MS 4. yy sonu 5. yy başlarına tarihlendirilmektedir.

*Tip 4* grubundaki **368-371** no.lu kaideler, bardak formunun üflenerek oluşturulması sonrasında dip altına dolanan daire kesitli cam hamuru ile yapılmıştır. Bu dolama iki ya da daha fazla sıralı uygulanabilir. Kaidelerin çapları ortalama 5-6 cm arasında olup gövdeleri dip kısmından itibaren hafif dışa açılarak çıkmakta olup konik formdadır. Bardaklara ait ağız-gövde bölümünde değerlendirilen **355** no.lu örnekte bu tip

<sup>891</sup> Weinberg-Goldstein 1988, 60-61, Fig. 4-23; Rosen-Katsnelson 2007, 21 Fig. 8, no. 4 (*Khirbat El-Ni'ana*).

<sup>892</sup> Shepherd 2002, 351, Fig. 11.6, no. 579 (*Nikopolis* örneğinin kase olabileceği belirtilmiştir. MS 4.-6. yy).

<sup>893</sup> Jackson Tal 2013, 54, Fig. 1, no. 3 (*Ein El-Sha'ara*-MS 3.-4. yy).

<sup>894</sup> Baybo 2016, 82, Lev. 38, B-230 (*Limyra*-MS 2.-3. yy); Bilgiç 2005, 196, Lev. 36, no. 231-232 (*Arykanda*-MS 3.-5. yy); Schätzschock 2005a, 382-383, Taf. 231, G72 (*Ephesos Yamaçevler*-MS 3. yy'ın üçüncü çeyreği); Israeli 2008, 378, no. 91 (*Caesarea*-MS 4.-5. yy); Meyer 1988, 193, Fig. 6-7, cc, A-B (*Jerash*-Erken Bizans Dönemi); Hayes 1975, 175, Fig. 10, no. 375-377 (*Royal Ontario Museum-Filistin*-MS 4.-5. yy).

<sup>895</sup> Savur Yıldız 2016, 16-17, no. 5-7 (*Smyrna Agorası*-MS 3.-5. yy).

<sup>896</sup> Taştemür 2007, 37, no. 164 (*Klaros*-MS 3.-4. yy); Uysal 2013, 611-612, Şek. 2, no. 1-16 (*Kubad Abad*).

<sup>897</sup> Taştemür 2007, 93, no. 172 (*Klaros*-MS 2.-3. yy); Gençler 2009, 82, Çiz. 18, no. 200 (*Elaiussa Sebaste*-Erken 5. yy); von Saldern 1980, Pl. 24, 64, no. 442 (*Sardeis*); Atik 2014, 231, Res. 22 (*Yenikapı*-MS 4.-5. yy); Savur Yıldız 2016, 75, no. 75 (*Smyrna Agorası*-MS 6.-7. yy); Blid 2009, 139-140, Fig. 10, no. 1-4, 6-8 (*Labraunda*-MS 4.-5. yy).

kaidelerin sahip olduğu ağız-gövde restitüsyonu görülebilmektedir. Benzerleri MS 3.-5 yy'a tarihlendirilen kaidelerin<sup>898</sup> Laodikeia örneklerinin katman verileri ise MS 4. yy sonu-5. yy'ın ilk çeyreğine aittir.

### 3.4.1.5. Şişe ve Sürahiler

#### 3.4.1.5.a. Silindirik Gövdeli Şişe ve Sürahiler (Lev. 55-56, No. 372-375)

Uzun silindirik bir gövde yapısına sahip şişe/sürahiler hemen her dönem içerisinde çeşitli ağız biçimleri ile kullanılmışlardır. Erken İmparatorluk Dönemi'nde yaka ağızlı şişelerde sıkça görülseler de Geç İmparatorluk ve Geç Antik Çağ ile birlikte daha çok huni ağızlı biçimlerde üretilmişlerdir. Kulpsuz ve tek kulplu örneklerin yanında bazen çift kulplu da üretilirler<sup>899</sup>.

Üfleme tekniği ile üretilmiş olmalarından kaynaklı kırılğan yapıları nedeniyle Laodikeia örnekleri daha çok dip ya da boyun-omuz parçaları ile tespit edilebilmiş olup gövde formu ile kesin belirlenebilen dört buluntu değerlendirilmiştir.

**372** no.lu A Evi Kuzey Sokak buluntusu kırıklar halinde ele geçmiş ve büyük ölçüde tümlenebilmiştir. Yuvarlatılmış dik ağız kenarlı şişenin boynunda belirgin bir alet izi/boğum görülür. İnce uzun silindirik gövdeli ve konkav dipli şişe A Evi'nin geç dönem kullanımı ile ilişkilendirilebilir. Bulduğu katman verileri ise MS 4. yy'ın ikinci yarısına aittir.

Tapınak A Doğu Mekanı'nda bulunmuş olan **373** no.lu şişe ise geniş bir huni formda ağıza ve konkav bir dibe sahiptir. Restitüsyon önerisindeki uzunluk ise değişebilir. Benzerleri MS 3.-6. yy aralığına tarihlendirilmekle birlikte<sup>900</sup>, parçanın katman verileri MS 4. yy'ın ikinci yarısı ve 5. yy'a aittir.

---

<sup>898</sup> Contardi 2009, 126, Fig. 19, no. 19 (*Iasos*); Czurda Ruth 2007, 146-147, Taf. 18, no. 600, 610 (*Ephesos*-MS 3.-5. yy); Semiz 2021, 86-87, Lev. 46, no. 428-430 (*Zeugma*-Geç İmparatorluk Dönemi); Rutti 1991, 78-79, Taf. 69-70, no. 1490-1500, 1501-1511 (*Augusta Raurica*-MS 3.-4. yy).

<sup>899</sup> Riemenschneider 1989, 24, Taf. 4, no. 7-8 (*Altenessen Museum*-MS 2.-3. yy); Jaffe 1978, 40, no. 77b (*Fitzwilliam Museum*-MS 2. yy sonu-3. yy başı).

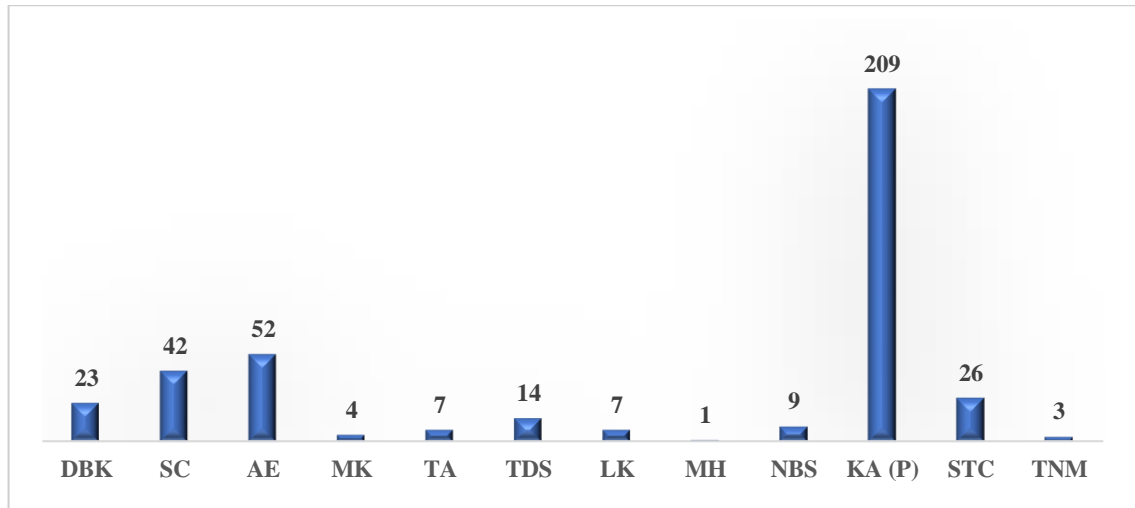
<sup>900</sup> Whitehouse 1997, 181-182, no. 320 (*Corning Museum*-MS 4.-6. yy); Hayes 1975, 110, Pl. 25, no. 410 (*Royal Ontario Museum*-MS 3.-4. yy).

374-375 no.lu şişeler, dar boyun çapına sahip olup silindirik boyunlu şişeler grubuna da dahil edilebilir. 374-375 no.lu şişelerin katman verileri MS 4.-5. yy aralığına tarihlendirilirken benzer örnekler 4.-6. yy aralığına verilmiştir<sup>901</sup>.

#### 3.4.1.5.b. Silindirik Boyunlu Şişeler (Lev. 56-59, No. 376-399)

Silindir boyunlu şişelerin ilk örnekleri Geç İmparatorluk Dönemi'nden itibaren görülürken<sup>902</sup>, servis açısından avantajlı biçimleri ve pratik üretimleri sayesinde kullanımı yüzyıllar boyunca devam eder<sup>903</sup>. Çoğunlukla küresel gövdeye ve konkav bir dibe sahiplerdir.

Laodikeia'da bugüne kadar yürütülen çalışmalarda bu forma ait 397 adet ağız-boyun ve kırık boyun parçası ele geçmiştir. Bu rakam, şişe grupları içerisinde en yoğun kullanımın silindir boyunlu şişelere ait olduğunu gösterir. Bu durumda Kuzey (Kutsal) Agora'nın Güney Avlusundaki hafriyat alanında atölye yıkıntısı olduğu düşünülen tabakadan toplu halde bulunan örnekler etkindir. Sayısal yoğunluk göz önüne alındığında kent içerisinde forma dair yerel bir üretim de söz konusudur. Silindirik boyunlu şişelerde iki farklı tipte ağız kenarı görülürken, formlar üzerinde görülen ve dönem modasını yansıtan sade ve basit bezeme unsurları alt gruplar içerisinde değerlendirilmiştir. Bunun yanında bu bezeme tiplerinin kent içerisindeki örneklerinde keskin bir dönemsel ayrımın olmadığı görülür.



**Grafik 28.** Silindirik boyunlu şişelerin sektör dağılımı

<sup>901</sup> Israeli 2008, 387, no. 216 (*Caesarea*).

<sup>902</sup> Gençler Güray 2010b, 219.

<sup>903</sup> Bu formdaki şişelerden *Tekfur Sarayı* kazılarında bulunan örnekler 19. yy.'a tarihlendirilmiştir. Gençler Güray-Bakırer 2017, 113, Res. 5, no. 8.

*Tip 1* grubundaki şişeler, bezemesiz uzun silindirik boyunludur. *Tip 1a* alt grubundaki **376-379** no.lu örneklerde yuvarlatılmış ağız kenarı, silindirik boyun ile hemen hemen aynı çaptadır. Bu gruba ait toplam 212 parça arasından, yapılabilen dip eşleştirmeleri şişelerin küresel ya da torba biçimli gövdeye sahip olduklarını göstermiştir. Çoğunlukla açık yeşil, az sayıda koyu mavi ve açık mavi renkte üretilmişlerdir. Bu grup içerisindeki **379** no.lu Tapınak A Doğu Sokağı buluntusu ise hardal rengi ve daha kalın cidarı ile farklılık taşırken, gövdesi küresel ya da silindirik formda olabilir. *Sardeis*'te bulunan benzer şişe ise konik ağızlı şişeler grubunda değerlendirilmiş ve Erken Bizans Dönemi'ne tarihlendirilmiştir<sup>904</sup>. Bu gruptaki örneklerin benzerleri MS 3.-6. yy aralığına verilmekle birlikte<sup>905</sup>, **376** ve **378** no.lu şişeler MS 4. yy'ın ikinci yarısı-5. yy, **377** no.lu örnek ise MS 5. yy'ın ikinci yarısına ait katman verileri ile birlikte bulunmuştur. Bu doğrultuda forma dair MS 4. yy'dan 6. yy'a kadar devam eden bir kullanımdan söz edilmelidir.

*Tip 1b* grubundaki **380-382** no.lu örneklerinin ise ağız kenarı içe doğru katlanmıştır. Toplamda 46 adet örneği bulunan bu şişelerin ağız çapları 2.3-4 cm arasında değişmektedir. Omuzdan itibaren dışa açılarak inen formun gövdesi restitüsyon çizimlerinde görüldüğü gibi küresel ya da torba biçimlidir. Konkav formu diplerinde, noble izi belirgin bir şekilde görülürken, renkleri çoğunlukla açık yeşildir. Bunun yanında az sayıda açık mavimsi yeşil ve açık mavi renkler de görülür. **381** no.lu şişenin katman verileri MS 6. yy ortalarına işaret ederken benzer formdaki şişeler MS 5.-7. yy aralığına tarihlendirilmiştir<sup>906</sup>.

*Tip 2* grubundaki şişeler, tipolojik olarak benzer *Tip 1* örneklerinden ağız ve boyun üzerine uygulanmış cam ipi<sup>907</sup> bezemeleri ile ayrılır. Örneklerin bazılarında

<sup>904</sup> von Saldern 1980, 72, Pl. 26, no. 496.

<sup>905</sup> Gençler Güray 2010b, 219, Çiz. 3, no. 1 (*Kaunos*-Geç Roma-Erken Bizans Dönemi); Akkuş Koçak 2021, 118, Lev. 45, no. 434 (*Metropolis*-MS 4. yy'ın ikinci yarısı-7. yy); Çakmaklı 2017, 291, Lev. 2, no. 8 (*Zeus Labraundos*-Orta İmparatorluk Dönemi); Keskin 2019, 168, no. 71 (*Parion*); Israeli 2008, 388, no. 225, 239 (*Caesarea*); Ouahnouna 2014, 3, Fig. 3, no. 5-6 (*Netatanya*); Gürler-Lafli 2010, 130, Fig. 7, no. 40-41 (*Smyrna Agorası*-MS 3.-4. yy); von Saldern 1980, 70, Pl. 26, no. 476 (*Sardeis*-Erken Bizans Dönemi).

<sup>906</sup> Lightfoot-Arslan 1992, 118-119, no. 65-66 (*Yüksel Erimtan Koleksiyonu*); von Saldern 1980, 70, Pl. 26, no. 478 (*Sardeis*-MS 5.-7. yy); Höpken-Çakmaklı 2015, 52, no. 82 (*Medusa Müzesi*); Gürler 2000, 80, no. 98 (*Tire Müzesi*); Honroth 1984, 153, Taf. 41, no. G9 (*Pergamon*); Foy 2000, 262-263, Fig. 17, no. 31, 34-35 (*Beyrut*).

<sup>907</sup> Geç Roma-Erken Bizans Dönemi'nde yaşanan ekonomik olumsuzluklar, günlük yaşamda kullanılan formların üretiminde ve bezemesinde pratik yöntemlerin tercih edilmesini gerekli kılmıştır. Bu süreçte çeşitli formlar üzerinde en sık kullanılan bezeme türü olan cam ipi, köken olarak genellikle *Suriye* atölyelerine verilir (*Suriye* atölyelerine verilen *Kıbrıs* örnekleri için Bkz. Vessberg-Westholm 1956, 202, Fig. 48, no. 20-21). MS 5.-7. yy aralığında yoğun biçimde karşılaşılan bu bezeme türü, Erken İslami Dönem



görülen asimetrik ağız kenarı ve cam bünyesi içerisindeki yoğun hava kabarcığı ise yapılan seri üretimin göstergesidir. Bu gruba ait toplamda 119 adet ağız-boyun ve çok sayıda kırık halde boyun parçası bulunmuştur. En yoğun buluntu ise Kuzey (Kutsal) Agora'da (97 adet) toplu halde ve büyük çoğunluğu tam olarak bulunmuş ağız-boyun parçalarıdır. Gövde parçaları ise çoklu kırıklar halinde olması nedeniyle restitüsyona imkan tanımamaktadır. Bu durum, alanın MS 494 depremi sonrasında hafriyat döküm sahası olarak kullanımını ve olasılıkla bir atölye ya da dükkan yıkıntısı içermesi ile bağlantılıdır.

*Tip 2a* grubundaki **383-388** no.lu örnekler yuvarlatılmış ağız kenarına sahiptir. İp bezemelerin neredeyse tamamı, üretim pratikliği açısından çoğunlukla şişenin kendi renginde yapılmıştır. Bunun yanında Suriye Caddesi Güney Portik'te duvar restorasyon çalışmalarında bulunmuş **387** no.lu şişede açık mavi zemin üzerine koyu mavi cam ipi kullanıldığı görülür. Bu şişenin gövdesi üzerinde de yine koyu mavi renkte ip ile, uç kısımları gövde içerisine bastırılmış sıralı yarım daire bezeme yer alır. Benzer renk ve teknikte yapılmış bu süsleme biçimi, özellikle *Suriye-Filistin* atölyeleri ile ilişkilendirilen çeşitli formlar üzerinde sıkça görülür<sup>908</sup>. **387** no.lu şişenin tespit edilebilen az sayıdaki örneği MS 4. yy'a tarihlendirilirken<sup>909</sup>, 8. yy'a ait *Fustat* buluntusu bir şişe, benzer bezemenin Erken İslami Dönem cam sanatında da devamını kanıtlamaktadır<sup>910</sup>. **387** no.lu şişenin katman verileri MS 4. yy sonu 5. yy ortalarına ait olup huni ağızlı şişe (no. 199) ve çubuklu kandil (no. 311) parçası ile aynı alan içerisinde bulunmuştur.

Merkezi Hamam buluntusu **388** no.lu ağız parçası da bezeme yönüyle grup içerisindeki diğer örneklerden farklıdır. Ağız kenarından itibaren kırmızı renkte boya ile yapılmış *alev hüzməsi* ya da *akanthus* olarak tanımlanabilecek bir motif üzerine uygulanmış cam ipi bezeme görülür. MS 4. yy'ın ikinci yarısına ait veriler ile birlikte bulunmuş şişe parçasının ise bezeme olarak bir benzerine henüz rastlanılamamıştır.

*Tip 2b* grubundaki **389-391** no.lu örneklerin ağız kenarları içe döndürülmüştür. Ortalama uzunlukları 11-12 cm olan bu şişelerin, **391** no.lu parçada görüldüğü gibi daha

---

cam sanatında da kullanılmaya devam etmiştir (Fleming 1999, 127, 132; Weinberg-Stern 2009, 152, Pl. 32, Fig. 21, no. 361-*Atina Agorası*).

<sup>908</sup> Hayes 1975, 81, Pl. 22, no. 331-332, 334-335, 369 (*Royal Ontario Museum*); Whitehouse 2001, 140,165,172-173, no. 649, 692, 706, 708 (*Corning Museum*); Barkoczi 1996, 36, Taf. 6, no. 58 (*Bildenden Museum-MS 4. yy*).

<sup>909</sup> Barkoczi 1996, 89, Taf. 23, no. 275 (*Bildenden Museum-MS 4. yy*).

<sup>910</sup> Jenkins 1986, 14-15, no. 9.

minyatür türleri de mevcuttur. Grup içerisindeki **389** no.lu örnek huni ağızlı bir şişe (no. 212) ile, **390** no.lu buluntu MS 4.-5. yy'a ait katman verileri ile birlikte bulunmuştur.

*Tip 2c* olarak sınıflandırdığımız **392-396** no.lu şişelerin, ağız-boyun üzerindeki cam ipi bezemenin yanı sıra, omuzda bir profil ile gövdeye geçtiği görülür. Gövdeleri ise optik üfleme tekniği ile üretilmiş olup burgu yiv bezemelidir. **395** ve **396** no.lu örneklerde ise omuz üzerinde bant şeklinde dil bezeme görülür. **395** no.lu şişenin bezeme yönünden benzeri *Sardeis* kazılarında bulunmuş bir serpme şişesidir<sup>911</sup>. *Yenikapı* kazılarında da bu tip şişelerin benzer gövde formu ancak ip bezemesiz örnekleri bulunmuştur<sup>912</sup>. **396** no.lu örnek ise minyatür formu ve turkuaz mavisi rengi ile grup içerisinde farklılık taşır (**Figür 55**). Bu şişeciğin boyun içerisinde akışı kontrol eden bir perde bulunmayışı serpme şişesi olarak tanımlanmasını engellese de merhem/kozmetik muhafazası amacıyla kullanılmış olduğu kesindir. Bu parçanın katman verileri ise MS 4. yy'ın ikinci yarısından 6. yy'a kadar uzanmaktadır.



**Figür 55.** 396 no.lu turkuaz renkli minyatür şişe parçası

Hemen her Geç Roma-Erken Bizans Dönemi'ne tanıklık etmiş yerleşimde ele geçen ip bezemeli şişeler genel olarak MS 3.-7. yy aralığına tarihlendirilmişlerdir<sup>913</sup>.

<sup>911</sup> von Saldern 1980, 86, Pl. 15, no. 643.

<sup>912</sup> Atik 2009, 8, Fig. 27.

<sup>913</sup> Baybo 2003, 42, Çiz. 14, no. 81 (*Patara*-MS 3.-6. yy); Çakmaklı 2017, 284, Lev. 3, no. 12 (*Zeus Labraundos*-MS 4. yy); von Saldern 1980, 83, Pl. 27, no. 612 (*Sardeis*-MS 5. yy); Gassner 1997, 214, Taf. 68, no. 881 (*Ephesos*-MS 4. yy); Atik 2014, 229, Res. 14-16 (*Yenikapı*-MS 4.-5. yy); Gürler-Laflı 2010, 125, Fig. 4, no. 18 (*Smyrna Agorası*); Keskin 2019, 181, no. 84 (*Parion*); Canav 1985, 56, no. 76 (*Şişecam Koleksiyonu*); Honroth 1984, 152-153, Taf. 41, no. G4 (*Pergamon*-MS 2. yy); Schwarzer-Rehren 2021, 170, Pl. 6, no. 55 (*Pergamon*-MS 3.-4. yy); Hellström 1965, 54, Pl. 29, no. 7 (*Labraunda*-MS 1. yy sonu-2. yy); Gençler Güray 2022, 415, Fig. 5.a-b (*Nysa*-MS 5.-7. yy); Davidson 1952, 82, Pl. 56, no. 679-680 (*Korinth*-MS 4.-5. yy); Clairmont 1963, 110, Pl. 12, no. 529 (*Dura Europos*); Weinberg-Stern 2009, 151, Pl. 32, no. 357-358 (*Atina Agorası*-MS 6.-7. yy); Rowe 2004, 278-279, Fig. 141, no. 1-6 (*Kıbrıs*); Jackson Tal 2012, 186, Fig. 8.3, no. 2 (*Horvad Meşad*); Burdajewicz 2011, 26, Fig. 2B, no. 1-3 (*Hippos*); Israeli 2003, 173, no. 191 (*Israel Museum*-MS 6.yy); Hayes 1975, 67, Fig. 6, no. 201 (*Royal Ontario Museum*-MS 2.-3. yy).

Laodikeia buluntularının yukarıda değerlendirilen örnekleri dışında da büyük bölümünün MS 4. yy'ın ikinci yarısı-5. yy'ın ikinci yarısına ait buluntular ile birlikte bulunduğu görülür. Bu durumda kent içerisindeki kullanımları MS 4.-5. yy aralığına verilmelidir. Bu dönem, az sayıda örnekle birlikte 6. yy'a çekilebilir.

*Tip 3* grubundaki **397-399** no.lu şişelerde ağız-boyun kısımları üzerinde optik üfleme ile yapılan burgu yiv bezeme görülür. Şeffafa yakın çok açık yeşil renkteki örnekler, ince bir cidara sahiptirler. Toplamda 20 adet örneği ile karşılaştığımız şişelerin, en yoğun grubu A Evi'ndeki çalışmalarda bulunmuştur. **397** no.lu şişe küresel, **399**'un ise torba formu bir gövdeye ve konkav bir dibe sahiptir. Bu şişelerin az sayıda MS 2. yy'a tarihlendirilen<sup>914</sup> benzerleri yanında, genel olarak MS 3.-5. yy aralığına verildikleri görülür<sup>915</sup>. Grup içerisindeki **398** ve **399** no.lu örneklerin katman verilerinin MS 4. yy ve ikinci yarısına, no. **397**'nin ise MS 5. yy'ın birinci yarısına ait olması formun genel kullanımı ile uyumludur.

#### **3.4.1.5.c. Kulpları Ağız Kenarı Altına Katlanmış Sürahiler (Lev. 60, No. 400-403)**

Ağız kenarı altına bir ya da daha fazla kez kıvrılarak yerleştirilmiş kulpları ve silindirik boyunları bu sürahilerin ortak özellikleridir. Sağlam örneklerinde küresel, oval, torba ya da silindirik gibi çeşitli gövde formları ile konkav ya da halka biçimli kaide tipi görülmektedir. Laodikeia örneklerinde ise gövde ve dip formuna dair bir veri tespit edilememiştir. Buluntuların tümü açık yeşil renktedir.

**400-402** no.lu parçaların ağız kenarları katlanmış ve düzleştirilmiştir. **400** ve **401** no.lu sürahilerin ağız katlamaları ve cidarları kalın olup bu tip, daha çok uzun silindir gövdeli şişeler de görülür. Ağız kenarı altına çok kez katlanarak yerleştirilmiş şerit kulpları ise "L" biçimli bir açı ile omuz üzerine sabitlenmiş olmalıdır. Masif yapıları dikkate alındığında sunumdan çok depolama amacıyla kullanıldıkları düşünülür. Tipolojik olarak bu iki parça ile benzerlik taşıyan **402** no.lu örnek ise daha ince cidarlıdır. Form devamında küresel ya da torba gövdeli olduğu düşünülebilir. Bu sürahi ise sunum amaçlı kullanılmış olmalıdır.

<sup>914</sup> Gregl-Lazar 2008, 121, Pl. 12, no. 4 (*Bakar*-MS 2.-3. yy).

<sup>915</sup> Lightfoot 1989, 101, no. 78, Fig. 8, no. 3 (*Afyon Müzesi*-MS 5. yy ve sonrası); Çakmaklı 2017, 284-285, Lev. 4, no. 22 (*Zeus Labraundos*-MS 4. yy); Rosen-Katsnelson 2007, 33-34, Fig. 14, no. 6-7 (*Khirbat El-Ni'ana*); Hayes 1975, 92, Pl. 13, no. 306 (*Royal Ontario Museum*-MS 3.-4. yy).

Benzerleri MS 2-4. yy arasına tarihlendirilen<sup>916</sup> bu grup içerisindeki sürahilerden **400** no.lu Kuzey (Kutsal) Agora Güney Portik buluntusu MS 4.-5. yy'a ait sikke verileri yanında kesme bezemeli gövde parçası (no. 194) ile birlikte bulunmuştur. **402** no.lu parçanın katman verileri MS 5. yy'a tarihlendirilmektedir.

**403** no.lu parça yuvarlatılmış kenarlı ve huni ağızlıdır. Boyun üzerine sarılmış geniş aralıklı cam ipi bezeme yanında, ağız ile kulp arasında görülen daha kalın ip bant ile, bantlı huni ağızlı sürahiler grubuna da dahil edilebilir. Benzer örneği *Yüksel Erimtan Koleksiyonu*'nda yer almakta olup basık küresel bir gövde ve konkav dip görülen sürahinin ip bezemesi tüm gövde boyunca devam etmektedir<sup>917</sup>. **403** no.lu örneğin katman verileri MS 4. yy'ın başlarına aittir.

#### 3.4.1.5.d. Çokgen Gövdeli Şişe ve Sürahiler (Lev. 60, No. 404-406)

MS 1. yy'dan itibaren kalıba üfleme tekniği ile üretilen prizmatik gövdeli şişeler, MS 4.-5. yy'la birlikte yeniden popüler olur. Bahsedilen erken dönem örneklerinden farklı olarak, gövdeleri altı ya da sekiz panele ayrılmıştır. *Suriye-Filistin (Kudüs)* kökenli<sup>918</sup> olduğu belirtilen bu form, hac merkezlerindeki kutsal yağ ve suyun taşınması/muhafazası yanı sıra, ayin ve cenaze ritüellerinde de kullanılmıştır<sup>919</sup>. Üretime dair kesin bir veri elde edilememişse de *Kıbrıs*'ta da çokgen gövdeli sürahilerin yoğun bir kullanıma sahip olduğu belirtilir<sup>920</sup>. Ele geçen 19.-20. yy'a ait buluntular ise, bu formun üretimin ve kullanımının yüzyıllar boyunca devam ettiğinin kanıtıdır<sup>921</sup>.

Laodikeia'da bu forma ait henüz üç örnek bulunmuştur. Nymphaeum Batı Sokak üzerindeki çalışmalarda ele geçen **404** no.lu parçanın iki panelinin küçük bir bölümü görülür (**Figür 56**). Olasılıkla altıgen hafif konik bir gövdeye sahip bu form, kalın cidarı

<sup>916</sup> Höpken-Çakmaklı 2015, 63, no. 109 (*Medusa Müzesi*); Lightfoot 1989, 84, no. 27, Fig. 2, no. 5 (*Afyon Müzesi*-MS 2.-3. yy); Canav 1985, 71, no. 106 (*Şişecam Koleksiyonu*); Şahin 2018, 98, no. 23 (*Ereğli Müzesi*); Semiz 2021, 47, Lev. 6, no. 43-44 (*Zeugma*-Orta İmparatorluk Dönemi); Hayes 1975, 77, Pl. 19, no. 276 (*Royal Ontario Museum*-MS 3.-4. yy); Weinberg-Stern 2009, 139, Fig. 19, no. 314 (*Atina Agorası*-MS 4. yy. başı).

<sup>917</sup> Lightfoot-Arslan 1992, 208, no. 139 (MS 3. yy).

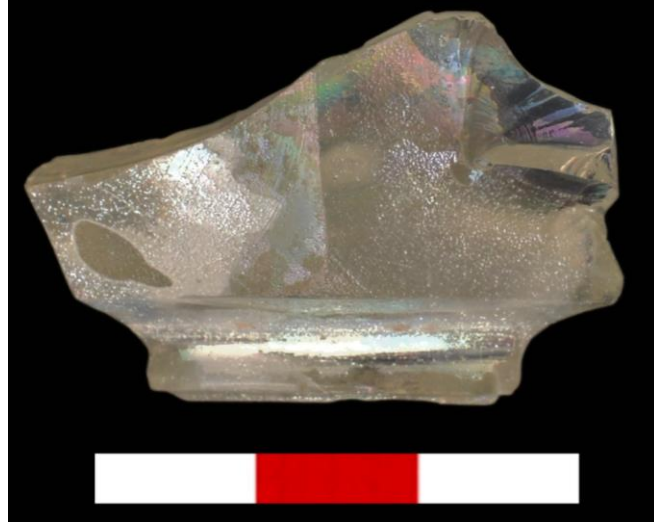
<sup>918</sup> Weinberg-McClellan 1992, 40; Lightfoot 2013a, 85, dn. 25; Grossmann 2002, 23.

<sup>919</sup> Hac merkezlerinden taşınan kutsal yağları, cenazenin bedenine sürdükleri bilinmektedir. Grossman 2002, 23; Weinberg-McClellan 1992, 40; Barag 1970, 36. Dini amaçla üretilen örnekleri üzerinde genellikle menorah, haç, stilize hayvan motifleri gibi Yahudi ve Hıristiyanlık sembollerinin kabartma şeklinde panellerin içerisine işlendiği görülür. Bkz. Grossmann 2022, 23, Fig. 23b; Fleming 1999, 128, Pl. E. 129; Hayes 1975, 33; Oliver 1980, 129-130, no. 225-228 (*Carneige Museum*); Barag 1970, 38, Fig. 1-30 (*Jerusalem*).

<sup>920</sup> Vessberg-Westholm 1956, 201.

<sup>921</sup> Bkz. Whitehouse 2003, 121-122, no 1090-1092 (*Corning Museum*).

göz önüne alındığında sürahi olarak sınıflandırılabilir. Şeffafa yakın açık yeşil cam ile üretilmiş olup dibin iç hizasından başlayan halka kaidesi ile alışlagelmiş düz dipli örneklerden farklıdır. Çok küçük bir bölümünü görebildiğimiz kaide, benzer örnekleri dikkate alındığında içe doğru spiral şeklinde devam ediyor olabilir<sup>922</sup>. Parçanın bulunduğu katman verileri MS 4. yy'ın ikinci yarısına tarihlendirilmekte olup emzikli şişe/sürahi (no. 188) ile birlikte bulunmuştur.



**Figür 56.** 404 no.lu çokgen gövdeli şişe/sürahi parçası

**405** no.lu Kuzey (Kutsal) Agora Güney Portik buluntusu gövde parçası sekizgen ve bezemesizdir. *Isings Form 84* sınıflandırmasına dahil edilen<sup>923</sup> form, kalın cidarlı ve yeşil renk camdan üretilmiştir. Buluntuya ait parçası tespit edilememiş olmasına karşın, söz konusu benzer şişelerin ağız-boyun kısımları genellikle konik formda olup gövdeleri ile eşit uzunluğa sahiptir<sup>924</sup>. Bunun yanında, gövdesinin iki katı uzunluğunda silindirik bir boyuna sahip şişelerde ve huni ağızlı tek kulplu sürahilerde de benzer gövde yapısı ile karşılaşılır<sup>925</sup>. Kulpları üzerindeyse çoğunlukla baş parmak ile tutuşu destekleyecek çıkıntı profiller yer alır<sup>926</sup>. Dolgu toprak içerisinde bulunan **405** no.lu parça benzerleri doğrultusunda MS 3.-5. yy aralığına verilir.

<sup>922</sup> Sablerolles 2006, 37, 44, Pl. 9, 16, NL 79, BV 39-40 ( *Limburg*-MS 2. yy ve 3. yy'ın ilk yarısı).

<sup>923</sup> Isings 1957, 100.

<sup>924</sup> Barag 1970, 37; Baldoni-Berti 1998, 76, Fig. 14 (*Iasos-Geç Roma Dönemi*).

<sup>925</sup> Benzer gövde yapısına ait benzer gövde tipleri için Bkz. Hanar 2018, 167, no. 567-568 (*Diyarbakır Müzesi* koleksiyonunda yer alan tek kulplu sekizgen gövdeli sürahiler MS 2.-3. yy aralığına tarihlenmiştir.); Antonaras 2010b, 306, Fig. 5 (*Thessalonike*-MS 4.-5. yy); Öztaşkın 2015, 187, Lev. 1, no. 27 (*Stratonikeia*-MS 4.-5. yy); Davidson 1952, 82, Pl. 55, no. 663 (*Korinth*-MS 2. yy); Israeli 2003, 256, no. 330 (*Israel Museum*-MS 2.-3.yy); Nenna 2006b, 449, Pl. 1, ESC 20 (*Nubie*).

<sup>926</sup> Barag 1970, 37.

Gövdesi bezemesiz üretilmiş formların tabanlarında genellikle prizmatik gövdeli şişe/sürahilerde olduğu gibi geometrik bezeme, hayvan motifleri ya da yazıt yer alabilir<sup>927</sup>. 406 no.lu altıgen formlu dip parçasında aşınmış yapısı nedeniyle net olarak görülemeyen olasılıkla kaplumbağa? biçimli kabartma ya da rozet bezeme yer alır. Bu dip parçası, diğer örneklerle kıyasla daha ince cidarlıdır. Benzerleri MS 1.-4. yy aralığına tarihlendirilmekle birlikte<sup>928</sup>, A Evi'den gelen bu parçanın katman verileri MS 4. yy'ın ikinci yarısı ve 5. yy'ın ikinci yarısına aittir.

### 3.4.1.5.e. Hayvan Formlu Şişe/Sürahiler (Lev. 60, No. 407-408)

Erken dönemlerde pişmiş toprak benzerlerinden etkilenerken iç kalıp tekniği ile üretilmiş cam rhytonlar ile, Anadolu'daki höyük yerleşimlerinde çok nadir olmakla birlikte karşılaşılmaktadır<sup>929</sup>. MS 1.-8. yy arasına ait hayvan biçimli cam şişeler ise askos<sup>930</sup> formu ile bağlantılı olarak kuş gövdeli ya da at, balık, salyangoz, domuz ve fare gibi çeşitli tiplerde üretilmişlerdir<sup>931</sup>. Bunlar şişe olarak tanımlanmamakla birlikte, üretim yeri olarak Köln bölgesi ve Doğu Akdeniz atölyeleri işaret edilir<sup>932</sup>.

Isings'in, *Form II* grubuna yerleştirdiği bir askosun kuyruğunda damlalık kısmı olduğunu ve içerisinde toz şeklinde kozmetik kalıntılarına rastlandığını belirtir<sup>933</sup>. Yine Form 95 sınıflandırmasına dahil ettiği ve "süslü unguentariumlar" olarak isimlendirdiği balık, domuz ve gladyatör miğferi gibi şeklindeki şişelerin de kozmetik içeriğe sahip

<sup>927</sup> Bu bezemeden kaynaklı bazı yayınlarda *pseudo-mercury* tanımlaması ile karşılaşılır. Whitehouse 2001, 94-95, no. 586 (*Corning Museum-MS 2.-3. yy*); Gregl-Lazar 2008, 125, Pl. 16, no. 8 (*Bakar-MS 2.-3. yy*); Foy 2000, 281-282, Fig. 29, no. 19 (*Beyrut*); Triantafyllidis 2006b, 384-385, Pl. 6, GR 68-70, 72 (*Rhodos-MS 6. yy*).

<sup>928</sup> Akkuş Koçak 2021, 80, Lev. 9, no. 88 (*Metropolis-MS 3.-4. yy*); Isings 1971, 31-31-32, no. 101, 104 (*Limburg-MS 3. yy*); Oliver 1980, 75, no. 76 (*Carneige Museum-MS 1.-2. yy*).

<sup>929</sup> Şenyurt vd. 2017, 354, Lev. 3-4 (*Aşağı Salat Höyüğü-At biçimli rhyton-MÖ 7. yy*).

<sup>930</sup> Dolu sonrası tamamen kapatılan bu şişeler, kuyruk kısımlardan kırılarak kullanılmış, böylelikle içerisindeki kıymetli içeriklerin hava ile teması engellenmiştir. Höpken 2010a, 382, dn. 23.

<sup>931</sup> *Kuş biçimli örnekler için Bkz.* Akat-Fıratlı-Kocabaş 1984, 39, Res. 158, no. 323 (*Hüseyin Kocabaş Koleksiyonu-MS 1. yy*); Whitehouse 2003, 145, no. 1143 (*Corning Museum-MS 1.yy*); *At biçimli örnek için Bkz.* Dusenbery 1971, 28-29, Fig. 54, no. 55 (*Wheaton Collection-MS 6.-8. yy*); *Balık biçimli örnekler için Bkz.* Grossmann 2002, 35, Fig. 36 (*Yale Collection-MS 3. yy*); Whitehouse 2001, 199-200, no. 754-755 (*Corning Museum-MS 3. yy*); Matheson 1980, 87-88, no. 239-240 (*Yale Art Gallery-MS 3. yy*); Fleming 1996, 33, Fig. 35 (*Pennsylvania Museum-MS 3. yy*); Price 1992, 447, Pl. 344, no. 160 (*Knossos-MS 3.yy*); Israeli 2015, 117-119, Fig. 10.1, no. 3-4 (*Caesarea-MS 3. yy*); Oliver 1980, 71, no. 66 (*Carneige Museum-MS 1. yy*); Arveiller-Dulong-Nenna 2005, 371, no. 981 (*Louvre Museum-MS 3.-4. yy*); *Salyangoz biçimli örnekler için bkz.* Özet 1987, 599, Fig. 20 (*Anadolu Medeniyetleri Müzesi*); Whitehouse 1997, 118-120, No. 184-186 (*Corning Museum-MS 1.-2. yy*); *Domuz biçimli örnekler için Bkz.* Soslu 2022a, 667, no. 261 (*Burdur Müzesi-MS 3.-4. yy*); Fremersdorf 1958, 46, Taf. 85 (*Köln-MS 2. yy*); *Fare biçimli örnek için Bkz.* Whitehouse 2001, 201, no. 756-757 (*Corning Museum-MS 3.-4. yy*).

<sup>932</sup> Fleming 1996, 33.

<sup>933</sup> Isings 1957, 27.

olduğunu ve MS 3. yy'ın ilk yarısına tarihlendirileceğini söyler<sup>934</sup>. Genel kanı bu tip ürünlerin parfüm, kozmetik, krem gibi kıymetli içeriklerin muhafazasında kullanılan kişisel eşyalar olduğudur.

Hayvan biçimli şişeler, İslami dönemde de görülmekle birlikte, bunların Geç İmparatorluk Dönemi uyarlamaları olduğu düşünülür<sup>935</sup>.

Genel cam repertuvarlarında az sayıda örnekleri görülmekle birlikte, Laodikeia'da hayvan biçimli şişe örneklerine dair iki buluntu yer almaktadır. 407 no.lu Kuzey (Kutsal) Agora Doğu Portik buluntusu horoz biçimde yapılmıştır<sup>936</sup> (**Figür 57**). Açık yeşil renk camdan üretilmiş bu şişenin baş bölümdeki göz, ibik gibi ayrıntıları da aynı renkte işlenmiştir. Cam bünyesinden çekilerek şekillendirilen gaga kısmının kapalı yapılmış olması ise, sıvı giriş-çıkışının rhytonlarda olduğu gibi gövde üzerinde yer alan bir ağızdan yapıldığını düşündürür. Bunun yanında askoslar gibi, dolum sonrası kapatılmış ve ağız ya da kuyruk kısmından açılan küçük bir kırıkla kullanılmış olabilir. Parçanın katman verileri ise MS 5. yy'a tarihlendirilmektedir.



**Figür 57.** 407 no.lu horoz biçimli şişe parçası

Horoz, günümüz Denizli'sinde olduğu gibi antik dönemde Laodikeia'da da yerel ve gözde bir hayvandır. Kent içerisinde mimari bloklar üzerinde de horoz figürleri

<sup>934</sup> Isings 1957, 112-113.

<sup>935</sup> Erken İslami Dönem örnekleri ise çok daha süslüdür. *Mısır* erken İslami dönem yerleşimlerinden geçmiş kuş ve yunus biçimli iki örneğin, herhangi bir akıtma deliği olmadığı, salladıklarında da içinden ses geldiği belirtilmiş ve formların kullanım amaçlarının anlaşılabilmiştir. Jenkins 1986,11.

<sup>936</sup> Horoz biçimli kaplar metal üretimlerde de görülür. Ross 1962, 50, Pl. 38, no. 56 (*Dumbarton Oaks Collection*).

ile karşılaştırılır<sup>937</sup>. 407 no.lu şişenin benzer bir örneğinin tespit edilememiş olması ise bu şişenin yerel bir üretimin ürünü olabileceği düşülür.

408 no.lu A Evi buluntusu ise denizata formundadır (**Figür 58**). Silindirik bir boyuna ve uzatılmış bir ağız formuna sahiptir. Açık yeşil renkte camdan yapılan şişenin ayrıntılarında ise farklı renkler kullanılmıştır. Boyun üzerinde yer alan mevcut altı sırası görülebilen ip bezeme kırmızı, gözleri, baş üzerinde iki yanda bulunan boynuzları ve ağız kenarındaki yuvarlak halka profil ise mavi renk camdan yapılmıştır. Özellikle MS 3. yy'dan sonraki örneklerde hayvan betimlemeleri üzerindeki ayrıntılar genellikle farklı renkte cam ile belirginleştirilir<sup>938</sup>.



**Figür 58.** 408 no.lu denizata biçimli şişe parçası

Bir önceki horoz örneğinin aksine bu şişede akıtacak fonksiyonlu ağızın açık olduğu görülür. Ağız kenarına eklenmiş mavi şerit ise ağız keskinliğini yumuşatmıştır. Süslü ve özenli işçiliği, ağız kenarında görülen ayrıntı ve cam gibi steril bir malzemeden üretilmiş olması formun, biberon ya da içki şişesi olarak kullanılmış olabileceğini düşündürür. Ancak genel tanımlamasında olduğu gibi kozmetik bir içerik için de üretilmiş olması da mümkündür. Bu tip açık ağızlı örneklerin zincirle gövdelerine bağlanan bir kapak/tıpa yardımı ile kapatıldığı belirtilir<sup>939</sup>. Söz konusu bu şişenin katman verileri MS 5. yy'ın ikinci yarısına aitken benzer bir örneği tespit edilememiştir.

<sup>937</sup> Konuyla ilgili ayrıntılı çalışma için Bkz. Yılmaz Kolancı 2018, 151-160.

<sup>938</sup> Oliver 1980, 97, no. 149 (*Carneige Museum-MS 3. yy*).

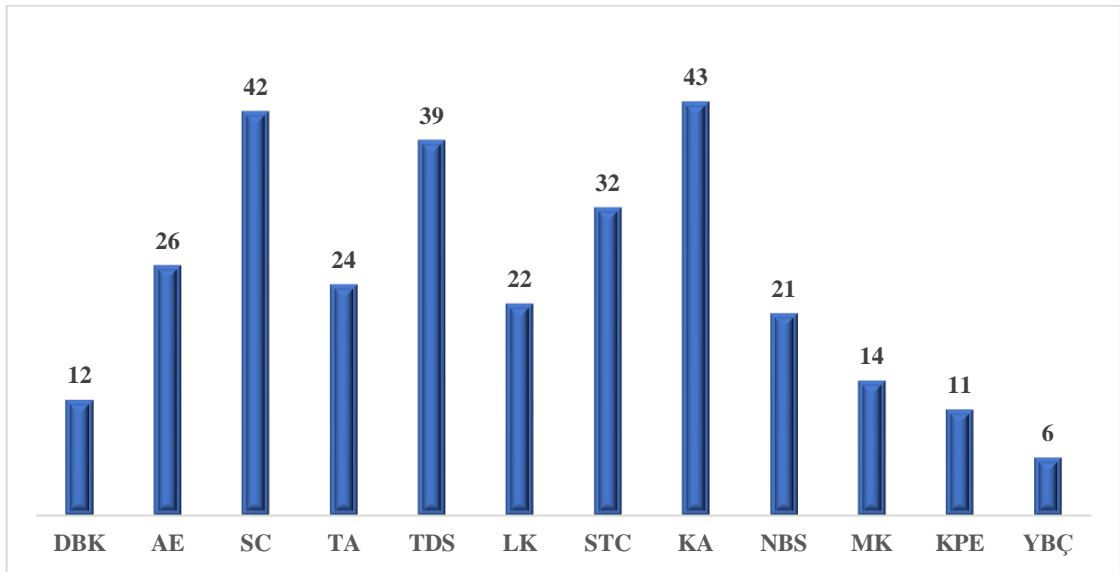
<sup>939</sup> Matheson 1980, 89.



### 3.4.1.5.f. Minyatür Unguentariumlar (Lev. 61, No. 409-421)

MS 1. yy ortalarından itibaren, İmparatorluğun her bölgesindeki yerel cam atölyeleri, parfüm, kozmetik, merhem ve ilaç pazarı için önem taşıyan bu şişeciklerden üretmişlerdir<sup>940</sup>. Günlük kullanım ile ilişkili çoğunlukla açık yeşil olmaları yanında, koyu yeşil renkli ve kalın cidarlı olanların ise ithal ürünleri depolamak/taşımak için tercih edildiği belirtilir<sup>941</sup>. Minyatür unguentariumlar, özellikle Hıristiyanlığın önemli mabetlerine sahip yerleşimlerde yoğun miktarda ele geçmiş, bu durumda işlevleri “*hac vazifesi sırasında kutsal yağ taşınması ve depolanması*” olarak tanımlanmıştır<sup>942</sup>.

Genel tipolojide çoğunlukla nekropollerde bulunmasından dolayı gömü ritüelleri ile ilişkilendirilen bu şişeciklerin Laodikeia örnekleri özellikle tapınım işlevli yapılar içerisinde ve dükkan sıralarının yer aldığı ana akslar üzerindeki portiklerde bulunmuştur. Etüdlük-analizlik toplam 166 adet buluntunun yanında 126 adet bu forma ait ağız-boyun ve dip parçası tespit edilmiştir. Sayısal miktarın çokluğu, üretim teknikleri ve renkleri ile günlük ihtiyacı karşılamak amacıyla yerel olarak üretildikleri düşünülür. Bu başlık altında formun MS 4.-5. yy'a tarihlendirilen geç örnekleri ele alınmıştır.



**Grafik 29.** Minyatür unguentariumların sektör dağılımı

Tez kapsamında değerlendirmeye aldığımız örnekler içerisinde *Tip 1* grubundaki **409-413** no.lu örnekler, Laodikeia cam repertuarında en sık karşılaşılan minyatür

<sup>940</sup> Taşımacılıkta ince cidarlı unguentariumların kırılma riskinin yüksek olduğu nettir. Grose 2107, 196.

<sup>941</sup> Lightfoot, bu formdaki eserlerin çoğunlukla *Mısır* ve *Suriye* üretimi olduğunu belirtir. Lightfoot 2013a, 85.

<sup>942</sup> Çömezoğlu 2008, 352; Caldarola 2016, 726 (*Hierapolis Sekizgen Hamam* örnekleri).

unguentarium formunu oluşturur. İçe katlanmış ağız kenarlı, silindirik boyunlu ve torba gövdeli örneklerin ortalama uzunlukları 4-4.5 cm'dir. **409** no.lu şişenin dip kısmında kesilmeden bırakılmış noble izi ise yerel üretimle ilişkilendirilmelidir. **413** no.lu örneğin ise gövdesi boyun kısmına kadar doludur. Bazı pişmiş toprak unguentariumlarda da görülen gövdenin büyük bölümünün kapatılması, formun günlük kullanımdan çok, adak amacı ile üretildiğini düşündürmektedir<sup>943</sup>. Bu bağlamda Kuzey (Kutsal) Agora Doğu Portik buluntusu **413** no.lu şişenin, alan içerisine MS 494 depremi sonrasında inşa edilen Kuzey Kilisesi ile bağlantılı bir veri olabilmesi mümkündür<sup>944</sup>. **412** no.lu örnek ise 1.9 cm uzunluğu ile oldukça küçüktür.

*Tip 1* grubu minyatür unguentariumların benzer örnekleri MS 2.-4. yy aralığına tarihlendirilirken bu sürecin 6. yy'a kadar uzandığı da görülür<sup>945</sup>, **410** ve **413** no.lu örneklerin ele geçtiği katman verileri MS 4. yy'ın ikinci yarısı ve 5. yy'a ait olup no. **409** da 6. yy verileri de görülmektedir.

Bu şişeciklerde yoğun karşılaşılan bir diğer gövde tipi, *Tip 2* grubunda yer alan iki yandan bastırılarak düzleştirilen damla biçimlidir. **414** no.lu örnek kesilmiş ağız kenarı, silindirik boyun ve kalın cidarı yanında 6.3 cm boyuyla diğerlerine kıyasla daha büyüktür. Benzer tipolojik sahip no. **415** ise, 3 cm boyu ile grubun en küçük ölçekli buluntusudur. Yassılaştırılmış bu gövde formu, şişeciklerin baş parmak ve işaret parmağı ucuyla tutmaya elverişli bir yapıya sahip olmasını sağlamıştır<sup>946</sup>. Küçük ve kısıtlı hacimleri ise, içlerindeki hassas malzemelerin kullanım miktarını belirleyen bir gramaj olabilir. Dolayısıyla bunların daha çok tıbbi amaçlı kullanılmış olduğu düşünülmelidir. Bu bağlamda, Laodikeia'da bir tıp okulunun varlığı, antik yazarların anlatımı<sup>947</sup>, kent içerisinde bulunan çok sayıda tıp aletleri ve kent sikkeleri ile de bilinmektedir. Bu okulda yetişmiş doktorların göz hastalıklarında uzmanlaştığı ve *Phrygia Tozu* (τέφρα φρυγία) olarak bilinen ünlü bir göz merhemi geliştirdikleri<sup>948</sup> düşünüldüğünde, kent

<sup>943</sup> Anderson Stojanovic 1987, 121-122.

<sup>944</sup> Ayrıntılar için Bkz. Şimşek 2013a, 372-378.

<sup>945</sup> Gençler 2000b, 228, Fig. 2, no. 25, 29-30 (*Hierapolis* örnekleri MS 2. yy'a tarihlendirilmiştir); Aydın Tavukçu 2021, 105-106, Fig. 1-2, K.13-19 (*Tralleis*-MS 5.-6. yy); Schauer 2005, 358, Abb.2, C6 (*Lousoi*-MS 3.-4. yy); Riemenschneider 1989, 25, Taf. 6.1, no. 33 (*Altenessen Museum*-MS 1. yy); Barkoczi 1996, 59, Taf. 12, no. 143 (*Bildenden Museum*-MS 2. yy).

<sup>946</sup> Bastırılarak yapılmış bu gövde formu *Tralleis* örneklerinde ise formun içerik miktarı ile ilişkilendirilmiştir. Aydın Tavukçu-Coşkun 2021, 97.

<sup>947</sup> *Strabon*, Zeuxis'in ve daha sonra Alexander Philalethes'in yönetiminde büyük bir Herophilian Tıp Okulundan bahseder. *Strabon* XII.8.20.

<sup>948</sup> Aziz John (Yuhanna)'un Laodikeia Kilisesi'ne yazdığı mektupta geçen "göresin diye gözlerine merhem al" ifadesinin de bu merhemleri tanımladığı belirtilir. (*Vahiy 3:18*); Şimşek 2013a, 344; Şimşek 2015a, 19.

içerisinde çok yaygın bulunan bu yassı gövdeli şişeciklerin kullanımını bu merhemle bağdaştırmak mümkündür. **415** no.lu buluntu MS 5.-6 yy'a ait katman verileri ile birlikte bulunmuş olup *Tip 2* grubunun benzer örnekleri genel olarak MS 3.-4. yy aralığına tarihlendirilmiştir<sup>949</sup>.

*Tip 3* grubundaki **416** ve **417** no.lu minyatür unguentariumlar, içe döndürülmüş ağız kenarı, uzun silindirik boyun ve küresel bir gövdeye sahiptir. Boyutları ortalama 4-5 cm arasında değişmekte olup MS 3.-4. yy aralığı forma dair en sık karşılaşılan tarihlendirme önerisidir<sup>950</sup>.

*Tip 4* grubundaki **418-419** no.lu örnekler makara formudur. No. **418**, kalın cidarı ve tipolojik özellikleri ile tipik bir makara formuna sahipken, **419** no.lu unguentarium ise daha ince cidarlı ve uzundur. Höpken, benzer formdaki şişelerin dar gövde hacmini dikkate alarak bunların sürmedan olarak kullanılmış olabileceğini söyler<sup>951</sup>. Benzerleri MS 3. yy'dan itibaren görülmektedir<sup>952</sup>.

*Tip 5* grubundaki **420** ve **421** no.lu minyatür unguentariumlar uzun silindirik bir boyun, çan gövde ve konkav bir dibe sahiptir. Bu şişecikler MS 2.-3. yy'dan 11. yy'a dek uzanan oldukça geniş bir aralığa tarihlendirilmekle birlikte, kullanımının yüzyıllar boyunca kesintisiz şekilde devam etmesi yanında özellikle Hıristiyanlık'la birlikte forma "*hacı şişesi*" görevi yüklenmesi net bir tarihlendirmeyi kontekt buluntular olmaksızın zorlaştırmaktadır<sup>953</sup>.

Yukarıda değerlendirilen *Tip 1-5* grubu buluntularının en yoğun karşılaşıldığı katman verileri MS 4.-5. yy ve sonrasında 6. yy'a aittir. Bu süreç, minyatür unguentariumların Laodikeia nekropol buluntularında ise MS 1.-2. yy'a kadar inebilmektedir<sup>954</sup>. Söz konusu bu veriler ile formun kent içerisindeki kullanımının gömü

<sup>949</sup> Eker 2016, 72-73, no. 542 (*Tokat Müzesi*-MS 3.-4. yy); Soslu 2022a, 657, no. 251 (*Burdur Müzesi*-MS 3.-4. yy); Özüdoğru 2020, 435, 447 (Benzer gövde formuna sahip ve toplu halde bulunmuş *Kibyra* örneklerinin kozmetik kullanımı ile ilişkili olabileceği belirtilmiştir).

<sup>950</sup> Caldarola 2016, 723, Fig. 7, no. 14 (Bu unguentariumun komşu kent *Hierapolis* örnekleri yerel üretim olarak değerlendirilmiştir.); Gürler 2016, 25, Fig 9 (*Smyrna*).

<sup>951</sup> Höpken 2010b, 157, Abb. 5, no. 4 (*Kommagene*).

<sup>952</sup> Marangoz 2018, 64, no. 76 (*Şanlıurfa Müzesi*-MS 3. yy); Olcay Uçkan 2017, 197, 204, Çiz. 2.1 (*Olympos*- MS 3.-4. yy); Hayes 1975, 140, Fig. 18, no. 581 (*Royal Ontario Museum*-MS 3 yy).

<sup>953</sup> Fleming 1999, 128. Bazı örnekler için Bkz. Gençler 2000b, 230, 243-244, Fig. 2,4, no. 31-33, 59 (*Hierapolis örnekleri*, MS 2.-3. yy'dan 6. yy'a kadar uzanmaktadır.); Çömezoğlu 2008, 352, Res. 2, no. 1-4 (*Demre* buluntuları Roma Dönemi'nden 11. yy'a kadar buluntu içeren tabakalardan ele geçmiştir.); Gençler Güray 2022, 415, Fig. 5.c (*Nysa*-MS 5.-7. yy).

<sup>954</sup> Şimsek vd. 2011, 410, 419, 443, 503, 525, 527, 553, 581, 688, 689, no. 113-115, 136, 194, 356, 392, 395, 449, 512, 690, 694.

gelenekleri ile bağlantılı MS 1. yy'da ortaya çıktığı, tıbbi ve dini amaçlı olarak yüzyıllar boyu varlığını koruduğu ve geç dönemde yerel olarak üretildiği söylenebilir.

#### **3.4.1.5.g. Minyatür Şişe ve Sürahiler (Lev. 62, No. 422-428)**

Minyatür şişe/sürahi formları, tıpkı unguentariumlar gibi yüzyıllar boyunca değerli içerikleri depolamak ve kullanmak amacıyla varlığını korumuş bir gruptur. Bu bölümde değerlendirilen buluntular ise kontekst verileri ve tipolojik özellikleri ile Geç Antik Çağ'a tarihlendirilmiştir. Buluntuların tümü kent içerisinde tek bir örnek ile temsil edilir. Bu açıdan gruba dair yerel bir üretimin varlığı çok da olası görünmez.

**422** no.lu şişe yarı saydam camdan üretilmiş olup silindirik biçimli bir gövdeye sahiptir. Simetrik ve keskin ağız-boyun profili dikkate alındığında kalıba üfleme tekniği ile üretilmiş olmalıdır. Bulunduğu katman verileri MS 4. yy'ın ikinci-üçüncü çeyreğine aittir.

**423** no.lu Kuzey (Kutsal) Agora Güney Portik buluntusu minyatür sürahi, büyük boyutlu tek kulplu küresel gövdeli sürahilerin küçük ölçekli formundadır. Ağız yüksekliğini aşan şerit kulp, önden ve arkadan bastırılarak düzleştirilmiş gövde üzerine sabitlenmiştir. Düz bir dip ile sonlanan minyatür sürahi, hafriyat alanı içerisinde sağlam şekilde bulunmuş olmasıyla da dikkat çeker. Katman verileri MS 4. yy'ın ikinci çeyreği ile 5. yy'ın ikinci yarısına aittir.

Suriye Caddesi Kuzey Portik buluntusu **424** no.lu sürahide, yuvarlatılmış ağız kenarı altına yapıştırılan cam hamuru iki yana kulp şeklinde çekilmiştir. Katman verileri MS 5. yy'a aittir. Aynı sektörde bulunmuş **425** no.lu kalın cidarlı şişecik ise olasılıkla küresel bir gövdeye sahiptir. Bu parça taban elek çalışmalarında MS 4. yy'a tarihlendirilen bir sikke ile birlikte bulunmuştur.

**426** no.lu minyatür kavanoz, yarı saydam beyaz renkte cam hamurundan yapılmış, yuvarlatılmış dar ağızlı ve silindir gövdelidir. Kavanozun gövdesi üretim sırasında içe çökerek deforme olmuştur.

**427** ve **428** no.lu örnekler ise minyatür şişe/sürahilere ait dip ve alt gövde parçalarıdır. No. **427** dibe doğru daralarak inen gövdeye ve kalın cidara, no. **428** ise torba formu bir gövdeye ve düz dibe sahiptir. **428** no.lu parça MS 4. yy'ın ikinci yarısına ait sikke ve katlama profilli tabak (no. 113) ile birlikte bulunmuşken, no. **427**'nin tarihi, aynı

katmandan gelen ve MS 5. yy sonuna tarihlendirilen kurşun mühür baskısı<sup>955</sup> ile biraz daha sonraya çekilebilir.

#### 3.4.1.5.h. Şişe ve Sürahilere Ait Dip Parçaları (Lev. 63, No. 429-438)

Şişe ve sürahilere ait dip parçaları ayrı bir başlık altında değerlendirilmiştir. Farklı kalınlıklara ve çaplara sahip parçaların tümü konkavdır. **429** ve **430** no.lu parçalar da bu konkavlık yumuşak ve derin bir şekilde yapılmışken ortalama 5 cm çapa sahiplerdir. Bu diplerin, form ve cidar kalınlıkları göz önüne alındığında daha çok unguentariumlara ait oldukları düşünülür. Bunun yanında Erken İmparatorluk Dönemi'nden Geç Antik Çağ'a kadar devam eden uzun süreli kullanım forma dair kesin bir tarihsel yorum yapabilmeyi zorlaştırır<sup>956</sup>. Bu parçalardan **429** ve **430** no.lu örnekler MS 4. yy'ın birinci yarısı 6. yy ortalarına ait katman verileri ile birlikte bulunmuştur.

**431** ve **432** no.lu dip parçaları profil açıları dikkate alındığında silindirik gövdeli şişe/sürahilere ait olmalıdır. **431** no.lu Kuzey (Kutsal) Agora buluntusu kalın cidarı ve 10 cm'lik çapı ile büyük boyutlu bir sürahi dip parçası olarak değerlendirilebilir. Bu dip parçası MS 2. yy ortası-5. yy'ın ikinci yarısına tarihlendirilen katman içerisinden gelmiştir.

**433** ve **434** no.lu parçalar, gövde ortasından dibe doğru daralarak iner. Benzer dip örnekleri ise daha çok armudi gövdeli unguentariumlarda karşımıza çıkmaktadır<sup>957</sup>. **433** no.lu dip parçası katmanında eklemeli bir kadeh (no. 340) ile birlikte bulunmuştur.

Çoğunlukla bezemesiz dip parçaları yanında **435** ve **436** no.lu örnekler, optik üfleme tekniği ile üretilmiş olup gövde üzerinde oluşturulmuş burgu yiv dip altına kadar devam etmiştir. Silindirik boyunlu şişeler başlığı altında da bu diplerin ait olabileceği benzer gövde formları görülmektedir. Burgu yivli dipler ile kaselerde de karşılaşılır<sup>958</sup>. Benzer örnekleri MS 3.-5. yy aralığına tarihlendirilirken<sup>959</sup>, parçalara dair katmanlarda MS 4. yy sonu-5. yy verileri karşımıza çıkar.

<sup>955</sup> Yener 2022, 255, Lev. 5, no. 37.

<sup>956</sup> Çakmaklı 2017, 291, Lev. 1, no. 6 (*Zeus Labraundos*-Erken Roma Dönemi); Taştemür 2007, 64, no. 79 (*Klaros*-MS 2. yy); Akkuş 2011, 22, Lev. 19, no. 103 (*Metropolis*-MS 2.-7. yy).

<sup>957</sup> Gençler 2009, 237, Çiz. 23, no. 296 (*Elaiussa Sebaste*-MS 5. yy).

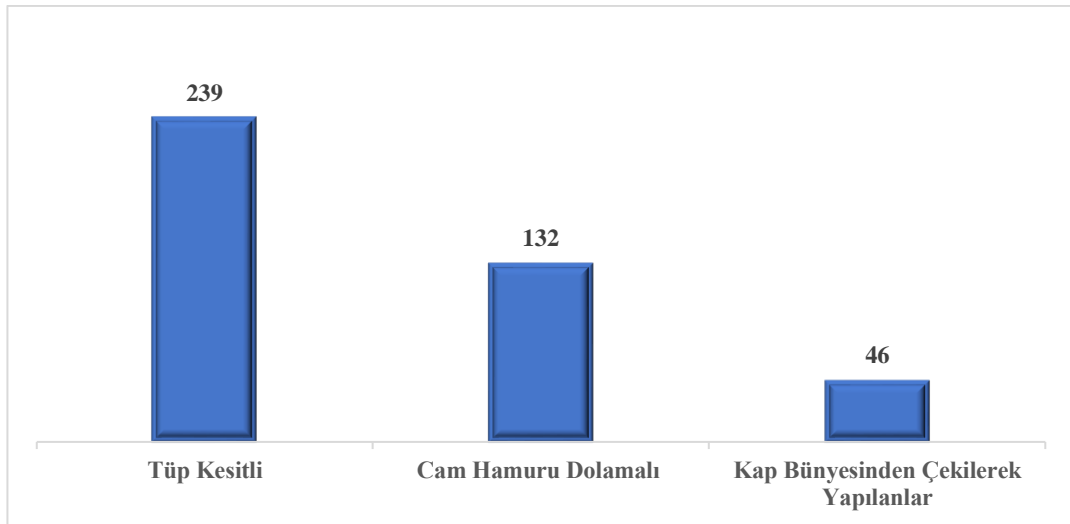
<sup>958</sup> Weinberg-Stem 2009, 147-148, Pl. 30, no. 336 (*Atina Agorası*-MS 5. yy).

<sup>959</sup> Höpken-Çakmaklı 2015, 48, no. 73 (*Medusa Müzesi*-MS 3.-4. yy); Akkuş Koçak 2021, 118, Lev. 44, no. 432 (*Metropolis*-MS 4.-5. yy); Gençler 2009, 102, Çiz. 23, no. 294 (*Elaiussa Sebaste*-MS 5. yy); Israeli 2008, 387, no. 219-220 (*Caesarea*).

Bezemesi ile farklı bir diğer grup üzerinde ise kalıba üfleme tekniği ile yapılmış dik ve derin yivler yer alır. 437 ve 438 no.lu parçaların çapları 4-4.5 cm'dir. Benzer gövde tipi, huni ya da yonca formu ağıza sahip sürahi/şişelerin yanında, kavanozlarda da görülür<sup>960</sup>. Formlar menşei olarak çoğunlukla *Suriye-Filistin* atölyeleri ile ilişkilendirilir. 438 no.lu Laodikeia Kilisesi buluntusu MS 5. yy'ın ikinci yarısına tarihlenen veriler ile birlikte bulunmuştur.

### 3.4.1.6. Formları Tespit Edilemeyen Kaideler

Kırık durumda bulunmuş kaideler, ait oldukları formların net olarak belirlenememesi nedeniyle tiplerine göre gruplandırılmış, tüp kesitli, cam hamuru dolamalı ve kap bünyesinden çekilerek yapılmış halka kaideli olmak üzere üç başlık altında değerlendirilmiştir. Bunun yanında bu ana kaide tipleri şişe, sürahi, bardak, kase, tabak, kavanoz gibi formlarda yüzyıllar boyu kesintisiz bir şekilde kullanılmıştır.



**Grafik 30.** Kaide tiplerinin sayısal dağılımı

<sup>960</sup> Semiz 2021, 82, Lev. 41, no. 393 (*Zeugma-Geç İmparatorluk Dönemi*); Hayes 1975, 113-114, Pl. 27, no. 428-430, 433-434 (*Royal Ontario Museum-MS 4. yy'ın ikinci yarısı*); Whitehouse 2001, 118-119, no. 618 (*Corning Museum-MS 4.-5. yy*); Harden 1936, 228, Pl. 19, no. 700-701 (*Karanis*); Jackson Tal 2012, 184, Fig. 8.2, no. 10 (*Horvad Meşad-MS 3.-5. yy*); Israeli 2008, 378, no. 99 (*Caesarea-MS 4.-5. yy*); Foy 2000, 281, Fig. 29, no. 21 (*Beyrut*); Oliver 1980, 125-126, no. 220-222 (*Carnegie Museum-MS 5. yy*); Riemenschneider 1989, 21, 23, 25, Taf. 3-5, no. 16, 25 (*Altenessen Museum-MS 2. ve 3.-4. yy*); Ouahnouna 2014, 3, Fig. 3, no. 11 (*Netatanya*); Barkoczi 1996, 99, Taf. 30, no. 312 (*Bildenden Museum-MS 4.-5. yy*); Matheson 1980, 125, no. 334 (*Yale Art Gallery-MS 4.-6. yy*); Gorin Rosen-Jackson Tal 2008, 149, Fig. 9.6.24 (*Paneas-Geç Roma-Erken Bizans Dönemi*); Auth 1976, 209, no. 391 (*Newark Museum*); Arveiller Dulong-Nenna 2005, 414, 427, no. 1141, 1193 (*Louvre Museum-MS 3.-4. yy*).

### 3.4.1.6.a. Tüp Kesitli Kaideler (Lev. 64, No. 439-441)

Tüp kesitli kaideler, Erken İmparatorluk Dönemi'nden itibaren her dönemde ve pek çok formda kullanılmış olması dolayısıyla kent repertuarı içerisinde de en yoğun karşılaşılan grubu oluşturmaktadır. Üretim sırasında içe katlanarak oluşturulan bu kaideler kırılmaya karşı daha dayanıklıyken, çoğunlukla kaide hizasından kırık olarak bulunmuştur. Sektörlerde yapılan çalışmalarda bulunan toplam 239 parçanın, 173'ü açık yeşil, 49'u mavimsi yeşil, 16'sı açık mavidir.

Tez kapsamına dahil edilen **439** ve **440** no.lu kaidelerin ortalama çapları 6 cm, gövde açıları ise küreseldir. Alt gövde profil devamı, bu kaidelerin küresel gövdeli şişe ya da kavanozlara ait olabileceklerini düşündürür. Bunun yanında *Isings Form 44* grubundaki kaselerde de bu kaide tipi görülmektedir<sup>961</sup>. **441** no.lu parça ise kahverengi rengi ile grup örnekleri arasında farklılık taşımakta olup bardak ya da minyatür bir şişeye ait olmalıdır<sup>962</sup>. **439** no.lu parça MS 5. yy'ın ikinci yarısı-6. yy'a ait katman verileri, no. **440** ise huni ağızlı bir şişe (no. 385) ile Laodikeia Kilisesi üst örtü çalışmasında *Sondaj 6* içerisinde bulunmuştur. Kent içerisindeki Geç Antik Çağ örneklerini oluşturan buluntuların benzer örnekleri MS 1. yy'dan, Geç Roma-Erken Bizans Dönemi'ne uzanan aralığa tarihlendirilmiştir<sup>963</sup>.

### 3.4.1.6.b. Cam Hamuru Dolanarak Yapılmış Kaideler (Lev. 64, No. 442-446)

Bu grup içerisinde değerlendirilen **442-446** no.lu kaideler, kabın şekillendirilmesinin ardından, düz ya da konkav biçimli dip kısmına dairesel kesitli camın birden fazla kez dolanması ile yapılmıştır. Hacimsel yapıları, kaidelerin büyük oranda tam olarak bulunmasını sağlamış olup bardak, şişe/sürahi ya da kavanozlar ile ilişkilendirilmişlerdir. Sektörlerden ele geçen toplam 132 parçanın tamamı açık yeşil ve yeşildir. Çapları 4-8 cm arasında değişen kaidelerden **442-444** no.lu örnekler 4-5 kez dolandırılmış ve yüksek, **445** ve **446** no.lu kaideler ise daha alçak ve küçük çapa sahiptir. No. **446**'nın alt gövdesine dair küçük bir bölümü görülebilmekte, hafif dışa açılarak çıkan

<sup>961</sup> Isings 1957, 59.

<sup>962</sup> Benzer *Zeugma* örneği Geç İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilmiştir. Semiz 2021, 86, Lev. 45, no. 417.

<sup>963</sup> Gençler Güray 2013, 173, Çiz. 2, no. 6 (*Menderes Magnesiası*); Gürler-Laflı 2010, 132-134, Fig. 9, no. 54-65 (*Smyrna Agorası*); Weinberg-Stern 2009, 63, Fig. 8, no. 135, 138-139 (*Atina Agorası*-MS 1.-2. yy'a tarihlendirilmiştir.); Honroth 1984, 158-159, Taf. 42, no. G70, 73 (*Pergamon*); Semiz 2021, 86, Lev. 45, no. 416 (*Zeugma*-Geç İmparatorluk Dönemi); Meyer 1988, 194, Fig. 7.K (*Jerash*); Rutti 1991, Taf. 49, no. 1145-1147 (*Augusta Raurica*-MS 1.-2. yy).

profili göz önüne alındığında bardak ya da oval gövdeli şişe formuna ait olabileceği düşünülmelidir. Benzer örneklerin MS 2. yy'dan 7. yy'a kadar tarihlendirildikleri görülürken<sup>964</sup>, kent içerisindeki buluntuların katman verileri MS 3. yy'ın birinci yarısından 5. yy sonlarına ait katman verileri ile birlikte bulunmuştur.

#### 3.4.1.6.c. Kap bünyesinden Çekilerek Yapılan Kaideler (Lev. 64-65, No. 447-453)

Üretim aşamasında camın kap bünyesinden çekilmesi ile oluşturulan bu kaide tiplerinden, farklı biçimlere sahip örnekler bu başlık altında değerlendirilmiştir. Buluntuların tümü açık yeşil ve mavimsi yeşil renkte olup çapları 3-5.5 cm arasındadır.

Dışa doğru çekilmiş kaide halkasına sahip *Tip 1* grubundaki 447 ve 448 no.lu örneklerde gövde profili küresel bir açıyla yükselmektedir. Benzer kaidelerin kavanoz ve şişelerde de kullanıldığı görülürken, genel olarak kaseler ile bağdaştırılmaktadır. İki örneğin gövde açıları da bu veriyi desteklemektedir. Benzerleri MS 1. yy'dan Geç Roma-Erken Bizans Dönemi'ne kadar devam eden aralığa tarihlendirildiği<sup>965</sup> 447 ve 448 no.lu parçaların katman verileri ise MS 4. yy'ın ikinci yarısı ile 5. yy'a işaret etmektedir. *Tip 1* grubu içerisindeki 449 no.lu kaide ise 3 cm'lik çapı ile minyatür bir şişe ya da kavanoza ait olmalıdır. Bu parçanın katman verileri MS 4. yy sonuna tarihlendirilirken, *Atina Agorası* benzeri Geç Roma-Erken Bizans Dönemi'ne verilmiştir<sup>966</sup>.

*Tip 2* grubundaki 450 ve 451 no.lu parçalarda kaide halkası dik açıyla tabana iner. 451'de kaide halkası kalın ve masif kenarlıdır. Örneklerde görülen küresel formlu gövde profilleri dolayısıyla şişeler ile ilişkilendirilmelidir. 450 no.lu parça MS 4. yy'ın ikinci yarısı ve 5. yy katman verileri bulunmuş olup kaidelerin benzer örnekleri de genel olarak Geç Roma Dönemi'ne verilmiştir<sup>967</sup>

*Tip 3* grubundaki 452 ve 453 no.lu örneklerde ise kaideler neredeyse düz biçimlidir. 452 no.lu kaide 4.3 cm'lik çapı ve küresel olması gereken gövde profili ile kaseler ile uyumluluk gösterir. Bulunduğu katmanda yaka ağızlı bir şişe (no. 38) ile

<sup>964</sup> Baybo 2003, 56, Çiz. 50, no. 282-284 (*Patara*-MS 2. yy); Rosen-Katsnelson 2007, 16-17, Fig. 7, no. 1-7 (*Khirbat El'Ni-ana*); Foy 2003, 72, Fig. 41-42 (*Kartaca*-MS 5. yy).

<sup>965</sup> Gençler Güray 2013, 173, Çiz. 2, no. 9 (*Menderes Magnesiası*-Orta İmparatorluk Dönemi); Weinberg-Stern 2009, 63, Pl. 12, no. 141 (*Atina Agorası*-MS 1. yy'ın ikinci yarısı ve sonrası); Gorin Rosen-Jackson Tal 2008, 145-146, Fig. 9.2.15 (*Paneas*-Geç Roma-Erken Bizans Dönemi).

<sup>966</sup> Weinberg-Stern 2009, 156, Pl. 34, no. 383.

<sup>967</sup> Akkuş Koçak 2021, 106, Lev. 33, no. 323 (*Metropolis*-Geç İmparatorluk Dönemi); Honroth 1984, 159, Taf. 42, no. G77 (*Pergamon*).



birlikte bulunmuş olmasının yanında benzer örneklerinin Geç Roma-Erken Bizans Dönemi'ne verildiği görülür<sup>968</sup>. 453 no.lu parça geniş biçimde dışa açılan gövde profiline sahip olup tabak ya da kase olarak değerlendirilmelidir<sup>969</sup>.

### 3.4.1.7. Kare Çıkıntılı Gövde Parçaları (Lev. 65, No. 454-456)

MS 3. yy'dan itibaren kabın gövdesi üzerine alet yardımı ile sıkıştırılarak ya da sonrasında applike edilerek yapılmış kare çıkıntı bezeme tipi görülür<sup>970</sup>. Bu çıkıntılar, yerleştirildiği bölümü tamamen kırılıp yok olmasından koruyacak dayanıklılığı da sağlamıştır. Bu nedenle çoğunlukla küçük parçalar halinde bulunurlar.

Tez kapsamında yer alan 454-456 no.lu parçalar üzerinde üretim sırasında dört yandan bastırılarak kare biçimli çıkıntılar elde edilmiştir. Saldern'e göre bu kare bezemeler, Hellenistik Dönem *yüzgeçli/kanatlı kaselerden* esinlenilerek yapılmıştır<sup>971</sup>. Açık yeşil renkteki bu parçaların ait olduğu form hakkında ise kesin bir yorumda bulunabilmek zordur. Yayınlanmış benzer örnekler ile yapılan karşılaştırma ve parçanın profil açısı göz önüne alındığında 454 no.lu parçanın bir kaseye ait olabilmesi mümkündür. A Evi'nde bulunan 455 ve 456 no.lu diğer iki küçük parça ise düz kesitleri ile bardak olarak değerlendirilebilir. Bunun yanında benzer çıkıntılı bezemelere sahip formların *Sasani Dönemi*'ne ait özellikle kaseler üzerinde de sıkça kullanıldığı görülür<sup>972</sup>. Dönemin sonlarında kentın *Sasani* akınlarına uğradığı ve bu durumun cam sanatını etkilediği söylenebilir. Parçaların bulunduğu katman verileri MS 5. yy'ın ikinci yarısı ve 6. yy başına aittir.

### 3.4.2. İkinci Dönem (MS 6.-7. Yüzyıl)

#### 3.4.2.1. İşlenmemiş Ağızlı Kaseler (Lev. 65, No. 457-458)

Erken örnekleri MS 1. yy'da ortaya çıkan işlememiş ağızlı kaseler Laodikeia'da Orta İmparatorluk Dönemi'nde yaygın bir kullanıma sahip olmakla birlikte, bu sürecin MS 6. yy'a kadar devam ettiği görülür. 457-458 no.lu parçaların, dışa belirgin şekilde

<sup>968</sup> Czurda Ruth 2007, 125, Taf. 16, no. 476 (*Ephesos*); Honroth 1984, 159, Taf. 42, no. G76, G77 (*Pergamon*); Shepherd 2002, 351, Fig. 11.6, no. 580 (*Nikopolis*-MS 4.-6. yy).

<sup>969</sup> Czurda Ruth 2007, 123, Taf. 16, no. 460-461, 463 (*Ephesos*-MS 3. yy); Weinberg-Stem 2009, 106, Pl. 23, Fig. 16, no. 250 (*Atina Agorası*-MS 3. yy ortası).

<sup>970</sup> von Saldern 1980, 19, Pl. 3, no. 80 (*Sardeis* örneği MS 1. yy sonu-3. yy ile daha erken bir döneme verilmiştir.); Akkuş 2011, 26, Lev. 26, no. 159 (*Metropolis*); Taştëmür-Dinç 2018, 69, Foto. 3.34 (*Sebaste*).

<sup>971</sup> von Saldern 1980, 19.

<sup>972</sup> Whitehouse 2005, 22, no. 6 (*Corning Museum*-MS 4.-6. yy).

çekilmiş ağız kenarları ve forma özgü boyundaki “S” profili, bir önceki dönem örneklerinden çok daha keskindir. Yarı küresel formdaki gövdeleri dibe doğru daralarak iner. Bu belirgin profil MS 5.-7. yy’a tarihlendirilen kaselerde görülmekte olup<sup>973</sup> 457 no.lu Kiliseli Peristylli buluntusu MS 5. yy sonu 6. yy başına ait katman verileri ile birlikte bulunmuştur.

### 3.4.2.2. Lentoid Gövdeli Minyatür Şişe/Ampulla (Lev. 65, No. 459)

Geç Roma-Erken Bizans Dönemi’nde pişmiş toprak türleri yaygın olarak kullanılan ampullaların, camdan yapılmış örnekleri ile nadir karşılaşılmaktadır. Biçimsel yönden MS 2.-3. yy’da kullanılan küresel ve basık gövdeli minyatür unguentariumlara benzeyen cam ampullalar, daha geniş gövde hacmine ve kalın cidara sahip olmakla birlikte, hac merkezlerine ziyarete gelen hacılar tarafından kutsal yağ ya da su taşımak için kullanılmışlardır<sup>974</sup>. İşlevleri ile bağlantılı olarak forma dair *disk gövdeli parfüm şişesi*, *hacı şişesi*, *küçük şişe* ya da *kutsal yağ şişesi* gibi tanımlamalar görülür<sup>975</sup>.

Laodikeia’da pişmiş toprak ampulla örnekleri ile yoğun olarak karşılaşılmakta ve MS 4.-5. yy sonu ile 6.-7. yy başına tarihlenmektedir<sup>976</sup>. Camdan yapılmış ampulla ise henüz tek örnekle temsil edilir. Bu durumda, unguentariumların birden fazla amaç için kullanıma olanak vermesi ve üretim pratikliği yanında, MS 7. yy’da kentin terk edilmesi ile bu döneme ait örneklerin az sayıda buluntu ile temsil ediliyor olması da etkindir. Stadyum Caddesi Batı Portiği’nde bulunan 459 no.lu alt gövde parçası, açık yeşilimsi sarı renkte ve bezemesizdir. Noble izi ise gövde üzerinde yer alır. Benzer lentoid gövde yapısına sahip şişeciklerin bazı örneklerinde silindirik bir boyun ve huni biçimli ya da içe ağız katlı kenarlı bir ağız görülür. Buluntular ise genellikle Doğu Akdeniz ile ilişkilendirilmiştir.

Benzer gövde yapısına sahip minyatür şişeler MS 2. yy’dan 13. yy’a uzanan geniş bir tarih aralığına verilir<sup>977</sup>. 459 no.lu parça duvar restorasyon çalışmalarında

<sup>973</sup> Bilgiç 2005, 142, Lev. 16, no. 121 (*Arykanda*-MS 4.-5. yy); Gençler 2009, 103-104, Çiz. 24, no. 299, 301 (*Elaiussa Sebaste*-MS 7. yy).

<sup>974</sup> Israeli 2003, 267-268, no. 355-357 (*Israel Museum*).

<sup>975</sup> Çömezoğlu 2008, 353. *Apamene* buluntuları ise kişisel kullanımlı kutsal yağ şişesi olarak tanımlanır (Canivet 1970, 65, Fig. 7).

<sup>976</sup> Şimşek-Duman, 2007, 178.

<sup>977</sup> Erten 2018, 71, no. 24 (*Silifke Müzesi*-MS 3. yy); Canav 1985, 62, no. 89 (*Şişecam Koleksiyonu*); Marangoz 2018, 67, no. 77 (*Şanlıurfa Müzesi*-MS 2.-3. yy); Çömezoğlu 2008, 353, 357, Res. 6, no. 44-47 (*Demre*-MS 11.-13. yy); Gürler-Laflı 2010, 132, Fig. 8, no. 50 (*Smyrna Agorası*-MS 3.-4. yy); Weinberg-Stern 2009, 169, Pl. 35, no. 396-397 (*Atina Agorası*-MS 9. yy); Riemenschneider 1989, 28, Taf. 6.11-12,

bulunmuş olması nedeniyle tarihlendirmeye yardımcı bir veri mevcut değildir. Bununla birlikte tipolojik olarak benzerleri doğrultusunda kentin son dönemleri ile ilişkilendirilebilir.

### 3.5. CAM OBJELER

#### 3.5.1. Karıştırma Çubukları (Lev. 66, No. 460-466)

Bronz ve fildişi prototiplerinden<sup>978</sup> esinlenilerek üretilmiş ince uzun bu cam aparatlar, kıymetli içerikleri ya da kurşun gibi zehirli maddeleri içeren birtakım karışımları şişelerin içinden almak, karıştırmak ya da sürmek için kullanılmıştır<sup>979</sup>. Isings, *Form 79*'a dahil ettiği çubukların yaygın kullanımını “*Romalılar neredeyse, cam çubuklar da oradadır*” sözüyle ifade eder<sup>980</sup>. Bu yoğunluk ise, formun yerleşimlerde ya da komşu kentlerdeki atölyelerde yerel olarak üretildiğinin kanıtıdır.

Cam çubuklar, MS 1. yy'dan itibaren görülür<sup>981</sup>. Bu genel tarihlendirmenin yanında, Hellenistik Dönem'e ait bazı formlar içerisinde *in-situ* halde bulunan büyük boyutlu örnekleri<sup>982</sup>, bu tip karıştırıcıların daha erken dönemlerden itibaren tanındığını gösterir.

Genellikle kadınlara ait mezarlarda bulunan *İtalya*'daki erken tipleri dokumacılık ile bağdaştırılarak *öreke* olarak tanımlanmışlardır<sup>983</sup>. Bazı örnekleri işlevselliğin yanında, estetik açıdan da farklılık oluşturacak biçimde üretilmişlerdir. Düz ya da spiral kıvrımlı gövdeleri, bazen bir hayvan ya da bir vazo formu şeklinde bir uçla da tamamlanabilir<sup>984</sup>. Isings, bu örneklerin mezarlarda sıkça ele geçmiş olmasına

---

no. 51-52 (*Altenessen Museum*-MS 2.-3. yy); Davidson 1952, 117, no. 768 (*Korinth*-MS 11.-12. yy); Auth 1976, 135, no. 170 (*Newark Museum*-Geç Roma-Erken Bizans Dönemi); Arveiller Dulong-Nenna 2005, 395, no. 1065-1066 (*Louvre Museum*-MS 3.-4. yy).

<sup>978</sup> Vessberg-Westholm 1956, 212; Erten-Gençler Güray 2012, 305.

<sup>979</sup> Baz *kohl*tubelerin içerisinde bronz ve cam karıştırma çubukları *in-situ* halde bulunmuştur. Fleming 1997, 34, Fig. 21.A-B; Neuburg 1949, Pl. 17, no. 57.b.

<sup>980</sup> Isings 1957, 94-95.

<sup>981</sup> Avigad 1972, 200, Pl. 46.E (*Jerusalem*); Gürler 2000, 115; Erten 2020, 60; Stern 2001, 365.

<sup>982</sup> Örnekler için Bkz. Atik 2004, 72, Res. I-59 (*Antalya Arkeoloji Müzesi*'nde sergilenen iç kalıp tekniği üretilmiş amphoriskos içerisinde uç kısmı disk formu karıştırma çubuğu *in-situ* şekilde bulunmuştur); Spaer 2001, 262 (MÖ 3. yy'ın ikinci yarısında hem *Rodos* hem de *Kudüs* yerleşimlerinde örnekleri bulunmuştur).

<sup>983</sup> Stern 2001, 366; Erten 2020, 59.

<sup>984</sup> von Saldern 1980, 33. Örnekler için Bkz. Whitehouse 2003, 52-53, no. 971-973 (*Corning Museum*-MS 1.-2. yy); Erten 2020, 58, Lev.1, no. 5 (*Silifke Müzesi*); Spaer 2001, 262, 264, Pl. 50, no. 631 (İsrail Müzesi koleksiyonunda bulunan çubuğun alt ucu amphora biçiminde yapılmış ve süs eşyası olarak kullanılmış olabileceği belirtilmiş, ancak diğer ucunda halka biçiminde tutamak yer almaktadır); Auth 1976, 158, no. 213 (*Newark Museum* koleksiyonunda yer alan örnek ise hem kuş biçimli bir uç, halka formu bir tutamak ve ortasında kapak görevi gören disk biçimli aparat ile farklılık taşır).

dayanarak *saç tokası* olarak da kullanılmış olabileceğini söyler<sup>985</sup>. Dolayısıyla daha basit bir üretime sahip çubukların günlük yaşamda belirli bir alanda (ilaç-kozmetik satışı yapılan dükkanlarda ya da şifa merkezleri gibi) kullanıldığı, özenli bir işçiliğe sahip olanların ise daha çok kişisel bir eşya olarak üretildiği düşünülebilir<sup>986</sup>. Bunun yanında cam çubukların kontekstlerde çoğunlukla unguentariumlar ile birlikte bulunması<sup>987</sup> ve bazı şişeler içerisinde ele geçmesi<sup>988</sup> formun karıştırma aparatı işlevini güçlendirmektedir<sup>989</sup>.

Laodikeia repertuarında tez kapsamında değerlendirilen toplam 19 adet karıştırma çubuğuna ait kırık gövde ve tutamak parçası bulunmuş, 7'si çalışma kapsamına alınmıştır. Çubuklarının gövdeleri ve tutamak kısımları iki farklı şekilde üretilmiştir. Bu durum, işlevsellik yanında, cam ustasının ve müşterisinin tercihi ile de bağlantılı olabilir. Ancak çubuklar arasında görülen çap farklılıkları kesinlikle kullanılacakları şişelerin boyutları ile orantılı olmalıdır.

*Tip 1* grubundakiler diogonal/sarmal biçimli bir gövdeye sahiptir. Bu kıvrımlar bazen sık, bazen daha geniş aralıklı yapılırken, iki farklı renkte cam ipi de kullanılabilir. **460-463** no.lu parçalar sık burğu şeklinde yapılmıştır. Karıştırma çubuklarının birçoğunun üst ucu no. **463**'te görüldüğü gibi halka biçiminde döndürülmüştür. Bu bölüm, bir parmağın girebileceği ve tutmayı kolaylaştıracak fonksiyonu yanında<sup>990</sup>, çubuğun bir yere takılarak sabitlenmesini de sağlamış olmalıdır.

Bu tipin sağlam örneklerinde alt uçlarının genellikle bir disk şeklinde yapıldığı görülür. Söz konusu bu biçim, dibe çökelmiş karışımı daha iyi karıştırabilmek için yapılmış olabilir. Ancak unguentariumların derin konkav biçimli dipleri göz önüne alındığında disk uçlu bu çubukların, kavanozlar gibi daha geniş gövdeli formlar ile kullanılmak üzere üretildiği düşünülebilir.

---

<sup>985</sup> Isings 1971, 41, Pl. 4, no. 131 (*Limburg*).

<sup>986</sup> Bunun yanında Hieropolis *Ploutonion*'da Hellenistik Dönem'e tarihlendirilen adak cam ve pişmiş toprak kaplar ile bulunmuş bir cam çubuk formun adak olarak kullanıma dair bir veri olarak kabul edilebilir. Panarelli 2022, 406, Fig. 77.

<sup>987</sup> Stern 2001, 365; Erten 2020, 64.

<sup>988</sup> Lightfoot 2017, 302.

<sup>989</sup> *Kıbrıs*'ta bulunmuş bir örneğin çubuk kısmında, şişeye yerleştirildiğinde kapak görevi görmüş olması gereken disk şeklindeki çıkıntı da işlevlerini gösteren bir kanıt durumundadır. Vessberg-Westholm 1956, 174, Fig. 51, no. 17; Spaer 2001, 262. Bu kapaklı çubukların kemikten yapılmış bir örneği *Laodikeia* Mozaikli Güney Roma Villası'nda bir mezar içerisinde de bulunmuştur (Şimşek vd. 2011, 1051, no. 1550, L.07.MGV.M1.03-MS 1. yy).

<sup>990</sup> Erten 2020, 64, Lev. 8.

*Tip 1* grubu çubukların gövde çapları ortalama 0.6-0.7 cm arasında iken, sağlam bulunabilen örneklerinin uzunluğu ise kullanıldıkları kabın boyutları ile orantılı olarak 15-25 cm arasındadır. Laodikeia örneklerinin tümü açık yeşilimsi mavi renk ile üretilmişlerdir. Spiral gövdeye sahip bu çubuklardan Laodikeia’da özellikle nekropol alanlarında sıkça karşılaşılmıştır. Bunlar halka formlu ya da topuz biçimli tutamaklara sahiptir. Kontekst buluntular ışığında nekropol örnekleri MS 1.-2. yy aralığına tarihlendirilirler<sup>991</sup>. Spiral gövdeli ve halka tutamaklı karıştırma çubuklarının benzer örnekleri de yine aynı yüzyıla verilmektedir<sup>992</sup>.

*Tip 2* örnekleri, form açısından aynı özelliklere sahip olup düz üretilmişlerdir. Çapları genellikle spiral kıvrımlı örneklerden daha incedir. Ortalama 0.4-0.5 cm’lik kalınlıkları, bunların minyatür unguentariumlarla kullanılmak için üretildiklerini düşündürür. Bu grup içerisindeki no. **464** kırık gövde, no. **465** halka biçimli tutamak ve no. **466** kırık halde birleştirilmiş tama yakın gövde ve tutamak parçasıdır. **466** no.lu buluntu ışığında ortalama yüksekliklerinin 11-12 cm arasında olduğu söylenebilir. Formun Laodikeia Nekropol örnekleri<sup>993</sup> de dahil olmak üzere benzerlerinin MS 1.-2. yy aralığına tarihlendirildiği<sup>994</sup>, bu açıdan düz ya da spiral çubukların üretim ve kullanımlarında dönemsel bir ayrımın olmadığı anlaşılır.

Tez kapsamında değerlendirilen karıştırma çubuklarının tümü yerleşim içerisindeki sektörlerde ve çoğunlukla MS 4.-5. yy aralığındaki katman verileri ile birlikte bulunmuştur. Bu doğrultuda MS 1.-2. yy ile bütünleşen formun, Geç Roma-Erken Bizans Dönemi’nde de kullanılmış olabileceği düşünülebilir. Çeşitli form ve boyutlardaki unguentariumların kullanımlarının yüzyıllar boyunca devam ettiği ve dolayısıyla bu

<sup>991</sup> Şimşek vd. 2011, 384, 392, 476, 1057, 1067, no. 28, 56, 285, 1563, 1586, 1587.

<sup>992</sup> Canav 1985, 36, no. 15 (*Şişecam Koleksiyonu*); Höpken-Çakmaklı 2015, 136-137, no. 306-308 (*Medusa Müzesi*); Çakmaklı 2007, 143, no. 42-43 (*Uşak Müzesi*); Akat-Fıratlı-Kocabaş 1984, 24-25, Res. 49, no. 103-110 (*Hüseyin Kocabaş Koleksiyonu*); Tek 2007, 160, Res. 34-36 (*Arykanda*); Lightfoot-Arslan 1992, 219-220, no. 147-148 (*Yüksel Erimtan Koleksiyonu*); Soslu 2022a, 708, no. 302 (*Burdur Müzesi*); Erten 2020, 59, Lev. 6-7 (*Silifke Müzesi*); Erten-Gençler Güray 2012, 305, Fig. 1, no. 8-9 (*Zeugma*); Schwarzer-Rehren 2012, 111, Taf. 5, no. 52 (*Pergamon*); Hayes 1975, 158-159, Fig. 21, no. 656a-b (*Royal Ontario Museum*); Grose 2017, 206, Pl. 36, no. 592-593 (*Cosa*); Harden 1936, 286, Pl. 21, no. 862-863 (*Karanis*); Price 1992, 455, Pl. 353, no. 8 (*Knossos*); Foy-Nenna 2001, 241, Fig. 47 (*Rhone*); Oliver 1980, 59, no. 50 (*Carneige Museum*); Vessberg-Westholm 1956, 174, Fig. 51, no. 15-16 (*Kıbrıs*); Meyer 1988, 188, Fig. 5.N (*Jerash*); Meyer 1992, 40, Pl. 14, no. 360 (*Quseir Al-Qadim*); Barkoczi 1996, 106, Taf. 33, no. 340 (*Bildenden Museum*); Spaer 2001, 264, Pl. 49, no. 632 (*Israel Museum*).

<sup>993</sup> Nekropol buluntuları arasında yer alan benzer gövde yapısına sahip örnek, disk biçimli bir tepe ucu ve sivri bir alt uç şeklinde yapılmıştır. Şimşek vd. 2011, 678, no. 668 (uzunluğu 14.4 cm-Augustus Dönemi).

<sup>994</sup> Akat-Fıratlı-Kocabaş 1984, 24, Res. 48, no. 102 (*Hüseyin Kocabaş Koleksiyonu*); Barkoczi 1996, 106, Taf. 33, no. 341-342 (*Bildenden Museum*).

şişeler ile bağdaştırılan karıştırma çubuklarının da varlıklarının devam etmesi gereklidir. *Zeugma*'da bulunan bir örnek te Geç İmparatorluk Dönemi tabakasından ele geçmiştir<sup>995</sup>.

### 3.5.2. Takılar

Camdan üretilen ilk süs eşyası olan boncukları, bilezikler, pendantlar ve yüzükler takip etmiş ve erken dönemlerden itibaren sevilerek kullanılmışlardır. Başlangıçta soylulara hizmet eden cam sanatı, takılarda da ilk ürünlerini bu sınıfa mensup kişiler için üretmişlerdir.

Toplumların ekonomik gücü, takılarda kullanılan materyalleri de belirlemiştir<sup>996</sup>. Klasik, Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemlerinde yüksek refah düzeyi ve olumlu maddi koşulların etkisi ile değerli madenlerden üretilen takıların süslemesi aşamasında camdan yararlanılmıştır. Geç Roma-Erken Bizans Dönemi'ne gelindiğinde ise bozulan ekonomik koşullar, kıymetli madenlere ulaşabilme gücünü belirgin ölçüde azaltmış, bunun yerine ucuz ve tamamen camın şekillendirilerek yapıldığı takılar üretilmiştir.

Laodikeia repertuarında camdan yapılmış takılar arasında en yoğun grubu çeşitli teknikler ile üretilmiş boncuklar oluşturur. Bunun yanında pendantif, yüzük, yüzük taşı ve bileziklerin de camdan yapılmış örnekleri yer alır.

#### 3.5.2.1. Pendantif (Lev. 67, No. 467)

Erken örnekleri MÖ 2. binden itibaren görülen pendantlara<sup>997</sup>, süs eşyası olmalarının yanında manevi anlamlar da yüklenmiştir<sup>998</sup>.

Cam pendantlar, İmparatorluğun daha çok doğu eyaletlerinde, özellikle *Suriye-Filistin Bölgesi*'nden ele geçmektedir<sup>999</sup>. Kalıba döküm tekniği ile üretilmiş bu takıların

<sup>995</sup> Semiz 2021, 93, Lev. 51, no. 482.

<sup>996</sup> Örneğin, Perslerde takı yapımında altın ilk sırada yer alırken, cam ise bu takılar üzerinde daha çok ayrıntıları vurgulamak için kullanılır. Yine *Sardeis* gibi zengin altın yataklarına sahip olan bir yerleşimde cam, altının yanında estetik bir görüntü vermesi amacıyla (örneğin altından yapılmış bir yüzükte camın yüzük taşı olarak kullanılması gibi) tercih edilmiştir. Erten 2004, 103, dn. 45. Toptepe Tümülüsü'nden ele geçen, cam ve altının bir arada kullanılarak üretilen takılar Anadolu'ya dair önemli ve erken buluntular arasında yer alır (Özgen-Öztürk 1996, 30, 52, Fig. 108-109).

<sup>997</sup> *Nuzi, Tell el Rimah, Hama, Megido, Mısır* ve Anadolu'da *Boğazköy* erken dönem örneklerinin ele geçtiği yerleşimlerden bazılarıdır. Özgümüş 2000, 12. *Boğazköy-Yukarı Şehir-B* tabakasından Tanrıça Astarte'yi betimlediği düşünülen pendant, Anadolu'daki en erken buluntulardan olup Doğu yerleşimlerden ithal edildiği belirtilir (Erten 2010, 61-62).

<sup>998</sup> Özellikle tanrı betimlemelerini taşıyan pendantların kişiye şans getirdiği ya da nazardan koruduğuna inanılırdı. Eisen 1930, 22; Whitehouse 2003, 13.

<sup>999</sup> Whitehouse 2003, 13.

örnekleri çoğunlukla kişisel bir ürün olması dolayısıyla nekropol alanlarında görülür<sup>1000</sup>. Laodikeia Batı Nekropolü'nde de *Tanrı Bes* figürüne ait cam bir pendant bulunmuştur<sup>1001</sup>. A Evi sektöründe bulunan 467 no.lu pendant ise kent içerisindeki tek örnek olması yönüyle önemlidir (*Figür 59*).



*Figür 59.* 467 no.lu Eros yüzü pendant

Mor renkli camdan yapılmış pendantsın ön yüzünde *Çocuk Eros* başı betimlemesi yer alırken arka yüzü kalıp üretiminden kaynaklı düzdür. İp deliği ise baş kısmının üstüne, ortasına gelecek şekilde yerleştirilmiştir. MÖ 2.-1. yy'ın moda ürünleri olan ve daha çok *Doğu Akdeniz* ve *Fenike* atölyeleri ile bağdaştırılan *zenci kafası* tipindeki pendants ile tipolojik olarak benzemektedir<sup>1002</sup>. Yine pendantsın yapıldığı mor renk, Erken İmparatorluk Dönemi modasını da yansıtmaktadır.

A Evi sektöründeki uzun süreli kullanım 467 no.lu örneğin bulunduğu stratigrafik veriler Geç Antik Çağ'a ait olsa da tipolojik özellikleri göz önüne alındığında

<sup>1000</sup> Tamsü Polat 2013a, 396, Lev. 110.b-d (*Stratonikeia Akdağ Nekropolü*); Tek 2007, 160, no. 30 (*Arykanda*'da üzerinde Mısır Kraliçesi Berenike'nin tasviri bulunan, diğerinde bir kurbağa betimi ile Grekçe "Zoh"(Yaşam) yazılı MS 5. yy'a tarihlendirilen iki buluntu önemli örnekler arasında sayılabilir); Şahin 2018, 69, no. 97 (*Ereğli Müzesi-Roma Dönemi*).

<sup>1001</sup> Şimşek vd. 2011, 932, no. 1172 (siyah renkte camdan yapılmış pendant MS 5.-7. yy aralığına tarihlendirilmiştir).

<sup>1002</sup> Bu pendantslar da çoğunlukla mor renkle üretilmiştir. Whitehouse 2003, 62-63 no. 989-990 (*Corning Museum-MÖ 3.-1. yy*); Tatton Brown 1990, 113, Pl. 22.a-c (*Kıbrıs-MÖ 2.-1. yy*); Jaffe 1978, 43, no. 85.a (*Fitzwilliam Museum*); Spaer 2001, 162, Fig. 74 (*Kelsey Museum-MÖ 2. yy'ın sonu*).

Erken İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilmesi mümkündür. Bu açıdan söz konusu pendant yapının erken kullanım evresi ile ilişkilendirilir.

### 3.5.2.2. Boncuklar (Lev. 67, No. 468-480)

MÖ 5. binde pişmiş topraktan yapılan boncuklara sırlama tekniği ile parlak görünüm veren Mezopotamyalı ve Mısırlı ustalar<sup>1003</sup>, 3. binden itibaren camı boncuk yapımında kullanmaya başlamışlardır<sup>1004</sup>. Ortaya çıktıkları erken dönemlerde boncuklar süslenme, korunma, statü belirtisi yanında, zaman zaman takas için de kullanılan ticari bir malzemeydi<sup>1005</sup>.

Frit, fayans ve camdan üretilen bu ilk ürünler<sup>1006</sup>, erken dönemlerdeki önemini yapım kolaylığı, değerli taşlara göre ucuz maliyeti ve estetik görünümü sayesinde binlerce yıl boyunca korumayı başarmıştır. Bunun yanında, üretimlerinde teknik ve süsleme açısından keskin dönemsel ayrımlara sahip değildiler<sup>1007</sup>. İlk ürünler, sıcak cam hamurunun bir çubuğa sarılması şeklinde üretilmiş, MÖ 2. binden itibaren kalıba baskı tekniği sayesinde ürün çeşitliliği artmıştır<sup>1008</sup>.

Anadolu'da da cama dair en erken buluntular boncuklara ait olup pek çok erken yerleşimde MÖ 2. bine tarihlenen boncuklar ile karşılaşmıştır<sup>1009</sup>.

Kişisel bir süs eşyası olması nedeniyle boncuklar çoğunlukla mezar armağanı olarak kullanılmış olup en yoğun buluntu grupları da nekropol alanlarından ele geçmektedir<sup>1010</sup>. Boncuklara yer yer pendantifler gibi dinsel ve manevi koruyucu bir

<sup>1003</sup> Barag 1962, 9; Çınardalı Karaaslan 2012, 76, dn. 71.

<sup>1004</sup> *Tell Cudeyde* ve *Nuzi*'de bulunan cam boncuklar, MÖ 3. bin tabakalarından ele geçmiştir. Erten 2010, 61.

<sup>1005</sup> Neuburg 1949, 8.

<sup>1006</sup> Grose 1989, 45.

<sup>1007</sup> Bizans Dönemi'nde üretilmiş boncukların ise yüzeyleri daha camsı bir görünüme sahip olup daha serttir. Davidson 1952, 289.

<sup>1008</sup> Akyay Meriçboyu 2001, 21-22. Kalıba döküm tekniği ile koyu mavi renkte camdan üretilen boncuklar ile *Mykenler* bir döneme damgasını vurmuşlar ve bu ürünler ticari etkileşimler sayesinde geniş bir coğrafyaya dağılmıştır (Nightingale 1998, 6-10). Bu boncuklara dair önemli buluntular, *Bodrum Müsgebi*'de bulunmuş olup bugün *Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi* koleksiyonunda yer almaktadır (Özet 1998, 33, no. 3; Erten 2004, 97; Çınardalı Karaaslan 2012, 79).

<sup>1009</sup> *Yanarlar, Kusura, Alişar, Gordion, Şaraga Höyük* gibi yerleşimlerden Anadolu'ya dair en erken cam boncuk örnekleri bulunmuştur (Erten 2010, 61). Yine *Boğazköy Sarıkale* buluntusu MÖ 1700'e tarihlendirilmiştir. Yerleşimden boncukların yanı sıra, boncuk yapımında kullanıldığı düşünülen bir taş kalıp ta ele geçmiştir (Barag 1985, 39; Çınardalı Karaaslan 2012, 77, dn. 81; Erten 2010, 61).

<sup>1010</sup> Çınardalı Karaaslan 2012, 69.



anlam yüklendiği<sup>1011</sup>, bu yüzden kadınlar, erkekler ve çocuklara dair ortak bir kullanıma sahip oldukları belirtilir<sup>1012</sup>.

Laodikeia’da nekropol alanlarında ve sektörlerde yürütülen çalışmalarda cam boncukların, genellikle yarı değerli taşlar, işlenmiş kemikler, fildişi vb. materyaller ile yapılmış diğer boncuklar ile birlikte ipe dizilerek kolye<sup>1013</sup> ya da altından ince bir tel üzerine geçirilerek küpe olarak kullanıldığı görülür. Farklı form ve üretim tiplerine ait boncuklardan tez kapsamına 13 buluntu dahil edilmiştir. Örnekler az sayıda açık yeşil yanında çoğunlukla koyu mavi, koyu yeşil ve siyaha dönük renkler ile yapılmıştır. Bunun nedeni en erken dönemlerden itibaren bilinen değerli taşlara öykünmenin<sup>1014</sup> yanında, cam ya da boya ile yapılan bezemelerin koyu renk üzerinde daha ön plana çıkması ile ilgili olmalıdır.

Üretim tekniğine göre sınıflandırılan boncuklardan *Tip 1* grubu örnekleri çubuk/çekirdek sarma yöntemi ile yapılmıştır<sup>1015</sup>. Yuvarlak şerit halindeki cam hamuru çubuk etrafında genellikle iki sıra ya da **468** no.lu örnekteki gibi üç sıra dolanması ile oluşmuştur. Bu tipe ait kent içerisinde tespit edilen buluntuların tümü açık yeşildir. **468** no.lu boncuk MS 3. yy’ın ikinci-üçüncü yarısı ve 4. yy’ın birinci yarısına ait katman verileri ile birlikte bulunmuştur.

*Tip 2* grubu örnekleri çeşitli bezemelere sahip tüp formudur<sup>1016</sup>. **469** no.lu boncukta, gövdenin iki tarafına beyaz cam hamuru halka biçimde iç içe değdirilmiştir. Bu boncukların prototipleri MÖ 1000-900 arasında ortaya çıkarken<sup>1017</sup>, Roma Dönemi’nde yaygın olarak görülen tipleri ise *katmanlı göz boncuğu* olarak isimlendirilirler<sup>1018</sup>.

---

<sup>1011</sup> Çınardalı Karaaslan 2012, 78; Eisen 1916, 2; Eisen 1930, 22.

<sup>1012</sup> Ingram 2005, 6.

<sup>1013</sup> Söz konusu bu dizilim, boncukların boyutlarına ve renklerine göre belirli bir tasarım şeklinde yapılmış olmalıdır. Bu diziler, boyunlara, kollara, ayak bileklerine de takılabilirdi. Spaer 2001, 43.

<sup>1014</sup> Bu durum çivi yazılı tabletlere de konu olmuştur. Oppenheim *et.al.* 1988, 9.

<sup>1015</sup> Boncuk yapımında erken dönemlerden itibaren en sık kullanılmış olan bu teknikte metalden ince bir borunun üzerine sarılan eriyik haldeki cam hamuruna, sonrasında ateşe tutularak son şekli verilmekteydi. Stern-Schlick Nolte 1994, 29, 45, Çiz. 38; Grose 1989, 31; Gürler 2000, 7-8; Küçükerman 1988, 33, 35, Şek. 19; Spaer 2001, 39, 44-45, Fig. 9a-b.

<sup>1016</sup> Bu teknikte bir tüp yardımıyla çekilerek uzatılan cam hamuru istenilen uzunluklarda kesilir ve silindirik biçimli boncuklar elde edilir. Küçükerman 1988, 33, Şek. 17. Silindirik formlu boncukların erken örnekleri Kuzey Mezopotamya’daki *Nuzi* yerleşiminde bulunmuştur (Stern-Schlick Nolte 1994, 45). Yaygın kullanımları ise Hellenistik ve Erken Roma Dönemleri’ne rastlar (Spaer 2001, 105).

<sup>1017</sup> Neuburg 1949, 51, Pl. 32, no. 112e.

<sup>1018</sup> Göz boncukları, günümüzde de olduğu gibi tılsım amaçlı ve nazardan korunmak için kullanılmış olmalıdır. Spaer 2001, 77; Ingram 2005, 11. Gelişimleri için bkz. Spaer 2001, 56, 81.

Eisen'in bezeme tekniklerine göre üç sınıfa ayırdığı<sup>1019</sup> boncukların genel tarihlendirmeleri ise uzun süreli bir kullanıma işaret etmektedir<sup>1020</sup>. 469 no.lu Suriye Caddesi buluntusu katman içerisinde MS 3. yy'ın ikinci yarısına ait bir sikke ile bulunmuş olup Kuzeydoğu Nekropolü'den katmanlı göz bir boncuğu ise MS 1. yy'ın ilk yarısına tarihlendirilmiştir<sup>1021</sup>.

Tüp biçimli 470 no.lu boncuk ise daha uzundur. Boncuk üzerinde kırmızı, sarı ve krem renkteki camların, üretim sırasında cam bünyesine eklenmesi ile yapılmış dalga biçimli çizgiler görülür. Literatürde genel tanımlamayla *trail-decorated* olarak tanımlanan benzer bezemeli boncuklar, farklı teknikler ile üretilmişlerdir<sup>1022</sup>. Bu boncuğun bezemesi ise fırın içinde tamamlanmış olmalıdır. Boncuğun dar ip deliği ve özenli işçiliği ise tarihlendirme açısından Erken-Orta İmparatorluk Dönemi arasına verilebileceğini düşündürse de tarihlendirmede kullanılabilecek bir veri ve benzer örneğin bulunmaması nedeniyle kesin bir yorum yapılabilmesi mümkün değildir.

*Tip 3* grubundaki boncuklarda yuvarlak cam hamurunun ortasından bir çubuk geçirilerek ip deliği oluşturulmuştur. Seri üretimle ilişkili genellikle simetrik bir yapıda değillerdir. İp delikleri ise geniştir. 471 ve 472 no.lu boncuklar üzerinde beyaz cam hamuru ile yapılmış dalgalı çizgi bezemeler bulunur (**Figür 60**). Erken örnekleri MÖ 700'den itibaren görülen bu boncuklar, yüzyıllar boyunca kullanılmıştır<sup>1023</sup>. 471 no.lu boncuğun katman verileri MS 4. yy'ın ortasına ait olup Kuzeydoğu Nekropolü'nde bulunan 472 no.lu boncuğun bir benzeri ise kontekst veriler ışığında MS 1.-3. yy'a verilmiştir<sup>1024</sup>.

---

<sup>1019</sup> Ayrıntılar için Bkz. Eisen 1916, 4-8.

<sup>1020</sup> Davidson 1952, 288, Pl. 121, 2426-2428 (*Korinth*-MÖ 5.-4. yy'dan, MS 11.-12. yy kontekstlerinden); Neuburg 1949, 51, Pl. 31, no. 109b (*Filistin*-MÖ 600-400); Barkoczi 1996, 109-110, Taf. 33, no. 356-358 (*Bildenden Museum*-MS 3.-5. yy).

<sup>1021</sup> Bu boncuk küresel biçimli olup üzerinde 6 adet göz motifi yer alır. Şimşek vd. 2011, 646, no. 612 (L.068.KDN.M9.07).

<sup>1022</sup> Spaer 2001, 99-101

<sup>1023</sup> Neuburg 1949, 51. Bazı örnekler için Bkz. Davidson 1952, 289-290, Pl. 121-122, no. 2451-2454 (*Korinth*-Bizans Dönemi); Antonaras 2013,190, Pl. 3 (*Thessaloniki*-MS 4.yy); Rosen-Katsnelson 2007, 47, 49, Fig. 23, no. 14-17 (*Khirbat El'Ni-ana*); Riemenschneider 1989, 43, Taf. 16.5, no. 127 (*Altenessen Museum*-MS 1.-4. yy).

<sup>1024</sup> Şimşek vd. 2011, 476, no. 286 (L.06.KDN.M1.11).



**Figür 60.** 471 no.lu ip bezemeli boncuk

*Tip 4* grubu boncukları çizgisel bastırma hareketleri ile bezenmiştir. Bu çizgiler çok simetrik olmayan verrev, dik ya da iki delik arasında kavun dilimi şeklinde yapılabilirler. *Kavun (melon) dilimi* ya da *lotus* olarak tanımlanan bu boncukların frit ve fayanstan<sup>1025</sup> üretilen *Mısır* orijinli olduğu düşünülen ilk örnekleri MÖ 15.-14. yy'a kadar inmektedir<sup>1026</sup>. MÖ 9.-8. yy'lar arasında geniş bir yayılıma ulaşan kavun dilimli boncuklar ile Anadolu'da erken yerleşimlerde de karşılaşılır<sup>1027</sup>. *Sarveis*'te yerel üretim olduğu düşünülen MÖ 6-4. yy'a tarihlendirilen<sup>1028</sup> erken örnekler yanında, geniş bir coğrafi yayılıma sahip olduğu görülen buluntular MÖ 2. yy'dan MS 4. yy'a uzanan aralığa verilmiştir<sup>1029</sup>. Boncukların ip deliklerinin çapı ve dikey dilimlerin sayısal miktarı ise dönemsel olarak farklılıklar barındırır<sup>1030</sup>.

Bu grup içerisinde 473 no.lu boncuğun dik uzanan çizgileri diğer örneklerle kıyasla daha simetrik yapılmıştır. Aynı katmanda bulunan sikke verileri yoğun olarak MS

<sup>1025</sup> Jackson Tal 2015, 406, Pl. 9.III, no. 25-26 (*Herod's Tomb-İsrail*); Jackson Tal 2013, 62, Fig. 5, no. 15 (*Ein El-Sha'ara-Geç Roma-Erken Bizans Dönemi*); Price 1992, 457, Pl. 353, 28 (*Knossos-MÖ 1. yy*); Rosen-Katsnelson 2007, 51, Fig. 23, no. 37 (*Khirbat El-Ni'ana*); Eisen 1930, 32, Fig. 2, no. 89-92 (MÖ 1.-MS 1. yy). Laodikeia Kuzeydoğu Nekropolü'nde de bulunan fayanstan üretilmiş kavun dilimli boncuklar MS 1.-3. yy'a tarihlendirilmiştir (Şimşek vd. 2011, 477, 548, no. 289. 436-438).

<sup>1026</sup> Davidson 1952, 288; Eisen 1930, 20, Fig. 1, a; Stern-Schlick Nolte 1994, 126-127, no. 3.

<sup>1027</sup> *Panaztepe, Boğazköy, Kültepe, Yanarlar ve Tell Atchana* gibi yerleşimlerde kavun dilimli boncukların varlığı tespit edilmiştir. Çınardalı Karaaslan 2012, 74-75, 86, Res. 10.

<sup>1028</sup> von Saldern 1980, 106, Pl. 19, no. 840. Ayrıca *Sarveis*'te 1982-1986 yıllarında kazısı gerçekleştirilen konut binalarında Geç Demir Çağı'na tarihlenen bir atölyede, fırın yapısı bulunmamış olsa da kavun dilimli boncuklar ve üretim ekipmanları kapsamında bir üretim olduğu düşünülmektedir (Brill-Cahill 1988, 16-17).

<sup>1029</sup> Tek 2007, 159, Res. 24 (*Arykanda-MÖ 2.-1. yy*); Schwarzer-Rehren 2012, 111, Taf. 6, no. 61.b (*Pergamon*); Kasapoğlu-Özdemir 2013, 163, Res. 213 (*Parion*); Gassner 1997, 218, Taf. 69, no. 911 (*Ephesos-MS 1. yy*); Schätzschock 2005a, 388, Taf. 232, G98-99 (*Ephesos Yamaçevler-MS 1.-3. yy*); Davidson 1952, 288, Pl. 121, no. 2418-2421 (*Korinth-MS 1.-2. yy*); Fremersdorf 1958, 56, Taf. 125 (*Köln*); Barkoczi 1996, 112, Taf. 33, no. 367 (*Bildenden Museum-MS 1.-4. yy*).

<sup>1030</sup> Bu boncuklardaki ip delikleri MS 3. yy'a kadar dar, sonrasında daha geniş yapılmıştır. Eisen 1916, 4. Ayrıntılı kronolojik ve tipolojik gelişimi için Bkz. Eisen 1930, 20-43.

2.-3. yy'ın ikinci yarısına tarihlendirilmiş olup bu durumda boncuğun Orta İmparatorluk Dönemi içerisinde kullanıldığını söylemek mümkündür (**Figür 61**).

**474** ve **475** no.lu boncukların ise üzerlerinde dik ya da verev sıralı çizgiler görülür. Eisen, kavun dilimli boncukların kısa sürede üretimde kaldıklarını ve yüzyıllar sonra yeniden ortaya çıktıklarını söyler<sup>1031</sup>. Söz konusu bu iki boncuk, kavun dilimli boncukların geç dönem üretimleri olmalıdır. **474** no.lu boncuk MS 4. yy ortalarına tarihlendirilen katman verileri ile birlikte bulunmuş olup benzer örnekleri MS 5.-7. yy aralığına verilmiştir<sup>1032</sup>. Batı Nekropolü'nde bulunan oval gövdeli benzerinin MS 5.-7. yy'a verilmesi bu türdeki boncukların kent içerisindeki kullanımlarının geç döneme kadar devam ettiğini gösterir<sup>1033</sup>.



**Figür 61.** 473 no.lu kavun dilimli boncuk

Tez kapsamındaki boncuklar genel olarak sıcak cam hamuruna pratik ve hızlıca şekil verilmesi ile oluşturulmuş basit biçimlidirler. **Tip 5 476** no.lu boncuk, ortasından yapılmış bir boğumla üst üste yerleştirilmiş iki yuvarlak boncuk biçimindedir. Benzer *Korinth* buluntusu Roma-Bizans kontekstlerinde bulunmuştur<sup>1034</sup>. Laodikeia örneği ise katman verileri doğrultusunda MS 4. yy'ın birinci yarısına tarihlendirilebilir.

**Tip 6 477** no.lu boncuk ise yuvarlak camın üzerine halka formlu bir ip deliği ve altında disk şeklinde bir tabanın eklenmesi ile oluşturulmuştur. Köken olarak Doğu Akdeniz'e verilseler de geniş coğrafi dağılımları yerel atölyeler tarafından üretildiklerini göstermektedir<sup>1035</sup>. Bu boncukların çeşitli materyallerden üretilmiş tipleri, kolyelerin

<sup>1031</sup> Eisen 1916, 2.

<sup>1032</sup> Jackson Tal 2012, 187, Fig. 8.3, no. 9 (*Horvad Meşad*-MS 5.-7. yy); Price 1992, 457, Pl. 353, 27 (*Knossos*); Rosen-Katsnelson 2007, 51, Fig. 23, no. 36 (*Khirbat El-Ni'ana*).

<sup>1033</sup> Şimşek vd. 2011, 946, no. 1228.

<sup>1034</sup> Davidson 1952, 295, Pl. 122, no. 2501.

<sup>1035</sup> Spaer 2001, 170.

yanında, elbiselerde etek uçlarında süsleme olarak da kullanılmıştır<sup>1036</sup>. Bunun yanında bu tip boncuklara dair *kavanoz biçimli pendant* tanımlaması ile de sıkça karşılaşılmakta olup MS 3.-4. yy'a tarihlendirilmişlerdir<sup>1037</sup>. 477 no.lu boncuk A Evi'nde MS 5. yy'a katmanlar verileri ile bulunmuştur.

*Tip 7* grubundaki 478 ve 479 no.lu boncuklar yine çubuk şekillendirme yöntemi ile üretilmişlerse de biçim olarak yukarıda değerlendirilen örneklerden farklılık taşır. A Evi buluntusu 478 no.lu boncuk koyu mavi renkli olup alt yüzü düz, hafif bombeli üst yüzünde ise düz sıralı çizgililer ile oluşturulmuş bezeme bulunur. Bu boncuk türü, literatürde *kaburgalı ya da nervürlü (Rippen-glasperlen)* gibi isimler ile tanımlanır<sup>1038</sup>. Nervürlü boncukların ortaya çıkışı MÖ 15. yy'a kadar inmektedir<sup>1039</sup>. Spaer, *İsrail Müzesi* örnekleri kapsamında yaptığı değerlendirmede bu boncukların Doğu Avrupa (*Pannonia*) kökenli olduklarını söyler<sup>1040</sup>. Benzer örnekleri MS 4.-6. yy aralığına tarihlendirilirken<sup>1041</sup> 478 no.lu boncuğun katmanında tarihlendirmeye yardımcı bir veri bulunamamıştır. Bunun yanında Laodikeia'da nekropol çalışmalarında nervürlü boncuk örnekleri ile sıkça karşılaşılmış olması, kent içerisinde, özellikle gömü geleneği ile bağlantı yaygın bir kullanıma sahip olduğunu ve MS 2. yy'dan itibaren tanındığını gösterir<sup>1042</sup>. Kullanımları ise daha çok MS 4.-5. yy'a aittir.

Batı Nekropolü'nde bulunan siyah renkli 479 no.lu örnek ise dikdörtgen biçimli olup üst yüzünde çizgilerle yapılmış kafes bezeme görülür. Asimetrik çizgiler, boncuğun üretiminde çubuk şekillendirme yönteminin kullanıldığını, fırından çıkarılan camın bir düzlemde baskı ile düzleştirildiği ve üzerine bir alet yardımıyla çizgiler atıldığını gösterir. Kent içerisinde henüz tek bir örneği bulunan bu boncuğun genel cam tipolojisinde de bir benzeri tespit edilememiştir.

<sup>1036</sup> Hughes Brock 1999, 280; Çınardalı Karaaslan 2012, 71, dn.17.

<sup>1037</sup> Kap formlarına ait pendantların MÖ 3. yy'dan itibaren kullanıldığı bilinmektedir. Triantafylidis 2012, 242, Fig. 2 (*Nisyros*). Bununla birlikte Geç Antik Çağ içerisinde Hıristiyanlık sembolü olarak da görülürler. (Spaer 2001, 171). Örneklerinde koyu renk zemin üzerine çeşitli bezemeler de görülür. Bkz. Soslu 2022a, 774, no. 368 (*Burdur Müzesi-Roma Dönemi*); Whitehouse 2003, 50, no. 967 (*Corning Museum*); Spaer 2001, 170,177, Pl. 27, no. 332-338 (*Israel Museum*).

<sup>1038</sup> Akkuş 2021, 129.

<sup>1039</sup> Spaer 2001, 69-70, no. 18-26 (*Israel Museum*).

<sup>1040</sup> Spaer, *İsrail Müzesi* örneğini MS 4. yy'a tarihlendirmiştir. Spaer 2001, 76, no. 56 (MÖ 4. yy)

<sup>1041</sup> Akkuş Koçak 2021, 131 Lev. 59, no. 578 (*Metropolis-MS 4.-6. yy*).

<sup>1042</sup> Şimşek vd. 2011, 583, no. 516 (KDN buluntusu L.07.KDN.M27.01 env. no.lu örnek MS 1. yy'ın son çeyreği-2. yy'ın ilk yarısı), 971, no. 1306 (BN buluntusu L.09.BN.M3D.T1.D2 env. no.lu örnekler MS 5. yy'a), 973, no. 1316 (BN buluntusu L.09.BN.M3D.T2.D1 env. no.lu örnek MS 5. yy'ın ikinci yarısı), 990, no. 1381 (BN buluntusu L.09.BN.M3D.T12.D1 env. no.lu örnek MS 4. yy'ın son çeyreği).

*Tip 8* içerisindeki **480** no.lu örneğin alt yüzü düz, üst yüzü bombeli olup ortasında ip deliği bulunmaktadır. Bu tipteki örneklerin genel olarak üst yüzlerinde daire biçimli sıralı yivler açıldığı ve bunların düğme ya da ağırlık<sup>1043</sup> olarak tanımlandığı görülür. Bunun yanında iplik eğirmek için çubukların üzerine takılmış aparatlar olarak da kullanılmış olabileceği düşünülmektedir. Ancak ortasında bulunan deliğin ancak bir ip geçirilecek kadar dar oluşu göz önüne alındığında boncuk olma olasılığı daha doğrudur. Benzer örnekler ise MS 1. yy'dan 12. yy'a uzanan aralığa verilmekle birlikte<sup>1044</sup> Laodikeia Kilisesi Doğu Sokak buluntusu **480** no.lu boncuk MS 4. yy'a ait katman verileri ile birlikte bulunmuştur.

### 3.5.2.3. Yüzükler (Lev. 67, No. 481-484)

İnsanoğlunun kendini tanımaya başladığı ilk andan itibaren süslenme ve manevi korunma amacıyla çeşitli materyallerden imal ettikleri takılardan biri olan yüzükler, binlerce yıl kesintisiz olarak kullanılmaya devam etmiştir.

Cam yüzüklerin ilk kez MÖ 2. binde görülmesinin yanında<sup>1045</sup>, Erken İmparatorluk Dönemi'nde cam, çoğunlukla değerli metallere yapılan yüzük gövdeleri üzerinde yüzük taşı olarak kullanılmıştır<sup>1046</sup>. Öyle ki artan talep ve üretim yoğunluğunun karşılanabilmesi için yalnızca cam yüzük taşı üreten atölyelerin varlığı bile söz konusudur<sup>1047</sup>. Bunun yanında Geç Roma-Erken Bizans Dönemi'ne gelindiğinde yaşanan ekonomik olumsuzluklar nedeniyle cam, tek başına yüzük yapımında kullanılmaya başlanır<sup>1048</sup>. Böylelikle azalan maliyet, toplumun düşük ekonomik seviyeye sahip bireyleri için de kullanıma olanak sağlar.

<sup>1043</sup> Jackson Tal, cam ağırsakların MÖ 1. binden beri bilindiğini, MS 1.-2. yy'da ise yaygınlaştığını söyler. Jackson Tal 2013, 59-60, Fig. 4 (*Ein El-Sha'ara*). Pergamon örneği de ağırlık olarak değerlendirilmiştir. (Schwarzer-Rehren 2021, 177, Pl. 11, no. 131). Spaer ise bu ağırsak olarak kullanılmış olmalarının mümkün olsa da tek delikli olmalarından kaynaklı düğme olarak kullanılmalarını pek de olası görmemektedir (Spaer 2001, 259, Pl. 48, no. 617-630-*Israel Museum*).

<sup>1044</sup> Şahin 2018, 71, no. 101 (*Ereğli Müzesi*-MS 1.-4. yy); Hellström 1965, 54, Pl. 30, no. 27 (*Labraunda*); Davidson 1952, 290, Pl. 121, no. 2497-2498 (*Korinth*-MS 11.-12. yy).

<sup>1045</sup> Bu erken örnekler çoğunlukla Mısır kültürü ile tanınmaktadır. Spaer 2001, 206.

<sup>1046</sup> Bunun yanında tamamen camdan yapılan erken örneklerinde daha çok sıcak hamurunun şekillendirilmesi ve kaş bölümüne yüzük gövdesinden açık ya da koyu renkte bir cam nokta yerleştirilmesi biçiminde yapıyordu. Whitehouse 2003, 64-67, no. 994-1002 (*Corning Museum*-MÖ 1.-MS 2. yy).

<sup>1047</sup> Ele geçen çok sayıda yüzük taşı ve üretim hatalı bazı örnekler ışığında *Sardeis Derviş'in Tepe* olarak adlandırılan alanda henüz net veriler elde edilmemiş olsa da bir atölye olabileceği düşünülmektedir. Bkz. Önder, M., 1994, "Sardeis'te Bir Cam Yüzüktaşı Atölyesi", *Arkeoloji Dergisi*, II, 123-127.

<sup>1048</sup> Bazı cam yüzük örnekleri için Bkz. Çömezoğlu 2007, 345, Lev. 38, no. 261 (*Demre*); Lightfoot-Arslan 1992, 234-235, no. 177-179 (*Yüksel Erimitan Koleksiyonu*); Keskin 2019, 77, no. 87 (*Parion*-MS 2. yy); Köroğlu 2013, 145 (*Yumuktepe*); Schwarzer-Rehren 2012, 111, Taf. 6, no. 64 (*Pergamon*); Lightfoot 2005, 181, Fig. 19-20 (*Amorium*-Orta Bizans Dönemi); Harden 1936, 284, Pl. 21, no. 855 (*Karanis*).

Kişisel bir eşya olması dolayısıyla daha çok mezar sahibinin gömü alanında bulunan cam yüzüklerden tez kapsamındaki örnekler, yerleşim alanları içerisinde ele geçmiştir. Form ve süsleme özellikleri bakımından benzerlikler taşıyan buluntuların tümü koyu renkte (mavi-siyah) üretilmiş olup kırık parçalar halinde bulunmuşlardır. Bunun yanında bileziklerdeki üretim tekniği gibi dikişli ve dikişsiz sınıflandırılması için gövdeleri üzerinde herhangi bir iz tespit edilememiştir. Bunun yanında örneklerin tümü alet ile şekillendirme tekniği ile üretilmiş olmalıdır.

**481** no.lu yüzüğün yuvarlak kesitli bezemesiz gövdesinin üst yüzü bastırılarak elips biçiminde düzleştirilmiştir. **482** ve **483** no.lu örneklerin gövdeleri yarım daire kesitli olup elips biçimli üst yüzlerinin dış hatlarına yatay çizgiler ile basit bezeme uygulanmıştır. Bu çizgi yivler, no. **483**'te yüzük halkası üzerinde de yer alır. Basit form ve süsleme özellikli bu yüzük tipinin ilk kez Roma Dönemi'nde ortaya çıktığı bilinse de kullanımları Geç İmparatorluk Dönemi'ne kadar devam etmiştir<sup>1049</sup>. *Korinth*'te bulunan benzerinin MS 3. yy'a tarihlendirildiği<sup>1050</sup> örneklerin tümünün katman verileri MS 3. yy'ın birinci-ikinci yarısı ve 4. yy'ın ikinci yarısına aittir.

Camın Geç Roma-Erken Bizans Dönemi içerisinde tek başına üretimde kullanılmasının yanında, yüzük taşı olarak kullanımı da devam eder. Kuzey (Kutsal) Agora Batı Portiği'nde bulunmuş **484** no.lu elips biçimli yüzük taşının bombeli üst yüzünde kesme tekniği ile yapılmış ortada bir haç ve iki yanında başları haça dönük iki güvercin betimlemesi yer alır (*Figür 62*).



**Figür 62.** 484 no.lu kesme bezemeli yüzük taşı

<sup>1049</sup> Spaer 2001, 207, 210, Pl. 37, no. 493-495 (*Israel Museum-Roma Dönemi ve sonrası*).

<sup>1050</sup> Davidson 1952, 233, Pl. 107, no. 1992.

Erken Hıristiyan sanatının İncil ve Tevrat aktarımları<sup>1051</sup> ile özdeşleşen bu sahnesi, dini amaçlı kullanım için üretilmiş çokgen gövdeli şişe/sürahiler üzerinde de karşımıza çıkmaktadır<sup>1052</sup>. Laodikeia’da ise kurşun mühür baskılarında<sup>1053</sup>, pişmiş toprak ampulla üzerinde<sup>1054</sup> görülen benzer tasvirin yüzük taşı üzerinde görülen bu uygulaması da yine Geç Antik Çağ’da kent içerisinde çok önemli bir yere sahip Hıristiyanlık propagandası ile ilişkilidir. **484** no.lu Laodikeia örneğine renk ve kompozisyon açısından neredeyse birebir benzeyen bir yüzük taşı *Corning Cam Müzesi* koleksiyonunda yer almakta olup MS 4. yy ve sonrasına tarihlendirilmiştir<sup>1055</sup>. Buluntunun katman verileri ise MS 4. yy sonu 5. yy’ın ilk çeyreğine aittir.

### 3.5.2.4. Bilezikler (Lev. 68, No. 485-494)

En erken örneklerinin *Mısır*’da II. Amenophis’in mezarında<sup>1056</sup> ele geçtiği cam bileziklerin kullanımı da diğer takı türlerinde olduğu gibi binlerce yıl devam etmiştir. Hellenistik ve Erken Roma Dönemlerinde varlıkları tartışılrsa da<sup>1057</sup>, Geç Roma-Erken Bizans Dönemi içerisinde diğer takı türlerinde olduğu gibi ekonomik koşullar ile bağlantılı değerli madenlere alternatif olarak çeşitli biçimlerde yoğun miktarda üretilmişlerdir. Geç İmparatorluk Dönemi’nin başında görülen sade ve pratik üretimli bilezikler, sonrasında biçim ve süsleme açısından çeşitlilik kazanır<sup>1058</sup>. Bazı örnekler üzerinde görülen dualar ise, bunların pendantlar gibi koruyucu bir tılsım/muska görevi üstlendiğini de gösterir<sup>1059</sup>.

Spaer’in 1988 yılı yayını bugün cam bilezik tipolojisi çalışmalarında halen kabul görmektedir. Bu çalışmada cam bilezikler, yuvarlak, yarı yuvarlak, dikdörtgen ve üçgen

<sup>1051</sup> Ayrıntılı bilgi için Bkz. Şimşek 2019a, 227.

<sup>1052</sup> Matheson 1980, 132-133, no. 352 (*Yale Art Gallery*-MS 5.-6. yy).

<sup>1053</sup> Yener 2022, 276-277, Kat. No. 64 (MS 4.-5. yy).

<sup>1054</sup> Şimşek 2019a, 225, Res. 6A (MS 5.-6. yy)

<sup>1055</sup> Whitehouse 2003, 69, no. 1007.

<sup>1056</sup> Spaer 1988, 51, dn.2.

<sup>1057</sup> Spaer’e göre en erken cam bilezikler MS 3. yy’a aittir. Spaer 1988, 51; Spaer 2001, 195.

<sup>1058</sup> Parani 2005, 152. Erken dönemde soylulara hizmet eden cam bilezikler, Parani’ye göre Orta ve Geç Bizans Dönemi’nde hizmetçi, çalışan ya da ebe gibi kadınlar tarafından çoklu gruplar halinde kullanılmıştır MS 11.-12. yy resim sanatı bağlamında incelerken, çalışan hizmetli kadınların geniş kollu giysilerini cam bilezikler ile yukarı topladığını belirtir (Parani 2005, 152-153, Fig. 2). Bunun yanında, Amorium’da çoklu sıralar halinde takılmış cam bileziklerin mezar armağanı olarak kullanıldığı da görülür (Öncelen 2017, 59, Görsel 6).

<sup>1059</sup> Özellikle çapı 4-5 cm olan bileziklerin bebeklere ve çocuklara takıldığı düşüncesi maneviyatla ilişkili olmalıdır. Spaer 1988, 60. Bebek ve çocuklara ait olduğu düşünülen bu bileziklerden *Amorium*’da yürütülen kazı çalışmalarında karşılaşılmıştır (Öncelen 2017, 57-58).



gibi kesitlerine, süslemelerine ve dikişli-dikişsiz gibi üretim tekniklerine göre sınıflandırılır<sup>1060</sup>.

Laodikeia'da bulunan cam bilezik repertuarına baktığımızda, örneklerin genellikle yerleşimlere ait sektörlerde ele geçtiği görülür. Kişisel bir eşya olmasından dolayı çoğunlukla mezar armağanı ile ilişkilendirilen formun, nekropol çalışmalarında ise yalnızca iki adet örneği bulunmuştur<sup>1061</sup>. Bu durumda değişen din anlayışı ile birlikte gömü geleneklerinin de değişmesi etkili olmalıdır<sup>1062</sup>. Tez kapsamına alınan 10 adet buluntunun tümü kırık parçalar halinde ele geçmiştir.

*Tip 1* grubundaki **485-487** no.lu bilezikler yuvarlak gövdelidir. Spaer, *Tip A1* sınıflandırmasındaki tek renkli yuvarlak kesitli bileziklerin Yakın Doğu'da MS 3. yy'dan itibaren görüldüğünü söyler<sup>1063</sup>. Çapları 7.5-8.6 cm, kalınlıkları ise 0.8 cm olan bileziklerden, **485** no.lu örnek açık mavimsi yeşil renkte olup üzerine kahverengi ince bir cam ipi spiral biçimde sarılmıştır. **486** no.lu bilezik ise yeşil renkte olup daire kesitli gövdesi üzerine boylu boyunca dolanarak yapılmış tek sıra kahverengi ip görülür. Bu bileziğin üst kısmı ise bastırılarak düzleştirilmiş ve elips biçimi verilmiştir. Spaer, *Tip C* grubuna dahil ettiği bu tip bileziklerin İslami Dönem'de görüldüğünü belirtmektedir<sup>1064</sup>. Gövdesi üzerine ip bezeme sarılarak yapılan benzer *Amorium* buluntuları Orta Bizans Dönemi'ne tarihlendirilirken<sup>1065</sup>, no **485**'in katman verileri MS 4-5. yy'a işaret eder.

**487** no.lu bilezik parçası daire kesitli ve seyrek burgulu biçimdedir. Spiral burgulu bu bilezikler, Geç İmparatorluk Dönemi'nden İslami Dönem öncesine kadar en uzun süreli kullanımda kalan bu grup örnekleri, çoğunlukla dikişli olarak üretilmekte ve *Tip C1/b* olarak sınıflandırılmaktadır<sup>1066</sup>. Laodikeia örneği de dikişli olarak üretilmiş ve birleştiği yerden kırık şekilde ele geçmiştir. Burgu yivli bileziklerin MS 5.-7. yy'da yoğun

<sup>1060</sup> Dikişli bileziklerde bir şerit halindeki cam hamurunun iki ucu birbiri üzerine bindirilerek bastırılır. Bilezik üzerinde çoğu zaman bu iz net şekilde görülür. Dikişsiz bilezikler ise üretim sırasında cam ustası tarafından şekillendirilir ve birleşim yeri belirsiz hale getirilir. Dolayısıyla bileziklerin iç yüzlerinde alet izi görülebilir. Tekniklerin üretim detayları için Bkz. Spaer 1988, 52.

<sup>1061</sup> Şimşek vd. 2011, 914, 932, no. 1105, 1171 (MS 4.-5. yy ve 5.-7. yy).

<sup>1062</sup> Hıristiyanlıkla birlikte ortadan kalkan ölümden sonra yaşam inancı gömü geleneklerini değiştirse de bu durumda da bazı istisnalar ile karşılaşılır. Taşra yerleşimlerde ise Pagan inancının etkileri uzun dönem devam etmiştir. Fleming 1997, 30.

<sup>1063</sup> Spaer 1988, 54, Fig. 1.

<sup>1064</sup> İslami Dönem'e tarihlendirilen ip bezemeli bileziklerin ayrıntıları için Bkz. Spaer 1992, 49-50, Tablo 2, Fig. 5, 7.

<sup>1065</sup> Bazı örnekler için Bkz. Öncelen 2017, 56, no. 27, Çiz. 26 (*Amorium*-Orta Bizans Dönemi).

<sup>1066</sup> Spaer 1988, 52, 58-59, Fig. 11.

olarak kullanıldığı, bazı örneklerin ise 8. yy ve sonrasına tarihlendiği görülür.<sup>1067</sup> **487** no.lu parçanın katman verileri ise MS 3. yy sonu 5. yy başına aittir.

*Tip 2* grubu yarım daire kesitli bileziklerden oluşur. **488-493** no.lu buluntuların tamamına yakını koyu mavi renkte<sup>1068</sup> ve bezemesiz üretilmiş olup çapları 5.8-6.7 cm, kalınlıkları ise 0.4-0.6 cm arasındadır. Bu grup bilezikler, MS 3. yy'dan 7. yy'a kadar kullanılmış ve *Spaer Tip A2/a* olarak sınıflandırılmıştır<sup>1069</sup>. Buluntuların küçük parçalar halinde ele geçmiş olması, yapım tekniğine dair bir yorum yapabilmeyi zorlaştırırken, yalnızca no. **488** birleşme yerinden kırıldığından dikişli bilezikler grubuna dahil edilebilir. Benzer örnekleri MS 3. yy'dan 12. yy'a kadar uzanan geniş bir aralığa verilmekle birlikte<sup>1070</sup>, **488** no.lu bilezik MS 5. yy'ın birinci yarısı, **490** ve **492** no.lu parçalar ise MS 4. yy'a tarihlendirilen katman verileri ile birlikte bulunmuştur. Bu doğrultuda bu grup bileziklerin kent içerisindeki kullanımı MS 4.-5. yy aralığına verilmelidir.

**493** no.lu Kuzey (Kutsal) Agora Güney Portik buluntusunun üst yüzünde siyah ve sarı renkli boya ile yapılmış çizgisel dalga bezeme görülür. Üzeri çeşitli geometrik desenler (spiral, sarmal, zigzag, dama vb.), hayvan ve bitkisel motifler, dini semboller ile bezenen bu boyamalı bilezikler ile özellikle Bizans Dönemi yerleşimlerinde sıkça karşılaşılmaktadır<sup>1071</sup>. Bu bileziklerin ele geçen bazı örnekleri doğrultusunda, kırılmadan önce henüz çubuk halindeyken üst yüzlerinin boyandığı, daha sonra kırılarak halka biçimi verildiği anlaşılır<sup>1072</sup>. Laodikeia cam bilezik repertuarında henüz tek bir örneği tespit edilen bileziğin benzerleri *Amorium* çalışmalarında yoğun miktarda bulunmuş ve yerel üretim olabileceği düşünülmüştür<sup>1073</sup>. Yine çeşitli müze ve yerleşim

---

<sup>1067</sup> Burgu yivli bileziklere dair bazı örnekler için Bkz. Şahin 2018, 67, no. 91 (*Ereğli Müzesi*-MS 6.-8. yy); Öncelen 2017, 56, Çiz. 24, no. 25 (*Amorium*-Orta Bizans Dönemi); Davidson 1952, 262, Pl. 112, no. 2143-2146 (*Korinth*); Whitehouse 2003, 68, no. 1005 (*Corning Museum*-MS 4. yy ve sonrası); Meyer 1988, 216, Fig. 13.W (*Jerash*-MS 7.-8.yy).

<sup>1068</sup> İslami Dönem öncesi bileziklerin neredeyse tümü tek renkli olup opak siyah ya da koyu mavi renklere üretilmesinin nedeni de yarı değerli taşlara (oltu taşı vb.) olan öykünme ile bağlantılıdır. Spaer 1988, 60; Spaer 2001, 170; Tekin 2019, 22.

<sup>1069</sup> Spaer 1988, 54, 60.

<sup>1070</sup> Yarım daire kesitli bileziklere dair bazı örnekler için Bkz. Öncelen 2017, 55, Çiz. 21, no. 22 (*Amorium*-Orta Bizans Dönemi); Temür-Eker 2019, 20, Fig. 2, no. 1-15 (*Sinop Müzesi*-MS 3.-6. yy); Davidson 1952, 262, Pl. 112, no. 2138 (*Korinth*-Roma Dönemi); Antonaras 2013, 194, Pl. 17 (*Thessaloniki*-MS 10.-12. yy).

<sup>1071</sup> Oral Çakmakçı 2013a, 153-154.

<sup>1072</sup> Lightfoot 2005, 180; Tekin 2019, 36. *Kadıkalesi* kazılarında bu türde işlenmeye hazır halde çubuk parçaları bulunmuştur (Coşkun Hazinedar 2013, 129, Res. VII-5).

<sup>1073</sup> *Amorium* örnekleri zigzag bezemeli olarak tanımlanmışlardır. MS 9.-13. yy aralığına tarihlendirilir. Tekin 2019, 76-77, Şek. 4.11; Lightfoot 2005, 178-179, Fig. 10-13.

koleksiyonlarında da Orta Bizans Dönemi'ne tarihlendirilen örnekleri yer almaktadır<sup>1074</sup>. 493 no.lu bileziğin katman verileri MS 6. yy'ın son çeyreğine işaret etmektedir.

Biçimsel olarak farklı tek bilezik parçası *Tip 3* grubundaki 494 no.lu örnektir. Koyu yeşil renkteki opak bilezik parçasının alt yüzü düz, üst yüzünde geniş aralıklar ile yapılmış çapraz kaburga bezeme görülür (*Figür 63*). Bu kaburgaların, bilezik halkasının şekillendirilmesi ardından bir damga ya da devamlı bir motif şablonu ile oluşturulduğu belirtilir<sup>1075</sup>. Spaer sınıflandırmasında *Tip B3/b* grubuna dahil edilen<sup>1076</sup> bu bileziklerin yaygın bir kullanıma sahip olmadığı, kısıtlı örneklerin ise çoğunlukla doğu yerleşimleri ile temsil edildiği görülür. Huni ağızlı bir şişe ile aynı katmanda bulunmuş olan bileziğin az sayıda benzer örnekleri ise Geç Roma-Erken Bizans Dönemi'ne tarihlendirilmiştir<sup>1077</sup>.



*Figür 63.* 494 no.lu bilezik parçası

### 3.5.3. Oyun Taşları ve Cam Pullar (Lev. 69, No. 495-503)

Farklı materyallerden üretilebilen daire ya da elips biçimli bu küçük objelerin camdan yapılan türlerinin kullanım alanları üzerine farklı görüşler bulunur. Bir metal ya da cam çerçeve içine alınarak boncuk<sup>1078</sup>, yüzük taşı<sup>1079</sup> ya da ahşap üzerine süsleme-

<sup>1074</sup> Bazı örnekler için Bkz. Canav 1985, 94-95, no. 164-166, 171 (*Şişecam Koleksiyonu*); Örs 2019, 127, Çiz. 92, no. 89 (*Malatya Müzesi*-MS 10.-12. yy); Öncelen 2017, 56, Çiz. 29, no. 30 (*Amorium*); von Saldern 1980, 101, Pl. 18, no. 779 (*Sardeis*-Orta Bizans Dön.); Hellström 1965, 54, Pl. 30, no. 33-34 (*Labraunda*); Soslu 2022a, 732-737, no. 326-331 (*Burdur Müzesi*-MS 9.-13. yy); Köroğlu 2009, 243, Fig. 13, no. 1-24 (*Yumuktepe Höyüğü*); Davidson 1952, 262-263, Pl. 112-113, no. 2148-2159 (*Korinth*-MS 11.-12. yy); Antonaras 2013, 193-194, Pl. 16 (*Thessaloniki*-MS 10. yy).

<sup>1075</sup> Spaer 1988, 53.

<sup>1076</sup> Spaer 1988, 56-57, Fig. 5 (*Israel Museum*); Spaer 2001, 199, Pl. 33, no. 447 (*Israel Museum*).

<sup>1077</sup> Spaer 1988, 60; Harden 1936, 283, Pl. 21, no. 850 (*Karanis*); Winter 2015, 90-92, Fig. 4, no. 4-5 (*Şallah Ed-Din* örneği Geç Roma Dönemi'ne tarihlendirilen bir mezar içinde bulunmuştur.).

<sup>1078</sup> Harden 1936, 292; von Saldern 1980, 104, no. 797-819 (*Sardeis*); Çömezoğlu 2007, 343, Lev. 38, no. 258-259 (*Demre*).

<sup>1079</sup> Hellström 1965, 54, Pl. 29, no. 26 (*Labraunda*).

kakma amacıyla<sup>1080</sup> kullanıldıkları fikri yanında, antik yazarlarında ifade ettiği gibi<sup>1081</sup> bunların oyun taşları olduğu düşüncesi erken dönem örneklerinden itibaren yaygındır<sup>1082</sup>.

Davidson'a göre erken dönemlerdeki oyun taşlarında toplumsal statü farkı kendini gösterirken, Roma Dönemi ile birlikte bu taşlar adeta damlatılmış birer cam noktalara dönüşür<sup>1083</sup>. İgnatidou, masa oyunlarının erkeklere özgü olduğunu ve birden fazla oyuncunun olduğu oyunlarda farklı her bir renkteki oyun taşının bir oyuncuyu temsil eden sayacılar olarak kullanıldığını söyler<sup>1084</sup>.

Küçük boyutları ile kırılmaya karşı dayanıklı oyun taşlarından, Laodikeia repertuarı içerisinde 25 adet eserin tamamı etüdlük ve analizlik olarak değerlendirilmiş, bu grup içerisinde tez kapsamına 10 adet oyun taşı/pulu dahil edilmiştir.

*Tip 1* grubundaki oyun taşları **495** ve **496** konkav formludur. Bu tipin biçimsel tanımlanmasıyla ilgili *planokonveks* terimi kullanılmaktadır<sup>1085</sup>. 1.4 cm çapa ve 0.2-0.3 cm'lik kalınlığa sahip her iki örnek Merkezi Kilise'de aynı katman içerisinde bulunmuştur. MS 4. yy'ın son çeyreğine tarihlenen katman verileri yanında, Erken Roma İmparatorluk Dönemi'nin modası olan mor-pembe renkleri ile daha çok alanın erken dönemine ait bir kullanımı olması fikrini oluşturmuştur.

*Tip 2* grubundaki **497-499** no.lu örneklerin alt yüzü düz, üst yüzleri çeşitli yüksekliklerde bombelidir. Taşların bir kısmı A Evi önünde *in-situ* halde bulunan *mangala* oyun tablası civarında ve Kuzey (Kutsal) Agora Güney Portik krepidoması

<sup>1080</sup> Tek 2007, 160, Res. 28-29 (*Arykanda*-MÖ 2.-1. yy); Ignatiadou 2002, 18-19.

<sup>1081</sup> Romalı Yazar Martialis'in, "Soyguncuların savaş oyununu pusuda oynarsanız, bu cam parçaları sizin askerleriniz ve onların düşmanları olacaktır." sözünün camdan yapılmış bu oyun taşlarını betimlediği düşünülmür. *Martialis* XIV.XX.449.

<sup>1082</sup> İsrail Müzesi'nde sergilenen MÖ 15.-13. yy'a tarihlendirilen konikal biçimli buluntular oyun taşı olarak tanımlanmıştır (İsraili 2003, 42, no. 11). Davidson, *Korinth* buluntularını oyun taşı olarak değerlendirse de yine de kullanım amaçlarını kesin olarak belirleyemediğinden "Takılar" başlığı altında ele alır. Bunun yanında zarlar ile birlikte bulunanların oyun taşı olabilmesini daha olası görür (Davidson 1952, 217, 223, Pl. 101, 1781-1795). Formun *oyun taşı* olarak tanımlandığı diğer örnekler için Bkz. Smith 1949, 50; Baldoni-Berti 1998, 80, Tav. VI.4 (*Iasos*); Tamsü-Polat 2013a, 397, Lev. 110.e (*Stratonikeia Akdağ Nekropolü*); Akkuş Koçak 2021, 131, Lev. 59, no. 579-585 (*Metropolis*-Roma İmparatorluk Dönemi); Semiz 2021, 92, Lev. 51, no. 481 (*Zeugma*); Harden 1936, 291-292, Pl. 21, no. 895-936 (*Karanis*); Grose 2017, 206, Pl. 36, no. 587-591 (*Cosa*); Jackson Tal 2012, 180, Fig. 8.1, no. 14 (*Horvad Meşad*-MS 1.-2. yy); Price 1992, 454, Pl. 353, 1-6 (*Knossos*-MÖ 2. yy'dan MS 4. yy'a kadar); Meyer 1988, 195, Fig. 7.Z (*Jerash*); Meyer 1992, 40, Pl. 14, no. 360 (*Quseir Al-Qadim*); Fremersdorf 1958, 56, Taf. 126 (*Köln*); Barkoczi 1996, 109, Taf. 33, no. 354-355 (*Bildenden Museum*); Spaer 2001, 231, Pl. 41, Fig. 537-554 (*Israel Museum*).

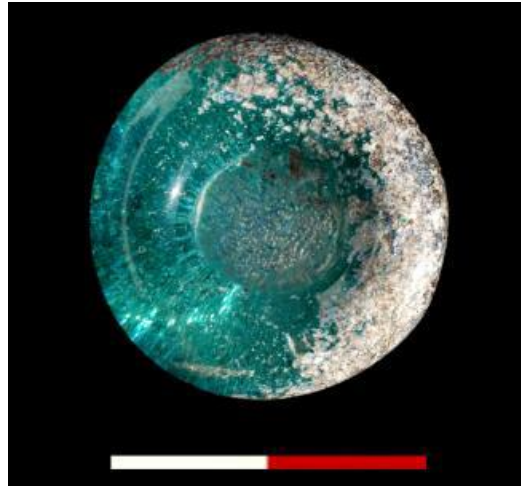
<sup>1083</sup> Çeşitli materyallerden üretilmiş oyun taşlarındaki değişen işçilik, toplumda her sınıfın bu taşlar ile oyun oynadığını gösterir. Davidson 1952, 217, 223.

<sup>1084</sup> İgnatiadou 2002, 22.

<sup>1085</sup> Selvi Bener, 2013: 75; Akkuş Koçak 2021, 131, dn. 370.

üzerine yapılmış oyun çizimleri yakınında ele geçmiştir. Buldukları sektörler dahilinde değerlendirildiklerinde bunların oyun taşı olduğu düşüncesi ağırlık kazanır. Bunun yanında no. **497 ve 498** gibi bazı örneklerin boyutlarının yüzük taşı kullanımına daha uygun oluşu, form tanımlamasında ikilem yaratmakta olup bu iki örnek yüzük taşı olarak üretilmiş olabilir. Ele geçtikleri katman verilerinden bazıları MS 4. yy'ın ikinci yarısı ve MS 5. yy'ın ikinci yarısına işaret etmekteyse de yüzük taşı olabileceği düşünülen **497 ve 498** no.lu örneklerde MS 1. yy'a ait sikke verileri bulunmuştur. Bu iki buluntunun mor ve kahverengi-sarı renkli olmaları da tarihlendirmede Erken İmparatorluk Dönemi'ni mümkün kılar. Laodikeia Nekropol çalışmalarında da kontekst verileri doğrultusunda Erken İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilen oyun taşı buluntuları ele geçmiştir<sup>1086</sup>.

*Tip 3* grubu tek bir örnek ile kısıtlıdır. Tapınak A buluntusu **500** no.lu bu oyun taşının alt yüzü düz, üst yüzünün orta kısmında daire biçiminde bir boşluk vardır (*Figür 64*). Bu boşluk parmak ucunun yerleştirilmesi ve oyun sırasında taşı ilerletme hareketinde kolaylık sağlaması için yapılmış olabilir. Katman verileri ile MS 5. yy'ın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir.



*Figür 64.* 500 no.lu oyun taşı

Cam oyun taşları dışında tipolojik olarak farklılık taşıyan bir diğer grup *Tip 4* olarak sınıflandırılmıştır. Oldukça ince cidarlı daire biçimli disk cam pullardan bugüne kadar toplamda 27 adet bulunmuş, **501-503** no.lu örnekler tez çalışmasına dahil edilmiştir. Çapları 1.5-1.8 cm arasında ve kalınlıkları 0.1 cm'dir. Bunların oyun tablaları üzerindeki yuvarlak kısımlara yerleştirilen oyun pulu olduğu düşüncesi yanında, kırılma yapıları

<sup>1086</sup> Şimşek vd. 2011, 689-692, no. 695-702.

dolayısıyla oyun sırasında kazanan tarafa verilen bir fiş olarak da kullanılmış olabilmesi mümkündür. Tümü açık yeşil renkli pulların MS 3. yy ortası, 4. yy ile 6. yy'ın ikinci yarısına tarihlenen katmanlardan ele geçmiş olması, kent içerisindeki oyun taşlarından daha geç bir kullanıma işaret etmektedir.

### 3.5.4. Ağırlıklar (Lev. 69, No. 504-506)

Hassas ürünlerin ya da madeni paraların<sup>1087</sup> ağırlıklarının belirlenmesinde kullanılan bu küçük disk biçimli cam objelerin jeton, bilet ya da amulet olarak tanımlamaları da bulunmaktadır<sup>1088</sup>. El terazilerinde kullanılan ve baskı hareketi dolayısıyla alt yüzü genellikle düz olan ağırlıkların, üst yüzlerine ise ağırlık birimleri, monogramlar ya da dönemin imparatorunun büstünün<sup>1089</sup> yer aldığı görülür<sup>1090</sup>. Özellikle Hıristiyanlık ile ilişkili haç ve aziz baskıları en yaygın karşılaşılan örneklerin başında gelir<sup>1091</sup>. Mavi, kahverengi, kırmızı, yeşil ve sarı gibi çok çeşitli renklerde ve çoğunlukla aynı boyutlarda üretilmiş olan cam ağırlıklar, dikdörtgen biçimli ahşap kutularda muhafaza edilmekteydi<sup>1092</sup>.

*Mısır* orijinli oldukları<sup>1093</sup> düşünülen cam ağırlıkların ilk kez nerede ortaya çıktığı kesin olarak bilinmese de geniş yayılım alanları ve batık kargoları doğrultusunda ticaretin önemli bir parçası oldukları nettir<sup>1094</sup>. Doğu Akdeniz, Anadolu ve Mısır gibi yerleşimlerde MS 6.-7. yy'da yaygın olarak kullanılmış cam ağırlıklar<sup>1095</sup>, bronz ve kurşun ağırlıklar ile eş zamanlıdır.

Ağırlıkların tipolojik sınıflandırılması üst yüzlerinde yer alan betimlemeler doğrultusunda yapılmıştır. Entwistle-Meek tarafından yapılan bu tipolojide *İmparatorluk*

<sup>1087</sup> Davidson 1952, 333; Entwistle 1994, 15, Entwistle-Meek 2015, 2.

<sup>1088</sup> von Saldern 1980, 89; Spaer 2001, 233, Pl. 41, no. 555-560 (*Israel Museum*).

<sup>1089</sup> Bazı örnekler için Bkz. Canav 1985, 91, no. 150 (*Şişecam Koleksiyonu*); Şahin 2018, 69, no. 98 (*Ereğli Müzesi*-MS 4.-7. yy); Akkuş Koçak 2021, 133, Lev. 59, no. 588 (*Metropolis*); Whitehouse 2003, 29-30, no. 915-918 (*Corning Museum*-MS 3.-5. ve 5.-7. yy).

<sup>1090</sup> Cam ağırlıkların üst yüzlerinde yer alan bezemeler, bir üründen çok, tüccarı ya da atölye/dükkanı betimlemiş olmalıdır. Stern 2001, 66.

<sup>1091</sup> Özellikle baskıların yer aldığı bazı ağırlık tiplerinin imparatorluk darphanelerinde basıldığı ve yalnızca kentin önde gelen kişileri tarafından kullanıldığı belirtilmektedir. Kürkman 2003, 36, dn. 19.

<sup>1092</sup> Bu kutuların üzerinde genellikle Hıristiyanlık ile ilgili semboller ya da yazıtlar yer almaktadır. Kürkman 2003, 40, 42.

<sup>1093</sup> Davidson 1952, 333; Spaer 2001, 32 (Köken olarak belirtmese de MS 8.-15. yy'larda cam ağırlıkların *Mısır*'da yaygın bir kullanıma sahip olduğunu söyler). Entwistle-Meek ise cam ağırlıkların *Güneydoğu Avrupa* ya da *Doğu Akdeniz* kökenli olduğunu düşünür (Entwistle-Meek 2015, 3).

<sup>1094</sup> *Yassiada* ve *Serçe Limanı* batıklarında bulunan ağırlıklar, net bir tarih aralığı vermesi bakımından da önemlidir. *Yassiada* Batığı buluntusu için 625/626 yılları *terminus post quem* olarak verilmiştir. Bass vd.1982, 211. *Serçe Limanı*'nda bulunmuş üç örnek Fatımi Dönemi'ne (1024-1025) aittir. Bass 1984, 64.

<sup>1095</sup> Ünlüler 2018, 349.

*Tipi-A* (MS 6.-7. yy), ortada olasılıkla *Psikoposluk Valisine ait büst ve üzerinde yazıt bulunanlar-B* (MS 6.-7. yy), *Haç monogram bulunanlar-C* (MS 5.-6. yy), *Arap-Bizans Dönemi Ağrılıkları ise D* (MS 7. yy sonundan itibaren) olarak sınıflandırılmıştır<sup>1096</sup>.

Bu cam ağırlıkların, *nomisma/solidus*<sup>1097</sup> (4.55 gr), *semissis* (2.27 gr) ve *tremissis* (1.52 gr) gibi dönemin üç ana altın sikke grubunun hassas terazi ayarları için kullanılmış olduğunu belirlemiştir<sup>1098</sup>.

Laodikeia’da bugüne kadar yapılan çalışmalarda üç adet cam ağırlık ele geçmiştir. Bunlardan Septimius Severus Nymphaeumu buluntusu **504** no.lu örnek, açık yeşil renkli, üzerinde baskı tekniği ile yapılmış haç biçimli bir monogram yer almaktadır. Arka yüzünde ise cam hamuru kıvrılarak düzeltilmeden bırakılmıştır. Ağırlığının 2.27 gr yani *semisis* olduğu görülür. Haç etrafına Grekçe harflerle yapılan ve İmparator II. Justinus (565-578) döneminde ortaya çıkan bu ağırlıklar, Geç Antik Çağ’ın en yaygın kullanılan tipleridir<sup>1099</sup>. Ağırlık üzerinde haç kolları üzerine yerleştirilmiş ortada **Θ**, sağında **T**, solunda **Α**, alt ucunda **A** yer alırken haçın üst kolunda yer alan harf ise aşınmadan kaynaklı okunamamaktadır. Monogramın harf dizilimine dair benzer bir veri tespit edilememekle birlikte tipolojik olarak *Tip C* sınıfında yer almakta olup benzer örnekleri MS 4.-6. yy arasına tarihlendirilir<sup>1100</sup>. **504** no.lu örneğin katman verileri ise MS 5. yy ortasına aittir.

**505** ve **506** no.lu ağırlıkların ön yüzlerinde büst kabartmaları yer alır. **505** no.lu koyu mavi renkli ağırlığın alt yüzü düz, üst yüzünde en üstte başında haresi bulunan bir büst, iki yanında haç; altında yine bir büst ve onun yanında da monogramlı bir haç görülür. Monogram üzerinde benzerleri ile yapılan karşılaştırmada *Zeno* yazdığı anlaşılmıştır<sup>1101</sup>. Bu bağlamda ağırlık İmparatorun tahta geçtiği 474-475 ya da 476-491

<sup>1096</sup> Entwistle-Meek 2015, 3-5; Entwistle 1994, 15.

<sup>1097</sup> *Solidus*, Bizans İmparatorluğu’nda *nomisma* olarak adlandırılmış olup ağırlığının 4.55 gr olmasını şart koşan İmparator I. Constantin tarafından altın sikke ölçü birimi olarak belirlenmiştir. Davidson 1952, 205; Kürkman 2003, 33.

<sup>1098</sup> Entwistle 1994, 14; Entwistle-Meek 2015, 2.

<sup>1099</sup> Kürkman 2003, 42; Entwistle-Meek 2015, 4.

<sup>1100</sup> Canav 1985, 91, no. 148, 151-152 (*Şişecam Koleksiyonu*); Ünlüler 2018, 351, Res. 17a-b, (*Niğde Müzesi*-4.45 gr-koyu mavi) 18a-b (4.25 gr-yeşil-MS. 6.-7. yy); Örs 2019, 185, Çiz. 76, no. 73 (*Malatya Müzesi*-MS. 4.-6. yy-1.36 gr.); Baybo 2016, 96, Lev. 40, 86, B-264 (*Limyra*-MS 6.-7. yy-3.15 gr.), B-265 (0.79 gr.), B-266, B-267 (2.11 gr.), B-268 (1.48 gr.), T-312 (1.41 gr); von Saldern 1980, 90, Pl. 28, no. 667-669 (*Sardeis*-MS 4.-6. yy); Atik 2009, 15, Fig. 74 (*Yenikapı*); Schwarzer-Rehren 2021, 177, Pl. 11, no. 138 (*Pergamon*); Lightfoot 2012, 379, 382, Pl. 11/9, no. 11 (*Amorium*-4.20 gr.); Soslu 2022a, 702, 705, no. 296, 299 (*Burdur Müzesi*-1.52 gr ve 4.55 gr); Davidson 1952, 333, Pl. 136, no. 2873 (*Korinth*-1.50 gr); Whitehouse 2003, 33-37, no. 927-939 (*Corning Museum*).

<sup>1101</sup> Feind 2010, 281, 346, RIC 10, Zeno 1.

yıllarına ait olmalıdır. Laodikeia Kilisesi Güney Mekan içerisinde bulunmuş bu ağırlık tipolojik sınıflandırmada *Tip A* grubuna dahil edilmekte olup katman verileri ise MS 4. yy sonu ve 5. yy'ın ilk çeyreğine aittir. Üç parça halinde yapıştırılmış ağırlığın gövde üzerinde küçük bir parçası eksiktir. Mevcut durumu ile ağırlığı 4.40 gr olmakla birlikte *solidusa* eşit olmalıdır. Entwistle başında hare görülen figürlü ağırlıkları, ilk kez Justinian II Dönemi'nde görülen madeni paralar ile ilişkilendirmiş ve bu büstlerden üstte olanın Hz. İsa'ya, alttakinin ise imparatora ait olması gerektiğini belirtmiştir<sup>1102</sup>. Benzer örneklerin ise MS 6.-7. yy aralığına tarihlendirildiği görülür<sup>1103</sup>.

**506** no.lu ağırlık ise Tapınak A Doğu Sokağı'nda bulunmuştur. Açık yeşil renkli ve aşınmış yüzeyli ağırlığın ön yüzünde tek bir büst kabartması yer alır. Figürün başının üzerini ise genel örneklerinde de görüldüğü gibi aşınmış bir yazıt çevirmektedir (**Figür 65**). Bu yazıtlarda genellikle  $\text{E}\pi$  (zamanında) ardından eparkhos<sup>1104</sup>un adı ve ünvanı yer almaktadır<sup>1105</sup>. Boyut olarak **505** no.lu örnekten daha küçük ve incedir. Ağırlığı ise *tremisis* yani 1.52 gr'dır. Tipolojik sınıflandırmada *Tip B* grubuna dahil edilen Eparkhos figürü sağ elinde *mappa*<sup>1106</sup> tutarken, sol eliyle de giysisinin (*loros/pallium*) omzunu tutuyor olmalıdır<sup>1107</sup>. Tüm büstü çeviren yazıtta ise olasılıkla *Theodoros* (MS 510-520) ya da *Theopemptos* (MS 605-607) yazmaktadır. Benzer betimlemeye sahip çok sayıda örnek ile karşılaşılması söz konusu tasvirin Geç İmparatorluk Dönemi'nden itibaren en sık kullanılan ağırlık baskılarından biri olduğunu gösterir. Benzer örnekler MS 6.-7. yy aralığına tarihlendirilmektedir<sup>1108</sup>. **506** no.lu ağırlığın katman verilerinde tarihlendirmeye yardımcı bir veri bulunamamıştır.

<sup>1102</sup> Entwistle 1994, 90, no. 90.

<sup>1103</sup> Schibille *et. al.* 2016, 3, Fig. 1 (*British Museum*-BM1990, 0601.17).

<sup>1104</sup> *Eparch*, Constantinapolis valisi olarak şehirdeki tüm ekonomik faaliyetlerin yürütülmesinden, ağırlık yapımından ve bunların denetlenmesinden sorumlu İmparatorluk görevlilerden biridir. 6. yy'da yalnızca cam ağırlıkların kontrolünden sorumluyken, sonrasında yetkileri genişletilmiştir. Kürkman 2003, 36-38.

<sup>1105</sup> Entwistle 1994, 15; Entwistle-Meek 2015, 3.

<sup>1106</sup> *Mappa*, bir başlangıç işareti olarak kullanılan ve genellikle imparator ya da yargıçların elinde bulunan beyaz mendile verilen isim. Geç Roma ikonografisinde ise konsüller ile bağlantılı bir anlam içermektedir. [David R Sear: Glossary Of Frequently Encountered Terms In Roman Coin Descriptions](#)

<sup>1107</sup> *Corning Museum* koleksiyonundaki bazı örneklerde ise figürlerin kollarına iki yanına açıp dua eder biçimde betimlendiği söylenir. Whitehouse 2003, 37-39, no. 940-945 (MS 5.-7. yy).

<sup>1108</sup> Üst yüzünde tek büst bulunan örnekler için Bkz. Şahin 2018, 69, no. 98 (*Ereğli Müzesi*-MS 4.-7. yy); Akkuş Koçak 2021, 133, Lev. 59, no. 588 (*Metropolis*); Whitehouse 2003, 29-30, no. 915-918 (*Corning Museum*-MS 3.-5. ve 5.-7. yy); Canav 1985, 91, no. 149-150 (*Şişecam Koleksiyonu*); Lafli 2009, 163, Fig. 7 (*Harianoupolis*-yazıtında *Theodorou* yazmaktadır.); Schibille *et. al.* 2016, 3, Fig. 1 (*British Museum*-BM 1980, 0611.52); Entwistle 1994, 899, no. 86-87 (86 No.lu örnek üzerindeki yazıtta *Flavius Gerontius*, 87 no.lu örnekte ise *Flavius Zimarchos* yazmaktadır. *British Museum* koleksiyonundaki bu örneklerin geliş yeri *Constantinapolis* olarak belirtilmiştir.-MS 6. yy)





**Figür 65.** 506 no.lu ağırlık

Laodikeia Kilisesi'nde ve olasılıkla yine kilise ile bağlantılı olması gereken Tapınak A Doğu Sokağı buluntusu üst yüzü büst kabartmalı ağırlık örnekleri buluntu-sektör ilişkisi bağlamında önemlidir. Geç İmparatorluk Dönemi ile birlikte, kentin önde gelen memurlarına, valilerine ve din adamlarına ticari ve ekonomik alanlarda verilen yetkiler ve ağırlıkların “*her şehrin en kutsal kilisesinde saklanması*” politikası ile söz konusu buluntuların konumu arasında ilişkili olmalıdır<sup>1109</sup>. Bu bağlamda Laodikeialı'lar ağırlıklar üzerinde yer alan büst betimlemeleri ile yürüttükleri bu faaliyetlerde din ve imparatorluk merkezine bağlılıklarını vurgulamış olmalıdırlar.

Antik dünyanın ve Phrygia Bölgesi'nin en önemli ticari merkezlerinden biri olan kent içerisinde cam ağırlık örnekleri henüz az sayıda olsa da özellikle ana caddeler üzerinde yer alan dükkan sıralarının mekan içlerinde yapılacak çalışmalarla bu sayının artacağı düşünülmektedir.

### **3.5.5. Tanımlanamayan Parçalar (Lev. 69, No. 507-508)**

Formlarına dair kesin bir yorumda bulunulamayan **507** ve **508** no.lu iki parça bu başlık altında değerlendirilmiştir. **507** no.lu parçanın ağız kenarı dışa katlanmış ve katlamanın ardından genişçe dışa çekilmiştir. Bu profil, ağız kenarından tutularak taşındığı fikrini verir. Gövdesi ise olasılıkla küresel ya da sığ biçimlidir. Benzer bir buluntu Yunanistan *Eretie*'de bulunmuş ve kesin olmamakla birlikte sofraya kapları ile

<sup>1109</sup> Entwistle 1994, 15. İmparator Justinyen, eşya ağırlıklarının *praetorian prefectlerin*, sikke ağırlık birimlerinin ise *sacrarum largitionumların* sorumluluğunda olduğunu belirtmiştir (Kürkman 2003, 36).

ilişkilendirilmiştir<sup>1110</sup>. Laodikeia Kilisesi buluntusu bu parçanın katman verilerinde ise tarihlendirmeye yardımcı bir unsur bulunmamıştır.

508 no.lu kulp, kap gövdesi ile bütün olarak şekillendirilmiştir (**Figür 66**). Ortasına ise elips biçimli bir parmak deliği açılmıştır. Bu kulp dik bir açı ile durabileceği gibi yatay bir şekilde de yerleştirilmiş olabilir. Kulptan gövdeye geçişte ise kazıma çizgiler ile yapılmış bir hat görülür. Koyu mavi renkteki Nymphaeum Batı Sokak buluntusu bu parçanın bir benzeri tespit edilememiş olmakla birlikte parçanın katman verileri MS 4. yy'ın ikinci yarısı 5. yy'ın ikinci yarısına tarihlendirilmektedir.



**Figür 66.** 508 no.lu kulp ve kırık gövde parçası

### 3.6. Pencere Camları (Lev. 70-71, No. 509-518)

Camın kap formları dışında, mimari<sup>1111</sup> bir unsur olarak kullanılması ilk kez Julius-Cladius Dönemleri'ne rastlamakta olup üfleme tekniğinin keşfi ile pencere camı üretiminin eş zamanlı olduğu söylenmektedir<sup>1112</sup>.

Keşfin öncesinde pencere açıklıkları ince mermer levhalar, pişmiş toprak ve ahşaptan yapılan ızgaralar, bez, deri gibi birtakım malzemeler ile kapatılmaktaydı<sup>1113</sup>. Camın ışığı ve ısıyı geçiren saydam yapısını iyi bilen Romalı cam ustaları, yapılarıdaki pencere açıklıklarını camla kapatabilecekleri fikrini uygulamaya geçirmişlerdir.

<sup>1110</sup> Demierre Prikhodkine 2005, 61, Fig. 5.c.

<sup>1111</sup> Yarı değerli taşlara göre daha kolay işlenişi ve daha az maliyetli oluşu yanı sıra, estetik görünümü gibi avantajları barındıran cam, duvarlarda fayans kaplamaların yerine tercih edilmiş, ayrıca mozaiklerde tessera, *opus sectile* döşemelerde ve nadiren sütunların dışı kaplamasında bile kullanılmıştır. Grose 1989, 357.

<sup>1112</sup> Grose 1989, 241.

<sup>1113</sup> Baykan vd. 2008, 881.

Erken İmparatorluk Dönemi'nde pencere camları çoğunlukla kamusal yapılarda kullanılmış<sup>1114</sup>, sivil mimaride ise nadiren, üst sınıfa mensup kişilerin lüks villalarında karşılaşılmıştır<sup>1115</sup>. Pencere camına dair en iyi korunabilmiş örnekler ise MS 60'a ait *Herculaneum* ve *Pompei* buluntularıdır<sup>1116</sup>. İmparatorluğun batısında MS 1. yy'da kullanılan pencere camının<sup>1117</sup>, doğu topraklarında ise MS 4. yy'dan itibaren görüldüğü belirtilir<sup>1118</sup>. Söz konusu bu zaman farkına karşın, pencere camları önemli bir ticari ürün haline gelmiştir. *Diocletian Fiyat Fermanı*'nda pencere camları birinci ve ikinci kalite olarak sınıflandırılmış ve fiyatlandırılmıştır<sup>1119</sup>.

Levha biçimli pencere camlarının yapımında iki teknik uygulanmıştır. İlki eriyik haldeki cam hamurunun taş, ahşap ya da harçtan düz bir yüzeye dökülmesi esasına dayanır<sup>1120</sup>. Bu teknik ile üretilen camların bünyesinde yoğun yuvarlak hava kabarcıkları mevcuttur<sup>1121</sup>. Dökümden kaynaklı olarak bir yüzleri matken, diğer yüzleri parlaktır<sup>1122</sup>. Aynı zamanda pencere camlarının kenar profillerinde ustanın cam hamurunu pense ile çekip genişletmesinden kaynaklı izler görülür.

Levha biçimli camların üretiminde kullanılan diğer teknik ise silindir üfleme (*cylinder blown*) olarak adlandırılır<sup>1123</sup>. Bu teknik ile üretilen camların bünyesinde çok yoğun uzun hava kabarcıkları bulunurken<sup>1124</sup>, yüzeyleri döküm tekniğinde üretilmişlere kıyasla daha pürüzsüzdür. Foy-Fontaine ise her iki teknikte üretilmiş camların hava kabarcıklarının hemen hemen aynı biçimlerde olduğunu, bunun üretim tekniğini belirlemede çok doğru bir yol olmayacağını, MS 4. yy öncesinde üfleme tekniği ile üretilen pencere camlarının nadiren görüldüğünü belirtir<sup>1125</sup>. Ayrıca silindir üfleme ile

<sup>1114</sup> Gerek aydınlatma gerekse güneş ısısından yararlanmak için pencere camının keşfedildiği andan itibaren en yoğun kullanımına hamamlarda rastlanmaktadır. Grose 1989, 357-358; Fleming 1999, 30; Grose 2017, 203; Foy-Fontaine 2008, 408.

<sup>1115</sup> Grose 1989, 358 (*Faun Evi*, *Cornelius Rufus Evi*, *Diomedes'in Villası* gibi); Taştemür-Dinç 2018, 66.

<sup>1116</sup> Grose 1989, 358. *Pompei* pencere camları 50x70 cm ölçülerindedir (Baykan vd. 2008, 881).

<sup>1117</sup> Foy-Fontaine 2008, 408.

<sup>1118</sup> Harden 1939, 91, dn.1.

<sup>1119</sup> 1. kalite pencere camının fiyatı 8, 2. kalite ise 6 denarii olarak belirlenmiştir. Barag 2005, 184.

<sup>1120</sup> Düz bir satıh üzerine dökülen sıcak cam hamuru bir silindir yardımı ile düzleştirilir. Yapım teknikleri ayrıntıları için Bkz. Canav Özgümüş 2013, 16-17, Çiz. 16; Kanyak 2009, 27, Fig. 1; Bonn 1966, 44; Foy-Fontaine 2008, 409. En erken pencere camı üretim tekniği döküm tekniğidir (Bergman 1980, 18).

<sup>1121</sup> *Pompei*'de bulunan örneklerin aynı ölçülerde olması ise bir kalıp içerisine dökülerek de şekillendirildiğini gösterir. Baykan-Baykan 2012, 38-39.

<sup>1122</sup> Isings 1971, 95, Fig. 24, no. 200-322 (*Limburg*).

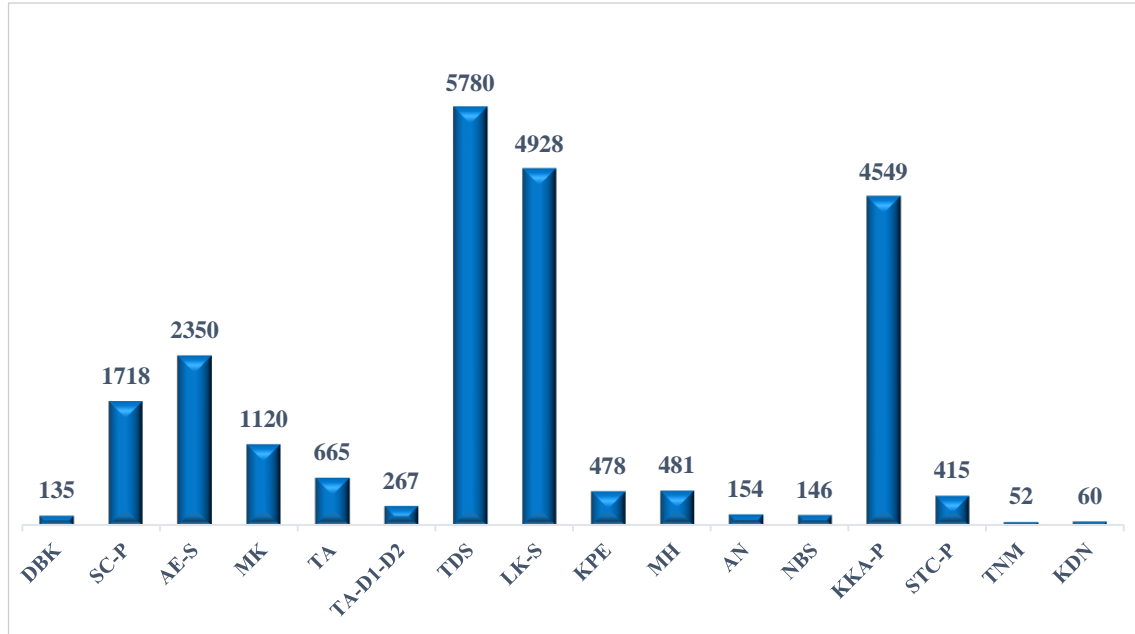
<sup>1123</sup> Tekniğin ayrıntıları için Bkz. Foy-Fontaine 2008, 430; Canav Özgümüş 2013, 16, Çiz. 15; Kanyak 2009, 39, Fig. 25.

<sup>1124</sup> Özgümüş-Kanyak 2010, 36; Bonn 1966, 42, Fig. 1; Foy 2000, 270-271, Fig. 21, no. 1-24 (*Beyrut*).

<sup>1125</sup> Foy-Fontaine 2008, 430.

üretilen pencere camları, döküm tekniğine oranla çok daha ince ve kalınlığı tüm yüzeylerinde eşittir<sup>1126</sup>.

Laodikeia’da 2003 yılından bu yana yapılan kazılarda cam buluntularına dair en yoğun veri 23 binin üzerinde parça sayısı ile pencere camlarına aittir.



**Grafik 31.** Pencere camlarının sektör dağılımı

Çoğunlukla döküm tekniği ile üretilmiş camların kenarları pencere pervazı içerisinde kalacağından dolayı kesilmediğinden çoğu örnekte girintili çıkıntılıdır. Bazılarında ise cam ustasının pens ile çekerek genişletmesine bağlı izler görülür. Bir yüzleri, diğer yüzlerinden genellikle daha mattır. Yine yüzeylerindeki taranmış gibi görünen çizgiler levhayı düzleştirmek için kullanılan alet izidir.

Bunun yanında bünyesinde uzun, verev uzanan hava kabarcıkları da bulunan pencere camları yoğunluktadır. Foy-Fontaine’nin yukarıda bahsedilen görüşü yanında, daha ince cidarları göz önüne alındığında da bu grubun silindir üfleme tekniği ile üretilmiş oldukları söylenebilir. Pencere camı buluntularından yalnızca bir örneğin ise kenarları katlanmış ve bastırılmıştır. Bu katlı kenar uygulamasının özellikle Orta Bizans Dönemi’nde yuvarlak pencere camlarında yaygın kullanıldığı görülür<sup>1127</sup>.

<sup>1126</sup> Bachmann 2008, 118.

<sup>1127</sup> Oral Çakmakçı 2013a, 153, dn. 13.

Geç Antik Çağ içerisindeki üretimlerde pencere camlarında daha ucuz ve pratik olmasından dolayı camın doğal rengi olan açık yeşil renk kullanılmış olup<sup>1128</sup> Laodikeia örneklerinin de büyük kısmında bu durum geçerlidir. Bunun yanında az sayıda açık mavi ve mavimsi yeşil renklerin de kullanıldığı görülürken, buluntuların tümü yarı opaktır.

Geç İmparatorluk Dönemi'nde pencere camlarının kamusal ve dini yapılarda yoğun olarak kullanıldığı, özellikle hamamlarda ve kiliselerde iç mekanların aydınlatılmasında önem taşıdığı görülür. Bu durumla ilişkili olarak Laodikeia'da da pencere camlarına dair en yoğun buluntu Tapınak A Doğu Sokağı'ndan gelir. Bu alanda bulunan pencere camlarının büyük kısmı Laodikeia Kilisesi'ne ait olup MS 494 depreminde sokak üzerine yıkılan enkaz içinden ele geçmiştir<sup>1129</sup>. Gün ışığından faydalanabilmek amacıyla yapının batı, kuzey ve güney duvarlarına pencereler yerleştirildiği bilinir. Ayrıca orta nefin, kubbeli çatının her iki tarafına yerleştirilmiş pencere camları ile aydınlatıldığı anlaşılmıştır<sup>1130</sup>.

Kilisenin batıya bakan narteks duvarında, Roma Dönemi'nden beri uygulanan bir teknik olan, üzeri pişmiş toprak tuğla kemer ile kapatılmış 1.50 m genişliğinde 6 adet dikdörtgen pencere açıklığı bulunur<sup>1131</sup>. Doğu-batı akslı uzanan vaftizhane koridorunda yapılan çalışmalarda ise, Kilise Kuzey Sokağı üzerine yıkılmış halde ele geçen yoğun miktarda pencere camı ile, ortalama 33 cm uzunluğunda, 5 cm genişliğinde, 7 cm yüksekliğinde pişmiş toprak tuğladan yapılmış cam çıtaları/pervazları ele geçmiştir<sup>1132</sup> (*Figür 67a-b*).

---

<sup>1128</sup> Antik Dönemde pencere camlarında şeffaf örnekler ise oldukça az görülmektedir. Bonn 1966, 45. Laodikeia'da şeffaf pencere camına rastlanmamıştır.

<sup>1129</sup> Şimşek 2015a, 32, Res. 18.

<sup>1130</sup> Şimşek 2015a, 31, Res. 16 (3D Çizim üzerinde Kilise'nin pencere camlarının olması gereken konumları görülebilmektedir.)

<sup>1131</sup> Söz konusu bu teknik, kiliselerde daha çok orta nefi aydınlatmak amacıyla uygulanmıştır. Olcay 1997, 120.

<sup>1132</sup> Şimşek 2015a, 52, Res.70-72.



**Figür 67a-b.** Laodikeia Kilisesi'nde bulunan pişmiş toprak pencere ıtalalarının *in-situ* ve tasnif durumu

Roma Dönemi'nde taş, ahşap ve nadiren günümüze kalabilen metal çerçevelere yerleştirilen pencere camları, yerleştirildikleri oyuk yuvalar içerisinde sızdırmazlığı sağlayabilmesi açısından birtakım malzemeler ile buldukları yuvaya sıkıştırılmaktaydı. Bunlar organik malzemeler (reçine, katran vb.) olabileceği gibi, bu işlem için bazen de harç kullanılmaktaydı<sup>1133</sup>. Laodikeia pencerelerinin büyük bölümü üzerinde görülebilen harç kalıntıları ise, kent içerisindeki kullanım şeklini net olarak tanımlamaktadır<sup>1134</sup>. Pişmiş toprak çıtaların ise Kilise kuzey duvarında görüldüğü gibi bazen devşirme olarak kullanılan sütunlar üzerine yerleştirilerek pencerelerin sabitlendiği anlaşılmıştır<sup>1135</sup> (**Figür 68a-b**). Kiliseye ait pencere camlarının bir bölümü büyük parçalar halinde ele geçmiş olmakla birlikte, duvar enkazı altında kalan bölümleri ise yoğun şekilde tahrip olmuştur.

<sup>1133</sup> Pencere camlarının çerçevelere sabitlenme yöntemleri konusundaki çeşitli arkeolojik kanıtlar için Bkz. Foy-Fontaine, 2008, 426-428.

<sup>1134</sup> Benzer uygulamalar için Bkz. Grose 2017, 203 (*Herculaneum*); Foy-Fontaine 2008, 426; Bachmann 2008, 119-120, Abb. 2, no. 5 (*Pergamon*); Isings 1971, 95, Fig. 24, no. 200-322 (*Limburg*).

<sup>1135</sup> Şimşek 2013b, 113; Şimşek 2015a. 52-53, Res. 68-69, 73. Benzer uygulamalar Rhöne Anse'deki hamam yapılarında da karşımıza çıkmaktadır (Foy-Fontaine 2008, 426).



**Figür 68a-b.** Üzerine pencere camı çıtaları yerleştirilen devşirme sütun ve *in-situ* durumda bulunmuş pencere cam ve çıta parçası

Kent içerisinde yapılan çalışmalarda, pencere camlarına ait bir diğer önemli veri Kuzey (Kutsal) Agora'nın Batı Portiği arka duvarında 2016 yılında yürütülen kazılarında ele geçmiştir. MS 494 depreminde çift sıra halinde doğuya doğru yıkılan traverten blokların hemen üzerinde, yıkıldığı şekliyle açığa çıkarılmış dört adet kemer kalıntısına rastlanmıştır. Kemer yıkıntılarının iç kısmında ise yoğun miktarda ve büyük boyutlarda pencere camları *in-situ* şekilde bulunmuştur<sup>1136</sup> (**Figür 69**). Bu pencereli kemer sisteminin Agora'nın batısında yer alan sokak üzerindeki bir konut ya da dükkana ait olduğu düşünülmektedir<sup>1137</sup>. Bunun yanında Kuzey (Kutsal) Agora'da bulunan pencere camlarının sayısal yoğunluğu da ana caddeye bakan güney portik içindeki dükkan sıraları ve yıkılan yapıların hafriyatları ile ilişkilendirilmelidir.

<sup>1136</sup> Şimşek 2017b, 369.

<sup>1137</sup> Benzer kemerli pencere uygulaması Pergamon'da da görülmektedir. Pergamon örnekleri ışığında kemerli pencerelerin dış bükey taraflarının kesilerek üretilmesi gerekliliği belirtilir Bunların Z yapısında kapı üstlerindeki kemerlerde kullanıldığı düşünülmektedir. Bachmann 2008, 120-121, Abb. 7-8.



**Figür 69.** KKA Batı Portik yıkıntıları arasındaki pencere camları

Bugüne kadar pencere camları üzerine yapılan çalışmalar çeşitli çalışmalar tespit edilebilen uzunluklarının ortalama 60-100 cm ve genişliklerinin 50-80 cm sahip olduğunu göstermiştir<sup>1138</sup>. Laodikeia buluntularında ise tespit edilebilen en uzun kenar parçaları 35 cm ile yaklaşık 40 cm ölçülerindedir. Ortalama bir pencere camının restitüsyon önerisi ölçüleri ise 70x60 cm civarındadır (**Figür 70**).



**Figür 70.** Pencere camı restitüsyonu

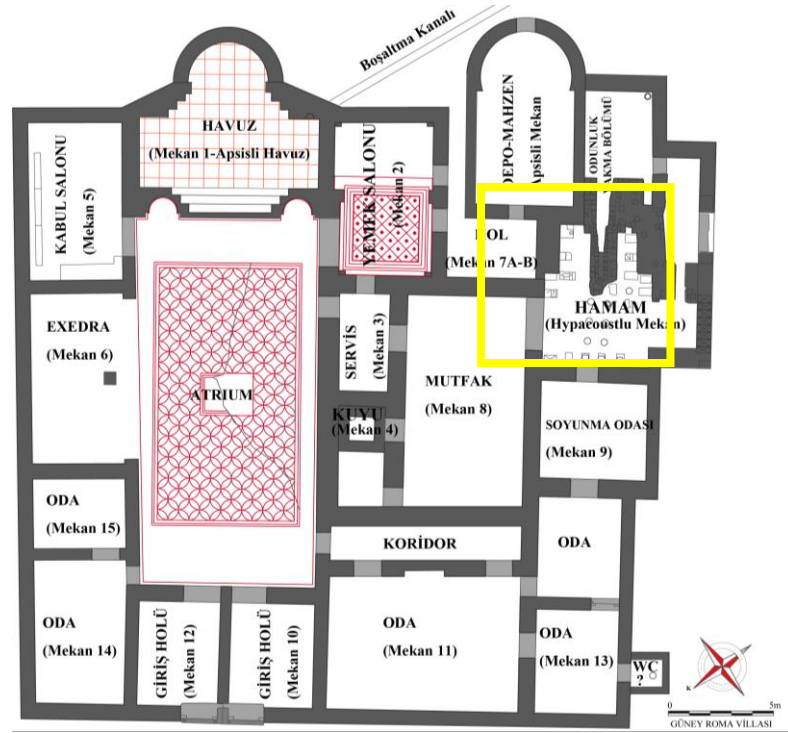
<sup>1138</sup> *British Museum*'da sergilenen *İtalya*'da bulunmuş tek parça pencere camı 30.5x53.5 cm ölçüleri ile oldukça büyük bir örneğe aittir (Grose 2017, 203). *Pompei ve Herculaneum* örnekleri de (70x100 ile 80x80 cm) en büyük cam gruplandırması arasındadır (Foy-Fontaine 2008, 413); Baykan vd. 2008, 881. *Pergamon*'da rekonstrüksiyonu yapılan bir levhanın kenar uzunluğu 60 cm olarak ölçülmüştür (Bachmann 2008, 120, Abb. 1). *Zeugma*'da Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilen A Evi buluntusu pencere camı 17x17 cm ölçülerindedir (Semiz 2021, 58, Lev. 11, no. 97-101).



### 3.7. Üretime Dair Kanıtlar

Geç Antik Çağ'da üretim yapan atölyelerin tespiti genellikle zordur. Bunlar küçük ölçekli ve çoğunlukla kentte var olan bir yapının içerisine konumlanmıştır. İkincil kullanımlı bu mekanlar, genellikle hali hazırda var olan ısı kaynaklarından dolayı hamamlardır<sup>1139</sup>. Bunun yanında camın geri dönüşümlü bir ürün olması da atölyeler içerisinde birikimini ve dolayısıyla tespit edilebilmesini önler<sup>1140</sup>. Özellikle günlük kullanıma yönelik cam üretimin gezici ustalar tarafından yapılmış olduğu düşünüldüğünde, çok sistemli atölyelerin varlığına ihtiyaç duyulmaması da doğaldır.

Laodikeia'da yürütülen çalışmalarda kent içerisinde Geç Antik Çağ'a dair cam üretimin mevcut olduğunu gösteren önemli somut veriler ele geçmiştir. Kentin güneybatısındaki Mozaikli Güney Roma Villası'nın batısında yer alan ve mimari izler doğrultusunda yapıya sonradan eklendiği anlaşılan hamamın, geç dönem kullanımında (MS 4.-5. yy) hypocaustlu bölümünün bir cam atölyesine dönüştürüldüğü görülmüştür.



Plan 5. MGV Plan üzerinde cam atölyesine dönüştürülen hamamın konumu

<sup>1139</sup> Metropolis Hamam-Palaestrası'nda son kullanım evresinde cam atölyesine dönüştürme görülür. Akkuş Koçak 2021, 5.

<sup>1140</sup> Fontaine-Foy 2007, 240-241. Söz konusu kırık camlar kent içerisinde bir üretim yoksa olasılıkla bir tüccar tarafından toplanır, tasniflenir ve yakın atölyelere ya da denizaşırı uzaklara bile gönderilirdi. Bass 1984, 67, Fig. 4 (Serçelimanı Batığı'nın kargosunda da tasniflenmiş kırık cam kargoları bulunmuştur.)



**Figür 71a-b.** MGV cam fırınlarının konumu (üst) ve künk sistemi

Tarımsal faaliyetlerin villaya dair izlerin büyük bölümünü neredeyse taban seviyesine kadar tahrip etmiş olması, alanda net verilerin saptanabilmesini kısmen zorlaştırmaktadır. Bunun yanında, hamamın güneydoğu duvarına yerleştirilmiş üç üretim fırının varlığı net olarak görülebilmektedir (*Figür 71a-b*). Cam üretimindeki ısı temini için ise mevcut hypocaustlu alt yapı sisteminin kullanıldığı anlaşılır. Yine üretim ile ilişkili duvar üzerinde yer alan su tekneleri ve kullanılan suyu doğu tarafa boşaltan künk sisteminin varlığı da net bir şekilde izlenebilmektedir<sup>1141</sup>.

Alan içerisindeki çalışmalarda bulunmuş ve sayıları yüzlerle ifade edilen cüruf ve frit parçaları ile, fırınlara ait olması gereken yüzeyleri eriyik cam ile kaplanmış kireçtaşından plakaların varlığı ise önemlidir<sup>1142</sup> (*Figür 72a-c*). Söz konusu büyük camsı boyutlu bu plakalar, üretim esnasında ısıyla birleşerek eriyen cam harmanının izleri olup fırın tabanı ya da fırının hemen bitişiğindeki düzleme ait olmalıdırlar.



*Figür 72a-c.* MGV mekanları içerisinde bulunmuş üretim artığı parçalar

<sup>1141</sup> Şimşek vd. 2011, 1074-175; Şimşek 2013a, 302.

<sup>1142</sup> Benzer örnekler için Bkz. Gençler 2009, 132, Res. 86 (*Elaiussa Sebaste*); Akkuş Koçak 2021, 143 (*Metropolis*); Semiz 2021, 96, Res. 19 (*Zeugma*).

Asopos Tepesi II’de alan içerisinde Hellenistik-Erken İmparatorluk Dönemi’ne ait II.-III. tabakalarda, bir maden ergitme ve seramik fırın ile üretim kalıntılarının yanında<sup>1143</sup>, cam cüruflarının da ele geçmiş olması, hali hazırda var olan bu fırınların cam üretimi için de kullanılmış olabileceğini düşündürür. Ancak kent içerisinde erken dönemlere ait cam üretimine dair kesin bir yorumda bulunabilmek henüz mümkün değildir. Söz konusu cüruflar, yerleşimin kent merkezine çekilmesi ile birlikte, alanın üretime yönelik iskan edildiği daha geç bir dönem ile ilişkilendirilebilir<sup>1144</sup>.

Septimius Severus Nympaheumu’nda bulunmuş ortalama 18 cm genişliğinde ve 5 cm kalınlığındaki yarı işlenmiş cam külçesi, üretim ile ilişkilendirilen bir diğer buluntudur. Koyu yeşil renkteki temiz yüzeyli bu plaka, kesin analiz sonuçları olmaksızın yapılacak yorum dahilinde kent içerisinde, özellikle kadehlerde görülen koyu yeşil renk camlar ile oldukça benzerlik taşımaktadır.

Üretim sırasında ortaya çıkan cam topakları, cam damlaları ve fritler de Laodikeia’da yerel üretime dair somut kanıtlar arasında yer alır. Özellikle DBK Güney Kule dışında yapılan çalışmalarda çok sayıda cam cürufu bulunmuştur. Erken dönemlerde yarattıkları hava kirliliği nedeniyle kent dışlarına yerleştirilen atölyelerin, Geç Antik Çağ’dan itibaren şehirlerin surla çevrili alanlarına konumlandırıldığı belirtilmektedir<sup>1145</sup>. Bu doğrultuda bir fırına ait kesin kanıtlar bulunamamış olsa da dolgu toprak dışında ele geçen üretim artıkları doğrultusunda söz konusu alanda küçük ölçekli bir üretimin varlığından söz edilebilir.

Kent içerisinde üretilmiş bir form olan kadehlere ait hatalı ayak ve ağız parçaları özellikle bazı sektörler içerisindeki çalışmalarda yoğun şekilde buluntu vermektedir. Kuzey (Kutsal) Agora içerisinde yer alan ve MS 494 depremi de dahil olmak üzere kentin yaşadığı yıkıcı depremler sonrasında hafriyat alanı olarak kullanılan güney kanadında sayıları yüzlerle ifade edilen kadeh ayakları ele geçmiştir. Bunlar çoğunlukla açık yeşil ya da açık mavimsi renkte olup seri üretimin de bir göstergesi durumundadır.

Stadyum yapısı yakınlarında açılan bir sondaj içerisinde, *Kadehler* başlığı altında ele alınan eklemeli kadeh tiplerinin yanı sıra, üretime dair birtakım veriler de yer almaktadır. Sondajda ele geçen hatalı üretim kadehler ile, üfleme sırasında katlanamadan

---

<sup>1143</sup> Şimşek 2013a, 72.

<sup>1144</sup> Duman 2010, 27-28.

<sup>1145</sup> Price 2009, 172, 174.

soğumuş kadeh ayağı da Geç Antik Çağ'a ait bu formun kent içerisinde üretildiğinin net bir göstergesidir.

Agora içerisindeki alanda kadehlerin yanında buluntu yoğunluğuna sahip bir diğer form ise silindirik boyunlu şişe grubudur. Yığınlar halinde bulunan şişe ağız-boyun parçaları, söz konusu alana hafriyatı yığılan bir atölye ya da satış birimi ile ilgili olmalıdır. Geri dönüştürülmek için toplanmış olması ise formlar üzerinde herhangi bir üretim hatası olmamasından ve ağız-boyun kısımlarının tam gövdelerinin kırık olarak bulunmasından kaynaklı çok da olası görünmemektedir. Geç Antik Çağ'ın en sık kullanılan örnekleri olan cam ipi bezemeli şişeler, günlük ihtiyacı karşılamak amacıyla kent içerisinde üretilmiş olmalıdır.

Geç Antik Çağ'ın en iyi tanınan aydınlatma elemanlarından olan çubuklu kandillere ait çok sayıda buluntu ve bunlardan bazılarının dip kısımlarında kesilmeden bırakılmış noble izleri formun kent içerisindeki üretiminin göstergesi durumundadır (*Figür 73*). Bunun yanında mimari aydınlatma ile ilişkili pencere camlarının da sayısal yoğunluğu da kent içerisindeki yerel bir üretimin varlığını gerekli kılar.



*Figür 73.* Noble izi kesilmeden bırakılmış çubuklu kandil örnekleri

## DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

### GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

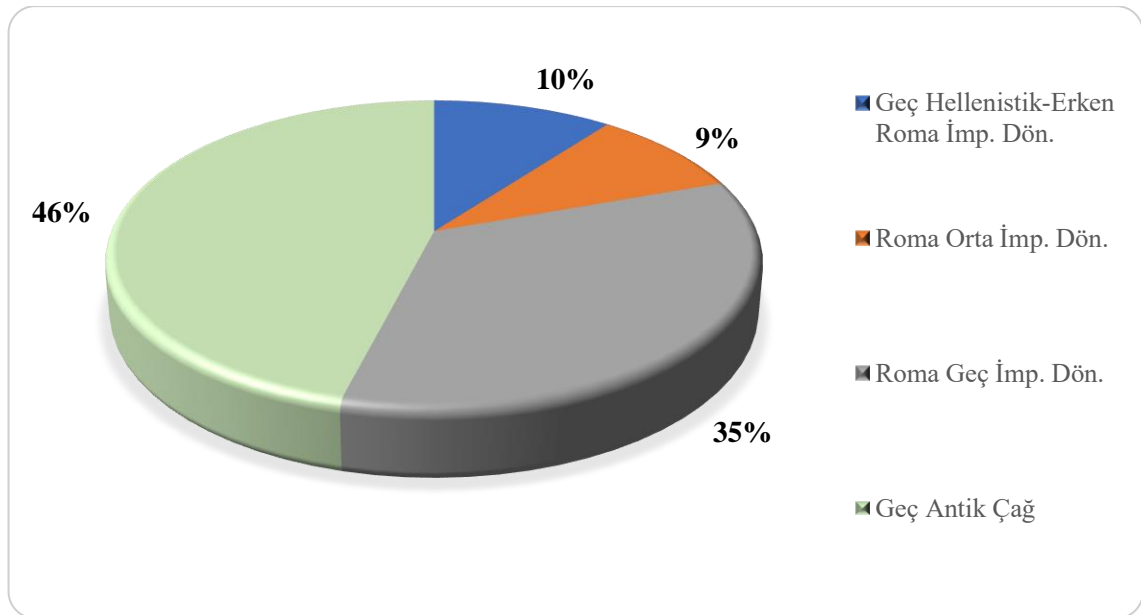
Antik yerleşimlerin kent kronolojisinin, yaşam ve inanç biçimlerinin, sosyo-ekonomik durumlarının en iyi şekilde anlaşılabilirdiği önemli üretim gruplarından birini oluşturan cam, sahip olduğu bu yeri günümüze kadar hiç kaybetmeden korumuştur. Kokuyu ve sıvıyı geçirmezliği ile son derece steril bir malzeme olan bu inorganik yapı, aynı zamanda şeffaflığı sayesinde her dönemde aydınlatmanın da vazgeçilmez bir parçası olmuştur. Yeterli ısı ile birlikte yumuşama özelliğinin getirdiği şekillendirme pratikliği yanında değerli bir taş gibi kesme çarkında bezenebilmesi ve renklendirilebilmesi de antik dönem sanatçılarının her süreçte ilgisini çekmiştir. Keşfedildiği MÖ 3. binden itibaren soylu sınıfa hitap eden cam kaplar, üfleme tekniğinin keşfi ile birlikte üretiminin kolaylaşmasıyla, her kesimden bireyin sahip olacağı ve alabileceği bir ürün haline gelir. Bu geniş yayılımı yanında geri dönüştürülebilir bir malzeme oluşu, kırılğan ve ortam koşullarına karşı dayanıksız yapısı nedeniyle antik dönem camcılığa dair veriler, diğer buluntu gruplarına kıyasla çok daha kısıtlıdır.

Phrygia'nın siyasi, ticari ve dini kimliği ile en önemli kentleri arasında yer alan Laodikeia'da, 2003 yılında başlayan kazı çalışmalarıyla birlikte antik dönem cam repertuarına katkı sağlayacak önemli veriler ele geçmiştir. Buluntu grafiği camın kentin bir *polis* olarak kurulduğu Hellenistik Dönem'den itibaren tanındığını, terk edildiği MS 7. yy'a kadar yaygın ve kesintisiz bir şekilde kullanıldığını göstermiştir. Laodikeia cam ürünleri üretim ve süsleme tekniklerinin yanında, form tiplerine dair kapsamlı bir çeşitliliği de barındırmaktadır.

Çalışma kapsamında 27.763 parça üzerinde tipolojik değerlendirme yapılmış olup bu sayının çoğunluğu olan 23.300 adedini pencere camlarını oluşturmaktadır. Bunun yanında ait oldukları formların belirlenebildiği 4.463 parçanın tamamı sektörler başlığı altında yer alan tipolojik ve dönemsel grafikler içerisinde istatistik olarak değerlendirilmiştir. Bu aşamada çizim ve kataloğu tamamlanan 1.144 parça içerisinden kentin cam repertuarını en iyi şekilde sunan, aynı zamanda tipolojik açıdan benzer formların tekrarını da engelleyecek şekilde seçilen 520 parça buluntu tez kapsamında ele alınmıştır. Söz konusu parçaların üretim tekniği, kökenleri ve coğrafi dağılımları

değerlendirilirken buldukları katman verileri de dikkate alınarak kent içerisindeki kullanım süreçleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Geç Hellenistik-Erken İmparatorluk Dönemi'ne ait buluntular içerisinde küçük gövde parçaları ile temsil edilen iç kalıp teknikli örneklerin yanında çoğunlukla kase formlarının kalıba döküm tekniği ile üretilmiş oldukları görülür. Üfleme tekniğinin keşfi ile bağlantılı olarak MS 1. yy ile birlikte form sayısında ve çeşitliliğinde belirgin bir artış gözlenirken, kalıba döküm tekniği birkaç örnek dışında yavaş yavaş terk edilmeye başlar. Devamındaki dönemler içerisinde de ürün profilinin neredeyse tamamen üfleme tekniği ile üretilmiş olduğu anlaşılır.



**Grafik 32.** Laodikeia cam buluntularının dönemsel dağılımı

Cam formların dönem içerisindeki üretim teknikleri yanında renk dağılımları da birtakım farklılıklar barındırmaktadır. İç kalıp tekniğinin koyu mavi üzerine açık renk cam iplikleri ile yapılan süslemeleri dışında, Geç Hellenistik-Erken İmparatorluk Dönemi içerisinde kahverengimsi sarı, kobalt mavi, mor ve açık pembe gibi canlı renklerin moda olduğu görülür. Erken dönemin üfleme tekniği ile üretilmiş olan ürünlerinde ise genellikle açık mavimsi yeşil renk cam kullanılmıştır. Orta İmparatorluk Dönemi'nde az sayıda örneği tespit edilen kahverengimsi sarı yanında hakim renk şeffafa yakın açık yeşil yanında, sarımsı yeşildir. Geç İmparatorluk Dönemi ve Geç Antik Çağ içerisinde ekonomik koşullar ve üretimde sağladığı pratiklik ile ilişkili olarak çoğunlukla açık yeşil

ve koyu yeşil renk tercih edilmiştir. Bunun yanında az sayıda kadeh, kulplu kandil ve ağırlıklar üzerinde kobalt mavi renk ile karşılaşılr.

*Geç Hellenistik-Erken İmparatorluk Dönemi'ne* ait toplam 43 parça cam buluntu tez kapsamında değerlendirilmiştir (No. 1-43). Bunlar çoğunlukla küçük parçalar halinde bulunabilmiş örnekler ile temsil edilir. Bunun yanında döneme dair başlıca üretim tekniklerinin çeşitliliğini göstermesi açısından söz konusu bu parçalar önemli veriler sunar. Dönem içerisindeki kap formları genel olarak sofr ve sunum işlevli (kase, tabak, sürahiler, bardaklar gibi) örneklerden oluşmakla birlikte, gömü ritüelleri ile ilişkili (unguentarium) az sayıda form da yer alır. Elbette bu oran tez kapsamında değerlendirilen örnekler ile bağlantılı olup kent in nekropol buluntularında bu sayı çok daha fazladır.

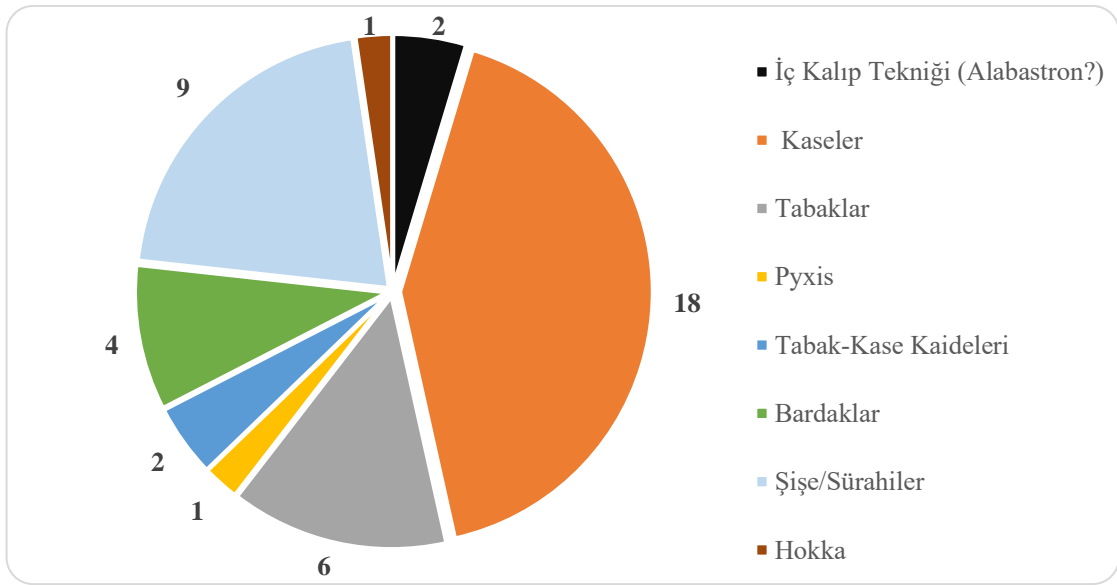
Geç Hellenistik Dönem'e tarihlendirilen iç kalıp tekniği ile üretilmiş alabastron parçaları repertuar içerisinde şimdiye kadar tespit edilen en erken cam buluntulardır. Aynı dönem içerisinde kullanılmış kalıba döküm tekniği ile üretilen formlar ise Erken İmparatorluk Dönem'e uzanan bir çeşitliliği barındırır. Yüzgeçli kaseler, yatay yivli kaseler, mozaik tekniği ile üretilmiş kaide gibi örneklerin yanında kaburgalı ve çizgisel bezemeli kaseler ile *pyxis* olarak değerlendirilen bir ağız parçası söz konusu bu çeşitliliğin örnekleri arasında yer alır.

Yukarıda da bahsedildiği gibi dönemin başında iç kalıp ve kalıba döküm teknikleri ile üretildiği görülen formlar, MS 1. yy'dan itibaren yerini üfleme tekniği ile üretilmiş örneklere bırakır. Bu grup içerisinde tabak, kase (*zarte rippenschalen*), bardak ve yaka ağızlı şişe/sürahiler gibi sofr ve sunum kaplarının yer aldığı görülürken, repertuar içerisinde yer alan ve hokka/*inkwell* olarak değerlendirilen dip parçası ise henüz tek örnekle temsil edilmektedir. Kalıba üfleme tekniğinin tipik formlarından olan prizmatik gövdeli sürahilerin Erken İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilen iki örneği ise Asopos Tepesi II'de bulunmuştur. Söz konusu bu sürahilerin tabanları altında yer alan bezemelerin ise oldukça geniş bir coğrafyada neredeyse birebir şekilde uygulandığı çok sayıda örnek tespit edilmiştir.

Laodikeia'nın kuzeybatısında yer alan *Asopos Tepesi I-II*, cam repertuarına dair en erken buluntuların tespit edildiği sektör konumundadır. Alandaki Geç Hellenistik-Erken İmparatorluk Dönemi'ne ait iskan bu döneme ait buluntuların çoğunlukla burada bulunmuş olmasını da olağan kılar. Bunun yanında bir höyük yerleşmesi olması



dolayısıyla cam malzemenin daha az tahribata uğraması ve stratigrafik verilerin daha net yorumlanabilmesi tarihlendirme açısından da kolaylık sağlamaktadır. Yerleşim içerisindeki sektörlerde de erken döneme ait çeşitli buluntular ele geçmiştir. Bunlar yapıların ilk kullanım evresi (A Evi, Merkezi Kilise ya da DBK Kuleleri gibi) ya da alana taşınan dolgu/hafriyat toprağı ile ilişkilendirilmiş, bu durum buluntuların kontekst verileri ile değerlendirilmesi kapsamında zaman zaman sorun oluşturmuştur. Bu aşamada örneklerin tarihlendirilmesi çoğunlukla benzer tipolojik formlar kapsamında yapılabilmektedir.

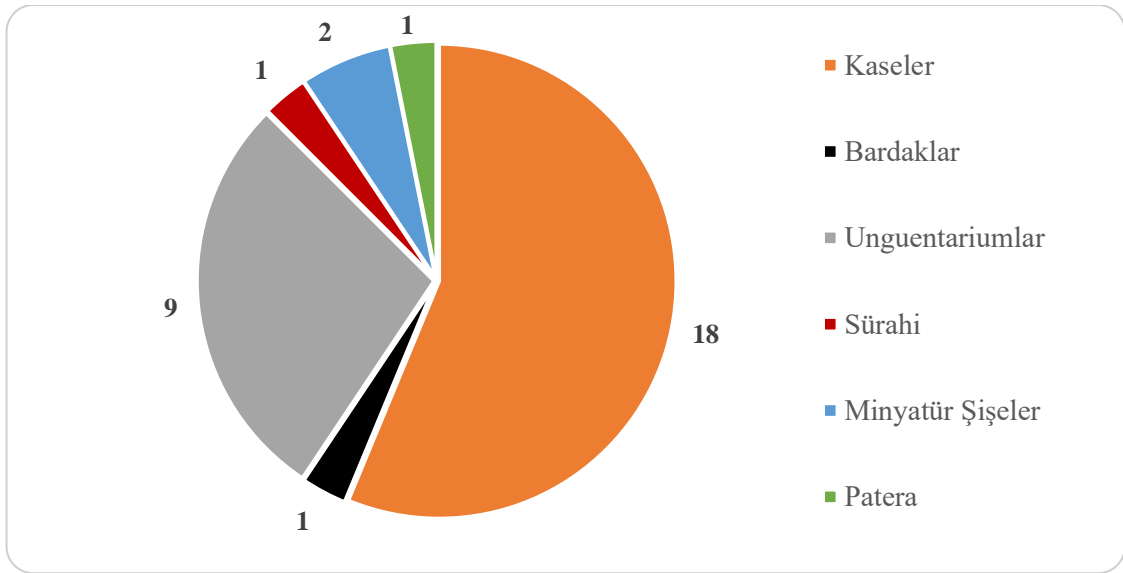


**Grafik 33.** Geç Hellenistik Dönem-Erken İmparatorluk Dönemi Formlarının tipolojik dağılımı

**Orta İmparatorluk Dönemi'ne** ait toplamda 32 parça cam buluntu ele geçmiştir (No. 44-75). Bu sayısal veri dönem içerisinde kentte daha çok pişmiş toprak formların kullanılmış olduğunu gösterir. Bunun yanında yoğunluk açısından Geç Hellenistik-Erken İmparatorluk Dönemi buluntularına kıyasla daha az örneğin bulunması ise ilginçtir. Parçaların ise az sayıda Asopos Tepesi ile Nekropol örneği yanında daha çok dolgu toprak ya da hafriyat yığını içerisinde ele geçtiği görülür. Bu aşamada kesin bir yorumdan kaçınılarak söz konusu bu alanlardaki buluntuların tabakalar içerisinde bir şekilde korunageldiği, çoğunluğun ise sonraki süreçte kent ya da bölge içerisindeki atölyelerde eritilerek yeniden kullanıldığı söylenebilir. Hafriyat yığınları içerisindeki buluntular ise kentin MS 3. yy'da yaşadığı deprem sonucu hasar gören yapılar ile bağlantılı olmalıdır.

Dönem içerisinde yer alan formların tipolojisine bakıldığında sofrasunum kullanımına ilişkin çeşitli tiplerdeki kaselerin yanında az sayıda bardak ve sürahi ile

karşılaşılır. Dönemin tanınan ürünlerinden olan kesme bezemeli formlara ait örneklerin, buluntuların sayısal dağılımı açısından değerlendirildiğinde belirgin bir yoğunluğa sahip olduğu görülmüştür. Bunlar kent içerisinde çoğunlukla kaselere ait tam profil veren parçalar olması yanında bardak formu ile de temsil edilir. Yine döneme dair bilinen form gruplarından olan şamdan biçimli unguentariumların yalnızca gömü geleneği ile bağlantılı kullanılmadığı A Evi'nde soğutma kuyusunun hemen yakınında bulunan örneklerle de desteklenmiştir. Bu şişeler olasılıkla şarap sunumu/depolaması amacıyla kullanılmış olmalıdır. Asopos Tepesi II'de bulunmuş ve geometrik biçimli ip bordür bezemeli bir kase ise Laodikeia repertuarında tek örnek olması yanında genel cam tipolojisi içerisinde de benzerine az rastlanan bir buluntu durumundadır.



**Grafik 34.** Orta İmparatorluk Dönemi'ne ait formların sayısal dağılımı

Erken dönem buluntularında özellikle dolgu toprak alanlarında çoğu kez sorun teşkil eden stratigrafik veriler, Geç İmparatorluk Dönemi ile Geç Antik Çağ'a ait cam gruplarında daha kesin tarihlendirmeyi mümkün kılar. Laodikeia cam repertuarı içerisindeki buluntuların büyük bölümü de sözü edilen bu iki döneme aittir.

**Geç İmparatorluk Dönemi** kent içerisinde cam buluntulara dair en yoğun veri ile karşılaşılan ikinci dönemdir. Bu döneme ait toplam 181 parça cam buluntu değerlendirmeye alınmıştır (No. 76-256). Formların sofraya kullanımı ile ilişkili tabak, kase ve şişe gibi yoğun buluntu veren gruplara ait olduğu görülür. Dönemin tipik formları olan yuvarlatılmış ağızlı, sıg gövdeli, dışa katlanmış ağız kenarlı tabak ve kaselerin yanında katlama profilli örneklerin sayısal yoğunluğu da dikkat çeker. Bu formun ağız kenarından

çift katlama ile yapılmış örneklerinden bazıları ise modioluslar ile ilişkilendirilmişlerdir. Ölçüm işlevli bu formun, parçaların bir kısmının bulunduğu ana akslar üzerindeki portiklerin gerisinde yer alan dükkanlarda satış amaçlı kullanılmış olabilmesi mümkündür. Katlama profilli grup içerisindeki bazı istisnalar dışında, tabak ve kase gruplarına dair en yoğun veriler domestik kullanım ile ilişkili olarak A Evi ve Mozaikli Güney Roma Villası'ndan gelmektedir. Doğu Bizans Kuleleri içerisindeki dolgu toprak ve Kuzey (Kutsal) Agora merkezindeki hafriyat alanından da ele geçen örneklerin sayısal yoğunluğa sahip olduğu görülür. Bu durum alanlar içerisine yığılan yapı enkazları ile bağlantılıdır.

Döneme dair buluntu yoğunluğu sofrta kapları sonrasında sunum ve depolama işlevli formlara aittir. Geç İmparatorluk Dönemi'nde ortaya çıkmış kavanozlar ise bunların arasında en fazla sayıda örnek veren gruptur. Günlük kullanım ile ilişkili bezemesiz üretilen kavanozların az sayıdaki örneği üzerinde optik üfleme tekniği ve basit süsleme unsurlarının da kullanıldığı görülür (*Bkz. BN buluntusu No. 160*). Bu grup ise daha çok kişisel kozmetik kapları olarak değerlendirilmelidir.

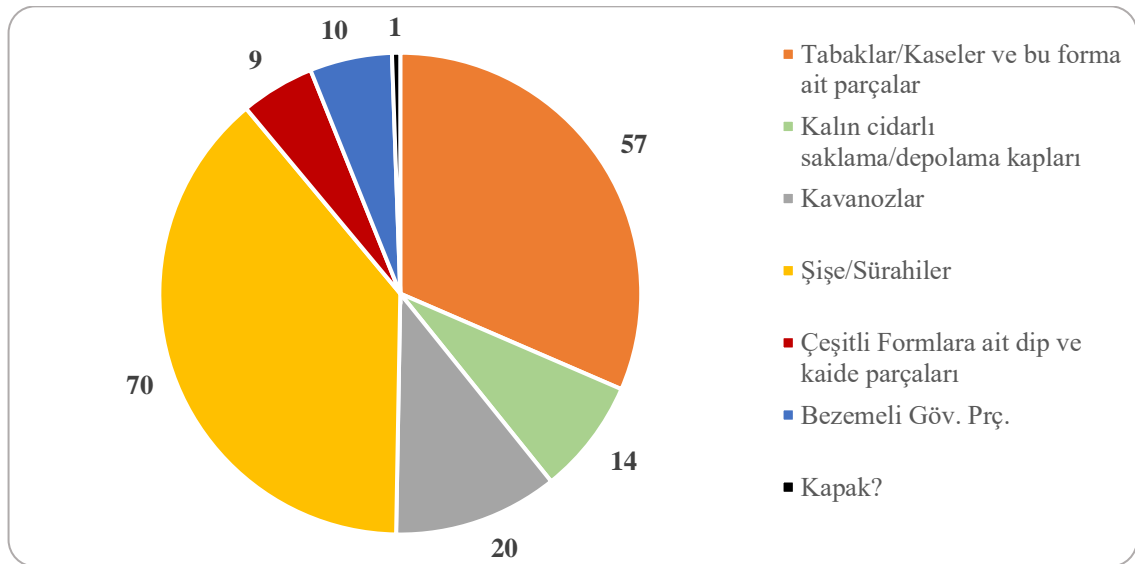
Tipolojik özellikleri doğrultusunda kase ya da şişe formlarına ait olan bir grup cam buluntu ise kalın cidarları ve koyu yeşil renkleri ile ayrı bir başlık altında değerlendirilmiştir. Söz konusu bu hacimsel yapıları ise olasılıkla içlerindeki ürünü ışık ve ısıdan korumak amacı ile tasarlanmış olmalıdır. Stadyum Caddesi Portik gerilerindeki dükkan sıraları ve Agora içerisinde bir atölyeye ait olduğunu düşünülen hafriyat yığını içerisinde bulunan formların satış birimlerindeki bu mekanlar ile ilişkili depolama/saklama amaçlı kullanılmış olabileceği düşünülmüştür.

İlk örnekleri Geç İmparatorluk Dönemi içerisinde görülmeye başlanan ve kullanımları uzun süre devam eden huni ağızlı şişe/sürahiler de kent içerisinde en yoğun kullanılan formlar arasında yer alır. Grubun ince cidarlı şişe formları içki sunumunda tercih edilirken, kalın cidarlı, silindirik gövdeli ve tek kulplu sürahi çeşitleri daha çok depolama ya da ticari ürünlerin sevkiyatı için kullanılmış olmalıdır. Kalıba üfleme tekniğinin yanı sıra, serbest üfleme tekniği ile de üretilmiş prizmatik gövdeli şişe/sürahilerin bu dönem içerisindeki örnekleri de aynı amaca hizmet etmiştir.

Serpme şişeleri ve emzikli şişe/sürahilerin kısıtlı sayıdaki örnekleri ise bu formların kent içerisinde kullanımlarının çok da tercih edilmediğini gösterir. Olasılıkla

bu formların parfüm ve yağdanlık gibi işlevleri minyatür unguentariumlar ve huni ağızlı şişeler ile sağlanmış olmalıdır.

Geç İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilen formların büyük bölümü serbest üfleme tekniği ile üretilmiş olup kalıba üfleme tekniği ise az sayıda tabak, prizmatik gövdeli şişe/sürahiler ve serpmiş şişeleri üzerinde karşımıza çıkar. Dönem formları genellikle bezemesiz ya da cam ipi, optik üfleme, siğil ya da yüzgeç biçimli çıkıntılar gibi basit süsleme teknikleri ile bezenmiş olup kesme bezemelerin alışlagelmiş çizgisel ve geometrik kompozisyonlu örnekleri çoğunlukla silindirik gövdeli sürahilerde ve tabak tondolarında kullanılmıştır. Boyama ile yapılmış çizgisel bezemeye sahip az sayıda örnek de repertuar içerisinde yer alır.



**Grafik 35.** Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilen formların sayısal dağılımı

**Geç Antik Çağ**, kent içerisinde cam buluntu yoğunluğunun en yüksek orana sahip olduğu dönemdir. Bu durumda elbette kent içerisinde varlığı somut kanıtlarla tespit edilen yerel atölye/atölyelerin etkisi olmalıdır. Bu döneme ait toplamda 203 parça buluntu değerlendirilmiştir (No. 257-459). Sofra kullanımı ile ilişkili formların bir önceki dönemin tekrarı şeklinde devam ettiği görülürken daha çok derin ya da sığ gövdeli kaselere ait parçalar tespit edilmiştir. Bunların büyük bölümünü ise aynı zamanda kandil olarak da kullanılmış olabilmesi mümkün olan işlenmemiş ağızlı formlar oluşturur. Derin ya da sığ gövde ve konveks dip yapısıyla tanınan işlenmemiş ağızlı formların kent içerisindeki örneklerinin neredeyse tümü Laodikeia Kilisesi'ndeki çalışmaların yanı sıra, Doğu Bizans Kuleleri ve Kuzey (Kutsal) Agora içerisindeki dolgu toprak içerisinde ele

geçmiştir. Bu durumda formun kent içerisinde domestik bir kullanıma sahip olmadığı yorumu kesin olmamakla birlikte yapılabilir. Bu durum, formun kase tipolojisine dahil edilmesinin yanında form yapısı göz önüne alındığında kandil olarak da kullanılmış olabileceği fikrini güçlendirmektedir. Bu aşamada tıpkı kadehler gibi birden fazla amaca hizmet eden bir kullanımdan bahsedilebilir.

Kentte Hıristiyanlığın en önemli mabetlerinden biri olan Laodikeia Kilisesi'nin bulunmasının yanında Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait yapıların geç dönem içerisinde bir bölümünün ya da tamamının kiliseye dönüştürüldüğü görülür. Yeni din anlayışı ile birlikte değişen gömü gelenekleri yanında, sosyo-ekonomik yapı, ışığa litürjik anlamlar yüklenmesi ve elbette camın ışığı en iyi geçiren malzeme olması Geç Antik Çağ içerisinde cam ürünlerin profillerini etkileyen en önemli unsurları oluşturmuştur. Bu süreçte sektörler içerisinde en yoğun karşılaşılan formun kandillere ait olması da şaşırtıcı değildir.

Sayısal dağılım çubuklu kandillerin kent içerisinde en sık tercih edilen kandil tipi olduğunu gösterirken formun çoklu kandil taşıyıcıları (polykandilion) ile kullanılmış olması da buluntu yoğunluğunu etkilemiş olmalıdır. Çubuklu kandilleri sırasıyla kulplu, düğme dipli ve konik kandiller takip eder. Söz konusu bu kandil formlarına dair örneklerin çoğunlukla Kuzey (Kutsal) Agora hafriyat alanı ile Laodikeia Kilisesi, Merkezi Kilise ve ana akslardaki portikler üzerinde bulunduğu görülür. Konut yapılarında ise az sayıda buluntu ele geçmiştir. Bu bağlamda özellikle polykandilionlar ile kullanılan kandil tiplerinin kamusal yapılar ya da daha geniş alanları aydınlatmada kullanıldığını söylemek mümkündür. Çalışmalarda bulunan kandil kullanımı ile ilişkili haç biçimli askılı üç kollu zincirler ile polykandilion örnekleri kent içerisinde aydınlatma elemanlarının kullanımına dair önemli buluntular arasında yer alır.

Bunun yanında hem içki bardağı hem de kandil olarak kullanıldığı bilinen kadehlerin Geç Antik Çağ'ın kent içerisinde en çok buluntuya sahip form olması ve bazı alanlarda metal fitil tutucuları ile birlikte bulunması da söz konusu iki işlevine dair kullanımlarını destekler niteliktedir. Buluntuların kutsal alanların yanında A Evi'nde de yoğunluk göstermiş olması kolay taşınabilen bir kandil işlevinin domestik yapılarda tercih edilmiş olabileceğini düşündürür. Ayrıca çok sayıda bardak formuna ait ağız ve kaide parçaları içme işlevli formların yalnızca kadehler ile sınırlı olmadığını da kanıtıdır.

Dönem içerisinde kullanılan şişe ve sürahi formlarında ise silindirik boyunlu şişelerin ön plana çıktığı görülür. Bunların bir kısmı cam ipi ya da optik üfleme ile

yapılmış basit uygulamalar ile bezeme yönünden çeşitlendirilmiştir. Sayısal yoğunluğu dikkate alındığında forma dair kent içerisinde yerel üretimin varlığı söz konusu olup özellikle Kuzey (Kutsal) Agora hafriyat alanında toplu halde bulunmuş bu gruba ait parçalar bir atölye ya da satış alanının yıkıntısı ile ilgili olmalıdır.

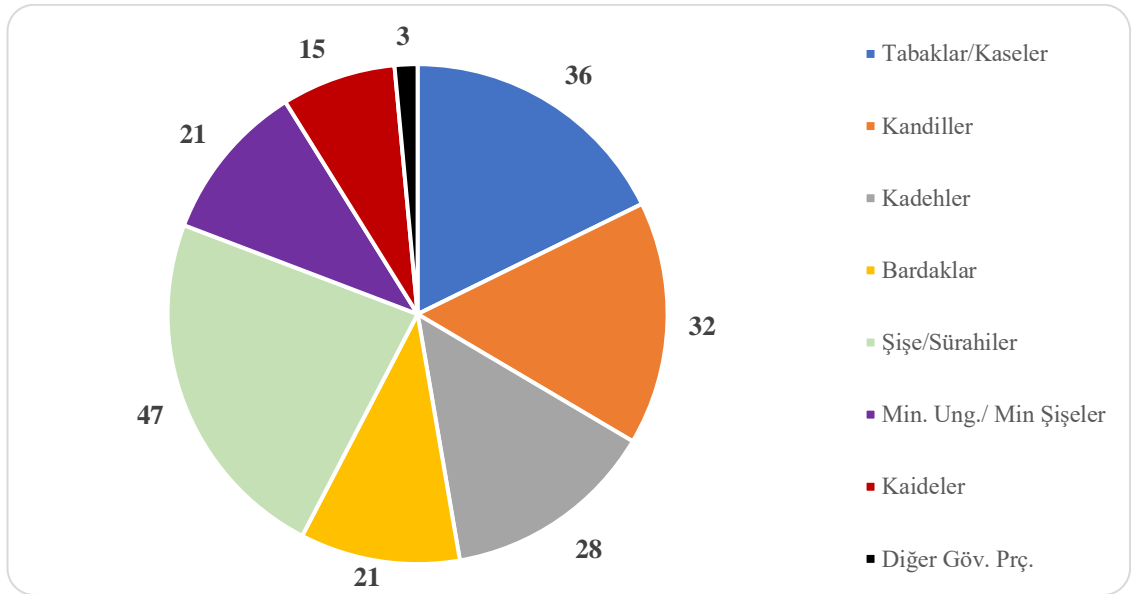
Günlük kullanım ile bağlantılı üretilen şişe ve sürahi örneklerinin yanında yeni dinin etkisi bu formlar üzerinde de görülebilir. Çokgen gövde biçimine sahip sürahilerin genel tipolojilerinde görülen Yahudilik ve Hıristiyanlık ile ilişkili dini sembollerin Laodikeia örneklerinde olup olmadığı parça bütünlüğü açısından kesin olarak bilinmese de formun kutsal su taşıma amacına hizmet etmiş olduğu genel işlev tanımı ile bağlantılı olarak söylenebilir. Minyatür unguentarium ve şişeciklerin de Geç Antik Çağ örnekleri yine aynı amaca hizmet ediyor olmalıdır. Bunun yanında oldukça küçük hazneli ve yassı gövdeli minyatür unguentariumlar, kentte üretildiği bilinen *Phrygia tozu* ile bağlantılı olarak ilaç şişesi olarak tanımlanabilir. Söz konusu bu formlar ve buluntu yoğunlukları İncil’de Laodikeia’ya gönderilen mektuplarda sözü edilen göz merhemi ile ilgili bilgileri de destekler niteliktedir. Cam tipolojisinde MS 1.-2. yy ile özdeşleşen karıştırma çubuklarının ise kontekst veriler ve çoğunlukla unguentarium formları ile birlikte kullanılmış olmasından dolayı geç dönemde de varlığını sürdürdüğü düşünülür.

Geç Antik Çağ’ın sonlarında kentte yaşanan Sasani akınlarının etkisi bazı cam buluntular üzerinde de kendini gösterir. Özellikle kase ve şişe formları üzerinde uygulanmış kare/dikdörtgen biçimli çıkıntılar ve siğil bezeme uygulamaları Sasani cam sanatının en sevilen kompozisyonları arasında yer alır. Sasani etkisindeki bu ürünlerin kent içerisinde üretilmiş olması ise buluntu yoğunluğu açısından çok da mümkün görünmemekte, daha çok ticaret ile bağlantılı olarak tanındıkları düşünülür.

Laodikeia’da Geç Antik Çağ’a ait en yoğun buluntu grubunu ise pencere camları oluşturur. Özellikle kentin önemli kamusal ve dini yapılarında ele geçen buluntular mimari aydınlatmada kandillerin yanında pencere camının önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Tapınak A Doğu Sokağı ve Laodikeia Kilisesi ile bağlantılı ara sokaklar üzerinde bulunmuş ve sayısı binlerle ifade edilen pencere camı parçaları ile bunların kullanımına ve sabitlenmesine dair *in-situ* buluntular kilisenin aydınlatma düzeni hakkında önemli bilgiler sağlar. Söz konusu veriler Geç Antik Çağ’da kent içerisinde pencere camına ilişkin bir üretimin olduğunu düşündürmektedir.

Kentin siyasi ve ekonomik gücünün iyice zayıfladığı MS 6.-7. yy'da cam buluntular neredeyse yok olma noktasına gelmiştir. İşlenmemiş ağızlı kaselerin geç dönem temsilcileri ve lentoid gövdeli minyatür şişe ise kısıtlı üretimin son örnekleri arasında yer alır. Az sayıdaki kap formlarının yanında cam ağırlıkların ticari faaliyetler üzerindeki dinin etkisini göstermesi açısından önemli ağırlık grupları da ele geçmiştir.

Erken dönemlerden itibaren çeşitli tekniklerde üretilmiş kap formları yanında cam, kent içerisinde takı sanatında da çeşitli örneklere sahiptir. Erken İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilen Eros figürlü pendant ve camdan yapılmış boncuklar, Geç Antik Çağ'ın yaygın yüzük ve bilezik formları ile propaganda amaçlı üretilen yüzük taşları da kent repertuarı içerisinde yer alır. Bunun yanında cam bilezik ve yüzüklerin gömü gelenekleri ile ilişkilendirilen mezar buluntularının, sektörler içerisinde ele geçmiş örneklere kıyasla daha düşük orana sahip olduğu görülür. Bu durum Hıristiyanlıkla birlikte değişen inanç ve gömü gelenekleriyle ilgili olmalıdır. Oyun tablaları ve çizimleri yakınlarında bulunmuş disk biçimli cam objeler de bunlara dair yapılan *oyun taşı* tanımlamasını güçlendirmektedir.



**Grafik 36.** Geç Antik Çağ'a tarihlendirilen formların sayısal dağılımı

### ***İthal Formlar***

Laodikeia'nın en erken buluntularını oluşturan iç kalıp teknikli üretimler (*No. 1-2*), kent içerisinde, bölge genelinde ve Anadolu bağlamında henüz bu tekniğe dair bir üretimin tespit edilememiş olmasından dolayı bu üretimlerin ithal olarak değerlendirilmesi daha uygun görülmektedir.

Tipolojik özellikleri doğrultusunda *Akdeniz Grubu 3* sınıflandırmasına dahil edilen parçaların üretim yeri olarak *Kıbrıs* atölyeleri başta olmak üzere, *Ege* ve *Karadeniz* ön plana çıkmaktadır. Kent içerisinde Geç Hellenistik-Erken İmparatorluk Dönemi seramik verileri çoğunlukla *Kıbrıs (Paphos)* üretimleri ile ilişkilendirilmiştir<sup>1146</sup>. Bunun yanında bu döneme ait pişmiş toprak buluntularda ise güçlü bir *Attik* üslup ve bağlantılı atölyelerin etkisinin varlığı da tespit edilmiştir<sup>1147</sup>. Aynı zamanda Laodikeia'nın erken dönemlerden itibaren *Adalar* ile sıkı bir ticari bağı olduğu da kanıtlanmıştır<sup>1148</sup>.

Söz konusu bu veriler ışığında ve dönem içerisinde *Batı Anadolu* yerleşimlerinin *Kıbrıs* ve *Rodos* ile olan yoğun ticari bağları dikkate alındığında Laodikeia'da bulunan iç kalıp tekniği üretilen formların kökenleri bu atölyeler ile ilişkilendirilebilir. Bunun yanında komşu kent *Hierapolis'te Ploutonion'*nda yürütülen çalışmalarda Hellenistik Döneme ait iç kalıp tekniği üretilen adak kaplarının bulunmuş olması, bölge içerisinde bu ürünlerin tanındığını göstermesi açısından önem taşır.

Geç Hellenistik-Erken İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen kalıba döküm kaselerinden yüzgeçli kase örnekleri, Anadolu cam repertuarı içerisinde nadir görülen bir grubun temsilcisidir (*No. 3-4*). Form ile ilgili *Canosa* grubu ve *Antikythera Batığı* kargosu buluntuları tarihsel yönleri ile ilgili başlık altında değerlendirilmiş olup buluntulara dair katman verileri formun kullanım sürecine ilişkin birtakım soru işaretlerini de cevaplamaya yardımcı olabilir<sup>1149</sup>. *Antikythera Batığı'*nın rotası ve dönem içerisinde en önemli atölyelerinin *Doğu Akdeniz'*de yer alması dolayısıyla üretim yeri olarak *Suriye-Filistin Bölgesi* işaret edilebilir. Kalıba sarkıtma tekniği ile üretilen dönemin tipik formları *yatay yivli kaseler* de yine aynı coğrafi üretime ait ithal gruplar arasındadır (*No. 6-8*). Seleukos yerleşimlerinde sıkça karşılaşılan bu formun kent içerisinde henüz sınırlı sayıda örneğinin bulunabilmiş olması ise önemli bir Seleukos kenti olan Laodikeia için camın eritilerek yeniden kullanılması ile ilişkilendirilmiştir.

<sup>1146</sup> Örnekler için Bkz. Duman 2010, 69, 71, 76, 80, 168,

<sup>1147</sup> Kent içerisinde yürütülen çalışmalarda bulunan *Batı Yamacı* ve *Kabartmalı Kaseler* gruplarında Yunanistan etkisi belirgindir. Şimşek 2021, 70, 77; Duman 2010, 101. Bunun yanında *Basit Astarlı Seramikler* grubunda da yerel atölyelerin üretimlerinde *Attik* etkisi görülmektedir. Duman 2010, 54

<sup>1148</sup> Asopos Tepesi I-II'de Geç Kalkolitik tabakalarda bulunmuş obsidyenlerin menşeinin *Melos Adası* olduğu belirtilmiştir (Şimşek 2013a, 77, Konakçı 2012, 177, dn. 676). Ayrıca kentin *Rodos*, *Samos* ve *Khios* gibi yerleşimlerden şarap ithal ettiği de bilinmektedir (Şimşek 2007, 305).

<sup>1149</sup> 3 no.lu parçanın MÖ 2. yy'ın ikinci yarısına ait katman verileri ile birlikte bulunmuş olması, Grose'nin *Canosa* grubuna dair düşündüğü MÖ 3. yy'ın sonu 2. yy'ın başı tarih önerisini desteklenmiş görünümlüdür. Grose 1989, 186.



Kent cam repertuarı içerisindeki çizgisel bezemeli (*linear-cut*) kaseler de (No. 16-17) yine söz konusu doğu atölyeleri üretimleri olmalıdır.

Kalıba döküm tekniğın son ürünleri olan kaburgalı kaseler tipolojik olarak çoğunlukla *Tell Anafa* buluntuları ile gruplandırılmışlarsa da formun batı atölyelerinde de üretildiği bilinmektedir (No. 10-15). Bunun yanında Erken İmparatorluk Dönemi narin kaburgalı (*zarterrippenschalen*) kaselere ait parçalar (No. 19-21), *patera* ile ilişkilendirilen mozaik tekniği ile üretilmiş bir kaide de (No. 9) İmparatorluğun batı atölyelerine özellikle *Kuzey İtalya*'ya özgü üretimlerdir.

Erken İmparatorluk Dönemi'nin üfleme tekniği ile üretilen tipik formlarından yaka ağızlı şişe/sürahiler de repertuar içerisinde yer alır (No. 37-40). Forma dair üretim yeri olabileceği düşünülen *Pergamon* atölyelerinin bu ürünlerinin, erken dönemlerden itibaren siyasi ve ticari açıdan sıkı bir ilişki içerisinde olduğu *Laodikeia*'da tespit edilmiş olması şaşırtıcı değildir. Bu formun yanı sıra, *Pergamon* cam repertuarı ile görülen tipolojik benzerlikler de yine bu etkileşimle ilgili olmalıdır.

Bu dönem içerisinde genel cam tipolojisinde yaygın bir kullanıma sahip olduğu görülen yalancı kulplu kase örneği ise çoğunlukla *Kıbrıs* üretimleri ile bağdaştırılmaktadır.

Orta İmparatorluk Dönemi içerisinde kesme yöntemi ile bezenmiş kaselerin, önemli bir üretim merkezi olduğu bilinen *Dura Europos* örnekleri ile tipolojik benzerliği ise dikkat çeker. Bunun yanında üretime dair kalıpların ve benzer örneklerin bulunmuş olması *Tanais*'in de *Laodikeia* ürünlerinin üretim merkezi olarak değerlendirilmesini olası kılar. Dönem içerisinde kesme bezeme ile kent repertuarında bardak formu üzerinde de karşılaşılır. Bu grubun üretimlerine dair başta *Mısır* olmak üzere doğu atölyeleri işaret edilir.

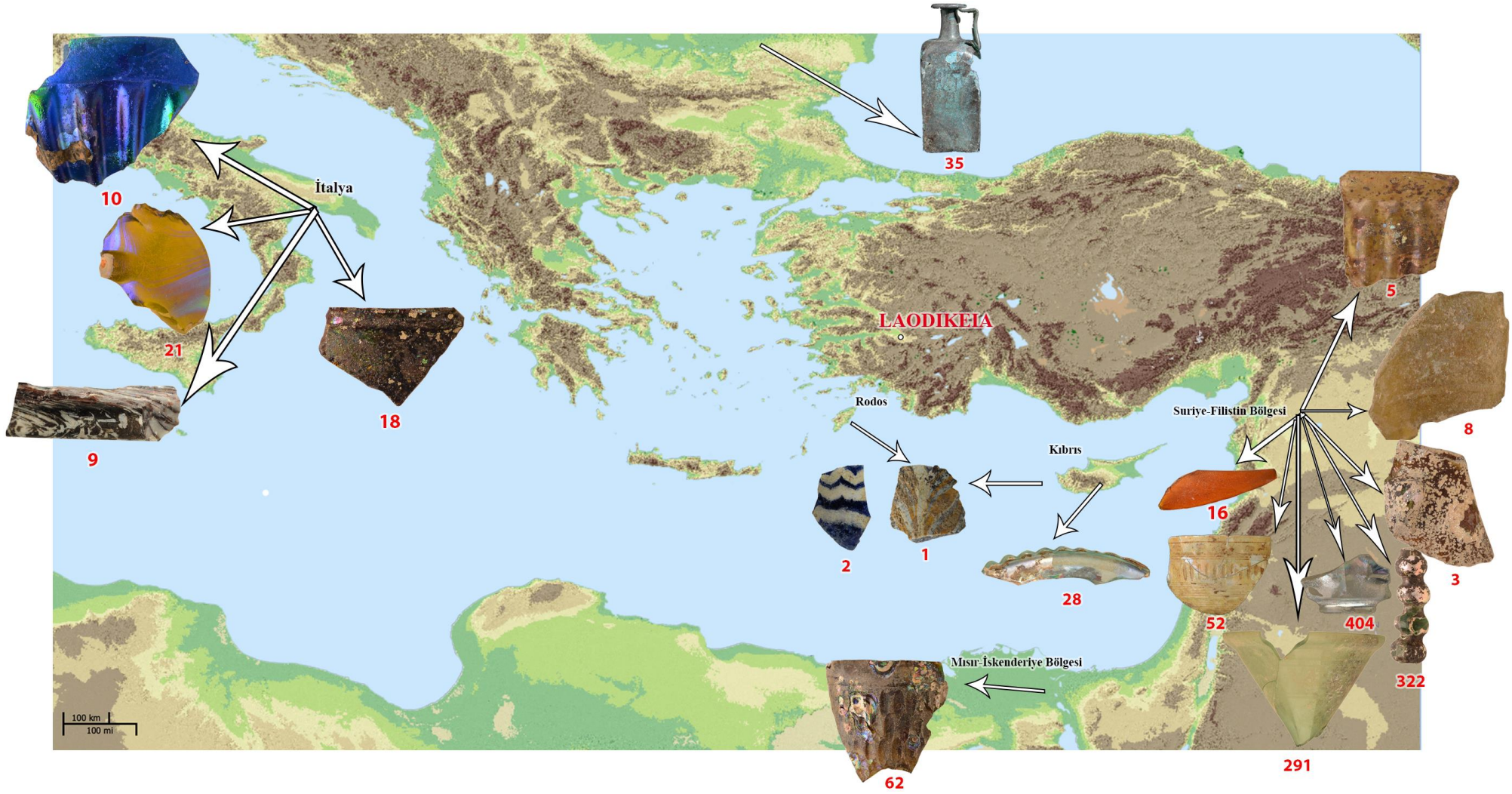
Geç İmparatorluk Dönemi içerisinde ithal form grupları kent içerisinde az sayıda örnekle temsil edilir. Bu örneklerin ise daha çok şişe/sürahi formlarına ait oldukları görülmekle birlikte, bunlar olasılıkla içeriklerindeki ürünler ile kente gelmiş olmalıdır. Silindirik ve prizmatik gövdeli sürahi/şişeler, serpmiş şişeleri ve yine bu şişeler ile bağlantılı dip parçalarının kalın cidarları da nakliye yönelik üretim düşüncesini destekler. Silindirik gövdeleri kesme bezemeli sürahilerin *Laodikeia* örnekleri ile oldukça

benzer olan *Karanis* ve *Alexandria Troas* buluntuları ise kentler arasında bu gruba dair ortak bir atölyenin varlığını düşündürür.

Bir önceki dönem ile ithal formlarda görülen belirgin düşüş Geç Antik Çağ ile birlikte neredeyse tamamen durma noktasına gelmiştir. Genellikle günlük kullanım ve aydınlatma amaçlı üretilen formlar buluntu yoğunlukları dikkate alındığında kent içerisindeki atölye/atölyeler içerisinde üretiliyor olmalıdır. Ancak yine de aydınlatma elemanları grubuna dahil edilen bazı örneklerin ithal olarak geldiğini söylemek mümkündür. Bunlar az sayıdaki konik gövdeli kandillere aittir. Söz konusu bu kandil grubu ile genellikle dini ritüeller ile ilişkilendirilen çokgen gövdeli şişe/sürahilerin doğu üretimleri ile ilişkilendirebileceğimiz buluntu dışında kent, kendi ürettiği formlar ile ön plana çıkmaktadır.

İthal Gruplar	
Grup Adı	Köken Bölgesi/Atölye
İç Kalıp Tekniği	<i>Kıbrıs ya da Rodos</i>
Yüzgeçli Kaseler	<i>Doğu Akdeniz</i>
Dikey Oluklu Kase	<i>Suriye-Filistin</i>
Mozaik Tekniği ile Üretilmiş Kaide	<i>İskenderiye ya da İtalya</i>
Kaburgalı Kaseler	<i>Suriye-Filistin ya da Kuzey İtalya</i>
Yatay Yivli Kaseler	<i>Suriye-Filistin</i>
Çizgisel Bezemeli Kaseler	<i>Suriye-Filistin</i>
Pyxis	<i>İtalya ya da Girit</i>
Narin Kaburgalı Kaseler	<i>Kuzey İtalya</i>
Yalancı Kulplu Kase	<i>Suriye-Filistin ya da Kıbrıs</i>
Prizmatik Gövdeli Şişe/Sürahiler	<i>Kuzey Karadeniz ya da Batı Atölyeleri</i>
Kesme Bezemeli Formlar	<i>Dura Europos/Mısır/Tanais</i>
Yüzgeç Çıkıntılı Dip	<i>Suriye</i>
Konik Gövdeli Kandiller	<i>Doğu Akdeniz</i>
Çokgen Gövdeli Şişe/Sürahiler	<i>Suriye-Filistin</i>
Boğumlu Çubuklu Kandil	<i>Suriye-Filistin</i>

**Figür 74.** Laodikeia'nın ithal formları ve olası üretim atölyeleri



**Figür 75.** Laodikeia ithal formlarının olası üretim bölgeleri.

### ***Üretim Kanıtları ve Olası Yerel Form Grupları***

Geç Antik Çağ'da kent içerisindeki atölye/atölyelerin varlığı ***Üretime Dair Kanıtlar*** başlığı altında değerlendirilmiştir. Mozaikli Güney Roma Villası sektöründe yapıya ait hamam bölümünün ikincil kullanımında bir atölyeye dönüştürüldüğü somut kanıtlar ile desteklenmekle birlikte, Asopos Tepesi'nde ve Doğu Bizans Kapısı'nın Güney kanadında da üretimle ilişkili çok sayıda cüruf, frit ve küçük çaplı fırınlara ait olması gereken cam ile kaplı kireç harç plakalar bulunmuştur. Bunun yanında yarı işlenmiş cam bir külçe parçaları da kent içerisindeki üretimin kanıtları arasında yer alır.

Üretim ile bağlantılı bu parçaların yanında hatalı üretim sonucu atıl duruma düşen ve olasılıkla eritilerek yeniden kullanmak için bir yerde istiflenmiş çoğunluğu şişe, kadeh ve pencere camlarına ait deforme parçalar Kuzey (Kutsal) Agora hafriyat alanında sayıları yüzlerle ifade edilebilecek yoğunlukta bulunmuştur. Yine aynı alandan ele geçen silindirik boyunlu şişeler ve kadelere ait toplu buluntu grupları da MS 494 depreminde yıkılan bir atölyeye ait hafriyatın da alan içerisine atıldığını düşündürür. Kadelere ait diğer hatalı üretim kanıtları ise Stadyum yapısı yakınında açılan sondaj içerisinde tespit edilmiştir.

Buluntu yoğunlukları dikkate alındığında kent içerisinde üretildiğini düşündüğümüz formların başında pencere camları gelmektedir. Bunu takip eden kadehler, silindirik boyunlu şişeler ve çubuklu kandiller de aynı atölyenin ürünü olmalıdır. Bu konu üzerinde yapılabilecek yorum ise ileri dönemlerde yapılması hedeflenen disiplinler arası analiz çalışmaları ile kesinleşecektir.

Söz konusu yerel üretime dair formların yanı sıra, Laodikeia'nın aynı aks üzerinde yer aldığı *Pergamon*, *Ephesos*, *Sardeis* ve *Metropolis* gibi kentler ile cam ürünler açısından da sıkı bir bağa sahip olduğu anlaşılmıştır.

***Laodikeia'nın kuruluşu olan MÖ 3. yy'dan terk edildiği MS 7. yy'a kadar geçen süreç içerisindeki cam repertuarının değerlendirildiği bu çalışma ile;***

- Phrygia'nın en önemli yerleşimlerinden biri olan Laodikeia'da cam kullanımına dair en erken veriler,
- Dönemler içerisinde kullanılan formlar, üretim teknikleri, dönem aralıkları ve temin ediliş biçimleri,

- Sosyo-ekonomik, siyasi ve dini gelişmelerin kent içerisindeki cam sanatı üzerine olan etkileri,
- Laodikeia buluntularının bölge ve cam tipolojisindeki yeri ve önemi
- Geç Antik Çağ atölyesinin üretimleri gibi başlıklara yönelik sorular cevaplanmıştır.

# **KATALOG**

**GEÇ HELLENİSTİK-ERKEN  
ROMA İMPARATORLUK  
DÖNEMİ**

**İç Kalıp Tekniği ile Yapılmış Formlar**

**1-Levha-Çizim no.: 1/1**

**Kazı env. no.:** L.10.AT2.C2.D2.C.01

**Bulunduğu yer:** C2 Loc. 36-Lev.VI.

**Stratigrafi:** 286.30 m.

**Korunma durumu:** Gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** ç.: 3-3.1 cm, y.: 1.9 cm, kal.: 0.4 cm, Koyu mavi, beyaz, sarı.

**Tanım:** Opak. Koyu mavi üzerine beyaz ve sarı renkli cam ile yapılmış fisto bezeme. Olasılıkla alabastrona ait. İç kalıp tekniği.

**Tarih:** MÖ 2.-1. yy.

**2-Levha-Çizim no.: 1/2**

**Kazı env. no.:** L.10.AT2.C2.D2.C.02

**Bulunduğu yer:** C2 Loc.36, Lev.VI.

**Stratigrafi:** 286.30 m.

**Korunma durumu:** Gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** ç.: 2.3 cm, y.: 2 cm, kal.: 0.2 cm, Koyu mavi, beyaz.

**Tanım:** Yarı saydam. Koyu mavi üzerine beyaz renkli cam ile yapılmış mevcut iki sıra zigzag bezeme ve altında bir sıra düz yatay çizgi. Konveks dipli bir formun dip kenar parçası. Olasılıkla alabastrona ait. İç kalıp tekniği.

**Tarih:** MÖ 2.-1. yy.

**Yüzgeçli Kaseler**

**3-Levha-Çizim no.: 1/3**

**Kazı env. no.:** L.11.KDP.C.19

**Bulunduğu yer:** Doğu Portik içi.

**Stratigrafi:** 283.56-283.26 m.

**Korunma durumu:** Gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** y.: 3.9 cm, kal.: 0.2 cm, (yüzgeçle birlikte 0.5 cm), Kahverengimsi sarı.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Küresel gövde üzerinde mevcut bir adet yüzgeç çıkıntı. Yüzgecin sağında petal bezemeye ait üç adet yiv. Kalıba döküm tekniği.

**Tarih:** MÖ 2. yy'ın ikinci yarısı-1. yy.

**4-Levha-Çizim no.: 1/4**

**Kazı env. no.:** L.07.AE.MK9.C.92

**Bulunduğu yer:** 9 No.lu Mekan.

**Stratigrafi:** 282.75 m (Taban).

**Korunma durumu:** Gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** y.: 3.9 cm, kal.: 0.5 cm, Sarımsı kahve/amber rengi.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Gövde parçası üzerinde aşınmış halde mevcut bir adet yüzgeç çıkıntı. Yüzgecin altında olasılıkla petal bezemeye ait üç adet yiv. Kalıba döküm tekniği.

**Tarih:** MÖ 2.-1. yy.

**Dikey Oluklu Kase**

**5-Levha-Çizim no.: 1/5**

**Kazı env. no.:** L.15.STC.C.04

**Bulunduğu yer:** Kuzey Giriş 2. Etap.

**Stratigrafi:** 290.14-289.50 m.

**Korunma durumu:** Ağız-üst gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 12 cm, y.: 3.4 cm, kal.: 0.5-0.6 cm, Kahverengimsi sarı.

**Tanım:** Az iri hava kabarcığı. İşlenmemiş ağız kenarı, içbükey boyun ve dışa açılarak inen küresel gövde. Gövde üzerinde mevcut üç adet dikey oluk (0.4-0.5 cm genişliğinde). Kalıba döküm tekniği.

**Tarih:** MÖ 2.-1. yy.

### Yatay Yivli Kaseler

#### 6-Levha-Çizim no.: 1/6

**Kazı env. no.:** L.16.KA.GAB.C.86

**Bulunduğu yer:** Hafriyat alanı.

**Stratigrafi:** 283.00-282.10 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 10 cm, y.: 3 cm, kal.: 0.6 cm, Açık yeşilimsi/renksiz.

**Tanım:** Yoğun irili ufaklı hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. İç yüzde, ağız kenarının altında mevcut iki sıra yatay yiv. Hafif incelerek konik inen gövde. Kalıba sarkıtma tekniği.

**Tarih:** MÖ 2.-1. yy.

#### 7-Levha-Çizim no.: 1/7

**Kazı env. no.:** L.16.KA.GAB.C.87

**Bulunduğu yer:** Hafriyat Alanı.

**Stratigrafi:** 283.00-282.10 m.

**Korunma durumu:** Ağız parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: yak. 12 cm, y.: 1.6 cm, kal.: 0.5-0.6 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun irili ufaklı hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. İç yüzde, ağız kenarının altında mevcut iki sıra yatay yiv. Konik inen boyun. Kalıba sarkıtma tekniği.

**Tarih:** MÖ 2.-1. yy.

#### 8- Levha-Çizim no.: 1/8

**Kazı env. no.:** L.09.AT2.D4.L32.C.17

**Bulunduğu yer:** C2 plankaresinin batı yarısı.

**Stratigrafi:** 287.33-287.23 m.

**Korunma durumu:** Gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** ç: 18 cm, y.: 4.5 cm, kal.: 0.5 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yarı saydam. Yoğun küçük hava kabarcığı. Konik inen gövdenin iç yüzünde mevcut üç sıra yatay yiv. Kalıba sarkıtma tekniği.

**Tarih:** MÖ 2. yy'ın ilk çeyreği-1. yy.

### Mozaik Tekniği ile Yapılmış Kaide

#### 9-Levha-Çizim no.: 1/9

**Kazı env. no.:** L.10.AE.MK34.C.45

**Bulunduğu yer:** 34 No.lu Mekan.

**Stratigrafi:** 282.29-282.11 m.

**Korunma durumu:** Kaide parçası.

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 9 cm, y.: 1.2 cm, Beyaz ve mor.

**Tanım:** Opak. Kap ile birlikte yapılmış ve hafif dışa çekilmiş halka kaide. Beyaz ve mor renkte cam hamurlarının birbirine harmanlanmasıyla yapılmış mermerimsi görünüm. Olasılıkla kaseye ait. Kalıba döküm tekniği.

**Tarih:** MÖ 1-MS 1. yy.

### Kaburgalı Kaseler

#### 10-Levha-Çizim no.: 2/10

**Kazı env. no.:** L.11.MK.C.02

**Bulunduğu yer:** Güney Nef.

**Stratigrafi:** 284.84-284.67 m.

**Korunma durumu:** Ağız-gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 15 cm, y.: 4.4 cm, kal.: 0.5 cm (Kaburga ile birlikte), Kobalt mavi.

**Tanım:** Yoğun irili ufaklı hava kabarcığı. Dışa açılan yuvarlatılmış ağız kenarı. Dış yüzü tornada düzeltilmiş ağız kenarının iç yüzünde bir sıra yatay yiv. Gövde üzerinde 0.7 cm'lik aralıklar ile yapılmış 0.8 cm kalınlığında mevcut dört adet kaburga bezeme. Kalıba döküm tekniği.

**Tarih:** MÖ 1.-MS 1. yy.

#### 11-Levha-Çizim no.: 2/11

**Kazı env. no.:** L.06.AE.13P.MK4.C.25

**Bulunduğu yer:** 4 No.lu Mekan.

**Stratigrafi:** 282.50-282.47 m.



**Korunma durumu:** Gövde parçası.  
**Boyutları-Rengi:** y.: 3.8 cm, kal.: 0.5 cm (Kaburga ile birlikte), Açık mavimsi yeşil.  
**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Mevcut bir adet kaburga. İç yüzünde dip kısmına yakın iki sıra yatay yiv. Kalıba döküm tekniği.  
**Tarih:** MÖ 1.-MS 1. yy.

#### 12-Levha-Çizim no.: 2/12

**Kazı env. no.:** L.12.KGP.C.29  
**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.  
**Stratigrafi:** 284.43-284.00 m.  
**Korunma durumu:** Alt gövde parçası.  
**Boyutları-Rengi:** y.: 3.2 cm, kal.: 0.4-0.5 cm (Kaburga ile birlikte), Açık mavimsi yeşil.  
**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Gövdenin dip kısmına yakın mevcut dört adet kaburga. Kalıba döküm tekniği.  
**Tarih:** MÖ 1.-MS 1. yy.

#### 13-Levha-Çizim no.: 2/13

**Kazı env. no.:** L.08.DBK.KK.C.10  
**Bulunduğu yer:** 1 No.lu Mekan.  
**Stratigrafi:** 280.09-279.68 m.  
**Korunma durumu:** Gövde parçası.  
**Boyutları-Rengi:** y.: 2.2 cm, kal.: 0.3 cm (Kaburga ile birlikte), Açık mavimsi yeşil.  
**Tanım:** Aşınmadan kaynaklı hava kabarcığı görülemiyor. Gövdenin dip kısmına yakın mevcut dört adet kaburga. İç yüzde iki sıra yatay yiv. Kalıba döküm tekniği.  
**Tarih:** MÖ 1.-MS 1. yy

#### 14-Levha-Çizim no.: 2/14

**Kazı env. no.:** L.08.DBK.GK.C.04  
**Bulunduğu yer:** Güneydoğu Açması.

**Stratigrafi:** 281.26-281.00 m.  
**Korunma durumu:** Gövde parçası.  
**Boyutları-Rengi:** y.: 3.4 cm, kal.: 0.5 cm (Kaburga ile birlikte), Çok açık yeşilimsi mavi.  
**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Ağız kısmı tornada düzeltilmiş. Gövde ortasında mevcut bir adet kaburga. Kaburganın üst ucu yuvarlatılmış Kalıba döküm tekniği.  
**Tarih:** MS 1. yy.

#### 15-Levha-Çizim no.: 2/15

**Kazı env. no.:** L.05.TDS.C.03  
**Bulunduğu yer:** Sokak üzeri.  
**Stratigrafi:** 283.64 m.  
**Korunma durumu:** Gövde parçası.  
**Boyutları-Rengi:** y.: 3.2 cm, kal.: 0.4 cm, Sarımsı yeşil.  
**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Bezemesiz boyun, gövdeye geçişte "S" profilli yapmış. Küresel gövde üzerinde mevcut üç adet kaburga. Kalıba döküm tekniği.  
**Tarih:** MS 1. yy.

#### Cizgisel Bezemeli (Linear-cut) Kaseleler

#### 16-Levha-Çizim no.: 3/16

**Kazı env. no.:** L.14.KBP.C.02  
**Bulunduğu yer:** 17x10 m'lik açma.  
**Stratigrafi:** 285.65-285.05 m.  
**Korunma durumu:** Ağız parçası.  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 14 cm, y.: 2.1 cm, kal.: 0.4 cm, Sarımsı kahve/amber rengi.  
**Tanım:** Yarı saydam, çok yoğun irili ufaklı hava kabarcığı. Yuvarlatılmış, hafif içe eğimli ağız kenarı. İç yüzde, ağız kenarının altında mevcut iki sıra yatay yiv. Gövdeye doğru düz inen boyun. Yarımküre gövdeli. Kalıba sarkıtma tekniği.

**Tarih:** MÖ 1.-MS 1. yy.

**17-Levha-Çizim no.: 3/17**

**Kazı env. no.:** L.11.AE.DK5.C.08

**Bulunduğu yer:** 5 No.lu Dükkan.

**Stratigrafi:** 281.80-281.73 m.

**Korunma durumu:** Ağız-gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 10 cm, y.: 3.5 cm, kal.: 0.3 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Aşınmış cam, yoğun irili ufaklı hava kabarcığı. Yuvarlatılmış hafif sivri ağız kenarı. İç yüzde ağız kenarının altında mevcut bir sıra yatay yiv. İncelerek konik inen boyun ve gövde. Kalıba sarkıtma tekniği.

**Tarih:** MÖ 1.-MS 1. yy.

**Düz Kase/Pyxis?**

**18-Levha-Çizim no.: 3/18**

**Kazı env. no.:** L.08.KN.C.02

**Bulunduğu yer:** F Açması M6 Çevresi.

**Stratigrafi:** 245.31-244.80 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 11 cm, y.: 2.8 cm, kal.: 0.3 cm, Mor.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Hafif dışa çekilmiş ağız kenarının üst yüzünde, ortasında çizgi/yiv. Dik açılı ile inen boyun ve gövde. Kalıba sarkıtma tekniği.

**Tarih:** MS 1. yy.

**Narin Kaburgalı Kaseler**

**19-Levha-Çizim no.: 3/19**

**Kazı env. no.:** L.09.AE.MK26B.C.03

**Bulunduğu yer:** 26 No.lu Mekan içi.

**Stratigrafi:** 282.47-281.85 m.

**Korunma durumu:** Gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** y.: 2.2 cm, kal.: 0.3 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Aşınmadan kaynaklı hava kabarcığı görülemiyor. Küresel gövde üzerinde mevcut üç adet kaburga. Üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 1. yy.

**20-Levha-Çizim no.: 3/20**

**Kazı env. no.:** L.08.AT2.D3.L5.C.09

**Bulunduğu yer:** D3 Level IIB L.5 Tabaka IIB (Sıvalı Roma Duvarı Güneyi-MÖ. II. Bin Tabakası).

**Stratigrafi:** 286.20-286.12 m.

**Korunma durumu:** Gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** y.: 3 cm, kal.: 0.4 cm (Kaburga ile birlikte), Çok açık yeşil.

**Tanım:** Az iri hava kabarcığı. Gövde üzerinde alet ile sıkıştırılarak yapılmış mevcut bir adet dışa taşkın ince kaburga. Üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 1. yy.

**21-Levha-Çizim no.: 3/21**

**Kazı env. no.:** L.16.KA.GAB.C.85

**Bulunduğu yer:** Hafriyat alanı.

**Stratigrafi:** 283.65 m.

**Korunma durumu:** Dip parçası.

**Boyutları-Rengi:** d.ç.: 7.4 cm, y.: 1.1 cm, kal.: 0.6 cm, Sarımsı kahverengi ve beyaz.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Konkav dip. Dip başlangıcında görülen 1 cm aralıklı mevcut iki adet kaburga başlangıç yeri. Kaburgalar üzerinde beyaz cam bezeme izi görülebilmekte. Üfleme tekniği.

**Tarih:** MS. 1. yy.

**Yuvarlatılmış Ağızlı Tabaklar**

**22-Levha-Çizim no.: 4/22**

**Kazı env. no.:**

L.09.AT2.C2.D2.L20.C.05

**Bulunduğu yer:** C2 Batı yarısı güneyi Lev. II L.20 (Roma).

**Stratigrafi:** 287.75-287.64 m.

**Korunma durumu:** Kırık ağız kenarı ve kaide parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 18 cm, k.ç.: 10 cm, y.: 4.8 cm, Açık mavimsi yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Gövdeye doğru daralarak inen boyun. Kap bünyesinden çekilerek yapılmış yüksek halka kaide. Kaidede deformasyon. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 1. yy.

**23-Levha-Çizim no.: 4/23**

**Kazı env. no:** L.09.AT2.C3.L17.C.04

**Bulunduğu yer:** C3 güneydoğu kısmı Lev. III L.17.

**Stratigrafi:** 287.70-287.59 m.

**Korunma durumu:** Kırık ağız, kırık gövde ve kaide parçası (1/2).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 22.4 cm, k.ç.: 7 cm, y.: 5 cm, Çok açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı, sığ gövdeye doğru daralarak inmiş. Kap bünyesinden çekilerek yapılmış yüksek halka kaide. Tabak dış yüzünde, tonda altından kaideye kadar devam eden kazıma tekniği ile yapılmış ağ bezeme. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MÖ 1.-MS 1. yy.

**24-Levha-Çizim no.: 4/24**

**Kazı env. no:**

L.09.AT2.C2.D2.L21.C.11

**Bulunduğu yer:** C2-D2 Plankaresi L.21-F.1.

**Stratigrafi:** 287.15-287.00 m.

**Korunma durumu:** Birleştirilmiş üç parçadan oluşan ağız-gövde (1/4).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 24 cm, y.: 2.5 cm, Açık yeşilimsi mavi.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Dışa yuvarlatılmış ağız kenarı. Daralarak inen sığ yuvarlak gövde. Kaideye yuvarlak bir açıyla geçmiş. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MÖ 1.-MS 1. yy.

**Dik Ağız Kenarlı Kase****25-Levha-Çizim no.: 4/25**

**Kazı env. no:** L.08.AT2.D2.L5.C.08

**Bulunduğu yer:** D3 Lev. IIB L. 5 Tabaka IIB.

**Stratigrafi:** 286.20-286.10 m.

**Korunma durumu:** Ağız parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 16 cm, y.: 0.7 cm, Açık sarımsı yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Dışa çekilmiş ağız kenarı. Boyunda "S" profili yaparak gövdeye geçmiş. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 1. yy.

**Dışa Katlı Ağız Kenarlı Tabaklar****26-Levha-Çizim no.: 5/26**

**Kazı env. no.:** L.06.MGV.146

**Bulunduğu yer:** 2 No.lu Mekan.

**Stratigrafi:** --

**Korunma durumu:** Ağız parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 26.4 cm, y.: 2.8 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Dik ağız kenarı dışa katlanmış. Hafif içbükey boyun gövdeye doğru dışa açılmış. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 1. yy sonu-2. yy başı.

**27-Levha-Çizim no.: 5/27**

**Kazı env. no.:** L.06.MGV.128

**Bulunduğu yer:** 2 No.lu Mekan.

**Stratigrafi:** --

**Korunma durumu:** Ağız parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 24 cm, y.: 2.1 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Dik ağız kenarı dışa katlanmış. Gövdeye doğru dışa açılarak inmiş. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 1. yy sonu-2. yy başı.

#### 28-Levha-Çizim no.: 5/28

**Kazı env. no.:** L.04.TA.C.05

**Bulunduğu yer:** Batı Duvarı.

**Stratigrafi:** 284.95-284.74 m.

**Korunma durumu:** Ağız parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 14.8 cm, y.: 0.9 cm, Açık yeşilimsi mavi.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Dışa çekilmiş ve dışa katlanarak bastırılmış ağız kenarı. Ağız kenarının dış yüzüne 0.5 cm kalınlığında dalga bezemeli cam şerit. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 1.-2. yy.

#### 29-Levha-Çizim no.: 5/29

**Kazı env. no.:** L.09.AT2.C2.D2.C.14

**Bulunduğu yer:** C2-D2 kuzeyi.

**Stratigrafi:** 287.74-287.59 m.

**Korunma durumu:** Birleştirilmiş altı parçadan oluşan kaide (1/3).

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 21 cm, y.: 1.8 cm, Çok açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Kap bünyesinden çekilerek yapılmış alçak halka kaide. Düz ve geniş tabla. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 1. yy'ın ilk yarısı.

#### Bardaklar

#### 30-Levha-Çizim no.: 6/30

**Kazı env. no.:** L.08.KN.C.03

**Bulunduğu yer:** E Açması.

**Stratigrafi:** 242.32-242.16 m.

**Korunma durumu:** Dip parçası.

**Boyutları-Rengi:** d.ç.: 8.1 cm, y.: 1 cm, Yeşilimsi mavi.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Kaide kenarı dışa çekilmiş, içe katlanarak gövdeye geçmiş. Hafif dışa açılan olasılıkla çökertme tekniği uygulanmış gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 1.-2. yy.

#### 31-Levha-Çizim no.: 6/31

**Kazı env. no.:** L.06.DBK.GK.C.07

**Bulunduğu yer:** Kuzey Duvarı.

**Stratigrafi:** 281.70 m.

**Korunma durumu:** Dip parçası.

**Boyutları-Rengi:** d.ç.: 5 cm, y.: 1.2 cm, Çok açık yeşil/Şeffaf.

**Tanım:** Az iri hava kabarcığı. Kalın kenarlı düz dip. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 1.-2. yy.

#### 32-Levha-Çizim no.: 6/32

**Kazı env. no.:** L.06.DBK.KK.C.01

**Bulunduğu yer:** K. Kule içi.

**Stratigrafi:** 283.51-283.00 m.

**Korunma durumu:** Tam dip.

**Boyutları-Rengi:** d.ç.: 5.5 cm, y.: 1.3 cm, Çok açık yeşil/Şeffaf.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Kalın kenarlı düz dip. Dış yüzde belirgin çark izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 1. yy sonu-2. yy ortası.

#### 33-Levha-Çizim no.: 6/33

**Kazı env. no.:** L.07.TA.BP.C.01

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 285.10-285.05 m.

**Korunma durumu:** Tama yakın dip.

**Boyutları-Rengi:** d.ç.: 4 cm, y.: 1 cm, Şeffaf.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Kalın kenarlı düz dip. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 1.-3. yy.

### Hokka/Inkwell

#### **34-Levha-Çizim no.: 6/34**

**Kazı env. no:** L.08.AT1.G34.L4.C.02

**Bulunduğu yer:** G3-4 Lev.1 L. 4, IA.

**Stratigrafi:** 288.59-288.39 m.

**Korunma durumu:** Dip parçası.

**Boyutları-Rengi:** d.ç.: 7 cm, y.: 0.9 cm, Çok açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Dışa çekilip içe katlanan dipte tüp kesit görülmekte. Dik çıkan gövde duvarı. İnce cidarlı. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MÖ 1.-MS 1. yy'ın başı.

### Prizmatik Gövdeli Sürahiler

#### **35-Levha-Çizim no.: 6/35**

**Kazı env. no:** L.09.AT2.C2.D2.C.01

**Bulunduğu yer:** C2, Loc. 20-Feat. 2.

**Stratigrafi:** 287.65-287.55 m.

**Korunma durumu:** Tam ağız-boyun-kulp, kırıklar halinde birleştirilmiş gövde ve dip.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 5.2 cm, y.: 20.2 cm, gen.: 8.6 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. İçe kalınca katlanmış ve üstten bastırılmış ağız kenarı. Silindirik boyun. Ağız kenarını aşmayan yükseklikte kalın şerit kulp. Prizmatik gövde. Dipte kabartma şeklinde dört köşede yarım, ortada tam iç içe geçmiş konsantrik daireler. Kalıba üfleme tekniği.

**Tarih:** MS. 1. yy.

#### **36-Levha-Çizim no.: 6/36**

**Kazı env. no:** L.09.AT2.C2.D2.C.02

**Bulunduğu yer:** C2, Loc. 20-Feat. 2.

**Stratigrafi:** 287.65-287.55 m.

**Korunma durumu:** Tam ağız-boyun-kulp, gövdeye ait kırık parçalar, tam dip.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 6 cm, t.y.: 20.4 cm, gen.: 8.8 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. İçe kalınca katlanmış ve üstten bastırılmış ağız kenarı. Silindirik boyun. Ağız kenarı yüksekliğini aşmayan üzeri yivli kalın şerit kulp. Prizmatik gövde. Dipte daire içerisine yerleştirilmiş altı yapraklı kabartma çiçek bezeme. Kalıba üfleme tekniği.

**Tarih:** MS. 1. yy.

### Yaka Ağızlı Şişe/Sürahiler

#### **37-Levha-Çizim no.: 7/37**

**Kazı env. no.:** L.10.MK.C.10

**Bulunduğu yer:** 5x5 m'lik Sondaj.

**Stratigrafi:** 284.45-284.30 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 4.2 cm, y.: 1.4 cm, Yeşilimsi mavi.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Ağız kenarı dışa, içe ve tekrar dışa katlanmış. Boyunda hafif dışa açılmış. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 1.-2. yy.

#### **38-Levha-Çizim no.: 7/38**

**Kazı env. no.:** L.16.BT.C.10

**Bulunduğu yer:** Güney Parados.

**Stratigrafi:** 269.32-268.81 m.

**Korunma durumu:** Ağız parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 4.2 cm, y.: 1.4 cm, Açık mavimsi yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Ağız kenarı dışa ve içe katlanarak

bastırılmış. Ağız altından çıkan kulpun izi görülebilmekte. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 1.-2. yy.

**39-Levha-Çizim no.: 7/39**

**Kazı env. no.:** L.11.KDP.C.18

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 283.56-283.26 m.

**Korunma durumu:** Ağız parçası (1/2).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 7.2 cm, y.: 1 cm, Açık yeşilimsi mavi.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Ağız kenarı dışa, içe ve tekrar dışa katlanmış. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 1.-2 yy.

**40-Levha-Çizim no.: 7/40**

**Kazı env. no.:** L.08.DBK.KK.C.07

**Bulunduğu yer:** Doğu kısım 1 No.lu Mekan.

**Stratigrafi:** 280.09-279.68 m.

**Korunma durumu:** Ağız parçası (1/2).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 3.8 cm, y.: 0.9 cm, Sarımsı yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Ağız kenarı dışa ve içe katlanarak bastırılmış. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 1.-2. yy.

**Unguentariumlar**

**41-Levha-Çizim no.: 7/41**

**Kazı env. no.:** L.06.KDN.C.06

**Bulunduğu yer:** M8'in doğusu.

**Stratigrafi:** -

**Korunma durumu:** Kırık ağız-tam boyun-gövde.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 1.8 cm, g.ç.: 3.3 cm, y.: 11.8 cm, Çok açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun irili ufaklı hava kabarcığı. Dışa çekilmiş asimetric

ağız kenarı. Silindirik uzun boyun. Torba formu gövde. Serbest üfleme.

**Tarih:** MS 1. yy'ın sonu.

**42-Levha-Çizim no.: 7/42**

**Kazı env. no.:** L.09.TA.C.11

**Bulunduğu yer:** K 3

**Stratigrafi:** 282.59-282.37 m.

**Korunma durumu:** Birleştirilmiş altı parçadan oluşan boyun, üst gövde ve dip.

**Boyutları-Rengi:** d.ç.: 3.4 cm, g.ç.: 7.2 cm, y.: 13.8 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Silindirik boyun. Uzun torba formu gövde. Hafif konkav dipli. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 1.-2. yy.

**Minyatür Unguentarium**

**43-Levha-Çizim no.: 7/43**

**Kazı env. no.:**

L.09.AT2.C2 D2.L20.C.08

**Bulunduğu yer:** D2 Lev. II L.20.

**Stratigrafi:** 287.65-287.52 m.

**Korunma durumu:** Tam dip ve gövde.

**Boyutları-Rengi:** g.ç.: 0.7 cm, y.: 2.8 cm, Açık mavimsi yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Tüp gövdeli, konveks dipli. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 1.-2. yy.

***ORTA ROMA İMPARATORLUK  
DÖNEMİ***

**Dışa Çekilmiş Ağızlı Kaseler**

**44-Levha-Çizim no.: 8/44**

**Kazı env. no.:** L.07.AE.MK14.C.59

**Bulunduğu yer:** 14 No.lu Mekan.

**Stratigrafi:** 283.04-282.82 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası (1/4).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 11 cm, y.: 1.5 cm, Açık mavi.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Dışa çekilmiş ağız kenarı, düz inen boyun. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 2.-3. yy.

#### 45-Levha-Çizim no.: 8/45

**Kazı env. no.:** L.06.KDN.C.02

**Bulunduğu yer:** Boya Atölyesi altındaki mezar alanı.

**Stratigrafi:** --

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 18 cm, y.: 2 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Az iri hava kabarcığı. Dışa çekilmiş ve yuvarlatılmış ağız kenarı. Dibe doğru daralarak inen gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 2.-3. yy.

#### 46-Levha-Çizim no.: 8/46

**Kazı env. no.:** L.06.AE.13P.S1.Cd.C.33

**Bulunduğu yer:** Cadde üzeri.

**Stratigrafi:** 282.80 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 9 cm, y.: 2.2 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Dışa çekilmiş ve yuvarlatılmış ağız kenarı. Dibe doğru daralarak inen gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 2.-3. yy.

#### 47-Levha-Çizim no.: 8/47

**Kazı env. no.:** L.12.KA.C.08

**Bulunduğu yer:** Doğu Portik yakını.

**Stratigrafi:** -

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 11 cm, y.: 1.8 cm, Çok açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Dışa çekilmiş ve yuvarlatılmış ağız kenarı. Dibe doğru daralarak inen gövde. Ağız altında tek sıra ip bezeme. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 2.-3. yy.

#### Yuvarlatılmış Ağızlı Kaseler

#### 48-Levha-Çizim no.: 8/48

**Kazı env. no.:** L.11.KDP.C.10

**Bulunduğu yer:** Portik Güneyi.

**Stratigrafi:** 284.24-284.09 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası (1/2).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 12 cm, y.: 3.2 cm, Çok açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun irili ufaklı hava kabarcığı. Hafif dışa çekilmiş ve yuvarlatılmış ağız kenarı. Dibe doğru hafif daralarak inen gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 2. yy-3. yy'ın ikinci yarısı.

#### 49-Levha-Çizim no.: 8/49

**Kazı env. no.:** L.10.AE.MK36.C.03

**Bulunduğu yer:** 36 No.lu Mekan içi.

**Stratigrafi:** 282.66-282.41 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası (1/4).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 10 cm, y.: 2.6 cm, Açık sarımsı yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Dibe doğru hafif daralarak inen gövde. Gövde üzerinde belirgin çark izleri. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 2.-3. yy.

#### 50-Levha-Çizim no.: 8/50

**Kazı env. no.:** L.06.DBK.KK.C.19

**Bulunduğu yer:** Mekan İçi.

**Stratigrafi:** 281.45 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 11.8 cm, y.: 3.4 cm, Çok açık yeşil/Şeffaf.

**Tanım:** Az iri hava kabarcığı. Dışa doğru yuvarlatılmış ağız kenarı. Dibe doğru hafif daralarak inen gövde. Gövde üzerinde belirgin çark izleri. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3. yy'ın sonu.

#### **51-Levha-Çizim no.: 9/51**

**Kazı env. no.:** L.13.KGP.C.23

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 284.84-284.61 m.

**Korunma durumu:** Kırık ağız kenarı ve kaide parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 8 cm, k.ç.: 3.8 cm, t.y.: 5.2 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Kaideye doğru daralarak inen yarı küresel gövde. Kap bünyesinden çekilerek yapılmış halka kaide. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3. yy'ın ikinci yarısı.

#### **Kesme Bezemeli Kaseler**

#### **52-Levha-Çizim no.: 9/52**

**Kazı env. no.:** L.06.DBK.KK.C.09

**Bulunduğu yer:** K. Kule İçi.

**Stratigrafi:** 282.00 m.

**Korunma durumu:** Birleştirilmiş üç parçadan oluşan ağız-boyun-gövde (1/2).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 8.4 cm, y.: 4.8 cm, Çok açık yeşil/Şeffaf.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. İşlenmemiş ağız kenarı. Hafif içbükey boyun. Küresel gövdeli. Ağız kenarının altında bir sıra çizgi, altında yatay elips oyuklar, altında dört sıra

çizgi, altında dik elips oyuklar, yatay çizgiler, yatay elips ve yatay çizgi şeklinde inen kesme bezeme. Kalıba üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 2.- 3. yy.

#### **53-Levha-Çizim no.: 9/53**

**Kazı env. no.:** L.06.DBK.KK.C.21

**Bulunduğu yer:** K. Kule içi.

**Stratigrafi:** 281.45 m.

**Korunma durumu:** Birleştirilmiş iki parçadan oluşan ağız-boyun-üst gövde.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 12 cm, y.: 3.1 cm, Çok açık yeşil/Şeffaf.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Dışa çekilmiş işlenmemiş ağız kenarı, içbükey boyun. Yarı küresel gövde. Boyun üzerinde dört sıra kazıma yatay çizgi ve altında mevcut tek sırası görülebilen dalga biçimde dizilmiş elips bezeme. Kalıba üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 2.-3. yy.

#### **54-Levha-Çizim no.: 9/54**

**Kazı env. no.:** L.08.AT1.G3-4.L5.6.C.04

**Bulunduğu yer:** G3-4 Lev. I A, L. 5-6.

**Stratigrafi:** 287.22-287.13 m.

**Korunma durumu:** İki parça ağız-boyun, gövde ve dip parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 10 cm, t.y.: 6.2 cm, Çok açık yeşil/Şeffaf.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. İşlenmemiş ağız kenarı. Hafif içbükey boyun. Yarı küresel gövde. Boyun üzerinde kesme tekniği ile yapılmış üç sıra yatay çizgi. Gövde üzerinde birbiri arasına gelecek şekilde yerleştirilmiş elips bezeme. Dibe dönüşte iki sıra çizgi. Kalıba üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3. yy'ın ikinci yarısı.



**55-Levha-Çizim no.: 9/55**

**Kazı env. no.:** L.06.DBK.KK.C.23

**Bulunduğu yer:** K. Kule içi.

**Stratigrafi:** 281.00 m.

**Korunma durumu:** Gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** y.: 4.8 cm, g.ç.: 10 cm (içten). Aşınmadan kaynaklı renk ve hava kabarcığı görülemiyor.

**Tanım:** Gövde parçası üzerinde kesme tekniği ile yapılmış iki sıra ince elips bezeme. Üstte tek, altta beş sıra yatay çizgi. Kalıba üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 2.-3. yy.

**56-Levha-Çizim no.: 9/56**

**Kazı env. no.:** L.06.SC.GP.C.16

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 282.21 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: yak. 9 cm, y.: 2.6 cm, Yarı saydam beyaz.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. İşlenmemiş ağız kenarı. Hafif içbükey boyun. Boyun üzerinde kesme tekniği ile yapılmış dört sıra yatay çizgi. Yarı küresel gövdeli. Kalıba üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 2.-3. yy.

**57-Levha-Çizim no.: 10/57**

**Kazı env. no.:** L.04.SC.C.05

**Bulunduğu yer:** Cadde üzeri.

**Stratigrafi:** 285.41-285.30 m.

**Korunma durumu:** Gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** y.: 3 cm, kal: 0.2-0.3 cm, Yarı saydam beyaz.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Küresel gövde parçası üzerine kesme yöntemiyle yapılmış iç içe geçmiş dört sıra altıgen ve ortasında bir daire (çökük) ve dairenin ortasında küçük

bir siğil bezeme. Kalıba üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 2.-3. yy.

**58-Levha-Çizim no.: 10/58**

**Kazı env. no.:** L.06.SC.C.59

**Bulunduğu yer:** Güneye dönen yol.

**Stratigrafi:** ---

**Korunma durumu:** Gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** y.: 3.5 cm, kal.: 0.3 cm, Çok açık yeşil/Şeffaf.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Küresel gövde parçası üzerine kesme tekniği ile yapılmış mevcut bir daire, altında tek sıra çizgi ve altında elips bezeme. Kalıba üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3. yy sonu-4. yy ortası.

**59-Levha-Çizim no.: 10/59**

**Kazı env. no.:** L.06.DBK.KK.C.13

**Bulunduğu yer:** K. Kule İçi.

**Stratigrafi:** 282.48 m.

**Korunma durumu:** Gövde ya da dip parçası.

**Boyutları-Rengi:** y.: 3.1 cm, kal.: 0.5 cm, Yarı saydam beyaz.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Gövde ya da dip parçası üzerine sıralı şekilde yerleştirilmiş ve kesme tekniği ile yapılmış mevcut altı adet daire. Kalıba üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3. yy sonu.

**60-Levha-Çizim no.: 10/60**

**Kazı env. no.:** L.06.DBK.KK.C.22

**Bulunduğu yer:** K. Kule İçi.

**Stratigrafi:** 281.00 m.

**Korunma durumu:** Gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** y.: 3.5 cm, kal.: 0.3 cm, Çok açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Ortada çukur bir daire, bu daireyi çeviren halka bezeme. Kalıba üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 2.-3. yy.

**İp Bezeme Bordürlü Kase**

**61-Levha-Çizim no.: 10/61**

**Kazı env. no.:** L.09.AT2. D2.L20.C.10

**Bulunduğu yer:** D2 kuzeybatısı L.20.

**Stratigrafi:** 287.53-287.33 m.

**Korunma durumu:** Boyun-gövde parçası (1/4).

**Boyutları-Rengi:** g.ç.: 7.4 cm, y.: 5 cm, Açık yeşilimsi mavi.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Hafif içbükey, bezemesiz boyun. Gövde üzerinde kalın bir bant halinde cam ipi ile yapılmış bir ters bir düz şekilde yuvarlak üçgen hatlı bezeme. Serbest üfleme tekniği ve alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 1.-3. yy.

**Bardak**

**62-Levha-Çizim no.: 10/62**

**Kazı env. no.:** L.16.KGP.C.29

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 287.44-286.70 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun ve gövde parçası (1/2).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 11 cm, y.: 8 cm, kal.: 0.5 cm, Kahverengimsi sarı.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Konik inen boyun ve gövde. Ağız kenarının hemen altında kesme yöntemi ile yapılmış iki sıra (0.6 cm kalınlığında) yatay bant. Gövde üzerinde birbiri arasına gelecek şekilde yerleştirilmiş elips bezeme. Kalıba üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3. yy.

**Unguentariumlar**

**63-Levha-Çizim no.: 11/63**

**Kazı env. no.:** L.19.GDN.TM.08

**Bulunduğu yer:** Sondaj 2/Tonozlu mezar.

**Stratigrafi:** -

**Korunma durumu:** Gövde üzerindeki küçük eksiklikler dışında tam.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 2.7 cm, g.ç.: 5.8 cm, d.ç.: 3.6 cm, y.: 16.4 cm, Açık soluk yeşil.

**Tanım:** Yoğun uzunlamasına hava kabarcığı. Ağız kenarı içe döndürülmüş ve üstten bastırılmış. Uzun, silindirik boyun. Gövdeye geçişte belirgin alet izi/boğum. Armudi gövdeli. Derin konkav dipli. Dipte noble izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 2.-3. yy.

**64-Levha-Çizim no.: 11/64**

**Kazı env. no.:** L.08.KBN.M01.C.01

**Bulunduğu yer:** 1. No.lu Mezar.

**Stratigrafi:** -

**Korunma durumu:** Kırıklar halinde tam ağız, boyun, gövde ve dip parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 3 cm, g.ç.: 5.6 cm, d.ç.: 3.4 cm, y.: 13.6 cm, Açık yeşilimsi mavi.

**Tanım:** Yoğun uzunlamasına hava kabarcığı. Ağız kenarı içe döndürülmüş ve üstten bastırılmış. Uzun, silindirik boyun. Gövdeye geçişte belirgin alet izi/boğum. Armudi gövdeli. Derin konkav dipli. Dipte noble izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 2.-3. yy.

**65-Levha-Çizim no.: 11/65**

**Kazı env. no.:** L.08.KN.C.01

**Bulunduğu yer:** A Açması.

**Stratigrafi:** 242.38-242.12 m.

**Korunma durumu:** Tam ağız-boyun ve kırık dip parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 2.8 cm, d.ç.: 3.9 cm, t.y.: 13.8 cm, Açık yeşilimsi mavi.

**Tanım:** Yoğun uzunlamasına hava kabarcığı. Ağız kenarı içe döndürülmüş ve üstten bastırılmış. Uzun, silindirik boyun. Gövdeye geçişte belirgin alet izi/boğum. Armudi gövdeli. Derin konkav dipli. Dipte noble izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 2.-3. yy.

#### **66-Levha-Çizim no.: 11/66**

**Kazı env. no.:** L.09.YBÇ.C.02

**Bulunduğu yer:** -

**Stratigrafi:** -

**Korunma durumu:** Tam ağız-boyun, gövde-kırık dip parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 2.1 cm, g.ç.: 5.2 cm, d.ç.: 4 cm, y.: 16.6 cm, Açık yeşilimsi mavi.

**Tanım:** Yoğun uzunlamasına hava kabarcığı. Ağız kenarı içe döndürülmüş ve üstten bastırılmış. Uzun, silindirik boyun. Gövdeye geçişte belirgin alet izi/boğum. Küresel gövdeli. Derin konkav dipli. Dipte noble izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 2.-3. yy.

#### **67-Levha-Çizim no.: 11/67**

**Kazı env. no.:** L.07.AE.MK14.C.56

**Bulunduğu yer:** 14 No.lu Mekan içi.

**Stratigrafi:** 283.04-282.82 m.

**Korunma durumu:** Tam ağız, iki parça halinde kırık boyun ve dip parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 2.3 cm, d.ç.: 3.8 cm, t.y.: 17 cm, Açık soluk yeşil.

**Tanım:** Yoğun uzun hava kabarcığı. İçe döndürülmüş ancak tam katlanamamış asimetrik ağız kenarı. Uzun, silindirik boyun. Olasılıkla küresel gövdeli. Derin konkav dipli. Dipte noble izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3. yy'ın ikinci yarısı.

#### **68-Levha-Çizim no.: 11/68**

**Kazı env. no.:** L.05.SC.47

**Bulunduğu yer:** Cadde üzeri.

**Stratigrafi-kontekst tarihi:** 284.10 m.

**Korunma durumu:** Tam dip, boyun altından kırık.

**Boyutları-Rengi:** g.ç.: 5.2 cm, d.ç.: 3.7 cm, y.: 7.1 cm, Açık yeşilimsi mavi.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Silindirik boyun. Küresel gövdeli. Asimetrik konkav dipli. Dipte noble izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 2.-3. yy.

#### **69-Levha-Çizim no.: 11/69**

**Kazı env. no.:** L.06.MGV.135

**Bulunduğu yer:** 7B no.lu Mekan.

**Stratigrafi:** --

**Korunma durumu:** Kırık ağız, tam boyun, kırık gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 2 cm, d.ç.: 4 cm, y.: 12.6 cm, Açık mavimsi yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. İçe katlanmış asimetrik ağız kenarı. Uzun, silindirik boyun. Olasılıkla küresel gövdeli. Derin konkav dipli. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 2.-3. yy.

#### **70-Levha-Çizim No.: 11/70**

**Kazı env. no.:** L.09.YBÇ.C.01

**Bulunduğu yer:** Çevre yolu çalışması.

**Stratigrafi: --**

**Korunma durumu:** Tam ağız, gövde başlangıcından kırık boyun ve kırık dip parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 2.6 cm, d.ç.: 5.3 cm, t.y.: 17.4 cm, Açık yeşilimsi mavi.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Dışa çekilip içe döndürülmüş ancak tam kıvrılamamış ağız kenarı. Uzun silindirik boyun. Olasılıkla küresel gövde. Konkav dipli. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 2.-3. yy.

**71-Levha-Çizim no.: 11/71**

**Kazı env. no.:** L.08.AE.MK20.C.35

**Bulunduğu yer:** 20 No.lu Mekan içi.

**Stratigrafi:** 283.27-282.88 m.

**Korunma durumu:** Tam boyun, kırık dip (1/2).

**Boyutları-Rengi:** d.ç.: 6 cm, t.y.: 15.2 cm, Açık mavimsi yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Uzun, silindirik boyun. Olasılıkla çan gövdeli. Derin konkav dipli. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 2.-3. yy.

**Yonca Ağızlı Sürahi**

**72-Levha-Çizim no.: 12/72**

**Kazı env. no.:**

L.08.AT1.G3-4.L6.C.06

**Bulunduğu yer:** G3-4 L. 6 Roma Yapısı Zemin üstü.

**Stratigrafi:** 287.22 m.

**Korunma durumu:** Tam ağız-boyun ve kulp.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 9 cm, b.ç.: 3.6 cm, y.: 7.4 cm, kulp kal.: 0.9 cm, kulp gen.: 7 cm, Açık soluk yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Dışa katlanmış ve düzleştirilmiş ağız

kenarı iki yandan içe doğru bastırılmış. Kısa, içbükey boyun. Ağız kenarı ve boyun arasına yerleştirilen, açılarak inen dik açılı kalın şerit kulp. Kulp üzerinde yirmi adet dikey yiv. Omuzdan itibaren dışa açılan olasılıkla küresel gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3. yy ortası ve ikinci yarısı.

**Minyatür Siseler**

**73-Levha-Çizim no.: 12/73**

**Kazı env. no.:** L.09.AT2.C3.C.03

**Bulunduğu yer:** C3 Plankaresi Batı yarısının Kuzeyi.

**Stratigrafi:** 287.33-287.23 m.

**Korunma durumu:** Kırık ağız-boyun (1/3).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 3 cm, y.: 2 cm, Açık mavimsi yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Dışa çekilmiş, üstten bastırılarak düzleştirilmiş ağız kenarı. Kısa silindirik boyun. Gövdeye dışa açılarak inmiş. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3. yy'ın ilk çeyreği.

**74-Levha-Çizim no.: 12/74**

**Kazı env. no.:** L.06.MGV.134

**Bulunduğu yer:** MGV 7B.

**Stratigrafi:** -

**Korunma durumu:** Tam ağız-boyun-omuz.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 1.3 cm, y.: 3.2 cm, Hardal sarısı.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Ağız kenarı içe katlanmaya çalışılmış, asimetric. Kısa silindirik boyun. Boyundan gövdeye geçişte belirgin boğum. Dışa açılan omuz-gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3. yy.

**Patara**

**75-Levha-Çizim no.: 12/75**

**Kazı env. no.:** L.11.TDS.C.01

**Bulunduğu yer:** Sokak üzeri.

**Stratigrafi:** --

**Korunma durumu:** Kırık sap parçası.

**Boyutları-Rengi:** uz.: 4.6 cm, kal.: 0.5 cm, Açık sarımsı yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Şerit haline getirilmiş tutamağın ucu içe doğru katlanmış. Alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 3. yy.

**GEÇ ROMA İMPARATORLUK  
DÖNEMİ**

**Yuvarlatılmış Ağzılı Tabaklar**

**76-Levha-Çizim no.: 13/76**

**Kazı env. no.:** L.06.DBK.KK.C.17

**Bulunduğu yer:** Duvar Dışı.

**Stratigrafi:** 282.48 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: yak. 22 cm, y.: 2.9 cm, Açık soluk yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Kaideye doğru daralarak inen yuvarlak sığ gövde. Boyun üzerinde bir sıra kesme yiv. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3. yy sonu-4. yy.

**77-Levha-Çizim no.: 13/77**

**Kazı env. no.:** L.07.AE.MK12.C.52

**Bulunduğu yer:** 12 No.lu Mekan içi.

**Stratigrafi:** 282.95-282.76 m.

**Korunma durumu:** Ağız parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 26 cm, y.: 1.9 cm, Açık soluk yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Dışa doğru yuvarlatılmış ağız kenarı. Gövdeye daralarak inmekte. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın son çeyreği.

**Dışa Çekilmiş Ağzılı Tabaklar**

**78-Levha-Çizim no.: 13/78**

**Kazı env. no.:** L.07.TA.BP.C.05

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 284.63-284.57 m.

**Korunma durumu:** Ağız-gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 16 cm, y.: 2.2 cm, Açık mavimsi yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Dışa çekilmiş ve yuvarlatılmış ağız kenarı. Dibe doğru yuvarlak bir açıyla daralarak inen gövde. Dış yüzde belirgin çark izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy sonu.

**79-Levha-Çizim no.: 13/79**

**Kazı env. no.:** L.08.DBK.GK.C.24

**Bulunduğu yer:** Güney Açması.

**Stratigrafi:** 280.47-279.01 m.

**Korunma durumu:** Ağız-gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 14 cm, y.: 1.6 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Dışa çekilmiş ve yuvarlatılmış ağız kenarı. Dibe doğru yuvarlak bir açıyla daralarak inen gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy sonu.

**80-Levha-Çizim no.: 13/80**

**Kazı env. no.:**

L.06.AE.13P. S1.C.1132

**Bulunduğu yer:** Sondaj 1.  
**Stratigrafi:** 282.80-282.20 m.  
**Korunma durumu:** Ağız parçası.  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 16 cm, y.: 0.7 cm, Açık yeşil.  
**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Ağız kenarı dışa çekilerek aşağı sarkıtılmış. Boyundan itibaren gövdeye doğru daralmakta. Serbest üfleme tekniği.  
**Tarih:** MS 4. yy'ın birinci yarısı.

#### **81-Levha-Çizim no.: 13/81**

**Kazı env. no.:** L.09.TDS.C.12  
**Bulunduğu yer:** Sokak üzeri.  
**Stratigrafi:** 282.20-281.92 m.  
**Korunma durumu:** Ağız-gövde parçası.  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 16 cm, y.: 1.8 cm, Yarı saydam beyaz.  
**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Dışa çekilmiş ağız kenarının üstünde 0.9 cm'lik bir yiv. Ağız kenarının alt yüzünde de belirgin bir hat/yiv. Gövde dibe doğru yuvarlak biçimde daralarak inmiş. Kalıba üfleme tekniği.  
**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı.

#### **Dik Ağız Kenarlı Sığ Gövdeli Tabaklar ve Kaseler**

#### **82-Levha-Çizim no.: 14/82**

**Kazı env. no.:** L.09.AT2.C3.C.02  
**Bulunduğu yer:** C3 Plankaresi Kuzeyi.  
**Stratigrafi:** 287.33-287.23 m.  
**Korunma durumu:** Ağız-gövde parçası.  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 20 cm, y.: 2.5 cm, Açık yeşilimsi mavi.  
**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Hafif dışa doğru yuvarlatılmış ağız

kenarı. Dibe doğru yuvarlak bir açıyla geçmiş. Serbest üfleme tekniği.  
**Tarih:** MS 3. yy'ın birinci yarısı.

#### **83-Levha-Çizim no.: 14/83**

**Kazı env. no.:** L.06.DBK.KK.C.10  
**Bulunduğu yer:** K. Kule içi.  
**Stratigrafi:** 282.00 m.  
**Korunma durumu:** Kırık ağız-üst gövde ve kırık kaide.  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 16 cm, k.ç.: 8 cm, t.y.: 4.8 cm, Yarı saydam beyaz.  
**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Kap bünyesinden çekilerek yapılmış halka kaide. Serbest üfleme tekniği.  
**Tarih:** MS 3. yy.

#### **84-Levha-Çizim no.: 14/84**

**Kazı env. no.:** L.06.SC.KP.C.27  
**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.  
**Stratigrafi:** 281.80 m (Taban).  
**Korunma durumu:** Ağız-gövde parçası.  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 16 cm, y.: 1.5 cm, Açık sarımsı yeşil.  
**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Düz inen boyun ve gövde. Sığ gövdeli. Dibe yuvarlak bir açıyla geçmiş. Serbest üfleme tekniği.  
**Tarih:** MS 4. yy sonu.

#### **85-Levha-Çizim no.: 14/85**

**Kazı env. no.:** L.11.KGP.C.03  
**Bulunduğu yer:** 21x15 m'lik Kuzey Bölüm.  
**Stratigrafi:** 284.50-284.10 m.  
**Korunma durumu:** Birleştirilmiş iki parçadan oluşan ağız-gövde (1/3).  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 34 cm, y.: 2.8 cm, Açık yeşil.  
**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Düz inen

boyun ve gövde. Sığ gövdeli. Dibe yuvarlak bir açıyla geçmiş. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy.

**86-Levha-Çizim no.: 14/86**

**Kazı env. no.:** L.07.KDN.C.03

**Bulunduğu yer:** Atölyenin batısındaki 5x5 m'lik D açması.

**Stratigrafi:** --

**Korunma durumu:** Ağız-gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 32 cm, y.: 2.6 cm, Açık sarımsı yeşil.

**Tanım:** Az elips biçimli hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Düz inen boyun ve gövde. Gövde üzerinde kesme tekniği ile yapılmış mevcut tek dik çizgi bezeme. Dibe yuvarlak bir açıyla geçmiş. Serbest üfleme.

**Tarih:** MS 4. yy.

**87-Levha-Çizim no.: 15/87**

**Kazı env. no.:** L.15.KGP.C.12

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 286.22-285.15 m.

**Korunma durumu:** Ağız-gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 30 cm, y.: 2.4 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Düz inen boyun ve gövde. Dibe yuvarlak bir açıyla geçmiş. Gövde üzerinde kesme tekniği ile yapılmış mevcut iki adet dik çizgi bezeme. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy.

**88-Levha-Çizim no.: 15/88**

**Kazı env. no.:** L.16.KA.GAB.C.09

**Bulunduğu yer:** 20x13.5 m'lik açmanın Batısı.

**Stratigrafi:** 286.50-286.00 m.

**Korunma durumu:** Gövde-dip parçası.

**Boyutları-Rengi:** d.ç.: 30 cm, y.: 3 cm, Sarımsı yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Sığ gövdeli, dibe yuvarlak bir açıyla geçmiş. Gövde üzerinde kesme tekniği ile yapılmış iki dik çizgi bezeme. Dipte belirgin çark izi. Serbest üfleme.

**Tarih:** MS 3.-4. yy.

**89-Levha-Çizim no.: 15/89**

**Kazı env. no.:** L.07.MGV.142

**Bulunduğu yer:** Avlunun kuzeyi.

**Stratigrafi:** 257.57-257.47 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun-gövde parçası (1/6).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 29.2 cm, y.: 3.3 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Hafif içe eğimli yuvarlatılmış ağız kenarı. Dibe geçişte daire kesitli cam hamuru şerit şeklinde sarılmış. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy ortası.

**90-Levha-Çizim no.: 15/90**

**Kazı env. no.:** L.06.MGV.150

**Bulunduğu yer:** 1 No.lu Mekan.

**Stratigrafi:** --

**Korunma durumu:** Üç adet ağız, yedi adet gövdeye ait parça. (yak. ½).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 38 cm, y.: 3.2 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Dibe geçişte daire kesitli cam hamuru şerit şeklinde sarılmış. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3. yy'ın sonu-4. yy'ın ortası.

**91-Levha-Çizim no.: 15/91**

**Kazı env. no.:** L.15.KGP.C.07  
**Bulunduğu yer:** Portik dolgu toprak alanı.  
**Stratigrafi:** 286.82-285.94 m.  
**Korunma durumu:** Ağız-boyun-gövde parçası.  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 31 cm, y.: 2.7 cm, Açık yeşilimsi mavi.  
**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Dibe geçişte belirgin bir dış profil. Serbest üfleme tekniği.  
**Tarih:** MS 4. yy ortası.

**Konik Gövdeli Tabaklar ve Kaseler**

**92-Levha-Çizim no.: 16/92**

**Kazı env. no.:** L.07.KDN.C.04  
**Bulunduğu yer:** G Açması.  
**Stratigrafi:** --  
**Korunma durumu:** Ağız parçası.  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 24 cm, y.: 1.8 cm, Açık yeşilimsi mavi.  
**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ve dışa açılmış ağız kenarı. Gövdeye doğru konik biçimde daralarak inmekte. Serbest üfleme tekniği.  
**Tarih:** MS 3. yy sonu-4. yy başı.

**93-Levha-Çizim no.: 16/93**

**Kazı env. no.:** L.06.DBK.KK.C.24  
**Bulunduğu yer:** K. Kule içi.  
**Stratigrafi:** 281.00 m.  
**Korunma durumu:** Ağız parçası.  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 14 cm, y.: 1.1 cm, Açık mavimsi yeşil.  
**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı altında olasılıkla üretimle ilgili dirsek biçiminde çıkıntı. Konik inen boyun ve gövde. Serbest üfleme tekniği.  
**Tarih:** MS 3. yy.

**94-Levha-Çizim no.: 16/94**

**Kazı env. no.:** L.06.DBK.KK.C.04  
**Bulunduğu yer:** K. Kule içi.  
**Stratigrafi:** 283.40-282.11 m.  
**Korunma durumu:** Birleştirilmiş iki parçadan oluşan ağız kenarı (1/4).  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 22 cm, y.: 0.8 cm, Çok açık yeşil.  
**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Dışa doğru çekilmiş ağız kenarı, bastırılarak aşağı doğru sarkıtılmış. Gövdeye doğru daralarak inmekte. Serbest üfleme tekniği.  
**Tarih:** MS 3.-4. yy.

**95-Levha-Çizim no.: 16/95**

**Kazı env. no.:** L.11.AN.MK2.C.01  
**Bulunduğu yer:** Mekan içi.  
**Stratigrafi:** 284.08-283.83 m.  
**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası.  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 36 cm, y.: 2.7 cm, Yarı saydam beyaz.  
**Tanım:** Aşınma tabakasından kaynaklı hava kabarcığı görülemiyor. Dışa çekilmiş ve yuvarlatılmış ağız kenarı. Konik inen boyun. Serbest üfleme.  
**Tarih:** MS 4. yy.

**Dışa Katlı Ağızlı Tabaklar ve Kaseler**

**96-Levha-Çizim no.: 16/96**

**Kazı env. no.:** L.11.AN.C.04  
**Bulunduğu yer:** Mekan içi.  
**Stratigrafi:** 285.19-285.02 m.  
**Korunma durumu:** Ağız parçası.  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 16 cm, y.: 0.9 cm, Açık yeşil.  
**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Dışa çekilmiş ve dışa katlanmış ağız kenarında tüp biçimli kesit. Gövdeye doğru konik inmekte. Serbest üfleme tekniği.



**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı.

**97-Levha-Çizim no.: 16/97**

**Kazı env. no.:** L.16.BN.M1.C.04

**Bulunduğu yer:** 10x2.5 m'lik açma.

**Stratigrafi:** 258.16-258.06 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 20 cm, y.: 0.7 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Dışa çekilmiş ve dışa katlanmış ağız kenarı. Boyunda "S" profili. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3.-4. yy.

**98-Levha-Çizim no.: 16/98**

**Kazı env. no.:** L.07.AE.MK7.C.16

**Bulunduğu yer:** 7 No.lu Mekan içi.

**Stratigrafi:** 282.32 m (Taban).

**Korunma durumu:** Ağız parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 14 cm, y.: 0.5 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Dışa çekilmiş ve dışa katlanmış ağız kenarı. Gövdeye doğru konik inmekte. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3.-4. yy.

**99-Levha-Çizim no.: 17/99**

**Kazı env. no.:** L.10.TDS.C.10

**Bulunduğu yer:** Sokak üzeri.

**Stratigrafi:** 281.65-281.57 m.

**Korunma durumu:** Ağız parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 28.4 cm, y.: 1.1 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Aşınma tabakasından kaynaklı hava kabarcığı görülemiyor. Dışa çekilmiş ve dışa katlanarak bastırılmış ağız kenarı. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy.

**100-Levha-Çizim no.: 17/100**

**Kazı env. no.:** L.04.TA.C.06

**Bulunduğu yer:** Batı Duvarı.

**Stratigrafi:** 284.95-284.74 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 20.2 cm, y.: 1 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Dışa çekilmiş ve dışa katlanarak bastırılmış ağız kenarı. Boyunda "S" profili. İçbükey yaparak gövdeye geçmiş. Olasılıkla derin gövdeli. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3.-4. yy.

**101-Levha-Çizim no.: 17/101**

**Kazı env. no.:** L.10.AE.MK36.C.07

**Bulunduğu yer:** 36 No.lu Mekan içi.

**Stratigrafi:** 282.20-282.15 m.

**Korunma durumu:** Ağız parçası (1/5).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 12 cm, y.: 0.5 cm, Açık mavimsi yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Dışa çekilmiş ve dışa katlanarak bastırılmış ağız kenarı. Boyun içbükey yaparak gövdeye geçmiş. Olasılıkla derin gövdeli. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı.

**102-Levha-Çizim no.: 17/102**

**Kazı env. no.:** L.16.KA.GAB.C.78

**Bulunduğu yer:** Havuz içi.

**Stratigrafi:** 283.00-282.10 m.

**Korunma durumu:** Ağız parçası (1/3).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 18 cm, y.: 0.6 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Dışa çekilmiş ve dışa katlanarak bastırılmış ağız kenarı. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3.-4. yy.

**103-Levha-Çizim no.: 17/103**

**Kazı env. no.:** L.11.NBS.C.18

**Bulunduğu yer:** Sokak üzeri.

**Stratigrafi:** 284.59-284.41 m.

**Korunma durumu:** Ağız parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 12 cm, y.: 0.4 cm, Açık yeşilimsi mavi.

**Tanım:** Aşınma tabakasından kaynaklı hava kabarcığı görülemiyor. Dışa çekilmiş ve dışa katlanarak yatay şekilde bastırılmış ağız kenarı. Ağız kenarı üzerine bir alet ile bastırılarak yapılmış basit çizgisel bezeme. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy ortası-5. yy.

**Katlama Profilli Ağız-Gövde Parçaları**

**104-Levha-Çizim no.: 18/104**

**Kazı env. no.:** L.13.KGP.C.01

**Bulunduğu yer:** Moloz içi.

**Stratigrafi:** 284.00-283.66 m.

**Korunma durumu:** Birleştirilmiş üç parçadan oluşan ağız-boyun-gövde (1/2).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 20 cm, y.: 2 cm, Çok açık yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. İçe eğimli yuvarlatılmış ağız kenarı. Boyunda dışa-içe katlanmış ve dibe geçmiş. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3. yy'ın ikinci yarısı-4. yy'ın birinci yarısı.

**105-Levha-Çizim no.: 18/105**

**Kazı env. no.:** L.15.STC.BP.C.01

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 290.36-290.05 m.

**Korunma durumu:** Birleştirilmiş dört parçadan oluşan ağız (1/2).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 12 cm, y.: 0.5 cm, Açık mavimsi yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Dışa çekilmiş ve yuvarlatılmış ağız kenarı. Boyunda kalınca dışa-içe katlanmış. Gövdeye doğru konik inmiş. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3. yy başı-4. yy'ın ortası.

**106-Levha-Çizim no.: 18/106**

**Kazı env. no.:** L.09.TDS.C.08

**Bulunduğu yer:** Sokak Üzeri.

**Stratigrafi:** 282.00-281.38 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 8 cm, y.: 1.7 cm, Açık soluk yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Ağız kenarı içe döndürülmüş. Ağız kenarının hemen altında dışa-içe katlanarak konik şekilde gövdeye inmiş. Bu katlama boyunda bazı yerlerde üst üste binmiş. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4-5. yy.

**107-Levha-Çizim no.: 18/107**

**Kazı env. no.:** L.06.SC.GP.C.65

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 282.51 m.

**Korunma durumu:** Ağız parçası (1/6).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 9 cm, y.: 1.1 cm, Renk görülemiyor.

**Tanım:** Aşınmış cam. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Ağız kenarının hemen altında dışa-içe katlanmış. Gövdeye konik açıyla inmiş. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy.

**108-Levha-Çizim no.: 18/108**

**Kazı env. no.:** L.10.TDS.C.15

**Bulunduğu yer:** Sokak üzeri.

**Stratigrafi:** 279.75-279.70 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 10 cm, y.: 1.3 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. İçe eğilimli yuvarlatılmış ağız kenarı. Boyunda dışa-içe katlanmış ve gövdeye geçmiş. Devamında derin gövdeli olmalı. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4.-5 yy.

#### 109-Levha-Çizim no.: 18/109

**Kazı env. no.:** L.04.SC.C.01

**Bulunduğu yer:** Nymphaeum Doğu Duvarı.

**Stratigrafi:** 285.40 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası (1/4).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 11 cm, y.: 1 cm, Açık sarımsı yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. İçe katlanmış ağız kenarı. Düz inen boyun dibe geçişinde içe-dışa katlanmış. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy.

#### 110-Levha-Çizim no.: 19/110

**Kazı env. no.:** L.13.KGP.C.13

**Bulunduğu yer:** Moloz içi.

**Stratigrafi:** 283.90-283.70 m.

**Korunma durumu:** Boyun-gövde parçası (1/3).

**Boyutları-Rengi:** g.ç.: 20 cm, y.: 1.1 cm, Koyu mavi.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Dik açıyla inen boyun dışa-içe katlanarak dibe geçmiş. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3. yy'ın ortası-4. yy'ın birinci yarısı.

#### 111-Levha-Çizim no.: 19/111

**Kazı env. no.:** L.10.TDS.C.11

**Bulunduğu yer:** Batı Duvarı.

**Stratigrafi:** 282.20-281.99 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası.

**Boyutları-Rengi:** g.ç.: 18 cm, y.: 0.8 cm, Yeşil.

**Tanım:** Az verrev hava kabarcığı. Dışa çekilmiş ağız kenarı dışa-içe-dışa katlanarak gövdeye geçmiş. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy.

#### 112-Levha-Çizim no.: 19/112

**Kazı env. no.:** L.06.MGV.129

**Bulunduğu yer:** 2 No.lu Mekan.

**Stratigrafi:** --

**Korunma durumu:** Birleştirilmiş üç parçadan oluşan ağız.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 16 cm, y.: 0.8 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Dışa çekilmiş ağız kenarı asimetrik olarak dışa-içe katlanmış ve gövdeye geçmiş. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy.

#### 113-Levha-Çizim no.: 19/113

**Kazı env. no.:** L.13.KGP.C.10

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 285.12-284.41 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 16 cm, y.: 0.7 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Dışa çekilmiş, yuvarlatılmış ağız kenarı. Ağız kenarı üstünde kazıma tekniği ile yapılmış sıralı verrev çizgi bezeme. Boyun dışa-içe katlanarak gövdeye geçmiş. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı.

#### 114-Levha-Çizim no.: 20/114

**Kazı env. no.:** L.08.AE.MK20.C.34

**Bulunduğu yer:** 20 No.lu Mekan içi.

**Stratigrafi:** 283.27-283.92 m.

**Korunma durumu:** Gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** g.ç.: 10 cm, y.: 1.6 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Gövde ortasında içe-dışa katlanmış ve tüp kesit oluşmuş. Küresel gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3-4. yy.

#### **115-Levha-Çizim no.: 20/115**

**Kazı env. no.:** L.08.AE.DK2.C.70

**Bulunduğu yer:** 2 No.lu Dükkan içi.

**Stratigrafi:** 282.92-282.69 m.

**Korunma durumu:** Gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** g.ç.: 11 cm, y.: 0.9 cm, Açık sarımsı yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Gövde ortasında içe-dışa katlanmış ve tüp kesit oluşmuş. Küresel gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3-4. yy.

#### **116-Levha-Çizim no.: 20/116**

**Kazı env. no.:** L.11.AE.KS.C.03

**Bulunduğu yer:** Sokak üzeri.

**Stratigrafi:** 285.02 m.

**Korunma durumu:** Gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** g.ç.: 10 cm, y.: 0.9 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Gövde ortasında dışa-içe katlanarak tüp biçimli kesit oluşturulmuş. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** Olasılıkla MS 4-5. yy.

#### **Yuvarlatılmış Ağızlı Kaseler**

#### **117-Levha-Çizim no.: 20/117**

**Kazı env. no.:** L.08.DBK.KK.C.06

**Bulunduğu yer:** Doğu 1 No.lu Alan.

**Stratigrafi:** 280.09-279.68 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası (1/4).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 9 cm, y.: 2.6 cm, Yarı saydam beyaz.

**Tanım:** Aşınma tabakasından kaynaklı hava kabarcığı görülemiyor. Dışa yuvarlatılmış ağız kenarı. Boyun üzerinde çizgi şeklinde bir profil. Dışa doğru açılarak inen gövde. Küresel ya da torba formu gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 1.-4. yy'ın ikinci yarısı.

#### **118-Levha-Çizim no.: 20/118**

**Kazı env. no.:** L.07.MGV.132

**Bulunduğu yer:** Kuzey Açma.

**Stratigrafi:** 258.70-258.30 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 13 cm, y.: 3.6 cm, Yarı saydam beyaz.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Dışa yuvarlatılmış ağız kenarı. Boyun üzerinde çizgi şeklinde bir profil. Dışa doğru açılarak inen gövde. Küresel ya da torba formu gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy.

#### **119-Levha-Çizim no.: 20/119**

**Kazı env. no.:** L.10.AE.DK5.C.06

**Bulunduğu yer:** 5 No.lu Dükkan içi.

**Stratigrafi:** 282.83-282.50 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 10 cm, y.: 2.2 cm, Yarı saydam beyaz.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Dışa yuvarlatılmış ağız kenarı. Hafif dışa açılarak inen küresel ya da torba formu gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy.

**120-Levha-Çizim no.: 20/120**

**Kazı env. no.:** L.07.AE.MK12.C.55

**Bulunduğu yer:** 12 No.lu Mekan içi.

**Stratigrafi:** 282.83-282.50 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 9 cm, y.: 2.5 cm, Çok açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Hafif içbükey boyun. Dışa açılarak inen gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy ortası ve son çeyreği.

**Tabak ve Kaselere Ait Kaideler-Tablalar**

**121-Levha-Çizim no.: 21/121**

**Kazı env. no.:** L.16.KGP.C.14

**Bulunduğu yer:** 9x20 m'lik açmanın batısı.

**Stratigrafi:** 284.00-283.10 m.

**Korunma durumu:** Kaide parçası (1/3).

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 18 cm, y.: 2.4 cm, Sarımsı yeşil.

**Tanım:** Yoğun irili ufaklı hava kabarcığı. Kap bünyesinden çekilerek yapılmış yüksek halka kaide. Genişçe dışa açılan gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın sonu-5. yy ilk çeyreği.

**122-Levha-Çizim no.: 21/122**

**Kazı env. no.:** L.07.MGV.137

**Bulunduğu yer:** 1 No.lu Mekan.

**Stratigrafi:** 257.57-257.47 m.

**Korunma durumu:** Birleştirilmiş 12 parçadan oluşan kaide-tabla (yak. 1/2).

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 16.4 cm, y.: 3.4 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı.

Kap bünyesinden çekilerek yapılmış yüksek halka kaide. Düz ve geniş tabla. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ortası.

**123-Levha-Çizim no.: 21/123**

**Kazı env. no.:** L.11.NBS.C.03

**Bulunduğu yer:** Sokak Güneyi.

**Stratigrafi:** 284.85-284.78 m.

**Korunma durumu:** Kaide parçası.

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 12 cm, y.: 2.3 cm, Yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Kap bünyesinden çekilerek yapılmış yüksek halka kaide. Kaide halkasının dış yüzünde kazıma verev çizgi bezeme. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ilk çeyreği.

**124-Levha-Çizim no.: 21/124**

**Kazı env. no.:** L.08.DBK.KK.C.09

**Bulunduğu yer:** Bitişik surun batısı.

**Stratigrafi:** 282.95-282.70 m.

**Korunma durumu:** Kaide parçası.

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 7 cm, y.: 1.4 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Kap bünyesinden çekilerek yapılmış yüksek halka kaide. Kaide halkasının dış yüzünde kazıma dalga çizgi bezeme. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3. yy.

**125-Levha-Çizim no.: 21/125**

**Kazı env. no.:** L.11.AE.DS.C.02

**Bulunduğu yer:** Sokak üzeri.

**Stratigrafi:** 281.48 m.

**Korunma durumu:** Kaide parçası.

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 11 cm, y.: 1.9 cm, Yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Kap bünyesinden çekilerek yapılmış yüksek halka kaide. Kaide kenarı

içbükey yaparak hafifçe dışarı çekilmiş. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3-5. yy.

**126-Levha-Çizim no.: 22/126**

**Kazı env. no.:** L.16.KGP.C.07

**Bulunduğu yer:** 9x20 m'lik açmanın batısı.

**Stratigrafi:** 286.50-285.65 m.

**Korunma durumu:** Birleştirilmiş iki parçadan oluşan kaide-tabla.

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 16 cm, y.: 3.7 cm, Şeffaf.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Kap bünyesinden çekilerek yapılmış yüksek halka kaide. Kaideden gövdeye geçişte yumuşak bir içbükey yapmış ve tabla genişçe yana açılmış. Tabla üzerinde kazıma tekniği ile yapılmış başak demeti bezeme. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy.

**127-Levha-Çizim no.: 22/127**

**Kazı env. no.:** L.06.DBK.KK.C.18

**Bulunduğu yer:** K. Kule içi.

**Stratigrafi:** 281.45 m.

**Korunma durumu:** Kaide-alt gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 7 cm, y.: 1.5 cm, Çok açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun irili ufaklı hava kabarcığı. Kap dibine yerleştirilen daire kesitli şerit cam hamuru. Dipte noble izi. Gövdeye yuvarlak bir açıyla geçmiş. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın birinci yarısı.

**128-Levha-Çizim no.: 22/128**

**Kazı env. no.:** L.11.LK.C.03

**Bulunduğu yer:** Güney Mekan 1.

**Stratigrafi:** 283.10-283.04 m.

**Korunma durumu:** Kaide parçası.

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 6 cm, y.: 0.5 cm, Çok açık yeşil/Şeffaf.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Kap bünyesinden çekilerek yapılmış alçak halka kaide. Düz tabla. Olasılıkla tepsi. Tondo etrafına bir çark şeklinde kısa, kesik çizgiler. Serbest üfleme.

**Tarih:** MS 4. yy sonu.

**129-Levha-Çizim no.: 22/129**

**Kazı env. no.:** L.06.DBK.KK.C.06

**Bulunduğu yer:** K. Kule içi.

**Stratigrafi:** 282.20 m.

**Korunma durumu:** Tabla parçası.

**Boyutları-Rengi:** uz.: 7 cm, kal.: 0.3 cm, Yarı saydam beyaz.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Düz tabla üzerinde merkezden başlayarak iç içe geçmiş iki daire, arada boşluk, sekiz daire ve boşluk, sonrasında dört daire şeklinde devam eden kazıma bezeme. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3.-4. yy.

**130-Levha-Çizim no.: 22/130**

**Kazı env. no.:** L.16.KGP.C.03

**Bulunduğu yer:** 9x20 m'lik açmanın Güneybatısı.

**Stratigrafi:** 285.10-284.50 m.

**Korunma durumu:** Birleştirilmiş üç parça halinde tabla (yak. 1/5).

**Boyutları-Rengi:** uz.: 6.2 cm, gen.: 5.8 cm, kal.: 0.2 cm, Çok açık mavimsi yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Çift çizgi ile yapılmış daire içerisine kesme tekniği ile yapılmış başak demeti biçiminde bezeme. Tabla üzerinde deformasyon. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3.-4. yy.

### Kalın Cidarlı Kaplar

#### **131-Levha-Çizim no.: 23/131**

**Kazı env. no.:** L.16.KA.GAB.C.38  
**Bulunduğu yer:** 20x13.5 m'lik açmanın Güneydoğusu.  
**Stratigrafi:** 284.27-283.60 m.  
**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası (1/3).  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 17 cm, y.: 4.4 cm, kal.: 0.3 cm, Açık yeşil.  
**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Konik inen gövde. Serbest üfleme tekniği.  
**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı.

#### **132-Levha-Çizim no.: 23/132**

**Kazı env. no.:** L.13.KGP.C.09  
**Bulunduğu yer:** Alan Genelî.  
**Stratigrafi:** 285.12-284.41 m.  
**Korunma durumu:** Ağız-boyun ve kırık dip.  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 18.4 cm, d.ç.: 10.8 cm, t.y.: 9 cm, kal.: 0.4 cm, Yeşil.  
**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Konik inen gövde. Konkav dipli. Dış yüzünde, ağız kenarının hemen altında iki sıra kesme yatay yiv. Gövde üzerinde belirgin çark izleri. Serbest üfleme tekniği.  
**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı.

#### **133-Levha-Çizim no.: 23/133**

**Kazı env. no.:** L.15.KGP.C.08  
**Bulunduğu yer:** Geç Dönem duvarı dışı.  
**Stratigrafi:** 285.18-284.57 m.  
**Korunma durumu:** Ağız-boyun-gövde ve kırık dip (1/2).  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 17 cm, d.ç.: 7.2 cm, y.: 5.2 cm, kal.: 0.3-4 cm, Yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Konik inen gövde. Yuvarlak konkav dipli. Dip parçasında deformasyon. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı-5. yy'ın birinci yarısı.

#### **134-Levha-Çizim no.: 23/134**

**Kazı env. no.:** L.15.KGP.C.11  
**Bulunduğu yer:** Geç Dönem duvar dışı.  
**Stratigrafi:** 283.74-283.14 m.  
**Korunma durumu:** Ağız-üst gövde parçası.  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 18 cm, y.: 5.7 cm, kal.: 0.3 cm, Yeşil.  
**Tanım:** Yoğun irili ufaklı hava kabarcığı. Aşağı eğimli kesilmiş ağız kenarı. Konik inen gövde. Dış yüzde belirgin çark izi. Serbest üfleme tekniği.  
**Tarih:** MS 4. yy.

#### **135-Levha-Çizim no.: 23/135**

**Kazı env. no.:** L.16.KA.GAB.C.47  
**Bulunduğu yer:** Hafriyat alanı.  
**Stratigrafi:** 284.65-283.90 m.  
**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası.  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 16 cm, y.: 2.7 cm, kal.: 0.4 cm, Koyu yeşil.  
**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Aşağı eğimli kesilmiş ağız kenarı. Konik inen gövde. Dış yüzde belirgin çark izi. Serbest üfleme tekniği.  
**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı-5. yy'ın birinci yarısı.

#### **136-Levha-Çizim no.: 23/136**

**Kazı env. no.:** L.09.STC.C.03  
**Bulunduğu yer:** Cadde üzeri.  
**Stratigrafi:** 285.74-285.13 m.

**Korunma durumu:** Ağız-üst gövde parçası (1/3).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 20 cm, y.: 4.7 cm, kal.: 0.3 cm, Yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Aşağı eğimli kesilmiş ağız kenarı. Konik inen gövde. Dış yüzde belirgin çark izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı-5. yy'ın birinci yarısı.

#### 137-Levha-Çizim no.: 23/137

**Kazı env. no.:** L.09.STC.C.02

**Bulunduğu yer:** Cadde üzeri.

**Stratigrafi:** 285.74-285.13 m.

**Korunma durumu:** Ağız-üst gövde parçası (1/4).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 20 cm, y.: 4.4 cm, kal.: 0.3 cm, Koyu yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. İç katlanmış ve bastırılmış ağız kenarı. Konik inen gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı-5. yy'ın birinci yarısı.

#### 138-Levha-Çizim no.: 24/138

**Kazı env. no.:** L.09.STC.C.01

**Bulunduğu yer:** Cadde üzeri.

**Stratigrafi:** 285.74-285.13 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası (1/3).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 16 cm, y.: 4.8 cm, kal.: 0.4 cm, Yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Dışa çekilmiş ve kalınca içe katlanarak bastırılmış ağız kenarı. İçbükey boyun. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı-5. yy'ın birinci yarısı.

#### 139-Levha-Çizim no.: 24/139

**Kazı env. no.:** L.06.DBK.KK.C.25

**Bulunduğu yer:** Doğu ve Güney Duvar dışı.

**Stratigrafi:** 281.77-281.20 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası (1/3).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 15 cm, y.: 3.2 cm, kal. 0.3 cm, Yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Ağız kenarı dışa çekilip, içe katlanmış, ancak tam kapatılmamış. İçbükey boyun. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy.

#### 140-Levha-Çizim no.: 24/140

**Kazı env. no.:** L.09.STC.C.04

**Bulunduğu yer:** Cadde üzeri.

**Stratigrafi:** 285.74-285.13 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası (1/3).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 14 cm, y.: 3.5 cm, kal.: 0.5 cm, Yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Huni formulu ağız. Aşağı doğru eğimli ağız kenarı. Olasılıkla silindirik boyun. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı-5. yy'ın birinci yarısı.

#### 141-Levha-Çizim no.: 24/141

**Kazı env. no.:** L.11.TDS.C.02

**Bulunduğu yer:** Sokak üzeri.

**Stratigrafi:** 279.73-278.39 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası (1/2).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 14 cm, y.: 3.9 cm, kal.: 0.3 cm, Yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış kenarlı, huni formulu ağız. Olasılıkla silindirik boyun. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy.

#### 142-Levha-Çizim no.: 24/142

**Kazı env. no.:** L.12.KGP.C.15



**Bulunduğu yer:** 21x15 m'lik açmanın kuzey bölümü.

**Stratigrafi:** 284.50-284.10 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası (1/3).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 14 cm, y.: 6.1 cm, kal.: 0.3 cm, Yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış kenarlı, huni formulu ağız. Konik inen boyun-gövde?. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4.-5. yy.

#### 143-Levha-Çizim no.: 24/143

**Kazı env. no.:** L.15.KGP.C.21

**Bulunduğu yer:** Doğu Açma.

**Stratigrafi:** 286.16-285.97 m.

**Korunma durumu:** Birleştirilmiş üç parçadan oluşan dip.

**Boyutları-Rengi:** d.ç.: 16.2 cm, y.: 3 cm, kal.: 0.2-4 cm, Yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Kalın cidarlı konkav dip. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy.

#### 144-Levha-Çizim no.: 24/144

**Kazı env. no.:** L.15.KGP.C.17

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 285.22 m.

**Korunma durumu:** Dip parçası.

**Boyutları-Rengi:** d.ç.: 10 cm, y.: 1.6 cm, kal.: 0.4 cm, Yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Yuvarlak konkav dipli. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3. yy sonu.

#### Minyatür Kaseler

#### 145-Levha-Çizim no.: 25/145

**Kazı env. no.:** L.11.TDS.C.13

**Bulunduğu yer:** Sokak üzeri.

**Stratigrafi:** 281.40 m.

**Korunma durumu:** Ağız-gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 10 cm, y.: 1 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Sığ gövde. Gövde dibe inişte keskin bir profile dönmüş. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3. yy'ın ikinci-4. yy'ın ikinci yarısı.

#### 146-Levha-Çizim no.: 25/146

**Kazı env. no.:** L. 11.TDS.C.14

**Bulunduğu yer:** Sokak üzeri.

**Stratigrafi:** 281.40 m.

**Korunma durumu:** Ağız-gövde-kaide parçası (1/6).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 10.2 cm, k.ç.: 8 cm, y.: 0.9 cm, Yeşilimsi sarı.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Dik yuvarlatılmış ağız kenarı. Sığ gövdeli. Kap bünyesinden çekilerek yapılmış alçak halka kaide. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3. yy'ın ikinci-4. yy'ın ikinci yarısı.

#### Kavanozlar

#### 147-Levha-Çizim no.: 25/147

**Kazı env. no.:** L.06.DBK.KK.C.35

**Bulunduğu yer:** K. Kule içi.

**Stratigrafi:** 283.51-283.00 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 8 cm, y.: 1.9 cm, Çok açık yeşil/Şeffaf.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Dışa çekilmiş ve yuvarlatılmış ağız kenarı. Ağız kenarı altında bir profil. Gövdeye doğru hafif daralarak inmekte. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3.-4. yy.

**148-Levha-Çizim no.: 25/148**

**Kazı env. no.:** L.11.NBS.C.11  
**Bulunduğu yer:** Sokak Güneydoğusu.  
**Stratigrafi:** 284.88-284.76 m.  
**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası.  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 8 cm, y.: 1.6 cm, Açık sarımsı yeşil.  
**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Dışa çekilmiş ve yuvarlatılmış ağız kenarı. Ağız kenarı altında profil. Hafif dışa açılarak inen gövde. Serbest üfleme tekniği.  
**Tarih:** MS 4. yy'ın birinci yarısı.

**149-Levha-Çizim no.: 25/149**

**Kazı env. no.:** L.06.DBK.KK.C.34  
**Bulunduğu yer:** K. Kule içi.  
**Stratigrafi:** 283.51-283.00 m.  
**Korunma durumu:** Ağız-üst gövde parçası.  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 7 cm, y.: 2.2 cm, Açık soluk yeşil.  
**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Dışa çekilmiş ve yuvarlatılmış ağız kenarı, hafif dışa açılarak inen boyun ve yarı küresel gövde. Serbest üfleme tekniği.  
**Tarih:** MS 3.-4. yy.

**150-Levha-Çizim no.: 25/150**

**Kazı env. no.:** L.08.DBK.GK.C.05  
**Bulunduğu yer:** G. Kule Güneybatısı.  
**Stratigrafi:** 281.60-281.22 m.  
**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası.  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 7 cm, y.: 1.3 cm, Açık yeşil.  
**Tanım:** Özellikle ağız kenarında iri yatay elips şeklinde hava kabarcığı. Dışa çekilmiş ve yuvarlatılmış ağız kenarı, hafif dışa açılarak inen boyun. Serbest üfleme tekniği.  
**Tarih:** MS 3.-4. yy.

**151-Levha-Çizim no.: 25/151**

**Kazı env. no.:** L.06.DBK.KK.C.33  
**Bulunduğu yer:** K. Kule içi güney.  
**Stratigrafi:** 280.40-280.00 m.  
**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası (1/2).  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 7.2 cm, y.: 2 cm, Yeşil.  
**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Dışa çekilmiş ve yuvarlatılmış ağız kenarı. İçbükey boyun. Dışa açılarak inen gövde. Serbest üfleme tekniği.  
**Tarih:** MS 3.-4. yy.

**152-Levha-Çizim no.: 26/152**

**Kazı env. no.:** L.16.BT.C.07  
**Bulunduğu yer:** Güney Parados.  
**Stratigrafi:** 264.73 m.  
**Korunma durumu:** Kırık ağız-boyun, tam dip.  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 6 cm, d.ç.: 4.3 cm, t.y.: 8.3 cm, Açık mavimsi yeşil.  
**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Hafif dışa çekilmiş ve yuvarlatılmış ağız kenarı. Gövdeye doğru dışa açılarak inen boyun. Torba formu gövde. Cam hamuru dolanarak yapılmış asimetric halka kaide. Konkav dipli. Dipte noble izi. Serbest üfleme tekniği.  
**Tarih:** MS 3. yy'ın birinci yarısı.

**153-Levha-Çizim no.: 26/153**

**Kazı env. no.:** L.11.AN.MK2.C.03  
**Bulunduğu yer:** 2 No.lu Mekan içi.  
**Stratigrafi:** 284.38-283.88 m.  
**Korunma durumu:** Ağız-boyun ve kaide parçası (1/2).  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 6 cm, k.ç.: 3.6 cm, t.y.: 5.5 cm, Açık sarımsı yeşil.  
**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ve dışa çekilmiş ağız kenarı. İçbükey boyun. Küresel gövde. Kap bünyesinden çekilerek

yapılmış halka kaide. Kaide kenarı dışa çekilmiş. Dipte noble izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy sonu-5. yy'ın birinci yarısı.

**154-Levha-Çizim no.: 26/154**

**Kazı env. no.:** L.10.LK.C.19

**Bulunduğu yer:** Ana Salon.

**Stratigrafi:** 282.32 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası (1/4).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 6 cm, y.: 1.2 cm, Açık mavimsi yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Dışa çekilmiş ve yuvarlatılmış ağız kenarı. Düz inen boyun. Serbest üfleme.

**Tarih:** MS 4. yy.

**155-Levha-Çizim no.: 26/155**

**Kazı env. no.:** L.03.SC.C.24

**Bulunduğu yer:** Cadde üzeri.

**Stratigrafi:** 284.90-284.40 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun-gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 8 cm, y.: 6.2 cm, Açık mavimsi yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Hafif dışa çekilmiş ve yuvarlatılmış ağız kenarı. Dışa doğru açılarak inen torba formulu gövde. Dibe doğru daralmış. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı.

**156-Levha-Çizim no.: 26/156**

**Kazı env. no.:**

L.09.AT2.C2.D2.L21.C.12

**Bulunduğu yer:** C2-D2 plankaresi.

**Stratigrafi:** 287.15-287.00 m.

**Korunma durumu:** Kırık ağız-boyun ve tam dip.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 6 cm, d.ç.: 3.6 cm, t.y.: 7.1 cm, Açık mavimsi yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Hafif dışa çekilmiş ve yuvarlatılmış ağız kenarı. Gövdeye doğru dışa açılarak inen boyun. Torba formulu gövde. Konkav dipli. Dipte noble izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3. yy'ın birinci yarısı.

**157-Levha-Çizim no.: 26/157**

**Kazı env. no.:** L.08.AE.MK17.C.49

**Bulunduğu yer:** 17 No.lu Mekan içi.

**Stratigrafi:** 282.33-282.16 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 8 cm, y: 2 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Dik, yuvarlatılmış kalın ağız kenarı. Boyundan itibaren dışa açılarak inen gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı.

**158-Levha-Çizim no.: 26/158**

**Kazı env. no.:** L.08.AE.MK20.C.112

**Bulunduğu yer:** 20 No.lu Mekan içi.

**Stratigrafi:** 282.72-282.56 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası (1/2).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 6 cm, y.: 2.8 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Aşınma tabakasından kaynaklı hava kabarcığı görülemiyor. Dik, yuvarlatılmış kalın ağız kenarı. Boyundan itibaren dışa açılarak inen gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın birinci yarısı.

**159-Levha-Çizim no.: 27/159**

**Kazı env. no.:** L.10.LK.C.05

**Bulunduğu yer:** Ambon.

**Stratigrafi:** 282.32 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 6 cm y.: 1.9 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Dike yakın yuvarlatılmış ağız kenarı. Boyunda hafif bir içbükey yapıp gövdeye doğru açılarak inmiş. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy.

**160-Levha-Çizim no.: 27/160**

**Kazı env. no.:** L.16.BN.M1.C.03

**Bulunduğu yer:** 10x2.50 m'lik açma.

**Stratigrafi:** 258.16-258.06 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası (1/3).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 6 cm, y.: 1.8 cm, Açık sarımsı yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Hafif dışa çekilmiş ve yuvarlatılmış ağız kenarı. Ağız kenarı üzerinde kap bünyesine yedirilmiş cam hamuru ile yapılan kırmızı çizgi. İçbükey boyun. Dışa açılarak inen gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3.-4. yy.

**161-Levha-Çizim no.: 27/161**

**Kazı env. no.:** L.10.TDS.C.08

**Bulunduğu yer:** LK Kuzey Kapı.

**Stratigrafi:** 282.20-281.99 m.

**Korunma durumu:** Ağız-üst gövde parçası (1/3).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 6 cm, y.: 3.7 cm, Şeffaf.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Dışa çekilmiş ve yuvarlatılmış ağız kenarı. İçbükey boyun. Hafif dışa açılarak inen gövde. Boyun ve gövde üzerinde optik üfleme ile yapılmış burğu yiv. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy ortası.

**162-Levha-Çizim no.: 27/162**

**Kazı env. no.:** L.09.STC.C.10

**Bulunduğu yer:** Su Deposu Ortası.

**Stratigrafi:** 288.50-288.09 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun ve gövde parçası (1/2).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 6 cm, y.: 8.4 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Dışa çekilmiş ve yuvarlatılmış ağız kenarı. İçbükey boyun. Torba formu gövde. Dibe doğru daralarak inmiş. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3. yy'ın birinci yarısı- 4. yy'ın birinci yarısı.

**163-Levha-Çizim no.: 27/163**

**Kazı env. no.:** L.13.KA.BP.C.04

**Bulunduğu yer:** Propylon önü.

**Stratigrafi:** 285.10-284.66 m.

**Korunma durumu:** Kırık ağız-boyun (1/2), tam kaide.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 5.2 cm, k.ç.: 5.3 cm, t.y.: 11.8 cm, Açık yeşilimsi mavi.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Dışa çekilmiş ve yuvarlatılmış ağız kenarı. İçbükey boyun. Olasılıkla torba formu gövde. İçe katlanarak yapılmış alçak halka kaide. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy.

**164-Levha-Çizim no.: 27/164**

**Kazı env. no.:** L.08.DBK.GK.C.08

**Bulunduğu yer:** G. Kule Doğusu.

**Stratigrafi:** 281.67-280.98 m.

**Korunma durumu:** Kırık ağız (1/2), tam kaide.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 5 cm, k.ç.: 4.2 cm, t.y.: 11 cm, Açık yeşilimsi mavi.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Dışa çekilmiş ve yuvarlatılmış ağız kenarı. İçbükey boyun. Olasılıkla torba formu gövde. Çekilerek yapılmış

alçak halka kaide. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy.

**165-Levha-Çizim no.: 27/165**

**Kazı env. no.:** L.11.LK.KS.C.02

**Bulunduğu yer:** Sokak üzeri.

**Stratigrafi:** 282.10-281.90 m.

**Korunma durumu:** Ağız-üst gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 4 cm, y.: 3.2 cm, Açık soluk yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Dışa çekilip içe katlanmış ağız kenarı. Hafif dışa açılarak inen gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy sonu-5. yy'ın ilk çeyreği.

**Prizmatik Gövdeli Şişe/Sürahiler**

**166-Levha-Çizim no.: 28/166**

**Kazı env. no.:** L.09.AE.MK31.C.04

**Bulunduğu yer:** 31 No.lu Mekan içi.

**Stratigrafi:** 282.45-281.90 m.

**Korunma durumu:** Dip parçası (1/3).

**Boyutları-Rengi:** kal.: 0.6 cm, gen.: 4.3 cm, Mavimsi yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Dipte merkezdeki çanaktan çıkan çiçek bezeme. Konkav dipli. Kalıba üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3. yy'ın son çeyreği-4. yy'ın ilk onlukları.

**167-Levha-Çizim no.: 28/167**

**Kazı env. no.:** L.08.AE.MK17.C.56

**Bulunduğu yer:** 17 No.lu Mekan içi.

**Stratigrafi:** 282.33-282.16 m.

**Korunma durumu:** Dip parçası (1/4).

**Boyutları-Rengi:** y.: 1.3 cm, kal.: 0.6 cm, gen.: 6.8 cm, Açık mavimsi yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Dipte kabartma daire içinde geometrik? bezeme. Konkav dipli. Kalıba üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı.

**168-Levha-Çizim no.: 28/168**

**Kazı env. no.:** L.06.DBK.KK.C.38

**Bulunduğu yer:** K. Kule Duvar Dışı.

**Stratigrafi:** 282.48 m.

**Korunma durumu:** Birleştirilmiş iki parçadan oluşan tama yakın dip.

**Boyutları-Rengi:** y.: 1.8 cm, kal.: 0.6 cm, gen.: 7 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Dipte kabartma şeklinde noble izi merkez noktası alınarak yerleştirilmiş köşelere uzanan dört adet dil bezeme. Konkav dipli. Kalıba üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3. yy.

**169-Levha-Çizim no.: 28/169**

**Kazı env. no.:** L.06.DBK.KK.C.16

**Bulunduğu yer:** K. Kule Duvar Dışı.

**Stratigrafi:** 282.48 m.

**Korunma durumu:** Dip parçası.

**Boyutları-Rengi:** y.: 0.4 cm, kal.: 0.5 cm, gen.: 5.4 cm, Açık mavimsi yeşil.

**Tanım:** Yoğun iri hava kabarcığı. Dipte daire içerisinde üç kollu rozet kabartma bezeme. Rozetin uç kısımları daire üzerine bindirilmiş. Hafif konkav dipli. Kalıba üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3. yy.

**170-Levha-Çizim no.: 28/170**

**Kazı env. no.:** L.11.AE.KS.C.06

**Bulunduğu yer:** Sokak üzeri.

**Stratigrafi:** 281.73-281.56 m.

**Korunma durumu:** Birleştirilmiş iki parçadan oluşan dip ve tama yakın ağız-boyun.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 4 cm, gen.: 5 cm, t.y.: 11.6 cm, Yeşil.

**Tanım:** Yoğun hava kabarcığı. Hafif dışa çekilmiş yuvarlatılmış ağız kenarı. Omuzdan gövdeye geçişte “S” profili. Kare formlu gövde dibe doğru hafif daralarak inmekte. Konkav dip. Dipte Grekçe harfler ile ?AP/Ø?/?NI/OA kabartma yazıt. Kalıba üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3.-4. yy.

**171-Levha-Çizim no.: 28/171**

**Kazı env. no.:** L.06.SC.C.02

**Bulunduğu yer:** Cadde üzeri.

**Stratigrafi:** 282.05 m.

**Korunma durumu:** Dip parçası.

**Boyutları-Rengi:** y.: 0.9 cm, kal.: 0.7 cm, gen.: 8.2 cm, Yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Dipte kabartma şeklinde geometrik? bezeme ya da harf. Hafif konkav dipli. Kalıba üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy’ın son çeyreği.

**172-Levha-Çizim no.: 28/172**

**Kazı env. no.:** L.13.KA.GB.C.19

**Bulunduğu yer:** Alan geneli.

**Stratigrafi:** 287.04-286.70 m.

**Korunma durumu:** Dip parçası (1/2).

**Boyutları-Rengi:** y.: 1.6 cm, kal.: 1 cm, gen.: 8 cm, Yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Bezemesiz konkav dip. Dipte belirgin noble izi. Kalıba üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3.-5. yy.

**173-Levha-Çizim no.: 28/173**

**Kazı env. no.:** L.11.AE.KS.C.12

**Bulunduğu yer:** Sokak üzeri.

**Stratigrafi:** 281.73-281.56 m.

**Korunma durumu:** Birleştirilmiş iki parçadan oluşan dip.

**Boyutları-Rengi:** y.: 1.9 cm, kal.: 0.2 cm, gen.: 6.6 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Bezemesiz, kare formlu düz dip. İnce cidarlı. Kalıba üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3.-4. yy.

**174-Levha-Çizim no.: 29/174**

**Kazı env. no.:** L.15.KBP.C.01

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 290.40-290.25 m.

**Korunma durumu:** Tama yakın ağız ve kırık dip parçası (1/2).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 6 cm, gen.: 6.2 cm, t.y.: 8-10 cm, Açık sarımsı yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Dışa çekilmiş ve içe katlanmış huni formlu ağız. İçbükey boyun. Üfleme sonrasında bir düzlem üzerinde dört yandan bastırılarak kare formu verilmiş gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3.-4. yy.

**175-Levha-Çizim no.: 29/175**

**Kazı env. no.:** L.08.AE.DK2.C.71

**Bulunduğu yer:** 2 No.lu Dükkan içi.

**Stratigrafi:** 282.92-282.69 m.

**Korunma durumu:** Tam ağız-boyun, kırık gövde ve dip parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 7 cm, gen.: 10 cm, t.y.: 10-11 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** İrili ufaklı hava kabarcığı. Dışa çekilmiş ve içe katlanmış huni formlu ağız. İçbükey boyun. Üfleme sonrasında bir düzlem üzerinde dört yandan bastırılarak kare formu verilmiş gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3.-4. yy.

**Ağız Altında Dışbükey Profilli**  
**Şişe/Sürahiler**

**176-Levha-Çizim no.: 29/176****Kazı env. no.:**

L.08.AT1.G3 4.L6.C.10

**Bulunduğu yer:** G3-4.**Stratigrafi:** 287.20 m.**Korunma durumu:** Ağız-boyun-omuz ve kulp parçası (1/2).**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 8 cm, y.: 7 cm, kal.: 0.3 cm, kulp kal.: 0.5 cm, kulp gen.: 5 cm, Açık soluk yeşil.**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış huni formulu ağız altında bir dış profil. Silindirik boyun. Dışa açılan omuz. Boyundan omuza inen kalın şerit kulp. Olasılıkla silindirik gövdeli. Serbest üfleme tekniği.**Tarih:** MS 3. yy'ın birinci yarısı.**177-Levha-Çizim no.: 29/177****Kazı env. no.:**

L.08.AT1.G3 4.L11.C.07

**Bulunduğu yer:** G3-4.**Stratigrafi:** 286.71-286.59 m.**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası (1/2).**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 7.8 cm, y.: 3.8 cm, kal.: 0.3 cm, Açık soluk yeşil.**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış huni formulu ağız altında bir dış profil. Silindirik boyun. Serbest üfleme tekniği.**Tarih:** MS 3. yy.**178-Levha-Çizim no.: 29/178****Kazı env. no.:** L.09.AT2.C3.L17.C.07**Bulunduğu yer:** C3.**Stratigrafi:** 287.49-287.38 m.**Korunma durumu:** Ağız parçası (1/2).**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 6 cm, y.: 1.2 cm, kal.: 0.3 cm, Açık yeşil.**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış huni formulu ağız

altında bir dış profil. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 2. yy'ın sonu.**179-Levha-Çizim no.: 30/179****Kazı env. no.:** L.16.KA.GAB.C.74**Bulunduğu yer:** 20x13.5 m'lik açmanın Kuzeybatısı.**Stratigrafi:** 284.65-283.90 m.**Korunma durumu:** Ağız parçası.**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 6 cm, y.: 1.4 cm, kal.: 0.2 cm, Açık mavimsi yeşil.**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış huni formulu ağız altında bir dış profil. Serbest üfleme tekniği.**Tarih:** MS 3. yy'ın birinci yarısı ve ortaları.**180-Levha-Çizim no.: 30/180****Kazı env. no.:** L.11.MK.C.07**Bulunduğu yer:** Kuzey Nef dış duvarı.**Stratigrafi:** 283.05-282.80 m.**Korunma durumu:** Ağız parçası.**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 6 cm, y.: 1.5 cm, kal.: 0.1 cm, Açık soluk yeşil.**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış huni formulu ağız altında bir dış profil. İnce cidarlı. Serbest üfleme tekniği.**Tarih:** MS 4. yy'ın birinci yarısı.**Ağız Kenarından Kulplu Sürahiler****181-Levha-Çizim no.: 30/181****Kazı env. no.:** L.15.KGP.C.25**Bulunduğu yer:** Doğu Açma.**Stratigrafi:** 286.82-285.94 m.**Korunma durumu:** Tam ağız-boyun, kırık kulp başlangıcı.**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 3.4 cm, y.: 4.3 cm, Açık mavimsi yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Huni formlu ağız kenarı içe katlanmış. Ağız kenarına yapıştırılarak çekilmiş kulp. Silindirik boyun. Omuzdan gövdeye dışa açılarak geçmiş. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın birinci yarısı.

**182-Levha-Çizim no.: 30/182**

**Kazı env. no.:** L.03.SC.C.25

**Bulunduğu yer:** Cadde üzeri.

**Stratigrafi:** 284.90-284.40 m.

**Korunma durumu:** Kırık ağız-boyun (1/2), tam dip.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 3 cm, d.ç.: 3.2 cm, t.y.: 8.6 cm, Açık soluk yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Huni formlu ağız kenarı içe katlanmış. Ağız kenarına yapıştırılarak çekilmiş kulp. Dar, içbükey boyun. Olasılıkla küresel gövdeli. Konkav dipli. Dipte noble izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı.

**183-Levha-Çizim no.: 30/183**

**Kazı env. no.:** L.16.BN.M1.C.01

**Bulunduğu yer:** 5x15 m'lik açma.

**Stratigrafi:** 258.74-258.30 m.

**Korunma durumu:** Tam ağız-üst gövde.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 4.4 cm, y.: 6.1 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Dışa çekilmiş ve içe katlanmış ağız kenarı. Ağız kenarına yapıştırılmış kulp. Kısa, silindir boyun, omuz geçişinde belirgin boğum/alet izi. Torba formlu gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3. yy'ın birinci yarısı.

**184-Levha-Çizim no.: 30/184**

**Kazı env. no.:** L.11.LK.DS.C.09

**Bulunduğu yer:** Sokak üzeri.

**Stratigrafi:** 282.43-282.17 m.

**Korunma durumu:** Ağız-kulp parçası (1/2).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 3.4 cm, y.: 1.9 cm, kulp kal.: 0.1 cm, kulp gen.: 0.8-1 cm, Açık mavimsi yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Dışa çekilmiş ve içe katlanmış ağız kenarı. Yonca formlu ağız kenarına asimetrik şekilde yapıştırılmış şerit kulp. İçbükey boyun. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy.

**Serpme Siseleri**

**185-Levha-Çizim no.: 31/185**

**Kazı env. no.:** L.06.SC.GP.C.57

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 282.14 m.

**Korunma durumu:** Boyun parçası (1/3).

**Boyutları-Rengi:** y.: 3 cm, gen.: 5 cm, kal.: 0.2 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun irili ufaklı hava kabarcığı. Şişenin boynundaki iç perde yukarı doğru çekilerek damlalık şekli verilmiş. Boyundan itibaren dışa açılarak inmiş. Olasılıkla küresel gövdeli. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3. yy'ın ikinci yarısı.

**186-Levha-Çizim no.: 31/186**

**Kazı env. no.:** L.11.NBS.MK2.C.04

**Bulunduğu yer:** 2 No.lu Mekan içi.

**Stratigrafi:** 284.28-284.25 m (Taban).

**Korunma durumu:** Birleştirilmiş üç parçadan oluşan boyun (1/2).

**Boyutları-Rengi:** y.: 2 cm, gen.: 4.4 cm, kal.: 0.2 cm, Yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Şişenin boynundaki perde ve ortasında yer alan 0.2 cm çapında



daire biçimli delik. Gövde boyundan itibaren dışa açılarak inmiş. Kalıba üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı.

### Emzikli Şise/Sürahiler

#### **187-Levha-Çizim no.: 31/187**

**Kazı env. no.:** L.11.NBS.MK3.C.05

**Bulunduğu yer:** 3 No.lu Mekanın Kuzeyi.

**Stratigrafi:** 283.99-283.88 m.

**Korunma durumu:** Tam emzik.

**Boyutları-Rengi:** uz.: 3.5 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun uzun hava kabarcığı. Kap üzerine aplike edilerek şekillendirilen emzik. Uç kısmı kesilerek bitirilmiş. Serbest üfleme.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı.

#### **188-Levha-Çizim no.: 31/188**

**Kazı env. no.:** L.11.NBS.C.13

**Bulunduğu yer:** Sokak Kuzeyi.

**Stratigrafi:** 284.28-284.24 m.

**Korunma durumu:** Tama yakın emzik parçası.

**Boyutları-Rengi:** uz.: 4 cm, Açık yeşilimsi mavi.

**Tanım:** Yoğun uzun hava kabarcığı. Kap üzerine aplike edilerek şekillendirilen emzik. Serbest üfleme.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı.

### Cift Hazneli Sürahi

#### **189-Levha-Çizim no.: 31/189**

**Kazı env. no.:** L.16.KA.GAB.C.40

**Bulunduğu yer:** 20x13.5 m'lik açmanın Güneydoğusu.

**Stratigrafi:** 284.27-283.60 m.

**Korunma durumu:** Bir haznesinin ağız ve boyun kısmı tam, diğeri kırık. Kulp başlangıç bölümü.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 1.6-1.6 cm, y.: 8.5 cm, kal.: 0.1 cm, Yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Dışa çekilip içe katlanmış ve üstten bastırılmış ağız kenarı. "D" biçimli 2 hazneli. Ağız kenarı ve boyun üzerine yapıştırılmış kulp. Serbest üfleme.

**Tarih:** MS 3. yy'ın birinci yarısı-4. yy ortaları.

### Silindirik Gövdeli Kesme Bezemeli Şise/Sürahiler

#### **190-Levha-Çizim no.: 32/190**

**Kazı env. no.:** L.07.AE.MK9.C.99

**Bulunduğu yer:** 9 No.lu Mekan içi.

**Stratigrafi:** 282.75 m (Taban).

**Korunma durumu:** On iki adet omuz, gövde ve dip parçası.

**Boyutları-Rengi:** d.ç.: 13 cm, t.y.: 24 cm, g.ç.: 13 cm, kal.: 0.4 cm, Açık sarımsı yeşil.

**Tanım:** Az irili ufaklı hava kabarcığı. Silindirik gövde. Gövde üzerinde kesme tekniği ile yapılmış, iç içe geçmiş üç çizgiden oluşan ve bal peteği şeklinde dizilmiş altıgenler içerisinde elips. Omuz ve dip dönüşünde üç sıra yatay çizgi ve tek sıra nokta bordür bezeme. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3. yy'ın birinci yarısı-4. yy'ın ikinci yarısı.

#### **191-Levha-Çizim no.: 32/191**

**Kazı env. no.:** L.12.KA.C.01

**Bulunduğu yer:** Doğu Portik çevresi.

**Stratigrafi:** 282.20 m.

**Korunma durumu:** Beş adet omuz, gövde ve dip parçası.

**Boyutları-Rengi:** d.ç.: 12 cm, t.y.: 20.4 cm, g.ç.: 12 cm, kal.: 0.3 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Aşınma tabakasından kaynaklı hava kabarcığı görülemiyor. Gövde ortasında çizgisel ve sıralı elips, dip ve omuz hizasında vev çizgiler. Serbest üfleme tekniği.  
**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı.

**192-Levha-Çizim no.: 32/192**

**Kazı env. no.:** L.16.KGP.C.11  
**Bulunduğu yer:** 9x20 m'lik açmanın Doğusu.  
**Stratigrafi:** 286.10-285.60 m.  
**Korunma durumu:** Gövde parçası.  
**Boyutları-Rengi:** y.: 5.7 cm, kal.: 0.2 cm, Açık yeşil.  
**Tanım:** Yoğun irili ufaklı hava kabarcığı. Gövde üzerinde iç içe geçmiş çizgilerden oluşan altıgen bal peteği bezeme. Altında vev sıralı çizgiler. Serbest üfleme tekniği.  
**Tarih:** MS 4. yy'ın birinci yarısı-5. yy'ın ilk çeyreği.

**193-Levha-Çizim no.: 32/193**

**Kazı env. no.:** L.15.KGP.C.27  
**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.  
**Stratigrafi:** 284.85-284.45 m.  
**Korunma durumu:** Gövde parçası.  
**Boyutları-Rengi:** y.: 6 cm, g.ç.: 15 cm, kal.: 0.5 cm, Çok açık yeşil/şeffaf.  
**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Gövde parçası üzerinde kesme tekniği ile yapılmış içi kafes çizgiler ile doldurulmuş mevcut iki adet eşkenar dörtgen sırası. Dörtgenlerin arasında kısa dik çizgiler ve elipsler. Düz çizgi altındaki panelde büyük elips ya da daire bezeme. Serbest üfleme tekniği.  
**Tarih:** MS 4. yy ortası.

**194-Levha-Çizim no.: 32/194**

**Kazı env. no.:** L.15.KGP.C.14

**Bulunduğu yer:** Geç Dönem duvarı dışı.

**Stratigrafi:** 284.57-284.07 m.

**Korunma durumu:** Gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** y.: 4.8 cm, kal.: 0.3 cm, Açık soluk yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Gövde parçası üzerinde üst sırada yatay yiv bant. Bu bantın altında dışa hatları kesilerek yapılmış mevcut üç adet dil motifi bezeme. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı.

**Huni Ağzılı Şiseler**

**Yuvarlatılmış Ağız Kenarlılar**

**195-Levha-Çizim no.: 33/195**

**Kazı env. no.:** L.15.LK.BS.C.07

**Bulunduğu yer:** Kanalizasyon içi.

**Stratigrafi:** Elek.

**Korunma durumu:** Tam ağız-kırık boyun ve dip parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 8.6 cm, d.ç.: 2 cm, t.y.: 13.8 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun uzun hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı, Boyuna konik inmiş. İçbükey boyun, omuzda dışa açılarak gövdeye geçmiş. Olasılıkla küresel gövdeli. Hafif konkav dipli. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3. yy-4. yy'ın ikinci yarısı.

**196-Levha-Çizim no.: 33/196**

**Kazı env. no.:** L.04.TA.C.13

**Bulunduğu yer:** Batı Duvarı.

**Stratigrafi:** 284.30 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası (1/3).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 8 cm, y.: 4.7 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Boyuna

konik inmiş. İçbükey boyun. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3.-4. yy.

**197-Levha-Çizim no.: 33/197**

**Kazı env. no.:** L.13.LK.C.03

**Bulunduğu yer:** Vaftizhane Koridoru Kanalizasyon Toprağı.

**Stratigrafi:** Elek.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası (1/2).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 8 cm, y.: 3.7 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Boyuna konik inmiş. İçbükey boyun dışı açılarak gövdeye geçmiş. Serbest üfleme.

**Tarih:** MS 4. yy sonu-5. yy'ın ilk çeyreği.

**198-Levha-Çizim no.: 33/198**

**Kazı env. no.:** L.11.MK.C.01

**Bulunduğu yer:** Güney Nef.

**Stratigrafi:** 284.84-284.67 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası (1/2).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 7 cm, y.: 4.7 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı boyuna konik inmiş. İçbükey boyun. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy sonu-5. yy'ın ilk çeyreği.

**199-Levha-Çizim no.: 33/199**

**Kazı env. no.:** L.16.SC.GP.C.02

**Bulunduğu yer:** Portik Duvar Restorasyon Çalışması.

**Stratigrafi:** -

**Korunma durumu:** Birleştirilmiş altı parçadan oluşan tam ağız-boyun parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 7 cm, y.: 6.1 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı boyuna konik inmiş. Silindirik boyun. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy sonu-5. yy'ın ilk çeyreği.

**200-Levha-Çizim no.: 33/200**

**Kazı env. no.:** L.09.AE.DK4.C.09

**Bulunduğu yer:** 4 No.lu Dükkan içi.

**Stratigrafi:** 281.96-281.74 m.

**Korunma durumu:** Birleştirilmiş dokuz parçadan oluşan ağız-boyun-üst gövde parçası (1/2).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 6 cm, y.: 14.6 cm, Açık mavimsi yeşil.

**Tanım:** Çok yoğun küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı boyuna konik inmiş. Uzun silindirik boyun. Torba formu gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3. yy ortaları.

**201-Levha-Çizim no.: 33/201**

**Kazı env. no.:** L.15.KGP.C.18

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 284.45-284.05 m.

**Korunma durumu:** Birleştirilmiş iki parçadan oluşan ağız-boyun (1/2).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 9 cm, y.: 7.2 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı boyuna keskin konik biçimde inmiş. Uzun silindirik boyun. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy-5. yy'ın ilk çeyreği.

**202-Levha-Çizim no.: 33/202**

**Kazı env. no.:** L.13.KA.GB.C.01

**Bulunduğu yer:** Alan geneli.

**Stratigrafi:** 287.99-287.62 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası (1/4).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 13 cm, y.: 7.5 cm, Yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı boyuna keskin konik biçimde inmiş. Uzun silindirik boyun. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3. yy'ın ikinci yarısı-4. yy ortaları.

### 203-Levha-Çizim no.: 34/203

**Kazı env. no.:** L.15.KGP.C.24

**Bulunduğu yer:** Portik duvar yıkıntısı.

**Stratigrafi:** 283.25-282.80 m.

**Korunma durumu:** Tam ağız-boyun, kırık dip (1/2).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 5 cm, d.ç.: 3.6 cm, t.y.: 14.4 cm, Açık soluk yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı boyuna keskin konik biçimde inmiş. Uzun silindirik boyun. Boyun başlangıcında şişe ile aynı renkte yapılmış sekiz sıra ince-sık cam ipi bezeme. Olasılıkla küresel gövdeli. Konkav dipli. Dipte noble izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3.- 4. yy.

### 204-Levha-Çizim no.: 34/204

**Kazı env. no.:** L.11.TDS.C.07

**Bulunduğu yer:** Sokak üzeri.

**Stratigrafi:** 281.40-281.30 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası (1/2).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 5 cm, y.: 3.3 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Uzun hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı boyuna keskin konik biçimde inmiş. Ağız kenarının altında kalın ve ince ip

bezeme. Uzun silindirik boyun. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy.

### 205-Levha-Çizim no.: 34/205

**Kazı env. no.:** L.10.TDS.C.13

**Bulunduğu yer:** Sokak üzeri.

**Stratigrafi:** 281.65-281.57 m.

**Korunma durumu:** Tama yakın ağız, tam boyun-kırık gövde.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 3.3 cm, y.: 6.2 cm, Açık soluk yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı omuza kadar konik inmekte. Ağız ve boyun üzerinde sekiz sıra cam ipi bezeme. Küresel gövdeli. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3.-4. yy.

### 206-Levha-Çizim no.: 34/206

**Kazı env. no.:** L.16.BT.C.14

**Bulunduğu yer:** Güney Parados.

**Stratigrafi:** 269.32-268.81 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun-dip parçası (1/2).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 4 cm, d.ç.: 3.6 cm, t.y.: 9.1 cm, Açık sarımsı yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı boyuna konik biçimde inmiş. İçbükey boyun. Olasılıkla torba formlu gövde. Konkav dipli. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3.-4. yy.

### 207-Levha-Çizim no.: 34/207

**Kazı env. no.:** L.13.KGP.C.22

**Bulunduğu yer:** Moloz içi ve çevresi.

**Stratigrafi:** 283.90-283.70 m.

**Korunma durumu:** Tam ağız-boyun ve kırık dip.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 3.6 cm, d.ç.: 4 cm, t.y.: 9 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı boyuna konik biçimde inmiş. Kısa silindirik boyun. Olasılıkla küresel ya da torba formlu gövde. Hafif konkav dipli. Dipte noble izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy sonu-5. yy ortaları.

**208-Levha-Çizim no.: 34/208**

**Kazı env. no.:** L.15.STC.C.01

**Bulunduğu yer:** Cadde üzeri, 2015.

**Stratigrafi:** 291.79-291.64 m.

**Korunma durumu:** Tam ağız-boyun ve kırık dip.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 3.4 cm, d.ç.: 4 cm, t.y.: 7.2 cm, Açık mavimsi yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı boyuna konik biçimde inmiş. Kısa boyun üzerinde belirgin boğum/alet izi. Olasılıkla küresel gövdeli. Konkav dipli. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı.

**209-Levha-Çizim no.: 35/209**

**Kazı env. no.:** L.09.STC.LT.C.01

**Bulunduğu yer:** Latrina içi.

**Stratigrafi:** 289.96-289.50 m.

**Korunma durumu:** Ağız parçası (1/3).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 6 cm, y.: 4.1 cm, Yeşilimsi mavi.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Boyuna doğru konik inmiş. Ağız kenarının hemen altına daire şeklinde kıvrılarak yapıştırılmış cam hamuru bezeme. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3. yy'ın ikinci yarısı.

**210-Levha-Çizim no.: 35/210**

**Kazı env. no.:** L.14.KBP.C.01

**Bulunduğu yer:** Alanın Doğu Yarısı.

**Stratigrafi:** 285.65-285.05 m.

**Korunma durumu:** Ağız parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 9 cm, y.: 1.8 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun iri hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı boyuna keskin konik biçimde inmiş. Ağız kenarı altına, iki tarafa karşılıklı yerleştirilmiş cam hamurundan kulakçık şeklinde çıkıntı. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3. yy-4. yy'ın ikinci yarısı.

**211-Levha-Çizim no.: 35/211**

**Kazı env. no.:** L.09.AE.DK4.C.17

**Bulunduğu yer:** 4 No.lu Dükkan içi.

**Stratigrafi:** 281.96-281.74 m (Taban).

**Korunma durumu:** Boyun-üst gövde parçası (1/4).

**Boyutları-Rengi:** b.ç.: 4 cm, y.: 5.5 cm, Açık mavimsi yeşil.

**Tanım:** Yoğun elips biçimli hava kabarcığı. Kırık ve kayıp durumdaki ağız kenarından boyuna konik biçimde inmiş. İçbükey boyun. Boyun üzerinde optik üfleme tekniği ile yapılmış burgu yiv bezeme. Dışa açılarak inen gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3.-4. yy.

**İçe Katlanmış Ağız Kenarlılar**

**212-Levha-Çizim no.: 35/212**

**Kazı env. no.:** L.03.SC.C.19

**Bulunduğu yer:** Köşe postament batısı.

**Stratigrafi:** 286.00-285.50 m.

**Korunma durumu:** Kırık ağız-tam boyun- kırık gövde.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 4 cm, y.: 7.5 cm, Açık yeşilimsi mavi.

**Tanım:** Aşınma tabakasından kaynaklı hava kabarcığı görülemiyor. İçe katlanmış ağız kenarı boyuna keskin konik biçimde inmiş. Uzun silindirik boyun. Küresel gövdeli. Serbest üfleme tekniği.  
**Tarih:** MS 3.-4. yy.

**213-Levha-Çizim no.: 35/213**

**Kazı env. no.:** L.16.KA.GAB.C.70  
**Bulunduğu yer:** 20x13.5 m'lik açmanın kuzeydoğusu.  
**Stratigrafi:** 285.40-283.65 m.  
**Korunma durumu:** Tama yakın ağız- tam boyun.  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 3.5 cm, y.: 3 cm, Açık soluk yeşil.  
**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. İçe katlanmış ağız kenarı boyuna keskin konik biçimde inmiş. Silindirik boyun. Serbest üfleme tekniği.  
**Tarih:** MS 3. yy'ın birinci yarısı-4. yy'ın ikinci yarısı.

**214-Levha-Çizim no.: 35/214**

**Kazı env. no.:** L.03.SC.C.16  
**Bulunduğu yer:** Köşe Postamenti Batısı.  
**Stratigrafi:** 287.00-286.03 m.  
**Korunma durumu:** Tam ağız- boyun-tam dip parçası.  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 4 cm, d.ç.: 3.4 cm, t.y.: 10.2 cm, Açık yeşil.  
**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. İçe katlanmış ağız kenarı boyuna keskin konik biçimde inmiş. Uzun silindirik boyun. Olasılıkla torba gövdeli. Konkav dipli. Serbest üfleme tekniği.  
**Tarih:** MS 3.-4. yy.

**215-Levha-Çizim no.: 35/215**

**Kazı env. no.:** L.14.LK.S6.C.01  
**Bulunduğu yer:** 6 No.lu Sondaj.  
**Stratigrafi:** 280.70-280.50 m.

**Korunma durumu:** Kırık ağız (1/3), tam kaide.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 6 cm, k.ç.: 4.2 cm, t.y.: 10.8 cm, Açık soluk yeşil.

**Tanım:** İrili ufaklı hava kabarcığı. İçe katlanmış ağız kenarı. Olasılıkla küresel gövdeli. Kap bünyesinden çekilerek yapılmış alçak halka kaide. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3.-4. yy.

**216-Levha-Çizim no.: 35/216**

**Kazı env. no.:** L.06.KDN.C.10  
**Bulunduğu yer:** M1 Kuzey duvar önü.  
**Stratigrafi:** --  
**Korunma durumu:** Tam ağız-kırık boyun-tam dip.  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 4.4 cm, d.ç.: 3.5 cm, t.y.: 12 cm, Açık soluk yeşil.  
**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. İçe katlanmış ağız kenarı. Boyunda hafif içbükey profil. Olasılıkla silindirik gövdeli. Konkav dipli. Serbest üfleme.  
**Tarih:** MS 4. yy.

**217-Levha-Çizim no.: 35/217**

**Kazı env. no.:** L.16.KA.GAB.C.66  
**Bulunduğu yer:** 20x13.5 m'lik açmanın kuzeybatısı-dolgu.  
**Stratigrafi:** 283.65-283.00 m.  
**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası (1/2).  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 8 cm, y.: 3.6 cm, Yeşil.  
**Tanım:** Az irili ufaklı hava kabarcığı. İçe katlanmış ağız kenarı. Kısa içbükey boyun. Omuzda dışa açılmış. Serbest üfleme tekniği.  
**Tarih:** MS 4. yy.

**218-Levha-Çizim no.: 35/218**

**Kazı env. no.:** L.07.AE.MK7.C.15

**Bulunduğu yer:** 7 No.lu Mekan içi.  
**Stratigrafi:** 282.32 m (Taban).

**Korunma durumu:** Birleştirilmiş iki parçadan oluşan ağız-boyun (yak. 1/2).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 6 cm, y.: 4 cm, Açık sarımsı yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. İç katlanmış ve bastırılmış ağız kenarı. Kısa içbükey boyun. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3.-4. yy

### **Ağız Altında Bant Bulunanlar**

#### **219-Levha-Çizim no.: 36/219**

**Kazı env. no.:** L.14.KA.GB.C.15

**Bulunduğu yer:** Güneybatı-dolgu.

**Stratigrafi:** 284.45-283.96 m.

**Korunma durumu:** Tam ağız-kırık boyun parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 5 cm, y.: 5.3 cm, Açık sarımsı yeşil.

**Tanım:** Yoğun irili ufaklı uzun hava kabarcığı. Yuvarlatılmış asimetrik ağız kenarı. Boyuna konik biçimde inmiş. Ağız kenarı altında daire kesitli kalın bant. Uzun silindirik boyun. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3.-4. yy.

#### **220-Levha-Çizim no.: 36/220**

**Kazı env. no.:** L.10.TDS.C.29

**Bulunduğu yer:** Sokak üzeri.

**Stratigrafi:** 280.30-279.01 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası (1/3).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 5 cm, y.: 3 cm, Açık soluk yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Boyuna konik biçimde inmiş. Ağız kenarının altında daire kesitli ince bant.

Silindirik boyun. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3.-4. yy.

#### **221-Levha-Çizim no.: 36/221**

**Kazı env. no.:** L.15.KGP.C.06

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 286.82-285.94 m.

**Korunma durumu:** Kırık ağız (1/2), tam boyun ve dip.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 9 cm, d.ç.: 10.4 cm, t.y.: 21 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Boyuna konik biçimde inmiş. Ağız kenarı altında daire kesitli ince bant. Uzun silindirik boyun. Olasılıkla basık küresel gövde. Konkav dipli. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy.

#### **222-Levha-Çizim no.: 36/222**

**Kazı env. no.:** L.13.KBP.C.02

**Bulunduğu yer:** Portik Doğusu.

**Stratigrafi:** 283.60-283.30 m.

**Korunma durumu:** Ağız parçası (1/4).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 12 cm, y.: 1.8 cm, Açık soluk yeşil/ şeffafa yakın.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Ağız kenarı altında daire kesitli bant. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3.-4. yy.

#### **223-Levha-Çizim no.: 36/223**

**Kazı env. no.:** L.15.LK.BS.C.08

**Bulunduğu yer:** Kanalizasyon içi.

**Stratigrafi:** Elek.

**Korunma durumu:** Ağız parçası (1/2).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 9 cm, y.: 0.9 cm, Açık sarımsı yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Dışa çekilmiş yuvarlatılmış ağız kenarı. Ağız kenarının altında daire kesitli bant. Serbest üfleme.

**Tarih:** MS 3. yy'ın birinci yarısı-4. yy'ın ikinci yarısı.

**224-Levha-Çizim no.: 36/224**

**Kazı env. no.:** L.06.SC.GP.C.10

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 280.96 m.

**Korunma durumu:** Ağız parçası (1/4).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 7 cm, y.: 2.3 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun yatay-elips biçimli hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Ağız kenarı altında daire kesitli bant. Boyuna geçişte hafif "S" profili. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy sonu-5. yy'ın ilk çeyreği.

**225-Levha-Çizim no.: 36/225**

**Kazı env. no.:** L.09.STC.BP.C.16

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 285.84-285.51 m.

**Korunma durumu:** Ağız parçası (1/2).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 5.2 cm, y.: 1 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Ağız kenarının altında daire kesitli bant. Boyuna geçişte hafif "S" profili. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy ortaları ve ikinci yarısı.

**226-Levha-Çizim no.: 36/226**

**Kazı env. no.:** L.10.MK.C.05

**Bulunduğu yer:** Güney Nef Batı duvarı Arkası.

**Stratigrafi:** 285.32-285.02 m.

**Korunma durumu:** Ağız parçası (1/4).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 5 cm, y.: 2.6 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. İçe eğimli yuvarlatılmış ağız kenarı. Ağız altında daire kesitli bant. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3. yy sonu-4. yy başı.

**227-Levha-Çizim no.: 37/227**

**Kazı env. no.:** L.11.AE.DS.C.07

**Bulunduğu yer:** Sokak üzeri.

**Stratigrafi:** 281.48 m (Taban).

**Korunma durumu:** Ağız-kulp parçası (1/2).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 8 cm, y.: 4.1 cm, (kulp ile), kulp kal.: 0.6 cm, kulp gen.: 4.8 cm, Yeşil.

**Tanım:** Yoğun irili ufaklı hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Boyuna keskin konik biçimde inmekte. Ağız kenarı ile kulp arasında kalın, daire kesitli bir bant. Bant altına sarılarak dışa-yukarı çekilmiş kalın şerit kulp. Omuza dik açı ile inen kulp üzerinde üç adet derin yiv. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3.-4. yy.

**228-Levha-Çizim no.: 37/228**

**Kazı env. no.:** L.16.KA.GAB.C.41

**Bulunduğu yer:** 20x13.5 m'lik açmanın Güneydoğusu.

**Stratigrafi:** 284.27-283.60 m.

**Korunma durumu:** Tama yakın ağız, tam kulp ve kırık boyun.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 11 cm, y.: 9 cm (kulp ile), kulp kal.: 0.6-0.7 cm, kulp gen.: 5 cm, Yarı saydam çok açık yeşil/ Koyu mavi yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Cam bünyesinde ağ şeklinde yoğun çatlaklar. İçe doğru katlanmış ağız



kenarı. Boyuna konik biçimde inmiş. Ağız kenarının hemen altında yarım daire kesitli koyu mavi/yeşil bant. Bu bant altına yapıştırılmış, içe katlanıp dışa çekilmiş kalın şerit kulp. Omuza dik açıyla inen kulp üzerinde altı sıra dikey yiv. Silindirik boyun. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3. yy'ın birinci yarısı-4. yy ortaları.

#### **229-Levha-Çizim no.: 37/229**

**Kazı env. no.:** L.15.KGP.06

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 287.09-286.62 m.

**Korunma durumu:** Tam ağız-boyun-kulp.

**Boyutları-Rengi:** a.ç: 10.8 cm, y.: 8 cm, kalıp kal.: 0.6 cm, kulp gen.: 5.2 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış kenarlı huni formu ağızdan deformasyon. Ağız kenarının hemen altında yarım daire kesitli bant. Bant altına yapıştırılıp çekilmiş kalın şerit kulp. Omuza dik açıyla inen kulp üzerinde asimetrik beş sıra dikey yiv. Silindirik boyun. Omuzda dışa açılan küresel ya da silindirik formu gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3.-4. yy.

#### **Dik Ağız Kenarlılar**

#### **230-Levha-Çizim no.: 37/230**

**Kazı env. no.:** L.14.KA.GB.C.23

**Bulunduğu yer:** Agora Güneybatısı.

**Stratigrafi:** 284.45-283.96 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası (1/4).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 8 cm, y.: 6.1 cm, Hardal sarısı.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış dik ağız kenarının dış

yüzünde kesme tekniği ile yapılmış tek sıra yatay yiv. Boyuna geçişte yumuşak bir "S" profili. Uzun silindirik boyun. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3.-4. yy.

#### **231-Levha-Çizim no.: 37/231**

**Kazı env. no.:** L.15.KGP.C.01

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 288.02-285.62 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası (1/2).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 8 cm, y.: 9.5 cm, Açık mavimsi yeşil.

**Tanım:** Yoğun uzun hava kabarcığı. İşlenmemiş dik ağız kenarı. Boyuna geçişte yumuşak bir içbükey profil. Uzun silindirik boyun. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3. yy ortaları-4. yy'ın birinci yarısı.

#### **232-Levha-Çizim no.: 37/232**

**Kazı env. no.:** L.11.NBS.C.06

**Bulunduğu yer:** Sokak üzeri.

**Stratigrafi:** 284.59-284.41 m.

**Korunma durumu:** Birleştirilmiş üç parçadan oluşan ağız-boyun-üst gövde (1/2).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 5 cm, y.: 10.8 cm, Açık sarımsı yeşil.

**Tanım:** Yoğun irili ufaklı hava kabarcığı, ağız kenarı ve boyun üzerinde iri hava birikmeleri. Yuvarlatılmış dik ağız kenarı. İçbükey boyun üzerinde belirgin boğum/alet izi. Gövde hafif dışa açılarak inmiş. Olasılıkla torba formu gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy.

#### **233-Levha-Çizim no.: 37/233**

**Kazı env. no.:** L.15.KGP.C.22

**Bulunduğu yer:** Duvar yıkıntısı.  
**Stratigrafi:** 283.25-282.80 m.  
**Korunma durumu:** Tam ağız-boyun.  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 5.3 cm, y.: 7.8 cm, Açık soluk yeşil.  
**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış dik ağız kenarı. Ağız kenarı altında şişe ile yanı renkte yedi sıra ince-sık cam ipi bezeme. İçbükey boyun. Omuzda hafifçe dışa açılmış. Olasılıkla torba gövdeli. Serbest üfleme tekniği.  
**Tarih:** MS 3.-4. yy.

**Gövdeleri Üzerine Çökertme Tekniği**  
**Uygulanan Formlar**

**234-Levha-Çizim no.: 38/234**

**Kazı env. no.:** L.15.STC.BP.C.03  
**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.  
**Stratigrafi:** 290.40-290.25 m.  
**Korunma durumu:** Birleştirilmiş iki parçadan oluşan alt gövde-dip (1/2).  
**Boyutları-Rengi:** d.ç.: 5 cm, y.: 6.1 cm, gen.: 6.4 cm, Açık sarımsı yeşil.  
**Tanım:** İrili ufaklı hava kabarcığı. Gövde dört yandan bastırılarak kare formunu almış. Konkav dipli. Serbest üfleme tekniği.  
**Tarih:** MS 3. yy'ın birinci-4. yy'ın ikinci yarısı.

**235-Levha-Çizim no.: 38/235**

**Kazı env. no.:** L.03.SC.C.28  
**Bulunduğu yer:** Köşe postamenti batısı.  
**Stratigrafi:** 285.70 m.  
**Korunma durumu:** Tam dip-kırık gövde.  
**Boyutları-Rengi:** d.ç.: 3.1 cm, y.: 2.5 cm, gen.: 4 cm, Açık yeşilimsi mavi.  
**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Gövde dört yandan bastırılarak kare

formunu almış. Konkav dipli. Dipte noble izi. Serbest üfleme tekniği.  
**Tarih:** MS 3.-4. yy.

**236-Levha-Çizim no.: 38/236**

**Kazı env. no.:** L.08.AE.C.03  
**Bulunduğu yer:** -  
**Stratigrafi:** 281.90 m.  
**Korunma durumu:** Tam.  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 3 cm, y.: 4.3 cm, Açık yeşil.  
**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. İç katlanıp bastırılmış huni formu ağız kenarı. Kısa içbükey boyun. Minyatür kavanozun gövdesi dört yandan bastırılarak kare formunu almış. Konkav dipli. Serbest üfleme tekniği.  
**Tarih:** MS 4. yy.

**Cesitli Formlara ait Dip ve Kaide**  
**Parçaları**

**Yüzgeç Çıkıntılı Dip**

**237-Levha-Çizim no.: 38/237**

**Kazı env. no.:** L.05.TA.C.01  
**Bulunduğu yer:** Avlu geneli.  
**Stratigrafi:** 280.81 m.  
**Korunma durumu:** Dip-alt gövde parçası.  
**Boyutları-Rengi:** d.ç.: 4 cm, g.ç.: 7 cm, y.: 3 cm, Çok açık yeşil/şeffaf.  
**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Küresel gövde üzerinde dip dönüşünden itibaren karşıdan bakıldığında birbiri arasına gelecek şekilde yerleştirilmiş mevcut dört adet yüzgeç biçimli çıkıntı. Bu çıkıntılar üzerinde kazıma çentikler. Hafif konkav dipli. Serbest üfleme tekniği.  
**Tarih:** MS 3. yy'ın ikinci yarısı-4. yy ortaları.

**Sıkıştırma Tekniği ile Yapılan Kaideler**

**238-Levha-Çizim no.: 38/238**

**Kazı env. no.:** L.12.KGP.C.33

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 284.00-283.70 m.

**Korunma durumu:** Kaide parçası.

**Boyutları-Rengi:** ç.: 3.2 cm, y.: 1.2 cm, Aşınma tabasından kaynaklı renk görülemiyor.

**Tanım:** Kap bünyesinden bir pens yardımı ile çekilerek uzatılmış dikdörtgen biçimli mevcut iki adet çıkıntı. Serbest üfleme tekniği ve alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 3.-4. yy.

**239-Levha-Çizim no.: 38/239**

**Kazı env. no.:** L.05.TA.C.04

**Bulunduğu yer:** Naos Güneydoğusu.

**Stratigrafi:** 280.79 m.

**Korunma durumu:** Tama yakın kaide.

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 3 cm, y.: 1.2 cm, Çok açık mavimsi yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Kap bünyesinden bir pens yardımı ile çekilerek oluşturulmuş sekiz adet siğil çıkıntı. Hafif konkav dipli. Serbest üfleme tekniği ve alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 4. yy'ın birinci yarısı ve ortaları.

**Tüp Kesitli Yüksek Kaideler**

**240-Levha-Çizim no.: 38/240**

**Kazı env. no.:** L.05.ATL1.C.01

**Bulunduğu yer:** Kuzey Duvar Önü.

**Stratigrafi:** ---

**Korunma durumu:** Kaide-alt gövde (1/2).

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 6 cm, y.: 3.3 cm, Açık sarımsı yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Dışa çekilmiş kaide kenarı kalınca içe katlanmış ve gövdeye geçmiş. Dışa açılan gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3.-4. yy.

**241-Levha-Çizim no.: 38/241**

**Kazı env. no.:** L.15.STC.BP.C.02

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 290.40-290.25 m.

**Korunma durumu:** Tam kaide-kırık gövde.

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 7.2 cm, y.: 5.3 cm, Açık sarımsı yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Dışa çekilmiş kaide kenarı kalınca içe katlanmış ve gövdeye geçmiş. Dışa açılan küresel gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3. yy'ın birinci-4. yy ortaları.

**242-Levha-Çizim no.: 38/242**

**Kazı env. no.:** L.16.KA.GAB.C.02

**Bulunduğu yer:** 20x13.5 m'lik açmanın kuzeydoğusu-dolgu.

**Stratigrafi:** 287.19-286.50 m.

**Korunma durumu:** Tam kaide.

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 4.5 cm, y.: 2.1 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. İçe katlanarak yapılmış tüp kesitli dik kenarlı halka kaide. Dipte noble izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3.-4. yy.

**243-Levha-Çizim no.: 38/243**

**Kazı env. no.:** L.16.KA.GAB.C.39

**Bulunduğu yer:** 20x13.5 m'lik açmanın güneydoğusu-dolgu.

**Stratigrafi:** 284.27-283.60 m.

**Korunma durumu:** Tam kaide.

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 9 cm, y.: 4.1 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. İçe katlanarak yapılmış tüp kesitli dik kenarlı halka kaide. Dipte noble izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3.-4. yy.

**Kenarları Çekilerek Şekillendirilmiş Kaideler**

**244-Levha-Çizim no.: 39/244**

**Kazı env. no.:** L.06.MGV.151

**Bulunduğu yer:** Mekan 5.

**Stratigrafi:** -

**Korunma durumu:** Kaide parçası (1/3).

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 8 cm, y.: 1.6 cm, Açık yeşilimsi mavi.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Kap bünyesinden çekilerek yapılmış halka kaide. Kaide kenarları pens yardımı ile eşit ve sık aralıklarla dışa çekilmiş. Serbest üfleme tekniği ve alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 3. yy'ın ilk çeyreği.

**245-Levha-Çizim no.: 39/245**

**Kazı env. no.:** L.15.KGP.C.27

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri dolgu toprak içi.

**Stratigrafi:** 284.85-284.45 m.

**Korunma durumu:** Kenarları kırık tama yakın kaide.

**Boyutları-Rengi:** ç.: 6.6 cm, y.: 1.4 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Kap bünyesinden çekilerek yapılmış halka kaide. Kaide kenarları pens yardımı ile dört köşeden dışa çekilmiş. Serbest üfleme tekniği ve alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 4. yy.

**Çesitli Yöntemler ile Yapılan Bezemeli Parçalar**

**246-Levha-Çizim no.: 39/246**

**Kazı env. no.:** L.05.TA.C.08

**Bulunduğu yer:** Naos Kuzeydoğu Duvar Açıklığı.

**Stratigrafi:** 280.80 m.

**Korunma durumu:** Gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** y.: 2.8 cm, Çok açık yeşilimsi mavi.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Gövde üzerinde kap bünyesinden çekilerek yapılmış bir adet siğil bezeme. Serbest üfleme tekniği ve alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 3. yy sonu-4. yy'ın ikinci yarısı.

**247-Levha-Çizim no.: 39/247**

**Kazı env. no.:** L.12.KA.C.15

**Bulunduğu yer:** Doğu Portik doğusu.

**Stratigrafi:** 282.25 m.

**Korunma durumu:** Gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** y.: 2.5 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Gövde üzerinde kap bünyesinden çekilerek yapılmış bir adet siğil bezeme. Serbest üfleme tekniği ve alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 3.-5. yy.

**248-Levha-Çizim no.: 39/248**

**Kazı env. no.:** L.16.KA.GAB.C.20

**Bulunduğu yer:** 20x13.5 m'lik açmanın güneybatısı-dolgu.

**Stratigrafi:** 286.00-285.30 m.

**Korunma durumu:** Gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** y.: 2.1 cm, kal.: 0.1 cm, Sarımsı yeşil.

**Tanım:** Yoğun iri hava kabarcığı. Parça üzerinde kazıma tekniği ile yapılmış uçlarında iç içe geçen yatay

“S” biçimli çizgi bezeme. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3. yy sonu-4. yy’ın ikinci yarısı.

**249-Levha-Çizim no.: 39/249a-b**

**Kazı env. no.:** L.15.STC.C.03a-b

**Bulunduğu yer:** 2. Etap Kuzey giriş.

**Stratigrafi:** 290.01 m.

**Korunma durumu:** Olasılıkla aynı kaba ait iki gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** *a* parçası y.: 3.2 cm, kal.: 0.1 cm, *b* parçası y.: 3.4 cm, kal.: 0.2 cm, Açık mavimsi yeşil.

**Tanım:** İnce cidarlı gövde parçaları üzerinde kırmızı boya ile yapılmış *a* parçasında iç içe geçmiş şekilde kalın ve ince helezonik yarım daireler, *b* parçasında palmet biçimli bezeme. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy ortaları ve sonu.

**250-Levha-Çizim no.: 40/250**

**Kazı env. no.:** L.09.AT2.C4.L22.C.06

**Bulunduğu yer:** C4 güneyi mekan içi Lev. III L.22 Tabaka III.

**Stratigrafi:** 286.56-286.46 m.

**Korunma durumu:** Gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** y.: 3.3 cm, kal.: 0.2 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Gövde üzerinde sıkıştırma tekniği ile yapılmış düğüm/sekiz biçimli bezeme. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3.-4. yy.

**251-Levha-Çizim no.: 40/251**

**Kazı env. no.:** L.10.LK.C.28

**Bulunduğu yer:** 7 No.lu Apsisin Kuzeyi.

**Stratigrafi:** 281.76-281.66 m.

**Korunma durumu:** Gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** y.: 3 cm, kal.: 0.2 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Gövde üzerinde sıkıştırma tekniği ile yapılmış zincir bezeme. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3.-4. yy.

**252-Levha-Çizim no.: 40/252**

**Kazı env. no.:** L.06.DBK.KK.C.32

**Bulunduğu yer:** K. Kule Güneyi.

**Stratigrafi:** 281.15 m.

**Korunma durumu:** Gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** y.: 3.6 cm, g.ç.: 10 cm (içten). Aşınmadan kaynaklı renk görülemiyor.

**Tanım:** Aşınmadan kaynaklı hava kabarcığı görülemiyor. Gövde üzerinde sıkıştırma tekniği ile yapılmış zincir bezeme. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3.-4. yy.

**253-Levha-Çizim no.: 40/253**

**Kazı env. no.:**

L.06.AE.13P.S1.Cd.C.34

**Bulunduğu yer:** Cadde Üzeri.

**Stratigrafi:** 282.73-282.55 m.

**Korunma durumu:** Gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** y.: 3.6 cm, kal.: 0.3 cm, Aşınmadan kaynaklı renk görülemiyor.

**Tanım:** Aşınmadan kaynaklı hava kabarcığı görülemiyor. Gövde üzerinde cam ipi ile yapılmış kabartma stilize bezeme. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy ortaları.

**254-Levha-Çizim no.: 40/254**

**Kazı env. no.:** L.11.KDP.C.15

**Bulunduğu yer:** Portik Güneyi.

**Stratigrafi:** 283.90-283.60 m.

**Korunma durumu:** Gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** y.: 4 cm, kal.: 0.6 cm (Kaburga ile birlikte), Çok açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Gövde üzerinde sıkıştırma tekniği ile yapılmış iki adet dik, düz kaburga. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı.

#### **255-Levha-Çizim no.: 40/255**

**Kazı env. no.:** L.06.DBK.KK.C.20

**Bulunduğu yer:** K. Kule içi.

**Stratigrafi:** 281.45 m.

**Korunma durumu:** Gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** y.: 3.6 cm, kal.: 0.3 cm (Kaburga ile birlikte), Yarı saydam beyaz.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Küresel gövde üzerine sıkıştırma tekniği ile yapılmış ince kaburgalar. Biri asimetrik. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3.-4. yy?

#### **Kapak?**

#### **256-Levha-Çizim no.: 40/256**

**Kazı env. no.:** L.13.KA.GB.C.21

**Bulunduğu yer:** Alan güneybatısı.

**Stratigrafi:** 287.04-286.70 m.

**Korunma durumu:** Kenarlarında ve tutamak kısmında küçük kırıkları olan kapak?.

**Boyutları-Rengi:** ç.: 3.7 cm, y.: 2.6 cm, Açık yeşilimsi mavi.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Disk şeklinde cam üzerine yapıştırılmış yuvarlak şerit biçimli cam hamuru burğu şeklinde döndürülmüş. Alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 3.-4. yy.

#### **GEÇ ANTİK ÇAĞ**

#### **Dışa Katlı Ağızlı Tabaklar/Kaseler**

#### **257-Levha-Çizim no.: 41/257**

**Kazı env. no.:** L.11.TDS.C.11

**Bulunduğu yer:** Kanalizasyon içi.

**Stratigrafi:** 279.06 m.

**Korunma durumu:** Ağız parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 16 cm, y.: 1.9 cm, Açık sarımsı yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Dışa çekilmiş ve dışa kalınca katlanarak bastırılmış yaka biçimli ağız kenarı. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy.

#### **258-Levha-Çizim no.: 41/258**

**Kazı env. no.:** L.08.AE.MK20.C.29

**Bulunduğu yer:** 20 No.lu Mekan içi.

**Stratigrafi:** 283.27-282.92 m.

**Korunma durumu:** Ağız parçası (1/6).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 9 cm, y.: 0.7 cm, Yeşil.

**Tanım:** Aşınmadan kaynaklı hava kabarcığı görülemiyor. Dışa çekilmiş ve dışa kalınca katlanarak bastırılmış yaka formulu ağız kenarı. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4.-5. yy.

#### **259-Levha-Çizim no.: 41/259**

**Kazı env. no.:** L.06.SC.GP.C.66

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 282.51 m.

**Korunma durumu:** Ağız parçası (1/6).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 12.2 cm, y.: 0.6 cm, Açık soluk yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Dışa çekilmiş ve dışa katlanmış ağız kenarı. Boyunda "S" profili. Olasılıkla derin gövdeli. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4.-5. yy.

### Yarı Küresel Gövdeli Kaseler

#### **260-Levha-Çizim no.: 41/260**

**Kazı env. no.:** L.13.KBP.C.01

**Bulunduğu yer:** Portik Doğusu.

**Stratigrafi:** 283.60-283.30 m.

**Korunma durumu:** Ağız-gövde parçası (1/3).

**Boyutları-Rengi:** aç.: 13 cm, y.: 4 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Kaideye doğru daralarak inen yarı küresel gövde. Gövde üzerinde yoğun çark izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4.-5. yy.

#### **261-Levha-Çizim no.: 41/261**

**Kazı env. no.:** L.06.MGV.142

**Bulunduğu yer:** Mekan 1.

**Stratigrafi:** --

**Korunma durumu:** Ağız parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 12 cm, y.: 1.6 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Gövdeye doğru cidarı incelererek yarı küresel şekilde inmekte. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı.

#### **262-Levha-Çizim no.: 41/262**

**Kazı env. no.:** L.13.KGP.C.04

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 284.00-283.66 m.

**Korunma durumu:** Ağız parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 14 cm, y.: 1.5 cm, Açık mavimsi yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. İçe eğimli yuvarlatılmış ağız kenarı. Gövdeye doğru daralarak inmekte. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3. yy sonu-4. yy.

### Konik Gövdeli Kaseler

#### **263-Levha-Çizim no.: 42/263**

**Kazı env. no.:** L.09.STC.BP.DK2.C.03

**Bulunduğu yer:** 2 No.lu Dükkan içi.

**Stratigrafi:** 287.47-287.20 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun-üst gövde parçası (1/6).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 14 cm, y.: 2.9 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. İçe doğru yuvarlatılmış ağız kenarı. Konik inen boyun ve gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4.-5. yy.

#### **264-Levha-Çizim no.: 42/264**

**Kazı env. no.:** L.12.KGP.C.11

**Bulunduğu yer:** 21x15 m'lik alanın kuzeyi.

**Stratigrafi:** 284.50-284.10 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun-üst gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 14 cm, y.: 2.4 cm, Çok açık yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. İçe yuvarlatılmış ağız kenarı. Konik inen boyun ve gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy.

#### **265-Levha-Çizim no.: 42/265**

**Kazı env. no.:** L.06.DBK.KK.C.02

**Bulunduğu yer:** K. Kule içi.

**Stratigrafi:** 283.51-283.00 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun (1/6) ve kaide parçası (1/2).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 11 cm, k.ç.: 6 cm, t.y.: 5.2 cm, Aşınmadan kaynaklı renk görülemiyor.

**Tanım:** Aşınmadan kaynaklı hava kabarcığı görülemiyor. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Konik inen boyun ve gövde. Kap bünyesinden çekilerek

yapılmış halka kaide. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4.-5. yy.

**266-Levha-Çizim no.: 42/266**

**Kazı env. no.:** L.13.KA.BP.C.03

**Bulunduğu yer:** Propylon önü.

**Stratigrafi:** 285.10-284.66 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun-üst gövde parçası (1/3).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 11 cm, y.: 4 cm, Açık soluk yeşil.

**Tanım:** Yoğun irili ufaklı hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarının hemen altında kesme tekniği ile yapılmış (0.5 cm kalınlığında) yatay bant. Konik inen boyun gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy sonu-5. yy.

**267-Levha-Çizim no.: 42/267**

**Kazı env. no.:** L.08.AE.DK1.C.59

**Bulunduğu yer:** 1 No.lu Dükkan içi.

**Stratigrafi:** 282.83-282.60 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası (1/3).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 11 cm, y.: 3 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yatay irili ufaklı hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Konik inen boyun ve gövde. Ağız kenarından itibaren gövdeye uzanan optik üfleme ile yapılmış burgu yiv bezeme. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı-5. yy.

**268-Levha-Çizim no.: 42/268**

**Kazı env. no.:** L.08.AE.DK3.C.94

**Bulunduğu yer:** 3 No.lu Dükkan.

**Stratigrafi:** 282.33 m.

**Korunma durumu:** Ağız-gövde parçası (1/6).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 11 cm, y.: 3.5 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Konik inen boyun ve gövde. Ağız kenarından itibaren gövdeye uzanan optik üfleme ile yapılmış burgu yiv bezeme. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy.

**269-Levha-Çizim no.: 42/269**

**Kazı env. no.:** L.09.STC.BP.C.15

**Bulunduğu yer:** Portik Batısı.

**Stratigrafi:** 287.66-287.22 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 11 cm, y.: 1.7 cm, Aşınmadan kaynaklı renk görülemiyor.

**Tanım:** Aşınmadan kaynaklı hava kabarcığı görülemiyor. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Ağız kenarının hemen altında tek sıra cam ipi bezeme. Konik inen boyun ve gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı-5. yy.

**270-Levha-Çizim no.: 42/270**

**Kazı env. no.:** L.05.TAP.C.22

**Bulunduğu yer:** Güney Blokaj Alanı.

**Stratigrafi:** 284.01 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 10 cm, y.: 1.3 cm, Aşınmadan kaynaklı renk görülemiyor.

**Tanım:** Aşınmış cam. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Ağız kenarından başlayarak boyuna inen sık aralıklarla yapılmış mevcut 10 sıra cam ipi bezeme. Konik inen boyun ve gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı.

**271-Levha-Çizim no.: 42/271**

**Kazı env. no.:** L.10.TDS.C.07



**Bulunduğu yer:** LK Kuzey Kapı.  
**Stratigrafi:** 282.20-281.99 m.  
**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası (1/6).  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 10 cm, y.: 2.3 cm, Şeffaf-mavi ip.  
**Tanım:** Az irili ufaklı hava kabarcığı. Ağız kenarı içe doğru yuvarlatılmış. Gövdeye doğru hafif konik biçimde inmekte. Ağız kenarından başlayıp boyun üzerinde devam eden mevcut sekiz sıra mavi cam ipi bezeme. Serbest üfleme tekniği.  
**Tarih:** MS 4. yy sonu-5. yy'ın birinci yarısı.

**272-Levha-Çizim no.: 42/272**

**Kazı env. no.:** L.10.AE.MK32.C.03  
**Bulunduğu yer:** 32 No.lu Mekan içi.  
**Stratigrafi:** 282.33-282.24 m.  
**Korunma durumu:** Ağız parçası.  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 16 cm, kal.: 0.1 cm, Çok açık yeşil.  
**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Ağız kenarında kırmızı boya ile yapılmış dört ve bir boşluk ardından üç sıra ince çizgi. Gövdeye doğru konik biçimde inmekte. Serbest üfleme tekniği.  
**Tarih:** MS 4. yy.

**273-Levha-Çizim no.: 43/273**

**Kazı env. no.:** L.13.KA.GB.C.11  
**Bulunduğu yer:** Alan güneybatısı.  
**Stratigrafi:** 288.17-287.74 m.  
**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası.  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 12 cm, y.: 2.5 cm, Yeşil.  
**Tanım:** Yoğun iri hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Konik inen boyun üzerinde dışa çekilip içe

döndürülmüş dış profil. Serbest üfleme tekniği.  
**Tarih:** MS 5. yy.

**274-Levha-Çizim no.: 43/274**

**Kazı env. no.:** L.09.TDS.C.06  
**Bulunduğu yer:** Sokak üzeri.  
**Stratigrafi:** 282.00-281.38 m.  
**Korunma durumu:** Ağız-üst gövde parçası.  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 11 cm, y.: 2.2 cm, Açık mavimsi yeşil.  
**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. İçe yuvarlatılmış ağız kenarı altında içte belirgin bir çizgi hat. Gövdeye doğru konik biçimde inmekte. Serbest üfleme tekniği.  
**Tarih:** MS 5. yy ortaları.

**275-Levha-Çizim no.: 43/275**

**Kazı env. no.:** L.13.KA.BP.C.01  
**Bulunduğu yer:** Propylon önü.  
**Stratigrafi:** 285.10-284.66 m.  
**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası.  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 10.2 cm, y.: 1.5 cm, Açık yeşil.  
**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Ağız kenarı içe katlanmış ve bastırılmış. Gövdeye doğru konik biçimde inmekte. Serbest üfleme tekniği.  
**Tarih:** MS 5. yy.

**İşlenmemiş Ağızlı Derin Gövdeli Kaseleler**

**276-Levha-Çizim no.: 43/276**

**Kazı env. no.:** L.16.KA.GAB.C.73  
**Bulunduğu yer:** 20x13.5 m'lik açmanın kuzeybatısı-dolgu.  
**Stratigrafi:** 287.19-286.50 m.  
**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 10 cm, y.: 3.4 cm, Yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. İşlenmemiş ağız kenarı. Boyunda “S” profili. Derin küresel gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy.

**277-Levha-Çizim no.: 43/277**

**Kazı env. no.:** L.10.LK.C.27

**Bulunduğu yer:** 4 No.lu Apsis G2.

**Stratigrafi:** 283.46-283.10 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 12 cm, y.: 1.8 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. İşlenmemiş ağız kenarı. Kalın cidarlı. Boyunda “S” profili. Serbest üfleme.

**Tarih:** MS 4. yy’ın sonu-5. yy başı.

**278-Levha-Çizim no.: 43/278**

**Kazı env. no.:** L.08.DBK.GK.C.07

**Bulunduğu yer:** Doğu Kısım.

**Stratigrafi:** 281.67-280.98 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun-üst gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 10 cm, y.: 3.2 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. İşlenmemiş ağız kenarı. Boyunda “S” profili. Küresel gövde dibe doğru daralarak inmiş. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy.

**279-Levha-Çizim no.: 43/279**

**Kazı env. no.:** L.11.NBS.MK3.C.02

**Bulunduğu yer:** 3 No.lu Mekanın Kuzeyi.

**Stratigrafi:** 283.99-283.88 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun-üst gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 9 cm, y.: 3.2 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. İşlenmemiş ağız kenarı. Boyunda keskin bir “S” profili. Dibe doğru genişleyen torba formu gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy.

**280-Levha-Çizim no.: 43/280**

**Kazı env. no.:** L.11.KDP.C.11

**Bulunduğu yer:** Portik Güneyi.

**Stratigrafi:** 285.30-285.00 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun-üst gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 10 cm, y.: 3.4 cm, Açık soluk yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. İşlenmemiş ağız kenarı. Boyunda keskin bir “S” profili. Dibe doğru genişleyen torba formu gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy ortaları.

**281-Levha-Çizim no.: 43/281**

**Kazı env. no.:** L.13.LK.C.05

**Bulunduğu yer:** Vaftizhane Koridoru.

**Stratigrafi:** Kanalizasyon toprağı elek.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 12 cm, y.: 2.2 cm, Aşınmadan kaynaklı renk görülemiyor.

**Tanım:** Aşınmadan kaynaklı hava kabarcığı görülemiyor. İşlenmemiş ağız kenarı. Boyunda S” profili. Hafif daralarak inen gövde. Serbest üfleme.

**Tarih:** MS 4. yy sonu-5. yy’ın ilk çeyreği.

**İşlenmemiş Ağızlı Sığ Gövdeli Kaseler**

**282-Levha-Çizim no.: 44/282**

**Kazı env. no.:** L.06.MH.C.01  
**Bulunduğu yer:** Apsis Güneyi.  
**Stratigrafi:** 287.06 m.  
**Korunma durumu:** Ağız-boyun-üst gövde parçası (1/6).  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 12 cm, y.: 2.3 cm, Açık yeşil.  
**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. İşlenmemiş ağız kenarı. Boyunda hafif "S" profili. Dibe doğru daralarak inen sığ gövde üzerinde kesme tekniği ile yapılmış 0.6 cm kalınlığında yatay yiv. Serbest üfleme tekniği.  
**Tarih:** MS 4. yy sonu.

**283-Levha-Çizim no.: 44/283**

**Kazı env. no.:** L.15.LK.BS.C.04  
**Bulunduğu yer:** Kanalizasyon içi.  
**Stratigrafi:** Elek.  
**Korunma durumu:** Ağız-boyun-gövde parçası (1/3).  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 12 cm, y.: 4 cm, Açık yeşil.  
**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. İşlenmemiş ağız kenarı. Boyunda hafif "S" profili. Dibe doğru daralarak inen yarı küresel gövde. Serbest üfleme tekniği.  
**Tarih:** MS 5. yy.

**284-Levha-Çizim no.: 44/284**

**Kazı env. no.:** L.08.DBK.GK.C.21  
**Bulunduğu yer:** Doğu Açması.  
**Stratigrafi:** 280.96-280.66 m.  
**Korunma durumu:** Ağız-boyun-gövde parçası (1/6).  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 14 cm, y.: 4.5 cm, Açık mavimsi yeşil.  
**Tanım:** Yoğun irili ufaklı hava kabarcığı ve hava birikmeleri. İşlenmemiş ağız kenarı. Boyunda hafif "S" profili. Dibe doğru daralarak inen yarı küresel gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy.

**285-Levha-Çizim no.: 44/285**

**Kazı env. no.:** L.13.KA.GB.C.15  
**Bulunduğu yer:** Agora Güneybatısı.  
**Stratigrafi:** 287.04-286.60 m.  
**Korunma durumu:** Ağız-boyun-gövde parçası.  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 16 cm, y.: 3.8 cm, Yeşil.  
**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. İşlenmemiş ağız kenarı. Boyunda "S" profili. Dibe doğru daralarak inen yarı küresel gövde. Serbest üfleme tekniği.  
**Tarih:** MS 5. yy.

**286-Levha-Çizim no.: 44/286**

**Kazı env. no.:** L.16.KGP.C.13  
**Bulunduğu yer:** 9x20 m'lik açmanın batısı.  
**Stratigrafi:** 284.00-283.10 m.  
**Korunma durumu:** Birleştirilmiş iki parçadan oluşan ağız-boyun-gövde (1/2).  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 18.6 cm, y.: 3 cm, Açık yeşil.  
**Tanım:** Yoğun irili ufaklı hava kabarcığı. İşlenmemiş ağız kenarı. Boyunda "S" profili. Dibe doğru daralarak inen yarı küresel sığ gövde. Serbest üfleme tekniği.  
**Tarih:** MS 5. yy.

**287-Levha-Çizim no.: 44/287**

**Kazı env. no.:** L.16.KBP.C.02  
**Bulunduğu yer:** Portik üzeri dolgu toprak seviyesi.  
**Stratigrafi:** 284.40-283.80 m.  
**Korunma durumu:** Ağız-boyun-gövde parçası (1/3).  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 18 cm, y.: 5.2 cm, Açık mavimsi yeşil.

**Tanım:** İrili ufaklı hava kabarcığı. Kalın cidarlı. İşlenmemiş ağız kenarı. Boyunda “S” profili. Dibe doğru daralarak inen yarı küresel gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy ortaları.

**288-Levha-Çizim no.: 44/288**

**Kazı env. no.:** L.12.KGP.C.16

**Bulunduğu yer:** 21x15 m’lik Kuzey bölüm.

**Stratigrafi:** 284.50-284.10 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun-üst gövde parçası (1/5).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 14 cm, y.: 3.4 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. İnce cidarlı. İşlenmemiş ağız kenarı. Boyunda “S” profili. Dibe doğru daralan yarı küresel gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy.

**289-Levha-Çizim no.: 44/289**

**Kazı env. no.:** L. 11.TDS.C.15

**Bulunduğu yer:** Sokak üzeri.

**Stratigrafi:** 281.37 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun-üst gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 14 cm, y.: 2.5 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. İşlenmemiş ağız kenarı. Eşit kalınlıkta ve profilsiz inen yarı küresel gövde. Serbest üfleme tekniği

**Tarih:** MS 4. yy’ın ikinci yarısı-5. yy.

**290-Levha-Çizim no.: 44/290**

**Kazı env. no.:**

L06.AE.13P.S1.MK4.C.28

**Bulunduğu yer:** Mekan içi, Sondaj 1.

**Stratigrafi:** 282.48-282.38 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun-gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 12 cm, y: 2.5 cm, Çok açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. İşlenmemiş ağız kenarı, dibe doğru daralarak inen sığ gövde. Gövde üzerinde kesme tekniği ile yapılmış şerit halinde kesik kare bant, altında birbirini kesen dikey ve yatay çizgi bezeme. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy’ın birinci yarısı.

**Konik Gövdeli Kandiller**

**291-Levha-Çizim no.: 45/291**

**Kazı env. no.:** L.05.TAP.C.04

**Bulunduğu yer:** Batı Duvarı.

**Stratigrafi:** 285.05 m.

**Korunma durumu:** Birleştirilmiş altı parçadan oluşan tama yakın ağız-boyun-gövde.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 13.8 cm, y.: 9.6 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Dışa çekilmiş, işlenmemiş ağız kenarı. Boyunda “S” profili. Konik inen gövde. Sivri dip. Boynun üzerine iki sıra, gövde üzerinde iki sıra kesme tekniği ile yapılmış yatay çizgi bezeme. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy’ın ilk çeyreği.

**292-Levha-Çizim no.: 45/292**

**Kazı env. no.:** L.14.KA.GB.C.22

**Bulunduğu yer:** Agora Güneybatısı.

**Stratigrafi:** 284.66-284.25 m.

**Korunma durumu:** Birleştirilmiş iki parçadan oluşan ağız-boyun (1/6).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 11.4 cm, y.: 3.6 cm, Açık soluk yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Aşağı doğru eğimli kesilmiş, işlenmemiş ağız kenarı. Gövde ağız kenarından itibaren dibe doğru konik inmekte. Boyun üzerinde mevcut bir sıra

kesme yatay yiv, gövde üzerinde mevcut iki adet mavi cam ile yapılmış damla bezeme. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4.-5. yy.

**293-Levha-Çizim no.: 45/293**

**Kazı env. no.:** L.13.KGP.C.11

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 285.12-284.41 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun-üst gövde parçası (1/4).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 12 cm, y.: 4.3 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ve dışa açılmış ağız kenarı. Boyuna doğru konik inmiş. Boyunda keskin geçiş profili, dibe doğru daralarak inmekte. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı.

**Düğme Dipli Kandiller**

**294-Levha-Çizim no.: 45/294**

**Kazı env. no.:** L.11.TDS.C.05

**Bulunduğu yer:** Batı duvar temizlik çalışması.

**Stratigrafi:** 283.40-283.10 m.

**Korunma durumu:** Tam dip-alt gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** d.ç.: 3 cm, y.: 6.8 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Az iri hava birikmeleri. Dar açılı gövde. Cam bünyesinden çekilerek yapılmış masif dip. Dibi kesilerek düzleştirilmiş. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy.

**295-Levha-Çizim no.: 45/295**

**Kazı env. no. :** L.15.KGP.C.19

**Bulunduğu yer:** Portik dolgu alan.

**Stratigrafi:** 288.06-287.45 m.

**Korunma durumu:** Tam dip-alt gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** d.ç.: 2 cm, y.: 5.6 cm, Açık sarımsı yeşil.

**Tanım:** Yoğun irili ufaklı hava kabarcığı. Dar açılı gövde. Cam bünyesinden çekilerek yapılmış masif dip. Dibi kesilerek düzleştirilmiş. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy.

**296-Levha-Çizim no.: 45/296**

**Kazı env. no.:** L.06.SC.GP.C.17

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 282.21 m.

**Korunma durumu:** Tam dip-alt gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** d.ç.: 2 cm, y: 2.8 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Yuvarlak açılı gövde. Cam bünyesinden çekilerek yapılmış masif dip. Dibi kesilerek düzleştirilmiş. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy.

**297-Levha-Çizim no.: 45/297**

**Kazı env. no.:** L.15.KGP.C.20

**Bulunduğu yer:** Portik dolgu alan.

**Stratigrafi:** 288.06-287.45 m.

**Korunma durumu:** Tam dip-alt gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** y.: 4.3 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Dar açılı gövde. Cam bünyesinden çekilerek yapılmış masif damla dip. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy.

**298-Levha-Çizim no.: 45/298**

**Kazı env. no.:** L.16.KGP.C.28

**Bulunduğu yer:** Portik dolgu alan.

**Stratigrafi:** 283.60-283.10 m.

**Korunma durumu:** Tam dip-alt gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** y.: 8.1 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Dar açılı gövde. Cam bünyesinden çekilerek yapılmış masif damla dip. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy.

**299-Levha-Çizim no.: 45/299**

**Kazı env. no.:** L.12.KGP.C.26

**Bulunduğu yer:** Portik dolgu alan.

**Stratigrafi:** 284.43-284.00 m.

**Korunma durumu:** Tam dip-alt alt gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** y.: 7.1 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Dar açılı gövde. Cam bünyesinden çekilerek yapılmış masif damla dip. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy.

**Kulplu Kandiller**

**Ağız Kenarından Kulplu Kandiller**

**300-Levha-Çizim no.: 46/300**

**Kazı env. no.:** L.10.LK.C.10

**Bulunduğu yer:** GM 4'ün Doğusu.

**Stratigrafi:** 282.69-282.32 m.

**Korunma durumu:** Ağız- mevcut bir adet kulp-dip parçası (1/4).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 8 cm, d.ç.: 6 cm, t.y.: 6.4 cm, Soluk yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Dışa katlanmış ağız kenarı. Boyuna yapıştırılıp çekilerek ağız kenarı üzerine tutturulmuş mevcut bir adet kulp. Yarı küresel gövde. Konkav dip. Serbest üfleme.

**Tarih:** MS 5. yy'ın ikinci yarısı.

**301-Levha-Çizim no.: 46/301**

**Kazı env. no.:** L.13.LK.C.04

**Bulunduğu yer:** Vaftizhane Koridor.

**Stratigrafi:** Kanalizasyon Toprağı Elek.

**Korunma durumu:** Ağız-mevcut bir adet kulp-dip parçası (1/4).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 8 cm, d.ç.: 4 cm, t.y.: 6.5 cm, Açık soluk yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Dışa katlanmış ağız kenarı. Boyuna yapıştırılıp çekilerek ağız kenarı üzerine tutturulmuş mevcut bir adet kulp. Yarı küresel gövde. Konkav dip. Serbest üfleme.

**Tarih:** MS 5. yy'ın ilk çeyreği.

**302-Levha-Çizim no.: 46/302**

**Kazı env. no.:** L.17.TNMDS.C.01

**Bulunduğu yer:** Sokak üzeri.

**Stratigrafi:** 291.30-291.13 m.

**Korunma durumu:** Ağız-mevcut bir adet kulp-kırık dip parçası (1/6).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 10 cm, d.ç.: 3.9 cm, t.y.: 9.6 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Dışa katlanmış ağız kenarı. Boyuna yapıştırılıp çekilerek ağız kenarı üzerine tutturulmuş mevcut bir adet kulp. Yarı küresel gövde. Konkav dip. Serbest üfleme.

**Tarih:** MS 5. yy.

**303-Levha-Çizim no.: 46/303**

**Kazı env. no. :** L.07.TA.BP.C.06

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 284.70-284.50 m.

**Korunma durumu:** Birleştirilmiş altı parçadan oluşan tama yakın ağız-iki adet kulp-dip parçası (1/4).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 8.2 cm, d.ç.: 6 cm, t.y.: 7.6 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Dışa katlanmış ağız kenarı. Gövdeye

yapıştırılıp çekilerek ağız kenarı üzerine tutturulmuş iki adet kulp. Torba gövdeli. Konkav dipli, dipte belirgin noble izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy'ın ilk çeyreği.

**304-Levha-Çizim no.: 46/304**

**Kazı env. no.:** L.11.NBS.MK2.C.01

**Bulunduğu yer:** 2 No.lu Mekan içi.

**Stratigrafi:** 284.28-284.25 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun-bir adet kulp.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 6 cm, y.: 2.2 cm, Açık mavi.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Dışa katlanıp bastırılmış ağız kenarı. Boyunda içbükey açığı. Boyuna yapıştırılıp çekilerek ağız kenarı üzerine tutturulmuş mevcut bir adet kulp. Olasılıkla torba formulu gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy'ın ikinci yarısı.

**305-Levha-Çizim no.: 46/305**

**Kazı env. no.:** L.10.LK.C.01

**Bulunduğu yer:** Apsisin güneyi.

**Stratigrafi:** 283.10-282.93 m.

**Korunma durumu:** Birleştirilmiş dokuz parçadan oluşan ağız-mevcut bir adet kulp-gövde ve dip (1/2).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 9 cm, d.ç.: 4.8 cm, y.: 6.4 cm, Açık sarımsı yeşil.

**Tanım:** Elips şeklinde iri hava kabarcığı. Dışa katlanmış ağız kenarı. Boyuna yapıştırılıp çekilerek ağız kenarı üzerine tutturulmuş mevcut bir adet kulp. Dibe doğru daralarak inen gövde. Konkav dip. Boyundan itibaren tüm gövde üzerinde optik üfleme ile yapılmış burğu yiv bezeme. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy.

**306-Levha-Çizim no.: 46/306**

**Kazı env. no.:** L.15.KGP.C.26

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 288.02-285.62 m.

**Korunma durumu:** Birleştirilmiş iki parçadan oluşan ağız-kulp ve dip.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 14 cm, t.y.: 11.8 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Dışa katlanmış ağız kenarı. Boyuna yapıştırılıp çekilerek ağız kenarı üzerine tutturulmuş mevcut bir adet kulp. Küresel gövde. Konveks dipli. Dışa doğru çıkmış belirgin noble izi. Serbest üfleme.

**Tarih:** MS 4. yy ortaları.

**307-Levha-Çizim no.: 46/307**

**Kazı env. no.:** L.11.AE.MK42.C.01

**Bulunduğu yer:** 42 No.lu Mekan içi.

**Stratigrafi:** 282.18-282.08 m.

**Korunma durumu:** Birleştirilmiş beş parçadan oluşan tama yakın ağız-boyun-iki kulp-tam dip parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 11.4 cm, t.y.: 10.8 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Dışa katlanmış ağız kenarı. Boyuna yapıştırılıp çekilerek ağız kenarı üzerine tutturulmuş mevcut iki adet kulp. Küresel gövde. Konveks dipli. Dışa doğru çıkmış belirgin noble izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy.

**Gövde Üzerinden Kulplu Kandil**

**308-Levha-Çizim no.: 46/308**

**Kazı env. no.:** L.13.KGP.C.18

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 284.94-284.59 m.

**Korunma durumu:** Birleştirilmiş 34 parçadan oluşan tam gövde, iki kulp ve dip.

**Boyutları-Rengi:** g.ç.: 18.6 cm, y.: 16.4 cm, Açık mavimsi yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Küresel gövde. Kulpları gövde üzerine tutturulmuş ardından daire şeklinde dışa döndürülmüş ve şerit şeklinde gövde üzerine yapıştırılıp ucu dışa kıvrılmış. Konveks dip. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy'ın ikinci yarısı.

### Cubuklu Kandiller

#### **309-Levha-Çizim no.: 47/309**

**Kazı env. no.:** L.09.TA.D2.C.31

**Bulunduğu yer:** Doğu Mekanın Doğusu.

**Stratigrafi:** 282.47-282.23 m.

**Korunma durumu:** Tam çubuk, kırık ağız-gövde.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 10.8 cm, ç.ç.: 1.4 cm, t.y.: 12.4 cm, Açık mavimsi yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Konik inen kandil gövdesi. Dibe doğru daralan içi boş çubuk. Kesilerek bitirilmiş çubuk dibi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın sonu-5. yy'ın birinci yarısı.

#### **310-Levha-Çizim no.: 47/310**

**Kazı env. no.:** L.11.AE.DK5.C.06

**Bulunduğu yer:** 5 No.lu Dükkan.

**Stratigrafi:** 281.80-281.73 m.

**Korunma durumu:** Tam çubuk, kırık ağız-gövde.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 7 cm, ç.ç.: 1.3 cm, t.y.: 11.2 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. İçe doğru döndürülmüş ağız kenarı. Konik inen kandil gövdesi. Dibe doğru daralan içi boş çubuk.

Kesilerek bitirilmiş çubuk dibi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy.

#### **311-Levha-Çizim no.: 47/311**

**Kazı env. no.:** L.16.SC.GP.C.01

**Bulunduğu yer:** Duvar restorasyonu.

**Stratigrafi:** Elek.

**Korunma durumu:** Ortasından kırık çubuk, ağız parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 9 cm, ç.ç.: 1.6 cm, t.y.: 11 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Konik inen kandil gövdesi. İçi boş, sivri biçimde sonlanan çubuk dibi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy sonu-5. yy'ın ilk çeyreği.

#### **312-Levha-Çizim no.: 47/312**

**Kazı env. no.:** L.15.TNM.C.01

**Bulunduğu yer:** 4 No.lu Mekanın Doğusu.

**Stratigrafi:** 291.45-291.41 m.

**Korunma durumu:** Tam çubuk, kırık ağız (1/4).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 8 cm, ç.ç.: 1.6 cm, t.y.: 11.6 cm, Açık mavimsi yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Yarı küresel kandil gövdesi. Dibe doğru daralan içi boş çubuk. Kesilerek bitirilmiş çubuk dibi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy.

#### **313-Levha-Çizim no.: 47/313**

**Kazı env. no.:** L.10.MK.C.04

**Bulunduğu yer:** Güney Nef Batı Duvarı Arkası.

**Stratigrafi:** 285.32-285.02 m.

**Korunma durumu:** Tama yakın çubuk, ağız parçası.



**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 7 cm, ç.ç.: 1.2 cm, t.y.: 10.8 cm, Açık soluk yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Yarı küresel kandil gövdesi. Dibe doğru daralan içi boş çubuk. Kesilerek bitirilmiş çubuk dibi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın birinci yarısı.

**314-Levha-Çizim no.: 47/314**

**Kazı env. no.:** L.13.LK.C.08

**Bulunduğu yer:** Kuzey Pastophorion.

**Stratigrafi:** Taban üzeri.

**Korunma durumu:** Tam çubuk-alt gövde.

**Boyutları-Rengi:** ç.ç.: 2 cm, y.: 8.8 cm, Açık soluk yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Küresel gövde ortasından kırık. Dibe doğru daralan içi boş çubuk. Kesilerek bitirilmiş çubuk dibi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy.

**315-Levha-Çizim no.: 48/315**

**Kazı env. no.:** L.11.MK.MK2.C.01

**Bulunduğu yer:** 2 No.lu Mekan içi.

**Stratigrafi:** 284.27-284.12 m.

**Korunma durumu:** Tam çubuk.

**Boyutları-Rengi:** ç.ç.: 1.2 cm, y.: 5.8 cm, Açık soluk yeşil.

**Tanım:** Yoğun irili ufaklı hava kabarcığı. Kandil gövdesine geçişte "S" profili. Dibe doğru daralan içi boş çubuk. Kesilerek bitirilmiş çubuk dibi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı.

**316-Levha-Çizim no.: 48/316**

**Kazı env. no.:** L.16.KA.GAB.C.12

**Bulunduğu yer:** Hafriyat alanı.

**Stratigrafi:** 286.50-286.00 m.

**Korunma durumu:** Tam çubuk.

**Boyutları-Rengi:** ç.ç.: 1.6 cm, y.: 5.4 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Kandil gövdesine geçişte "S" profili. Dibe doğru daralan içi boş çubuk. Çubuk dibinde noble izi kesilmeden bırakılmış. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy'ın ikinci yarısı-6. yy'ın birinci yarısı.

**317-Levha-Çizim no.: 48/317**

**Kazı env. no.:** L.17.STC.BP.C.01

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 290.54-289.84 m.

**Korunma durumu:** Tama yakın çubuk.

**Boyutları-Rengi:** ç.ç.: 1 cm, y.: 5 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. İnce çaplı çubuk. Kesilerek bitirilmiş çubuk dibi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy'ın ikinci yarısı.

**318-Levha-Çizim no.: 48/318**

**Kazı env. no.:** L.16.BT.C.04

**Bulunduğu yer:** Güney Parados.

**Stratigrafi:** 265.06-264.73 m.

**Korunma durumu:** Ortasından kırık çubuk, ağız parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 8 cm, ç.ç.: 2 cm, t.y.: 10.6 cm, Açık soluk yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Yarı küresel kandil gövdesi. Dibe doğru daralan içi boş çubuk. Kesilerek bitirilmiş çubuk dibi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy.

**319-Levha-Çizim no.: 48/319**

**Kazı env. no.:** L.16.KA.GAB.C.32

**Bulunduğu yer:** Hafriyat alanı.

**Stratigrafi:** 285.30-284.65 m.

**Korunma durumu:** Ortasından kırılmış çubuk, ağız parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 11 cm, ç.ç.: 3.6 cm, t.y.: 14 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun irili ufaklı hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Yarı küresel kandil gövdesi. Geniş, içi boş hafif konkav dipli çubuk. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı-5. yy.

### 320-Levha-Çizim no.: 48/320

**Kazı env. no.:** L.16.KA.GAB.C.11

**Bulunduğu yer:** Hafriyat alanı.

**Stratigrafi:** 286.50-286.00 m.

**Korunma durumu:** Ortasından kırık çubuk.

**Boyutları-Rengi:** ç.ç.: 3 cm, y.: 5.8 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Geniş, içi boş konkav dipli çubuk. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy'ın ikinci yarısı-6. yy'ın birinci yarısı.

### 321-Levha-Çizim no.: 48/321

**Kazı env. no.:** L.11.MK.C.06

**Bulunduğu yer:** Kuzey Nef.

**Stratigrafi:** 284.00-283.80 m.

**Korunma durumu:** Birleştirilmiş iki parçadan oluşan çubuk. (Bronz fitil tutucusu ile bulunmuştur).

**Boyutları-Rengi:** ç.ç.: 3.3 cm, y.: 4.4 cm, Yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Geniş, içi boş konkav dipli çubuk. Gövdeye doğru genişleyerek çıkmış. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy.

### 322-Levha-Çizim no.: 48/322

**Kazı env. no.:** L.12.KGP.C.27

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 284.43-284.00 m.

**Korunma durumu:** Çubuk parçası.

**Boyutları-Rengi:** ç.ç.: yak. 2 cm, y.: 6 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Masif, mevcut dört boğumlu çubuk. Serbest üfleme tekniği/alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 5. yy.

### Kadehler

### 323-Levha-Çizim no.: 49/323

**Kazı env. no.** L.08.AE.DK1.C.60

**Bulunduğu yer:** 1 No.lu Dükkan içi.

**Stratigrafi:** 282.83-282.60 m.

**Korunma durumu:** Tam kadeh ayağı, kırık alt gövde-ağız parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 10 cm, k.ç.: 6 cm, t.y.:12 cm, Açık soluk yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Hafif içe eğimli yuvarlatılmış ağız kenarı. Küresel gövde. Katlamalı, tüp kesitli ayak, üzerine sıralı dik çizgiler atılmış boncuk biçimli sap. Kadeh ayağı altında noble izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı-5. yy.

### 324-Levha-Çizim no.: 49/324

**Kazı env. no.:** L.13.KGP.C.03

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 284.00-283.66 m.

**Korunma durumu:** Kırık kadeh ayağı ve ağız parçası (1/2).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 9 cm, k.ç.: 5.5 cm, t.y.: 10 cm, Açık yeşil

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Hafif içe eğimli yuvarlatılmış ağız kenarı. Küresel gövde. Katlamalı, tüp kesitli kadeh ayağı üzerinde kaburga çizgiler. Boncuk biçimli sap. Kadeh ayağı altında noble izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3. yy'ın ikinci yarısı-4. yy'ın birinci yarısı.

**325-Levha-Çizim no.: 49/325**

**Kazı env. no.:** L.08.DBK.GK.C.14

**Bulunduğu yer:** Doğu Açması.

**Stratigrafi:** 281.67-280.98 m.

**Korunma durumu:** Birleştirilmiş iki parçadan oluşan kadeh ayağı, tam sap, kırık ağız parçası (1/4).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 10 cm, k.ç.: 5 cm, t.y.: 11.5 cm, Açık sarımsı yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Hafif içe eğimli yuvarlatılmış ağız kenarı. Küresel gövde. Katlamalı, tüp kesitli kadeh ayağı, boncuk biçimli sap. Kadeh ayağı altında noble izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy'ın birinci yarısı.

**326-Levha-Çizim no.: 49/326**

**Kazı env. no.:** L.14.LK.S6.C.02

**Bulunduğu yer:** 6 No.lu Sondaj içi.

**Stratigrafi:** 289.70-289.50 m.

**Korunma durumu:** Tam kadeh ayağı ve kırık ağız parçası (1/4).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 7.5 cm, k.ç.: 5 cm, t.y.: 9 cm, Açık soluk yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Hafif içe eğimli yuvarlatılmış ağız kenarı. Küresel gövde. Katlamalı, tüp kesitli kadeh ayağı, boncuk biçimli sap. Kadeh ayağı altında noble izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy.

**327-Levha-Çizim no.: 49/327**

**Kazı env. no.:** L.09.STC.BP.C.12

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 288.23-286.63 m.

**Korunma durumu:** Tam kadeh ayağı ve sap, kırık alt gövde.

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 5.8 cm, y.: 4 cm, Açık sarımsı yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Küresel gövdeli. Katlanmalı, tüp kesitli kadeh ayağı, boncuk biçimli sap. Kadeh ayağı altında noble izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy sonu-5. yy'ın ilk çeyreği.

**328-Levha-Çizim no.: 49/328**

**Kazı env. no.:** L.11.KDP.224

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 284.20 m.

**Korunma durumu:** Tam kadeh ayağı ve sap, kırık alt gövde.

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 5.2 cm, y.: 4.6 cm, Mavi.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Dar konik gövde. Katlamalı, tüp kesitli kadeh ayağı, boncuk biçimli sap. Kadeh ayağı altında noble izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3.-4. yy.

**329-Levha-Çizim no.: 49/329**

**Kazı env. no.:** L.09.AE.DK4.C.19

**Bulunduğu yer:** 4 No.lu Dükkan içi.

**Stratigrafi:** 282.29-282.19 m.

**Korunma durumu:** Tam kadeh ayağı, kırık gövde.

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 4.6 cm, t.y.: 7.8 cm, Açık mavimsi yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Dar konik gövde, dışa açılan ağız kenarı. Katlanmalı, tüp kesitli kadeh ayağı, boncuk biçimli sap. Kadeh ayağı altında noble izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy.

**330-Levha-Çizim no.: 50/330**

**Kazı env. no.:**

L.06.AE.13P.S1.MK4.C.22

**Bulunduğu yer:** 4 No.lu Mekan içi Sondaj 1.

**Stratigrafi:** 282.45 m.

**Korunma durumu:** Tam sap, kırık alt gövde.

**Boyutları-Rengi:** g.ç.: 4.4 cm, y.: 5.2 cm, Açık mavi.

**Tanım:** Çok yoğun küçük hava kabarcığı. Dar açılı gövde. Hafif boğumlu, üstten kapalı alttan boş kadeh sapı. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy'ın ilk çeyreği.

### 331-Levha-Çizim no.: 50/331

**Kazı env. no.:** L.16.KA.GAB.C.51

**Bulunduğu yer:** Hafriyat alanı.

**Stratigrafi:** 283.90-283.00 m.

**Korunma durumu:** Tam kadeh ayağı ve sap.

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 4 cm, y.: 4.2 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Katlamalı, tüp kesitli kadeh ayağı, boncuk biçimli sap. Sap kısmından dışa açılarak çıkan gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy-5. yy'ın ilk çeyreği.

### 332-Levha-Çizim no.: 50/332

**Kazı env. no.:** L.16.KA.GAB.C.81

**Bulunduğu yer:** Hafriyat alanı.

**Stratigrafi:** 283.90-283.00 m.

**Korunma durumu:** Tam kadeh ayağı ve sap.

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 4.7 cm, y.: 3.8 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Katlamalı, tüp kesitli kadeh ayağı, boncuk biçimli sap. Sap kısmından dışa açılarak çıkan gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy-5. yy'ın ilk çeyreği.

### 333-Levha-Çizim no.: 50/333

**Kazı env. no.:** L.09.AE.DK4.C.18

**Bulunduğu yer:** 4 No.lu Dükkan içi.

**Stratigrafi:** 281.96-281.74 m.

**Korunma durumu:** Tam kadeh ayağı-sap, kırık alt gövde-ağız parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 7 cm, k.ç.: 3.8 cm, t.y.: 8.3 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Dışa çekilmiş ve yuvarlatılmış ağız kenarı. Konik gövde. Katlamalı, tüp kesitli kadeh ayağı, uzun düz sap. Kadeh ayağı altında noble izi. Serbest üfleme.

**Tarih:** MS 3. yy ortaları-4. yy.

### 334-Levha-Çizim no.: 50/334

**Kazı env. no.:** L.11.MK.MK2.C.03

**Bulunduğu yer:** 2 No.lu Mekan içi.

**Stratigrafi:** 284.27-284.12 m.

**Korunma durumu:** Tam kadeh ayağı, kırık ağız-gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 8 cm, k.ç.: 4.1 cm, t.y.: 10 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Dışa çekilmiş ve yuvarlatılmış ağız kenarı. Konik gövde. Katlamalı, tüp kesitli kadeh ayağı, uzun düz sap. Kadeh ayağı altında noble izi. Serbest üfleme.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı.

### 335-Levha-Çizim no.: 50/335

**Kazı env. no.:** L.16.BT.C.13

**Bulunduğu yer:** Güney Parados Tonoğlu Mekan.

**Stratigrafi:** 264.32-264.20 m.

**Korunma durumu:** Tam kadeh ayağı ve sap, kırık ağız.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 9 cm, k.ç.: 4.9 cm, t.y.: 9 cm, Açık sarımsı yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Konik gövde. Katlamalı, tüp kesitli kadeh ayağı, kısa düz sap. Kadeh ayağı altında noble izi. Serbest üfleme.

**Tarih:** MS 4.-5. yy.

**336-Levha-Çizim no.: 50/336**

**Kazı env. no.:** L.15.LK.BS.C.01

**Bulunduğu yer:** Kanalizasyon içi.

**Stratigrafi:** Elek.

**Korunma durumu:** Tam kadeh ayağı, kırık ağız (1/2).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 8 cm, k.ç.: 4.6 cm, t.y.: 10 cm, Koyu mavimsi yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. İçe eğimli yuvarlatılmış ağız kenarı. Konik gövde. Katlamalı, tüp kesitli kadeh ayağı, kısa düz sap. Serbest üfleme.

**Tarih:** MS 5. yy.

**337-Levha-Çizim no.: 51/337**

**Kazı env. no.:** L.06.SC.GP.C.21

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 281.88-281.68 m.

**Korunma durumu:** Tam kadeh ayağı.

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 4 cm, y.: 1.4 cm, Açık mavimsi yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Çekilerek yapılmış düz kadeh ayağı, döndürülerek yaprak şekli almış. Kısa sap. Kadeh ayağı altında noble izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4.-5. yy.

**338-Levha-Çizim no.: 51/338**

**Kazı env. no.:** L.06.SC.KP.C.25

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** Elek.

**Korunma durumu:** Tam kadeh ayağı ve sap.

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 4.6 cm, y.: 3 cm, Açık yeşilimsi mavi.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Çekilerek yapılmış düz ayak, döndürülerek yaprak şekli almış. Kısa

sap. Kadeh ayağı altında noble izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4.-5. yy.

**339-Levha-Çizim no.: 51/339**

**Kazı env. no.:** L.11.LK.DS.C.23

**Bulunduğu yer:** Sokak üzeri.

**Stratigrafi:** 282.43-282.20 m.

**Korunma durumu:** Tama yakın kadeh ayağı ve sap.

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 5 cm, y.: 2 cm, Yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Çekilerek yapılmış düz kadeh ayağı, döndürülerek yaprak şekli almış. Kısa sap. Kadeh ayağı altında noble izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy sonu-5. yy'ın ilk çeyreği.

**340-Levha-Çizim no.: 51/340**

**Kazı env. no.:** L.10.LK.C.26

**Bulunduğu yer:** 2 No.lu Apsisin güneyi.

**Stratigrafi:** 283.60-283.32 m.

**Korunma durumu:** Tam sap, kırık alt gövde.

**Boyutları-Rengi:** y.: 4.4 cm, Yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Konik gövde. İçi dolu, uzun, eklenerek yapılmış sap. Altta noble izi. Serbest üfleme.

**Tarih:** MS 5. yy.

**341-Levha-Çizim no.: 51/341**

**Kazı env. no.:** L.11.MK.C.04

**Bulunduğu yer:** Orta Nef batısı.

**Stratigrafi:** 285.29-284.99 m.

**Korunma durumu:** Tam sap, kırık alt gövde.

**Boyutları-Rengi:** y.: 4.4 cm, Yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Dar konik gövde. İçi dolu, uzun,

eklenerek yapılmış sap. Altta noble izi. Serbest üfleme.

**Tarih:** MS 5. yy.

**342-Levha-Çizim no.: 51/342**

**Kazı env. no.:** L.15.KGP.C.10

**Bulunduğu yer:** Geç Dönem Kuzey duvarı dışı.

**Stratigrafi:** 283.74-283.14 m.

**Korunma durumu:** Kırık kadeh ayağı-tam sap.

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 4.4 cm, y.: 4.6 cm, Yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Çekilerek yapılmış düz ayak. Uzun, düz, masif sap. Gövde hatalı üretimden kaynaklı yamuk. Altta noble izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy.

**343-Levha-Çizim no.: 51/343**

**Kazı env. no.:** L.10.ST.C.02

**Bulunduğu yer:** 5x10 m'lik Sondaj.

**Stratigrafi:** 266.31-266.02 m.

**Korunma durumu:** Tam sap-kırık alt gövde.

**Boyutları-Rengi:** y.: 4.6 cm, Yeşil.

**Tanım:** Aşınma tabakasından kaynaklı hava kabarcığı görülemiyor. Konik ve hatalı gövde. Uzun, masif, eklemeli sap. Serbest üfleme.

**Tarih:** MS 5. yy.

**344-Levha-Çizim no.: 51/344**

**Kazı env. no.:** L.10.ST.C.08

**Bulunduğu yer:** 5x10 m'lik Sondaj.

**Stratigrafi:** 266.12-265.69 m.

**Korunma durumu:** Tam sap-kırık alt gövde.

**Boyutları-Rengi:** g.ç.: 6.8 cm, y.: 7.6 cm, Açık yeşilimsi mavi.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Dar gövde. Uzun, masif, eklemeli sap. Serbest üfleme.

**Tarih:** MS 5. yy.

**345-Levha-Çizim no.: 52/345**

**Kazı env. no.:** L.10.ST.C.01

**Bulunduğu yer:** 5x10 m'lik Sondaj.

**Stratigrafi:** 266.31-266.02 m.

**Korunma durumu:** Tam sap-kırık alt gövde ve ağız parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 10 cm, t.y.: 10 cm, Yeşil.

**Tanım:** Aşınma tabakasından kaynaklı hava kabarcığı görülemiyor. Dışa çekilmiş ve yuvarlatılmış ağız kenarı. Küresel gövde. Uzun, masif, eklemeli sap. Altta noble izi. Serbest üfleme.

**Tarih:** MS 5. yy.

**346-Levha-Çizim no.: 52/346**

**Kazı env. no.:** L.10.ST.C.10

**Bulunduğu yer:** 5x10 m'lik Sondaj.

**Stratigrafi:** 266.12-265.69 m.

**Korunma durumu:** Birleştirilmiş iki parçadan oluşan kadeh ayağı.

**Boyutları-Rengi:** : k.ç.: 6.2 cm, y.: 4.6 cm, Yeşil.

**Tanım:** Yoğun az küçük hava kabarcığı. Üretim sırasında cam hamurunun sıcaklığını ve esnekliğini kaybetmesi sebebiyle katlanamadan bırakılmış kadeh ayağı. Serbest üfleme.

**Tarih:** MS 5. yy.

**347-Levha-Çizim no.: 52/347**

**Kazı env. no.:** L.15.TN.C.01

**Bulunduğu yer:** Nymphaeum Kuzeyi.

**Stratigrafi:** 291.26-291.01 m.

**Korunma durumu:** Tam kadeh ayağı, sap, alt gövde.

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 7 cm, y.: 7.2 cm, Açık yeşilimsi mavi.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Dik ayak kenarı, kalın kütesel kadeh sapı ortadan bir alet yardımıyla sıkıştırılmış. Gövdeye geçişte düz bir

şekilde iki yana açılmış ve ardından içe doğru daralarak yükselmekte. Olasılıkla hatalı üretim. Kadeh ayağı altında noble izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy'ın birinci yarısı-6. yy'ın ilk çeyreği.

**348-Levha-Çizim no.: 52/348**

**Kazı env. no.:** L.08.AE.MK22.C.104

**Bulunduğu yer:** 22 Nolu Mekan, Ocak içi.

**Stratigrafi:** 282.20-282.18 m.

**Korunma durumu:** Tam kadeh ayağı, kırık ağız.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 7.2 cm, k.ç.: 4.8 cm, t.y.: 10 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. İçe eğimli yuvarlatılmış ağız kenarı. Küresel gövde. Ağız kenarının hemen altında kesme yöntemi ile yapılmış küçük bir bölümü görülebilen geometrik? bezeme. Katlamalı tüp kesitli kadeh ayağı. Kadeh ayağı altında noble izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy.

**349-Levha-Çizim no.: 52/349**

**Kazı env. no.:** L.07.AE.MK9.C.80

**Bulunduğu yer:** 9 No.lu Mekan içi.

**Stratigrafi:** 283.03-282.95 m.

**Korunma durumu:** Birleştirilmiş iki parçadan oluşan ağız-gövde (1/2).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 9 cm, y.: 7.8 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış dik ağız kenarı. Küresel gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy sonu-6. yy'ın ilk çeyreği.

**350-Levha-Çizim no.: 52/350**

**Kazı env. no.:** L.07.AE.MK9.C.100

**Bunduğu yer :** 9 No.lu Mekan.

**Stratigrafi:** 282.75 m (Taban).

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası (1/2).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 8 cm, y.: 4.6 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Konik inen gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy.

**Bardaklara ait Ağız-Gövde, Dip-Kaide Parçaları**

**351-Levha-Çizim no.: 52/351**

**Kazı env. no.:** L.08.DBK.KK.C.08

**Bulunduğu yer:** 1 No.lu Mekan.

**Stratigrafi:** 279.68-279.59 m.

**Korunma durumu:** Birleştirilmiş iki parçadan oluşan ağız-üst gövde (1/2).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 7 cm, y.: 5 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Konik inen gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy.

**352-Levha-Çizim no.: 52/352**

**Kazı env. no.:** L.12.KGP.C.22

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 284.30 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası (1/2).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 8 cm, y.: 3.6 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Konik inen gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy.

**353-Levha-Çizim no.: 53/353**

**Kazı env. no.:** L.12.KGP.C.21

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 284.30 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası (1/3).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 8 cm, y.: 5.2 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Hafif konik inen gövde. Gövde üzerinde mevcut beş sıra cam ipi bezeme. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy.

### 354-Levha-Çizim no.: 53/354

**Kazı env. no.:** L.12.KGP.C.31

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 284.30 m.

**Korunma durumu:** Ağız parçası (1/4).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 7.3 cm, y.: 2.5 cm, Açık soluk yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Ağız kenarının hemen altında dışa doğru bant biçimli bir dış profil. Hafif konik inen boyun. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy.

### 355-Levha-Çizim no.: 53/355

**Kazı env. no.:** L.13.KA.GB.C.20

**Bulunduğu yer:** Agora Güneybatısı

**Stratigrafi:** 286.68-286.08 m.

**Korunma durumu:** Kırık ağız, kaide ve alt gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 7 cm, k.ç.: 4.6 cm, t.y.: 8 cm, Açık soluk yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Konik inen gövde. Dip altına daire kesitli cam hamuru iki kez dolanarak yapılmış kaide. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy ortaları.

### 356-Levha-Çizim no.: 53/356

**Kazı env. no.:** L.03.SC.C.04

**Bulunduğu yer:** Cadde üzeri.

**Stratigrafi:** 284.90 m.

**Korunma durumu:** Ağız-üst gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 8 cm, y.: 3.8 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Dışa doğru yuvarlatılmış ağız kenarı. Konik inen gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy'ın ilk çeyreği.

### 357-Levha-Çizim no.: 53/357

**Kazı env. no.:** L.08.DBK.KK.C.01

**Bulunduğu yer:** Doğu Kısım.

**Stratigrafi:** 280.19-279.91 m.

**Korunma durumu:** Ağız-üst gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 7 cm, y.: 3.5 cm, Çok açık yeşil/Şeffaf.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Dışa çekilmiş yuvarlatılmış ağız kenarı. Boyunda içbükey açılı. Dibe doğru silindirik inmiş olmalı. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy ortaları.

### 358-Levha-Çizim no.: 53/358

**Kazı env. no.:** L.06.SC.C.33

**Bulunduğu yer:** Cadde Üzeri 75. m.

**Stratigrafi:** Taban üzeri.

**Korunma durumu:** Kaide parçası (1/3).

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 5.2 cm, y.: 1.5 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Kaide kenarı dışa çekilip içe katlanarak gövdeye geçmiş. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın son çeyreği-5. yy'ın ilk çeyreği.

### 359-Levha-Çizim no.: 53/359

**Kazı env. no.:** L.06.SC.GP.C.23

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.



**Stratigrafi:** 281.73 m (Taban).

**Korunma durumu:** Kaide parçası (1/4).

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 5.2 cm, y.: 1.7 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Kaide kenarı dışa çekilip içe katlanarak gövdeye geçmiş. Dik çıkan gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4.-5. yy.

### 360-Levha-Çizim no.: 54/360

**Kazı env. no.:** L.16.KA.GAB.C.57

**Bulunduğu yer:** 20x13.5 m'lik açmanın güneyi.

**Stratigrafi:** 285.30-284.65 m.

**Korunma durumu:** Dip parçası (1/2).

**Boyutları-Rengi:** d.ç.: 4.2 cm, y.: 2 cm, Yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Düz yastık formu kaide. Kaideden yuvarlak bir açı ile çıkan gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı-5. yy.

### 361-Levha-Çizim no.: 54/361

**Kazı env. no.:** L.08.DBK.GK.C.16

**Bulunduğu yer:** Doğu Açması.

**Stratigrafi:** 281.67-280.98 m.

**Korunma durumu:** Tama yakın kaide.

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 5.2 cm, y.: 1.7 cm, Açık mavimsi yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Kap bünyesinden çekilerek yapılmış alçak halka kaide. Konkav dipli. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy'ın birinci yarısı.

### 362-Levha-Çizim no.: 54/362

**Kazı env. no.:** L.16.KA.GAB.C.65

**Bulunduğu yer:** Portik havuz içi.

**Stratigrafi:** 283.00-282.10 m.

**Korunma durumu:** Tam kaide.

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 5 cm, y.: 1.8 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Kap bünyesinden çekilerek yapılmış alçak halka kaide. Konkav dipli. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy.

### 363-Levha-Çizim no.: 54/363

**Kazı env. no.:** L.13.KA.BP.C.02

**Bulunduğu yer:** Batı Propylon.

**Stratigrafi:** 285.10-284.66 m.

**Korunma durumu:** Dip parçası (1/3).

**Boyutları-Rengi:** d.ç.: 5 cm, y.: 1.7 cm, Yarı saydam beyaz.

**Tanım:** Cam yapısından kaynaklı hava kabarcığı görülemiyor. Kap bünyesinden yana hafifçe çekilerek yapılmış alçak halka kaide. Konkav dipli. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy.

### 364-Levha-Çizim no.: 54/364

**Kazı env. no.:** L.11.LK.DS.C.16

**Bulunduğu yer:** Sokak üzeri.

**Stratigrafi:** 283.13-283.00 m.

**Korunma durumu:** Tam kaide.

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 3.2 cm, y.: 2 cm, Soluk yeşil.

**Tanım:** Yoğun iri hava kabarcığı. Kap bünyesinden çekilerek yapılmış alçak halka kaide. Gövdeye doğru konik açıyla çıkmış. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı-5. yy'ın ilk çeyreği.

### 365-Levha-Çizim no.: 54/365

**Kazı env. no.:** L.07.AE.MK5.C.70

**Bulunduğu yer:** 5 No.lu Pithoslu Mekan.

**Stratigrafi:** 282.09 m.

**Korunma durumu:** Kaide parçası (1/2).

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 5 cm, y.: 1.9 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Kap bünyesinden yana genişçe çekilerek yapılmış kaide. Üzerinde döndürme hareketi ile yapılmış burğu yivler. Gövdeye doğru konik bir açıyla genişleyerek çıkmış. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı.

**366-Levha-Çizim no.: 54/366**

**Kazı env. no.:** L.08.DBK.GK.C.10

**Bulunduğu yer:** G. Kule Doğusu.

**Stratigrafi:** 281.67-280.98 m.

**Korunma durumu:** Tama yakın kaide.

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 3.8 cm, y.: 1.4 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Kap bünyesinden yana çekilerek yapılmış kaide. Dipte noble izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy'ın birinci yarısı.

**367-Levha-Çizim no.: 54/367**

**Kazı env. no.:** L.05.TA.C.03

**Bulunduğu yer:** Avlu üzeri.

**Stratigrafi:** 281.07 m.

**Korunma durumu:** Tam kaide-kırık alt gövde.

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 4 cm, y.: 2.4 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Kap bünyesinden dışa çekilerek yapılmış halka kaide. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy.

**368-Levha-Çizim no.: 54/368**

**Kazı env. no.:** L.09.STC.C.09

**Bulunduğu yer:** Cadde üzeri.

**Stratigrafi:** 284.59 m.

**Korunma durumu:** Tam kaide-kırık alt gövde.

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 4.8 cm, y.: 2.6 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Dip altına daire kesitli cam hamuru iki kat dolanarak yapılmış kaide. Gövdeye doğru konik açıyla yükselmekte. Konkav dip. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy'ın ilk çeyreği.

**369-Levha-Çizim no.: 54/369**

**Kazı env. no.:** L.06.SC.GP.C.52

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri (75. m).

**Stratigrafi:** 281.98 m.

**Korunma durumu:** Tam kaide.

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 4.8 cm, y.: 2.1 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Dip altına daire kesitli cam hamuru iki kat dolanarak yapılmış kaide. Gövdeye doğru konik açıyla yükselmekte. Konkav dip. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy.

**370-Levha-Çizim no.: 55/370**

**Kazı env. no.:** L.13.LK.C.01

**Bulunduğu yer:** Vaftizhane koridoru.

**Stratigrafi:** Taban blokaj altı.

**Korunma durumu:** Kırık kaide-alt gövde parçası (1/2).

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 5.2 cm, y.: 3 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun irili ufaklı hava kabarcığı. Dip altına daire kesitli cam hamuru iki kat dolanarak yapılmış kaide. Gövdeye doğru konik açıyla yükselmekte. Konkav dip. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın son çeyreği.

**371-Levha-Çizim no.: 55/371**

**Kazı env. no.:** L.09.STC.C.12

**Bulunduğu yer:** Cadde üzeri.

**Stratigrafi:** 284.43 m.

**Korunma durumu:** Tam kaide.

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 5 cm, y.: 1.4 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Az küçük hava kabarcığı. Dip altına daire kesitli cam hamuru dört kat dolanarak yapılmış kaide. Gövdeye doğru konik açıyla yükselmekte. Konkav dip. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın son çeyreği-5. yy'ın ilk çeyreği.

**Silindirik Gövdeli Sise/Sürahiler**

**372-Levha-Çizim no.: 55/372**

**Kazı env. no.:** L07.AE.KS.C.01

**Bulunduğu yer:** Sokak üzeri.

**Stratigrafi:** ---

**Korunma durumu:** Birleştirilmiş 21 parçadan oluşan tam ağız-boyun, kırık gövde ve tam dip.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 4.2 cm, d.ç.: 6.6 cm, y.: 26 cm, Açık mavimsi yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Boyundan omuza geçişte belirgin alet izi/boğum. Uzun, dar ve silindirik gövde. Asimetrik konkav dipli. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı.

**373-Levha-Çizim no.: 55/373**

**Kazı env. no.:** L.09.TA.D2.C.03

**Bulunduğu yer:** Doğu Mekanın Doğusu.

**Stratigrafi:** 283.43-283.26 m.

**Korunma durumu:** Ağız parçası (1/3) ve tam dip.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 6 cm, d.ç.: 5.5 cm, t.y.: 17-18 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış huni formlu ağız. Silindirik gövdeli. Yuvarlak derin konkav dipli. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı-MS 5. yy'ın ikinci yarısı.

**374-Levha-Çizim no.: 56/374**

**Kazı env. no.:** L.10.TDS.C.30

**Bulunduğu yer:** Sokak üzeri.

**Stratigrafi:** 282.00 m.

**Korunma durumu:** Kırık boyun-üst gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** b.ç.: 2 cm, y.: 6.4 cm, Açık soluk yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Silindirik boyun ve gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4.-5. yy.

**375-Levha-Çizim no.: 56/375**

**Kazı env. no.:** L.09.STC.C.16

**Bulunduğu yer:** B Nymphaeumun Doğusundaki Apsisli Çeşmenin Önü.

**Stratigrafi:** 286.59-286.43 m.

**Korunma durumu:** Birleştirilmiş iki parçadan oluşan tam ağız-boyun-üst gövde.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 2.8 cm, y.: 11.9 cm, Açık soluk yeşil.

**Tanım:** Uzun hava kabarcığı. Yuvarlatılmış dik ağız kenarı. Silindirik uzun boyun ve gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy sonu.

**Silindirik Boyunlu Siseler**

**376-Levha-Çizim no.: 56/376**

**Kazı env. no.:** L.16.KA.GAB.C.27

**Bulunduğu yer:** 20x13.5 m'lik açmanın Güneydoğusu.

**Stratigrafi:** 285.30-284.65 m.

**Korunma durumu:** Kırık ağız, boyun ve dip parçası (1/2) .

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 2.6 cm, d.ç.: 5 cm, t.y.: 15.2 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış dik ağız kenarı. Uzun silindirik boyun. Boyun üzerinde üretimden kaynaklı asimetriklik. Basık küresel gövdeli. Konkav dipli. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı-5. yy.

### 377-Levha-Çizim no.: 56/377

**Kazı env. no.:** L.16.KA.GAB.C.13

**Bulunduğu yer:** 20x13.5 m'lik açmanın Güneydoğusu.

**Stratigrafi:** 286.50-286.00 m.

**Korunma durumu:** Tam ağız-boyun, kırık dip.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 2.4 cm, d.ç.: 4.9 cm, t.y.: 12 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış asimetrik dik ağız kenarı. Uzun silindirik boyun. Olasılıkla küresel gövdeli. Konkav dipli. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy'ın ikinci yarısı.

### 378-Levha-Çizim no.: 56/378

**Kazı env. no.:** L.07.AE.MK5.C.71

**Bulunduğu yer:** 5 No.lu Pithoslu Mekan içi.

**Stratigrafi:** 282.09 m.

**Korunma durumu:** Birleştirilmiş üç parçadan oluşan ağız-boyun.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 2.8 cm, y.: 8 cm, Açık yeşilimsi mavi.

**Tanım:** Yoğun dik hava kabarcığı. Yuvarlatılmış dik ağız kenarı. Uzun silindirik boyun. Dış yüzde belirgin çark izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın son çeyreği-5. yy.

### 379-Levha-Çizim no.: 56/379

**Kazı env. no.:** L.10.TDS.C.19

**Bulunduğu yer:** Sokak üzeri.

**Stratigrafi:** 280.23-280.19 m.

**Korunma durumu:** Boyun-omuz parçası (1/2).

**Boyutları-Rengi:** b.ç.: 2.7 cm, y.: 6.2 cm, Hardal sarısı.

**Tanım:** Az elips biçimli hava kabarcığı. Uzun silindirik boyun. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy.

### 380-Levha-Çizim no.: 56/380

**Kazı env. no.:** L.17.TN.C.01

**Bulunduğu yer:** Su Dağıtım Terminali Batısı.

**Stratigrafi:** 290.62-290.22 m.

**Korunma durumu:** Tam ağız-boyun, kırık dip (1/2).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 3 cm, d.ç.: 5 cm, t.y.: 13.8 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. İçer katlanmış ağız kenarı. Uzun silindirik boyun. Olasılıkla küresel gövdeli. Derin konkav dip altında noble izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5.-6. yy.

### 381-Levha-Çizim no.: 56/381

**Kazı env. no.:** L.03.SC.C.01

**Bulunduğu yer:** Cadde üzeri.

**Stratigrafi:** 285.50 m.

**Korunma durumu:** Tam ağız-boyun, gövde ve dip parçası (1/2).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 2.8 cm, d.ç.: 4.4 cm, t.y.: 10.4 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun uzunlamasına hava kabarcığı. İçer katlanmış ağız kenarı. Uzun silindirik boyun. Olasılıkla küresel gövdeli. Derin konkav dipli. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 6. yy ortaları.

**382-Levha-Çizim no.: 57/382**

**Kazı env. no.:** L.03.SC.C.02

**Bulunduğu yer:** Cadde üzeri.

**Stratigrafi:** -

**Korunma durumu:** Tam ağız-boyun ve kırık dip (1/2).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 3.2 cm, d.ç.: 3.3 cm, t.y.: 11.6 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun uzunlamasına hava kabarcığı. İçe katlanmış ağız kenarı. Uzun silindirik boyun. Olasılıkla torba gövdeli. Derin konkav dip altında noble izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5.-6. yy.

**383-Levha-Çizim no.: 57/383**

**Kazı env. no.:** L.15.LK.DS.C.08

**Bulunduğu yer:** Kanalizasyon temizliği.

**Stratigrafi:** Elek.

**Korunma durumu:** Kırık ağız-boyun, kırık üst gövde ve dip.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 4 cm, d.ç.: 3.5 cm, t.y.: 13.4 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış dik ağız kenarı. Uzun silindirik boyun üzerinde şişe ile aynı renkte mevcut iki sıra cam ipi bezeme. Olasılıkla küresel gövdeli. Konkav dipte belirgin noble izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4.-5. yy.

**384-Levha-Çizim no.: 57/384**

**Kazı env. no.:** L.03.SC.C.18

**Bulunduğu yer:** Köşe Postamenti Batısı.

**Stratigrafi:** 286.00-285.50 m.

**Korunma durumu:** Tam ağız, kırık boyun ve dip parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 3 cm, d.ç.: 4.4 cm, t.y.: 12.2 cm, Açık soluk yeşil.

**Tanım:** Aşınmadan kaynaklı hava kabarcığı görülemiyor. Yuvarlatılmış dik ağız kenarı. Uzun silindirik boyun. Boyun üzerinde yer yer dökülmüş şişe ile aynı renkte cam ipi bezeme. Küresel ya da torba gövdeli. Konkav dipli. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4.-5. yy.

**385-Levha-Çizim no.: 57/385**

**Kazı env. no.:** L.09.STC.LT.C.05

**Bulunduğu yer:** Havuz İçi.

**Stratigrafi:** 288.81-288.63 m.

**Korunma durumu:** Tam ağız-boyun.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 2.9 cm, y.: 7.9 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** İri hava kabarcığı. Yuvarlatılmış dik ağız kenarı. Uzun silindirik boyun. Boyun üzerinde şişe ile aynı renkte 10-11 sıra cam ipi bezeme. Omuzda dışa açılan gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy'ın ikinci yarısı-6. yy.

**386-Levha-Çizim no.: 57/386**

**Kazı env. no.:** L.16.KA.GAB.C.58

**Bulunduğu yer:** 20x13.5 m'lik açmanın güneyi.

**Stratigrafi:** 285.30-284.65 m.

**Korunma durumu:** Tam ağız-boyun ve kırık dip parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 2.7 cm, d.ç.: 5 cm, t.y.: 13.2 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun uzunlamasına hava kabarcığı. Yuvarlatılmış dik ve asimetric ağız kenarı. Uzun silindirik boyun. Boyun üzerinde şişe ile aynı renkte altı sıra cam ipi bezeme. Olasılıkla basık küresel formlu gövde. Konkav dipli. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı-5. yy.

**387-Levha-Çizim no.: 57/387**

**Kazı env. no.:** L.16.SC.GP.C.19

**Bulunduğu yer:** Duvar restorasyon çalışması.

**Stratigrafi:** --

**Korunma durumu:** Birleştirilmiş sekiz parçadan oluşan ağız-boyun (1/2), eksikleri olan gövde ve dip parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 3.5 cm, d.ç.: 3.8 cm, y.: 12.6 cm, Açık soluk mavi-koyu mavi.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış dik ağız kenarı. Ağız kenarından başlayarak boyun üzerinde devam eden dokuz sıra koyu mavi cam ipi bezeme. Boyun üzerinde belirgin boğum/alet izi. Torba formlu gövde. Gövde ortasında iki sıra ince cam ipi, altında üç sıra halinde uçları gövde içerisine bastırılarak yerleştirilmiş yarım ay biçimli ip bezeme. Konkav dipli. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy sonu-5. yy ortaları.

**388-Levha-Çizim no.: 57/388**

**Kazı env. no.:** L.06.MH.C.02

**Bulunduğu yer:** Apsis Güneyi.

**Stratigrafi:** 287.06 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası (1/3).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 3 cm, y.: 2.4 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Aşınma tabakasından kaynaklı hava kabarcığı görülemiyor. Yuvarlatılmış dik ağız kenarı. Silindirik boyun. Ağız kenarından başlayan ve boyun üzerinde devam eden kırmızı boya ile yapılmış alev hüzmesi/akanthus şeklinde bezeme. Bu bezeme üzerinde mevcut yedi sıra cam ipi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı.

**389-Levha-Çizim no.: 58/389**

**Kazı env. no.:** L.03.SC.C.21

**Bulunduğu yer:** Köşe postamenti Batısı.

**Stratigrafi:** 286.00-285.50 m.

**Korunma durumu:** Tam ağız-boyun, kırık dip.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 2.6 cm, d.ç.: 3 cm, t.y.: 12.3 cm, Aşınmadan kaynaklı renk görülemiyor.

**Tanım:** Aşınmadan kaynaklı hava kabarcığı görülemiyor. İçte katlanmış ağız kenarı. Uzun silindirik boyun. Boyun üzerinde 12 sıra cam ipi bezeme. Olasılıkla torba formlu gövde. Konkav dipli. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4.-5. yy.

**390-Levha-Çizim no.: 58/390**

**Kazı env. no.:** L.16.KA.GAB.C.28

**Bulunduğu yer:** 20x13.5 m'lik açmanın Güneydoğusu.

**Stratigrafi:** 285.30-284.65 m.

**Korunma durumu:** Tam ağız-boyun, kırık dip.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 3 cm, d.ç.: 3.4 cm, y.: 12 cm, Çok açık yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. İçte katlanmış asimetrik ağız kenarı. Uzun silindirik boyun. Boyun üzerinde şişe ile aynı renkte 14 sıra cam ipi bezeme. Küresel gövdeli. Konkav dipli. Dipte noble izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı-5. yy.

**391-Levha-Çizim no.: 58/391**

**Kazı env. no.:** L.16.KA.GAB.C.64

**Bulunduğu yer:** Havuz içi.

**Stratigrafi:** 283.00-282.10 m.

**Korunma durumu:** Tam ağız-boyun.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 2.4 cm, y.: 5.2 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. İç katlanmış ağız kenarı. Uzun silindirik boyun. Boyun üzerinde şişe aynı renkte 10 sıra cam ipliği bezeme. Omuzdan itibaren torba formlu inmekte. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4.-5. yy.

### 392-Levha-Çizim no.: 58/392

**Kazı env. no.:** L.16.KA.GAB.C.29

**Bulunduğu yer:** 20x13.5 m'lik açmanın Güneydoğusu.

**Stratigrafi:** 285.30-284.65 m.

**Korunma durumu:** Kırık ağız-boyun, gövde ve dip parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 2.6 cm, d.ç.: 5.3 cm, t.y.: 15.6 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun uzun hava kabarcığı. Yuvarlatılmış dik ağız kenarı. Uzun silindirik boyun. Boyun üzerinde şişe ile aynı renkte beş sıra cam ipi bezeme. Omuz üzerinde bastırılarak "S" profili verilmiş. Küresel formlu gövde üzerinde optik üfleme tekniği ile yapılmış burgu yiv bezeme. Konkav dipli. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı-5. yy.

### 393-Levha-Çizim no.: 58/393

**Kazı env. no.:** L.16.KA.GAB.C.71

**Bulunduğu yer:** 20x13.5 m'lik açmanın güneydoğusu.

**Stratigrafi:** 285.30-284.65 m.

**Korunma durumu:** Kırık ağız-boyun, omuz ve dip parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 2.8 cm, d.ç.: 5.4 cm, t.y.: 15.6 cm, Açık soluk sarımsı yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış dik ağız kenarı. Uzun silindirik boyun. Boyun üzerinde şişe ile aynı renkte cam ipi bezeme. Omuz üzerinde bastırılarak "S" profili verilmiş. Küresel formlu gövde

üzerinde optik üfleme tekniği ile yapılmış burgu yiv bezeme. Konkav dipli. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı-5. yy.

### 394-Levha-Çizim no.: 58/394

**Kazı env. no.:** L.16.KA.GAB.C.21

**Bulunduğu yer:** 20x13.5 m'lik açmanın Güneybatısı.

**Stratigrafi:** 286.00-285.30 m.

**Korunma durumu:** Kırık ağız-boyun, omuz ve dip parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 3.8 cm, d.ç.: 5 cm, t.y.: 15.5 cm, Çok açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun irili ufaklı hava kabarcığı. İç katlanmış ağız kenarı. Uzun silindirik boyun. Boyun üzerinde şişe ile aynı renkte cam ipi bezeme. Omuz üzerinde bastırılarak "S" profili verilmiş. Basık küresel formlu gövde üzerinde optik üfleme tekniği ile yapılmış burgu yiv bezeme. Konkav dipli. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy'ın ikinci yarısı.

### 395-Levha-Çizim no.: 59/395

**Kazı env. no.:** L.10.AE.MK32.C.01

**Bulunduğu yer:** 32 No.lu Mekan içi.

**Stratigrafi:** 282.69-282.56 m.

**Korunma durumu:** Kırık boyun-omuz.

**Boyutları-Rengi:** b.ç.: 3.2 cm, y.: 3 cm, Açık yeşilimsi mavi.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Silindirik boyun. Omuzdan gövdeye geçişte "S" profili. Omuz üzerinde alet ile bastırılarak yapılmış dil bezeme bordür. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy.

### 396-Levha-Çizim no.: 59/396

**Kazı env. no.:** L.09.TDS.C.13

**Bulunduğu yer:** Sokak üzeri.  
**Stratigrafi:** 282.20-281.98 m.  
**Korunma durumu:** Tam ağız-boyun, kırık omuz.  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 2.8 cm, y.: 3.6 cm, Turkuaz mavisi.  
**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış dik ağız kenarı. Kısa silindirik boyun. Boyun üzerinde şişe ile aynı renkte yedi sıra ince cam ipi bezeme. Omuz üzerinde alet ile bastırılarak yapılmış dil bezeme bordür. Olasılıkla küresel gövdeli. Serbest üfleme tekniği.  
**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı-6. yy.

#### **397-Levha-Çizim no.: 59/397**

**Kazı env. no.:** L.08.AE.MK20.C.27  
**Bulunduğu yer:** 20 No.lu Mekan içi.  
**Stratigrafi:** 283.27-282.92 m.  
**Korunma durumu:** Kırık ağız, tam boyun, kırık gövde.  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 3.2 cm, y.: 17 cm, Açık yeşil.  
**Tanım:** Yoğun uzun hava kabarcığı. Yuvarlatılmış dik ağız kenarı. Uzun silindirik boyun. Ağız kenarından omuza kadar inen optik üfleme tekniği ile yapılmış burgu yiv bezeme. Küresel gövde. Serbest üfleme tekniği.  
**Tarih:** MS 4.-5. yy.

#### **398-Levha-Çizim no.: 59/398**

**Kazı env. no.:** L.08.AE.MK21.C.73  
**Bulunduğu yer:** 21 No.lu Mekan içi.  
**Stratigrafi:** 282.61-282.50 m.  
**Korunma durumu:** Birleştirilmiş sekiz parçadan oluşan ağız-boyun.  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 3.2 cm, y.: 8.9 cm, Açık soluk yeşil.  
**Tanım:** Yoğun uzun hava kabarcığı. Yuvarlatılmış dik ağız kenarı. Uzun silindirik boyun. Ağız kenarından

başlayarak boyun boyunca devam eden optik üfleme tekniği ile yapılmış burgu yiv bezeme. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı.

#### **399-Levha-Çizim no.: 59/399**

**Kazı env. no.:** L.08.AE.MK17.C.06  
**Bulunduğu yer:** 17 No.lu Mekan içi.  
**Stratigrafi:** 283.58-283.27 m.  
**Korunma durumu:** Birleştirilmiş üç parçadan oluşan tama yakın ağız-boyun, kırık gövde ve dip.  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 3.2 cm, d.ç.: 6 cm, t.y.: 17.2 cm, Açık yeşil.  
**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış dik ağız kenarı. Uzun silindirik boyun. Ağız kenarından başlayarak boyun üzerine uzanan optik üfleme tekniği ile yapılmış burgu yiv bezeme. Torba gövdeli. Konkav dipli. Dipte noble izi. Serbest üfleme tekniği.  
**Tarih:** MS 4. yy.

#### **Kulpları Ağız Kenarı Altında** **Katlanmış Sürahiler**

#### **400-Levha-Çizim no.: 60/400**

**Kazı env. no.:** L.15.KGP.C.15  
**Bulunduğu yer:** Geç Dönem Duvarı.  
**Stratigrafi:** 284.57-284.07 m.  
**Korunma durumu:** Tam ağız-boyun, kırık kulp parçası (1/2).  
**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 5 cm, y.: 5.3 cm, Açık yeşil.  
**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Dışa çekilmiş ağız kenarı içe katlanmış ve üstten bastırılmış. Ağız kenarının hemen altına üç kez içe dışa katlanarak yapıştırılan şerit biçimli kulp. Silindirik boyun. Omuzda dışa doğru açılmış. Serbest üfleme tekniği.  
**Tarih:** MS 4.-5. yy.



**401-Levha-Çizim no.: 60/401**

**Kazı env. no.:** L.07.MGV.134

**Bulunduğu yer :** 2. Apsis.

**Stratigrafi:** 257.10 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun parçası (1/2).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 6 cm, y.: 3.1 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Dışa çekilmiş ağız kenarı içe katlanmış ve üstten bastırılmış. Ağız kenarının hemen altına üç kez içe dışa katlanarak yapıştırılan şerit biçimli kulp. Silindirik boyun. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4.-5. yy.

**402-Levha-Çizim no.: 60/402**

**Kazı env. no.:** L.15.KGP.C.13

**Bulunduğu yer:** Doğu açmasının Kuzeydoğu köşesi.

**Stratigrafi:** 285.80-285.45 m.

**Korunma durumu:** Tam ağız-boyun, kırık kulp.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 4.3 cm, y.: 3.8 cm, Yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. İçe katlanmış ağız kenarı. Huni formulu ağız altına iki kez katlanarak yapıştırılmış şerit biçimli kulp. Hafif iç bükey boyun. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy.

**403-Levha-Çizim no.: 60/403**

**Kazı env. no.:** L.11.AE.DS.C.08

**Bulunduğu yer:** Sokak üzeri.

**Stratigrafi:** 282.04-281.81 m.

**Korunma durumu:** Ağız-boyun-kulp parçası (1/2).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 6 cm, y.: 4.7 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Dışa açılan yuvarlatılmış huni formulu

ağız kenarı. Ağız kenarı altına yapıştırılıp içe ve dışa katlanarak çekilmiş şerit biçimli kulp. Uzun silindirik boyun üzerinde sürahi ile aynı renkte biri kalın üç sıra cam ipi bezeme. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın birinci yarısı.

**Cokgen Gövdeli Şişe/Sürahiler****404-Levha-Çizim no.: 60/404**

**Kazı env. no.:** L.11.NBS.C.12

**Bulunduğu yer:** Sokak Kuzeyi.

**Stratigrafi:** 284.28-284.24 m.

**Korunma durumu:** Kaide parçası.

**Boyutları-Rengi:** k.ç: 4 cm, y.: 1.9 cm, Çok açık yeşil/Şeffaf.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Kap bünyesinden çekilerek yapılmış alçak halka kaide. Kaideden dışa açılarak yükselen dikdörtgen panellere ayrılmış gövde. Mevcut iki kırık panel. Kalıba üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı.

**405-Levha-Çizim no.: 60/405**

**Kazı env. no.:** L.12.KGP.C.28

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 284.43-284.00 m.

**Korunma durumu:** Gövde parçası (1/3).

**Boyutları-Rengi:** gen.: 7.4 cm, y.: 7 cm, kal.: 0.4 cm, Yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Düz kenarlı, panellere ayrılmış bezemesiz gövde. Mevcut iki yarım, bir tam panel. Sekizgen gövdeli. Kalıba üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 3.-5. yy.

**406-Levha-Çizim no.: 60/406**

**Kazı env. no.:** L.10.AE.MK34.C.47

**Bulunduğu yer:** 34 No.lu Mekan içi.

**Stratigrafi:** 282.29-282.11 m.

**Korunma durumu:** Dip parçası.

**Boyutları-Rengi:** gen.: 4.6 cm, y.: 0.8 cm, kal.: 0.2 cm, Açık sarımsı yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Altıgen formu dip üzerinde kaplumbağa ya da rozet kabartma bezeme. Konkav dipli. Kalıba üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı-5. yy'ın ikinci yarısı.

### Hayvan Formlu Siseler

#### **407-Levha-Çizim no.: 60/407**

**Kazı env. no.:** L.11.KDP.93

**Bulunduğu yer:** Portik güneyi.

**Stratigrafi:** 283.06 m.

**Korunma durumu:** Tam baş, boyun ortasından kırık.

**Boyutları-Rengi:** b.ç.: 1.7-2.1 cm, uz.: 7 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun hava kabarcığı. Silindirik, içi boş bir boru ucunda cam hamuru ile yapılmış ibibik, göz ve gagasıyla horoz başı. Serbest üfleme tekniği ve alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 5. yy.

#### **408-Levha-Çizim no.: 60/408**

**Kazı env. no.:** L.07.AE.15

**Bulunduğu yer:** Pithoslu Mekan içi.

**Stratigrafi:** 283.04 m.

**Korunma durumu:** Tam baş, boyun ortasından kırık.

**Boyutları-Rengi:** b.ç.: 1.8 cm, uz.: 8.9 cm, Açık yeşil, kırmızı, mavi.

**Tanım:** Yoğun hava kabarcığı. Silindirik, içi boş bir boru ucunda deniz atına ait baş figürü. Boyun üzerinde kırmızı cam ipi bezeme. Baş üzerinde yer alan boynuzlarda ve ağız kenarındaki şeritte mavi cam hamuru

kullanılmış. Serbest üfleme tekniği ve alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 5. yy'ın ikinci yarısı.

### Minyatür Unguentariumlar

#### **409-Levha-Çizim no.: 61/409**

**Kazı env. no.:** L.09.TA.C.04

**Bulunduğu yer:** Naos Doğusu.

**Stratigrafi:** 282.47 m.

**Korunma durumu:** Tam.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 1 cm, g.ç.: 1.2 cm, y.: 3.9 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. İçe katlanmış ağız kenarı. Silindirik uzun boyun. Torba formu gövde. Dip altında kesilmeden bırakılmış noble izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy sonu-6. yy.

#### **410-Levha-Çizim no.: 61/410**

**Kazı env. no.:** L.13.KA.GB.75

**Bulunduğu yer:** Alanın güneybatısı.

**Stratigrafi:** 285.82 m.

**Korunma durumu:** Ağız kenarındaki küçük bir kırık haricinde tam.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 1 cm, g.ç.: 1.2 cm, y.: 4.4 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. İçe katlanmış ağız kenarı, silindirik boyun. Yassılaştırılmış torba formu gövde. Dip kesilerek bitirilmiş. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy.

#### **411-Levha-Çizim no.: 61/411**

**Kazı env. no.:** L.11.KPE.16

**Bulunduğu yer:** Endonarteks.

**Stratigrafi:** 278.75 m.

**Korunma durumu:** Tam.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 1 cm, g.ç.: 1 cm, y.: 3.2 cm, Açık mavimsi yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. İç katlanmış ağız kenarı. Silindirik boyun. Torba formu gövde. Dip kısmı kesilerek bitirilmiş. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4.-5. yy?

**412-Levha-Çizim: 61/412**

**Kazı env. no.:** L.10.TDS.C.06

**Bulunduğu yer:** Sokak üzeri.

**Stratigrafi:** 282.24 m.

**Korunma durumu:** Tam.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 0.7 cm, g.ç.: 0.9 cm, y.: 1.9 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. İç katlanmış ağız kenarı. Silindirik boyun. Torba formu gövde. Dipte belirgin noble izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4.-5. yy?

**413-Levha-Çizim no.: 61/413**

**Kazı env. no.:** L.12.KDP.226

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 284.20 m.

**Korunma durumu:** Tam.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 1 cm, g.ç.: 1.2 cm, y.: 4 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. İç katlanmış ağız kenarı. Silindirik boyun, damla biçimli gövde. Gövde boyun hizasına kadar dolu. Dip kesilerek bitirilmiş. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4.-5. yy.

**414-Levha-Çizim no.: 61/414**

**Kazı env. no.:** L.10.YB.C.04

**Bulunduğu yer:-**

**Stratigrafi: --**

**Korunma durumu:** Tam.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 1 cm, g.ç.: 2.3 cm (önden)-1.2 cm (profilden), y.: 6.3 cm, Açık yeşilimsi mavi.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. İşlenmeden bırakılmış kesik ağız kenarı. Silindirik boyun. Torba formu gövde iki taraftan bastırılmış. Kalın cidarlı konveks dip. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4.-5. yy.

**415-Levha-Çizim no.: 61/415**

**Kazı env. no.:** L.09.TA.C.05

**Bulunduğu yer:** Naos doğusu.

**Stratigrafi:** 282.47 m.

**Korunma durumu:** Tam.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 0.7 cm, g.ç.: 1.8 cm (önden)-0.5 cm (profilden), y.: 2.1 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Dik yuvarlatılmış ağız kenarı. Silindirik boyun. Küresel formu gövde iki taraftan bastırılmış. Kalın cidarlı konveks dip. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4.-6. yy.

**416-Levha-Çizim no.: 61/416**

**Kazı env. no.:** L.07.TA.AV.11

**Bulunduğu yer:** Avlu Güneybatı köşesi.

**Stratigrafi:** 283.30 m.

**Korunma durumu:** Tam.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 1.2 cm, g.ç.: 1.6 cm, y.: 4.6 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. İç katlanmış ağız kenarı. Uzun silindirik boyun. Küresel gövde. Kesilerek bitirilmiş dip. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ilk çeyreği.

**417-Levha-Çizim no.: 61/417**

**Kazı env. no.:** L.11.AE.DS.30

**Bulunduğu yer:** Sokak üzeri.

**Stratigrafi:** 282.04 m.

**Korunma durumu:** Tam.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 2.4 cm, g.ç.: 3.4 cm, y.: 8.2 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. İçe katlanmış ağız kenarı. Uzun silindirik boyun. Küresel gövde. Kesilerek bitirilmiş konveks dip. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ilk çeyreği.

#### 418-Levha-Çizim no.: 61/418

**Kazı env. no.:** L.09.TA.C.02

**Bulunduğu yer:** Naos Doğusu.

**Stratigrafi:** 282.96 m.

**Korunma durumu:** Tam.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 1.2 cm, d.ç.: 1.4 cm, g.ç.: 0.9 cm, y.: 3.6 cm, Açık yeşilimsi mavi.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Hafif dışa çekilmiş yuvarlatılmış ağız kenarı. Düz inen kalın cidarlı silindirik gövde ve dip. Makara formu. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı.

#### 419-Levha-Çizim no.: 61/419

**Kazı env. no.:** L.05.SC.54

**Bulunduğu yer:** Cadde üzeri.

**Stratigrafi:** 284.10 m.

**Korunma durumu:** Tam.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 1.3 cm, g.ç.: 1.1 cm, y.: 6 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Hafif dışa çekilmiş yuvarlatılmış ağız kenarı. Uzun silindirik boyun ve gövde. Asimetrik gövde dibe doğru hafif açılarak inmiş. Çekilerek yapılmış halka kaide. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5 yy'ın ilk çeyreği.

#### 420-Levha-Çizim no.: 61/420

**Kazı env. no.:** L.15.LK.BS.02

**Bulunduğu yer:** Kanalizasyon içi.

**Stratigrafi:** Elek.

**Korunma durumu:** Tam ağız-boyun, kırık dip.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 1.6 cm, d.ç.: 2 cm, g.ç.: 2.2 cm, y.: 7 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Aşınmadan kaynaklı hava kabarcığı görülemiyor. İçe katlanmış asimetrik ağız kenarı. Uzun silindirik boyun. Çan biçimli gövde. Derin konkav dipli. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4.-5. yy.

#### 421-Levha-Çizim no.: 61/421

**Kazı env. no.:** L.06.DBK.40

**Bulunduğu yer:** Cadde girişi.

**Stratigrafi:** 280.80 m.

**Korunma durumu:** Ağız kenarındaki küçük bir kırık haricinde tam.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 1.4 cm, d.ç.: 2 cm, g.ç.: 2.6 cm, y.: 5.8 cm, Aşınmadan kaynaklı renk ve hava kabarcığı görülemiyor.

**Tanım:** Aşınmış yüzey. Hafif içe döndürülmüş ağız kenarı. Silindirik uzun boyun. Çan formu gövde. Derin konkav dipli. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 6. yy ortaları.

#### Minyatür Şişe/Sürahiler

#### 422-Levha-Çizim no.: 62/422

**Kazı env. no.:** L.05.TAP.C.10

**Bulunduğu yer:** Portik Güneydoğusu.

**Stratigrafi:** 284.40 m.

**Korunma durumu:** Tam ağız-boyun, kırık gövde.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 2 cm, b.ç.: 1.6 cm, g.ç.: 3.2 cm, y.: 3 cm, Yarı saydam beyaz.

**Tanım:** Az hava kabarcığı. Ağız kenarı dışa çekilmiş ve üstten bastırılarak düzleştirilmiş. Kısa silindirik boyun. Omuzdan itibaren gövde silindirik biçimde inmiş. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci-üçüncü çeyreği.

**423-Levha-Çizim no.: 62/423**

**Kazı env. no.:** L.12.KGP.GD.152

**Bulunduğu yer:** Portik güneydoğusu.

**Stratigrafi:** 284.30 m.

**Korunma durumu:** Tam.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 2.2 cm, g.ç.: 4.8 cm, d.ç.: 3 cm, y.: 7.2 cm, kulp kal.: 0.4 cm, krlp gen.: 0.9 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. İçe katlanmış asimetrik ağız kenarı. Ağız kenarının üzerine yapıştırılarak yukarı çekilmiş ve omuza dik açıyla inmiş şerit biçimli kulp. Silindirik boyun. Küresel formlu gövde iki taraftan hafifçe bastırılmış. Konkav dipli. Dipte noble izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı-5. yy'ın ikinci yarısı.

**424-Levha-Çizim no.: 62/424**

**Kazı env. no.:** L.06.SC.KP.C.63

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 282.43 m (Taban).

**Korunma durumu:** Tam ağız-kırık boyun- kırık kulp.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 2 cm, y.: 3 cm, Yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Yuvarlatılmış dik ağız kenarı. Silindirik boyun. Ağız kenarının hemen altına bir bant gibi yapıştırılan cam hamuru iki yana çekilerek kulp formu almış. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy.

**425-Levha-Çizim no.: 62/425**

**Kazı env. no.:** L.06.SC.KP.C.24

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** Elek.

**Korunma durumu:** Tam ağız-boyun.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 3.2 cm, y.: 1.8 cm, Koyu yeşil.

**Tanım:** Aşınma tabakasından kaynaklı hava kabarcığı görülemiyor. Dışa çekilmiş ve kalınca içe doğru katlanıp üstten bastırılmış ağız kenarı. Kısa silindirik boyun. Kalın cidarlı. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy.

**426-Levha-Çizim no.: 62/426**

**Kazı env. no.:** L.11.MK.24

**Bulunduğu yer:**1 No.lu Mekanın batısı.

**Stratigrafi:** 285.73 m.

**Korunma durumu:** Tam.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 2 cm, y.: 4.4 cm, Yarı saydam beyaz.

**Tanım:** Aşınmış cam. Yuvarlatılmış ağız kenarı. Silindirik gövde üretim aşamasında deforme olmuş ve içe çökmüş. Konkav dipli. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy?

**427-Levha-Çizim no.: 62/427**

**Kazı env. no.:** L.08.AE.MK19.C.47

**Bulunduğu yer:** 19 No.lu Mekan içi.

**Stratigrafi:** 283.07-282.83 m.

**Korunma durumu:** Tam dip-kırık alt gövde.

**Boyutları-Rengi:** d.ç.: 1 cm, y.: 2 cm, Yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Gövdeden dibe daralarak inmiş. Kalın cidarlı dip kesilerek bitirilmiş. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy.

**428-Levha-Çizim no.: 62/428**

**Kazı env. no.:** L.13.KGP.C.08

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 285.12-284.41 m.

**Korunma durumu:** Dip-gövde parçası (1/2).

**Boyutları-Rengi:** d.ç.: 2 cm, g.ç.: 4.4 cm, y.: 3.6 cm, Açık yeşilimsi mavi.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Torba formulu gövde. Kalın cidarlı düz dip. Dipte noble izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı-5. yy'ın ilk çeyreği.

### **Sise/Sürahilere ait Dip Parçaları**

#### **429-Levha-Çizim no.: 63/429**

**Kazı env. no.:** L.08.AE.MK20.C.26

**Bulunduğu yer:** 20 No.lu Mekan içi.

**Stratigrafi:** 283.27-282.92 m.

**Korunma durumu:** Tam dip.

**Boyutları-Rengi:** d.ç.: 5.5 cm, y.: 1.8 cm, Açık mavi.

**Tanım:** Çok yoğun irili ufaklı hava kabarcığı. Derin konkav dip. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın birinci yarısı-5. yy.

#### **430-Levha-Çizim no.: 63/430**

**Kazı env. no.:** L.06.SC.GP.C.07

**Bulunduğu yer:** Portik Üzeri.

**Stratigrafi:** 282.15 m.

**Korunma durumu:** Birleştirilmiş üç parçadan oluşan dip.

**Boyutları-Rengi:** d.ç.: 5.5 cm, y.: 2.2 cm, Açık mavimsi yeşil.

**Tanım:** Yoğun irili ufaklı hava kabarcığı. Yuvarlak konkav dipli. Noble izi yok. Gövdeye yumuşak bir açıyla çıkmış. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5.-6. yy.

#### **431-Levha-Çizim no.: 63/431**

**Kazı env. no.:** L.16.KGP.C.01

**Bulunduğu yer:** 9x20 m'lik açmanın Güneybatısı.

**Stratigrafi:** 285.10-284.50 m.

**Korunma durumu:** Birleştirilmiş iki parçadan oluşan tama yakın dip-alt gövde.

**Boyutları-Rengi:** d.ç.: 10 cm, g.ç.: 12 cm, y.: 4.6 cm, Mavimsi yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Silindirik formulu gövde. Hafif konkav dipli. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 2. yy ortaları-5. yy.

#### **432-Levha-Çizim no.: 63/432**

**Kazı env. no.:** L.09.AE.DK4.C.06

**Bulunduğu yer:** 4 No.lu Dükkan içi.

**Stratigrafi:** 282.19-281.96 m.

**Korunma durumu:** Kırık dip (1/2).

**Boyutları-Rengi:** d.ç.: 6 cm, y.: 1.8 cm, Mavimsi yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Konkav dip. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy?

#### **433-Levha-Çizim no.: 63/433**

**Kazı env. no.:** L.10.LK.C.25

**Bulunduğu yer:** 2 No.lu Apsis güneyi.

**Stratigrafi:** 283.60-283.32 m.

**Korunma durumu:** Tam dip-kırık alt gövde.

**Boyutları-Rengi:** d.ç.: 2.4 cm, y.: 2.5 cm, Yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Dibe doğru daralan gövde. Konkav dipli. Dipte noble izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy?

#### **434-Levha-Çizim no.: 63/434**

**Kazı env. no.:** L.08.AE.MK19.C.92

**Bulunduğu yer:** 19 No.lu Mekan içi.

**Stratigrafi:** 282.97-282.78 m.

**Korunma durumu:** Kırık dip (1/4).

**Boyutları-Rengi:** d.ç.: 3 cm, y.: 2.5 cm, Açık yeşilimsi mavi.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Dibe doğru daralan gövde. Konkav dipli. Dipte noble izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy?

**435-Levha-Çizim no.: 63/435**

**Kazı env. no.:** L.06.DBK.KK.C.31

**Bulunduğu yer:** K. Kule Güneyi.

**Stratigrafi:** 281.30-281.00 m.

**Korunma durumu:** Kırık dip.

**Boyutları-Rengi:** d.ç.: 3.2 cm, y.: 0.3 cm, Açık sarımsı yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Dip altında devam eden optik üfleme ile yapılmış burğu yiv. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4.-5. yy.

**436-Levha-Çizim no.: 63/436**

**Kazı env. no.:** L.10.TDS.C.25

**Bulunduğu yer:** Sokak üzeri.

**Stratigrafi:** 282.00 m.

**Korunma durumu:** Kırık dip (1/3).

**Boyutları-Rengi:** d.ç.: 6.2 cm, y.: 2 cm, Şeffafa yakın açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Dip altına kadar devam eden optik üfleme ile yapılmış burğu yiv. Derin konkav dipli. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın sonu-5. yy.

**437-Levha-Çizim no.: 63/437**

**Kazı env. no.:** L.03.SC.C.09

**Bulunduğu yer:** Cadde üzeri.

**Stratigrafi:** --

**Korunma durumu:** Kırık dip-alt gövde (1/4).

**Boyutları-Rengi:** d.ç.: 4.2 cm, y.: 3 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Aşınmadan kaynaklı hava kabarcığı görülemiyor. Silindirik dip

ve gövde. Gövde üzerinden dibe kadar inen derin dikey yivler. Konkav dipli. Kalıba üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4.-5. yy?

**438-Levha-Çizim no.: 63/438**

**Kazı env. no.:** L.15.LK.C.09

**Bulunduğu yer:** Güney Nef (Doğu-Batı kanal içi).

**Stratigrafi:** Elek.

**Korunma durumu:** Kırık dip (1/2).

**Boyutları-Rengi:** d.ç.: 4.5 cm, y.: 1 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Silindirik dip ve gövde. Gövde üzerinden dibe kadar inen derin dikey yivler. Konkav dipli. Kalıba üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy.

**Kaideler**

**Tüp Kesitli Kaideler**

**439-Levha-Çizim no.: 64/439**

**Kazı env. no.:** L.09.STC.LT.C.06

**Bulunduğu yer:** Havuz içi.

**Stratigrafi:** 288.81-288.63 m.

**Korunma durumu:** Birleştirilmiş iki parçadan oluşan kaide-alt gövde (1/2).

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 6.2 cm, g.ç.: 10 cm, y.: 4.4 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. İçer katlanarak yapılmış tüp kesitli alçak halka kaide. Küresel gövdeli. Konkav dipli. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy'ın ikinci yarısı-6. yy.

**440-Levha-Çizim no.: 64/440**

**Kazı env. no.:** L.14.LK.KS.S6.C.02

**Bulunduğu yer:** 6 No.lu Sondaj.

**Stratigrafi:** 280.70-280.50 m.

**Korunma durumu:** Tam kaide.

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 6 cm, y.: 1.6 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. İçer katlanarak yapılmış tüp kesitli alçak halka kaide. Küresel gövdeli. Konkav dipli. Dipte noble izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4.-5. yy?

**441-Levha-Çizim no.: 64/441**

**Kazı env. no.:** L.12.KA.C.11

**Bulunduğu yer:** Agora 60-67 m. arası.

**Stratigrafi:** 282.90-282.50 m.

**Korunma durumu:** Kırık kaide-alt gövde (1/3).

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 4.3 cm, y.: 2.2 cm, Kahverengi.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. İçer katlanarak yapılmış tüp kesitli alçak halka kaide. Hafif oval açılı ile çıkan gövde. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4.-5. yy.

**Cam Dolamalı Kaideler**

**442-Levha-Çizim no.: 64/442**

**Kazı env. no.:** L.10.AE.DK5.C.04

**Bulunduğu yer:** 5 No.lu Dükkan içi.

**Stratigrafi:** 282.83-282.50 m.

**Korunma durumu:** Kırık kaide (1/2).

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 7 cm, y.: 1.6 cm, Yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Şerit haline getirilen cam hamuru dip altına üç kat dolanarak yerleştirilmiş. Dışa çekik kenarlı yüksek halka kaide. Alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 6. yy'ın ilk çeyreği.

**443-Levha-Çizim no.: 64/443**

**Kazı env.**

**no:**L.06.AE.13P.S1.MK4.C.31

**Bulunduğu yer:** 4 No.lu Mekan-Sondaj 1.

**Stratigrafi:** 283.53-283.37 m.

**Korunma durumu:** Tam kaide.

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 6.2 cm, y.: 2.2 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Şerit haline getirilen cam hamuru dip altına dört kat dolanarak yerleştirilmiş. Dışa çekik kenarlı yüksek halka kaide. Alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 5. yy sonu.

**444-Levha-Çizim no.: 64/444**

**Kazı env. no.:** L.16.BT.C.05

**Bulunduğu yer:** Güney Parados.

**Stratigrafi:** 264.32-263.52 m.

**Korunma durumu:** Kırık kaide (1/2).

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 8 cm, y.: 2.2 cm, Yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Şerit haline getirilen cam hamuru dip altına beş kat dolanarak yerleştirilmiş. Dışa çekik kenarlı yüksek halka kaide. Alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 4.-5. yy.

**445-Levha-Çizim no.: 64/445**

**Kazı env. no.:**

L.06.AE.13P.S1.C.1128

**Bulunduğu yer:** Sondaj 1.

**Stratigrafi:** 282.80-282.20 m.

**Korunma durumu:** Tam kaide.

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 5 cm, y.: 1.8 cm, Koyu yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Şerit haline getirilen cam hamuru dip altına üç kat dolanarak yerleştirilmiş. Alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 4. yy.



**446-Levha-Çizim no.: 64/446**

**Kazı env. no.:** L.11.KDP.C.05

**Bulunduğu yer:** Portik Güneyi.

**Stratigrafi:** 284.02-283.69 m.

**Korunma durumu:** Tam kaide.

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 4.4 cm, y.: 2.1 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. İnce bir şerit haline getirilen cam hamuru dip altına üç kat dolanarak yerleştirilmiş. Dışa çekik kenarlı alçak halka kaide. Yuvarlak açıyla çıkan gövde. Konkav dipli. Serbest üfleme tekniği ve alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 3. yy'ın ikinci yarısı-4. yy.

**Kap Bünyesinden Çekilerek Yapılan Kaideler**

**447-Levha-Çizim no.: 64/447**

**Kazı env. no.:**

L.06.AE.13P.S1.Cd.C.32

**Bulunduğu yer:** Cadde Üzeri, Sondaj 1.

**Stratigrafi:** 282.73-282.55 m.

**Korunma durumu:** Tam kaide.

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 5.4 cm, y.:1.4 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Az irili ufaklı hava kabarcığı. Kap bünyesinden dışa çekilerek yapılmış halka kaide. Dipte noble izi. Tabak ya da kaseye ait. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy.

**448-Levha-Çizim no.: 64/448**

**Kazı env. no.:** L.11.AN.C.01

**Bulunduğu yer:** Kuzey 3 No.lu Açma.

**Stratigrafi:** 283.89-283.79 m.

**Korunma durumu:** Tam kaide-alt gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 6 cm, y.: 3.6 cm, Sarımsı yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Kap bünyesinden dışa çekilerek yapılmış halka kaide. Küresel gövde. Şişe ya da kaseye ait. Dipte noble izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı-5. yy.

**449-Levha-Çizim no.: 64/449**

**Kazı env. no.:** L.13.KGP.C.17

**Bulunduğu yer:** Alanın Kuzeyi.

**Stratigrafi:** 282.80-282.45 m.

**Korunma durumu:** Tam kaide.

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 3 cm, y.: 0.9 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun irili ufaklı hava kabarcığı. Kap bünyesinden çekilerek yapılmış alçak halka kaide. Dipte noble izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4.-5. yy.

**450-Levha-Çizim no.: 65/450**

**Kazı env. no.:** L.08.AE.DK2.C.79

**Bulunduğu yer:** 2 No.lu Dükkan içi.

**Stratigrafi:** 281.90-281.80 m.

**Korunma durumu:** Tam kaide-kırık alt gövde.

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 4.6 cm, y.: 2 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun irili ufaklı hava kabarcığı. Kap bünyesinden çekilerek yapılmış alçak halka kaide. Küresel formulu alt gövde. Dipte noble izi. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı-5. yy.

**451-Levha-Çizim no.: 65/451**

**Kazı env. no.:** L.06.KDN.C.07

**Bulunduğu yer:** Alan geneli.

**Stratigrafi:** --

**Korunma durumu:** Tam kaide.

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 4.4 cm, y.: 1.2 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Çok yoğun hava kabarcığı. Kap bünyesinden çekilerek yapılmış alçak halka kaide. Kalın, yuvarlatılmış kaide kenarı. Küresel formlu alt gövde. Şişe ya da kaseye ait. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4.-5. yy.

**452-Levha-Çizim no.: 65/452**

**Kazı env. no.:** L.16.BT.C.01

**Bulunduğu yer:** Cavea ile Güney Paradosu ayıran kuzey-güney yönlü duvarın batısı.

**Stratigrafi:** 269.32-268.81 m.

**Korunma durumu:** Tam kaide.

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 5 cm, y.: 1.2 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Düze yakın alçak yastık kaide. Dışa açılan küresel gövde. Serbest üfleme.

**Tarih:** MS 4.-5. yy.

**453-Levha-Çizim no.: 65/453**

**Kazı env. no.:** L.16.KA.GAB.C.67

**Bulunduğu yer:** Hafriyat alanı.

**Stratigrafi:** 281.80 m.

**Korunma durumu:** Kırık kaide (1/2).

**Boyutları-Rengi:** k.ç.: 3 cm, y.: 1 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Düze yakın alçak yastık kaide. Dışa genişçe açılan gövde. Tabağa ya da kaseye ait. Serbest üfleme.

**Tarih:** MS 4.-5. yy.

**Kare Eklentili Gövde Parçaları**

**454-Levha-Çizim no.: 65/454**

**Kazı env. no.:** L.06.DBK.GK.C.06

**Bulunduğu yer:** G. Kule içi.

**Stratigrafi:** 282.52 m.

**Korunma durumu:** Gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** y.: 3 cm, kal.: 0.7 cm, Çok açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun irili ufaklı hava kabarcığı. Gövde parçası üzerinde 0.8x0.9 cm ölçülerinde kare biçimli çıkıntı. Serbest üfleme tekniği ve alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 5. yy.

**455-Levha-Çizim no.: 65/455**

**Kazı env. no.:** L.07.AE.MK8.C.08

**Bulunduğu yer:** 8 No.lu Mekan içi.

**Stratigrafi:** 282.37 m (Taban).

**Korunma durumu:** Gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** y.: 2 cm, kal.: 0.7 cm, Aşınmadan kaynaklı renk görülemiyor.

**Tanım:** Aşınmadan kaynaklı hava kabarcığı görülemiyor. Gövde parçası üzerinde 1x1 cm ölçülerinde kare biçimli bir çıkıntı. Serbest üfleme tekniği ve alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 5. yy'ın ikinci yarısı.

**456-Levha-Çizim no.: 65/456**

**Kazı env. no.:** L.07.AE.MK9.C.82

**Bulunduğu yer:** 9 No.lu Mekan içi.

**Stratigrafi:** 283.03-282.95 m.

**Korunma durumu:** Gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** y.: 2.7 cm, kal.: 0.8 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Gövde parçası üzerinde 1.5x1.1 cm ölçülerinde kare çıkıntı. Serbest üfleme tekniği ve alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 6. yy'ın ilk çeyreği.

**İşlenmemiş Ağzılı Kaseler**

**457-Levha-Çizim no.: 65/457**

**Kazı env. no.:** L.14.KPE.C.01

**Bulunduğu yer:** Avlu içi.

**Stratigrafi:** 279.94-279.58 m.

**Korunma durumu:** Kırık ağız-boyun-üst gövde (1/3).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 12 cm, y.: 5 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. İşlenmemiş ağız kenarı. Boyunda keskin "S" profili. Küresel gövde dibe doğru daralarak inmiş. Serbest üfleme.

**Tarih:** MS 5. yy sonu-6. yy'ın ilk çeyreği.

**458-Levha-Çizim no.: 65/458**

**Kazı env. no.:** L.14.LK.KS.S8.C.01

**Bulunduğu yer:** 8 No.lu Sondaj.

**Stratigrafi:** 280.90-280-70 m.

**Korunma durumu:** Kırık ağız-boyun-üst gövde (1/4).

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 9 cm, y.: 3.9 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. İşlenmemiş ağız kenarı. Boyunda keskin "S" profili. Gövde hafif dışa açılmış. Serbest üfleme.

**Tarih:** MS 5.- 6. yy.

**Lentoid Gövdeli Sisecik/Ampulla**

**459-Levha-Çizim no.: 65/459**

**Kazı env. no.:** L.15.STC.BP.C.04

**Bulunduğu yer:** Portik Dükkan Duvar Restorasyonu.

**Stratigrafi:** -

**Korunma durumu:** Dip-alt gövde.

**Boyutları-Rengi:** g.ç.: 4.8 cm (önden)-1 cm (profilden), y.: 3.5 cm, Sarımsı yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Küresel formlu lentoid gövdeli. Gövde üzerinde noble izi. Konveks dipli. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 6.-7. yy?

**OBJELER**

**Karıştırma Çubukları**

**460-Levha-Çizim no.: 66/460**

**Kazı env. no.:** L.05.TA.C.07

**Bulunduğu yer:** Naos Kuzeydoğu Duvar Açıklığı.

**Stratigrafi:** 280.80 m.

**Korunma durumu:** Kırık gövde.

**Boyutları-Rengi:** ç.: 0.7 cm, y.: 4.7 cm, Açık yeşilimsi mavi.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Sarmal burgu yiv şeklinde döndürülmüş çubuk gövdesi. Alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 3. yy'ın ikinci yarısı-4. yy.

**461-Levha-Çizim no.: 66/461**

**Kazı env. no.:** L.06.MGV.144

**Bulunduğu yer:** 2 No.lu Mekan.

**Stratigrafi:** ---

**Korunma durumu:** Kırık gövde.

**Boyutları-Rengi:** ç.: 0.7 cm, y.: 4.8 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Sarmal burgu yiv şeklinde döndürülmüş çubuk gövdesi. Alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 3. yy ortası.

**462-Levha-Çizim no.: 66/462**

**Kazı env. no.:** L.04.SC.C.02

**Bulunduğu yer:** Nymphaeum Doğu Duvarı.

**Stratigrafi:** 285.40 m.

**Korunma durumu:** Kırık gövde.

**Boyutları-Rengi:** ç.: 0.7 cm, y.: 4.1 cm, Açık yeşilimsi mavi.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Sarmal burgu yiv şeklinde döndürülmüş çubuk gövdesi. Alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 3.-4. yy?

**463-Levha-Çizim no.: 66/463**

**Kazı env. no.:** L.06.MGV.141

**Bulunduğu yer:** Avlunun kuzeyi.

**Stratigrafi:** --

**Korunma durumu:** Kırık tutamak (1/2).

**Boyutları-Rengi:** ç.: 0.6 cm, y.: 3.8 cm, Açık mavimsi yeşil.

**Tanım:** Aşınma tabakasından kaynaklı hava kabarcığı görülemiyor. Yuvarlak şeritli cam hamuru daire şeklinde döndürülerek yapılmış halka formulu tutamak. Sarmal burğu yivli. Alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 1.-3. yy.

**464-Levha-Çizim no.: 66/464**

**Kazı env. no.:** L.11.TDS.C.10

**Bulunduğu yer:** Sokak üzeri.

**Stratigrafi:** 281.40-281.30 m.

**Korunma durumu:** Kırık gövde.

**Boyutları-Rengi:** y.: 4.2 cm, ç.: 0.5 cm, Açık soluk yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Düz, bezemesiz çubuk gövdesi. Alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı-6. yy'ın ilk çeyreği.

**465-Levha-Çizim no.: 66/465**

**Kazı env. no.:** L.10.LK.C.13

**Bulunduğu yer:** GM4'ün doğusu.

**Stratigrafi:** 282.69-282.32 m.

**Korunma durumu:** Tam tutamak.

**Boyutları-Rengi:** ç.: 0.4 cm, y.: 2.6 cm, Açık soluk yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Yuvarlak şeritli cam hamuru daire şeklinde döndürülerek yapılmış halka formulu bezemesiz tutamak. Alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 4. yy-5. yy'ın ikinci yarısı.

**466-Levha-Çizim no.: 66/466**

**Kazı env. no.:** L.10.TDS.C.12

**Bulunduğu yer:** Sokak üzeri.

**Stratigrafi:** 281.65-281.57 m.

**Korunma durumu:** Üç parçadan oluşan gövde ve tutamak.

**Boyutları-Rengi:** ç.: 0.4 cm, t.y.: 11.2 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Düz, bezemesiz ince çaplı çubuk. Halka biçimli tutamak. Alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 1.-3. yy.

**Pendant****467-Levha-Çizim no.: 67/467**

**Kazı env. no.:** L.08.AE.MK21.C.09

**Bulunduğu yer:** 21 No.lu Mekan içi-Geç dönem dolgusu.

**Stratigrafi:** 282.13 m.

**Korunma durumu:** İp deliğindeki küçük kırık haricinde tam.

**Boyutları-Rengi:** y.: 2.4 cm, gen.: 1.8 cm, kal.: 0.8 cm, Mor.

**Tanım:** Arka yüzü düz, ön yüzünde kabartma Eros yüzü betimlemesi. Yuvarlak ip deliği. Kalıba bastırma tekniği.

**Tarih:** MS 1. yy. (Dolgu seviyesi içerisinde MS 4.-5. yy verileri)

**Boncuklar****468-Levha-Çizim no.: 67/468**

**Kazı env. no.:** L.09.TDS.C.03

**Bulunduğu yer:** Sokak üzeri.

**Stratigrafi:** 282.62 m.

**Korunma durumu:** Tam.

**Boyutları-Rengi:** y.: 1 cm, ç.: 1.4 cm, del. ç.: 0.5 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Şerit haline getirilen cam hamuru iki kat dolanarak yapılmış. Alet ile şekillendirme. (Aynı katman

içerisinden çıkan 2 adet benzer boncukla bulunmuş, olasılıkla bir ip üzerinde dizili kolye olarak kullanılmış).

**Tarih:** MS 3. yy'ın ikinci yarısı-4. yy'ın birinci yarısı.

**469-Levha-Çizim no.: 67/469**

**Kazı env. no.:** L.03.SC.24

**Bulunduğu yer:** Cadde kuzeyi.

**Stratigrafi:** 285.32 m.

**Korunma durumu:** Tam.

**Boyutları-Rengi:** ç.: 1 cm, y.: 1.1 cm, del. ç.: 0.4 cm, Koyu mavi.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Kısa silindirik biçimli boncuğun iki yüzünde beyaz cam hamuru ile yapılmış nokta biçimli bezeme. Geniş ip deliği. Alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 3. yy'ın ikinci yarısı.

**470-Levha-Çizim no.: 67/470**

**Kazı env. no.:** L.11.KPE.11

**Bulunduğu yer:** Dış Narteks.

**Stratigrafi:** 278.65 m.

**Korunma durumu:** Tam.

**Boyutları-Rengi:** ç.: 0.5 cm, uz.: 1.8 cm, del. ç.: 0.1 cm, Aşınmadan kaynaklı renk görülemiyor.

**Tanım:** Silindirik biçimli boncuk üzerinde Boncuk üzerinde kırmızı, sarı ve krem renkteki camların, üretim sırasında cam bünyesine eklenmesi ile yapılmış dalga biçimli çizgi bezeme. Aletle şekillendirme.

**Tarih:** MS 2.-3. yy?

**471-Levha-Çizim no.: 67/471**

**Kazı env. no.:** L.12.KDP.91

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 283.45 m.

**Korunma durumu:** Tam.

**Boyutları-Rengi:** ç.: 1.3 cm, y.: 1 cm, del. ç.: 0.2 cm, Koyu mavi-Beyaz.

**Tanım:** Yuvarlak formlu mavi boncuk üzerine beyaz cam hamuru ile yapılmış düz şerit zigzag ip bezeme. Geniş ip deliği. Alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 4. yy ortası.

**472-Levha-Çizim no.: 67/472**

**Kazı env. no.:**

L.16.BN.M1A.THM1.02

**Bulunduğu yer:** Mezar içi.

**Stratigrafi:** -

**Korunma durumu:** Tam.

**Boyutları-Rengi:** ç.: 1.1 cm, y.: 0.8 cm, del. ç.: 0.2 cm, Açık yeşil-beyaz.

**Tanım:** Yuvarlak formlu açık yeşil boncuk gövdesi üzerine beyaz cam ipi ile yapılmış dalga çizgi bezeme. Alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 3.-4. yy?

**473-Levha-Çizim no.: 67/473**

**Kazı env. no.:** L.12.KA.171

**Bulunduğu yer:** Havuz duvarının doğusu.

**Stratigrafi:** 282.20 m (Taban).

**Korunma durumu:** Tam.

**Boyutları-Rengi:** ç.: 1.2 cm, y.: 1 cm, del. ç.: 0.2 cm, Siyaha yakın koyu mavi.

**Tanım:** Yuvarlak formlu cam hamuru üzerine dikine çizgiler ile yapılmış kavun dilimi bezeme. İnce ip deliği. Alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 2.-3. yy'ın ikinci yarısı.

**474-Levha-Çizim no.: 67/474**

**Kazı env. no.:** L.11.MK.61

**Bulunduğu yer:** Orta Nef Batısı.

**Stratigrafi:** 284.33-284.03 m.

**Korunma durumu:** Tam.

**Boyutları-Rengi:** ç.: 1.4 cm, y.: 1.2 cm, del. ç.: 0.6 cm, Yeşil.

**Tanım:** Yarı saydam. Hafif aşınmış yüzey. Daire biçimli asimetrik

boncuk üzerine bir alet ile yapılmış  
verev çizgi bezeme. Geniş ip deliği.  
Alet ile şekillendirme.  
**Tarih:** MS 4. yy ortası.

**475-Levha-Çizim no.: 67/475**

**Kazı env. no.:** L.06.DBK.KK.52  
**Bulunduğu yer:** K. Kule içi.  
**Stratigrafi:** 281.00 m (Taban).  
**Korunma durumu:** Tam.  
**Boyutları-Rengi:** ç.: 1.4 cm, y.: 1 cm,  
del. ç.: 0.6 cm, Açık yeşil.  
**Tanım:** Aşınmış yüzey. Asimetrik  
yuvarlak boncuğun yüzeyine bir alet  
ile yapılmış dik çizgiler. Geniş ip  
deliği. Alet ile şekillendirme.  
**Tarih:** MS 3.-4. yy.

**476-Levha-Çizim no.: 67/476**

**Kazı env. no.:** L.06.DBK.KK.133  
**Bulunduğu yer:** K. Kule içi.  
**Stratigrafi:** 280.05 m.  
**Korunma durumu:** Tam.  
**Boyutları-Rengi:** ç.: 1.2 cm, y.: 2.1  
cm, del. ç.: 0.5 cm, Koyu mavi.  
**Tanım:** Silindirik formlu boncuk  
ortasından yapılan bir boğumla iki  
yuvarlak boncuk üst üste duruyor gibi  
görünmekte. Geniş ip deliği. Alet ile  
şekillendirme.  
**Tarih:** MS 4. yy'ın birinci yarısı.

**477-Levha-Çizim no.: 67/477**

**Kazı env. no.:** L.06.AE.13P.S1.22  
**Bulunduğu yer:** Mekan açma  
genişletme.  
**Stratigrafi:** 283.53 m.  
**Korunma durumu:** Tam.  
**Boyutları-Rengi:** ç.: 1.2 cm, y.: 1.8  
cm, del. ç.: 0.2 cm, Yeşil.  
**Tanım:** Yuvarlak cam hamurunun  
altına disk şeklinde cam yapılandırılmış.  
Tepe kısmına şerit biçimli cam

hamuru kıvrılarak yapılan ip deliği.  
Alet ile şekillendirme.  
**Tarih:** MS 5. yy.

**478-Levha-Çizim no.: 67/478**

**Kazı env. no.:** L.11.AE.07  
**Bulunduğu yer:** Dükkan içi.  
**Stratigrafi:** 281.57 m.  
**Korunma durumu:** Tam.  
**Boyutları-Rengi:** gen.: 1.2 cm, kal.:  
0.4 cm, uz.: 1.8 cm, Koyu  
mavi/siyaha dönük.  
**Tanım:** Yarım daire kesitli cam  
hamuru üzerinde bastırılarak yapılmış  
asimetrik dokuz adet yiv. Alt yüzü  
düz. Kesitinde çift ince ip deliği. Alet  
ile şekillendirme.  
**Tarih:** MS 4.-5. yy?

**479-Levha-Çizim no.: 67/479**

**Kazı env. no.:**  
L.16.BN.M1.BTM1.02  
**Bulunduğu yer:** 1 No.lu Tekne  
Mezar içi.  
**Stratigrafi:** 256.70 m.  
**Korunma durumu:** Ortasından  
kırık.  
**Boyutları-Rengi:** gen.: 1.8 cm, uz.: 2  
cm, kal.: 0.4 cm, Siyah.  
**Tanım:** Dikdörtgen kesitli cam  
hamuru üzerine bastırılarak yapılmış  
kafes çizgi bezeme. Alt yüzü düz.  
Kesitinde çift ip deliği. Alet ile  
şekillendirme.  
**Tarih:** MS 4.-5. yy?

**480-Levha-Çizim no.: 67/480**

**Kazı env. no.:** L.16.LK.DS.01  
**Bulunduğu yer:** Kanalizasyon içi.  
**Stratigrafi:** --  
**Korunma durumu:** Tam.  
**Boyutları-Rengi:** ç.: 2.4 cm, y.: 1 cm,  
del. ç.: 0.1 cm, Açık sarımsı yeşil.

**Tanım:** Dairesel formlu, alt yüzü düz, üst yüzü konik biçimde yükselen boncuk. Ortasında ip deliği. Alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 4. yy.

### Yüzükler

#### **481-Levha-Çizim no.: 481**

**Kazı env. no.:** L.15.STC.C.03

**Bulunduğu yer:** Cadde üzeri.

**Stratigrafi:** 290.90 m.

**Korunma durumu:** 1/2.

**Boyutları-Rengi:** ç.: 2.5x2 cm, kal.: 0.3 cm, Açık soluk yeşil.

**Tanım:** Daire kesitli yüzük gövdesi. Üst yüzü elips biçiminde ve üstten batırılarak düzleştirilmiş. Alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 4. yy ortası.

#### **482-Levha-Çizim no.: 67/482**

**Kazı env. no.:** L.12.KA.192

**Bulunduğu yer:** Havuz doğu duvarı.

**Stratigrafi:** 282.20 m (Taban).

**Korunma durumu:** 1/2.

**Boyutları-Rengi:** ç.: 2 cm, kal.: 0.3 cm, Yeşil.

**Tanım:** Aşınma tabakasından kaynaklı hava kabarcığı görülemiyor. Daire kesitli yüzük gövdesi. Üst yüzü elips biçiminde ve üstten batırılarak düzleştirilmiş, her iki ucunda üç sıra yiv. Alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 3. yy'ın birinci yarısı.

#### **483-Levha-Çizim no.: 67/483**

**Kazı env. no.:** L.05.TA.33

**Bulunduğu yer:** Naos Güneydoğusu.

**Stratigrafi:** 281.50 m.

**Korunma durumu:** 1/2.

**Boyutları-Rengi:** ç.: 1.9 cm, kal.: 0.3-0.4 cm, Siyah.

**Tanım:** Yarı saydam. Daire kesitli yüzük gövdesi. Üst yüzü elips biçiminde ve üstten batırılarak düzleştirilmiş, her iki ucunda üç sıra yiv. Gövde altında da yivler bulunmakta. Alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 4. yy.

#### **484-Levha-Çizim no.: 67/484**

**Kazı env. no.:** L.14.KBP.39

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 283.60 m.

**Korunma durumu:** Tam.

**Boyutları-Rengi:** uz.: 2.2 cm, kal.: 0.6 cm, gen.: 1.8 cm, Yeşilimsi sarı.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Yarım daire kesitli, elips biçimli yüzük taşı. Alt yüzü düz, üst yüzünde kesme tekniği ile yapılmış ortada bir haç ve iki yanında başları haça dönük halde iki kuş (olasılıkla güvercin). Alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 4. yy sonu-5. yy'ın ilk çeyreği.

### Bilezikler

#### **485-Levha-Çizim no.: 68/485**

**Kazı env. no.:** L.06.DBK.KK.C.28

**Bulunduğu yer:** Kule Dışı.

**Stratigrafi:** 281.50 m.

**Korunma durumu:** Kırık bilezik parçası.

**Boyutları-Rengi:** ç.: 8.6 cm (dış), kal.: 0.7 cm, Açık mavimsi yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Daire kesitli bilezik gövdesi üzerine kahverengi cam ipi sarılmış. Alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 4.-5. yy.

#### **486-Levha-Çizim no.: 68/486**

**Kazı env. no.:** L.12.YB.76

**Bulunduğu yer:** Yüzey buluntusu.

**Stratigrafi: --**

**Korunma durumu:** Kırık bilezik parçası (Yak. 1/2).

**Boyutları-Rengi:** ç.: 8.6 cm (dış), kal.: 0.8 cm, Mavimsi yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Daire kesitli bilezik gövdesi üzerine kahverengi cam ipi sarılmış. Üst yüzü bastırılarak düzleştirilmiş. Alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 4.-5. yy?

**487-Levha-Çizim no.: 68/487**

**Kazı env. no.:** L.15.KGP.C.05

**Bulunduğu yer:** Portik dolgu toprak İçi.

**Stratigrafi:** 286.22-284.57 m.

**Korunma durumu:** Bilezik parçası (Yak. 1/4).

**Boyutları-Rengi:** ç.: 7.5 cm (dış), kal.: 0.8 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Aşınma tabakasından kaynaklı hava kabarcığı görülemiyor. Yuvarlak kesitli bilezik gövdesi üzerinde seyrek burğu bezeme. İki ucun birbiri üzerine bindirilerek yapıştırıldığı yerden kırılmış. Alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 3. yy sonu-5. yy.

**488-Levha-Çizim no.: 68/488**

**Kazı env. no.:** L.08.DBK.GK.C.12

**Bulunduğu yer:** Doğu Kısım.

**Stratigrafi:** 281.67-280.98 m.

**Korunma durumu:** Kırık bilezik parçası (Yak. 1/2).

**Boyutları-Rengi:** ç.: 5.8 cm (dış), kal.: 0.3-0.4 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Yarım daire kesitli bezemesiz bilezik gövdesi. Ekleme yerinden kırık. Alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 5. yy'ın birinci yarısı.

**489-Levha-Çizim no.: 68/489**

**Kazı env. no.:** L.15.STC.DP.C.02

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** Elek.

**Korunma durumu:** Kırık bilezik parçası (Yak. 1/4).

**Boyutları-Rengi:** ç.: 6.7 cm (dış), kal.: 0.5 cm, Koyu mavi.

**Tanım:** Opak cam. Yarım daire kesitli bezemesiz bilezik gövdesi. Alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 4.-5 yy?

**490-Levha-Çizim no.: 68/490**

**Kazı env. no.:** L.04.TA.C.03

**Bulunduğu yer:** Güneybatı Duvarı.

**Stratigrafi:** 284.05 m.

**Korunma durumu:** Kırık bilezik parçası (Yak. 1/4).

**Boyutları-Rengi:** ç.: 6.6 cm (dış), kal.: 0.6 cm, Koyu mavi.

**Tanım:** Aşınma tabakasından dolayı hava kabarcığı görülemiyor. Yarım daire kesitli bezemesiz bilezik gövdesi. Alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 4. yy.

**491-Levha-Çizim no.: 68/491**

**Kazı env. no.:** L.07.AE.MK14.C.43

**Bulunduğu yer:** Mekan Kuzeyi.

**Stratigrafi:** 283.27-282.78 m.

**Korunma durumu:** Kırık bilezik parçası (Yak. 1/3).

**Boyutları-Rengi:** ç.: 6.2 cm (dış), kal.: 0.4 cm, Koyu mavi.

**Tanım:** Yüzeyde siyah aşınma ve yanık tabakası. Yarım daire kesitli bezemesiz bilezik gövdesi. Alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 4.-5. yy.

**492-Levha-Çizim no.: 68/492**

**Kazı env. no.:** L.11.AE.DS.C.01



**Bulunduğu yer:** A6-A7 No.lu Mekanların Doğusu.

**Stratigrafi:** 282.04-281.81 m.

**Korunma durumu:** Kırık bilezik parçası (1/3).

**Boyutları-Rengi:** ç.: 6.7 cm (dış), kal.: 0.5 cm, Koyu mavi.

**Tanım:** Yarı saydam. Yarım daire kesitli bezemesiz bilezik gövdesi. Alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 4. yy'ın birinci yarısı.

#### **493-Levha-Çizim no.: 68/493**

**Kazı env. no.:** L.15.KGP.44

**Bulunduğu yer:** Geç Dönem Duvar dışı.

**Stratigrafi:** 284.57 m.

**Korunma durumu:** Kırık bilezik parçası (1/3).

**Boyutları-Rengi:** ç.: 5.5 cm (dış), kal.: 0.4 cm, Siyah.

**Tanım:** Yarım daire kesitli. Siyah bilezik gövdesi üzerine sarımsı-krem cam hamuru ile yapılmış tek sıra dalga çizgi bezeme. Alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 6. yy'ın ikinci yarısı.

#### **494-Levha-Çizim no.: 68/494**

**Kazı env. no.:** L.14.KA.GB.C.24

**Bulunduğu yer:** Agora Güneybatısı.

**Stratigrafi:** 284.45-283.96 m.

**Korunma durumu:** Kırık bilezik parçası (1/4).

**Boyutları-Rengi:** ç.: 6.5 cm (dış), kal.: 1 cm, Koyu yeşil.

**Tanım:** Yarı saydam. İç yüzü düz, üst yüzünde verev uzanan (0.3 cm kalınlığında) kaburgalar. Alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 4.-5. yy.

#### **Oyun Taşları**

#### **495-Levha-Çizim no.: 69/495**

**Kazı env. no.:** L.11.MK.82

**Bulunduğu yer:** Kuzey Açma-dolgu toprak seviyesi.

**Stratigrafi:** 285.02-284.70 m.

**Korunma durumu:** Tam.

**Boyutları-Rengi:** ç.: 1.2 cm, kal.: 0.2 cm, Morumsu pembe.

**Tanım:** Çok az küçük hava kabarcığı. Daire biçimli, yarım daire kesitli. Alt yüzü konkav, üst yüzü bombeli planokonveks formlu. Alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 4. yy sonu.

#### **496-Levha-Çizim no.: 69/496**

**Kazı env. no.:** 1.11.MK.84

**Bulunduğu yer:** Kuzey Açma-dolgu toprak seviyesi.

**Stratigrafi:** 285.02-284.70 m.

**Korunma durumu:** Kenarlarında kırıklar olan oyun taşı.

**Boyutları-Rengi:** ç.: 1.2 cm, kal.: 0.1 cm, Morumsu pembe.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Daire biçimli, yarım daire kesitli. Alt yüzü konkav, üst yüzü bombeli planokonveks formlu. Alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 4. yy sonu.

#### **497-Levha-Çizim no.: 69/497**

**Kazı env. no.:** L.12.KDP.88

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 282.70 m.

**Korunma durumu:** Tam.

**Boyutları-Rengi:** uz.: 1.2 cm, gen.: 1 cm, kal.: 0.2 cm, Bal sarısı.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Elips biçimli, yarım daire kesitli. Alt yüzü düz, üst yüzü bombeli. Alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 1. yy.

**498-Levha-Çizim no.: 69/498**

**Kazı env. no.:** L.07.AE.12

**Bulunduğu yer:** Altı yönlü ara sokak.

**Stratigrafi:** 283.00 m.

**Korunma durumu:** Tam.

**Boyutları-Rengi:** uz.: 1 cm, gen.: 0.7 cm, kal.: 0.4 cm, Mor.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Elips biçimli, altı düz, üst yüzü bombeli. Alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 1. yy.

**499-Levha-Çizim no.: 69/499**

**Kazı env. no.:** L.16.KGP.08

**Bulunduğu yer:** Portik stylobat üzeri.

**Stratigrafi:** 282.60 m.

**Korunma durumu:** Tam.

**Boyutları-Rengi:** ç.: 1.5 cm, kal.: 1 cm, Açık mavimsi yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Yarım daire kesitli. Alt yüzü düz, üst yüzü yüksek bombeli. Alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 4. yy.

**500-Levha-Çizim no.: 69/500**

**Kazı env. no.:** L.09.TA.C.01

**Bulunduğu yer:** Doğunun Doğusu.

**Stratigrafi:** 283.16 m.

**Korunma durumu:** Tam.

**Boyutları-Rengi:** ç.: 2.4 cm, kal.: 0.6 cm, Açık yeşilimsi sarı.

**Tanım:** Küçük hava kabarcığı. Disk biçimli cam hamuru ortasına bastırılarak daire biçimli boşluk yapılmış. Alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 5. yy'ın ikinci yarısı.

**501-Levha-Çizim no.: 69/501**

**Kazı env. no.:** L.15.KGP.131

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 283.80 m.

**Korunma durumu:** Tam.

**Boyutları-Rengi:** ç.: 1.8 cm, kal.: 0.2 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Daire biçimli, ince pul. Alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 3. yy ortası-4. yy.

**502-Levha-Çizim no.: 69/502**

**Kazı env. no.:** L.08.AE.05 a-b

**Bulunduğu yer:** Mekan Kuyu içi.

**Stratigrafi:** Tabandan 115 cm.

**Korunma durumu:** İki adet birbirine yapışık halde bulunmuş, tam.

**Boyutları-Rengi:** her iki parçanın da ölçüleri: ç.: 1.6 cm, kal.: 0.1 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. İki adet daire biçimli, ince cam pul. Alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 6. yy'ın ikinci yarısı.

**503-Levha-Çizim no.: 69/503**

**Kazı env. no.:** L.07.SC.46

**Bulunduğu yer:** Cadde üzeri.

**Stratigrafi:** 280.78 m.

**Korunma durumu:** Tam.

**Boyutları-Rengi:** ç.: 1.4 cm, kal.: 0.1 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Az küçük hava kabarcığı. Yuvarlak biçimli, ince pul. Alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 4. yy'ın birinci yarısı-5. yy'ın ikinci yarısı.

**Ağırlıklar**

**504-Levha-Çizim no.: 69/504**

**Kazı env. no.:** L.03.AN.C.09

**Bulunduğu yer:** 1 No.lu Açma.

**Stratigrafi:** 286.35 m.

**Korunma durumu:** Tam.

**Boyutları-Rengi:** ç.: 2.2 cm, kal.: 0.6 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Aşınma tabakasından kaynaklı hava kabarcığı görülemiyor. Yuvarlak cam hamurunun ön yüzünde baskı yöntemi ile yapılmış haç biçimli monogram. Haç kollarında ortada **Θ**, sağında **T**, Solunda **A**, haçın üst kolunda yer alan harf okunamazken, alt ucunda ise **A** yer almaktadır. Arka yüzünde cam hamuru kıvrık şekilde bırakılmış. Alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 5. yy ortası.

**505-Levha-Çizim no.: 69/505**

**Kazı env. no.:** L.11.LK.GM.67

**Bulunduğu yer:** Güney Mekan 7.

**Stratigrafi:** 283.10-283.04 m.

**Korunma durumu:** Birleştirilmiş üç parçadan oluşan tama yakın ağırlık.

**Boyutları-Rengi:** ç.: 2.4 cm, kal.: 0.4-0.6 cm, Koyu mavi.

**Tanım:** Disk biçimli. Alt yüzü düz, üst yüzünde en üstte başında haresi bulunan bir büst ve iki yanında haç. Alt sırada solda bir büst, yanında monogramlı haç. Monogram İmparator *Zeno*'ya aittir. Alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 4. yy'ın sonu-5. yy'ın ilk çeyreği.

**506-Levha-Çizim no.: 69/506**

**Kazı env. no.:** L.10.TDS.C.03

**Bulunduğu yer:** Sokak üzeri.

**Stratigrafi:** 279.41 m.

**Korunma durumu:** Tam.

**Boyutları-Rengi:** ç.: 2 cm, kal.: 0.4 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Disk biçimli. Alt yüzü düz, üst yüzünde *Eparch*'a ait tek büst ve etrafını çeviren bir yazıt görülmekte. Alet ile şekillendirme.

**Tarih:** MS 4.-6. yy.

**Tanımlanamayan Parçalar**

**507-Levha-Çizim no.: 69/507**

**Kazı env. no.:** L.11.LK.C.04

**Bulunduğu yer:** Güney Mekan 9.

**Stratigrafi:** 282.74-282.64 m.

**Korunma durumu:** Ağız parçası.

**Boyutları-Rengi:** a.ç.: 11.4 cm, y.: 1 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun verev uzanan hava kabarcığı. Dışa katlanmış ağız kenarı. Bu katlama dışa doğru düz bir açıyla çekilerek bir tutamak biçimi verilmiş. Serbest üfleme.

**Tarih:** Olasılıkla MS 5.-6. yy.

**508-Levha-Çizim no.: 69/508**

**Kazı env. no.:** L.11.NBS.MK2. C.03

**Bulunduğu yer:** 2 No.lu Mekan içi.

**Stratigrafi:** 284.28-284.25 m.

**Korunma durumu:** Tam kulp.

**Boyutları-Rengi:** y.: 4.2 cm, kulp gen.: 1.6 cm, del. gen.: 0.6 cm, Mavi.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Kap ile birlikte yapılmış daire kesitli kulp. İnce cidarlı gövde. Kulp kesiti kap içerisinden delik biçiminde içi boş. Serbest üfleme tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı-5. yy'ın ikinci yarısı.

**Pencere Camları**

**509-Levha-Çizim no.: 70/509**

**Kazı env. no.:** L.08.AE.MK21.C.41

**Bulunduğu yer:** 21 No.lu Mekan içi.

**Stratigrafi:** 283.00-282.85 m.

**Korunma durumu:** Kenar parçası.

**Boyutları-Rengi:** gen.: 5.4 cm, uz.: 14 cm, kal.: 0.3-0.8 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Küçük yuvarlak hava kabarcığı. Kenarları kalın, ortaya doğru incelmış. Levha formlu pencere camı. Döküm tekniği.

**Tarih:** MS 4.-6. yy.

**510-Levha-Çizim no.: 70/510**

**Kazı env. no.:** L.10.AE.MK38.C.03

**Bulunduğu yer:** 38 No.lu Mekan içi.

**Stratigrafi:** 282.31-282.19 m.

**Korunma durumu:** Kenar parçası.

**Boyutları-Rengi:** gen.: 11.2 cm, uz.: 19.5 cm, kal.: 0.4-0.7 cm, Mavimsi yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük yuvarlak hava kabarcığı. Levha formlu pencere camı. Pervaza takıldığı yerde kireç kalıntısı. Döküm tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın sonu-5. yy'ın ikinci yarısı.

**511-Levha-Çizim no.: 70/511**

**Kazı env. no.:** L.09.AE.DK4.C.07

**Bulunduğu yer:** 4 No.lu Dükkan içi.

**Stratigrafi:** 282.19-281.96 m.

**Korunma durumu:** Birleştirilmiş üç parçadan oluşan kenar parçası.

**Boyutları-Rengi:** gen.: 11 cm, uz.: 13.6 cm, kal.: 0.4-0.5 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük yuvarlak hava kabarcığı. Levha formlu pencere camı. Kenarları kalın, ortaya doğru incelmış. Döküm tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy.

**512-Levha-Çizim no.: 70/512**

**Kazı env. no.:** L.07.AE.MK9.C.91

**Bulunduğu yer:** 9 No.lu Mekan içi.

**Stratigrafi:** 282.75 m.

**Korunma durumu:** Birleştirilmiş beş parçadan oluşan kenar-gövde parçası.

**Boyutları-Rengi:** gen.: 13.7 cm, uz.: 15.2 cm, kal.: 0.4-0.5 cm, Açık mavimsi yeşil.

**Tanım:** Yoğun iri hava kabarcığı. Levha formlu pencere camı. Kenarları

kalın, ortaya doğru incelmış. Döküm tekniği.

**Tarih:** MS 4. yy'ın ikinci yarısı-5. yy'ın ikinci yarısı.

**513-Levha-Çizim no.: 70/513**

**Kazı env. no.:** L.08.AE.MK22.C.96

**Bulunduğu yer:** 22 No.lu Mekan içi.

**Stratigrafi:** 282.97-282.78 m.

**Korunma durumu:** Kenar parçası.

**Boyutları-Rengi:** gen.: 10 cm, uz.: 7 cm, kal.: 0.3-0.5 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Levha formlu pencere camı. Kenarları kalın ve dışa çekilerek uzatılmış. Döküm tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy sonu.

**514-Levha-Çizim no.: 70/514**

**Kazı env. no.:** L.09.AE.DK4.C.11

**Bulunduğu yer:** 4 No.lu Dükkan içi.

**Stratigrafi:** 281.96-281.74 m.

**Korunma durumu:** Kenar parçası.

**Boyutları-Rengi:** gen.: 5 cm, uz.: 20 cm, kal.: 0.3 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Aşınma tabakasından kaynaklı hava kabarcığı görülemiyor. Levha formlu pencere camı. Kenarı hafif içe doğru hafifçe dönük. Döküm tekniği.

**Tarih:** MS 7. yy'ın ilk çeyreği.

**515-Levha-Çizim no.: 71/515**

**Kazı env. no.:** L.11.LK.DS.C.15

**Bulunduğu yer:** Sokak üzeri.

**Stratigrafi:** 282.00-281.16 m.

**Korunma durumu:** Kenar parçası.

**Boyutları-Rengi:** gen.: 12 cm, kal.: 0.4-0.8 cm, uz.: 33 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Yoğun irili ufaklı hava kabarcığı. Levha formlu pencere camı. Kenarları kalın, ortaya doğru incelmekte. Döküm tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy'ın ilk çeyreği-6. yy.

**516-Levha-Çizim no.: 71/516**

**Kazı env. no.:** L.11.STC.BP.C.05

**Bulunduğu yer:** Portik üzeri.

**Stratigrafi:** 289.24-288.92 m.

**Korunma durumu:** Birleştirilmiş iki parçadan oluşan kenar parçası.

**Boyutları-Rengi:** gen.: 13 cm, uz.: 12.7 cm, kal.: 0.4-0.5 cm, Yeşil.

**Tanım:** Yoğun elips biçiminde hava kabarcığı. Levha formulu pencere camı. Kenarları kalın ve yamuk, ortaya doğru incelmekte. Döküm tekniği.

**Tarih:** MS 7. yy ortası.

**517-Levha-Çizim no.: 71/517**

**Kazı env. no.:** L.10.LK.C.18

**Bulunduğu yer:** Ambon.

**Stratigrafi:** 282.66 m.

**Korunma durumu:** Kenar parçası.

**Boyutları-Rengi:** gen.: 6.6 cm, uz.: 18.2 cm, kal.: 0.4-0.6 cm, Soluk yeşil.

**Tanım:** Yoğun küçük hava kabarcığı. Levha formulu pencere camı. Kenarları kalın, ortaya doğru incelmekte. Döküm tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy.

**518-Levha-Çizim no.: 71/518**

**Kazı env. no.:** L.12.KGP.C.17

**Bulunduğu yer:** 21x15 m'lik alanın Kuzeyi.

**Stratigrafi:** 284.50-284.10 m.

**Korunma durumu:** Kenar parçası.

**Boyutları-Rengi:** gen.: 4.4 cm, uz.: 7 cm, kal.: 0.3-0.4 cm, Açık yeşil.

**Tanım:** Çok yoğun hava kabarcığı. Levha formulu pencere camı. Kenarı içe doğru 1.6 cm katlanmış ve bastırılarak düzleştirilmiş. Döküm tekniği.

**Tarih:** MS 5. yy'ın ikinci yarısı.

**Üretim ile İlişkili Ham Parçalar****519-Levha-Çizim no.: 71/519**

**Kazı env. no.:** L.09.TA.C.06

**Bulunduğu yer:** Naos Doğusu.

**Stratigrafi:** 282.47 m.

**Boyutları-Rengi:** kal.: 2.4 cm, gen.: 2.4 cm, Yeşil.

**Tanım:** İşlenmeye hazır ham cam parçası.

**520-Levha-Çizim no.: 71/520**

**Kazı env. no.:** L.11.AN.176

**Bulunduğu yer:** 2 No.lu Mekan duvar içi.

**Stratigrafi:** 283.27 m.

**Boyutları-Rengi:** kal.: 4.6 cm, uz.: 17.4 cm, Koyu yeşil.

**Tanım:** Yarı işlenmiş cam plaka.

## **EK TABLO**

**EK TABLO 1: LAODIKEIA CAM BULUNTULARININ KATMAN VERİLERİ**

KAT.NO.	ENV. NO.	SİKKELER	AYNI KATMANDA ELE GEÇEN CAM ve DİĞER BULUNTULAR*
<p>*(Camlar dışındaki diğer buluntular için bkz. Hellenistik-Erken Roma Dönemi Seramiği için Duman 2010, Geç Antikçağ Seramiği için Bilgin 2017, Kurşun mühürler için: Yener 2022, Sikkeler için Laodikeia Kazı Arşivi.)</p> <p>** <b>Diğer Buluntular</b> sütununda parçanın cam bir buluntu ile ele geçtiği belirtilirken “<i>No. X ile aynı katmandan</i>” ifadesi kullanılmış olup bu katmanda birden fazla gruba ait buluntu yer alıyorsa “<i>Bkz. No. X</i>” şeklinde belirtilmiştir.</p>			
<b>GEÇ HELLENİSTİK-ERKEN ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ (MÖ 2.-MS 1. yy)</b>			
1	L.10.AT2.C2.D2.C.01	-	No. 2 ile aynı katmandan
2	L.10.AT2.C2.D2.C.02	-	No. 1 ile aynı katmandan
3	L.11.KDP.C.19	L.11.KDP.277 (MÖ 2. yy'ın ikinci yarısı)	No. 39 ile aynı katmandan
4	L.07.AE.MK9.C.92	-	No. 190, 350 ve 512 ile aynı katmandan
5	L.15.STC.C.04	L.15.STC.BP.49 (MÖ 133) L.15.STC.K.06 (MÖ 133)	-
6	L.16.KA.GAB.C.86	L.16.KA.GAB.231 (MÖ 27- MS 14 Augustus)	No. 7, 362 ve 391 ile aynı katmandan
7	L.16.KA.GAB.C.87	Bkz. 6 No.lu Parça.	Bkz. 6 No.lu parça
8	L.09.AT2.D4.L32.C.17	-	No. 73 ve 82 ile aynı katmandan L.09.AT2.C4.L17.270 (Kase- MÖ 2. yy'ın ilk çeyreği)
9	L.10.AE.MK34.C.45	-	No. 406 ile aynı katmandan
10	L.11.MK.C.02	-	No. 198 ile aynı katmandan
11	L.06.AE.13P.S1.MK4.C.25	-	-
12	L.12.KGP.C.29	-	No. 299, 322 ve 405 ile aynı katmandan
13	L.08.DBK.KK.C.10	-	No. 40 ve 117 ile aynı katmandan. L.08.DBK.KK.04 (Mastos-MÖ 1. yy )
14	L.08.DBK.GK.C.04	-	-
15	L.05.TDS.C.03	-	-
16	L.14.KBP.C.02	-	No. 210 ile aynı katmandan
17	L.11.AE.DK5.C.08	-	No. 310 ile aynı katmandan
18	L.08.KN.C.02	-	-
19	L.09.AE.MK26B.C.03	-	-
20	L.08.AT2.D3.L5.C.09	L.08.AT2.D3.S.04 (MÖ 27-MS 14 Augustus)	-

21	L.16.KA.GAB.C.85	L.16.KA.GAB.447 (MS 1. yy)	No. 213 ve 217 ile aynı katmandan
22	L.09.AT2.C2.D2.L20.C.05	L.09.AT2.C2-D2.S.02 (MÖ 27-MS 14 Augustus)	-
23	L.09.AT2.C3.L17.C.04	-	No. 156 ile aynı katmandan L 07 AT S1 119 (Tabak-MÖ 2. yy sonu) L 07 AT S1 178 (Tabak-MÖ 2. yy sonu-1. yy başı) L07 AT S1 174 (Kase-MÖ 2. yy sonu-1. yy başı) L07 AT S1 175 (Kase-MÖ 2. yy sonu-1. yy başı)
24	L.09.AT2.C2.D2.L21.C.11	L.09.AT2.D3.S.01 (MÖ 133 Sonrası)	L 08 AT2 D3 1306 ((Skyphos- MÖ 1. yy-MS 1. yy'ın ilk yarısı) L 09 AT2 C4 L23 926 (Kantharos- MÖ 2.-1. yy)
25	L.08.AT2.D2.L5.C.08	L.08.AT2.D3.S.05 (MS 37-41 Caligula)	L 09 AT2 C4 L29 1026 (Lagynos-MÖ 2. yy başı) L 09 AT2 C4 L29 1025 (Skyphos-MÖ 3. yy sonu-2. yy başı)
26	L.06.MGV.146	L.06.MGV.76 (MS 98-117 Traianus Dön.)	No. 27 ile aynı katmandan
27	L.06.MGV.128	L.06.MGV.76 (MS 98-117 Traianus Dön.)	No. 26 ile aynı katmandan
28	L.04.TA.C.05	-	No. 100 ile aynı katmandan
29	L.09.AT2.C2.D2.C.14	L.09.AT2.C2-D2.S.02 (MÖ 27-MS 14 Augustus)	L 07 AT S1 178 (Tabak-MÖ 2. yy sonu-1. yy başı) L 07 AT S1 119 (Tabak-MÖ 2. yy sonu)
30	L.08.KN.C.03	-	-
31	L.06.DBK.GK.C.07	-	-
32	L.06.DBK.KK.C.01	L.06.DBK.01 (MS 131-160 Marcus Aurelius)	No. 147, 149 ve 265 ile aynı katmandan
33	L.07.TA.BP.C.01	-	-
34	L.08.AT1.G3-4.L4.C.02	-	L 08 AT2 C2 L18 806 (Kase-MÖ 1. yy ortası) L 08 AS1 G3-G4 1305 (Skyphos-MÖ 1. yy-MS 1. yy ilk yarısı) L 07 AT S1752 (Kase-MÖ 2. yy sonu-1. yy başı) L 07 AT S1 756 (Kase-MÖ 2. yy sonu-1. yy başı)
35	L.09.AT2.C2.D2.C.01	L.09.AT2.C2-D2.S.02 (MÖ 27-MS 14 Augustus)	No. 36 ile aynı katmandan
36	L.09.AT2.C2.D2.C.02	Bkz. 35 No.lu parça.	No. 35 ile aynı katmandan
37	L.10.MK.C.10	-	-
38	L.16.BT.C.10	-	No. 206 ve 451 ile aynı katmandan
39	L.11.KDP.C.18	Bkz. 3 No.lu parça.	No. 3 ile aynı katmandan
40	L.08.DBK.KK.C.07	-	No. 10 ve 117 ile aynı katmandan
41	L.06.KDN.C.06	L.06.KDN.M2.04 (MS 79-96 Titus-Domitian Dön.)	-
42	L.09.TA.C.11	-	-
43	L.09.AT2.C2.D2.L20.C.08	L.09.AT2.C2-D2.S.03 (MÖ 133 sonrası) L.09.AT2.C2-D2.S.02 (MÖ 27-MS 14 Augustus) L.09.AT2.C3-C4.S.01 (MS 138- 192)	-

**ORTA ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ (MS 2.-3. yy)**



44	L.07.AE.MK14.C.59	-	No. 67 ile katmandan
45	L.06.KDN.C.02	-	-
46	L.06.AE.13P.S1.Cadde.C.33	-	-
47	L.12.KA.C.08	-	-
48	L.11.KDP.C.10	L.11.KDP.49 (MS 3. yy'ın ikinci yarısı) L.11.KDP.223 (MS 2.-3. yy)	-
49	L.10.AE.MK36.C.03	-	-
50	L.06.DBK.KK.C.19	L.06.DBK.KK.142 (MS 307-337 Constantin I) L.06.DBK.KK.146 (MS 2.-3. yy)	No. 53, 127 ve 255 ile aynı katmandan
51	L.13.KGP.C.23	L.13.KGP.35 (MS 268-270 Claudius Gothicus) L.13.KGP.01 (MS 270 Quintillus Dönemi anı sikkesi)	-
52	L.06.DBK.KK.C.09	-	No. 83 ile aynı katmandan
53	L.06.DBK.KK.C.21	-	Bkz. No. 50
54	L.08.AT1.G3-4.L5-6.C.04	L.08.AS1.G3-G4.S.05 (MS 270-275 Aurelianus) L.08.AS1.G3-G4.S.06 (MS 244-249 Philippus I)	No. 72 ile aynı katmandan.
55	L.06.DBK.KK.C.23	-	No. 60, 93 ve 475 ile aynı katmandan
56	L.06.SC.GP.C.16	-	No. 296 ile aynı katmandan
57	L.04.SC.C.05	-	-
58	L.06.SC.C.59	L.06.SC.156 (MS 354-361 Constantius II)	-
59	L.06.DBK.KK.C.13	-	No. 76, 168 ve 169 ile aynı katmandan
60	L.06.DBK.KK.C.22	-	Bkz. No. 55
61	L.09.AT2.D2.L20.C.10	L.09.AT2.C3-C4.S.04 (MS 14-37 Tiberius)	-
62	L.16.KGP.C.29	L.16.KGP.23 (MÖ 27- MS 14 Augustus) L.16.KGP.20 (MS 317-324 II. Licinius Caesar) L.16.KGP.11 (MS 3. yy'ın birinci yarısı) L.16.KGP.13 (MS 3. yy'ın ikinci yarısı)	-
63	L.19.GDN.TM.08	-	-
64	L.08.KBN.M01.C.01	-	-
65	L.08.KN.C.01	-	-
66	L.09.YBÇ.C.02	-	-
67	L.07.AE.MK14.C.56	L.07.AE.99 (MS 330-346 Constantinus I) L.07.AE.119 (MS 3. yy'ın ikinci yarısı)	-
68	L.05.SC.47	-	-
69	L.06.MGV.135	-	-
70	L.09.YBÇ.C.01	-	-
71	L.08.AE.MK20.C.35	-	-

72	L.08.AT1.G3-4.L6.C.06	Bkz. No. 54 No.lu parça.	No. 54 ile aynı katmandan
73	L.09.AT2.C3.C.03	L.09.AT2.C3-C4.S.08 (MS 221 Annia Faustina) L.09.AT2.C3-C4.S.05-07 (MS 211-217 Julia Domna) L.09.AT2.C3-C4.S.06 (MS 214 Caracalla) L.09.AT2.C3-C4.S.02 (MS 218-225 Julia Maesa)	No. 8 ve 82 ile aynı katmandan L.09.AT2.C4.L17.270 (Kase-MÖ 2. yy'ın ilk çeyreği)
74	L.06.MGV.134	L.06.MGV.36 (MS 218-222-Elagabalus) L.06.MGV.100 (MS 270-Quintillus ) Dönemi	-
75	L.11.TDS.C.01	-	-
<b>GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ (MS 3.-4. yy)</b>			
76	L.06.DBK.KK.C.17	-	Bkz. No. 59
77	L.07.AE.MK12.C.52	L.07.AE.80 (MS 375-392 Valentinianus II)	-
78	L.07.TA.BP.C.05	L.07.TA.BP.34 (MS 383-408 Arcadius)	-
79	L.08.DBK.GK.C.24	L.08.DBK.GK.S.13 (MS 367-383 Gratianus)	-
80	L.06.AE.13P.S1.C.1132	L.06.13P.S1.35 (MS 317 - 326 Crispus) L.06.13P.S1.01 (MS 4. yy)	-
81	L.09.TDS.C.12	L.09.TDS.S.16 (MS 4. yy'ın ikinci yarısı)	-
82	L.09.AT2.C3.C.02	Bkz. 73 No.lu Parça	No. 8 ve 73 ile aynı katmandan
83	L.06.DBK.KK.C.10	-	No. 52 ile aynı katmandan
84	L.06.SC.KP.C.27	L.06.SC.199 (MS 383-408 Arcadius)	-
85	L.11.KGP.C.03	-	No. 142, 264, 288 ve 518 ile aynı katmandan
86	L.07.KDN.C.03	-	-
87	L.15.KGP.C.12	L.15.KGP.25-69 (MS 337-361 II. Constantius) L.15.KGP.26 (MS 393-423 Honorius) L.15.KGP.28 (MS 347-361 II. Constantius-Constans) L.15.KGP.08-29 (MS 307-337 I. Constantinus) L.15.KGP.01 (MS 222-235 Severus Alexander) L.15.KGP.13 (MS 295-299 Maximianus) L.15.KGP.02 (MS 375-392 II. Valentinianus) L.15.KGP.72 (MS 364-378 Valens) L.15.KGP.88 (MS 4. yy'ın ikinci yarısı)	-
88	L.16.KA.GAB.C.09	-	No. 316, 320 ve 377 ile aynı katmandan
89	L.07.MGV.142	L.07.MGV.30 (MS 351-354 Constantius Gallus)	-

90	L.06.MGV.150	L.06.MGV.99 (MS 286 - 305 Maximianus) L.06.MGV.89 (MS 364- 375 Valentian I) L.06.MGV.94 (MS 337 - 350 Constans)	-
91	L.15.KGP.C.07	L.15.KGP.02(MS 375-392 II. Valentinianus) L.15.KGP.72 (MS 364-378 Valens) L.15.KGP.08 (MS 324-337 I. Constantinus) L.15.KGP.69 MS 337-361 II. Constantius	No. 181 ve 221 ile aynı katmandan L.15.KGP.PT.01 (Tabak- MS 494 ve öncesi)
92	L.07.KDN.C.04	L.07.KDNY.46 (MS 286-305 Maximianus)	L.07.KDN.M1 02 (Skyphos-MS 1. yy sonu)
93	L.06.DBK.KK.C.24	-	Bkz. No. 55
94	L.06.DBK.KK.C.04	-	-
95	L.11.AN.MK2.C.01	-	-
96	L.11.AN.C.04	L.11.AN.41-43-53-189 (MS 4. yy'ın ikinci yarısı) L.11.AN.188 (MS 364-392 I. Valentinianus -II. Valentinianus) L.11.AN.190 (MS 383-423 Arcadius-Honorius-II. Theodosius) L.11.AN.192 (MS 4. yy) L.11.AN.48 (MS 364-378 Valens) L.11.AN.60-66 MS 402-450 II. Theodosius)	-
97	L.16.BN.M1.C.04	-	No. 160 ile aynı katmandan
98	L.07.AE.MK7.C.16	-	No. 218 ile aynı katmandan
99	L.10.TDS.C.10	-	No. 205 ve 466 ile aynı katmandan
100	L.04.TA.C.06	-	No. 28 ile aynı katmandan
101	L.10.AE.MK36.C.07	L.10.AE.S.12 (MS 4. yy'ın ikinci yarısı) L.10.AE.S.13 (MS 425 - 455 Valentinianus III)	-
102	L.16.KA.GAB.C.78	Bkz. 6 No.lu parça.	No. 6, 7, 362 ve 391 ile aynı katmandan
103	L.11.NBS.C.18	L.11.NBS.39 (MS 364-392) L.11.NBS.191 (MS 4. yy) L.11.NBS.126 (MS 4. yy)	No. 232 ile aynı katmandan L.11.NBS.166 (Kurşun Mühür Baskısı-MS 5. yy ortaları)
104	L.13.KGP.C.01	L.13.KGP.01 (MS 270 Quintillus) L.13.KGP.35 (MS 268-270 Claudius Gothicus) L.13.KGP.05 (MS 341-346 II. Constantius)	No. 262 ve 324 ile aynı katmandan
105	L.15.STC.BP.C.01	L.15.STC.118 (MS 211-232 Julia Domna) L.15.STC.120 (MS 364-378 Valens)	-

106	L.09.TDS.C.08	Bkz. 274 No.lu parça.	No. 274 ile aynı katmandan
107	L.06.SC.GP.C.65	-	No. 259 ile aynı katmandan
108	L.10.TDS.C.15	-	L.10.TDS.PT.770 (Tabak- MS 494 öncesi)
109	L.04.SC.C.01	-	No. 462 ile aynı katmandan
110	L.13.KGP.C.13	L.13.KGP.101 (MS 337-363) L.13.KGP.01 (MS 270 Quintillus) L.13.KGP.05 (MS 341-346 II. Constantius)	No. 207 ile aynı katmandan
111	L.10.TDS.C.11	-	No. 161 ve 271 ile aynı katmandan
112	L.06.MGV.129	-	-
113	L.13.KGP.C.10	L.13.KGP.08 (MS 383-423 Arcadius-Honorius) L.13.KGP.36 (MS 4. yy'ın ikinci yarısı)	No. 132, 293 ve 428 ile aynı katmandan
114	L.08.AE.MK20.C.34	-	-
115	L.08.AE.DK2.C.70	-	No. 175 ile aynı katmandan
116	L.11.AE.KS.C.03	-	-
117	L.08.DBK.KK.C.06	L.08.DBK.KK.S.01 (MS 4. yy'ın birinci yarısı) L.08.DBK.KK.S.03 (MS 4. yy'ın ikinci yarısı)	No. 10 ve 40 ile aynı katmandan
118	L.07.MGV.132	-	-
119	L.10.AE.DK5.C.06	-	No. 422 ile aynı katmandan
120	L.07.AE.MK12.C.55	L.07.AE.80 (MS 375-392 Valentinianus II) L.07.AE.176 (MS 337-340 II. Constantius)	-
121	L.16.KGP.C.14	L.16.KGP.97 (MS 383-408 Arcadius)	No. 286 ile aynı katmandan
122	L.07.MGV.137	L.07.MGV.30 (MS 351-354 Constantius Gallus)	No. 89 ile aynı katmandan
123	L.11.NBS.C.03	L.11.NBS.10 (MS 308-324 I. Licinius)	-
124	L.08.DBK.KK.C.09	L.08.DBK.GK.S.03 (MS 3. yy)	-
125	L.11.AE.DS.C.02	-	No. 227 ile aynı katmandan
126	L.16.KGP.C.07	L.16.KGP.34 (MS. 308-324 I. Licinius) L.16.KGP.75 (MS 383-423 Arcadius- Honorius)	-
127	L.06.DBK.KK.C.18	L.06.DBK.KK.161 (MS 337-361 Constantius II) L.06.DBK.KK.142 (MS 307-337 Constantin I)	Bkz. No. 50
128	L.11.LK.C.03	L.11.LK.39 (MS 383-423 Arcadius-Honorius) L.11.LK.25 (MS 367-408)	No. 505 ile aynı katmandan

129	L.06.DBK.KK.C.06	-	-
130	L.16.KGP.C.03	-	No. 431 ile aynı katmandan
131	L.16.KA.GAB.C.38	L.16.KA.GAB.136 (MS 337-361 II. Constantius) L.16.KA.GAB.155 (MS 4. yy) L.16.KA.GAB.166 (MS 336-361) L.16.KA.GAB.328 (MS 337-350 Constans) L.16.KA.GAB.373 (MS 3. yy'ın birinci yarısı) L.16.KA.GAB.403 (MS 364-375 I. Valentinus)	No. 189, 228 ve 243 ile aynı katmandan
132	L.13.KGP.C.09	Bkz. 113 No.lu parça.	Bkz. No. 113
133	L.15.KGP.C.08	L.15.KGP.25-37 (MS 337-361 II. Constantius) L.15.KGP.26 (MS 393-423 Honorius) L.15.KGP.28 (MS 347-361 II. Constantius-Constans) L.15.KGP.29 (MS 307-337 I. Constantinus) L.15.KGP.94 (MS 383-408 Arcadius) L.15.KGP.30 (MS 3.-4. yy) L.15.KGP.45 (MS 402-455 II. Theodosius-III. Valentinianus) L.15.KGP.93 (MS 211-217 Caracalla)	-
134	L.15.KGP.C.11	-	No. 342 ile aynı katmandan
135	L.16.KA.GAB.C.47	L.16.KA.GAB.98 (MS 393-423 Honorius) L.16.KA.GAB.166 (MS 336-361) L.16.KA.GAB.328 (MS 337-350 Constans) L.16.KA.GAB.373 (MS 3. yy'ın birinci yarısı)	No. 179 ile aynı katmandan
136	L.09.STC.C.03	L.09.STC.S.69-70 (MS 4. yy) L.09.STC.S.66 (MS 337-361 Constantius II) L.09.STC.S.62 (MS 355-361 Constantius II) L.09.STC.S.27 (MS 395-401 Arcadius) L.09.STC.S.25 (MS 395-408 Honorius) L.09.STC.S.15 (MS 4. yy'ın birinci yarısı) L.09.STC.S.13 (MS 337 348 Constantius II Constans) L.09.STC.S.12 (MS 337-348 Constantius II) L.09.STC.S.26 (MS 383-423) L.09.STC.S.08 (MS 351-354 Constantius II)	No. 137, 138 ve 140 ile aynı katmandan L.09.STC.PT.288 (Kase-MS 4. yy'ın son çeyreği) L.09.STC.PT.37 (Tabak- MS 4. yy'ın son çeyreği)
137	L.09.STC.C.02	Bkz. 136 No.lu parça	Bkz. No. 136
138	L.09.STC.C.01	Bkz. 136 No.lu parça.	Bkz. No. 136
139	L.06.DBK.KK.C.25	-	-

140	L.09.STC.C.04	Bkz. 136 No.lu parça.	Bkz. No. 136
141	L.11.TDS.C.02	L.11.TDS.39 (MS 4. yy) L.11.TDS.40 (MS 4. yy)	-
142	L.12.KGP.C.15	Bkz. 264 No.lu parça.	No. 85, 264, 288 ve 518 ile aynı katmandan
143	L.15.KGP.C.21	-	-
144	L.15.KGP.C.17	L.15.KGP.13 (MS 295-299 Maximianus)	-
145	L.11.TDS.C.13	L.11.TDS.32 (270 Quintillus Dön.) L.11.TDS.90 (MS 4.yy) L.11.TDS.144 (MS 4.yy'in ikinci yarısı) L.11.TDS.34 (MS 4. yy)	-
146	L.11.TDS.C.14	Bkz. 145 No.lu parça.	-
147	L.06.DBK.KK.C.35	Bkz. 32 No.lu parça. (Dolgu toprak)	Bkz. No. 32
148	L.11.NBS.C.11	L.11.NBS.100 (MS 450-457 Marcianus) L.11.NBS.10 (MS 308-324 I. Licinius) L.11.NBS.94 (MS 383-423 Arcadius-Honorius-II. Theodosius) L.11.NBS.98 (MS 317-337 II. Constantinus Caesar) L.11.NBS.99 (MS 375-423) L.11.NBS.111 (MS 4. yy'in ikinci yarısı)	No. 148 ile aynı katmandan
149	L.06.DBK.KK.C.34	Bkz. 32 No.lu parça. (Dolgu toprak)	Bkz. No. 32
150	L.08.DBK.GK.C.05	-	-
151	L.06.DBK.KK.C.33	-	-
152	L.16.BT.C.07	L.16.BT.519 (MS 211-217 Caracalla) L.16.BT.520 (MS 244-249 I. Philip) L.16.BT.522 (MS 3. yy'in birinci yarısı) L.16.BT.535 (MS 337-361 II. Constantius)	No. 318 ile aynı katmandan
153	L.11.AN.MK2.C.03	L.11.AN.74 (MS 402-455 II. Theodosius - III. Valentinianus)	-
154	L.10.LK.C.19	L.10.KDK.S.24 (MS 4. yy) L.10.KDK.S.65 (MS 4. yy)	No. 159 ile aynı katmandan
155	L.03.SC.C.24	L.03.SC.22 (MS 383-408 Arcadius) L.03.ANC.21 (MS 337-350 Constans) L.03.ANC.24 (MS 355-361 Constantius II) L.03.ANC.64 (MS 395-401 Arcadius)	No. 182 ile aynı katmandan
156	L.09.AT2.C2.D2.L21.C.12	Bkz. 24 No.lu parça. L.09.AT2.C3-C4.S.05 (MS 211-217 Julia Domna)	Bkz. No. 24

		L.09.AT2.C3-C4.S.08 (MS 221 Annia Faustina)	
157	L.08.AE.MK17.C.49	L.08.AE.S.047-48-101 (MS 4. yy'ın ikinci yarısı) L.08.AE.S.051 (MS 375-392 Valentinianus II)	No. 167 ile aynı katmandan
158	L.08.AE.MK20.C.112	L.08.AE.S.010 (MS 4. yy'ın birinci yarısı)	-
159	L.10.LK.C.05	Bkz. 154 No.lu parça	No. 154 ile aynı katmandan
160	L.16.BN.M1.C.03	-	No. 97 ile aynı katmandan
161	L.10.TDS.C.08	L.10.TDS.S.86-89 (MS 4. yy'ın ikinci yarısı) L.10.TDS.S.88 (MS 450-457 Marcianus) L.10.TDS.S.83-85 (MS 393-423 Honorius) L.10.TDS.S.84 (MS 383-408 Arcadius) L.10.TDS.S.82 (MS 4. yy'ın ikinci-üçüncü çeyreği)	No. 271 ile aynı katmandan
162	L.09.STC.C.10	L.09.STC.S.44 (MS 307-337 Constantinus I) L.09.STC.S.42 (MS 218-235 Elagabalus / Severus Alexander)	-
163	L.13.KA.BP.C.04	-	No. 266, 275 ve 363 ile aynı katmandan
164	L.08.DBK.GK.C.08	-	No. 278, 325, 361, 366 ve 488 ile aynı katmandan
165	L.11.LK.KS.C.02	L.11.LK.KS.25 (MS 367-408)	-
166	L.09.AE.MK31.C.04	L.09.AE.S.69 (MS 286-305 Maximianus)	-
167	L.08.AE.MK17.C.56	Bkz. 157 No.lu parça	No. 157 ile aynı katmandan
168	L.06.DBK.KK.C.38	-	Bkz. No. 59
169	L.06.DBK.KK.C.16	-	Bkz. No. 59
170	L.11.AE.KS.C.06	-	No. 173 ile aynı katmandan
171	L.06.SC.C.02	L.06.SC.116 (MS 383-423)	-
172	L.13.KA.GB.C.19	L.13.KA.GB.61 (MS 404-455) L.13.KA.GB.140 (MS 393-423 Honorius) L.13.KA.GB.160 (MS 3. yy'ın birinci yarısı)	No. 256 ile aynı katmandan
173	L.11.AE.KS.C.12	-	No. 170 ile aynı katmandan
174	L.15.KBP.C.01	-	-
175	L.08.AE.DK2.C.71	-	No. 115 ile aynı katmandan
176	L.08.AT1.G3-4.L6.C.10	L.09.AT2.C3-C4.S.10 (MS 231-232 Severus Alexander)	-
177	L.08.AT1.G3-4.L11.C.07	L.08.AS1.G3-G4.S.09 (MS 3. yy)	-
178	L.09.AT2.C3.L17.C.07	L.09.AT2.C3-C4.S.01 (MS 138-192)	-
179	L.16.KA.GAB.C.74	Bkz. 135 No.lu parça	No. 135 ile aynı katmandan
180	L.11.MK.C.07	L.11.MK.34 (MS 4. yy'ın birinci yarısı).	-
181	L.15.KGP.C.25	Bkz. 91 No.lu parça	Bkz. No. 91

182	L.03.SC.C.25	Bkz. 155 No.lu parça	No. 155 ile aynı katmandan
183	L.16.BN.M1.C.01	L.16.BN.M1C.03 (MS 211-217 Caracalla)	-
184	L.11.LK.DS.C.09	-	-
185	L.06.SC.GP.C.57	L.06.SC.101 (MS 270 Quintillus Dönemi anı sikkesi)	-
186	L.11.NBS.MK2.C.04	L.11.NBS.129 (MS 337-363 II. Constantius-II. Iulianus) L.11.NBS.159-169 (MS 364-378 Valens) L.11.NBS.165 (MS 364-392 ) L.11.NBS.171 (MS 383-408 Arcadius) L.11.NBS.177 (MS 4. yy'ın ikinci yarısı) L.11.NBS.183 (MS 335-360 II. Julianus Caesar) L.11.NBS.187 (MS 402-455 II. Theodosius - III. Valentinianus)	No. 304 ve 508 ile aynı katmandan
187	L.11.NBS.MK3.C.05	L.11.NBS.231 (MS 364-395) L.11.NBS.232 (MS 367-408)	No. 279 ile aynı katmandan
188	L.11.NBS.C.13	L.11.NBS.127 (MS 4. yy'ın ikinci yarısı) L.11.NBS.130 (MS 4. yy) L.11.NBS.132 (MS 375-392 II. Valentinianus)	No. 404 ile aynı katmandan
189	L.16.KA.GAB.C.40	Bkz. 131 No.lu parça.	Bkz. No. 131
190	L.07.AE.MK9.C.99	L.07.AE.56 (MS 3 .yy'ın birinci yarısı) L.07.AE.59 (MS 4.yy'ın ikinci yarısı)	Bkz. No. 4
191	L.12.KA.C.01	L.12.KA.158 (MS 4. yy'ın ikinci yarısı)	
192	L.16.KGP.C.11	L.16.KGP.34 (MS 308-324 I. Licinius) L.16.KGP.28 (MS 393-423 Honorius)	-
193	L.15.KGP.C.27	L.15.KGP.115 (MS 337-361 II. Constantius)	-
194	L.15.KGP.C.14	L.15.KGP.103 (MS 4. yy) L.15.KGP.37-48-115 (MS 337-361 II. Constantius) L.15.KGP.128 (MS 393-423 Honorius)	No. 400 ile aynı katmandan
195	L.15.LK.BS.C.07	L.15.LK.BS.04-07-10-12-14-15-21-23-27-42-49-51 (MS 4. yy) L.15.LK.BS.11-13-24-38-60-68-71 (MS 4. yy'ın ikinci yarısı) L.15.LK.BS.16-30 (MS 337-363) L.15.LK.BS.18-89 (MS 3. yy) L.15.LK.BS.26 (MS 3. yy'ın birinci yarısı) L.15.LK.BS.39-90 (MS 364-392)	No. 223, 283, 336 ve 420 ile aynı katmandan
196	L.04.TA.C.13	-	-
197	L.13.LK.C.03	L.13.LK.29 (MS 383-423 Arcadius-Honorius) L.13.LK.27-40 (MS 375-423)	No. 281 ile aynı katmandan No. 301 ile aynı katmandan



198	L.11.MK.C.01	L.11.MK.04 (MS 375-423-II. Valentinianus-I.-Theodosius-Arcadius-Honorius)	Bkz. No. 10
199	L.16.SC.GP.C.02	L.16.SC.GP.06 (MS 393-423 Honorius- II. Theodosius) L.16.SC.GP.07 (MS 379-395 I. Theodosius) L.16.SC.GP.15 (MS 450-457 Marcianus) L.16.SC.GP.16 (MS 364-408)	No. 311 ve 387 ile aynı katmandan
200	L.09.AE.DK4.C.09	L.09.AE.S.38 (MS 253 - 268 Gallienus)	No. 211, 333 ve 514 ile aynı katmandan
201	L.15.KGP.C.18	L.15.KGP.103 (MS 4. yy) L.15.KGP.48-115 (MS 337-361 II. Constantius) L.15.KGP.128 (MS 393-423 Honorius)	-
202	L.13.KA.GB.C.01	L.13.KA.GB.33 (MS 337-363 II. Constantius-II. Julianus) L.13.KA.GB.39 (MS 268-270 Claudius Gothicus)	-
203	L.15.KGP.C.24	-	No. 233 ile aynı katmandan
204	L.11.TDS.C.07	L.11.TDS.138 (MS 383-408 Arcadius) L.11.TDS. 139 (MS 307-337 I. Constantinius) L.11.TDS.141-142-164 (MS 4. yy) L.11.TDS.130 (MS 364-378 Valens) L.11.TDS.131 (MS 4. yy sonu) L.11.TDS.134-140-144-122-119-114-113 (MS 4. yy'ın ikinci yarısı) L.11.TDS.162 (MS 402-450 II. Theodosius) L.11.TDS.163 (MS 364-392 I. Valentinian)	No. 464 ile aynı katmandan
205	L.10.TDS.C.13	-	Bkz. No. 99
206	L.16.BT.C.14	-	Bkz. No. 38
207	L.13.KGP.C.22	L.13.KGP.100 (MS 383-423 Arcadius-Honorius) L.13.KGP.102 (MS 408-450 II. Theodosius)	No. 110 ile aynı katmandan
208	L.15.STC.C.01	L.15.STC.115 (MS 364-378 Valens)	-
209	L.09.STC.LT.C.01	L.09.STC.LT.S.04 (MS 3. yy'ın ikinci yarısı)	-
210	L.14.KBP.C.01	L.14.KBP.74 (MS 3. yy) L.14.KBP.78 (MS 379-395 I. Theodosius) L.14.KBP.205 (MS 4. yy'ın birinci yarısı)	No. 16 ile aynı katmandan
211	L.09.AE.DK4.C.17	Bkz. 200 No.lu parça	Bkz. No. 200
212	L.03.SC.C.19	-	No. 384 ve 389 ile aynı katmandan

213	L.16.KA.GAB.C.70	L.16.KA.GAB.98 (MS 393-423 Honorius) L.16.KA.GAB.50 (MS 337-363) L.16.KA.GAB.52 (MS 3. yy'ın ikinci yarısı) L.16.KA.GAB.77 (MS 4. yy) L.16.KA.GAB.86 (MS 4. yy'ın ikinci yarısı) L.16.KA.GAB.136 (MS 337-361 II. Constantius) L.16.KA.GAB.166 (MS 336-361) L.16.KA.GAB.328 (MS 337-350 Constans) L.16.KA.GAB.373 (MS 3. yy'ın birinci yarısı) L.16.KA.GAB.403 (MS 364-375 I. Valentinianus)	L.16.KA.GAB.PT.01 (Tabak-MS 5. yy) L.16.KA.GAB.PT.03 (Fincan- MS 5. yy) L.16.KA.GAB.PT.02 (Testi- MS 5. yy)
214	L.03.SC.C.16	-	-
215	L.14.LK.S6.C.01	-	No. 440 ile aynı katmandan
216	L.06.KDN.C.10	L.06.KDN.M1.89-114-115-137-147-148-149 (MS 4. yy)	-
217	L.16.KA.GAB.C.66	L.16.KA.GAB.136 (MS 337-361 II. Constantius) L.16.KA.GAB.155 (MS 4. yy) L.16.KA.GAB.380 (MS 294-299 Diocletianus) L.16.KA.GAB.386 (MS 337-361 II. Constantius) L.16.KA.GAB.485 (MS 383-408 Arcadius) L.16.KA.GAB.403 (MS 364-375 I. Valentinianus)	-
218	L.07.AE.MK7.C.15	-	No. 98 ile aynı katmandan
219	L.14.KA.GB.C.15	-	No. 230 ve 494 ile aynı katmandan L.14.KA.GB.PT.15 (Tabak- MS 494 ve öncesi)
220	L.10.TDS.C.29	-	-
221	L.15.KGP.C.06	Bkz. 91 No.lu parça.	Bkz. No. 91
222	L.13.KBP.C.02	-	No. 260 ile aynı katmandan L.13.KBP.PT.378 (Tabak- MS 494 ve öncesi)
223	L.15.LK.BS.C.08	Bkz. 195 No.lu parça	Bkz. No. 195
224	L.06.SC.GP.C.10	L.06.SC.188 (MS 383-423 Arcadius)	-
225	L.09.STC.BP.C.16	L.09.STC.S.71 (MS 408-419 Theodosius II) L.09.STC.S.70 (MS 4. yy) L.09.STC.S.66 (MS 337-361 Constantius II) L.09.STC.S.27 (MS 395-401 Arcadius) L.09.STC.S.26 (MS 383-423)	L.09.STC.DP.DK1.PT.10 (Testi- MS 4. yy'ın son çeyreği)
226	L.10.MK.C.05	L.10.MK.S.36 (MS 3.yy sonu- 4.yy başı)	No. 313 ile aynı katmandan
227	L.11.AE.DS.C.07	-	No. 125 ile aynı katmandan
228	L.16.KA.GAB.C.41	Bkz. 131 No.lu parça.	Bkz. No. 131

229	L.15.KGP.06	-	-
230	L.14.KA.GB.C.23	-	Bkz. No. 219
231	L.15.KGP.C.01	L.15.KGP.01 (MS 222-235 Severus Alexander) L.15.KGP.13 (MS 295-299 Maximianus) L.15.KGP.69 (MS 337-361 II. Constantius) L.15.KGP.02 (MS 375-392 II. Valentinianus) L.15.KGP.72 (MS 364-378 Valens) L.15.KGP.08 (MS 324-337 I. Constantinus)	Bkz. No. 306
232	L.11.NBS.C.06	Bkz. 103 No.lu parça.	No. 103 ile aynı katmandan
233	L.15.KGP.C.22	-	No. 203 ile aynı katmandan
234	L.15.STC.BP.C.03	L.15.STC.02 (MS 383-408 Arcadius) L.15.STC.08 (MS 393-423 Honorius-II. Theodosius) L.15.STC.118 (MS 211-232 Julia Domna) L.15.STC.120 (MS 364-378 Valens)	-
235	L.03.SC.C.28	-	-
236	L.08.AE.C.03	L.08.AE.S.379 (MS 4. yy)	-
237	L.05.TA.C.01	L.05.TA.179-501-519 (MS 337-361 Constantius II) L.05.TA.520 (MS 330-335 I. Constantinus) L.05.TA.149-613 (MS 286-305 Maximianus) L.05.TA.488/504/546/547/549 (MS 4. yy) L.05.TA.503 (MS 4. yy'ın birinci yarısı) L.05.TA.453 (MS 284-310) L.05.TA.479-521 (MS 337-340 Constantinus II) L.05.TA.561-625 (MS 284-305 Diocletianus) L.05.TA.623 (MS 337-350 Constans) L.05.TA.619-631 (MS 268-270 II. Claudius Gothicus) L.05.TA.607-543 (MS 307-337 I. Constantinus)	L.05.TA.529 (Kurşun Mühür Baskısı- MS 4. yy ortası) L.05.TA.526-534-541-522-542-482-535-556-539-540-532-523-524-525-527 (K.M.B.-MS 4. yy'ın birinci yarısı) L.05.TA.489 (K.M.B.-MS 4. yy'ın ikinci yarısı)
238	L.12.KGP.C.33	-	-
239	L.05.TA.C.04	L.05.TA.586 (MS 330-346) L.05.TA.599 (MS 337-361 Constantius II) L.05.TA.617 (MS 284-305 Diocletianus)	-
240	L.05.ATL1.C.01	-	-
241	L.15.STC.BP.C.02	Bkz. 234 No.lu parça	No. 234 ile aynı katmandan
242	L.16.KA.GAB.C.02	-	No. 276 ile aynı katmandan
243	L.16.KA.GAB.C.39	Bkz. 131 No.lu parça.	Bkz. No. 131
244	L.06.MGV.151	L.06.MGV.122 (MS 211-217 Caracalla Dönemi ve sonrası Laodikeia) L.06.MGV.119 (MS 211-217 Caracalla Dönemi ve sonrası Laodikeia)	-

245	L.15.KGP.C.27	L.15.KGP.103 (MS 4. yy) L.15.KGP.115 (MS 337-361 II. Constantius)	
246	L.05.TA.C.08	L.05.TA.502 (MS 337-361) L.05.TA.150 (MS 337-361 Constantius II) L.05.TA.477-604-612 (MS 4. yy) L.05.TA.298 (MS 3. yy'nin ikinci yarısı) L.05.TA.148 (MS 337-348 Constantius II) L.05.TA.490 (MS 4. yy'nin ikinci-üçüncü çeyreği) L.05.TA.566-600-627 (MS 286-305 Maximianus) L.05.TA.615 (MS 393-423 Honorius) L.05.TA.632 (MS 268-270 II. Claudius Gothicus)	No. 460 ile aynı katmandan L.05.TA.268-248 (K.M.B.-MS 4. yy) L.05.TA.481-533 (K.M.B.-MS 4. yy ilk yarısı) L.05.TA.484-492 (K.M.B.-MS 4. yy'nin ikinci yarısı)
247	L.12.KA.C.15	-	L.12.KA.287 (K.M.B.-MS 4. yy sonu-5. yy ilk yarısı)
248	L.16.KA.GAB.C.20	L.16.KA.GAB.50 (MS 337-363) L.16.KA.GAB.52 (MS 3.yy'nin ikinci yarısı) L.16.KA.GAB.77 (MS 4. yy) L.16.KA.GAB.86 (MS 4. yy'nin ikinci yarısı) L.16.KA.GAB.311 (MS 364-408)	No. 394 ile aynı katmandan
249 a-b	L.15.STC.C.03	L.15.STC.102 (MS 337-361 II. Constantius) L.15.STC.103 (MS 336-361) L.15.STC.26 (MS 383-408 Arcadius) L.15.STC.116 (MS 337-361 II. Constantius-Constans)	-
250	L.09.AT2.C4.L22.C.06	-	L 09 AT2 C4 L21 872 (Kase-MÖ 2. yy'nin ilk çeyreği) L 09 AT2 C3-C4 L29 947 (Kantharos-MÖ 2. yy'nin ilk çeyreği)
251	L.10.LK.C.28	-	-
252	L.06.DBK.KK.C.32	-	-
253	L.06.AE.13P.S1.Cadde.C.34	L.06.13-14P.S1.77 (MS 307-361) L.06.13-14P.S1.90 (MS 4. yy)	No. 447 ile aynı katmandan L.06.13-14PS2.109 (K.T.-MS 3. yy)
254	L.11.KDP.C.15	L.11.KDP.92 (MS 364-378 Valens) L.11.KDP.117 (MS 4. yy)	-
255	L.06.DBK.KK.C.20	-	Bkz. No. 50
256	L.13.KA.GB.C.21	Bkz. 172 No.lu parça	No. 172 ile aynı katmandan
<b>GEÇ ANTİK ÇAĞ (MS 5-7. yy)</b>			
257	L.11.TDS.C.11	L.11.TDS.22 (MS 393-423 Honorius-II. Theodosius) L.11.TDS.23 (MS 375-423) L.11.TDS.44 (MS 5. yy)	-
258	L.08.AE.MK20.C.29	L.08.AE.S.010 (MS 4. yy'nin birinci yarısı)	No. 397 ile aynı katmandan No. 429 ile aynı katmandan

		L.08.AE.S.063 (MS 5. yy) L.08.AE.S.064 (MS 5. yy)	
259	L.06.SC.GP.C.66	-	No. 107 ile aynı katmandan
260	L.13.KBP.C.01	-	Bkz. No. 222 L.13.KBP.PT.377-383 (Kase-MS 5. yy 4. çeyreği)
261	L.06.MGV.142	L.06.MGV.04 (MS 364-378 Valens Dönemi)	-
262	L.13.KGP.C.04	Bkz. 104 No.lu parça.	Bkz. No. 104
263	L.09.STC.BP.DK2.C.03	L.09.STC.S.31 (MS 5. yy) L.09.STC.S.40 (MS 330 - 336 Constantius I)	L.09.STC.BP.PT.92 (Kase-MS 5. yy 4. çeyreği) L.09.STC.BP.PT.200 (Tabak-MS 5. yy 4. çeyreği)
264	L.12.KGP.C.11	L.12.KGP.97-109 (MS 5. yy'in birinci yarısı) L.12.KGP.143 (MS 5. yy'in ikinci yarısı) L.12.KGP.GD.107 (MS 5. yy) L.12.KGP.GD.110 (MS 491-518 I. Anastasius) L.12.KGP.GD.111-105-112 (MS 4. yy) L.12.KGP.GD.106 (MS 491-518 I. Anastasius)	No. 85, 142, 264, 288 ve 518 ile aynı katmandan L.12.KGP.PT.663 (Kase/sosluk-MS 5. yy) L.12.KGP.PT.491 (Kase-MS 5. yy) L.12.KGP.PT.3307 (Tabak-MS 5. yy) L.12.KGP.PT.635 (Tabak-MS 494 ve öncesi) L.12.KGP.PT.3322 (Tabak-MS 5. yy'in ikinci yarısı)
265	L.06.DBK.KK.C.02	Bkz. 32 No.lu parça.	Bkz. No. 32
266	L.13.KA.BP.C.03	-	Bkz. No. 163
267	L.08.AE.DK1.C.59	L.08.AE.S.052-055-060 (MS 5. yy'in ikinci yarısı) L.08.AE.S.053 (MS 324-361 Constantius II-Constans) L.08.AE.S.054-058-062-065-077 (MS 4. yy'in ikinci yarısı) L.08.AE.S.057-063-064 (MS 5. yy) L.08.AE.S.059 (MS 565-578, Iustinus II) *Alanda bulunan 308 sikkeden 210 adedi MS 4. yy'in ikinci yarısı MS 5. yy arasına tarihlendirilmektedir. Diğer kısmı ise MS 5. yy'in birinci ve ikinci yarısına aittir.	No. 323 ile aynı katmandan L.08.AE.DK1.PT.222 (Kase-MS 5. yy'in ikinci yarısı)
268	L.08.AE.DK3.C.94	L.08.AE.S.057 (MS 5. yy)	-
269	L.09.STC.BP.C.15	L.09.STC.S.31 (MS 5. yy) L.09.STC.S.40 (MS 330 - 336 Constantius I)	L.09.STC.BP.PT.92 (Kase-MS 5. yy'in son çeyreği) L.09.STC.BP.PT.200 (Tabak-MS 5. yy'in son çeyreği)
270	L.05.TAP.C.22	L.05.TA.06 (MS 337 - 348 II. Constantinus)	L.05.TAP.185 (K.M.B.-MS 4. yy'in ikinci yarısı)
271	L.10.TDS.C.07	Bkz. 161 No.lu parça	No. 161 ile aynı katmandan
272	L.10.AE.MK32.C.03	L.10.AE.S.09 (MS 307 - 337 Constantinus I) L.10.AE.S.15 MS 330 - 333 Constantinus I)	-
273	L.13.KA.GB.C.11	L.13.KA.GB.14 (MS 383-408 Arcadius) L.13.KA.GB.57 (MS 5. yy)	L.13.KA.GB.PT.127-174-171-187-233-06 (Tabak-MS 5. yy)
274	L.09.TDS.C.06	L.09.TDS.S.27 (MS 538-539) L.09.TDS.S.21 (MS 425-455 Valentinia)	No. 106 ile aynı katmandan

275	L.13.KA.BP.C.01	-	Bkz. No. 163
276	L.16.KA.GAB.C.73	-	No. 242 ile aynı katmandan
277	L.10.LK.C.27	L.10.KDK.S.63 (MS 379 - 395 Theodosius I.) L.10.KDK.S.60 (MS 379 - 395 Theodosius I.)	-
278	L.08.DBK.GK.C.07	-	Bkz. No. 164
279	L.11.NBS.MK3.C.02	Bkz. 187 No.lu parça.	Bkz. No. 187
280	L.11.KDP.C.11	L.11.KDP.198 (MS 337-361 II. Constantius)	L.11.KDP.PT.376 (Tabak- MS 5. yy sonu) L.11.KDP.PT.346 (Kase- MS 5. yy sonu)
281	L.13.LK.C.05	Bkz. 197 No.lu parça.	Bkz. No. 197
282	L.06.MH.C.01	L.06.MH.05 (MS 364- 375 Valentian I)	No. 388 ile aynı katmandan
283	L.15.LK.BS.C.04	L.15.LK.BS.06-08-09-100-101-102-17-20-31-32-33-34- 43-69-70-72-74- 75-77-80-81-82-83-86-87-91 (MS 5. yy) L.15.LK.BS.103-35-37-50-52-54 (MS 5. yy'ın ikinci yarısı) L.15.LK.BS.104 (MS 491-518 I. Anastasius) L.15.LK.BS.105 (MS 450-457 Marcianus) L.15.LK.BS.22-41 (MS 491-518 I. Anastasius) L.15.LK.BS.29 (MS 565-578 II. Justinus)	Bkz. No. 195 L.15.LK.BS.93 (K.T.- MS 3. yy ortaları)
284	L.08.DBK.GK.C.21	L.08.DBK.GK.S.12 (MS 4. yy'ın ikinci yarısı) L.08.DBK.GK.S.08 (MS 4. yy)	L.08.DBK.GK.PT.246-342-280 (Tabak- MS 5. yy) L.08.DBK.GK.PT.261 (Kase- MS 5. yy) L.08.DBK.GK.PT.242-286 (Kase- MS 5. yy'ın ikinci yarısı) L.08.DBK.GK.PT.343 (Testi- MS 5. yy'ın son çeyreği) L.08.DBK.GK.PT.264 (Tabak-MS 5. yy'ın ikinci yarısı) L.08.DBK.GK.PT.239-318 (Tabak- MS 5. yy'ın son çeyreği)
285	L.13.KA.GB.C.15	L.13.KA.GB.61 (MS 404-455 II. Theodosius-III. Valentinianus) L.13.KA.GB.132 (MS 5. yy) L.13.KA.GB.133 (MS 5. yy)	L.13.KA.GB.PT.38 (Tabak- MS 5. yy)
286	L.16.KGP.C.13	L.16.KGP.97 (MS 383-408 Arcadius) L.16.KGP.65-99 (MS 5. yy)	No. 121 ile aynı katmandan
287	L.16.KBP.C.02	L.16.KBP.39 (MS 402-455 II. Theodosius-III. Valentinianus)	
288	L.12.KGP.C.16	Bkz. 264 No.lu parça	Bkz. No. 264
289	L.11.TDS.C.15	L.11.TDS.158 (MS 5. yy) L.11.TDS.148 (MS 4. yy'ın ikinci yarısı)	-
290	L.06.AE.13P.S1.MK4.C.28	L.06.13P.S1.50-57 (MS 393-423 Honorius) L.06.13P.S1.51 (MS 383 - 408 Arcadius)	-
291	L.05.TAP.C.04	L.05.TAP.13 (MS 308-309 I. Constantine)	-
292	L.14.KA.GB.C.22	-	L.14.KA.GB.PT.03 (Kase- MS 5. yy)
293	L.13.KGP.C.11	Bkz. 113 No.lu parça	Bkz. No. 113

294	L.11.TDS.C.05	-	-
295	L.15.KGP.C.19	-	No. 297 ile aynı katmandan
296	L.06.SC.GP.C.17	-	No. 56 ile aynı katmandan
297	L.15.KGP.C.20	-	No. 295 ile aynı katmandan
298	L.16.KGP.C.28	L16.KGP.65 (MS 5. yy)	-
299	L.12.KGP.C.26	-	Bkz. No. 12
300	L.10.LK.C.10	L10.KDK.S.23 (MS 518-527 Justinus I) L10.KDK.S.24 (MS 4. yy) L10.KDK.S.26 (MS 5. yy'nin ikinci yarısı)	No. 465 ile aynı katmandan
301	L.13.LK.C.04	Bkz. 197 No.lu parça.	Bkz. No. 197
302	L.17.TNMDS.C.01	-	-
303	L.07.TA.BP.C.06	L07.TA.BP.34 (MS 383 - 408 Arcadius)	-
304	L.11.NBS.MK2.C.01	L11.NBS.143-150-151-173 (MS 5. yy) L11.NBS.160-161 (MS 5. yy'nin ikinci yarısı) L11.NBS.186 (MS 450-457 Marcianus)	No. 186 ve 508 ile aynı katmandan
305	L.10.LK.C.01	-	-
306	L.15.KGP.C.26	Bkz. 231 No.lu parça	No. 231 ile aynı katmandan
307	L.11.AE.MK42.C.01	L11.AE.26 (MS 5. yy)	-
308	L.13.KGP.C.18	L.13.KGP.97 (MS 5. yy) L.13.KGP.D.194 (MS 5. yy) L.13.KGP.39 (MS 5. yy'nin ikinci yarısı)	-
309	L.09.TA.D2.C.31	L.09.TA.S.29 (MS 383-408) L.09.TA.S.30 (MS 383-403) L.09.TA.S. 31 (MS 5. yy'nin ilk çeyreği) L.09.TA.S.40-43 (MS 4. yy'nin son çeyreği) L.09.TA.S.38-42-45-47 (MS 5. yy ilk yarısı) L.09.TA.S.32-37-41 (MS 5. yy'nin ikinci yarısı) L.09.TA.S.23 (MS 3. yy'nin ikinci yarısı) L.09.TA.S.24 (MS 491 - 518 Anastasius I)	L09.TA.D2.PT.332 (Tabak-MS 5. yy'nin ikinci yarısı) L09.TA.D2.PT.330-341 (Kase-MS 494 öncesi) L09.TA.D2.PT.271-293 (Kase-MS 5. yy'nin ikinci yarısı)
310	L.11.AE.DK5.C.06	-	No. 17 ile aynı katmandan
311	L.16.SC.GP.C.01	Bkz. 199 No.lu parça	Bkz. No. 199
312	L.15.TNM.C.01	-	-
313	L.10.MK.C.04	Bkz. 226 No.lu parça.	No. 226 ile aynı katmandan
314	L.13.LK.C.08	-	-

315	L.11.MK.MK2.C.01	L.11.MK.33 (MS 4. yy'ın ikinci yarısı)	No. 334 ile aynı katmandan
316	L.16.KA.GAB.C.12	L.16.KA.GAB.02 (MS 402-455 II. Theodosius-III. Valentinianus) L.16.KA.GAB.03 (MS 480-530 Vandal Krallığı)	Bkz. No. 88
317	L.17.STC.BP.C.01	L.17.STC.04 (MS 402-455 II. Theodosius-III. Valentinianus) L.17.STC.05 (MS 457-474 I. Leo)	-
318	L.16.BT.C.04	L.16.BT.330 (MS 5.yy) L.16.BT.346 (MS 5. yy'ın son çeyreği) L.16.BT.380 (MS 476-491 Zeno)	-
319	L.16.KA.GAB.C.32	L.16.KA.GAB.103 (MS 491-518 I. Anastasius) L.16.KA.GAB.132 (MS 5. yy) L.16.KA.GAB.98 (MS 393-423 Honorius) L.16.KA.GAB.50 (MS 337-363) L.16.KA.GAB.77 (MS 4. yy) L.16.KA.GAB.86 (MS 4. yy'ın ikinci yarısı)	No. 360, 376 386 390 392 ve 393 ile aynı katmandan L.16.KA.GAB.PT.01 (Tabak-MS 5. yy) L.16.KA.GAB.PT.03 (Fincan-MS 5. yy) L.16.KA.GAB.PT.02 (Testi-MS 5. yy)
320	L.16.KA.GAB.C.11	Bkz. 316 No.lu parça.	Bkz. No. 88
321	L.11.MK.C.06	-	-
322	L.12.KGP.C.27	-	Bkz. No. 299 ve 405
323	L.08.AE.DK1.C.60	Bkz. 267 No.lu parça.	No. 267 ile aynı katmandan L.08.AE.DK1.PT.222 (Kase-MS 5. yy'ın ikinci yarısı)
324	L.13.KGP.C.03	Bkz. 104 No.lu parça	Bkz. No. 104
325	L.08.DBK.GK.C.14	L.08.DBK.GK.S.15 (MS 5. yy'ın birinci yarısı)	Bkz. No. 164
326	L.14.LK.S6.C.02	-	-
327	L.09.STC.BP.C.12	L.09.STC.S.18 (MS 379 - 395 Theodosius I) L.09.STC.S.34 (MS 491 - 518 Anastasius I)	-
328	L.11.KDP.224	L.11.KDP.223 (MS 2.-3. yy)	No. 413 ile aynı katmandan L.11.KDP.PT.184 (Kase-MS 5. yy) L.11.KDP.PT.488-327 (Tabak-MS 5. yy) L.11.KDP.PT.219 (Tabak- MS 494 ve öncesi)
329	L.09.AE.DK4.C.19	L.09.AE.S.32 (MS 5. yy)	L.07.AE.MK4.PT.290 (Tabak- MS 5. yy'ın ikinci yarısı) L.06.AE.(13P).PT.440 (Kase- MS 4. yy'ın son çeyreği)
330	L.06.AE.13P.S1.MK4.C.22	L.06.13P.S1.57 (MS 393-423 Honorius)	-



331	L.16.KA.GAB.C.51	L.16.KA.GAB.136-386 (MS 337-361 II. Constantius) L.16.KA.GAB.155 (MS 4. yy) L.16.KA.GAB.166(MS 336-361) L.16.KA.GAB.328 (MS 337-350 Constans) L.16.KA.GAB.380 (MS 294-299 Diocletianus) L.16.KA.GAB.485 (MS 383-408 Arcadius) L.16.KA.GAB.403 (MS 364-375 I. Valentinianus)	No. 332 ile aynı katmandan
332	L.16.KA.GAB.C.81	Bkz. 331 No.lu parça.	No. 331 ile aynı katmandan
333	L.09.AE.DK4.C.18	Bkz. 200 No.lu parça	Bkz. No. 200
334	L.11.MK.MK2.C.03	Bkz. 315 No.lu parça	No. 315 ile aynı katmandan
335	L.16.BT.C.13	L.16.BT.548-554 (MS 5. yy) L.16.BT.555 (MS 4. yy) L.16.BT.556 (MS 378-408 Gratianus-Arcadius)	-
336	L.15.LK.BS.C.01	Bkz. 283 No.lu parça	Bkz. No. 283
337	L.06.SC.GP.C.21	L.06.SC.134 (MS 367-383 Gratianus) L.06.SC.42 (MS 5. yy)	-
338	L.06.SC.KP.C.25	-	-
339	L.11.LK.DS.C.23	L.11.LK.DS.58 (MS. 4. yy'ın son çeyreği- 5. yy'ın ilk çeyreği) L.11.LK.KS.36 (MS. 4. yy'ın son çeyreği- 5. yy'ın ilk çeyreği)	-
340	L.10.LK.C.26	-	No. 433 ile aynı katmandan
341	L.11.MK.C.04	-	-
342	L.15.KGP.C.10	-	No. 134 ile aynı katmandan
343	L.10.ST.C.02	-	No. 344, 345 ve 346 ile aynı katmandan
344	L.10.ST.C.08	-	Bkz. No. 343
345	L.10.ST.C.01	-	Bkz. No. 343
346	L.10.ST.C.10	-	Bkz. No. 343
347	L.15.TN.C.01	L.15.TN.M.18 (MS 518-527 I. Justinus) L.15.TN.M.02 (MS 383-408 Arcadius)	-
348	L.08.AE.MK22.C.104	L.08.AE.S.458-459 (MS 5. yy) L.08.AE.S.469 (MS 450-457 Marcianus)	L.08.AE.MK22.PT.394 (Tabak-MS 5. yy'ın üçüncü çeyreği) L.08.AE.MK22.PT.495-497 (Tabak-MS 5. yy) L.08.AE.MK22.PT.397-398 (Kase-MS 5. yy'ın ikinci çeyreği)
349	L.07.AE.MK9.C.80	L.07.AE.70 (MS 491-518 I. Anastasius)	No. 456 ile aynı katmandan
350	L.07.AE.MK9.C.100	-	Bkz. No. 4
351	L.08.DBK.KK.C.08	L.08.DBK.KK.S.04 (MS 5. yy)	-
352	L.12.KGP.C.22	L.12.KGP.GD.107 (MS 5. yy) L.12.KGP.GD.108 (MS 379-408 I. Theodosius- - Arcadius)	No. 353-354 ile aynı katmandan.

353	L.12.KGP.C.21	Bkz. 352 No.lu parça.	No. 352-354 ile aynı katmandan
354	L.12.KGP.C.31	Bkz. 352 No.lu parça.	No. 352-353 ile aynı katmandan
355	L.13.KA.GB.C.20	L.13.KA.GB.66 (MS 337-340 II. Constantius Dön.) L.13.KA.GB.123 (MS 337-350 Constans) L.13.KA.GB.125 (MS 335-360 II. Julianus Caesar)	L.13.KA.GB.PT.142-193-80 (Tabak- MS 494 ve öncesi) L.13.KA.GB.PT.48-52-53-162 (Kase -MS 5. yy) L.13.KA.GB.PT.188 (Tabak- MS 5.yy)
356	L.03.SC.C.04	L.03.SC.22 (MS 383-408 Arcadius)	-
357	L.08.DBK.KK.C.01	L.06.DBK.KK.161 (MS 337-361 Constantius II.) L.06.DBK.KK.139 (MS 4.-5. yy)	-
358	L.06.SC.C.33	L.06.SC.37 (MS 383-408 Arcadius)	L.06.SC.282 (K.T.- MS 4. yy'ın üçüncü çeyreği)
359	L.06.SC.GP.C.23	-	-
360	L.16.KA.GAB.C.57	Bkz. 319 No.lu parça	Bkz. No. 319
361	L.08.DBK.GK.C.16	L.08.DBK.GK.S.15 (MS 5. yy'ın birinci yarısı)	Bkz. No. 164
362	L.16.KA.GAB.C.65	-	Bkz. No. 6
363	L.13.KA.BP.C.02	-	Bkz. No. 163
364	L.11.LK.DS.C.16	L.11.LK.DS.87 (MS 4. yy'ın ikinci yarısı) L.11.LK.DS.66 (MS 375-423 II.Valentinianus-I.-Theodosius-Arcadius-Honorius)	-
365	L.07.AE.MK5.C.70	L.07.PM.36 (MS 367 – 383 Gratianus)	No. 378 ile aynı katmandan
366	L.08.DBK.GK.C.10	L.08.DBK.GK.S.15 (MS 5. yy'ın birinci yarısı)	Bkz. No. 164
367	L.05.TA.C.03	L.05.TA.114 (MS 5. yy)	-
368	L.09.STC.C.09	L.09.STC.S.03 (MS 375-423)	-
369	L.06.SC.GP.C.52	-	-
370	L.13.LK.C.01	L.13.LK.26 (MS 379-395 I. Theodosius)	-
371	L.09.STC.C.12	L.09.STC.S.06 (MS. 383-408 Arcadius)	-
372	L.07.AE.KS.C.01	L.07.AE.32 (MS 383-408 Arcadius) L.07.AE.34 (MS 348-354 Constantius II) L.07.AES.01 (MS 4. yy'ın ikinci yarısı)	-
373	L.09.TA.D2.C.03	L.09.TA.S.08 (MS 313 - 317 Licinius) L.09.TA.S.09 (MS 5. yy'ın ikinci yarısı) L.09.TA.S. 02 (MS 4. yy'ın ikinci çeyreği)	L.09.TA.D2.PT.144 (Tabak-MS 5. yy sonu)
374	L.10.TDS.C.30	L.10.TDS.S.109 (MS 5. yy) L.10.TDS.S.108 (MS 4. yy)	-
375	L.09.STC.C.16	L.09.STC.S.18 (MS 379 - 395 Theodosius I) L.09.STC.S.37 (MS 361 - 363 Julianus I)	L.09.STC.BP.PT.35 (Kase- MS 5. yy'ın son çeyreği)

376	L.16.KA.GAB.C.27	Bkz. 319 No.lu parça	Bkz. No. 319
377	L.16.KA.GAB.C.13	Bkz. 316 No.lu parça.	Bkz. No. 88
378	L.07.AE.MK5(PM).C.71	Bkz. 365 No.lu parça	-
379	L.10.TDS.C.19	-	-
380	L.17.TN.C.01	-	-
381	L.03.SC.C.01	L.03.SC.101 (MS 527-565 Justinianus )	-
382	L.03.SC.C.02	-	-
383	L.15.LK.DS.C.08	L.15.LK.DS.01-04-06-08-37-47-51 (MS 4. yy) L.15.LK.DS.05-14-15-20-22-25-27-28-29-30-31-32-34-40-42 (MS 5. yy) L.15.LK.DS.02-03-23 (MS 5. yy'ın ikinci yarısı) L.15.LK.DS.61- 64-65-75 (MS 3. yy) L.15.LK.DS.67-78- 80 (MS 4. yy'ın ikinci yarısı) L.15.LK.DS.07 (MS 337-363) L.15.LK.DS.09 (MS 457-474 I. Leo) L.15.LK.DS.10 (MS 383-423 Arcadius-Honorius-II. Theodosius) L.15.LK.DS.18 (MS 393-423 Honorius-II. Theodosius) L.15.LK.DS.24-33 (MS 491-518 I. Anastasius) L.15.LK.DS.48 (MS 364-378 Valens) L.15.LK.DS.55 (MS 379-395 I. Theodosius) L.15.LK.DS.56 (MS 364-378 Valens) L.15.LK.DS.66 (MS 337-363)	-
384	L.03.SC.C.18	-	Bkz. No. 212
385	L.09.STC.LT.C.05	L.09.STC.LT.S.11 (MS 538 - 565 Justinianus I) L.09.STC.LT.S.09 (MS 5. yy'ın ikinci yarısı) L.09.STC.LT.S.08 (MS 395 - 401 Arcadius-Honorius)	No. 439 ile aynı katmandan L.09.STC.LT.PT.408 (Çömlekçik- MS 5. yy'ın ikinci yarısı) L.09.STC.LT.PT.357 (Kase- MS 5. yy'ın ikinci yarısı)
386	L.16.KA.GAB.C.58	Bkz. 319 No.lu parça.	Bkz. No. 319
387	L.16.SC.GP.19	Bkz. 199 No.lu parça	Bkz. No. 199
388	L.06.MH.C.02	Bkz. 282 No.lu parça	No. 282 ile aynı katmandan
389	L.03.SC.C.21	-	Bkz. No. 212
390	L.16.KA.GAB.C.28	Bkz. 319 No.lu parça	Bkz. No. 319
391	L.16.KA.GAB.C.64	-	Bkz. No. 13
392	L.16.KA.GAB.C.29	Bkz. 319 No.lu parça	Bkz. No. 319
393	L.16.KA.GAB.C.71	Bkz. 319 No.lu parça	Bkz. No. 319
394	L.16.KA.GAB.C.21	Bkz. 248 No.lu parça	No. 248 ile aynı katmandan
395	L.10.AE.MK32.C.01	-	-

396	L.09.TDS.C.13	L.09.TDS.S.32 (MS 379 - 395 Theodosius I) L.09.TDS.S.31 (MS 4. yy) L.09.TDS.S.27 (MS 538- 539 Justinianus I) L.09.TDS.S.25 (MS 540 - 541 Justinianus I) L.09.TDS.S.16-23 (MS 4. yy'in ikinci yarısı) L.09.TDS.S.21 (MS 425 - 455 Valentinian III) L.09.TDS.S.17 (MS 5. yy'in ikinci yarısı)	-
397	L.08.AE.MK20.C.27	Bkz. 258 No.lu parça.	Bkz. No. 258
398	L.08.AE.MK21.C.73	L.08.AE.S.062 (MS 4. yy'in ikinci yarısı) L.08.AE.S.058 (MS 4. yy'in ikinci yarısı)	-
399	L.08.AE.MK17.C.06	L.08.AE.S.002 (MS 4. yy)	-
400	L.15.KGP.C.15	Bkz. 194 No.lu parça	No. 194 ile aynı katmandan
401	L.07.MGV.134	-	-
402	L.15.KGP.C.13	L.15.KGP.24-90 (MS 5. yy)	-
403	L.11.AE.DS.C.08	L.11.AE.DS.01-05 (MS 308-324 I. Licinius)	No. 417 ve 492 ile aynı katmandan
404	L.11.NBS.C.12	Bkz. 188 No.lu parça.	Bkz. No. 188
405	L.12.KGP.C.28	-	Bkz. No. 12
406	L.10.AE.MK?.C.47	L.10.AE.S.36 (MS 379-395 Theodosius I) L.10.AE.S.42 (MS 4. yy'in ikinci yarısı) L.10.AE.S.45 (MS 335-360 Julianus II) L.10.AE.S.46 (MS 5. yy'in ikinci yarısı)	No. 9 ile aynı katmandan
407	L.11.KDP.93	L.11.KDP.190 (MS 5. yy) L.11.KDP.191 (MS 5. yy)	-
408	L.07.AE.15	L.07.AE.105 (MS 5. yy'in ikinci yarısı)	-
409	L.09.TA.C.04	L.09.TA.S.28 (MS 5. yy'in ikinci yarısı) L.09.TA.S.27 (MS 610 - 615 Heraclius) L.09.TA.S.24 (MS 491 - 518 Anastasius I) L.09.TA.S.23 (MS 3. yy'in ikinci yarısı) L.09.TA.S.22 (MS 395 - 401 Honorius)	L.09.TA.D2.PT.332-341 (Tabak- MS 5. yy'in ikinci yarısı) L.09.TA.D2.PT.275-298 (Tabak- MS 494 öncesi)
410	L.13.KA.GB.75	L.13.KA.GB.71 (MS 5. yy) L.13.KA.GB.173 (MS 383-408 Arcadius)	L.13.KA.GB.PT.08-169 (Tabak- MS 494 ve öncesi) L.13.KA.GB.PT.162 (Kase- MS 5. yy)
411	L.11.KPE.16	-	-
412	L.10.TDS.C.06	-	-
413	L.12.KDP.226	L.12.KDP.173-185 (MS 5. yy) L.12.KDP.184 (MS 337-361 II. Constantius)	No. 328 ile aynı katmandan
414	L.10.YB.C.04	-	-

415	L.09.TA.C.05	Bkz. 409 No.lu parça.	Bkz. 409 No.lu parça.
416	L.07.TA.AV.11	L.07.TA.AV.10 (MS 305-311 Galerius Maximianus)	-
417	L.11.AE.DS.30	L.11.AE.DS.01-05 (MS 308-324 I. Licinius)	No. 403 ve 492 ile aynı katmandan
418	L.09.TA.C.02	L.09.TA.S.05 (M.S. 351-354 Constantius II.)	-
419	L.05.SC.54	L.05.SC.14 (MS 393-423 Honorius)	-
420	L.15.LK.BS.02	Bkz. 283 No.lu parça	Bkz. No. 195
421	L.06.DBK.40	L.06.DBK.KK.72 (MS 527-565 I. Iustinianus)	L.06.DBK.KK.PT.381-389 (Tabak- MS 6. yy'ın ikinci çeyreği) L.06.DBK.KK.PT.390-412 (Kase-MS 6. yy'ın ikinci çeyreği)
422	L.05.TAP.C.10	L.05.TAP.128 (MS 4. yy) L.05.TAP.69 (MS 4. yy'ın ikinci-üçüncü çeyreği)	L.05.TAP.PT.537 (Kase- MS 6. yy)
423	L.12.KGP.GD.152	L.12.KGP.143 (MS 5. yy'ın ikinci yarısı) L.12.KGP.GD.219 (MS 4. yy'ın ikinci-üçüncü çeyreği) L.12.KGP.GD.77 (MS 364-392) L.12.KGP.GD.113 (MS 308-324 I. Licinius)	L.12.KGP.PT.3322 (Tabak- MS 5. yy 2. yarısı)
424	L.06.SC.KP.C.63	L.06.SC.188 (MS 383-423 Arcadius) L.06.SC.166 (MS 5. yy)	L.06.SC.PT.538 (Tabak- MS 6. yy'ın ikinci yarısı)
425	L.06.SC.KP.C.24	L.06.SC.84 (MS 4. yy)	-
426	L.11.MK.24	-	-
427	L.08.AE.MK19.C.47	-	L.08.AE.M.45 (K.M.B.-MS 5. yy sonu 6. yy başı)
428	L.13.KGP.C.08	Bkz. 113 No.lu parça.	Bkz. No. 113
429	L.08.AE.MK20.C.26	Bkz. 258 No.lu parça.	Bkz. No. 258
430	L.06.SC.GP.C.07	L.06.SC.108 (MS 5. yy) L.06.SC.94 (MS 527 - 565 I. Iustinianus)	L.06.SC.PT.895 (Kase- MS 6-7. yy'ın ilk çeyreği)
431	L.16.KGP.C.01	L.16.KGP.39 (MS 337-361 II. Constantius) L.16.KGP.40 (MS 5. yy'ın ikinci yarısı) L.16.KGP.37 (MS 138-161 Antoninus Pius) L.16.KGP.55 (MS 244-249 I. Philip)	No. 130 ile aynı katmandan
432	L.09.AE.DK4.C.06	-	No. 511 ile aynı katmandan
433	L.10.LK.C.25	-	No. 340 ile aynı katmandan
434	L.08.AE.MK19.C.92	-	-
435	L.06.DBK.KK.C.31	L.06.DBK.KK.64 (MS 5. yy) L.06.DBK.KK.127 (MS 4.-5. yy)	-
436	L.10.TDS.C.25	L.10.TDS.S.113 (MS 383 -386 Aelia Flaccila) L.10.TDS.S.114 (MS 5. yy) L.10.TDS.S.115 (MS 379-395 Theodosius I.) L.10.TDS.S.110 (MS 5. yy)	-

437	L.03.SC.C.09	-	-
438	L.15.LK.C.09	L.15.LK.GM.35-36 (MS 5. yy) L.15.LK.GM.37-38 (MS 5. yy ikinci yarısı)	-
439	L.09.STC.LT.C.06	Bkz. 385 No.lu parça.	Bkz. No. 385
440	L.14.LK.KS.S6.C.02	-	No. 215 ile aynı katmandan
441	L.12.KA.C.11	-	-
442	L.10.AE.DK5.C.04	L.10.AE.S41 (MS 491-518 I. Anastasius)	Bkz. 119 No.lu parça
443	L.06.AE.13P.S1.MK4.C.31	L.06.13P.S.1.15 (MS 457-474- I. Leo)	L.06.(AE).13P.PT.34 (Kase-MS 5. yy'ın üçüncü çeyreği) L.06.13P.MK4.PT.132 (Tabak-MS 6. yy başı) L.06.13P.MK4.PT.395 (Tabak-MS 6. yy'ın ilk çeyreği) L.06.AE.(13P).MK4.PT.396 (Kase-MS 5. yy sonu-6. yy başı)
444	L.16.BT.C.05	L.16.BT.174 (MS 3. yy'ın birinci yarısı) L.16.BT.536 (MS 4. yy) L.16.BT.537 (MS 4. yy ikinci yarısı) L.16.BT.538 (MS 383-423 Arcadius-Honorius) L.16.BT.548 (MS 5. yy)	-
445	L.06.AE.13P.S1.C.1128	Bkz. 80 No.lu parça.	-
446	L.11.KDP.C.05	L.11.KDP.92 (MS 364-378 Valens) L.11.KDP.235 (MS 3. yy'ın ikinci yarısı)	L.11.KDP.PT.272-130 (Tabak- MS 494 öncesi)
447	L.06.AE.13P.S1.Cd.C.32	Bkz. 253 No.lu parça	No. 253 ile aynı katmandan L.06.AE.PT.382 (Kase- MS 6. yy)
448	L.11.AN.C.01	L.11.AN.156 (MS 4. yy'ın ikinci yarısı) L.11.AN.155 (MS 457-474 I. Leo) L.11.AN.148 (MS 364-392)	L.11.AN.MK3.PT.02 (Tabak- MS 5. yy üçüncü çeyreği)
449	L.13.KGP.C.17	L.13.KGP.D.174-175-194 (MS 5. yy) L.13.KGP.D.195 (MS 383-408 Arcadius) L.13.KGP.D.193-47-48-63 (MS 4. yy) L.13.KGP.38 (MS 383-423 Arcadius-Honorius) L.13.KGP.39-42-44-45-46-55-64 (MS 5. yy'ın ikinci yarısı) L.13.KGP.49 (MS 253-268 Gallienus) L.13.KGP.53 (MS 211-217 Caracalla) L.13.KGP.57-65 (MS 4. yy'ın ikinci yarısı)	-
450	L.08.AE.DK2.C.79	L.08.AE.S.374-376 (MS 5. yy) L.08.AE.S.377-378-380-384-385 (MS 5. yy'ın birinci yarısı) L.08.AE.S.381 (MS 4. yy'ın ikinci yarısı) L.08.AE.S.382 (MS 383-450 Arcadius-Honorius-Theodosius II)	L.08.AE.DK2.PT.716 (Kase- MS 5. yy'ın ikinci yarısı) L.08.AE.DK2.PT.967 (Kase- MS 5. yy'ın son çeyreği)
451	L.06.KDN.C.07	-	-

452	L.16.BT.C.01	-	Bkz. No. 38
453	L.16.KA.GAB.C.67	-	-
454	L.06.DBK.GK.C.06	L.06.DBK.GK.04 (MS 5. yy)	-
455	L.07.AE.MK8.C.08	L.07.AE.70 (MS 491-518 I. Anastasius) L.07.AE.49 (MS 5. yy'ın ikinci yarısı) L.07.AE.50 (MS 5. yy'ın ikinci yarısı)	-
456	L.07.AE.MK9.C.82	Bkz. 349 No.lu parça	No. 349 ile aynı katmandan
457	L.14.KPE.C.01	L.14.KPE.22 (MS 5. yy.) L.14.KPE.32 (M.S. 5. yy'ın son çeyreği - 6. yy'ın ilk çeyreği)	-
458	L.14.LK.KS.S8.C.01	-	-
459	L.15.STC.BP.C.04	-	-
460	L.05.TA.C.07	Bkz. 246 No.lu parça	Bkz. No. 246
461	L.06.MGV.144	MS 244-249 I. Phillippus	L.06.MGV.71-77-78-79-80-82-83-86 (K.T.- MS 3. yy ortaları)
462	L.04.SC.C.02	-	No. 109 ile aynı katmandan
463	L.06.MGV.141	-	-
464	L.11.TDS.C.10	L.11.TDS.135-136-137-143-147-150-151-152-153-158-12 (MS 5. yy) L.11.TDS.154 (MS 491-518 Anastasius) L.11.TDS.156 (MS 5.yy sonu-6.yy'ın ilk çeyreği) L.11.TDS.157-159-127-124-109-105-100-97-96 (MS 5. yy'ın ikinci yarısı) L.11.TDS.126-125-123-117-132 (MS 5. yy'ın birinci yarısı) L.11.TDS.134-122-119-114-113-112-111-108 (MS 4. yy'ın ikinci yarısı)	No. 204 ile aynı katmandan
465	L.10.LK.C.13	Bkz. 300 No.lu parça	No. 300 ile aynı katmandan
466	L.10.TDS.C.12	-	Bkz. No. 99
467	L.08.AE.MK21.C.09	L.08.AE.S.362 (MS 350-353 Magnentius) L.08.AE.S.367 (MS 4. yy) L.08.AE.S.368 (MS 5. yy'ın birinci yarısı) (Geç Dönem dolgusu)	-
468	L.09.TDS.C.03	L.09.TDS.S.12 (MS 307-350) L.09.TDS.S.11 (MS 270 Quintillus)	-
469	L.03.SC.24	L.03.AY.20 (MS 270 Quintillus)	-
470	L.11.KPE.11	-	-
471	L.12.KDP.91	L.12.KDP.09 (MS 347-348 II. Constantius)	-
472	L.16.BN.M1A.THM1.02	-	-

473	L.12.KA.171	L.12.KA.33-140-154 (MS 268-270 Claudius Gothicus) L.12.KA.137 (MS 333-337 Constans Caesar) L.12.KA.143-184 (MS 218-235 Elagabalus-Severus Alexander) L.12.KA.144 (MS 3. yy'ın birinci yarısı) L.12.KA.153 (MS 244-249 II. Philippus) L.12.KA.159 (MS 2.-3. yy) L.12.KA.173-176 (MS 270 Quintillus) L.12.KA.188 (MS 193-235 Severuslar Dönemi) L.12.KA.161-178-196-180-189-193 (MS 211-217 Caracalla) L.12.KA.191 (MS 308-324 I. Licinius) L.12.KA.194-200 (MS 211-217 Caracalla Dönemi Julia Domna) L.12.KA.198 (MS 2.-3. yy) L.12.KA.207 (MS 270-275 Aurelianus)	No. 482 ile aynı katmandan L.12.KA.PT.398 (Tabak- MS 5. yy) L.12.KA.287 (K.M.B.- MS 4. yy sonu- 5. yy ilk yarısı)
474	L.11.MK.61	L.05.TA.34-39 (MS 337- 361 Constantius II)	-
475	L.06.DBK.KK.52	-	Bkz. No. 55
476	L.06.DBK.KK.133	L.06.DBK.41 (MS 324 - 337 Constantius I)	-
477	L.06.AE.13P.S1.22	L.06.13P.S1.15 (MS 457-474 I. Leo) L.06.13P.S1.13 (MS 5. yy)	L.06.(AE).13P.PT.34 (Kase- MS 5. yy'ın üçüncü çeyreği)
478	L.11.AE.07	-	-
479	L.16.BN.M1.BTM1.02	-	-
480	L.16.LK.DS.01	L.16.LK.DS.07 (MS 4. yy) L.16.LK.DS.08 (MS 4. yy'ın ikinci yarısı) L.16.LK.DS.10 (MS 4. yy'ın ikinci yarısı)	-
481	L.15.STC.C.03	L.15.STC.19 (MS 337-361 II. Constantius) L.15.STC.20 (MS 337-361 II. Constantius)	-
482	L.12.KA.192	Bkz. 473 No.lu parça	Bkz. No. 473
483	L.05.TA.33	-	L.05.TA.64 (K.M.B.- MS 4. yy'ın ikinci yarısı) L.05.TA.40 (K.M.B.- MS 4. yy ilk yarısı)
484	L.14.KBP.39	L.14.KBP.281 (MS. 383-423 Arcadius-Honorius)	-
485	L.06.DBK.KK.C.28	L.06.DBK.KK.139 (MS. 4-5. yy) L.06.DBK.50 (MS 402-450 Theodosius II)	L.06.DBK.KK.PT.231 (Tabak- MS 6. -7. yy'ın ilk çeyreği) L.06.DBK.KK.PT.191 (Kase- MS 6.-7. yy'ın ilk çeyreği)
486	L.12.YB.76	-	-



487	L.15.KGP.C.05	L.15.KGP.94 (MS 383-408 Arcadius) L.15.KGP.01 (MS 222-235 Severus Alexander) L.15.KGP.13 (MS 295-299 Maximianus) L.15.KGP.69-37 (MS 337-361 II. Constantius) L.15.KGP.02 (MS 375-392 II. Valentinianus) L.15.KGP.72 (MS 364-378 Valens) L.15.KGP.30 (MS 3.-4. yy) L.15.KGP.45 (MS 402-455 II. Theodosius-III. Valentinianus) L.15.KGP.93 (MS 211-217 Caracalla)	-
488	L.08.DBK.GK.C.12	L.08.DBK.GK.S.15 (MS 5. yy'ın birinci yarısı)	Bkz. No. 164
489	L.15.STC.DP.C.02	-	-
490	L.04.TA.C.03	-	L.04.TA.86 (K.M.B.- MS 4. yy)
491	L.07.AE.MK14.C.43	-	-
492	L.11.AE.DS.C.01	Bkz. 403 No.lu parça	No. 403 ile aynı katmandan
493	L.15.KGP.44	L.15.KGP.21 (MS 565-578 II. Justinus)	-
494	L.14.KA.GB.C.24	-	Bkz. No. 219
495	L.11.MK.82	L.11.MK.04 (MS 375-423)	No .496 ile aynı katmandan L.11.MK.PT.01 (Tabak-MS 5. yy'ın son çeyreği)
496	L.11.MK.84	Bkz. 495 No.lu parça	Bkz. No. 495
497	L.12.KDP.88	L.12.KDP.52 (MS 79-96 Titus- Domitianus Dön.) L.12.KDP.87 (MS 1. yy)	-
498	L.07.AE.12	L.07.AE.41 (MÖ 27 - MS 14 Augustus)	-
499	L.16.KGP.08	L.16.KGP.05 (MS 379-395 I. Theodosius) L.16.KGP.06 (MS 337-361 II. Constantius) L.16.KGP.149 (MS 286-305 Maximianus)	-
500	L.09.TA.C.01	L.09.TA.S.13 (MS 5. yy'ın ikinci yarısı)	-
501	L.15.KGP.131	L.15.KGP.53 (MS 253-268 Gallienus) L.15.KGP.58 (MS 4. yy)	-
502	L.08.AE.05 a-b	L.08.AE.S.034 (MS 565-578 Iustinus II ve Sophia) L.08.AE.S.035 (MS 565-578 II. Justinus)	L.08.AE.MK.20Kuyu.PT.301 (Kase- MS 6. yy'ın ikinci yarısı) L.08.AE.MK20.Kuyu.PT.322 (Kase- MS 6. yy'ın son çeyreği)
503	L.07.SC.46	L.07.SC.31-41-54 (MS 5. yy'ın ikinci yarısı) L.07.SC.32-33-34-35-39-40-42-58 (MS 4. yy'ın ikinci yarısı) L.07.SC.36-38-45-55 (MS 5. yy'ın birinci yarısı) L.07.SC.43- 44 (MS 4. yy'ın birinci yarısı) L.07.SC.52-57 (MS 3. yy ve ortası)	-
504	L.03.AN.C.09	L.03.AN.126 (MS 450-457 Markianus)	-

505	L.11.LK.GM.67	Bkz. 128 No.lu parça.	No. 128 ile aynı katmandan
506	L.10.TDS.C.03	-	-
507	L.11.LK.C.04	-	-
508	L.11.NBS.MK2.C.03	Bkz. 186 ve 304 No.lu parça	Bkz. No. 186 ve 304
509	L.08.AE.MK21.C.41	-	-
510	L.10.AE.MK38.C.03	L.10.AE.S.32 (MS 284-305 Diocletianus) L.10.AE.S.34 (MS 491-518 Anastasius I) L.10.AE.S.36 (MS 379-395 Theodosius I) L.10.AE.S.38 (MS 5. yy'ın ikinci yarısı)	-
511	L.09.AE.DK4.C.07	-	No. 432 ile aynı katmandan
512	L.07.AE.MK9.C.91	L.07.AE.39 (MS 284-305 Diocletianus) L.07.AE.40 (MS 4. yy'ın ikinci yarısı) L.07.AE.49 (MS 5. yy'ın ikinci yarısı) L.07.AE.50 (MS 5. yy'ın ikinci yarısı)	Bkz. No. 4
513	L.08.AE.MK22.C.96	L.08.AE.S.437 (MS 5. yy sonları)	L.08.AE.MK22.PT.205-232 (Tabak- MS 5. yy sonu) L.08.AE.MK22.PT.737 (Tabak-MS 5. yy)
514	L.09.AE.DK4.C.11	L.09.AE.S.40 (MS 7. yy'ın ilk çeyreği)	Bkz. No. 200 L.09.AE.M.20 (K.M.B.-MS 7. yy ilk yarısı)
515	L.11.LK.DS.C.15	L.11.LK.DS.36 (MS 565-578 II. Justinus) L.11.LK.DS.39 (MS 383-423 Arcadius-Honorius)	L.11.LK.DS.PT.95 (Çömlekçik-MS 5. yy'ın son çeyreği)
516	L.11.STC.BP.C.05	L.11.STC.92 (MS 610-641 Heraclius)	L.11.STC.BP.PT.466 (Kase-MS 6. yy'ın ikinci yarısı) L.11.STC.PT.76 (Kase-MS 6. yy)
517	L.10.LK.C.18	L.10.AY.S.07 (MS 5. yy) L.10.AY.S.08 (MS 5. yy)	-
518	L.12.KGP.C.17	Bkz. 264 No.lu parça	Bkz. No. 264
519	L.09.TA.C.06	Bkz. 409 No.lu parça.	Bkz. No. 409
520	L.11.AN.176	-	-

## KISALTMALAR

**DBK:** Doğu Bizans Kapısı  
**DBK.KK.:** Doğu Bizans Kapısı Kuzey Kule  
**DBK.GK:** Doğu Bizans Kapısı Güney Kule  
**SC:** Suriye Caddesi  
**SC.GP:** Suriye Caddesi Güney Portik  
**SC.KP:** Suriye Caddesi Kuzey Portik  
**AE:** A Evi  
**AE.DS:** A Evi Doğu Sokağı  
**AE.KS:** A Evi Kuzey Sokağı  
**MK:** Merkezi Kilise  
**TA:** Tapınak A  
**TA.D1:** Tapınak A Doğu Mekan 1  
**TA.D2:** Tapınak A Doğu Mekan 2  
**TDS:** Tapınak A Doğu Sokağı  
**LK:** Laodikeia Kilisesi  
**LK.KS:** Laodikeia Kilisesi Kuzey Sokak  
**LK.DS:** Laodikeia Kilisesi Doğu Sokak  
**KPE:** Kiliseli Peristylli Ev  
**MH:** Merkezi Hamam  
**AN:** Septimius Severus (A) Nymphaeumu  
**NBS:** Nymphaeum Batı Sokak  
**KA:** Kuzey (Kutsal) Agora  
**KDP:** Kuzey (Kutsal) Agora Doğu Portik  
**KBP:** Kuzey (Kutsal) Agora Batı Portik  
**KA.BP:** Kuzey (Kutsal) Agora Batı Propylon  
**KGP:** Kuzey (Kutsal) Agora Güney Portik  
**KA.GB:** Kuzey (Kutsal) Agora Güneybatı  
**KA.GAB:** Kuzey (Kutsal) Agora Güney Avlu Batı  
**BT:** Batı Tiyatrosu  
**AT:** Asopos Tepesi  
**STC:** Stadyum Caddesi  
**LT:** Latrina  
**TNM:** Traian Nymphaeumu Meydanı  
**ST:** Stadyum  
**MGV:** Mozaikli Güney Roma Villası  
**ATL:** Boya Atölyesi  
**BN:** Batı Nekropolü  
**KDN:** Kuzey Doğu Nekropolü  
**KN:** Kuzey Nekropolü

\* Katalog Dizimi içerisindeki Kazı envanter no içerisindeki “L” Laodikeia, sonraki iki sayı buluntu yılına, sonrasındaki harf dizilimi parçanın bulunduğu sektörün kısaltılmasına ve son sayı da parçanın buluntu numarasına aittir.

## KAYNAKÇA

### *Antik Kaynaklar*

- Strabon Strabon, *The Geography of Strabo. Book 6* (Trans. by H. L. Jones), London, 1923.
- Plinius Secundus G. Plinius Secundus, *Natural History: in ten volumes*, (Trans. by H. Rackham), London, 1961
- Polybius Polybius, *The Histories 3: Books 5–8*, (Trans. by W. R. Paton), London, 1923.
- Philostratus Philostratus, *Philostratus and Eunapius: The Lives of the Sophists*, Cev. W. C. Wright, London, 1922.
- İbn-i Batuta İbn Batūta Ebū Abdullah Muhammed, *İbn Batūta Seyahatnamesi I. Cilt*, (Çev. A. Sait Aykut), İstanbul, 2004.
- Vitruvius P. Vitruvius, *Ten Books on Architecture*, (Trans. by I. D. Rowland, T. N. Howe, M. Dewar), New York, 1999.
- Martialis <https://archive.org/details/martialepigrams02martiala/page/448/mode/2up>

### *Modern Kaynaklar*

- Acara-Olcay 1998 M. Acara, Y. Olcay, “Bizans Döneminde Aydınlatma Düzeni ve Demre Aziz Nikolaos Kilisesi’nde Kullanılan Aydınlatma Gereçleri”, *Adalya*, II, 1998, 249-266.
- Akat-Fıratlı-Kocabaş 1984 Y. Akat, N. Fıratlı, H. Kocabaş, *Hüseyin Kocabaş Koleksiyonu Cam Eserler Kataloğu*, İstanbul, 1984.
- Akkuş 2011 E. Akkuş, *Metropolis Hamam ve Latrinası’nda Bulunmuş Camlar*, Dokuz Eylül Üni., Sosyal Bilimler Enst., Arkeoloji ABD, Y. L. Tezi, 2011.
- Akkuş Koçak 2021 E. Akkuş Koçak, *Metropolis Aşağı Hamam-Palaestra Cam Buluntuları*, Hacı Bayram Veli Üni., Arkeoloji ABD, Doktora Tezi, Ankara, 2021.
- Akyay Meriçboyu 2001 Y. Akyay Meriçboyu, *Antik Çağ’da Anadolu Takıları*, İstanbul, 2001.
- Amrein 2006 H. Amrein, “Marques sur verre attestées en Suisse”, *CSMVA*, (Direc. D. Foy- M. D. Nenna), Vol. 2, Lyon, 2006, 209-244.

- Anderson Stojanoviç 1987 V. R. Anderson Stojanoviç, “The Chronology and Function Ceramic Unguentaria,” *AJA*, Vol. 91, 1, 1987, 105-122.
- Antonaras 2010a A. C. Antonaras, “Early Christian and Byzantine Glass Vessels: Forms and Uses”, *Byzanz-das Römerreich im Mittelalter*, 1, 2010, 383-430.
- Antonaras 2010b A. C. Antonaras, “Glassware in Late Antique Thessalonike (Third to Seven Centuries C.E.)”, *From Roman to Early Christian Thessalonike, Harvard Tec. St. 64*, 2010, 299-332.
- Antonaras 2013 A. C. Antonaras, “The Production and Uses of Glass in Byzantine Thessaloniki”, *New Light on Old Glass*, (Ed. S. Faulks), British Museum, 2013, 189-197.
- Arundell 1834 F. V. J. Arundell, *Discoveries in Asia Minor*, London, 1834.
- Arveiller Dulong-Nenna 2005 V. Arveiller Dulong, M. D. Nenna, *Les Verres Antiques du Musée du Louvre, Paris*, 2005.
- Atik 2004 Ş. Atik, *MÖ. I. Binde Anadolu’da Cam Üretimi ve Tasarımı*, Mimar Sinan Üni., Fen Bilimleri Enst., Endüstri Ürünleri Tasarımı ABD, Doktora Tezi, İstanbul, 2004.
- Atik 2009 Ş. Atik, “Late Roman/Early Byzantine Glass from the Marmaray Rescue Excavations at Yenikapı in İstanbul”, *Late Antique/Early Byzantine Glass in the Eastern Mediterranean*, (Ed. E. Laflı), İzmir, 2009, 1-16.
- Atik 2014 Ş. Atik, “Marmaray Yenikapı-Metro Kazısı Cam Buluntuları”, *Hayalden Gerçeğe Bir İstanbul Öyküsü Marmaray*, (Ed. Ş. Baltaş-Ş. Altun), Kesişim Yayıncılık, 2014, 198-215.
- Atila-Gürler 2009 C. Atila, B. Gürler, *Bergama Müzesi Cam Eserleri, Glass Objects from Bergama Museum*, İzmir, 2009.
- Auth 1976 S. H. Auth, *Ancient Glass at the Newark Museum*, New Jersey, 1976.
- Avigad 1972 N. Avigad, “Excavations in the Jewish Quarter of the Old City of Jerusalem 1971”S. , *IsrExpJ.*, 22-4, 1972, 193-200.
- Aydın Tavukçu-Coşkun 2021 Z. Aydın Tavukçu, S. Coşkun, “Tralleis Güney Nekropolü’nden Minyatür Cam Şişeler”, *Karaosmanoğlu’na*

- Armağan*, (Ed. M. A. Yılmaz, B. Can, M. Işıklı), Ankara, 2021, 92-106.
- Bachmann 2008 M. Bachmann, “Lichtvolle Perspektiven. Ein Fensterglasfund aus Bau Z in Pergamon”, *Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu’na 65. Yaş Armağanı, Euergetes, 1. Cilt*, 2008,117-126.
- Bailey 1994 D. Bailey, “Byzantium, Treasures of Byzantine Art and Culture from British Collections”, *Byzantine Lamps* (Ed. D. Buckton), London, 1994, 18.
- Bakırer 2001 Ö. Bakırer, “Tekfur Sarayı Cam Buluntuları”, *V. Orta Çağ ve Türk Dönemi Kazı ve Araştırmaları Semp.*, 2001, 41-56.
- Baldoni-Berti 1998 D. Baldoni, F. Berti, “II vetro di Iasos (Caria) nel quadro delle produzioni nel Mediterraneo orientale”, *AIHV*, 2, Milano, 1998, 73-86.
- Barag 1962 D. Barag, “Mesopotamian Glass Vessels of the Second Millennium B.C.: Notes on the Origin of the Core Technique”, *JGS*, Vol. 4, 1962, 8-27.
- Barag 1970 D. Barag, “Glass Pilgrim Vessels from Jerusalem: Part I”, *JGS*, Vol. 12, 1970, 35-63.
- Barag 1985 D. Barag, *Catalogue of Western Asiatic Glass in the British Museum*, Vol 1, London, 1985.
- Barag 2003 D. Barag, “Ancient glass in the Israel Museum: The Eliahu Dobkin collection and other gifts”, *Early Glass Vessels*, Jerusalem, 2003, 21-64.
- Barag 2005 D. Barag, “Alexandrian and Judean Glass in the Price Edict of Diocletian”, *JGS*, Vol. 47, 2005, 184-186.
- Barkoczi 1996 L. Barkoczi, *Antike Glaser; Bibliotheca Archaeologica*, 19, Roma, 1996.
- Bass vd. 1982 G. F. Bass, H. Frederick, Jr. Doorninck, *Yassı Ada, Vol. I: A Seventh-Century Byzantine Shipwreck*, Texas, 1982.
- Bass 1984 G. F. Bass, “The Nature of The Serçe Limanı Glass”, *JGS*, Vol. 26, 1984, 64-69.
- Baybo 2003 S. Baybo, *Patara Kazıları’ndan (1989-2001) Ele Geçen Cam Eserler*; Akdeniz Üni., Sosyal Bilimler Enst., Arkeoloji ABD, Y. L. Tezi, Antalya, 2003.

- Baybo 2016 S. Baybo, *Limyra Cam Buluntuları (1969-2012) ve Doğu Akdeniz Cam Ticareti*, Selçuk Üni., Sosyal Bilimler Enst., Arkeoloji ABD, Sualtı Arkeoloji BD, Doktora Tezi, Konya, 2016.
- Baykan vd. 2008 C. Baykan, N. Orbeyi, S. Yalçın, “Göbekli Cam Üretim Teknolojisi ve Mimaride Pencere Camı Olarak Kullanımı”, *Seres*, 7, Eskişehir, 2008, 879-890.
- Baykan-Baykan 2012 C. Baykan, D. Baykan, *Eskiçağ'da Cam*, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, İstanbul, 2012.
- Bayram 2012 F. Bayram, “2010 Yılı Laodikeia Kazıları”, 33. *KST*, 4. Cilt, Ankara, 2012, 591-592.
- Bayram 2018 F. Bayram, “Laodikeia’da Hıristiyanlık ve Kiliseler”, *Geç Antik Çağ'da Lykos Vadisi ve Çevresi, Laodikeia Çalışmaları Ek Yayın I* (Ed. C Şişek, T. Kaçar), İstanbul, 2018, 117-138.
- Belke-Mersich 1990 K. Belke, N. Mersich, *Tabula imperii Byzantini, 7. Phrygien und Pisidien* (Osterreichische Akademie der Wissenschaften, Philosophisch-Historische Klasse. Denkschriften 211), Vienna, 1990.
- Bergman 1980 S. M. Bergman, *Ancient Glass in the Carnegie Museum of Natural History*, Pittsburgh, Pennsylvania, 1980.
- Bilgin 2017 M. Bilgin, *Laodikeia'nın Geç Antik Çağ Yerel Üretim Kırmızı Astarlı Seramikleri*, Pamukkale Üni., Arkeoloji Enst., Arkeoloji ABD, Doktora Tezi, Denizli 2017.
- Bilgiç 2005 H. Bilgiç, *Arykanda'da Bulunan Geç Roma Dönemi Cam Kaplarından Örnekler*, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klasik Arkeoloji ABD, Y. L. Tezi, Eskişehir, 2005.
- Blid 2009 J. Blid, “Late Antique Glass at Carian Labraunda,” *Late Antique/Early Byzantine Glass in the Eastern Mediterranean*, (Ed. E. Laflı), İzmir, 2009, 133-150.
- Bonn 1966 G. C. Bonn, “Roman Window Glass from Wales”, *JGS*, Vol. 8, 1966, 41-45.
- Bouras 1982 L. Bouras, “Byzantine Lightning Devices.” *Jahrbuch der Österreichischen Byzantinistik* 32/33, 1982, 479-490.

- Brill-Cahill 1988 R. H. Brill, N. D. Cahill, "A Red Opaque Glass From Sardis and Some Thoughts on a Red Opaques in General", *JGS*, Vol. 30, 1988, 16-27.
- Brun 2003 J. P. Brun, *Le verre dans le Desert Oriental d'Egypte: contextes dates, Monographies instrumentum, 24*, Montanag, 2003, 377-387.
- Buljevic 2011 Z. Buljevic, "Imprints on the bottoms of Glass bottles from Dalmatia held in the Archaeological Museum in Split", *CSMVA, (Direc. D. Foy-M. D. Nenna)*, Vol. 3, Lyon, 2011, 179-195.
- Burdajewicz 2011 M. Burdajewicz, "Glass Finds in Archaeological Context A Case Study of Hippos (Sussita)", *Études et Travaux XXIV*, 2011, 22-40.
- Buora 1997 M. Buora, "Una Produzione Artigianale di un Vetraio a Sevegliano (Agro di Aquileia, Italia Settentrionale) Nel IV Sec. D.C.", *JGS*, Vol. 39, 1997, 23-31.
- Büyükkolancı 2014 M. Büyükkolancı, "Laodikeia Merkezi Hamam 2003-2007 Kazıları ve Sonuçları", *10. Yılında Laodikeia*, (Ed. C. Şimşek), İstanbul, 2014, 207-227.
- Caldarola 2017 R. Caldarola, "Analisi contestuale di alcune classi di materiali protobizantini rinvenuti nelle Terme Ottagonali", *Le Attività Delle Campagne di Scavo e Restauro 2007-2011*, (F. D'Andria, M. P. Caggia, T. Ismaelli), Hierapolis Di Frigia VIII, 2, İstanbul, 2016, 715-727.
- Canav 1985 Ü. Canav, *Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş. Cam Eserler Koleksiyonu*, T.Ş.C.F.A.Ş., İstanbul, 1985.
- Canav Özgümüş 2009 Ü. Canav Özgümüş, "Late Roman/Early Byzantine Glass from the Marmaray Rescue Excavations at Sirkeci, İstanbul", *Late Antique/Early Byzantine Glass in the Eastern Mediterranean*, (Ed. E. Laflı), İzmir, 2009, 17-24.
- Canav Özgümüş 2013 Ü. Canav Özgümüş, *Çağlar Boyu Cam Tasarımı*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2012.
- Canivet 1969 M. T. F. Canivet, "I Vetri Romani di Cornus Conservati al Museo di Cagliari", *JGS*, Vol. 11, 1969, 19-26.



- Canivet 1970 M. T. F. Canivet, "Vetri del V-VI Secolo Trovati Nell'Apemene (Siria), *JGS*, Vol. 12, 64-66.
- Chandler 1817 R. Chandler, *Travels in Asia Minor, and Greece: or an account of a tour made at the expense of the society of Dilettanti*, London, 1817.
- Charleston 1964 R. J. Charleston, "Wheel-Engraving and Cutting: Some Early Equipment: I Engraving", *JGS*, Vol. 6, 1964, 83-100.
- Charlesworth 1966 D. Charlesworth, "Roman Square Bottles", *JGS*, Vol. 8, 1966, 26-40.
- Charlesworth 1971 D. Charlesworth, "A Group of Vessels from The Commandant's House, Housesteads", *JGS*, Vol. 13, 34-37.
- Clairmont 1963 C. W. Clairmont, "The Glass Vessels", *The Excavations at Dura-Europos Final Report IV, Part V*, New Haven, 1963.
- Cochran 1888 W. Cochran, *Pen and pencil in Asia Minor; or, Notes from the Levant*, New York, 1888.
- Contardi 2009 S. Contardi, "Late Antique Glass From Iasos (Caria)", *Late Antique/Early Byzantine Glass in the Eastern Mediterranean*, (Ed. E. Laflı), İzmir, 2009, 123-132.
- Coşkun Hazinedar 2013 T. Coşkun Hazinedar, "Kadıkalesi'nde Cam Üretimi, Bizanslı Ustalar-Latin Patronlar", *Uluslararası Sevgi Gönül Bizans Araş. Semp.*, (Ed. Z. Mercangöz), 2013, 123-134.
- Crowfoot-Harden 1931 G. M. Crowfoot, D. B. Harden, "Early Byzantine and Later Glass Lamps", *Journal of Egyptian Archaeology*, 17, 1931, 196-208.
- Cool 2021 H. E. M. Cool, "Glass Vessels", *Catacractonium Establishment, Consolidation and Retreat*, (Ed. S. Ross-C. Ross), vol. 2, 2021, 253-299.
- Cruz 2006 M. da Cruz, "Marques sur verres antiques du Portugal", *CSMVA*, Vol. 2, (Direc. D. Foy-M. D. Nenna), Lyon, 2006, 325-348.
- Czurda Ruth 1989 B. Czurda Ruth, "Zu den Römischen Glasern auf den Hanghäusern von Ephesus", *Kölner jahrbuch für Vor und Frühgeschichte* 22, 129-140.
- Czurda Ruth 2007 B. Czurda Ruth, *Hanghaus 1 in Ephesos Die Gläser*, Wien, 2007.

- Çakmakçı 2012 Z. Çakmakçı, “Kültürlerarası İletişim ve Etkileşim Açısından Orta Çağ Bizans Camcılığına Bakış”, *Dokuz Eylül Üniv. Edebiyat Fak. Dergisi, Cilt 1, Sayı 2*, 2012, 107-132.
- Çakmakçı 2019 Z. Çakmakçı, “Geç Roma-Erken Bizans Dönemi Cam Üretiminde Konik Kaplar ve Ödemiş Müzesi’nden Bir Örnek”, *Seleucia*, 9, 2019, 273-302.
- Çakmaklı 2007 Ö. D. Çakmaklı, *Uşak Arkeoloji Müzesinde Korunan Roma Dönemine Ait Cam Eserler*, Ankara Üni., Sosyal Bilimler Enst., Arkeoloji ABD, Y. L. Tezi, Ankara, 2007.
- Çakmaklı 2013 Ö. D. Çakmaklı, “Uşak Arkeoloji Müzesi’ne Kazı Dışı Yollardan Kazandırılmış Roma Dönemine Ait Bir Grup Cam Kap”, *Kaunos/Kbid Top. 2, Anadolu Antik Cam Araş. Semp.*, (Ed. Ç. Gençler Güray), Ankara, 2013, 65-82.
- Çakmaklı 2017 Ö. D. Çakmaklı, “Zeus Labraundos Kutsal Alanı Su Kompleksi Kazıları Cam Buluntuları”, *Seleucia* 7, 2017, 279-296.
- Çınardalı Karaaslan 2012 N. Çınardalı Karaaslan, “Panaztepe: Geç Tunç Çağı Boncuk Üretimi ile İlgili Bir Çalışma”, *Anadolu/Anatolia*, 38, 2012, 67-87.
- Çizmeli Öğün-Özcan 2013 Z. Çizmeli Öğün, A. Özcan, “Çorum Müzesi Cam Eserleri”, *Kaunos/Kbid Top.2, Anadolu Antik Cam Araş. Semp.*, (Ed. Ç. Gençler Güray), Ankara, 2013, 53-63,
- Çömezoğlu 2007 Ö. Çömezoğlu, *Akdeniz Çevresi Ortaçağ Camcılığı Işığında Demre Aziz Nikolaos Kilisesi Cam Buluntuları*, İstanbul Üni. Sosyal Bilimler Enst. Sanat Tarihi ABD., Doktora Tezi, İstanbul 2007.
- Çömezoğlu 2008 Ö. Çömezoğlu, “Demre (Myra) Aziz Nikolaos Kilisesi’nde Bulunan Cam Hacı Şişeleri”, *Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu’na 65. Yaş Armağanı*, 1. Cilt, 2008, 351-358.
- Çömezoğlu 2010 Ö. Çömezoğlu, “Demre Aziz Nikolaos Kilisesi’nden Günlük Kullanım İşlevli Cam Eserler”, *Bizans ve Çevre Kültürler*, *Prof. Dr. S. Yıldız Ötüken’e Armağan*, (Ed. S. Doğan, M. Kadiroğlu), 2010, İstanbul, 136-156.
- Davidson 1952 G. R. Davidson, *Corinth The Minor Objects*, The American School of Classical Studies at Athens, Vol. XII, 1952.

- Demierre Prikhodkine 2005 B. Demierre Prikhodkine, “Le Verre d'époque romaine en Grèce: L'Exemple d'Erétrie en Eubée”, *JGS*, Vol. 47, 2005, 55-68.
- Demir 1999 E. Ç. Demir, *Antik Çağ'da Cam ve Perge Konut Alan "A" Evi Cam Eserleri Kataloğu*, İstanbul Üni., Arkeoloji ve Sanat Tarihi ABD, Y. L. Tezi, İstanbul, 1999.
- Demirel Gökalp vd. 2017 Z. Demirel Gökalp, M. C. Uzun, B. Yıldırım, “Olympos Kazısı Madeni Buluntular”, *Olympos I, 2000-2014 Araştırma Sonuçları*, (Ed. B. Y. Olcay Uçkan), AKMED 2, 2017, 167-194.
- Drauschke-Greiff 2010 J. Drauschke, S. Greiff, “Chemical Aspects Of Byzantine Glass From Caricin Grad/Iustiniana Prima (Serbia)”, *Glass in Byzantium*, (Ed. J. Drauschke, D. Keller), Mainz, 2010, 25-46.
- Duman 2010 B. Duman, *Laodikeia Hellenistik ve Erken Roma Donemi Seramiği*, Selçuk Üni., Sosyal Bilimler Enst., Doktora Tezi, 2010, Konya.
- Duman-Koçyiğit 2019 B. Duman, O. Koçyiğit, *Geç Antik Dönem Konut Kalıntıları ve Buluntuları, Tripolis Ad Maeandrum II*, İstanbul, 2019.
- Duncan Jones 2005 J. Duncan Jones, “Glass Vessels from Gordion: Trade and Influence Along the Royal Road,” *The Archaeology of Midas and the Phrygians*, (Ed. L. Kealhofer), Pennsylvania, 2005, 101-116.
- Dusenbery 1971 E. B. Dusenbery, “Ancient Glass in the Collections of Wheaton College”, *JGS*, Vol. 13, 1971, 9-33.
- Eisen 1916 G. Eisen, “The Characteristics of Eye Beads from the Earliest Times to the Present”, *AJA*, Vol. 20, 1, 1916, 1-27.
- Eisen 1930 G. A. Eisen, “Lotus and Melon Beads”, *AJA*, Vol. 34, No. 1, 1930, 20-43.
- Entwistle 1994 C. Entwistle, “Byzantine Weights”, *Byzantium, Treasures of Byzantine Art and Culture from British Collections*, (Ed. D. Buckton), London, 1994, 15-16.
- Entwistle-Meek 2015 C. Entwistle, A. Meek, “Early Byzantine Glass Weights: Aspects of Function, Chronology and Composition”, *Technical Research Bulletin*, Vol. 9, 2015, 1-14.

- Eker 2016 K. Eker, *Tokat Müzesi'ndeki Cam Kaplar ve 3D Modelleme Çalışması*, Atatürk Üni., Sosyal Bilimler Enst., Arkeoloji ABD., Y. L. Tezi, 2016.
- Engle 1987 A. Engle, *Light: Lamps and Windows in Antiquity*, Phoenix Publications Jerusalem, 198.
- Erten Yağcı 1993 E. Erten Yağcı, *Başlangıcından Geç Antik Dönem Sonuna Kadar Anadolu'da Cam*, Ankara Üni., Sosyal Bilimler Enst., Arkeoloji ABD, Doktora Tezi, Ankara, 1993.
- Erten 2004 E. Erten, "Anadolu'dan Örneklerle Demir Çağı'nda Cam", *OLBA IX*, Mersin, 2004, 95-113.
- Erten 2010 E. Erten, "Camın Erken Tarihi: Anadolu'da Tunç Çağı'nda Cam Konusunda Düşünceler", *Camgeran, Uluslararası Cam Sempozyumu*, Eskişehir, 2010, 59-64.
- Erten-Gençler Güray 2012 E. Erten, Ç. Gençler Güray, "Glass Finds from Villa-A in Zeugma, Gaziantep-Turkey", *AIHV*, 19, 2012, 304-313,
- Erten 2015 E. Erten, "Olba Kült Alanlarından Cam Buluntular", *Seleucia*, 5, 2015, 11-30.
- Erten 2018 E. Erten, *Silifke Müzesi Cam Kataloğu*, (Ed. O. M. Özyıldırım-T. Akçay), Bilgin Yayınları, Ankara, 2018.
- Erten 2020 E. Erten, "Silifke Müzesi Örnekleri Bağlamında Roma Dünyasında Cam Çubukların İşlevleri Konusunda Görüş ve Öneriler", *Seleucia*, 10, 2020, 57-74.
- Erten-Akkuş Koçak 2017 E. Erten, E. Akkuş Koçak, "Olba Tiyatro Kazısı Cam Kadeh Buluntuları", *Seleucia*, 7, 2017, 89-112.
- Erten-Akkuş Koçak 2018 E. Erten, E. Akkuş Koçak, "Olba Kazıları Cam Kandil Buluntuları", *Seleucia*, 8, 2018, 139-163.
- Erten-Akkuş Koçak 2019 E. Erten, E. Akkuş Koçak, "Olba Kazılarında Hellenistik Dönem Cam Kaseleri", *Seleucia*, 9, 2019, 43-63.
- Fellows 1839 C. Fellows, *A Journal written during an excursion in Asia Minor. L.P*, London, 1839.
- Fellows 1852 C. Fellows, *Travels and Researches in Asia Minor, more particularly in the Province of Lycia*, La Vergne, 1852.

- Feind 2010 R. Feind, *Byzantinische Monogramme und Eigennamen - Byzantine monograms and personal names*, Byzantinische Monogramme und Eigennamen, 2010.
- Fleming 1996 S. J. Fleming, "Early Imperial Roman Glass at the University of Pennsylvania Museum", *Expedition Magazine*, Penn Museum, 1996, 13-37.
- Fleming 1997 S. J. Fleming, "Late Roman Glass at the University of Pennsylvania Museum: A Photo Essay", *Expedition Magazine*, Vol. 39.2, 1997, 25-41.
- Fleming 1999 S. J. Fleming, *Roman Glass Reflections on Cultural Change*, Philadelphia, 1999.
- Follmann Schulz 2011 A. B. Follmann Schulz, "Moules de bouteilles carrées découverts à Bonn", *CSMVA*, (Direc. D. Foy- M. D. Nenna), Vol. 3, Lyon, 2011, 155-170.
- Foy 2000 D. Foy, "Un atelier de verrier à Beyrouth au début de la conquête Islamique", *Syria*, 77, 2000, 239-290.
- Foy 2003 D. Foy "Le Verre en Tunisie: "L'Apport de Fouilles Récentes Tuniso-Françaises", *JGS*, 45, 2003, 59-89.
- Foy-Nenna 2001 D. Foy, M. D. Nenna, "Productions et importations de verre antique dans la vallée du Rhône et le Midi méditerranéen de la France (I-III siècles), Echanges et commerce du verre dans le monde antique", Montagnac, 2001, 227-290.
- Foy 2005 D. Foy, "Une production de bols moulés à Beyrouth à la fin de l'époque hellénistique et le commerce de ces verres en Méditerranée occidentale", *JGS*, Vol. 47, 2005, 11-35.
- Foy 2006 D. Foy, "Marques sur verres antiques trouvées en France addenda", *CSMVA*, (Direc. D. Foy, M. D. Nenna), Vol. 2, Lyon, 2006, 467-490.
- Foy 2011 D. Foy, "Signatures et marques sur verres antiques trouvés en France: second addenda", *CSMVA*, (Direc. D. Foy, M. D. Nenna), Vol. 3, Lyon, 2011, 83-138.
- Fontaine-Foy 2007 S. D. Fontaine, D. Foy, "L'épave Ouest-Embiez 1, Var le commerce maritime du verre brut et manufacturé en Méditerranée occidentale dans l'Antiquité," *RAN*, 40, 2007, 235-268.

- Fossing 1940 P. Fossing, *Glass Vessels Before Glass Blowing*, Munksgaard, 1940.
- Foy-Fontaine 2008 D. Foy, S. D. Fontaine, “Diversité et évolution du vitrage de l’ Antiquité et du haut Moyen Âge”, *CNRS Éditions* 2008, 405-459.
- Foy 2003 D. Foy, “Le Verre en Tunisie: L’Apport des fouilles récentes tuniso-françaises”, *JGS*, Vol. 45, 3003, 59-89.
- Foy 2010 D. Foy, “Cruche et Bouteille Incolores à Large Embouchure Moulurée Des Récipients Populaires du II-III Siècle”, *Bulletin de l’Association Française pour l’Archéologie du Verre*, 2010, 21-26.
- Foy 2011 D. Foy, “Les Porte-Mèche Des Lampes en verre de l’ Antiquité Tardive, Provence historique”, *Hommages à Jean Guyon*, *LXI*, 2011, 207-239.
- Foy 2015 D. Foy, “Les marques sur les recipients en verre decoverts en Gaule: Indices de Prodduction et de relations commerciales”, *Gallia*, 72, 2, 2015, 351-401.
- Fremersdorf 1958 F. Fremersdorf, *Römisches Buntglas in Köln*, Bant 3, Köln, 1958.
- Fremersdorf 1959 F. Fremersdorf, *Die Denkmäler des römischen Köln V. Römische Gläser mit Fadenauflage in Köln*, Köln, 1959.
- Gagniers 1969 J. Des Gagniers, “Introduction Historique” *Laodicee du Lycos, le Nymphe. Campagnes 1961-1963* (Ed. E. De Boccard), Québec, 1969, 1-11.
- Gassner 1997 V. Gassner, *Das Südtor der Tetragonos-Agora, Keramil und Kleinfunde*, Forshungen in Ephesos XIII/1/1, Wien, 1997.
- Gençler 2000a Ç. Gençler, *Smintheion Camları*, Ankara Üni., Sosyal Bilimler Enst., Arkeoloji ABD, Y. L. Tezi, Ankara, 2000.
- Gençler 2000b Ç. Gençler, “I vetri di Hierapolis”, *Ricerche Archeologiche Turche Nella Vale Del Lykos/ Lykos Vadisi Türk Arkeoloji Araştırmaları*, İtalya 2000, 209–261.
- Gençler Güray 2007 Ç. Gençler Güray, “Elaiussa Sebaste’den Bir Cam Kandil ve Kullanımı Üzerine”, *Coşkun Özgünel’e 65. Yaş Armağanı*, (Ed. E. Öztepe, M. Kadıoğlu), İstanbul, 2007, 157-160.

- Gençler 2009 Ç. Gençler, *Elaiussa Sebaste Antik Yerleşimi Cam Buluntuları*, Ankara Üni. Sosyal Bilimler Enst., Klasik Arkeoloji ABD, Doktora Tezi, 2009, Ankara.
- Gençler Güray 2010a Ç. Gençler Güray, “Soli Pompeiopolis Antik Kenti (Mersin-Mezitli) Cam Buluntuları”, *Camgeran, Uluslararası Cam Semp.*, 2010, Eskişehir, 141-146.
- Gençler Güray 2010b Ç. Gençler Güray, “Kaunos’un Erken Bizans Dönemi Cam Buluntuları”, *Anadolu/Anatolia 36*, Ankara, 2012, 215-226.
- Gençler Güray 2011 Ç. Gençler Güray, “Elaiussa Sebaste’nin Roma Dönemi Cam Buluntuları”, *Olba XIX*, 2011, 233-266.
- Gençler Güray 2013 Ç. Gençler Güray, “Menderes Magnesiası Theatron Kazısı Cam Buluntuları”, *Orhan Bingöl’e 67. Yaş Armağanı*, (Ed. G. Kökdemir, Ankara, 2013, 171-180.
- Gençler Güray 2015 Ç. Gençler Güray, “Recent Glass Finds from Elaiussa Sebaste in Cilicia”, *AIHV*, 20, 2015, 230-234.
- Gençler Güray-Bakırer 2017 Ç. Gençler Güray, Ö. Bakırer, “Tekfur Sarayı Kazılarında Ortaya Çıkarılan Cam Buluntular Üzerine Yapılan Son Çalışmalar”, *Osmanlı Dünyasında Kültürel Karşılaşmalar ve Sanatsal Yansımaları, Prof. Dr. Filiz Yenişehirlioğlu’na Armağan*, Hacettepe Üni. Yayınları, 2017, Ankara, 111-117.
- Gençler Güray 2021 Ç. Gençler Güray, “Teos Cam Buluntular”, *TEOS*, (Ed. M. Kadioğlu), İstanbul, 2021, 326-329.
- Gençler Güray 2022 Ç. Gençler Güray, “Nysa’da Cam ve Cam Üretimi”, *Çift Yakalı Kent Nysa*, (Ed. H. Öztaner), İstanbul, 2022, 413-417.
- Goldstein 1979 S. M. Goldstein, *Pre-Roman and Early Roman Glass in the Corning Museum of Glass Corning*. New York, 1979.
- Gorin Rosen-Katsnelson 2007 Y. Gorin Rosen, N. Katsnelson, “Local Glass Production in the Late Roman-Early Byzantine Periods in Light of the Glass Finds from Khirbat El-Ni’ana”, *Atiqot 57*, 2007, 1-81.
- Gorin Rosen-Jackson Tal 2008 Y. Gorin Rosen, R. E. Jackson Tal, “Area B: The Glass Vessels ve Area F: The Glass Finds, Paneas”, Vol. 1, Israel Antiquities Authority, 2008, 81-89, 141-154.
- Gorin Rosen-Winter 2010 Y. Gorin Rosen, T. Winter, “Selected Insights into Byzantine Glass in the Holy Land”, *Glass in Byzantium*, (Ed. J. Drauschke, D. Keller), Mainz, 2010, 165-181.

- Gorin Rosen-Katsnelson 2015 Y. Gorin Rosen, N. Katsnelson, "The Glass Vessels", *Caesarea I*, 2, 2015, 111-137.
- Gregl-Lazar 2008 Z. Gregl, I. Lazar, *Bakar Staklo iz rimske nekropole, The Glass from the Roman Cemetery, Musei Archaeologici Zagrabiensis Catalogi et Monographiae*, Vol. 5, 2008.
- Grose 1977 D. F. Grose, "Early Blown Glass: The Western Evidence", *JGS XIX*, 1977, 9-29.
- Grose 1979 D. F. Grose, "The Syro-Palestinian Glass Industry in the Later Hellenistic Period" *MUSE*, 13, 54-67, 1979.
- Grose 1989 D. F. Grose, *Early Ancient Glass- The Toledo Museum of Art*, New York, 1989.
- Grose 2012 D. F. Grose, "Glass Vessels, Lamps, Objects of Metal and Groundstone and Other Stone Tools and Vessels", (Ed. A. M. Berlin ve S. C. Herbert), *The Pre-Hellenistic, Hellenistic, Roman and Islamic Glass Vessels*", *Tel Anafa II- Ann Arbor*, 1-98.
- Grose 2017 D. F. Grose, *The Hellenistic, Roman and Medieval Glass from Cosa, Published for the American Academy in Rome*, (Ed. R. T. Scott) *The University of Michigan Press Ann Arbor*, Michigan, 2017.
- Grossmann 2002 R. A. Grossmann, *Ancient Glass A Guide to the Yale Collection*, Yale University Art Gallery, New Haven.
- Guizzi 2008 F. Guizzi, "Helenistik Dönem Yazıtları", *Denizli- Hierapolis Arkeoloji Müzesi Yunanca ve Latince Yazılı Eserlerin Kataloğu, Denizli Yöresinden Gelen Yazıtlar*, (Ed. T. Ritti- E. Miranda-F. Guizzi), 2008, Liguori, 2008, 39- 67.
- Gürler 2000 B. Gürler, *Tire Müzesi Cam Eserleri*, Ankara, 2000.
- Gürler 2007 B. Gürler, "İzmir Ticaret Tarihi Müzesi-Cam Eserler", *İ.T.O. Kültür, Sanat ve Tarih Yayınları*, 2007, 83-101.
- Gürler 2016 B. Gürler, "Smyrna Agorası'ndan Cam Buluntular", *Hellenistik ve Roma Döneminde Smyrna (İzmir)*, (Haz. M. Frasca, A. Ersoy, P. Aydemir), İstanbul, 2016, 21-53.
- Gürler-Lafli 2010 B. Gürler, E. Lafli, "Middle and Late Roman Glass from the Agora of Smyrna from the excavation seasons 1997 and 2002-



- 2003,” *Glass in Byzantium*, (Ed. J. Drauschke, D. Keller), Mainz, 2010, 121-146.
- Gürler- Çelik Ersoy 2017 B. Gürler, G. Çelik Ersoy, “Smyrna Agora Roma Hamamı 2014 Yılı Orta Çağ ve Sonrası Cam Buluntuları”, *Smyrna/İzmir Kazı ve Araştırmaları II*, (Ed. B. Yolaçan, G. Şakar, A. Ersoy), İstanbul, 2017, 167-185.
- Hanar 2018 E. Hanar, *Diyarbakır Müzesi ’ndeki Cam Kaplar*, Atatürk Üni. Sosyal Bilimler Enst., Arkeoloji ABD, Doktora Tezi, Erzurum, 2018.
- Hellström 1965 P. Hellström, *Labraunda, Swedish Excavations and Reserches*, Vol. II, Part 1, Lund, 1965.
- Hamilton 1842 W. J. Hamilton, *Researches in Asia Minor, Pontus and Armenia: with Some Account of their Antiquities and Geology*, London, 1842.
- Harden 1934 D. B. Harden, “The Glass of the Greeks and Romans”, *Greece and Rome*, Vol. 3, No. 9, 1934, 140-149.
- Harden 1935 D. B. Harden, “Romano-Syrian Glasses with Mould-Blown Inscriptions”, *JRS*, Vol. 25, 1935, 163-186.
- Harden 1936 D. B. Harden, *Roman Glass From Karanis*, Ann Arbor University Of Michigan Press, 1936.
- Harden 1967 D. B. Harden, “Late Roman whell-inscribed glasses with double-line letters” *Kölner Jahrbuch für Vor- und Frühgeschichte*, Vol. 9, 1967, 45-47.
- Harden 1968 D. B. Harden, The Canosa Group of Hellenistic Glasses in the British Museum, *JGS*, Vol. 10, 1968, 21-47.
- Harden 1981 D. B. Harden, *Catalogue of Greek and Roman Glass in the British Museum, Vol. 1: Core and rod-formed Vessels and pendants and Mycenaean Cast Objects*, British Museum, 1981.
- Harden 1987 D. B. Harden, *Glass of the Caesars*, Olivetti-Milan, 1987.
- Hayes 1975 J. W. Hayes, *Roman and Pre-Roman Glass in the Royal Ontario Museum*, Toronto, 1975.
- Hayes 1978 J. W. Hayes, Excavations at Carthage 1975 Conducted by the University of Michigan, *Arbor*, 1978, 187-193.

- Henderson 2013 J. Henderson, *Ancient Glass An Interdisciplinary Exploration*, Cambridge, 2013.
- Honroth 1984 M. V. Honroth, "Glas", *Altertümer Von Pergamon*, Band XIV, Berlin, 1984, 149-160.
- Höpken 2010a C. Höpken, "Orient Trifft Okzident: Glas Im Osten Und Westen Des Römischen Reiches", *Kölner Jahrbuch* 43, 2010, 379-398.
- Höpken 2010b C. Höpken, "Glas in Der Kommagene-Funde Aus Der Felsnekropole von Perrhe", *Glass in Byzantium*, (Ed. J. Drauschke, D. Keller), Mainz, 2010, 153-164.
- Höpken 2011 C. Höpken, "Base Marks on Glass Vessels in Gaziantep (Turkey)", *CSMVA*, (Direc. D. Foy- M. D. Nenna), Vol. 3, 2011, 243-246.
- Höpken 2012 C. Höpken, "Les verreries du sanctuaire de Jupiter Dolichenus à Doliche (Turquie), issues d'une couche de destruction datée de 256 ap. J.-C.", *Bulletin de l'AFAV*, 2012, 37-39.
- Höpken-Çakmaklı 2015 C. Höpken, Ö. D. Çakmaklı, *Narin Pırıltı, Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu*, Verlag Dr. Rudolf Habelt GmbH, Bonn, 2015.
- Hughes Brock 1999 H. Hughes Brock, "Mycenaean Beads: Gender and Social Contexts" *OJA* 18.3, 1999, 277-293
- Ingram 2005 R. S. Ingram, *Faience and Glass Beads from the Late Bronze Age Shipwreck at Uluburun*, Texas A&M Un., Master of Art, 2005.
- Ignatiadou 2002 D. Ignatiadou, "Colorless Glass in Late Classical and Early Hellenistic Macedonia", *JGS*, Vol. 44, 2002, 11-24.
- Ignatiadou 2006 D. Ignatiadou, "Almonds, Lobes and Ribs", *AIHV*, 17, 2006, 15-20.
- Isings 1957 C. Isings, *Roman Glass from Dated Finds*, Groningen, 1957.
- Isings 1971 C. Isings, *Roman Glass in Limburg, Archaeologica Traiectina*, Groningen, 1971.

- Israeli 2003 Y. Israeli, "Glass in the Roman-Byzantine Period" *Ancient glass in the Israel Museum: The Eliahu Dobkin collection and other gifts*, Jerusalem, 2003, 93-316.
- Israeli 2008 Y. Israeli, "Chapter 7: The Glass Vessels", *Archaeological Excavations at Caesarea Maritima Areas CC, KK, And NN Final Reports, Vol. 1: The Objects*, 2008, 369-418.
- Israeli 2015 Y. Israeli, "Some Exceptional Glass Vessels From Caesarea Maritima", *Glass of the Roman World*, (Ed. J. Bayley, I. Freestone, C. Jackson), Oxford, 2015, 117-123.
- Israeli-Barag 2003 Y. Israeli, D. Barag, "Hellenistic Innovations 67-90", *Ancient glass in the Israel Museum: The Eliahu Dobkin collection and other gifts*, Jerusalem, 2003, 73-85.
- Jackson Tal 2004 R. E. Jackson Tal, "The Late Hellenistic Glass Industry in Syro-Palestine: A Reappraisal", *JGS*, Vol. 46, 2004, 11-32.
- Jackson Tal 2012 R. E. Jackson, "Glass Vessels", *Tal, Horvat Meşad A Way-Station on the Jaffa-Jerusalem Road*, Tel Aviv, 30, 2012, 177-195.
- Jackson Tal 2013 R. E. Jackson Tal, "The Glass and Small Stone Finds from A Roman Tomb At Ein El-Sha'ara", *Antiqot*, 73, 2013, 53-65.
- Jackson Tal 2015 R. E. Jackson Tal, "The Glass Finds from the Area of Herod's Tomb", *HERODIUM Final Reports of the 1972-2010 Excavations*, (Directed by E. Netzer), Vol. 1, İsrail, 2015, 296-408.
- Jaffe 1978 M. Jaffe, *Glass at the Fitzwilliam Museum*, Cambridge, 1978.
- Jennings 2006 S. Jennings, *Vessels Glass from Beirut*, Bey 006, 007, and 045, *Archaeology of the Beirut Souks*, 2006.
- Jenkins 1986 M. Jenkins, "Islamic Glass: A Brief History", *The Metropolitan Museum of Art Bulletin*, Vol. 44, no. 2, 1986, 1-56.
- Kanyak 2009 S. Kanyak, "Late Roman/Early Byzantine Window Glass from the Marmaray Recue Excavations at Sirkeci, İstanbul", *Late Antique/Early Byzantine Glass in the Eastern Mediterranean*, (Ed. E. Lafli), İzmir, 2009, 25-47.

- Kasapoğlu-Özdemir 2013 H. Kasapoğlu, S. Özdemir, “Parion Cam Eserler”, *Antik Troas'in Parlayan Kenti Parion*, (Ed. C. Başaran), İstanbul, 2013, 151-163.
- Katsnelson 2010 N. Katsnelson, “Baqa el-Gharbiya Area: The Glass Vessels from Nahal Hadera (North)”, *Atiqot*, 64, 2010, 143-152.
- Keskin 2019 A. L. Keskin, *Parion Tavşandere Nekropolü Cam Buluntuları (2005-2017)*, Ondokuz Mayıs Üni., Sosyal Bilimler Enst., Arkeoloji ABD, Y.L. Tezi, Samsun, 2019.
- Klein 2006 M. J. Klein, “Les marques des verres antiques conservés a Mayence”, *CSMVA*, (Direc. D. Foy- M. D. Nenna), Vol. 2, Lyon, 2006, 133-144.
- Konakçı 2012 E. Konakçı, *Büyük ve Küçük Menderes Havzalarındaki MÖ 2. Binyıl Kültürlerinin Yeni Veriler Işığında Değerlendirilmesi*, Ege Üni., Sosyal Bilimler Enst., Arkeoloji ABD, Doktora Tezi, İzmir, 2012.
- Konakçı 2014 E. Konakçı, “Laodikeia'nın İlk Yerleşimi: Asopos Tepesi”, *10. Yılında Laodikeia*, (Ed. Celal Şimşek), İstanbul, 2014, 87-122.
- Köroğlu 2009 G. Köroğlu, “Glass from Yumuktepe (Cilicia)”, *Late Antique/Early Byzantine Glass in the Eastern Mediterranean*, (Ed. E. Laflı), İzmir, 2009, 235-243.
- Köroğlu 2013 G. Köroğlu, “Yumuktepe Höyüğü'nden Ortaçağ Camları”, *Kaunos/Kbid Tp. 2, Anadolu Antik Cam Araş. Semp.*, (Ed. Ç. Gençler Güray), Ankara, 2013, 143-150.
- Kucharczyk 2007 R. Kucharczyk, “Glass from Houses 1 and 2 in Marina El-Alamein”, *Polish Archaeology in the Mediterranean 19*, Reports 2007, 114-130.
- Kunina 1997 N. Z. Kunina, *Ancient Glass in the Hermitage Collection*, St. Pettersburg, 1997.
- Kurup 2015 S. Kurup, *Kayseri Müzesi Cam Eserleri*, Atatürk Üni., Sosyal Bilimler Enst., Arkeoloji ABD, Y. L. Tezi, Erzurum, 2015.
- Küçükerman 1988 Ö. Küçükerman, *Glass Beads, Anatolian Glass Bead Making, The Final Traces of Three Millennia of Glass Making in the Mediterranean Region*, Ankara, 1988.

- Kürkman 2003 G. Kürkman, *Anadolu Ağırlık ve Ölçüleri*, AKMED, İstanbul, 2003.
- Laborde 1838 L. E. S. J. de Laborde, *Voyage de la Syrie ed de l'Asie Mineure*, Paris, 1838.
- Lafli 2009 E. Lafli, Glass from Hadrianoupolis (Paphlagonia), *Late Antique/Early Byzantine Glass in the Eastern Mediterranean*, (Ed. E. Lafli), İzmir, 2009, 161-170.
- Lauwers *et al.* 2006 V. Lauwers, P. Degryse, M. Waelkens, "The Glass of the Church and Shop Complex of the Upper Agora of Sagalassos (SW Turkey)", *AIHV*, 2006, 177-183.
- Lauwers *et al.* 2007 V. Lauwers, P. Degryse, M. Waelkens, "A Ceramic Tool For The Glass-Blower", *Oxford Journal of Archaeology*, 2007, 193-200.
- Lehrer 1974 G. Lehrer, "A Phoenician Glass Bowl from Nimrud", *JGS* 16, 1974, 9-13.
- Lehrer Jacobson 1992 G. Lehrer Jacobson, "Greek Names on Prismatic Jugs", *JGS*, 34, 1992, 35-43.
- Lierke 1993 R. Lierke, "Aliud torno teritur", Rippenschalen und die Spuren einer unbekanntes Glastechnologie: Heisses Glas auf der Töpferscheibe", *AntW24*, 1993, 218-234.
- Lightfoot 1989 C. S. Lightfoot, "A Catalogue of Glass Vessels in Afyon Museum (Afyon Müzesindeki Cam Eserler Kataloğu)", *BAR International Series 530*, England, 1989.
- Lightfoot 1990 C. S. Lightfoot, "Some Types of Roman Cut-Glass Vessels Found in Turkey", *I. Uluslararası Cam Sanatı Semp.*, İstanbul, 1990, 7-15
- Lightfoot 1991 C. Lightfoot, "A Group Of Roman Perfume Bottles From Asia Minor", *Erol Atalay Memorial, Arkeoloji Dergisi*, 1, (Ed. H. Malay), İzmir, 1991, 107-112.
- Lightfoot–Arslan 1992 C. S. Lightfoot, M. Arslan, *Anadolu Antik Camları, Yüksel Erimtan Koleksiyonu*, Ankara, 1992.
- Lightfoot 1993a C. S. Lightfoot, "Some Examples of Ancient Cast and Ribbed Bowl in Turkey", *JGS*, 35, 1993, 22-38.

- Lightfoot 1993b C. S. Lightfoot, "A Catalogue of Glass Finds: Sagalassos 1990", *Sagalassos I, First General Report on the Survey (1986-1989) and Excavations (1990-1991)*, (Ed. M. Waelkens), Belgium, 1993, 173-193.
- Lightfoot 2003 C. S. Lightfoot, "From East to West: The Early Roman Glass Industry", *Monographies instrumentum*, 24, Montanag, 2003, 341-347.
- Lightfoot 2005 C. S. Lightfoot, "Glass Finds at Amorium", *Dumbarton Oaks Papers*, 59, 2005, 173-181.
- Lightfoot 2012 C. S. Lightfoot, Byzantine Weights and Related Material, 1998-2008, *Amorium Reports 3: The Lower City Enclosure*, (Ed. C.S. Lightfoot, E. S. Ivison), 2012, 379-386.
- Lightfoot 2013a C. Lightfoot, "Metropolitan Müzesi, Cesnola Koleksiyonu'nda Yer Alan Kıbrıs Cam Eserleri", *Kaunos/Kbid Top. 2, Anadolu Antik Cam Araş. Semp.*, (Ed. Ç. Gençler Güray), Ankara, 2013, 83-92.
- Lightfoot 2013b C. S. Lightfoot, "Write or Light? Roman Glass Inkwells and Lamps", K. Levent Zoroğlu'na Armağan, (Ed. M. Tekocak), 2013, 425-432.
- Lightfoot 2017 C. Lightfoot, *The Cesnola Collection of Cypriot Art: Ancient Glass*, London, 2017.
- Luckner 1994 K. T. Luckner, "Ancient Glass", *Art Institute of Chicago Museum Studies*, Vol. 20, No. 1, 1994, 78-91.
- Malay 1992 H. Malay, *Helenistik Devirde Pergamon ve Aristokinos Ayaklanması*, İzmir, 1992.
- Marangoz 2018 Ö. Marangoz, *Şanlıurfa Müzesi'nde Yer Alan Cam Eserler*, Atatürk Üni., Sosyal Bilimler Enst., Arkeoloji ABD, Y. L. Tezi, Erzurum, 2018.
- Matheson 1980 S. B. Matheson, *Ancient Glass in the Yale University Art Gallery*, New Haven, 1980.
- McClellan 1984 M. C. McClellan, *Core-Formed Glass form Dated Context*, PhD., University of Pennsylvania, 1984.
- McGing 1986 B. C. McGing, *The Foreign Policy of Mithridates VI Eupator King of Pontus*, Leiden, 1986.

- Meriç 2002 R. Meriç, *Späthellenistisch-römische Keramik und Kleinfunde aus einem Schachtbrunnen am Staatsmarkt in Ephesos*, (Red. S. Ladstätter, S. Lochner), Wien, 2002.
- Meyer 1988 C. Meyer, “Glass from the North Theater Byzantine Church, and Soundings at Jerash”, Jordan, 1982-1983, *ASOR*, 25, 1988, 175-222.
- Meyer 1992 C. Meyer, *Glass from Quseir Al-Qadim and the Indian Ocean Trade, Studies in Ancient Oriental Civilization*, 53, Chicago, 1992.
- Mortensen 2014 J. L. Mortensen, *The Implications of Content Analysis for the Interpretation of Unguentaria in Museum Collections*, University of Wisconsin-Milwaukee, Thesis and disstertaion, 2014.
- Neuburg 1949 F. Neuburg, *Glass in Antiquity*, (Trans. R. J. Charleston), Bristoll, 1949.
- Nenna 1993 M. D. Nenna, “La Verrerie D'epoque Hellenistique a Delos”, *JGS*, Vol. 35, 1993, 11-21.
- Nenna 2001 M. D. Nenna, “Verres Graves d’Egypte du 1er auVe siecle ap. J.-C.”, *Echanges et commerce du verre dans le mode antique*, Montagnac, 2001, 359-374.
- Nenna 2006a M. D. Nenna, “Marques sur verre d’ bords de la mer Noire”, *CSMVA*, Vol. 2, (Direc. D. Foy-M. D. Nenna), Lyon, 2006, 421-430.
- Nenna 2006b M. D. Nenna, “Marques sur verre d’Ègypte, de Cyrènaïque et du Soudan”, *CSMVA*, Vol. 2, (Direc .D. Foy- M. D. Nenna), Lyon, 2006, 447-452.
- Nightingale 1998 G. Nightingale, “Mycenean glass beads”, *AIHV*, 14, 1998, 6-10.
- Oğuzhanoğlu 2014 U. Oğuzhanoğlu, “Laodikeia’dan Batı Anadolu Erken Tunç Çağı’na Yeni Katkılar”, *10. Yılında Laodikeia*, (Ed. Celal Şimşek), İstanbul, 2014, 71-86.
- Oğuzhanoğlu Akay 2015 U. Oğuzhanoğlu Akay, *Laodikeia-Kandilkırı Verileri Işığında Güneybatı Anadolu’da Erken Tunç Çağı 2 ve 3*, Pamukkale Üni., Sosyal Bilimler Enst., Doktora Tezi, 2015, Denizli.

- O’Hea 2008 M. O’Hea, “Greeks and Glass: The Role of Hellenistic Greek Settlements in the Eastern Mediterranean in Glass Production and Consumption”, *Mediterranean Archaeology*, Vol. 19/20, Athens, 2005 (2006/07), 2008, 141-150.
- Olçay 1997 B. Y. Olçay, *Antalya’nın Demre (Kale) İlçesindeki Aziz Nikolaos Kilisesi Kazısı 1989-1995 Yılları Cam Buluntuları*, Hacettepe Üni., Sosyal Bilimler Enst., Doktora Tezi, 1997, Ankara.
- Olçay 2001 B. Y. Olçay, “Ancient Glass Vessels in Eskişehir Museum”, *Anatolian Studies*, Vol. 51, 2001, 147-157.
- Olçay Uçkan 2017 B. Y. Olçay Uçkan, “*Olympos Kazısı Cam Buluntuları*”, *Olympos I, 2000-2014 Araştırma Sonuçları*, (Ed. B. Y. Olçay Uçkan), AKMED 2, 2017, 195-208.
- Olçay Uçkan-Öztaşkın 2017 Y. Olçay Uçkan, M. Öztaşkın, “Olympos Kazılarında Bulunan Aydınlatma Gereçleri”, *Seleucia*, Vol. 7, Nisan-Mayıs 2017, 11-28.
- Oliver 1967 A. Oliver, “Late Hellenistic Glass in the Metropolitan Museum”, *JGS*, Vol. 9, 1967, 13-33.
- Oliver 1980 A. Oliver, *Ancient Glass in the Carnegie Museum of Natural History*, Pittsburgh, Pennsylvania, 1980.
- Oliver 1984 A. Oliver, “Early Roman Faceted Glass”, *JGS*, 26, 1984, 35-58.
- Oppenheim *et.al.* 1988 A. L. Oppenheim, R.H. Brill, D. Barag, A. von Saldern, *Glass and Glassmaking in Ancient Mesopotamia*, London, 1988.
- Oral Çakmakçı 2013a Z. Oral Çakmakçı, “Kuşadası Kadıkalesi/Anaia Kazılarında Orta Çağ Bizans Camcılığına Yeni Bir Grup: Cam Unguentariumlar”, *Kaunos/Kbid Top. 2, Anadolu Antik Cam Araş. Semp.*, (Ed. Ç. Gençler Güray), Ankara, 2013, 151-164.
- Oral Çakmakçı 2013b Z. Oral Çakmakçı, “Anaia Camcılığı, Bizanslı Ustalar-Latin Patronlar”, *Uluslararası Sevgi Gönül Bizans Araş. Semp.*, (Ed. Z. Mercangöz), 2013, 133-152.
- Ouahnouna 2014 B. Ouahnouna, “The Glass Vessels from Netatanya, Ben-‘Ami Neighborhood”, *HA-ESI*, 126, 2014, 1-6.



- Öncelen 2017 G. Öncelen, *Amorium Kazısı 2013-2015 Yılları Cam Buluntuları*, Anadolu Üni., Sosyal Bilimler Enst., Sanat Tarihi ABD, Y. L. Tezi, Eskişehir, 2017.
- Önder 1994 M. Önder, “Sardeis’te Bir Cam Yüzüktaşı Atölyesi”, *Arkeoloji Dergisi, II*, 1994, 123-127.
- Örs 2019 C. Örs, *Malatya Müzesindeki Bir Grup Cam Eser*, Atatürk Üni., Sosyal Bilimler Enst., Sanat Tarihi ABD, Y.L. Tezi, Erzurum, 2019.
- Özbilgin 2019 Ö. Özbilgin, *Samsun Müzesi’nde Bulunan Cam Eserler*, Ondokuz Mayıs Üni., Sosyal Bilimler Enst., Arkeoloji ABD, Y. L. Tezi, Samsun, 2019.
- Özdemir 2020 B. Özdemir, “The Glass Finds from the Basilica”, *The City Basilica of Tlos*, (Ed. T. Korkut, S. Urano), İstanbul, 2020, 231-262.
- Özüdoğru 2020 Ş. Özüdoğru, *Kibyra*, İstanbul, 2020.
- Özen 2013 S. Özen, Cam Mezar Hediyeilerinin İşlevi, *Kaunos/Kbid Top. 2, Anadolu Antik Cam Araş. Semp.* (Ed. Ç. Gençler Güray), Ankara, 2013, 15-24.
- Özet 1987 A. Özet, “Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesindeki Cam Örnekleri ile Antik Çağda Cam Yapımı”, *Bulleten LI*, 1987, 587-609.
- Özet 1998 A. Özet, *Dipten Gelen Parıltı: Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi Cam Eserleri*, Ankara, 1998.
- Özgen-Öztürk 1996 İ. Özgen, J. Öztürk, *Heritage Recovered The Lydian Treasure*, İstanbul, 1996.
- Özgümüş 2000 Ü. Özgümüş, *Anadolu Camcılığı*, İstanbul, 2000.
- Özgümüş-Kanyak 2010 Ü. Özgümüş- S. Kanyak, “Marmaray-Sirkeci Kazıları Cam Buluntuları”, *Camgeran, Uluslararası Cam Semp.*, 2010, Eskişehir, 35-40.
- Özsait 1985 M. Özsait, *Helenistik ve Roma Devrinde Pisidya Tarihi*, İstanbul, 1985.

- Öztaşkın 2015 M. Öztaşkın, “Stratonikeia Bizans Dönemi Cam Buluntuları”, *Stratonikeia ve Çevresi Araştırmaları, Stratonikeia Çalışmaları I*, İstanbul, 2015.
- Panarelli 2022 P. Panarelli, “Lo scavo del Plutonion: campagne 2012-2015”, *Le Attività Delle Campagne di Scavo e Restauro 2012-2015*, (F. D’Andria, M. P. Caggia, T. Ismaelli), *Hierapolis di Frigia XV, I*, İstanbul, 2022, 337-436.
- Parani 2005 M. G. Parani, “Representations of Glass Objects as a Source on Byzantine Glass: How Useful Are They?”, *Dumbarton Oaks Papers*, Vol. 59, 2005, 147-171.
- Pánczél 2011 Ş. P. Pánczél, “The Production of Prismatic Glass Bottles in Roman Apulum”, *MARSIA*, XXXI, 175-187.
- Pinder Wilson 1963 R. Pinder Wilson, “Cut-Glass Vessels from Persia and Mesopotamia”, *The British Museum Quarterly*, Vol. 27, no.1-2, 1963, 33-39.
- Pococke 1745 R. A. Pococke, *Description of the East and some other countries I-II*, London, 1745.
- Price 1992 J. Price, “Hellenistic and Roman Glass”, *Knossos From Greek City to Roman Colony*, Athens, (Ed. L.H. Sacket vd.), 1992, 415-462.
- Price 2009 J. Price, “Glass-working and Glassworkers in Cities and Towns”, *Durham University Research Online*, 2009,167-190.
- Ramsay 1895 W. M. Ramsay, *The Cities and Bishoprics of Phrygia I*, Oxford, 1895.
- Riemenschneider 1989 U. Riemenschneider, “Antike Glaser in Museum Altenessen”, *BOREAS*, Band 12, Münster, 1989, 5-44.
- Richter 1911 G. M. A. Richter, “The Room of Ancient Glass”, *Metropolitan Museum of Art Bulletin*, 6, 6, 1911, 1-24.
- Ross 1962 M. C. Ross, *Catalogue Of The Byzantine and Early Mediaeval Antiquities In The Dumbarton Oaks Collection*, Washington, 1962.
- Rowe 2004 A. H. Rowe, *Reconsidering Late Roman Cyprus: Using new material from Nea Paphos to review current artefact*

- typologies*, Department of Classical Archaeology, University of Sydney, A Thesis Doctor of Philosophy, 2004.
- Rutti 1991 B. Rutti, *Die römischen Glaser aus Augst und Kaiseraugst*, Forschungen, Band 13/1, 13/2, 1991.
- Ryzhov-Yashaeva 2019 S. Ryzhov, T. Yashaeva, “Church Lighting in Byzantine Cherson, Glass”, *Wax and Metal Lightining Technologies in Late Antique, Byzantine and Medieval Times*, (Ed. I. Moutsianos, K. S. Garnett), Oxford, 2019, 138-148.
- Sabrolles 2006 Y. Sabrolles, “Marks on Glass Vessels from the Netherlands and Flanders (Belgium)”, *CSMVA*, (Direc. D. Foy- M. D. Nenna), Vol. 2, Lyon, 2006, 15-68.
- Savur Yıldız 2016 S. Savur Yıldız, *Smyrna Agorası’ndaki Geç Antik Çağ Cam Buluntuları*, Dokuz Eylül Üni., Sosyal Bilimler Enst., Arkeoloji ABD, Y. L. Tezi, İzmir, 2016.
- Sayar 2018 M. H. Sayar, “Geç Antik Çağ’da Lykos Vadisi ve Çevresi”, *Geç Antik Çağ’da Lykos Vadisi ve Çevresi*, (Ed. C. Şimşek- T. Kaçar), İstanbul, 2018, 65-70.
- Schauer 2005 C. Schauer, “Kaiserzeitliche Glaser aus Lousoi-Zur Siedlungskontinuität in Lousoi während der römischen Kaiserzeit”, (Ed. B. Brandt, V. Gassner, S. Ladstätter), *Synergia*, II, 2005, 351-360.
- Schätzschock 2005a M. Schätzschock, “Glas”, *Hanghaus 2 in Ephesos Die Wohneinheit 4, Forschungen in Ephesos Band VIII*, 2005, Wien, 363-388.
- Schätzschock 2005b M. Schätzschock, “Eine Glasschale mit Facettenschliff aus Ephesos”, *Synergia*, I, 2005, Wien, 305-308.
- Schätzschock 2010 M. Schätzschock, “Glas”, *Hanghaus 2 in Ephesos Die Wohneinheiten 1 und 2*, 2005, Wien, 286-321 ve 592-604.
- Schibille *et.al.* 2016 N. Schibille, A. Meek, B. Tobias, C. Entwistle, M. A. Broustet, H. D. Mota, B. Gratuze, “Comprehensive Chemical Characterisation of Byzantine Glass Weights, Byzantine Glass Weights”, *PLOS ONE 11(12)*, 2016, 1-26.
- Schuler 1959 F. Schuler, “Ancient Glass Making Techniques - The Molding Process”, *Archaeology*, 12-1, 1959, 47-52.

- Schwarzer 2009 H. Schwarzer, “Spätantike und byzantinische Glasfunde aus Alexandria Troas”, *Late Antique/Early Byzantine Glass in the Eastern Mediterranean*, (Ed. E. Laflı), İzmir, 2009, 67-84.
- Schwarzer-Rehren 2012 H. Schwarzer, T. Rehren, Technische Aspekte Hellenistischer Kunst, *Pergamon Als Zentrum Der Hellenistischen Kunst*, Internationales Koll. Berlin, 2012, 106-208.
- Schwarzer-Rehren 2021 H. Schwarzer, T. Rehren, “Glass Finds Pergamon. A Report on the Results of Recent Archaeological and Archaeometrical Research”, *Berlin Studies of the Ancient World*, 67, Berlin, 2021, 161-215.
- Selvi Bener 2013 S. Selvi Bener, *Antikçağ’da Oyun ve Oyuncaklar*, Kitap Yayınevi, İstanbul, 2013.
- Semiz 2021 Ö. Semiz, *Zeugma A, B, Danae ve Dionysos Evleri Cam Buluntuları*, Ankara Üni., Sosyal Bilimler Enst., Arkeoloji ABD, Y. L. Tezi, Ankara, 2021.
- Sevin 2001 V. Sevin, *Anadolu’nun Tarihi Coğrafyası I*, İstanbul, 2001.
- Shabanov 2017 S. B. Shabanov, “Marks on the Glass vessels from the Roman Period in the Northern and Northwest Black Sea Region”, *Северное Причерноморье, Problemy istorii, fi iologii, kul’tury*, 1, 2017, 88-104.
- Shepherd 2002 J. D. Shepherd, *Nicopolis ad Istrum: A Roman to Early Byzantine City The Pottery and Glass*, (A. G. Poulter), Leicester University Press, 2002.
- Simpson 2003 J. Simpson, “Sasanian Glass from Nineveh”, *AIHV*, 16, 2003, 146-157.
- Simpson 2015 J. Simpson, “Sasanian Glassware from Meseopotamia, Gilan and the Caucasus”, *JGS*, Vol. 57, 2015, 77-96.
- Smith 1949 R. W. Smith, “The Significance of Roman Glass”, *The Metropolitan Museum of Art Bulletin*, Vol. 8, 2, 1949, 49-60.
- Sorokina 1978 N. P. Sorokina, “Facettenschliffgläser des 2-3 Jhd. U. Z. aus dem Schwarzmeergebiet”, *AIHV*, 7, 1978, 111-122.
- Sorokina 1987 N. P. Sorokina, “Glass Aryballoi (First-Third centuries A.D.) from the Northern Black Sea Region”, *JGS*, 29, 1987, 40- 46

- Soslu 2022a A. Soslu, *Burdur Müzesi Cam Eserleri*, Adnan Menderes Üni., Sosyal Bilimler Enst., Arkeoloji ABD., Doktora Tezi, Aydın, 2022.
- Soslu 2022b A. Soslu, “Eskiçağ’dan Günümüze Mürekkep Hokkasının Tarihsel Gelişiminin Pişmiş Toprak, Fayans, Metal ve Cam Eserler Işığında İncelenmesi”, *KAÜSBED*, 30, 2022, 397-415.
- Spaer 1988 M. Spaer, “The Pre-Islamic Glass Bracelets of Palestine”, *JGS*, 30, 1988, 51-61.
- Spaer 1992 M. Spaer, “The Islamic Glass Bracelets of Palestine: Preliminary Findings”, *JGS*, Vol. 34, 1992, 44-62.
- Spaer 2001 M. Spaer, *Ancient Glass in the Israel Museum: Beads and Other Small Objects*, 2001.
- Spon-Wheler 1678 J. Spon, G. Wheler, *Voyage D’Italie, De Dalmatie, De Grece, Et Dv Levant, Fait es annees. 1675-1676, I-III*, Lyon, 1678.
- Stern 1984 E. M. Stern, “Antikes Glas in der Südtürkei, Glastechnische Berichte 57” *Jarhgang*, 5, 1984, 132-139.
- Stern 1989 E. M. Stern, “Adana Bölge Müzesinde Sergilenmekte Olan Cam Eserler–The Glass Vessels Exhibited in the Bölge Museum-Adana”, *Bulleten* 53/207-208, 1989, 583-605
- Stern-Schlick Nolte 1994 E. M. Stern, B. Schlick Nolte, *Early Glass of the Ancient World 1600 B.C.-A.D. 50, Ernesto Wolf Collection*, Germany, 1994.
- Stern 1999 E. M. Stern, “Roman Glassblowing in a Cultural Context”, *AJA*, Vol. 103, 3, 1999, 441-484.
- Stern 2001 E. M. Stern, *Roman, Byzantine and Early Medieval Glass, 10BCE-700CE, Ernesto Wolf Collection*, Hatje Cantz Publishers, 2001.
- Stern 2010 E. M. Stern, “Souffler Le Verre Dans Des Moules, Extrait de Chantal Fontaine-Hodiamont”, *D’Ennion au Val Saint-Lambert. Le verre soufflé-moulé. Actes des 23e Rencontres de l’Association française pour l’Archéologie du Verre (Scientia Artis, 5)*, Bruxelles, Institut royal du Patrimoine artistique, 2010, 25-37.

- Stern 2015 E. M. Stern, “Roman Glass From East to West”, *Glass of the Roman World*, (Ed. J. Bayley, I. Freestone, C. Jackson), Oxford, 2015, 77-94.
- Steskal 2008 M. Steskal, “Glas”, *Das Vedioesgymnasium in Ephesos*, Wien, 2008, 189-204.
- Stiaffini 1999 D. Stiaffini, *Il Vetro nel Medioevo – Tecniche, Strutture, Manufatti*, Roma, 1999.
- Şahin 2018 O. Şahin, *Konya Ereğli Müzesi Cam Eserleri*, Selçuk Üni., Sosyal Bilimler Enst., Klasik Arkeoloji ABD, Y. L. Tezi, Konya, 2018.
- Şenyurt vd. 2017 S.Y. Şenyurt, E. Erten, İ. Aklan, “Aşağı Salat Höyüğünden Cam At Rhytonu”, *Seleucia*, 7, 345-362, 2017.
- Şimşek-Ceylan 2003 C. Şimşek, A. Ceylan, “Laodikeia’da Tespit Edilen Bir Deprem ve Diocletianus’a İthaf Edilen Bir Yazıt (Lykos Laodikeia’sı)”, *Archivum Anatolicum/Anadolu Arşivleri Cilt VI, 1*, Ankara, 2003, 147-163.
- Şimşek 2005 C. Şimşek, “2003 Yılı Laodikeia Antik Kenti Kazısı”, *26. KST*, 1, Ankara, 2005, 305-320.
- Şimşek-Büyükkolancı 2006 C. Şimşek, M. Büyükkolancı, “Laodikeia Antik Kenti Su Kaynakları ve Dağıtım Sistemi”, *Adalya*, IX, İstanbul, 2006, 83-103.
- Şimşek 2007 C. Şimşek, *Laodikeia ad Lycum*, İstanbul, 2007.
- Şimşek-Duman 2007 C. Şimşek, B. Duman, “Laodikeia’da Bulunan Geç Antik Çağ Unguentariumları”, *Adalya*, 10, 2007, 285-308.
- Şimşek 2008 C. Şimşek, “2006 Yılı Laodikeia Antik Kenti Kazıları”, *29. KST*, 3, Ankara, 2008, 99-122.
- Şimşek 2009 C. Şimşek, “2007 Yılı Laodikeia Antik Kenti Kazıları”, *30. KST*, 2, Ankara, 2009, 409-436.
- Şimşek 2011 C. Şimşek, “2009 Yılı Laodikeia Antik Kenti Kazıları”, *32. KST*, 3, Ankara, 2011, 447-474.
- Şimşek vd. 2011 C. Şimşek, M. Okunak, M. Bilgin, *Laodikeia Nekropolü (2004-2010 Yılları)*, *Laodikeia Çalışmaları 1.1-1.2*, (Ed. C. Şimşek) İstanbul, 2011.

- Şimşek 2012a C. Şimşek, “2010 Yılı Laodikeia Kazıları”, 33. *KST*, 4, Ankara, 2012, 569-601.
- Şimşek 2012b C. Şimşek, “Laodikeia Batı Tiyatrosu”, *Stratonikeia'dan Lagina'ya, Ahmet Adil Tırpan Armağanı*, (Ed. B. Söğüt), İstanbul, 2012, 597-612
- Şimşek 2013a C. Şimşek, *Laodikeia (Laodicea ad Lycum)*, Laodikeia Çalışmaları 2, İstanbul, 2013.
- Şimşek 2013b C. Şimşek, “2011 Yılı Laodikeia Kazı ve Restorasyon Çalışmaları”, 34. *KST*, 3, Ankara, 2013, 103-124.
- Şimşek-Bayram 2014 C. Şimşek, F. Bayram, “Merkezi Kilise ve Çevresindeki Yapı Kalıntıları”, 10. *Yılında Laodikeia*, (Ed. Celal Şimşek), İstanbul, 2014, 283-301.
- Şimşek 2014 C. Şimşek, “Laodikeia Arkeolojik Alanı”, 10. *Yılında Laodikeia*, Laodikeia Çalışmaları 3 (Ed. Celal Şimşek), İstanbul, 2014, 1-32.
- Şimşek 2015a C. Şimşek, *Laodikeia Kilisesi Lykos Vadisi'nde Hıristiyanlık*, Denizli, 2015.
- Şimşek 2015b C. Şimşek, “2013 Yılı Laodikeia Antik Kenti Kazı ve Restorasyon Çalışmaları”, 36. *KST*, 3, Ankara, 2015, 633-660.
- Şimşek 2015c C. Şimşek, “Laodikeia'da MS 7. Yüzyıl Sonrasında Yaşam”, *Mustafa Büyükkolancı'ya Armağan*, (Ed. C. Şimşek, B. Duman, E. Konakçı), İstanbul, 2015, 597-612.
- Şimşek 2016 C. Şimşek, “2014 Yılında Laodikeia'da Yapılan Kazı ve Restorasyonlar”, 37. *KST*, 1, Ankara, 2016, 481-508.
- Şimşek 2017a C. Şimşek, “2015 Yılı Laodikeia Kazı ve Restorasyon Çalışmaları”, *Arkeoloji ve Sanat*, 156, İstanbul, 2017, 131-152.
- Şimşek 2017b C. Şimşek, “2016 Yılı Laodikeia Çalışmaları”, 39. *KST*, 1, Bursa, 2017, 359- 386.
- Şimşek 2018 C. Şimşek, “Geç Antik Çağ'da Laodikeia”, *Geç Antik Çağ'da Lykos Vadisi ve Çevresi, Laodikeia Çalışmaları Ek Yayın I* (Ed. C Şimşek, T. Kaçar), İstanbul, 2018, 81-116.

- Şimşek 2019a C. Şimşek, “Laodikeia’da Kazı ve Restorasyon Çalışmalarının 15 Yılı”, *15. Yılında Laodikeia*, (Ed. Celal Şimşek), İstanbul, 2019, 1-88.
- Şimşek 2019b C. Şimşek, “Laodikeia Merkezi Kilise ve Çevresindeki Yapı Kalıntıları”, *Lykos Dergisi*, Temmuz-Ağustos 2019, 76-95.
- Şimşek 2019c C. Şimşek, “2018 Yılı Laodikeia Çalışmaları”, *41. KST*, 4, Ankara, 2019, 579-610.
- Şimşek 2021 C. Şimşek, Laodikeia Kilisesi Sondaj Buluntuları Hellenistik Dönem Seramiği, *Laodikeia Çalışmaları 6*, İstanbul, 2021.
- Tamsü Polat 2013a R. Tamsü Polat, *Stratonikeia Akdağ Nekropolü: Somut ve Soyut Kültür Üzerine Bir Araştırma*, Ankara Üni., Sosyal Bilimler Enst., Arkeoloji ABD, Doktora Tezi, Ankara, 2013.
- Tamsü Polat 2013b R. Tamsü Polat, “Stratonikeia Akdağ Nekropolü Cam Buluntuları Üzerine Bir Değerlendirme”, *Kaunos/Kbid Top. 2, Anadolu Antik Cam Araş. Semp.*, (Ed. Ç. Gençler Güray), Ankara, 2013, 25-39.
- Taştemür 2007 E. Taştemür, *Klaros Cam Eserleri*, Trakya Üni., Sosyal Bilimler Enst., Y. L. Tezi, Edirne, 2007.
- Taştemür 2008 E. Taştemür, “Klaros Kehanet Merkezinde Ortaya Çıkarılan Cam Eserlerin Üretim Teknikleri ve Uygulanan Dekor Çeşitleri”, *Seres, IV*, 2008, 169-180.
- Taştemür-Dinç 2018 E. Taştemür, M. Dinç, “Sebaste Antik Kenti ve Çevresi Yüzey Araştırmalarında Ele Geçen Cam Eserler”, *TÜBA-KED* 18/2018, 63-82.
- Tatton Brown 1990 V. Tatton Brown, “Notes on Some Glass Pendants and Bangles from Cyprus”, *Association of Cypriot Archaeologists*, 1990, 113-115.
- Tek 2003 A. T. Tek, “Prismatic Glass Bottles With Greek Inscriptions From Arycanda in Lycia”, *AIHV*, 15, 2003, 82-87.
- Tek 2005 A. T. Tek, “Antik Dönem’de Anadolu’da Cam Üretimi”, *Seres*, Eskişehir, 2005, 108–123.
- Tek 2007 A. T. Tek, “Arykanda’da Bulunan Antik Cam Eserlere Genel Bir Bakış”, *Seres, V*, Eskişehir, 2007, 153-168.



- Tek 2013a A. T. Tek, "Side 2011-2012 Çalışmaları" *ANMED Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri*, 2013-11, 121-133.
- Tek 2013b A. T. Tek, "Arykanda Kazılarında (1993-2007 Sezonları) Bulunan Mozaik Cam Kase ve Tabaklar", *Kaunos/Kbid Top. 2, Anadolu Antik Cam Araş. Semp.*, (Ed. Ç. Gençler Güray), Ankara, 213-235.
- Tekin 2019 A. Tekin, *1998-2009 Yılları Arasında Amorium Antik Kenti Kazılarında Bulunan Geç Roma-Bizans Cam Bilezikleri*, Anadolu Üni., Sosyal Bilimler Enst., Sanat Tarihi ABD, Doktora Tezi, Eskişehir, 2019.
- Tekkök 2013 B. Tekkök, "Hellenistik ve Roma Döneminde Seramik ve Cam", *Kaunos/Kbid Top. 2, Anadolu Antik Cam Araş. Semp.*, (Ed. Ç. Gençler Güray), Ankara, 2013, 103-116.
- Temür-Eker 2019 A. Temür, F. Eker, "Sinop Müzesi'nde Bulunan Geç Antik Çağ Cam Bilezikleri", *Doğudan Batıya 70. Yaşında Serap Yaylalı'ya Sunulan Yazılar*, (Ed. A. Erön, E. Erdan), 2019, 17-33.
- Texier 2002 C. Texier, *Kucuk Asya, Coğrafyası, Tarihi ve Arkeolojisi, Cilt II* (Çev. K. Y. Koprman), Ankara, 2002.
- Traversari 1995 G. Traversari, "1993'te Frigya Kenti Laodiceia'da Yapılan Araştırmalar", *12. A.S.T.*, 1995, Ankara, 67-74.
- Traversari 1996 G. Traversari, "1994 Yılında Laodiceia'da (Frigya) Yapılan Arkeolojik İnceleme", *13. A.S.T.*, 2, 1996, Ankara, 81-88.
- Traversari 1997 G. Traversari, "Ladik'te 1995 Yılında Yapılan Arkeolojik ve Topografik İnceleme", *14. A.S.T.*, 1, 1997, Ankara, 79-90.
- Traversari 1998 G. Traversari, "1996 Yılı Laodicea Arkeolojik Yüzey Araştırması", *15. A.S.T.*, 2, 1998, Ankara, 295-305.
- Traversari 1999 G. Traversari, "1997'de (Frigya'daki) Laodikea'da Yapılan Arkeolojik Yüzey Araştırması", *16. A.S.T.*, 2, 1999, Ankara, 293-298.
- Traversari 2000 G. Traversari, *Laodicea Di Frigia I*, Roma, 2000.
- Traversari 2001 G. Traversari, "1999 Survey At Laodikeia Ad Lycum", *18. A.S.T.*, 2, 2001, Ankara, 219-224,

- Triantafyllidis 2003 P. Triantafyllidis, "Classical and Hellenistic glass workshops from Rhodes", *l' Archéologie du verre, Aix-en-Provence et Marseille, 2001, Monographies Instrumentum 24*, Montagnac, 2003,131-138.
- Triantafyllidis 2006a P. Triantafyllidis, "Late Hellenistic Glass from Kos, Dodecanese, Greece", *JGS*, 48, 2006, 145-161.
- Triantafyllidis 2006b P. Triantafyllidis, "Base marks from Greece, Cyprus and Turkey", *CSMVA, (Direc. D. Foy- M. D. Nenna)*, Vol. 2, Lyon, 2006, 369-402.
- Triantafyllidis 2012 P. Triantafyllidis, "Dated Glass Finds from the Island of Nisyros, Dodecanese, Greece", *JGS*, Vol. 54, 2012, 241-244.
- Triantafyllidis 2013 P. Triantafyllidis, "Hellenistic Core-Formed Glass Alabastra from Leros Island, Dodecanese, Greece", *JGS*, Vol. 55, 2013, 227-229.
- Uysal 2013 Z. Uysal. "Kubad Abad Kazılarında (2005-2010) Bulunan Cam Kadehler", *Turkish Studies- İnternational Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Vol. 8/3, 2013, 609-623.
- Ünlüler 2018 Y. Ünlüler, "Niğde Müzesi'ndeki Bizans Dönemine Ait Ağırlık Örnekleri", *Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi*, 3, 1, 2018, 347-367.
- Vessberg 1952 O. Vessberg, "Roman Glass in Cyprus", *Opuscula Archaeologica*, Vol. VII, 1952, 109-165.
- Vessberg-Westholm 1956 O. Vessberg, A. Westholm, "The Hellenistic and Roman Periods in Cyprus", *The Swedish Cyprus Expedition*, Vol. IV, 3, Stockholm, 1956.
- von Saldern 1959 A. von Saldern, "Glass Finds At Gordion", *JGS*, Vol. 1, 1959, 22-49.
- von Saldern 1966 A. von Saldern, "Ancient Glass", *Boston Museum Bulletin*, 64, 335, 1966, 4-17.
- von Saldern 1980 A. von Saldern, *Ancient and Byzantine Glass from Sardis*, Harvard University, London, 1980.
- Weinberg 1959 G.D. Weinberg, "Glass Manufacture in Ancient Crete, A Preliminary Study", *JGS, Vol. 1*, 1959, 10-21.

- Weinberg 1965 G. D. Weinberg, "The Glass Vessels from the Antikythera Wreck, The Antikythera Shipwreck Reconsidered", *Transactions of the American Society*, Vol. 55, No. 3, 1965, 30-39.
- Weinberg 1963 G. D. Weinberg, "A Parallel to the Hihgdown Hill Glass", *JGS*, Vol. 5, 1963, 24-28.
- Weinberg 1988 G. D. Weinberg, "Excavations at Jalame Site of Glass Factory in Late Roman Palestine", *The Glass Factory and Manufacturing Processes*, (Ed. D. Weinberg), Columbia, 1988, 38-102.
- Weinberg-Goldstein 1988 G. D. Weinberg, S. M. Goldstein, "The Glass Vessels", *Excavations at Jalame Site of a Glass Factory in Late Roman Palestine*, (Ed. G. D. Weinberg), 1988, 38-102.
- Weinberg-McClellan 1992 G. D. Weinberg, M. C. McClellan, *Glass Vessels in Ancient Greece*, Athens, 1992.
- Weinberg-Stern 2009 G. D. Weinberg, E. M. Stern, *Athenian Agora Vessel Glass*, Vol. XXXIV, New Jersey, 2009.
- Whitehouse 1997 D. Whitehouse, *Roman Glass in the Corning Museum Of Glass*, Vol. 1, New York, 1997.
- Whitehouse 2001 D. Whitehouse, *Roman Glass in the Corning Museum Of Glass*, Vol. 2, New York, 2001.
- Whitehouse 2003 D. Whitehouse, *Roman Glass in the Corning Museum Of Glass*, Vol. 3, New York, 2003.
- Whitehouse 2005 D. Whitehouse, *Sasanian Post-Sasanian Glass in the Corning Museum of Glass*, New York, 2005.
- Winter 2009 T. Winter, "Glass Vessels From At The Excavations Church Of The Holy Sepulchre In Jerusalem", *AIHV*, 18. 2009, 333-340.
- Winter 2015 T. Winter, "Late Roman Funerary Customs in Light of the Grave Goods from The Cemetery on Şallah Ed-Din Street", Jerusalem, *Atiqot 80*, 2015, 81-123.
- Yegül 2006 F. Yegül, *Antik Çağ'da Hamamlar ve Yikanma* (Çev. Emel Erten), Homer Kitabevi, İstanbul, 2006.

- Yener 2022 Ş. Yener, *Laodikeia'da Bulunan Kurşun Mühür Baskıları*, Pamukkale Üni., Arkeoloji Enst., Doktora Tezi, Denizli, 2022.
- Yıldız 1994 H. Yıldız, “Denizli-Laodikeia Antik Kenti Temizlik ve Çevre Düzenleme Çalışmaları”, *M.K.K.S.*, IV, 219–224, 1994.
- Yılmaz Kolancı B. Yılmaz Kolancı, *Laodikeia Mimari Bloklarındaki Bitkisel ve Figüratif Kabartmalar*, Pamukkale Üni., Arkeoloji Enst., Doktora Tezi, Denizli, 2018.
- Vitto 2010 F. Vitto, “A Burial Cave from The Third-Early Fourth Centuries Ce at Iqrit”, *Atigot*, 62, 2010, 59-96

## FIGÜRLER LİSTESİ

- Figür 1.** Lykos Vadisi ve çevresi yerleşimleri içinde Laodikeia'nın konumu  
**Figür 2.** Laodikeia kent merkezinin mevcut görünümü  
**Figür 3.** Doğu Bizans Kapısı ve Kuleleri (Doğudan)  
**Figür 3a.** Doğu Bizans Kuleleri-Kuzey Kule içi  
**Figür 3b.** Doğu Bizans Kuleleri-Güney Kule içi  
**Figür 4.** A Evi ve Sokakları (Kuzeyden)  
**Figür 5.** Merkezi Kilise (Batıdan)  
**Figür 6.** Tapınak A, Geç Dönem Mekanları (kırmızı) ve Doğu Sokak (sarı)  
**Figür 7.** Laodikeia Kilisesi, Kuzey ve Doğu Sokakları  
**Figür 8.** Kiliseli Peristylli Ev  
**Figür 9.** Merkezi Hamam, Merkezi Agora ve Suriye Caddesi (Batıdan)  
**Figür 10.** Nymphaeum Batı Sokak ve Batısındaki geç dönem mekanları  
**Figür 11.** Kuzey (Kutsal) Agora ve Portikleri  
**Figür 12.** Batı Tiyatrosu (Batıdan)  
**Figür 13.** Asopos Tepesi I-II  
**Figür 14.** Stadyum Caddesi ve Portikleri (sarı) ile Suriye Caddesi (kırmızı)  
**Figür 15.** Latrina  
**Figür 16.** Traian Nymphaeumu, Meydanı ve Stadyum Caddesi (Güneyden)  
**Figür 17.** Stadyum  
**Figür 18.** Mozaikli Güney Roma Villası ve geç dönemde fırın olarak kullanılan hamamın konumu  
**Figür 19.** İç kalıp tekniği üretilmiş 1 no.lu parça  
**Figür 20.** İç kalıp tekniği üretilmiş 2 no.lu parça  
**Figür 21.** 3 no.lu yüzgeçli kase parçası  
**Figür 22.** Antikythera Batığı buluntusu yüzgeçli kase (Weinberg-McClellan 1992)  
**Figür 23.** 5 no.lu dikey oluklu kase parçası  
**Figür 24.** 8 no.lu yatay yivli kase parçası  
**Figür 25.** 9 no.lu mozaik tekniği üretilmiş kaide parçası  
**Figür 26.** 10 no.lu kaburgalı kase parçası  
**Figür 27.** 16 no.lu çizgisel (*linear-cut*) bezemeli kase parçası  
**Figür 28.** 18 no.lu derin kase/pyxis? parçası  
**Figür 29.** 21 no.lu narin kaburgalı (*zarte rippenschalen*) kase parçası  
**Figür 30.** 28 no.lu yalancı kulplu kase parçası  
**Figür 31.** 35 no.lu prizmatik gövdeli sürahi  
**Figür 32.** 52 no.lu kesme bezemeli kase parçası  
**Figür 33.** 55 no.lu kesme bezemeli kase parçası  
**Figür 34.** 61 no.lu ip bordür bezemeli kase parçası  
**Figür 35.** 62 no.lu kesme bezemeli bardak parçası  
**Figür 36.** A Evi 20 (sol) ve 22 (sağ) no.lu mekanlar içerisindeki soğutma kuyuları  
**Figür 37.** 72 no.lu yonca ağızlı sürahi parçası  
**Figür 38a-c.** 86-87 ve 88 no.lu tabak parçaları üzerindeki çizgisel bezemeler  
**Figür 39.** 133 no.lu kase üzerinde görülen deformasyon  
**Figür 40.** 160 no.lu kavanoz parçası  
**Figür 41.** 170 no.lu yazıtlı prizmatik dip parçası  
**Figür 42.** 209 no.lu şişe parçası  
**Figür 43.** 236 no.lu minyatür kavanoz  
**Figür 44.** 238 no.lu kaide parçası

- Figür 45.** 239 no.lu kaide parçası
- Figür 46.** 256 no.lu kapak ya da çubuklu kandil parçası
- Figür 47.** 291 no.lu konik gövdeli kandil
- Figür 48.** 292 no.lu konik kandil parçası
- Figür 49.** Kandil taşıyıcılarına ait metal parçalar
- Figür 50.** Kurşun metal fitil tutucularından örnekler
- Figür 51.** 322 no.lu boğumlu çubuklu kandil parçası
- Figür 52.** Tip 2 kadeh ayaklarından örnekler
- Figür 53.** Stadyum sondaj çalışmasında bulunmuş kadehler ve hatalı üretim kadeh ayağı
- Figür 54.** 347 no.lu kadeh parçası
- Figür 55.** 396 no.lu turkuaz renkli minyatür şişe parçası
- Figür 56.** 404 no.lu çokgen gövdeli şişe/sürahi parçası
- Figür 57.** 407 no.lu horoz biçimli şişe parçası
- Figür 58.** 408 no.lu denizati biçimli şişe parçası
- Figür 59.** 467 no.lu Eros yüzlü pendant
- Figür 60.** 471 no.lu ip bezemeli boncuk
- Figür 61.** 473 no.lu kavun dilimli boncuk
- Figür 62.** 484 no.lu kesme bezemeli yüzük taşı
- Figür 63.** 494 no.lu bilezik parçası
- Figür 64.** 500 no.lu oyun taşı
- Figür 65.** 506 no.lu ağırlık
- Figür 66.** 508 no.lu kulp ve kırık gövde parçası
- Figür 67a-b.** Laodikeia Kilisesi'nde bulunan pişmiş toprak pencere çıtalarının *in-situ* ve tasnif durumu
- Figür 68a-b.** Üzerine pencere camı çıtaları yerleştirilen devşirme sütun ve *in-situ* durumda bulunmuş pencere cam ve çıta parçası
- Figür 69.** KKA Batı Portik yıkıntıları arasındaki pencere camları
- Figür 70.** Pencere camı restitüsyonu
- Figür 71a-b.** MGV cam fırınlarının konumu (üst) ve künk sistemi
- Figür 72a-c.** MGV Mekanlar içerisinden bulunmuş bazı üretim artığı parçalar
- Figür 73.** Noble izi kesilmeden bırakılmış çubuklu kandil örnekleri
- Figür 74.** Laodikeia'nın ithal formları ve olası üretim atölyeleri
- Figür 75.** Laodikeia ithal formlarının olası üretim bölgeleri

## GRAFİKLER LİSTESİ

- Grafik 1.** DBK ve Kuleleri'nin profil veren formlarının tipolojik ve dönemsel dağılımı
- Grafik 2.** SC ve Portiklerinin profil veren formlarının tipolojik ve dönemsel dağılımı
- Grafik 3.** A Evi'nin profil veren formlarının tipolojik ve dönemsel dağılımı
- Grafik 4.** Merkezi Kilise'nin profil veren formlarının tipolojik ve dönemsel dağılımı
- Grafik 5.** Tapınak A'nın profil veren formlarının tipolojik ve dönemsel dağılımı
- Grafik 6.** Tapınak A Geç Dönem mekanlarının profil veren formlarının tipolojik dağılımı
- Grafik 7.** TDS'nin profil veren formlarının tipolojik ve dönemsel dağılımı
- Grafik 8.** LK, LK.KS ve LK.DS profil veren formlarının tipolojik ve dönemsel dağılımı
- Grafik 9.** KPE'nin profil veren formlarının tipolojik ve dönemsel dağılımı
- Grafik 10.** Merkezi Hamam'ın profil veren formlarının tipolojik dağılımı
- Grafik 11.** Septimius Severus (A) Nymphaeumu profil veren buluntularının tipolojik ve dönemsel dağılımı
- Grafik 12.** NBS ve Geç Dönem mekanlarının profil veren formlarının tipolojik ve dönemsel dağılımı
- Grafik 13.** KKA ve Portiklerinin profil veren formlarının tipolojik ve dönemsel dağılımı
- Grafik 14.** Batı Tiyatrosu'nun profil veren buluntularının tipolojik ve dönemsel dağılımı
- Grafik 15.** Asopos Tepesi I-II cam buluntularının tipolojik ve dönemsel dağılımı
- Grafik 16.** STC ve Portikleri'nin profil veren formlarının tipolojik ve dönemsel dağılımı
- Grafik 17.** Latrina'nın profil veren formlarının tipolojik dağılımı
- Grafik 18.** Traian Nymphaeumu ve Meydanı profil veren formlarının tipolojik dağılımı
- Grafik 19.** MGV'nin profil veren formlarının tipolojik ve dönemsel dağılımı
- Grafik 20.** Tez kapsamında yer alan Nekropol cam buluntuların tipolojik ve dönemsel dağılımı
- Grafik 21.** Tez kapsamında değerlendirilen tüm cam buluntuların sektörlere ait dağılımı
- Grafik 22.** Huni ağızlı şişe/sürahilerin sektör dağılımı
- Grafik 23.** Laodikeia'da görülen kandil tiplerinin sayısal dağılımı
- Grafik 24.** Kulplu kandillerin sektör dağılımı
- Grafik 25.** Çubuklu kandillerin sektör dağılımı
- Grafik 26.** Kadeh ayak tiplerinin sayısal dağılımı
- Grafik 27.** Katlamalı kadehlerin sektör dağılımı
- Grafik 28.** Silindirik boyunlu şişelerin sektör dağılımı
- Grafik 29.** Minyatür unguentariumların sektör dağılımı
- Grafik 30.** Kaide tiplerinin sayısal dağılımı
- Grafik 31.** Pencere camlarının sektör dağılımı
- Grafik 32.** Laodikeia cam buluntularının dönemsel dağılımı
- Grafik 33.** Geç Hellenistik Dönem-Erken Roma İmparatorluk Dönemi Formlarının tipolojik dağılımı
- Grafik 34.** Orta Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait formların sayısal dağılımı
- Grafik 35.** Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilen formların sayısal dağılımı
- Grafik 36.** Geç Antik Çağ'a tarihlendirilen formların sayısal dağılımı

## LEVHALAR LİSESİ

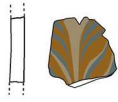
- Levha 1, No. 1-2:* İç Kalıp Tekniği ile Üretilmiş Formlar  
*Levha 1, No. 3-4:* Yüzgeçli Kaseler  
*Levha 1, No. 5:* Dikey Oluklu Kase  
*Levha 1, No. 6-8:* Yatay Yivli Kaseler  
*Levha 1, No. 9:* Mozaik Tekniği ile Üretilmiş Kaide  
*Levha 2, No. 10-15:* Kaburgalı Kaseler  
*Levha 3, No. 16-17:* Çizgisel Kesme Bezemeli (Linear-cut) Kaseler  
*Levha 3, No. 18:* Derin Gövdeli Bezemesiz Kase/Pyxis?  
*Levha 3, No. 19-21:* Narin Kaburgalı (zarte rippenshalen) Kaseler  
*Levha 4, No. 22-24:* Yuvarlatılmış Ağız Kenarlı Tabaklar  
*Levha 4, No. 25:* Dik Ağız Kenarlı Kase  
*Levha 5, No. 26-28:* Dışa Katlı Ağız Kenarlı Tabaklar ve Kaseler  
*Levha 5, No. 29:* Tabak Kaidesi  
*Levha 6, No. 30-33:* Bardaklar  
*Levha 6, No. 34:* Hokka (*Inkwell*)  
*Levha 6, No. 35-36:* Prizmatik Gövdeli Sürahiler  
*Levha 7, No. 37-40:* Yaka Ağızlı Şişe ve Sürahiler  
*Levha 7, No. 41-42:* Unguentariumlar  
*Levha 7, No. 43:* Minyatür Unguentarium  
*Levha 8, No. 44-47:* Dışa Çekilmiş Ağızlı Kaseler  
*Levha 8-9, No. 48-51:* Yuvarlatılmış Ağızlı Kaseler  
*Levha 9-10, No. 52-60:* Kesme Bezemeli Kaseler  
*Levha 10, No. 61:* İp Bordür Bezemeli Kase  
*Levha 10, No. 62:* Bardak  
*Levha 11, No. 63-71:* Unguentariumlar  
*Levha 12, No. 72:* Yonca Ağızlı Sürahi  
*Levha 12, No. 73-74:* Minyatür Şişeler  
*Levha 12, No. 75:* Patera/Kepçe  
*Levha 13, No. 76-77:* Yuvarlatılmış Ağız Kenarlı Tabaklar  
*Levha 13, No. 77-81:* Dışa çekilmiş Ağız Kenarlı Tabaklar ve Kaseler  
*Levha 14-15, No. 82-91:* Dik Ağız Kenarlı Sığ Gövdeli Tabaklar ve Kaseler  
*Levha 16, No. 92-95:* Konik Gövdeli Tabaklar ve Kaseler  
*Levha 16-17, No. 96-103:* Dışa Katlı Ağızlı Tabaklar ve Kaseler  
*Levha 18-20, No. 104-116:* Ağız ya da Gövde Katlama Profilli Tabaklar ve Kase  
*Levha 20, No. 117-120:* Yuvarlatılmış Ağızlı Kaseler  
*Levha 21-22, No. 121-130:* Tabak/Kase Kaideleri ve Tabak Tabla Parçaları  
*Levha 23-24, No. 131-144:* Kalın Cidarlı Kaplar  
*Levha 25, No. 145-146:* Minyatür Kaseler  
*Levha 25-27, No. 147-165:* Kavanozlar  
*Levha 28-29, No. 166-175:* Prizmatik Gövdeli Şişe ve Sürahiler  
*Levha 29-30, No. 176-180:* Ağız Altında Dışbükey Profil Yapan Şişe ve Sürahiler  
*Levha 30, No. 181-184:* Ağız Kenarından Kulplu Sürahiler  
*Levha 31, No. 185-186:* Serpme Şişeleri  
*Levha 31, No. 187-188:* Emzikli Şişe ve Sürahiler  
*Levha 31, No. 189:* Çift Hazneli Sürahi  
*Levha 32, No. 190-194:* Silindirik Gövdeli Kesme Bezemeli Şişe ve Sürahiler



*Levha 33-35, No. 195-211: Yuvarlatılmış Ağız Kenarlılar*  
*Levha 35, No. 212-218: İçe Katlanmış Ağız Kenarlılar*  
*Levha 36-37, No. 219-229: Ağız Altında Bant Bulunanlar*  
*Levha 37, No. 230-233: Dik Ağız Kenarlılar*  
*Levha 38, No. 234-236: Gövdeleri Üzerine Çökertme Tekniği Uygulanan Formlar*  
*Levha 38, No. 237: Yüzgeç Çıkıntılı Dip*  
*Levha 38, No. 238-239: Sıkıştırma Tekniği ile Yapılan Kaideler*  
*Levha 38, No. 240-243: Tüp Kesitli Yüksek Kaideler*  
*Levha 39, No. 244-245: Kenarları Çekilerek Yapılmış Kaideler*  
*Levha 39-40, No. 246-255: Çeşitli Yöntemler ile Yapılan Bezemeli Parçalar*  
*Levha 40, No. 256: Kapak?*  
*Levha 41, No. 257-259: Dışa Katlı Ağız Kenarlı Tabaklar ve Kaseler*  
*Levha 41, No. 260-262: Yarı Küresel Gövdeli Kaseler*  
*Levha 42-43, No. 263-275: Konik Gövdeli Kaseler*  
*Levha 43, No. 276-281: İşlenmemiş Ağızlı Derin Gövdeli Kaseler*  
*Levha 44, No. 282-290: İşlenmemiş Ağızlı Sığ Gövdeli Kaseler*  
*Levha 45, No. 291-293: Konik Gövdeli Kandiller*  
*Levha 45, No. 294-299: Düğme Dipli Kandille*  
*Levha 46, No. 300-308: Kulplu Kandiller*  
*Levha 47-48, No. 309-322: Çubuklu Kandiller*  
*Levha 49-52, No. 323-350: Kadehler*  
*Levha 52-55, No. 351-371: Bardaklara ait Ağız-Gövde/Dip-Kaide Parçaları*  
*Levha 55-56, No. 372-375: Silindirik Gövdeli Şişe ve Sürahiler*  
*Levha 56-59, No. 376-399: Silindirik Boyunlu Şişeler*  
*Levha 60, No. 400-403: Kulpları Ağız Kenarı Altına Katlanmış Sürahiler*  
*Levha 60, No. 404-406: Çokgen Gövdeli Şişe ve Sürahiler*  
*Levha 60, No. 407-408: Hayvan Formlu Şişe/Sürahiler*  
*Levha 61, No. 409-421: Minyatür Unguentariumlar*  
*Levha 62, No. 422-428: Minyatür Şişe ve Sürahiler*  
*Levha 63, No. 429-438: Şişe ve Sürahilere Ait Dip Parçaları*  
*Levha 64, No. 439-441: Tüp Kesitli Kaideler*  
*Levha 64, No. 442-446: Cam Hamuru Dolanarak Yapılmış Kaideler*  
*Levha 64-65, No. 447-453: Kap bünyesinden Çekilerek Yapılan Kaideler*  
*Levha 65, No. 454-456: Kare Çıkıntılı Gövde Parçaları*  
*Levha 65, No. 457-458: İşlenmemiş Ağızlı Kaseler*  
*Levha 65, No. 459: Lentoid Gövdeli Minyatür Şişe/Ampulla*  
*Levha 66, No. 460-466: Karıştırma Çubukları*  
*Levha 67, No. 467: Pendantif*  
*Levha 67, No. 468-480: Boncuklar*  
*Levha 67, No. 481-484: Yüzükler*  
*Levha 68, No. 485-494: Bilezikler*  
*Levha 69, No. 495-503: Oyun Taşları ve Cam Pullar*  
*Levha 69, No. 504-506: Ağırlıklar*  
*Levha 69, No. 507-508: Tanımlanamayan Parçalar*  
*Levha 70-71, No. 509-518: Pencere Camları*  
*Levha 71, No. 519-520: Yarı İşlenmiş Cam Parçaları.*

# **LEVHALAR**

1



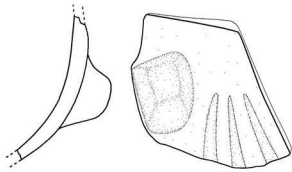
L.10.AT2.C2.D2.C.01

2



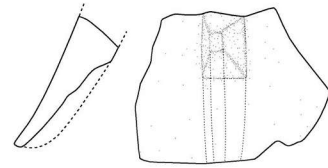
L.10.AT2.C2.D2.C.02

3



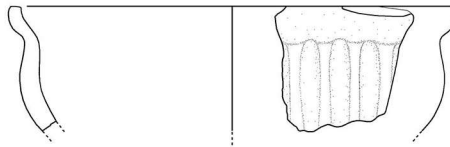
L.11.KDP.C.19

4



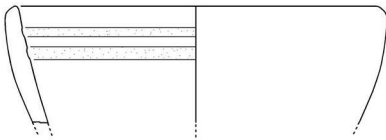
L.07.AE.MK9.C.92

5



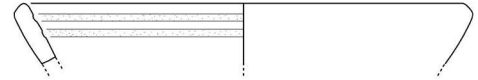
L.15.STC.C.04

6



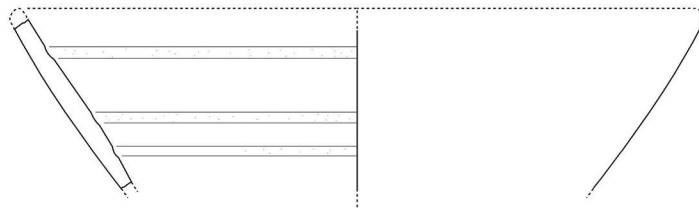
L.16.KA.GAB.C.86

7



L.16.KA.GAB.C.87

8



L.09.AT2.D4.L32.C.17

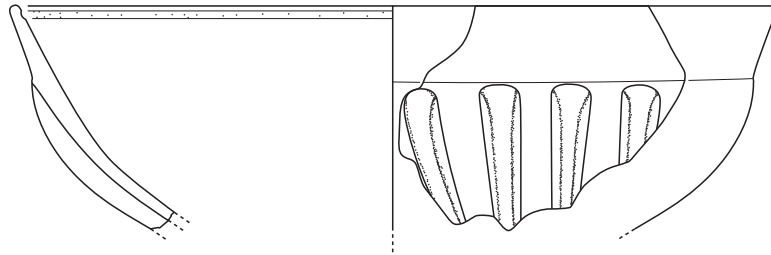
9



L.10.AE.MK34.C.45

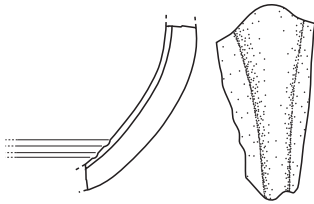


10



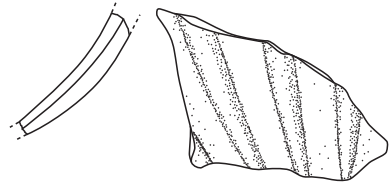
L.11.MK.C.02

11



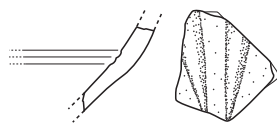
L.06.AE(13P.S1).MK4.C.25

12



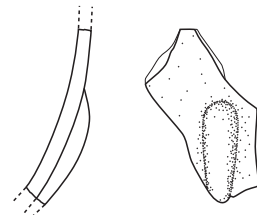
L.12.KGP.C.29

13



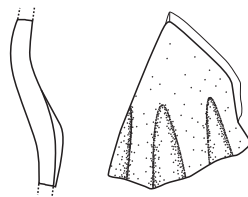
L.08.DBK.KK.C.10

14



L.08.DBK.GK.C.04

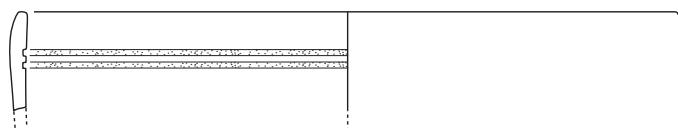
15



L.05.TDS.C.03

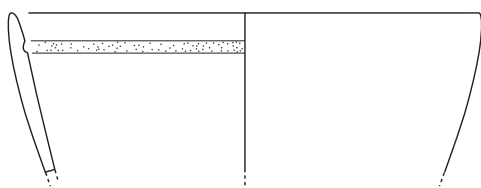


16



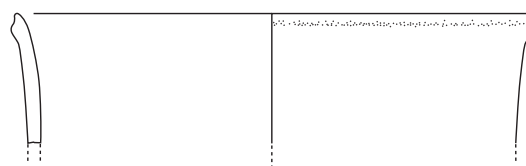
L.14.KBP.C.02

17



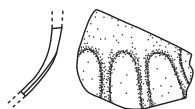
L.11.AE.DK5.C.08

18



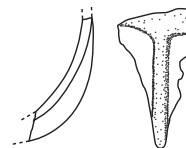
L.08.KN.C.02

19



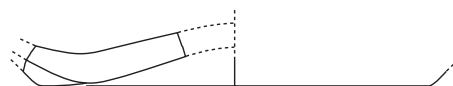
L.09.AE.MK26B.C.03

20



L.08.AT2.D2.L5.C.09

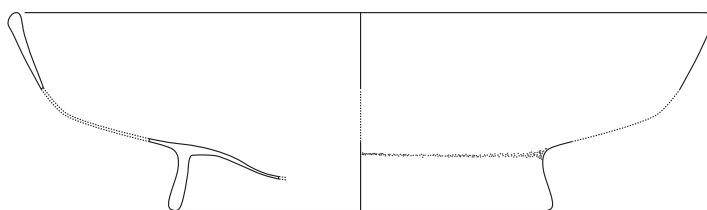
21



L.16.KA.GAB.C.85

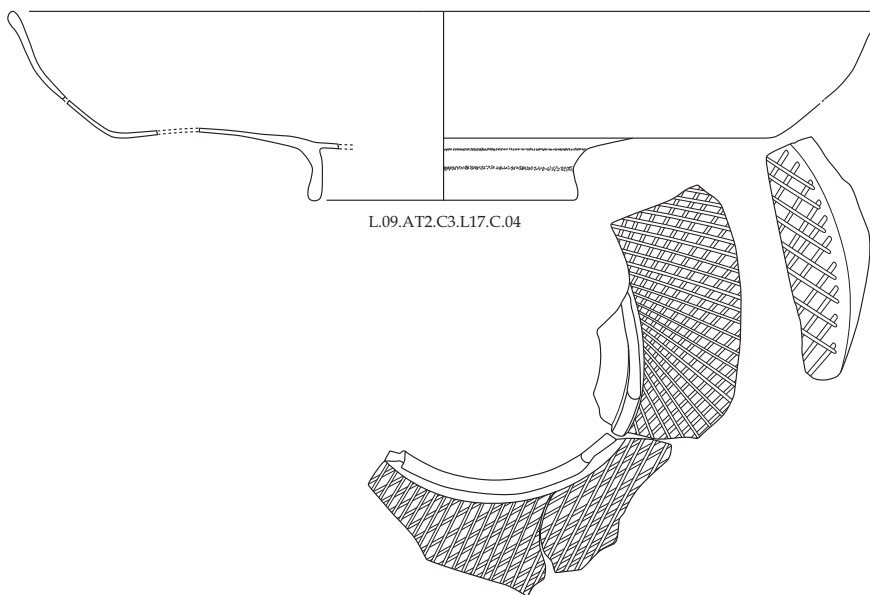


22



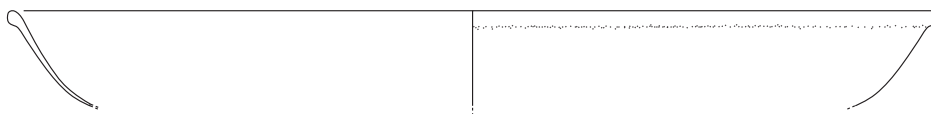
L.09.AT2.C2.D2.L20.C.05

23



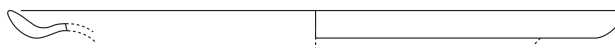
L.09.AT2.C3.L17.C.04

24



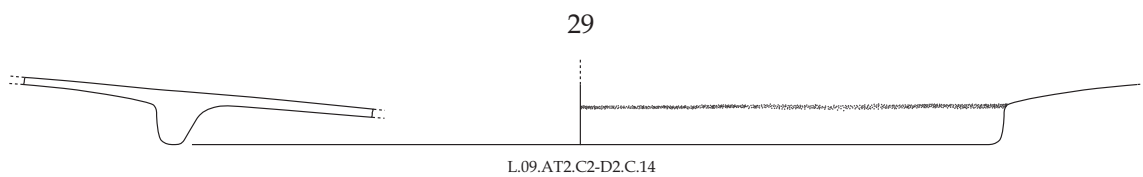
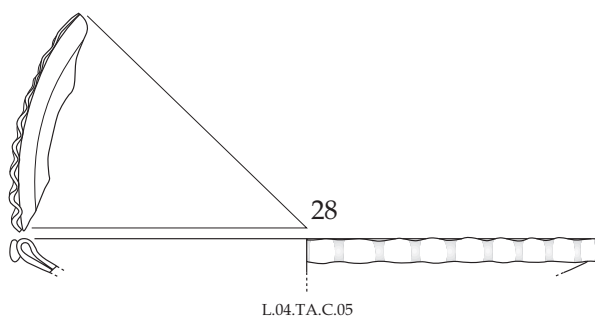
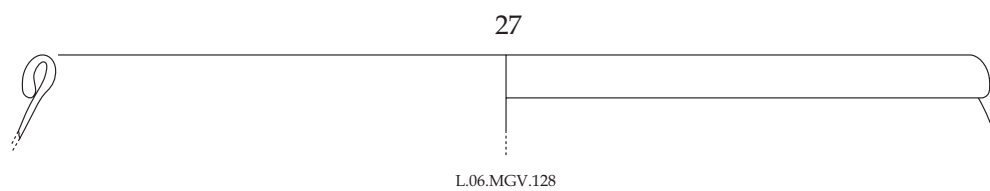
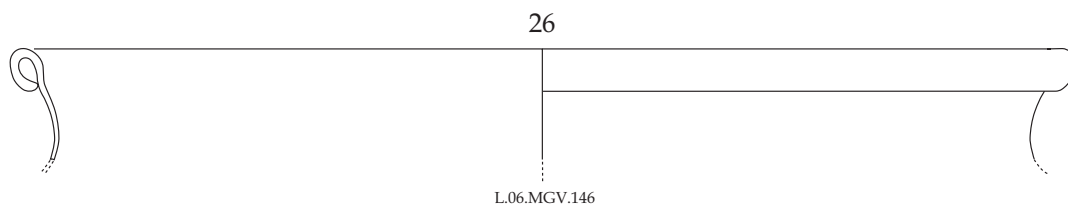
L.09.AT2.C2-D2.L21.C.11

25



L.08.AT2.D2.L5.C.08



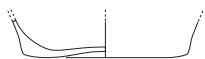


30



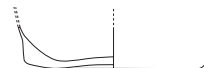
L.08.KN.C.03

31



L.06.DBK.GK.C.07

32



L.06.DBK.KK.C.01

33



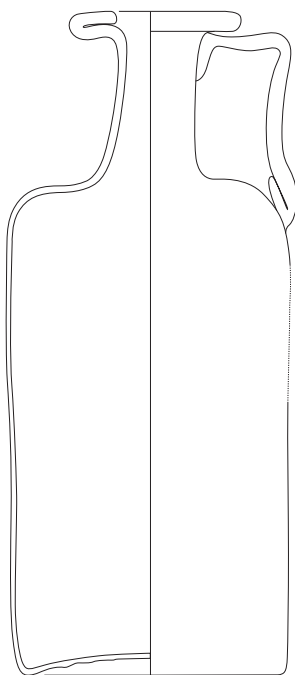
L.07.TA.BP.C.01

34

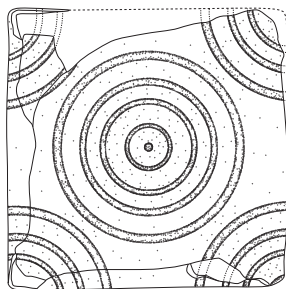
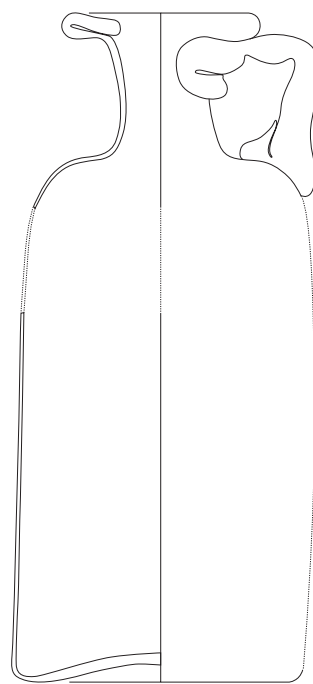


L.08.AT1.G3-4.L4.C.02

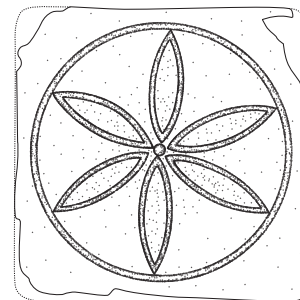
35



36



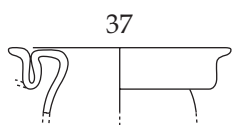
L.09.AT2.C2.D2.C.01



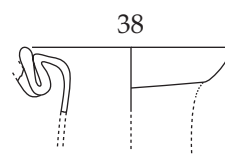
L.09.AT2.C2.D2.C.02



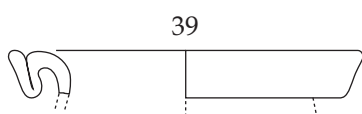




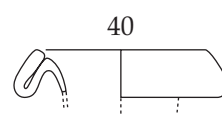
L.10.MK.C.10



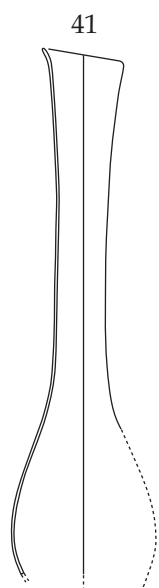
L.16.BT.C.10



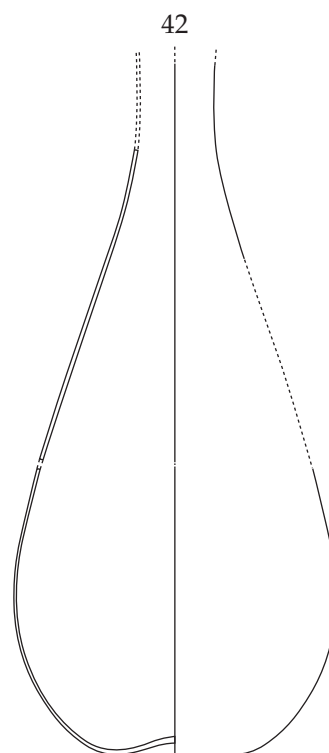
L.11.KDP.C.18



L.08.DBK.KK.C.07



L.06.KDN.C.06



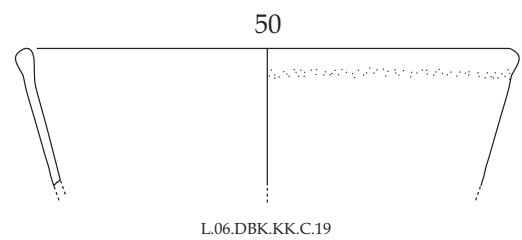
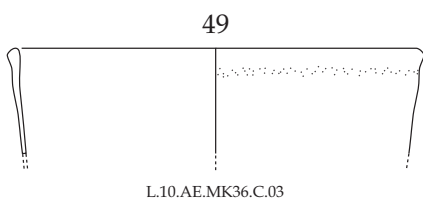
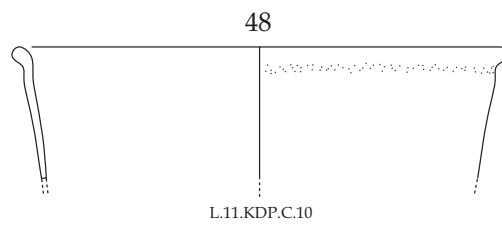
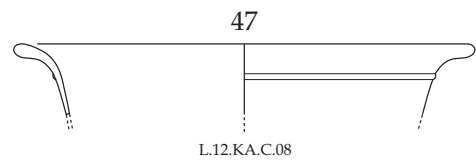
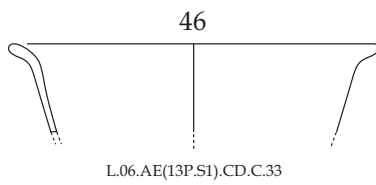
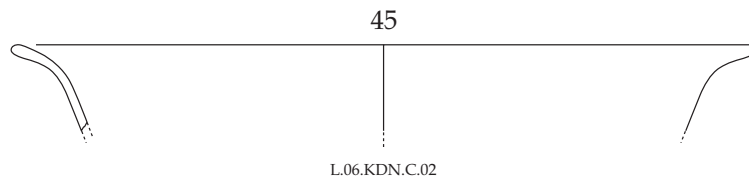
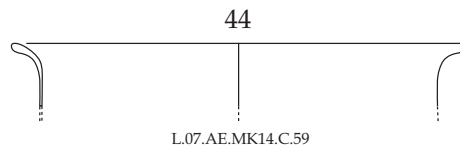
L.09.TA.C.11

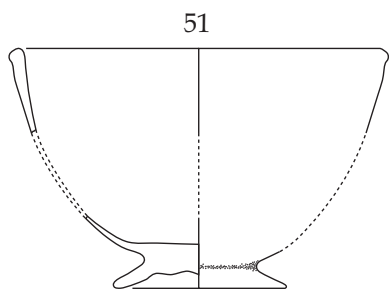
43



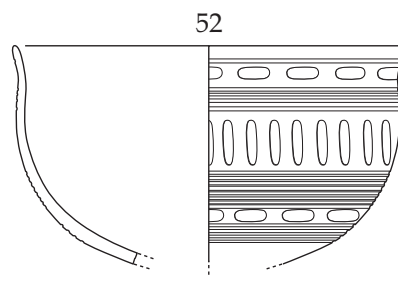
L.09.AT2.C2-D2.L20.C.08



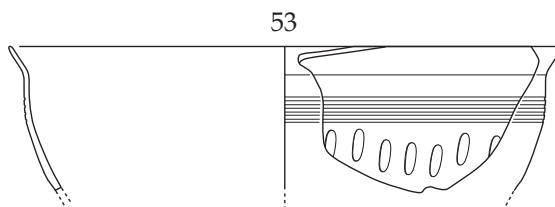




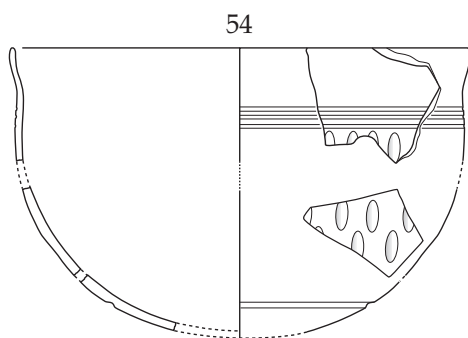
L.13.KGP.C.23



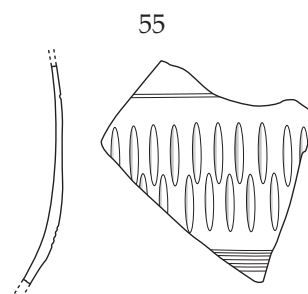
L.06.DBK.KK.C.09



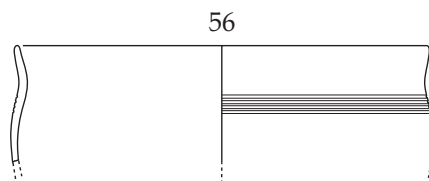
L.06.DBK.KK.21



L.08.AT1.G3-4.L5-6.C.04



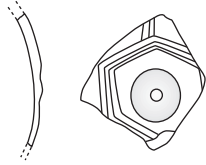
L.06.DBK.KK.C.23



L.06.SC.GP.C.16

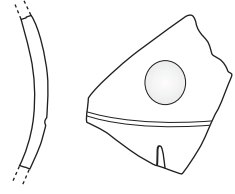


57



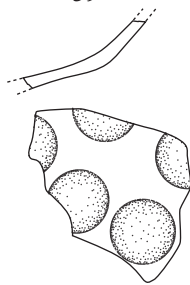
L.04.SC.C.05

58



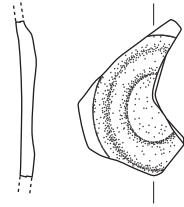
L.06.SC.C.59

59



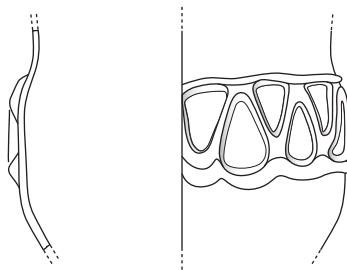
L.06.DBK.KK.C.13

60



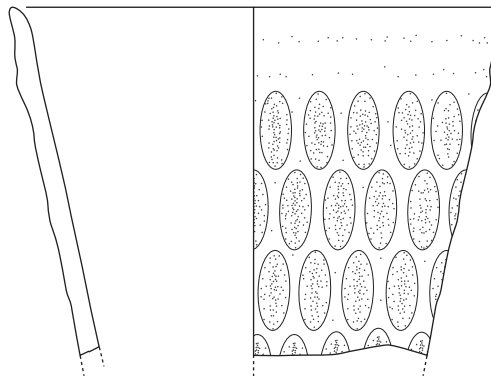
L.06.DBK.KK.C.22

61



L.09.AT2.D2.L20.C.10

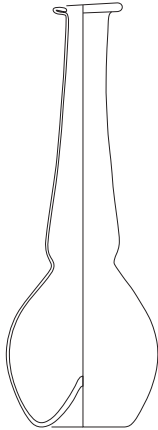
62



L.16.KGP.C.29

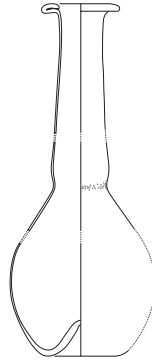


63



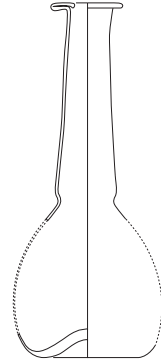
L.19.GDN.TM.08

64



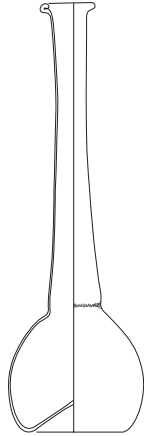
L.08.KBN.M01.C.01

65



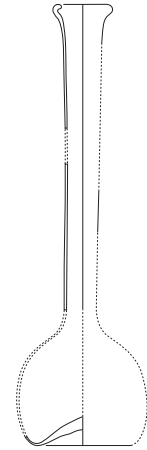
L.08.KN.C.01

66



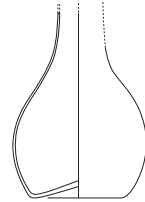
L.09.YBÇ.C.02

67



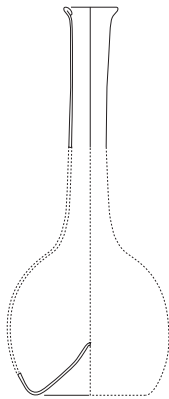
L.07.AE.MK14.C.56

68



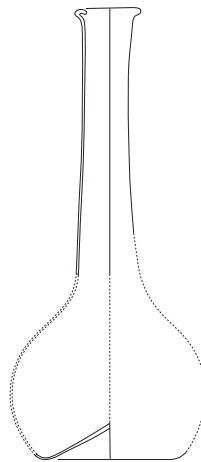
L.05.SC.47

69



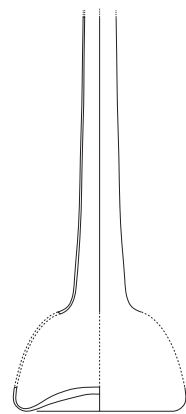
L.06.MGV.135

70



L.09.YBÇ.C.01

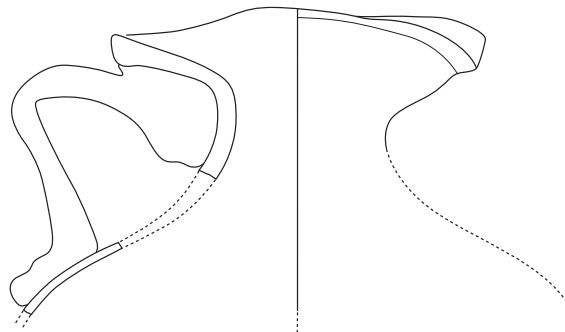
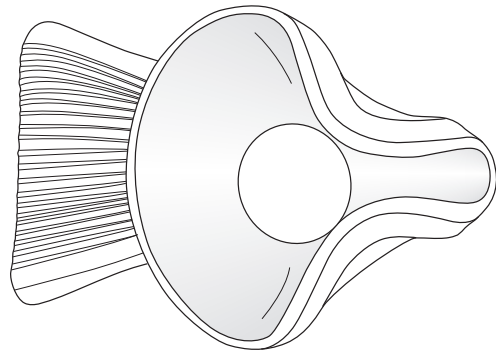
71



L.08.AE.MK20.C.35

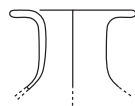
0 10 cm

72



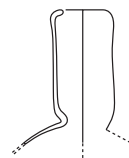
L.08.AT1.G3-4.L6.C.06

73



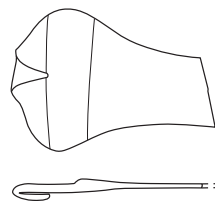
L.09.AT2.C3.C.03

74



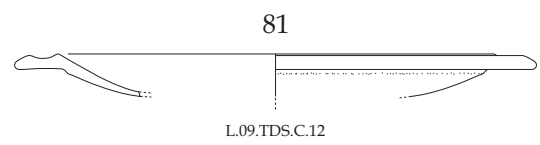
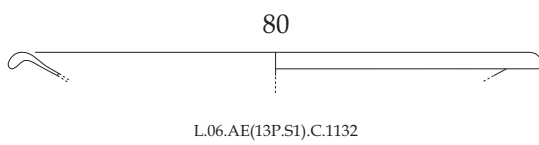
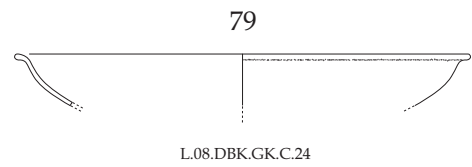
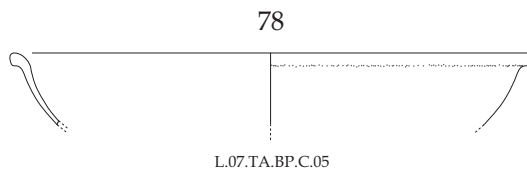
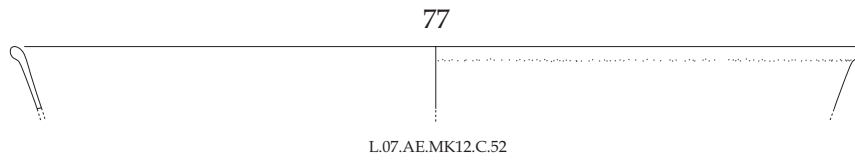
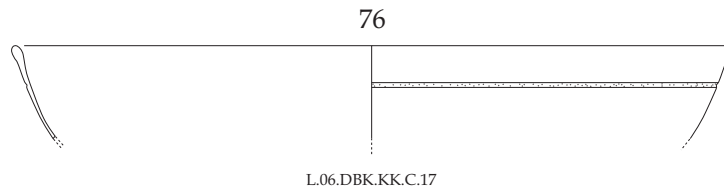
L.06.MGV.134

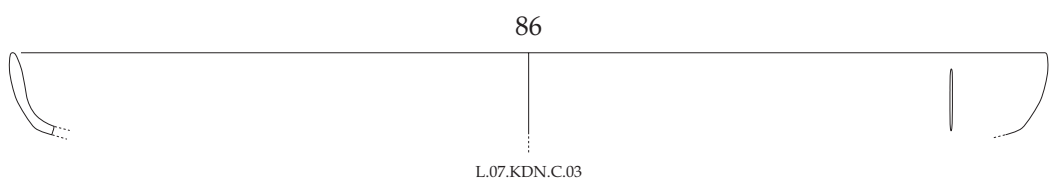
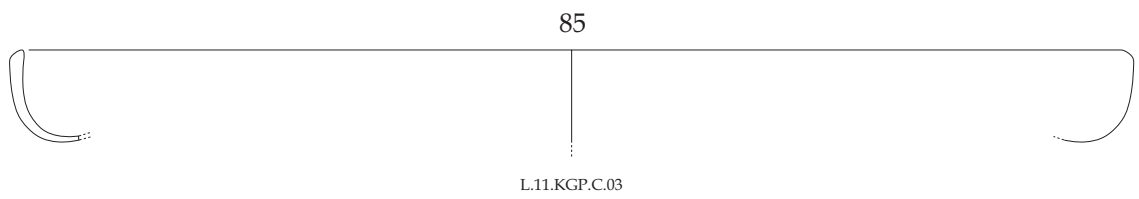
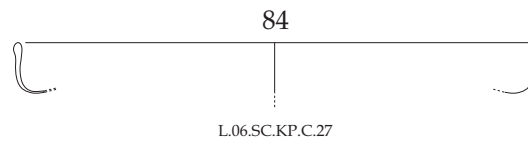
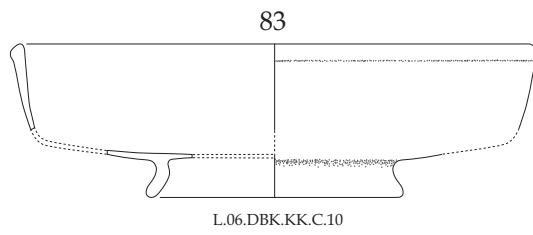
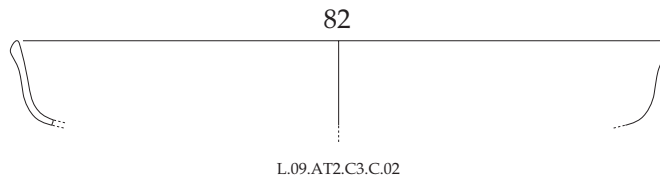
75



L.11.TDS.C.01







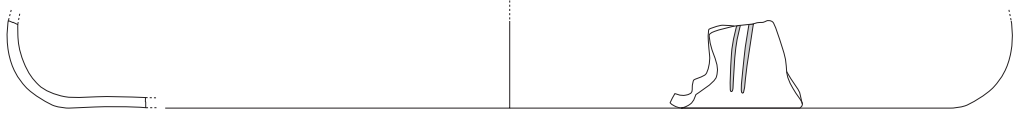


87



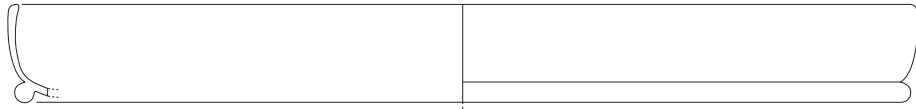
L.15.KGP.C.12

88



L.16.KA.GAB.C.09

89



L.07.MGV.142

90



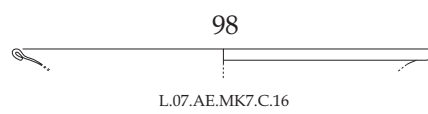
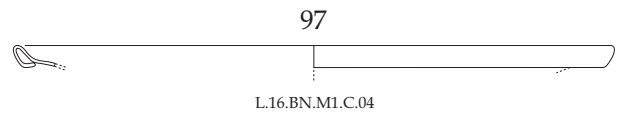
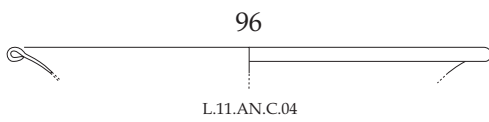
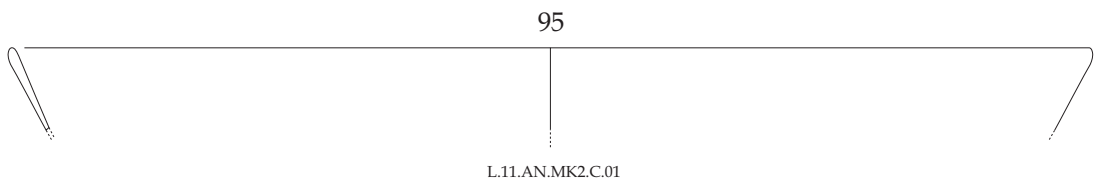
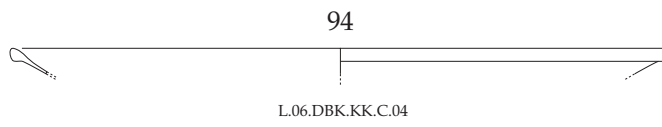
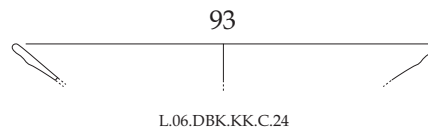
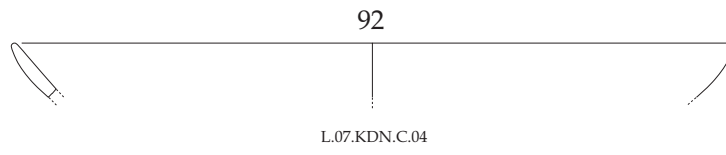
L.06.MGV.150

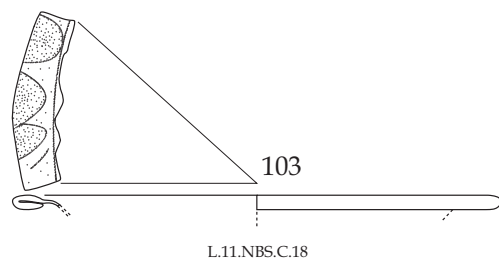
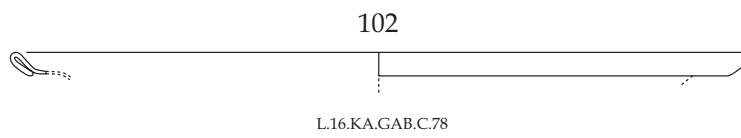
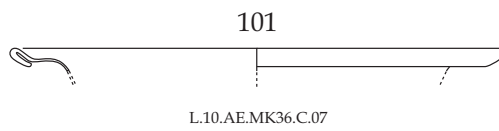
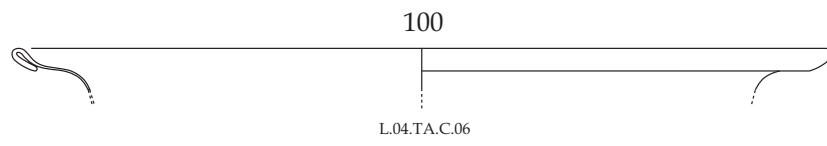
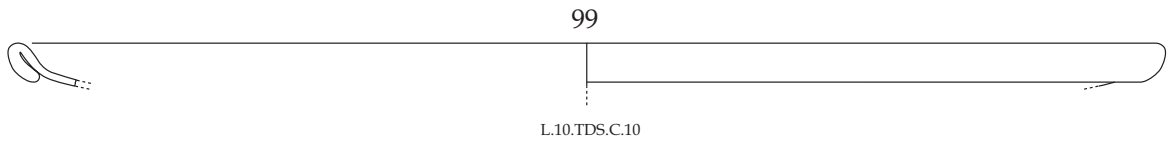
91

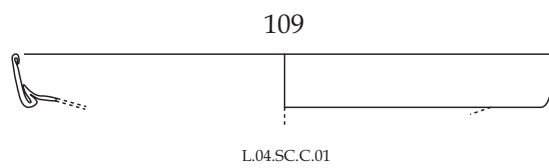
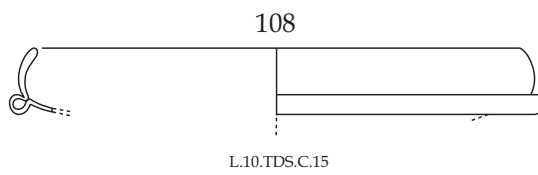
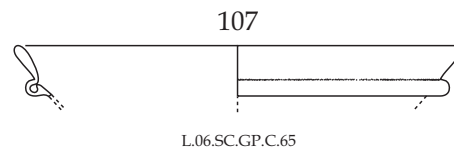
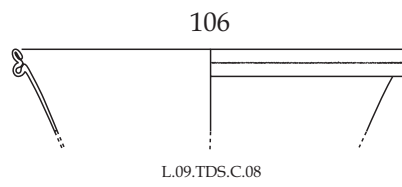
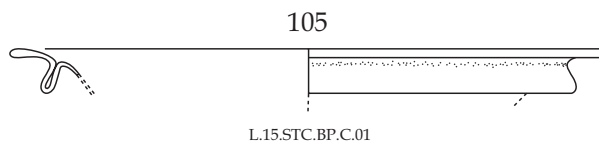
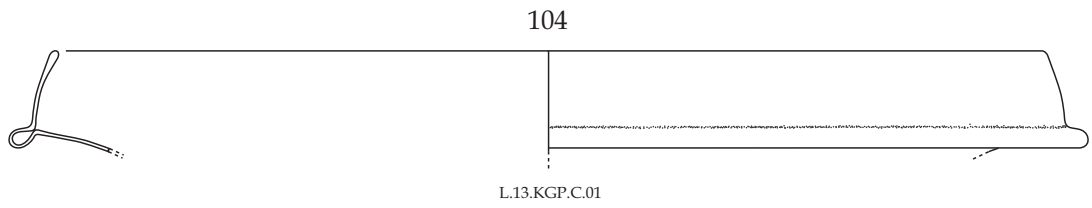


L.15.KGP.C.07









110



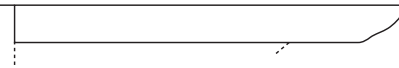
L.13.KGP.C.13

111



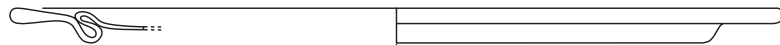
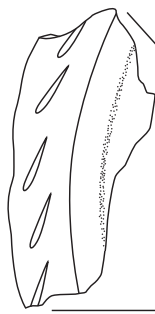
L.10.TDS.C.11

112



L.06.MGV.129

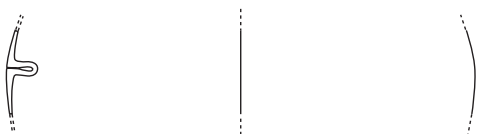
113



L.13.KGP.C.10



114



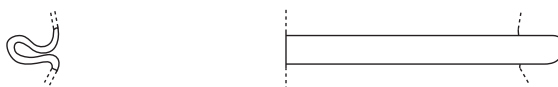
L.08.AE.MK20.C.34

115



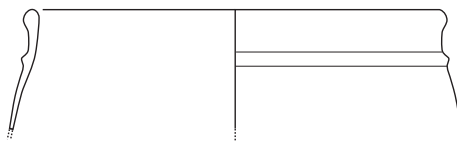
L.08.AE.DK2.C.70

116



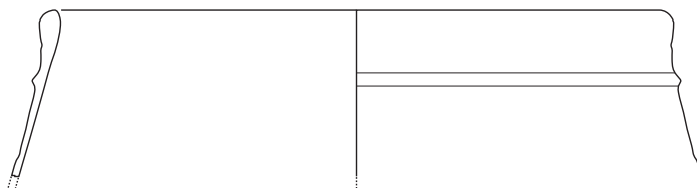
L.11.AE.KS.C.03

117



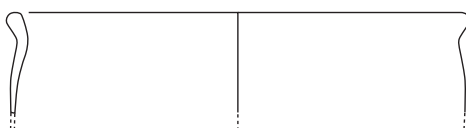
L.08.DBK.KK.C.06

118



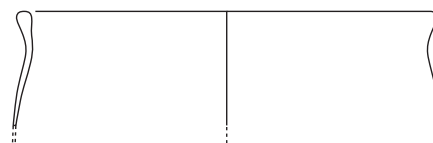
L.07.MGV.132

119



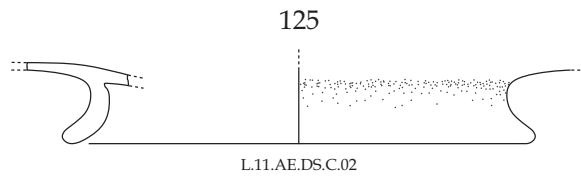
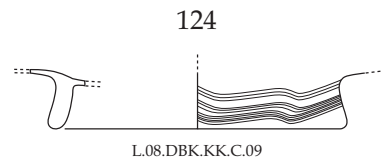
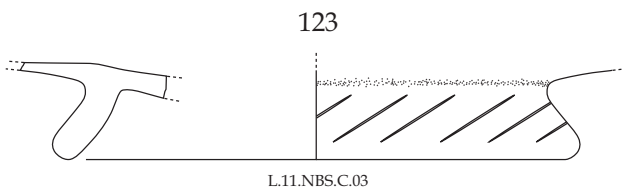
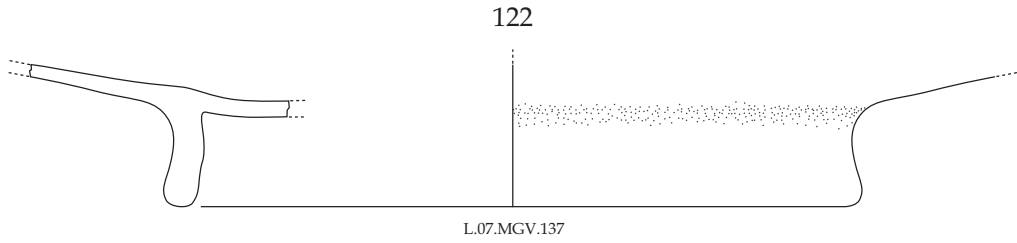
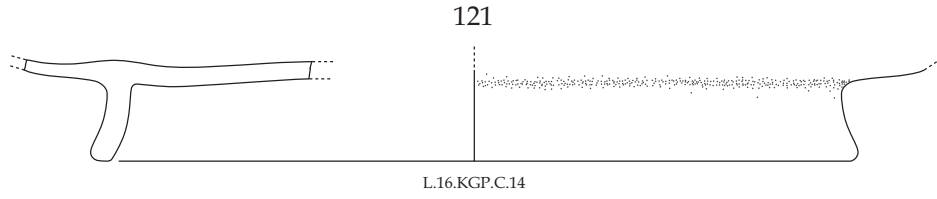
L.10.AE.DK5.C.06

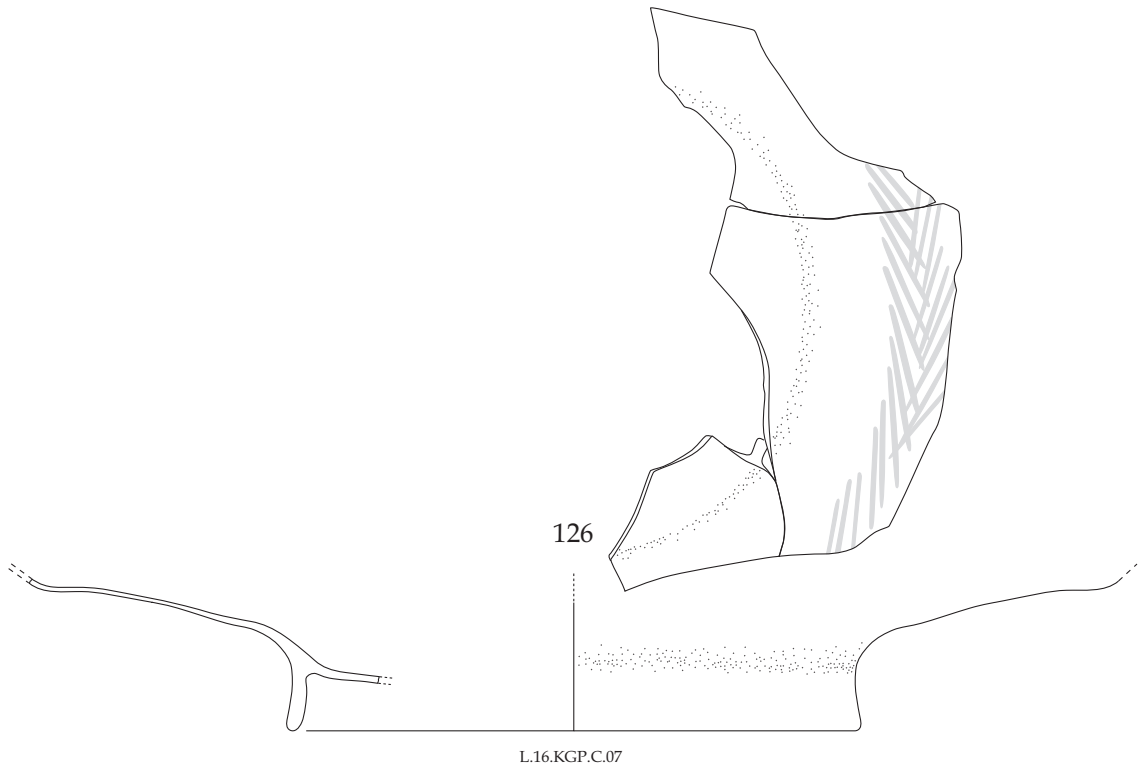
120



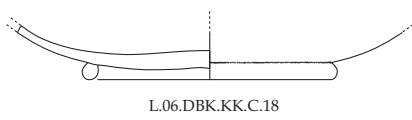
L.07.AE.MK12.C.55



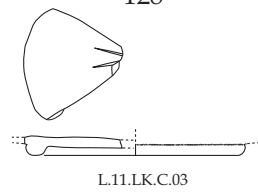




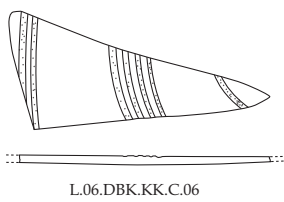
127



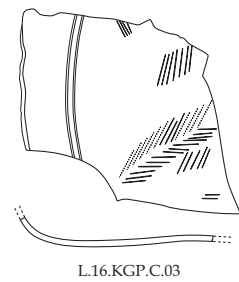
128



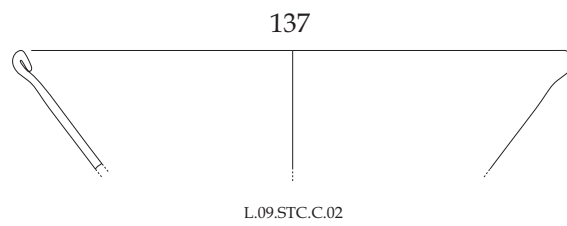
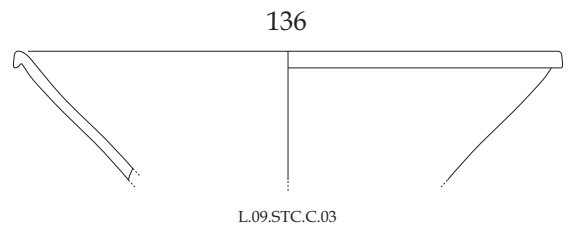
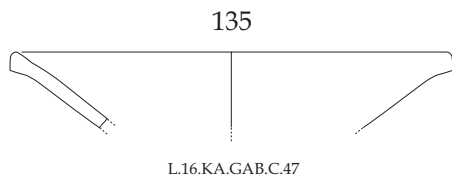
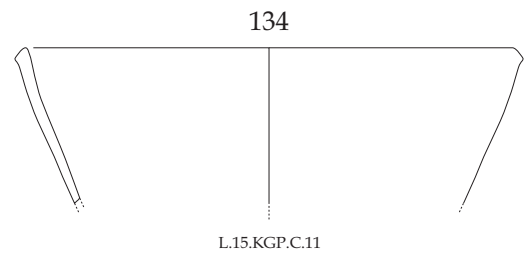
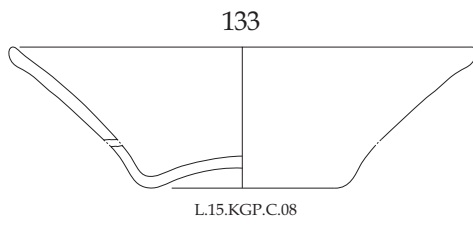
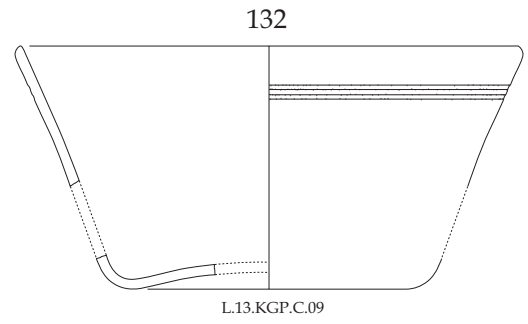
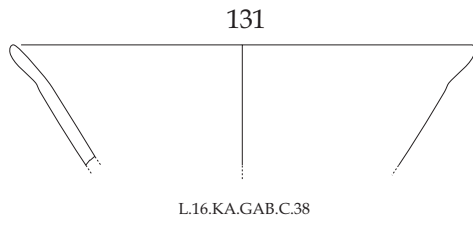
129

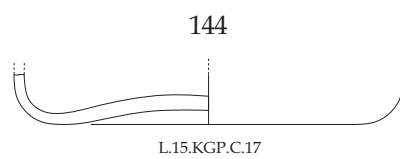
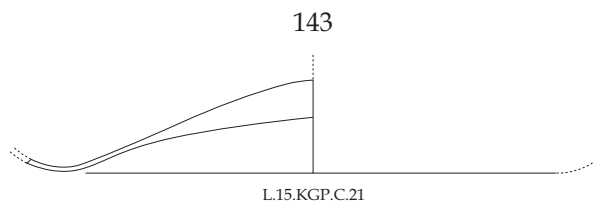
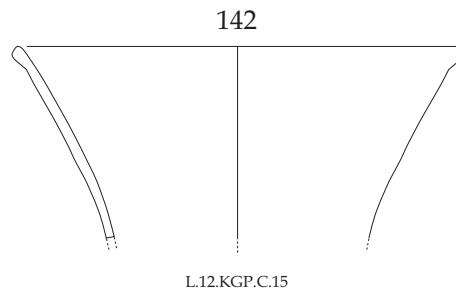
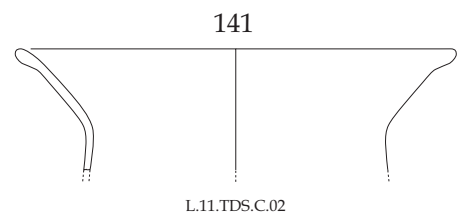
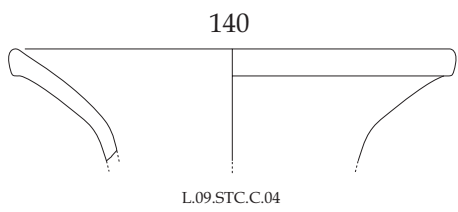
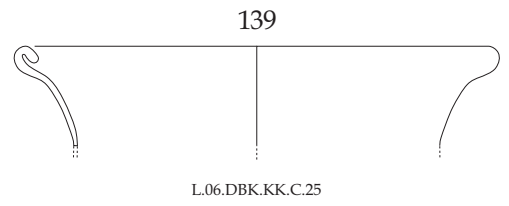
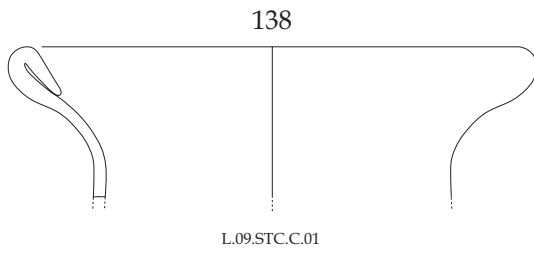


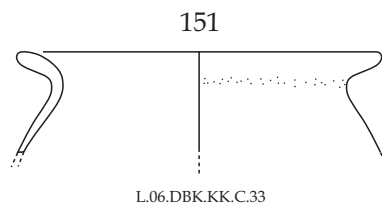
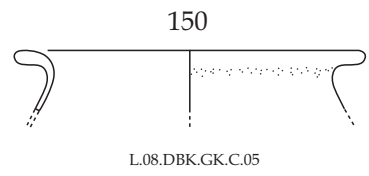
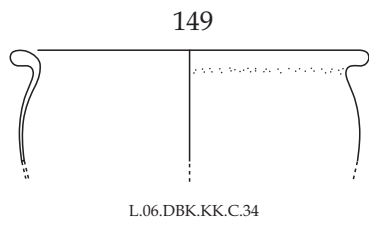
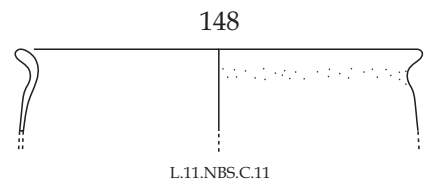
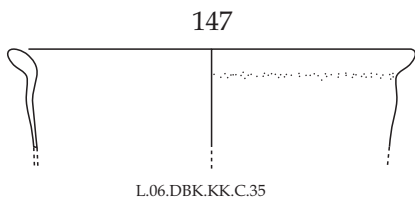
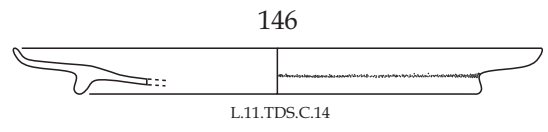
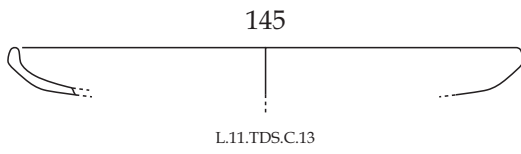
130

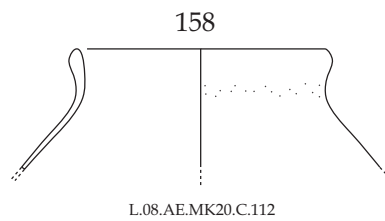
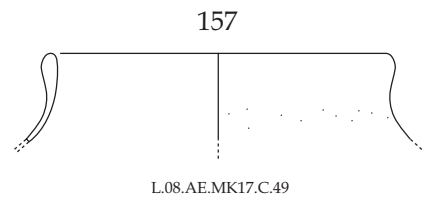
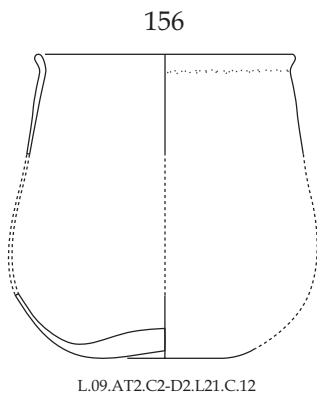
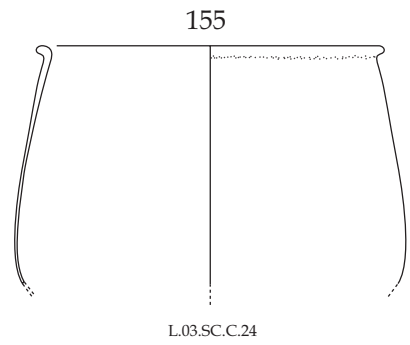
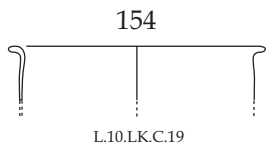
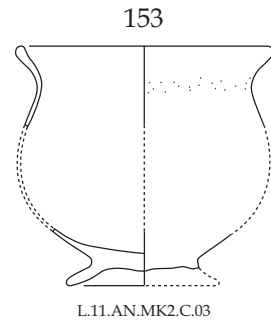
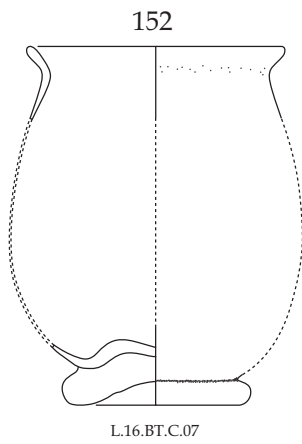










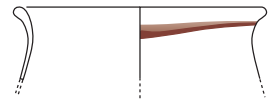


159



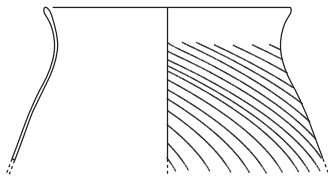
L.10.LK.C.05

160



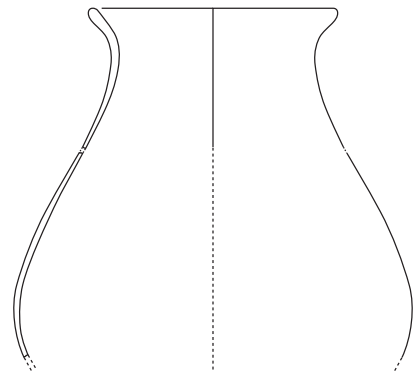
L.16.BN.M1.C.03

161



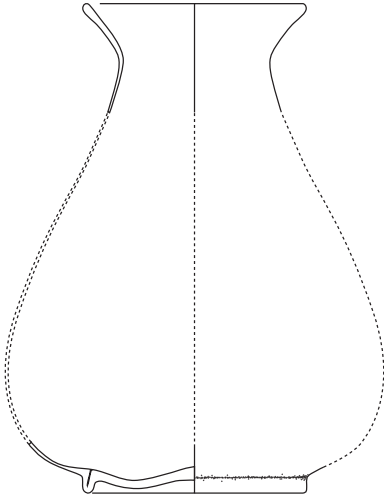
L.10.TDS.C.08

162



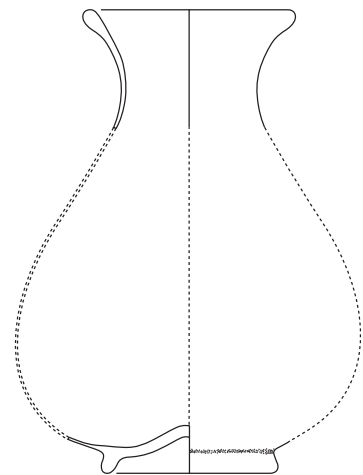
L.09.STC.C.10

163



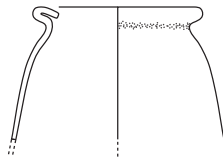
L.13.KA.BP.C.04

164



L.08.DBK.GK.C.08

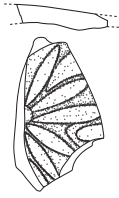
165



L.11.LK.KS.C.02

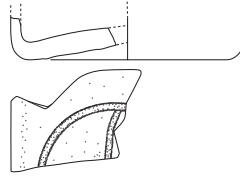


166



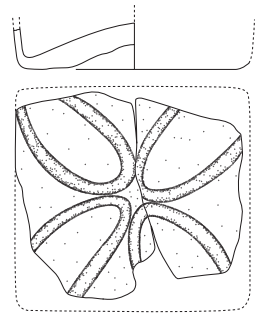
L.09.AE.MK31.C.04

167



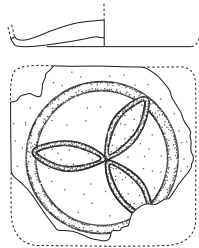
L.08.AE.MK17.C.56

168



L.06.DBK.KK.C.38

169

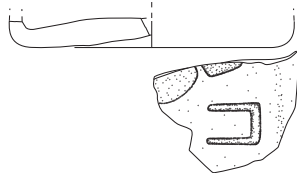


L.06.DBK.KK.C.16

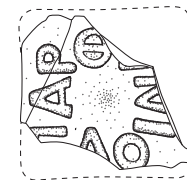
170



171

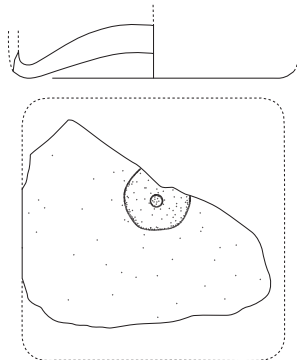


L.06.SC.C.02



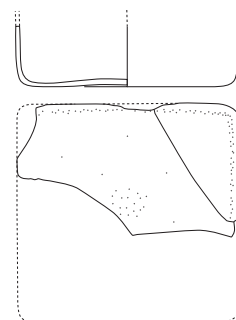
L.11.AE.KS.C.06

172



L.13.KA.GB.C.19

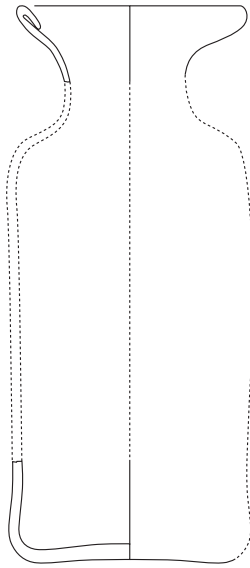
173



L.11.AE.KS.C.12

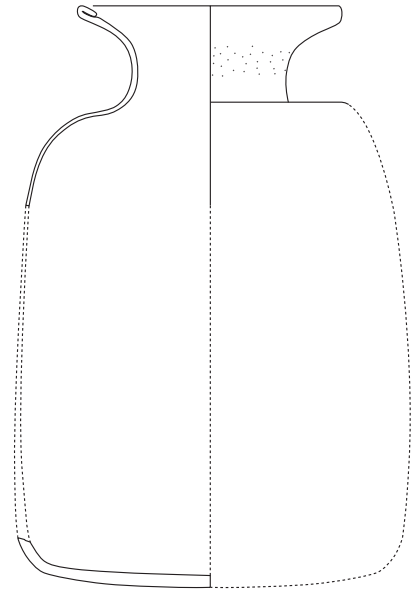


174



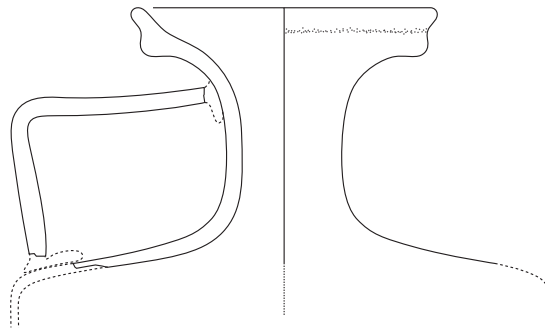
L.15.KBP.C.01

175



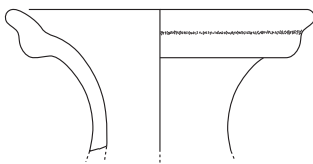
L.08.AE.DK2.C.71

176



L.08.AT1.G3-4.L6.C.10

177



L.08.AT1.G3-4.L11.C.07

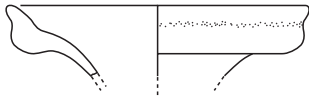
178



L.09.AT2.C3.L17.C.07

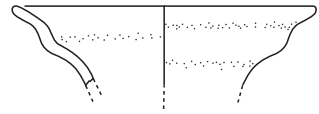


179



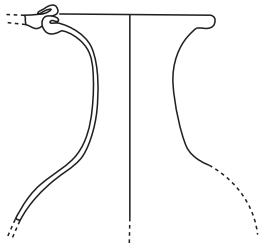
L.16.KA.GAB.C.74

180



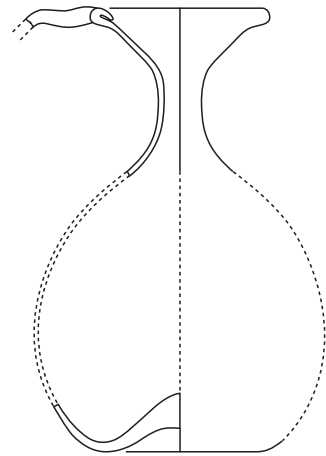
L.11.MK.C.07

181



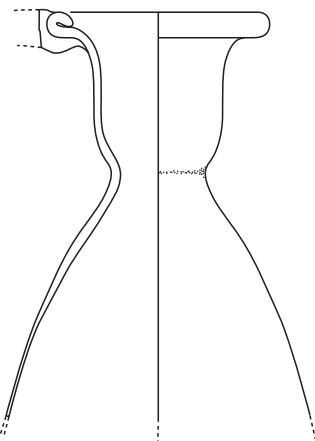
L.15.KGP.C.25

182



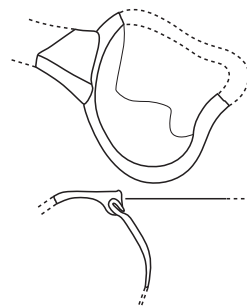
L.03.SC.C.25

183



L.16.BN.M1.C.01

184

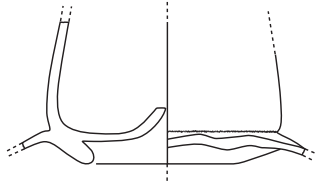


L.11.LK.DS.C.09



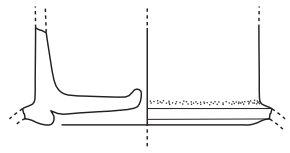


185



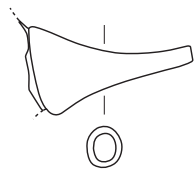
L.06.SC.GP.C.57

186



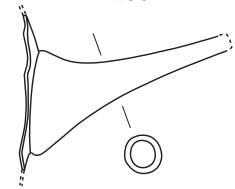
L.11.NBS.MK2.C.04

187



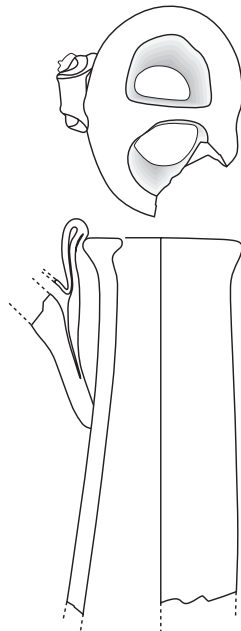
L.11.NBS.MK3.C.05

188



L.11.NBS.C.13

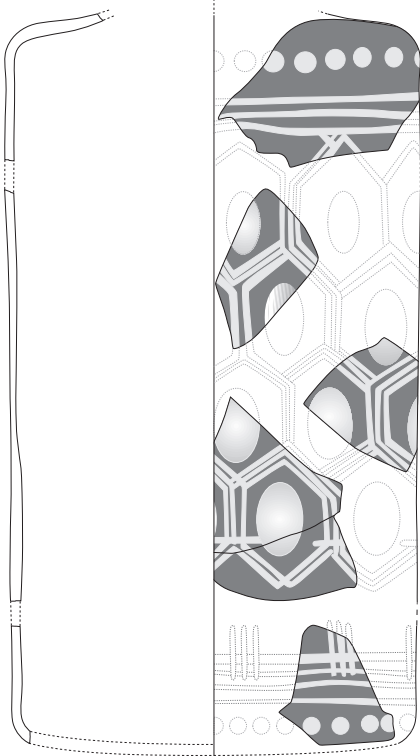
189



L.16.KA.GAB.C.40

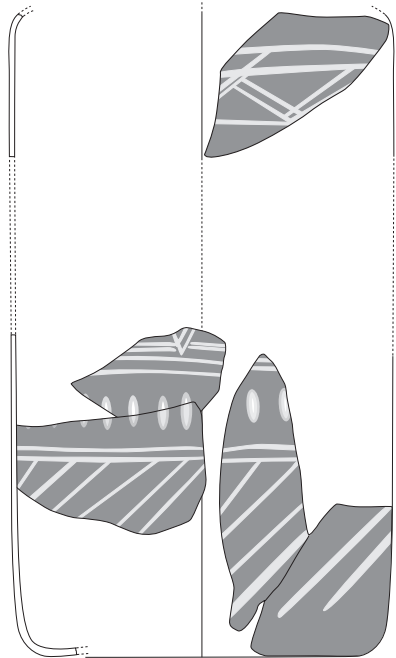


190



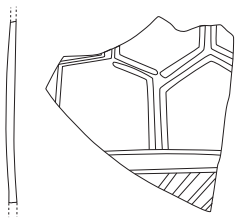
L.07.AE.MK9.C.99

191



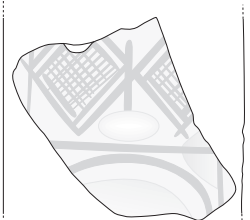
L.12.KA.C.01

192



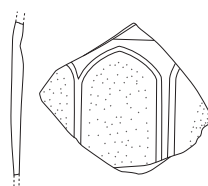
L.16.KGP.C.11

193



L.15.KGP.C.27

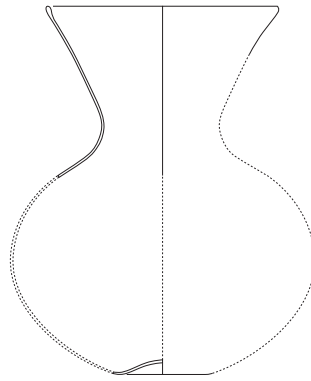
194



L.15.KGP.C.14

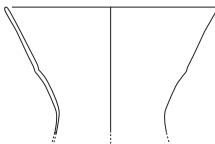


195



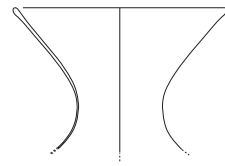
L.15.LK.BS.C.07

196



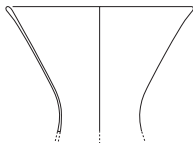
L.04.TA.C.13

197



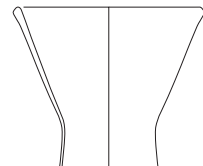
L.13.LK.C.03

198



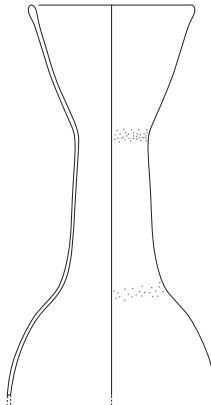
L.11.MK.C.01

199



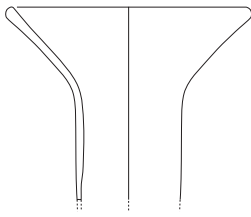
L.16.SC.GP.C.02

200



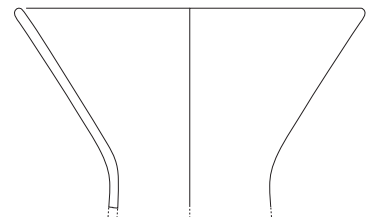
L.09.AE.DK4.C.09

201



L.15.KGP.C.18

202

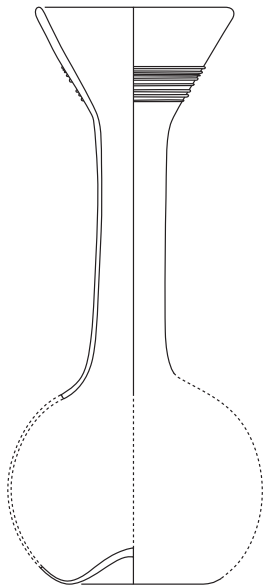


L.13.KA.GB.C.01

0 10 cm

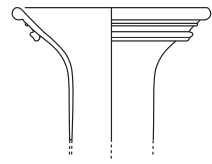


203



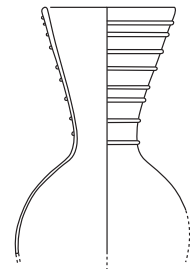
L.15.KGP.C.24

204



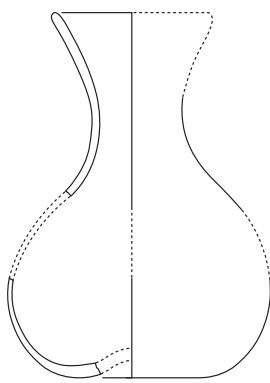
L.11.TDS.C.07

205



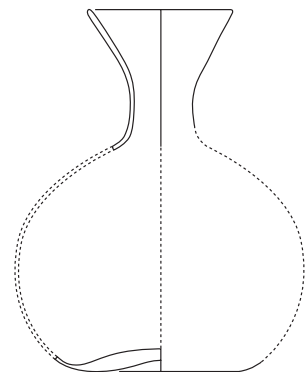
L.10.TDS.C.13

206



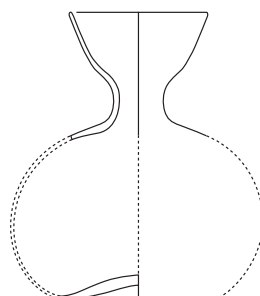
L.16.BT.C.14

207



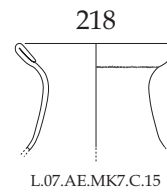
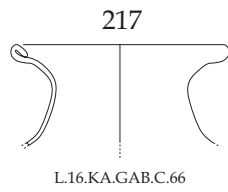
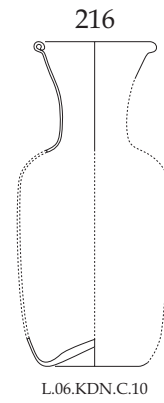
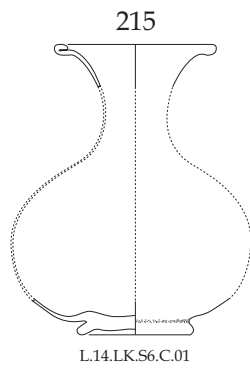
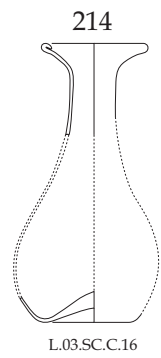
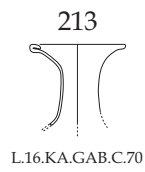
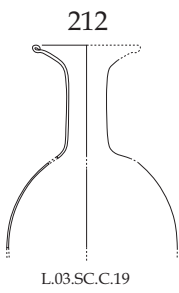
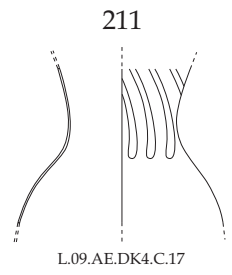
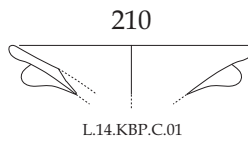
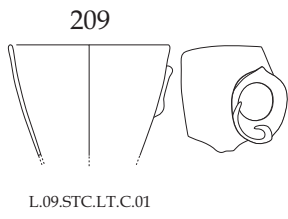
L.13.KGP.C.22

208

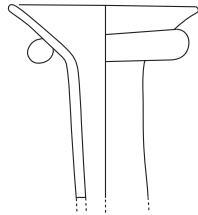


L.15.STC.C.01



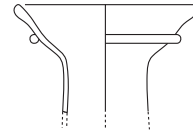


219



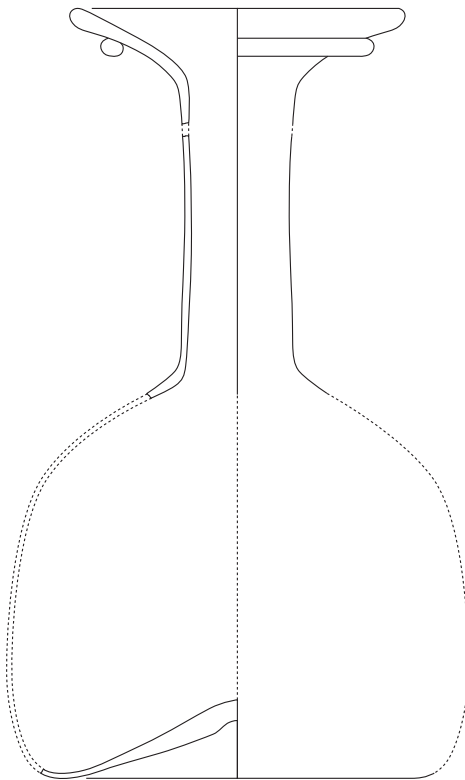
L.14.KA.GB.C.15

220



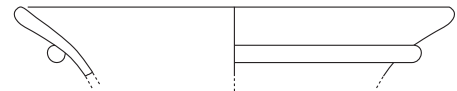
L.10.TDS.C.29

221



L.15.KGP.C.06

222



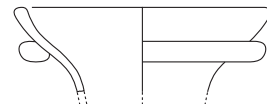
L.13.KBP.C.02

223



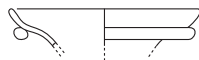
L.15.LK.BS.C.08

224



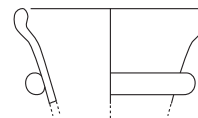
L.06.SC.GP.C.10

225



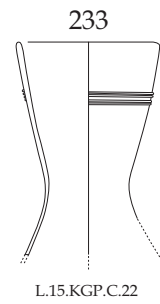
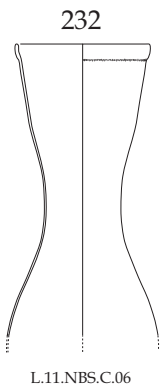
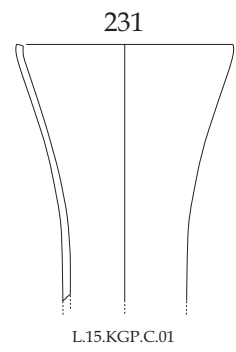
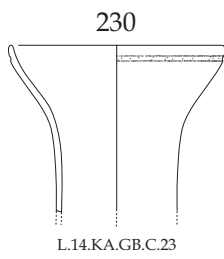
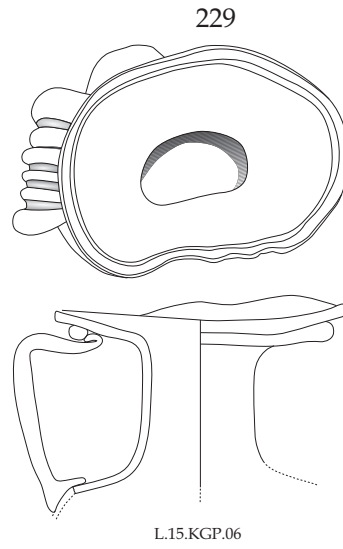
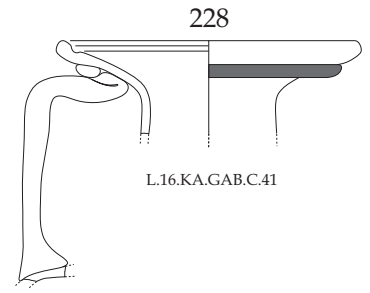
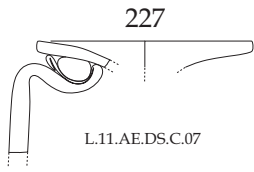
L.09.STC.BP.C.16

226

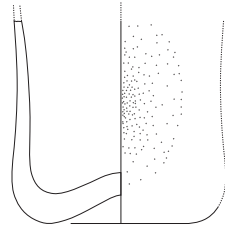


L.10.MK.C.05



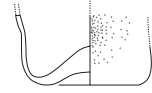


234



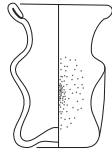
L.15.STC.BP.C.03

235



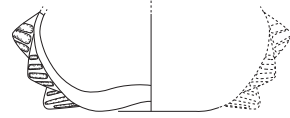
L.03.SC.C.28

236



L.08.AE.C.03

237



L.05.TA.C.01

238



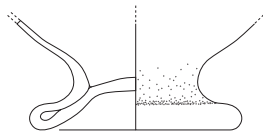
L.12.KGP.C.33

239



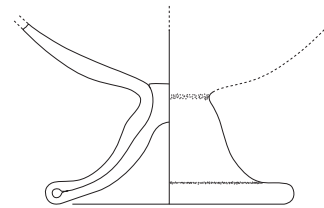
L.05.TA.C.04

240



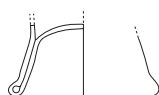
L.05.ATL.1.C.01

241



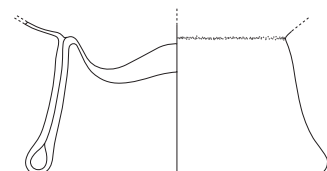
L.15.STC.BP.C.02

242



L.16.KA.GABC.02

243

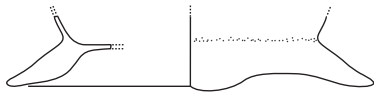


L.16.KA.GABC.39

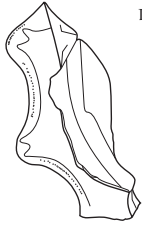




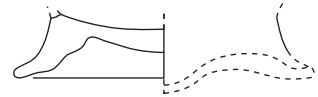
244



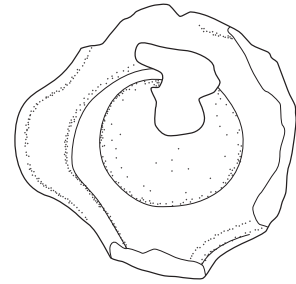
L.06.MGV.151



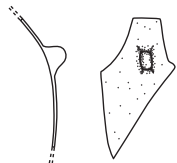
245



L.15.KGPC.27

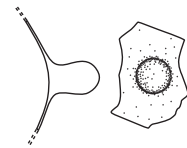


246



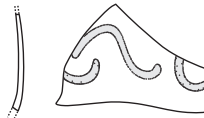
L.05.TA.C.08

247



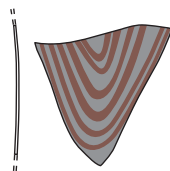
L.12.KA.C.15

248

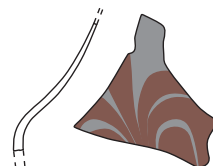


L.16.KA.GABC.20

249 A-B



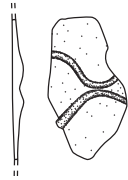
L.15.STC.C.03-A



L.15.STC.C.03-B

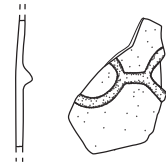


250



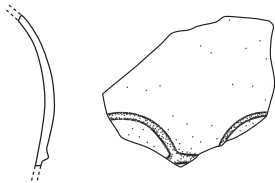
L.09.AT2.C4.L22.C.06

251



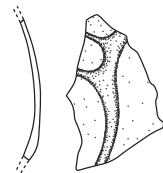
L.10.LK.C.28

252



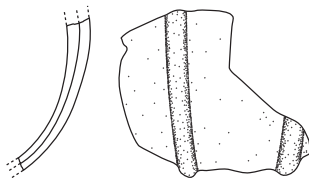
L.06.DBK.KK.C.32

253



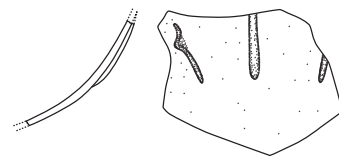
L.06.AE(13P.S1).CD.C.34

254



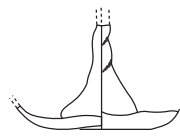
L.11.KDP.C.15

255



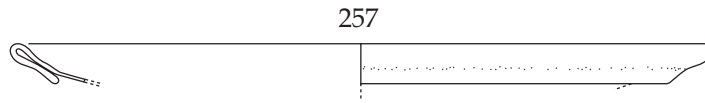
L.06.DBK.KK.C.20

256

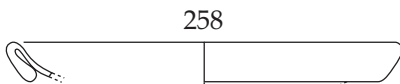


L.13.KA.GB.C.21

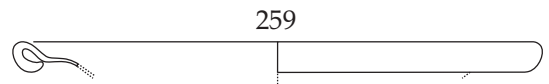




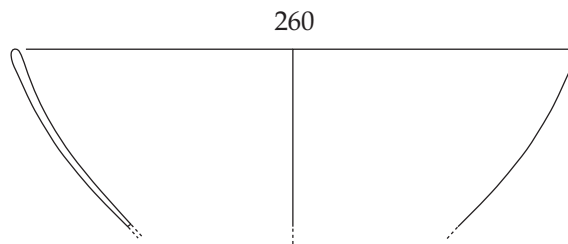
L.11.TDS.C.11



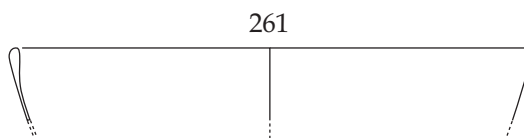
L.08.AE.MK20.C.29



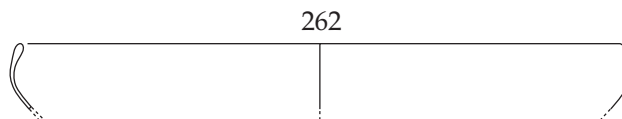
L.06.SC.GP.C.66



L.13.KBP.C.01

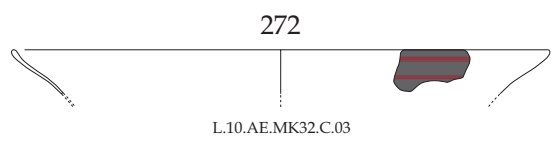
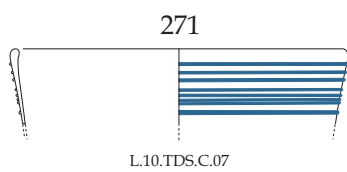
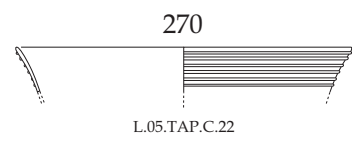
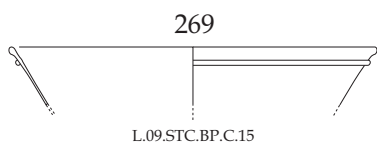
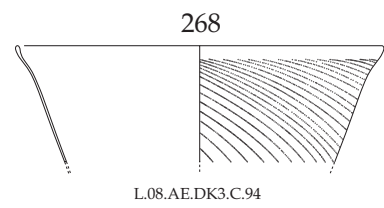
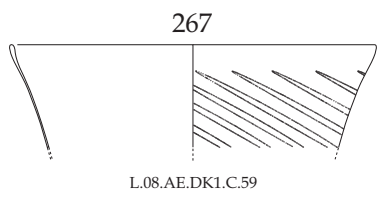
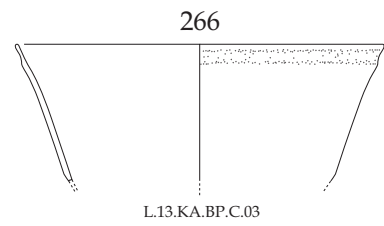
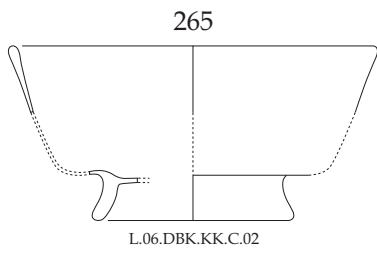
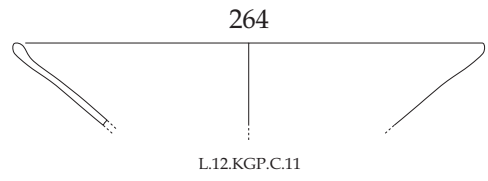
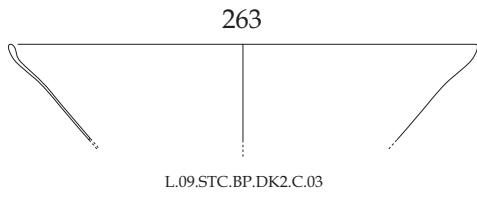


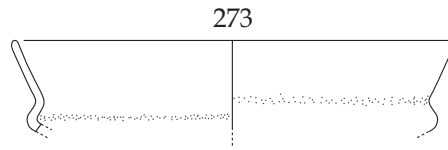
L.06.MGV.142



L.13.KGP.C.04



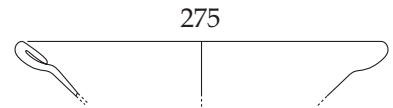




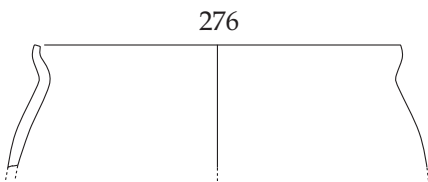
L.13.KA.GB.C.11



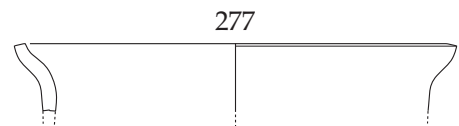
L.09.TDS.C.06



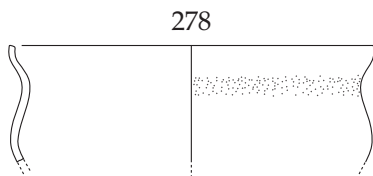
L.13.KA.BP.C.01



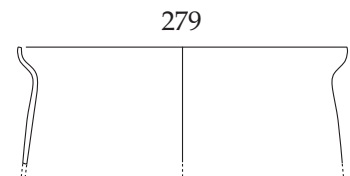
L.16.KA.GAB.C.73



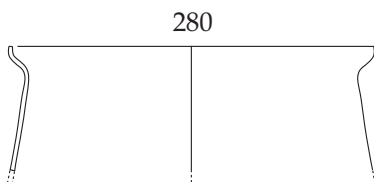
L.10.LK.C.27



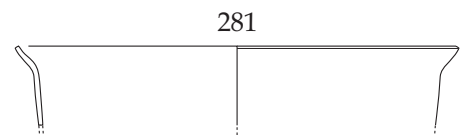
L.08.DBK.GK.C.07



L.11.NBS.MK3.C.02



L.11.KDP.C.11



L.13.LK.C.05

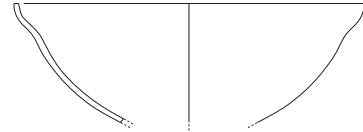


282



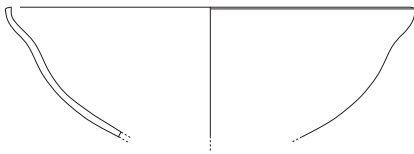
L.06.MH.C.01

283



L.15.LK.BS.C.04

284



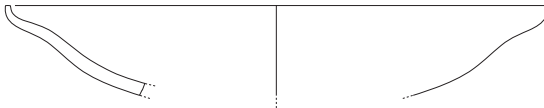
L.08.DBK.GK.C.21

285



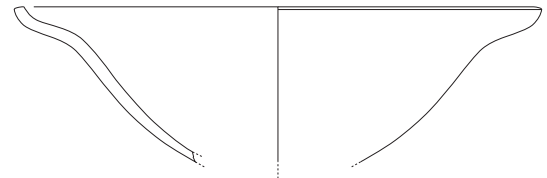
L.13.KA.GB.C.15

286



L.16.KGP.C.13

287



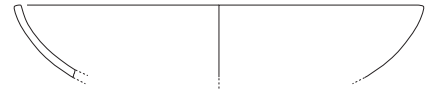
L.16.KBP.C.02

288



L.12.KGP.C.16

289



L.11.TDS.C.15

290

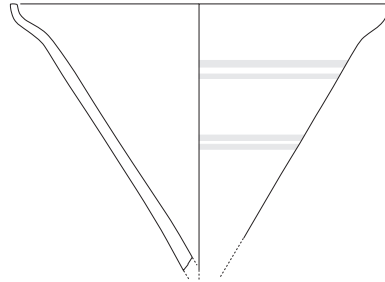


L.06.AE(13P.S1).MK4.C.28

0 10 cm

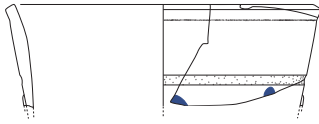


291



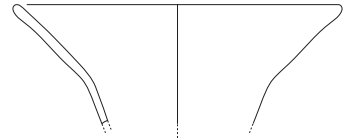
L.05.TAP.C.04

292



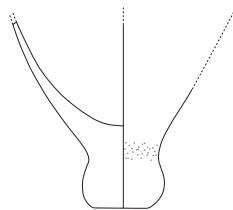
L.14.KA.GB.C.22

293



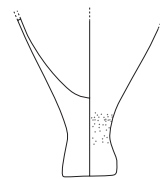
L.13.KGP.C.11

294



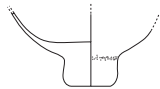
L.11.TDS.C.05

295



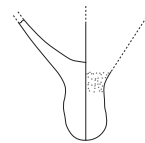
L.15.KGP.C.19

296



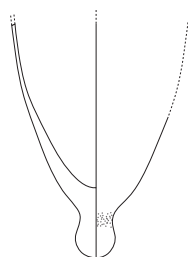
L.06.SC.GP.C.17

297



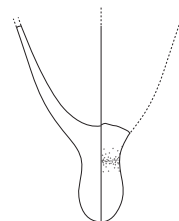
L.15.KGP.C.20

298



L.16.KGP.C.28

299

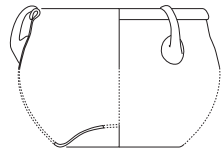


L.12.KGP.C.26

0 10 cm

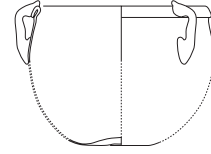


300



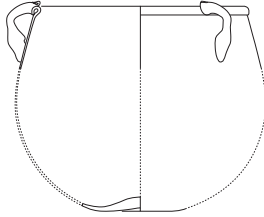
L.10.LK.C.10

301



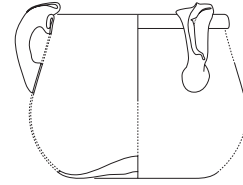
L.13.LK.C.04

302



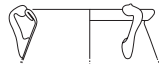
L.17.TNM.DS.01

303



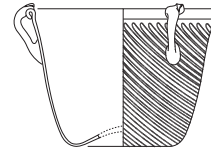
L.07.TA.BP.C.06

304



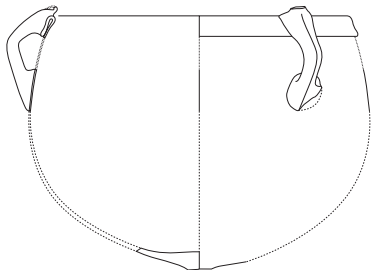
L.11.NBS.MK2.C.01

305



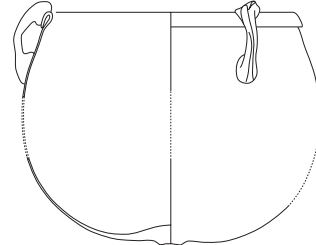
L.10.LK.C.01

306



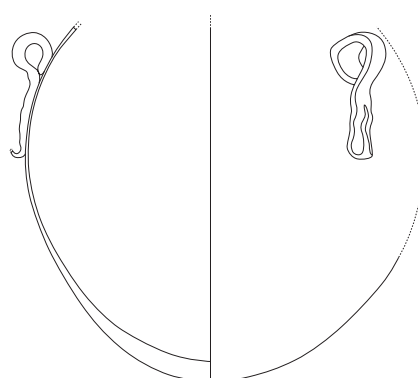
L.15.KGP.C.26

307



L.11.AE.MK42.C.01

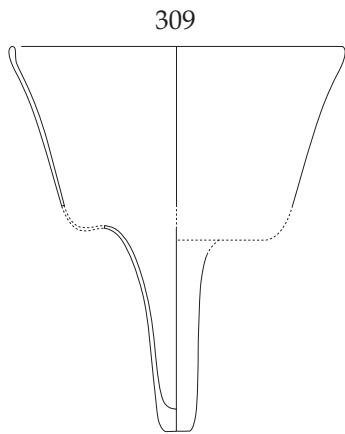
308



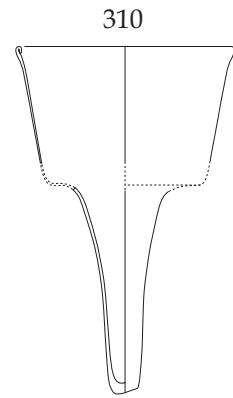
L.13.KGP.C.18

0 10 cm

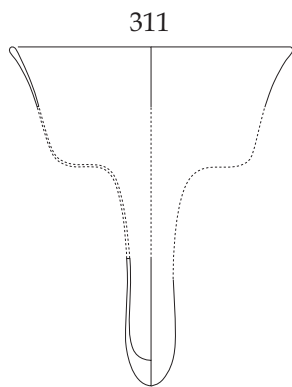




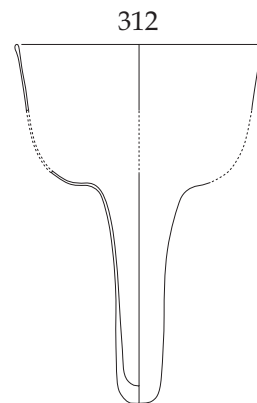
L.09.TA.D2.C.31



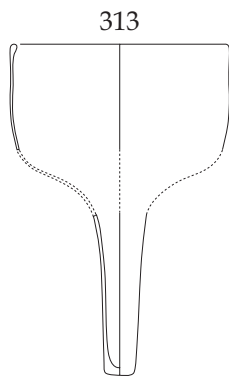
L.11.AE.DK5.C.01



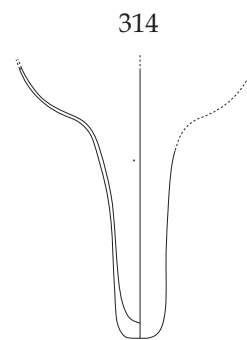
L.16.SC.GP.C.01



L.15.TN.M.C.01



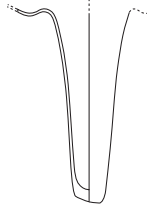
L.10.MK.C.04



L.13.LK.C.08

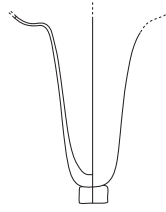


315



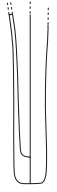
L.11.MK.MK2.C.01

316



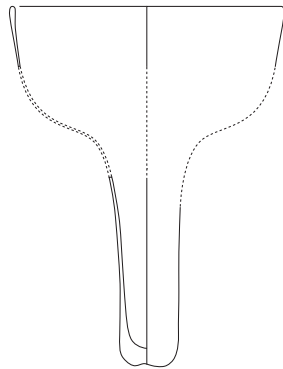
L.16.KA.GAB.C.12

317



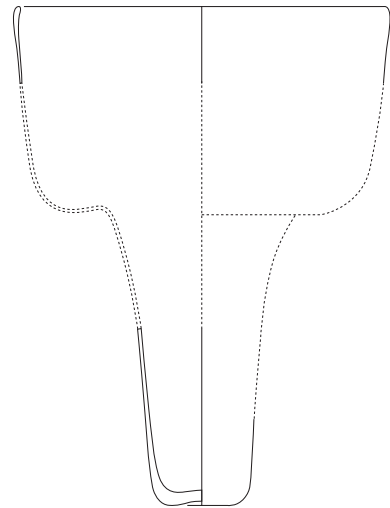
L.17.STC.BP.C.01

318



L.16.BT.C.04

319



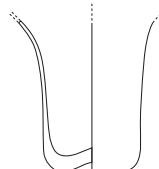
L.16.KA.GAB.C.32

320



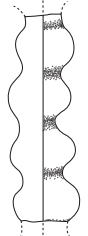
L.16.KA.GAB.C.11

321



L.11.MK.C.06

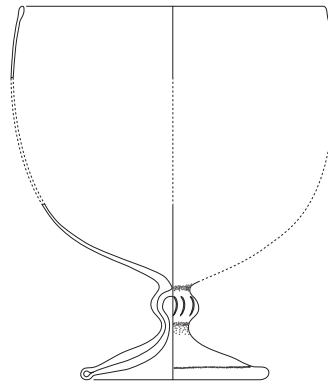
322



L.12.KGP.C.27

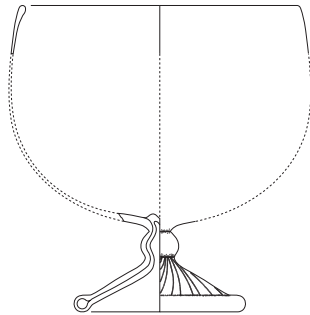


323



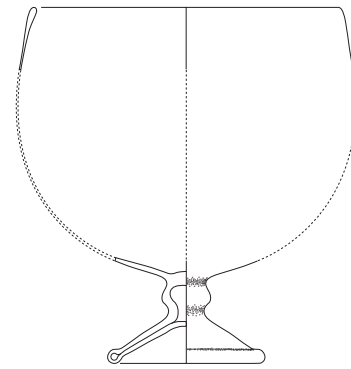
L.08.AE.DK1.C.60

324



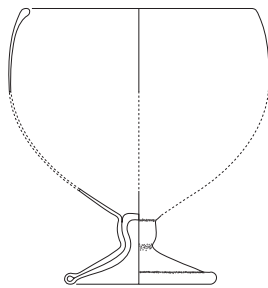
L.13.KGP.C.03

325



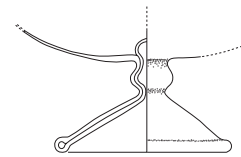
L.08.DBK.GK.C.14

326



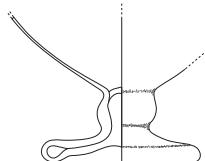
L.14.LK.S6.C.02

327



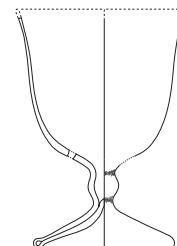
L.09.STC.BP.C.12

328



L.11.KDP.224

329

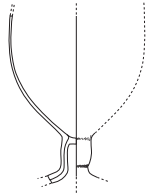


L.09.AE.DK4.C.19

0 10 cm

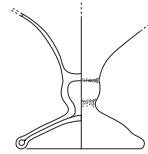


330



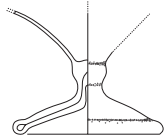
L.06.AE(13P.S1).MK4.C.22

331



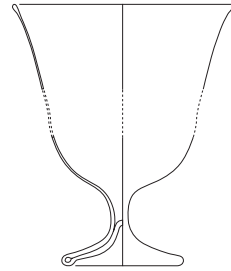
L.16.KA.GAB.C.51

332



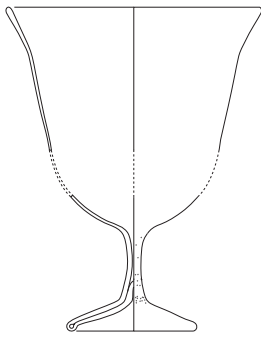
L.16.KA.GAB.C.81

333



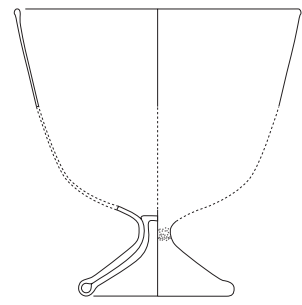
L.09.AE.DK4.C.18

334



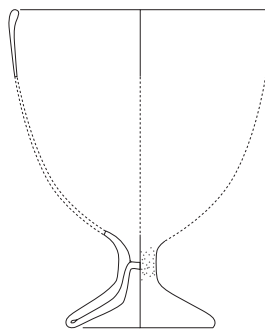
L.11.MK.MK2.C.03

335



L.16.BT.C.13

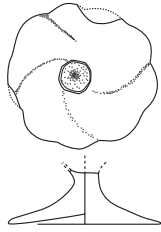
336



L.15.LK.BS.C.01

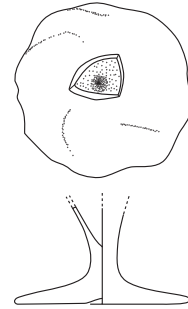


337



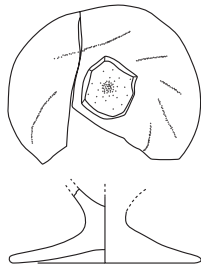
L.06.SC.GP.C.21

338



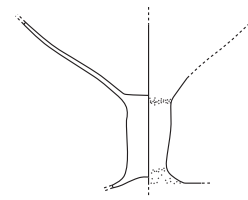
L.06.SC.KP.C.25

339



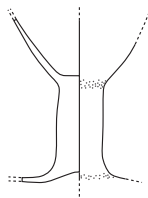
L.11.LK.DS.C.23

340



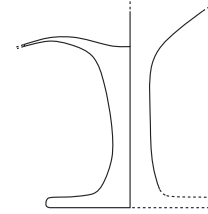
L.10.LK.C.26

341



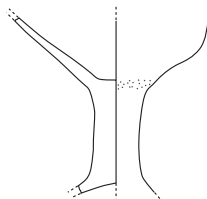
L.11.MK.C.04

342



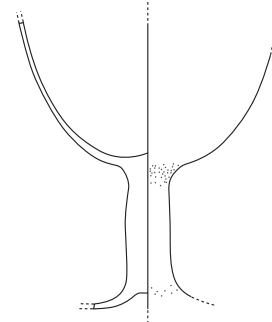
L.15.KGP.C.10

343



L.10.ST.C.02

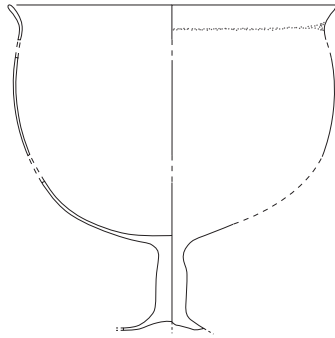
344



L.10.ST.C.08

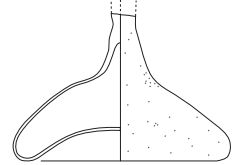


345



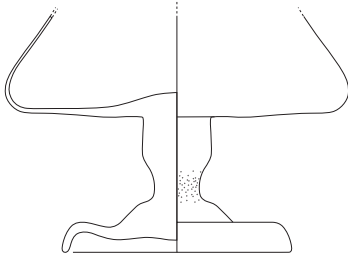
L.10.ST.C.01

346



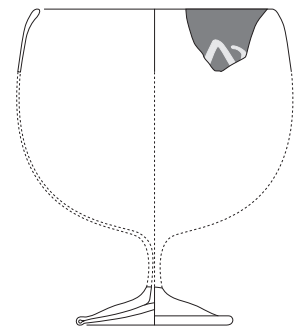
L.10.ST.C.10

347



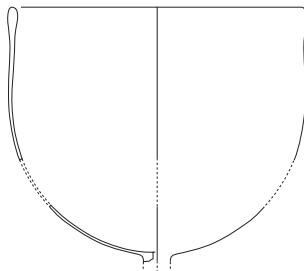
L.15.TN.C.01

348



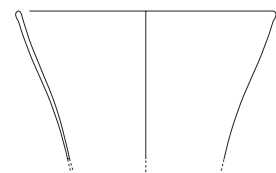
L.08.AE.MK22.C.104

349



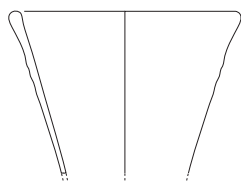
L.07.AE.MK9.C.80

350



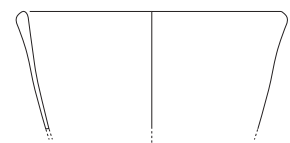
L.07.AE.MK9.C.100

351



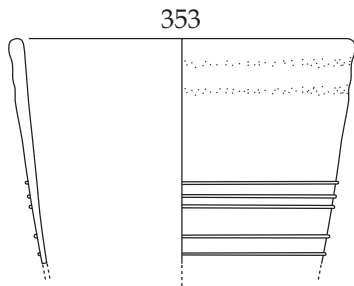
L.08.DBK.KK.C.08

352

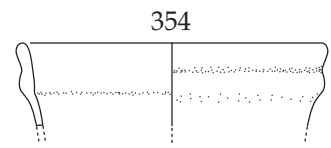


L.12.KGP.C.22

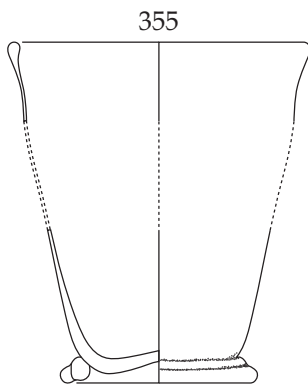




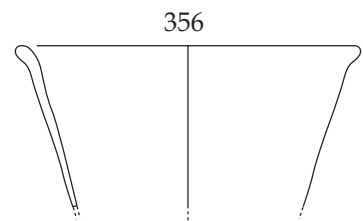
L.12.KGP.C.21



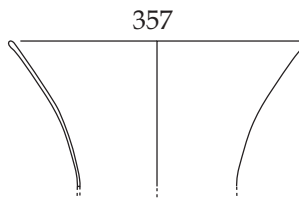
L.12.KGP.C.31



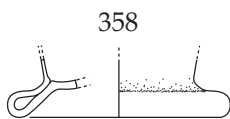
L.13.KA.GB.C.20



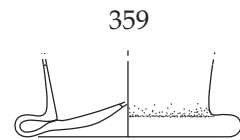
L.03.SC.C.04



L.08.DBK.KK.C.01

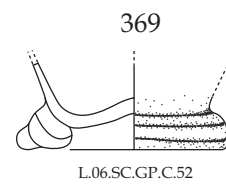
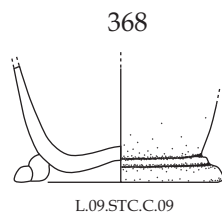
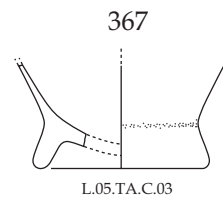
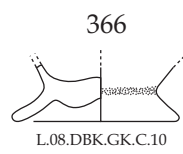
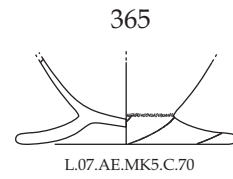
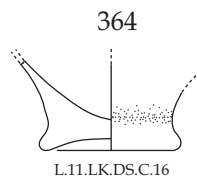
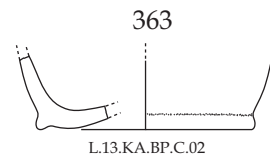
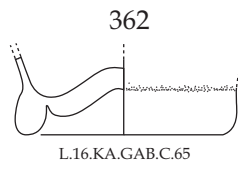
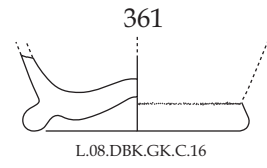
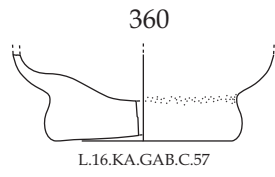


L.06.SC.C.33



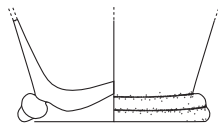
L.06.SC.GP.C.23





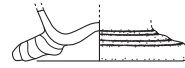


370



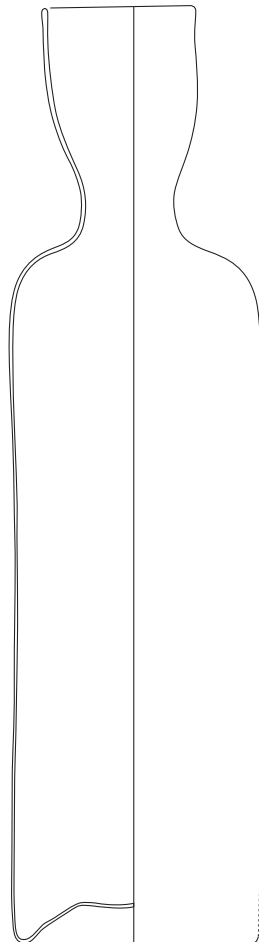
L.13.LK.C.01

371



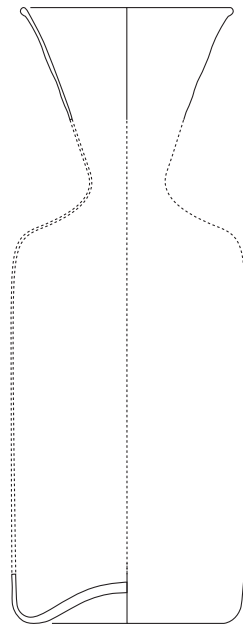
L.09.STC.C.12

372



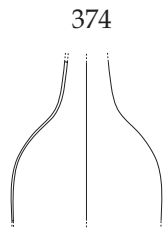
L.07.AE.KS.C.01

373

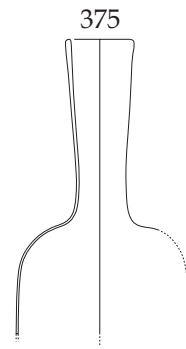


L.09.TA.D2.C.03

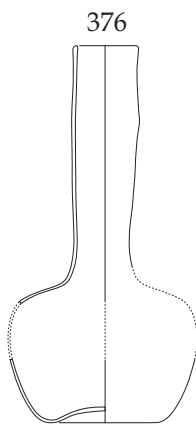




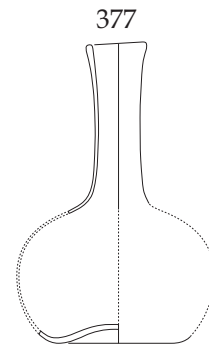
L.10.TDS.C.30



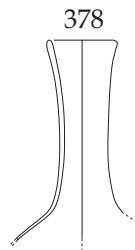
L.09.STC.C.16



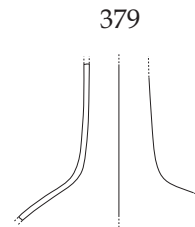
L.16.KA.GAB.C.27



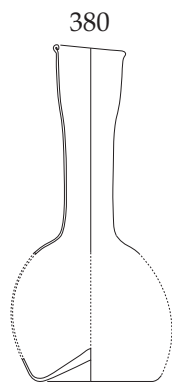
L.16.KA.GAB.C.13



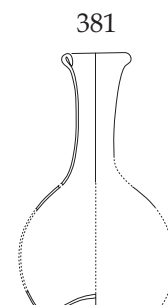
L.07.AE.MK5(PM).C.71



L.10.TDS.C.19

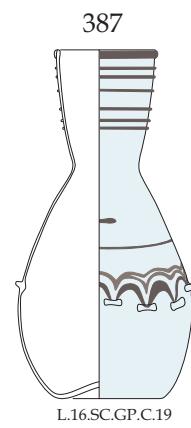
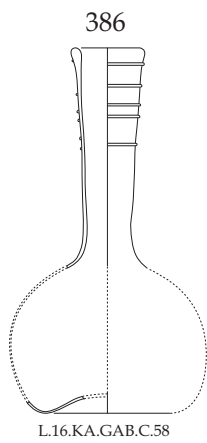
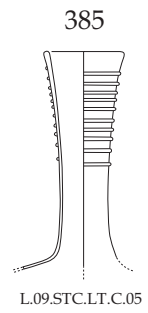
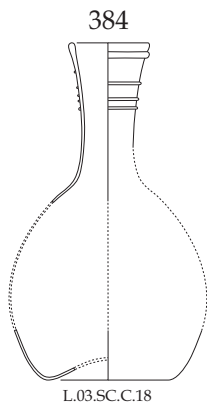
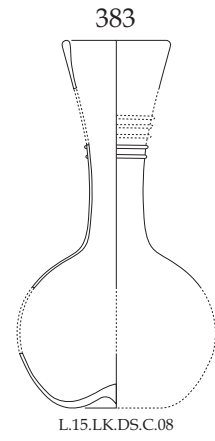
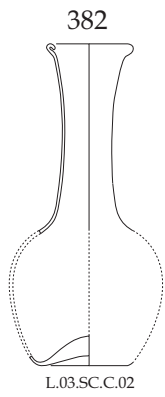


L.17.TN.C.01

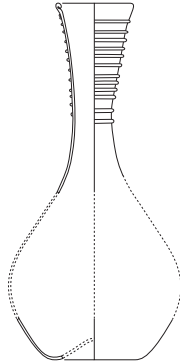


L.03.SC.C.01



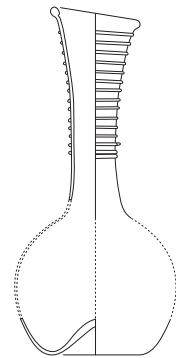


389



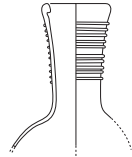
L.03.SC.C.21

390



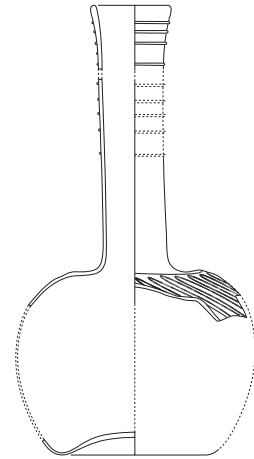
L.16.KA.GAB.C.28

391



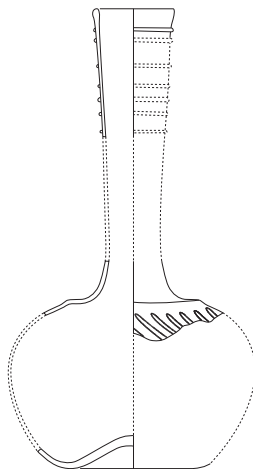
L.16.KA.GAB.C.64

392



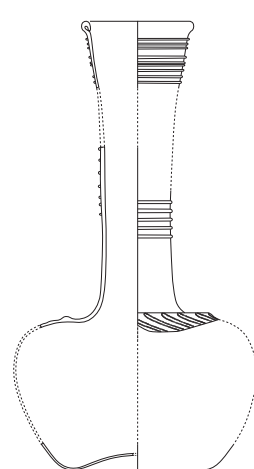
L.16.KA.GAB.C.29

393



L.16.KA.GAB.C.71

394

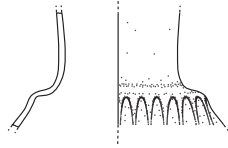


L.16.KA.GAB.C.21

0 10 cm

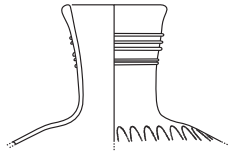


395



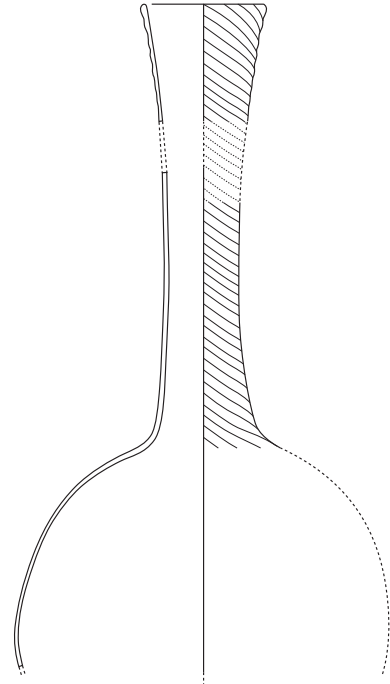
L.10.AE.MK32.C.01

396



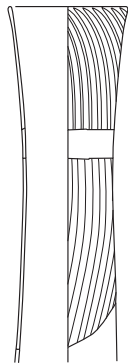
L.09.TDS.C.13

397



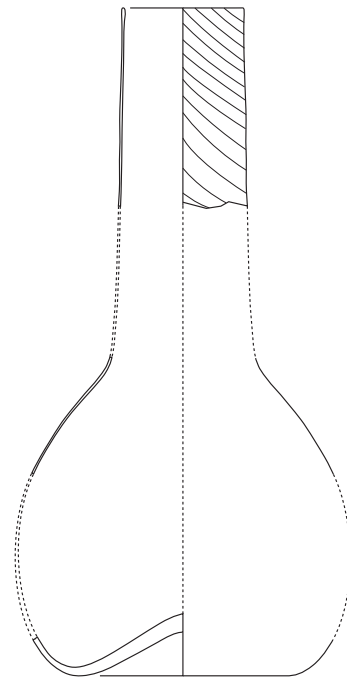
L.08.AE.MK20.C.27

398



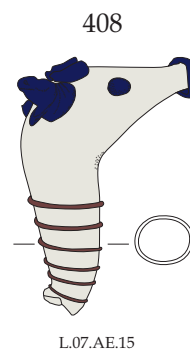
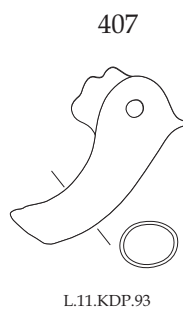
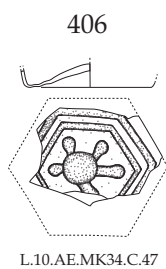
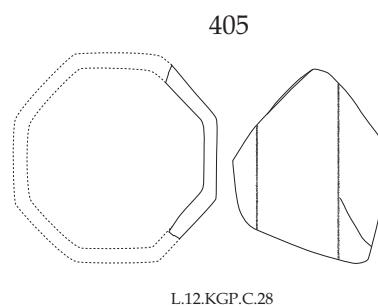
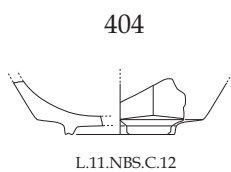
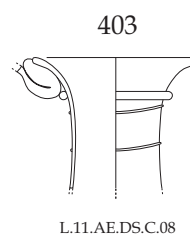
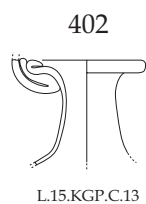
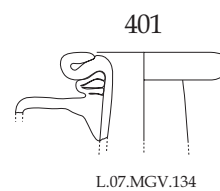
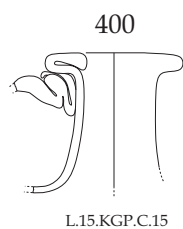
L.08.AE.MK21.C.73

399



L.08.AE.MK17.C.06





409



L.09.TA.C.04

410



L.13.KA.GB.75

411



L.18.KPE.16

412



L.10.TDS.C.06

414



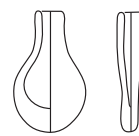
L.10.YB.C.04

413



L.12.KDP.226

415



L.09.TA.C.05

416



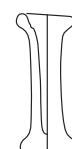
L.07.TA.AV.11

417



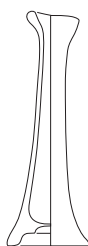
L.11.AE.DS.30

418



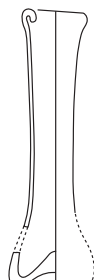
L.09.TA.C.02

419



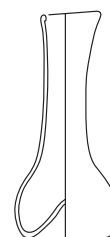
L.05.SC.54

420



L.15.LK.BS.C.02

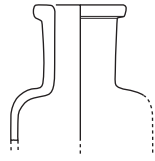
421



L.06.DBK.40

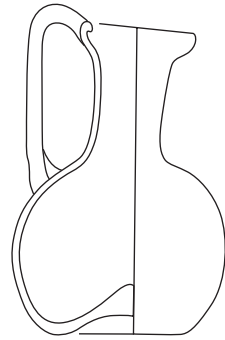


422



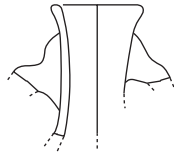
L.05.TAP.C.10

423



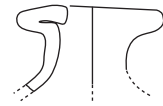
L.12.KGP.GD.152

424



L.06.SC.KP.C.63

425



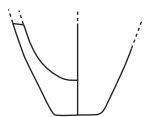
L.06.SC.KP.C.24

426



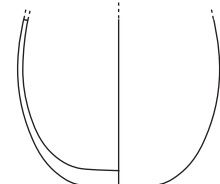
L.11.MK.24

427



L.08.AE.MK19.C.47

428

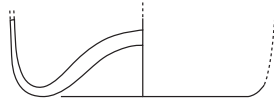


L.13.KGP.C.08



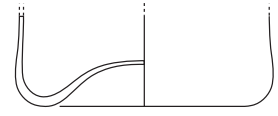


429



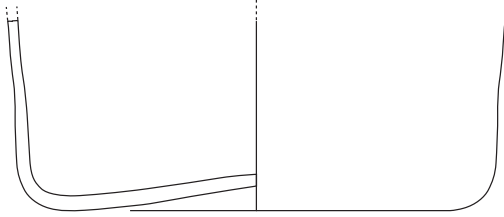
L.08.AE.MK20.C.26

430



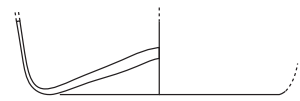
L.06.SC.GP.C.07

431



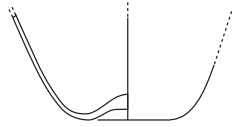
L.16.KGP.C.01

432



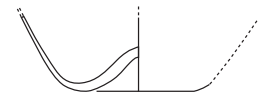
L.09.AE.DK4.C.06

433



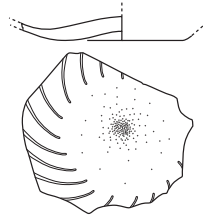
L.10.LK.C.25

434



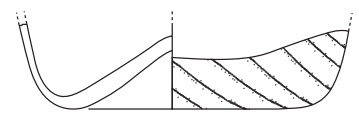
L.08.AE.MK19.C.92

435



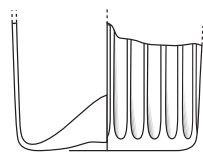
L.06.DBK.KK.C.31

436



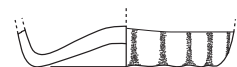
L.10.TDS.C.25

437



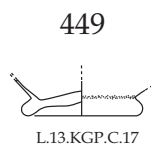
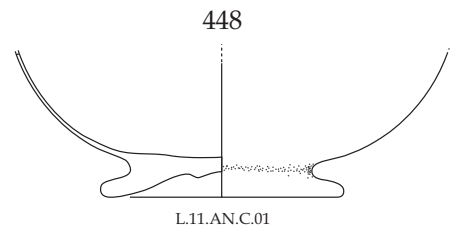
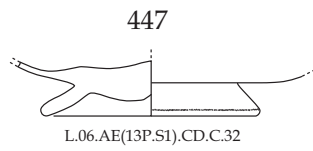
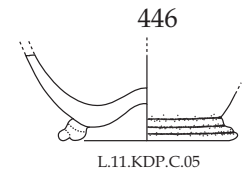
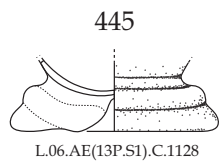
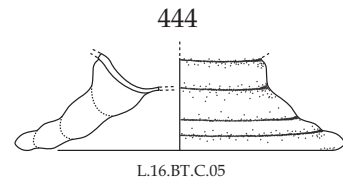
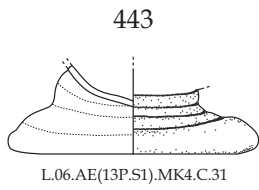
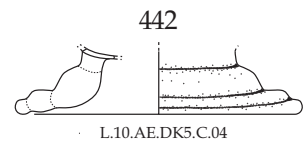
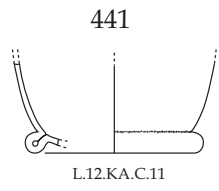
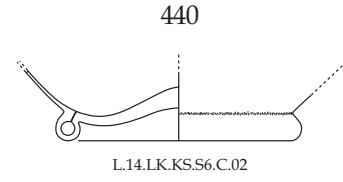
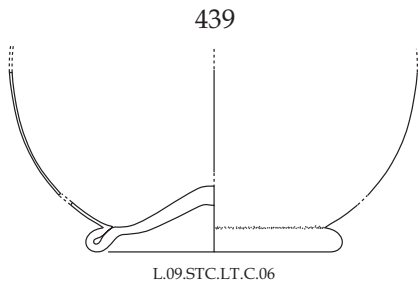
L.03.SC.C.09

438

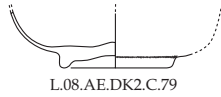


L.15.LK.C.09



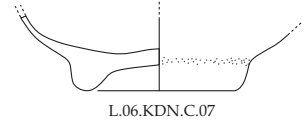


450



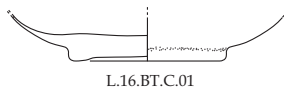
L.08.AE.DK2.C.79

451



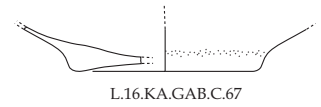
L.06.KDN.C.07

452



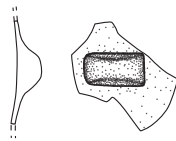
L.16.BT.C.01

453



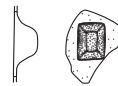
L.16.KA.GAB.C.67

454



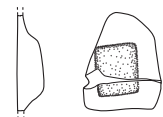
L.06.DBK.GK.C.06

455



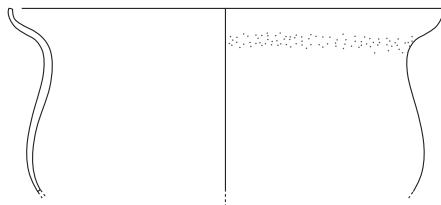
L.07.AE.MK8.C.08

456



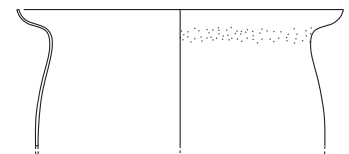
L.07.AE.MK9.C.82

457



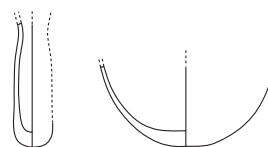
L.14.KPE.C.01

458



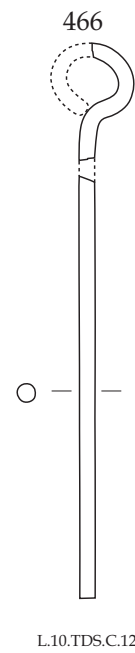
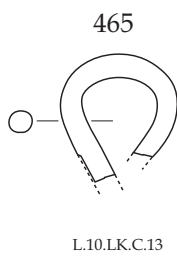
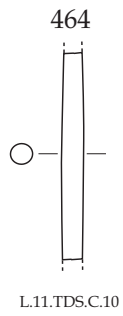
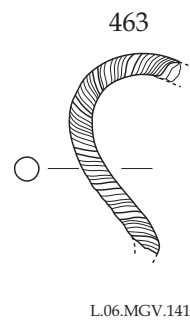
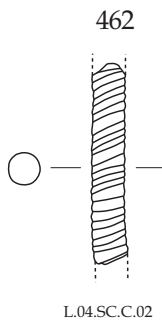
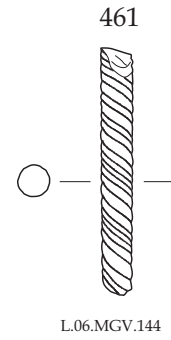
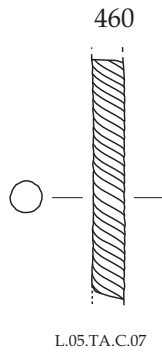
L.14.LK.KS.S8.C.01

459



L.15.STC.BP.C.04





467



L.08.AE.C.09

468



L.09.TDS.C.03

469



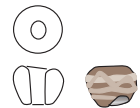
L.03.SC.24

470



L.11.KPE.11

471



L.12.KDP.91

472



L.16.BN.M1A.THM1.02

473



L.12.KA.171

474



L.11.MK.61

475



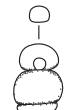
L.06.DBK.KK.52

476



L.06.DBK.KK.133

477



L.06.AE.13P.S1.22

478



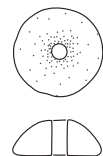
L.11.AE.07

479



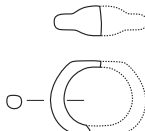
L.16.BN.M1B.TM1.02

480



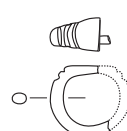
L.16.LK.DS.01

481



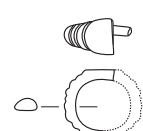
L.15.STC.C.03

482



L.12.KA.192

483



L.05.TA.33

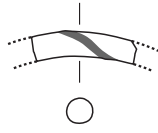
484



L.14.KBP.39

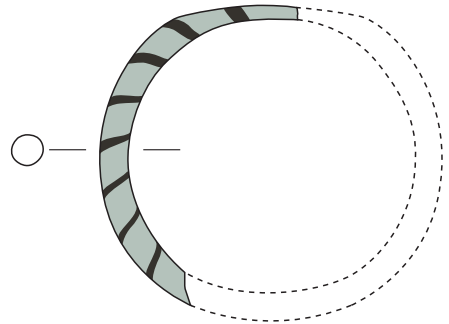


485



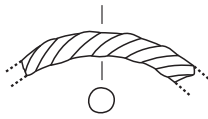
L.06.DBK.KK.28

486



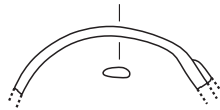
L.12.YB.76

487



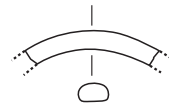
L.15.KGP.C.05

488



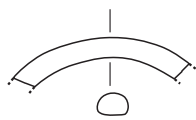
L.08.DBK.GK.C.12

489



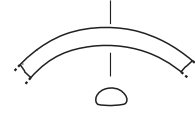
L.15.STC.DP.C.02

490



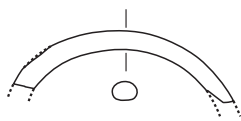
L.04.TA.C.03

491



L.07.AE.MK14.C.43

492



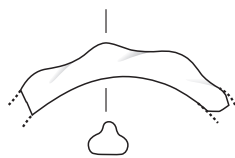
L.11.AE.DS.C.01

493



L.15.KGP.44

494



L.14.KA.GB.C.24



495



L.11.MK.82

496



L.11.MK.84

497



L.12.KDP.88

498



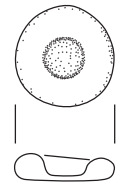
L.07.AE.12

499



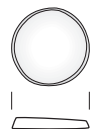
L.16.KGP.08

500



L.09.TA.C.01

501



L.15.KGP.131

502



L.08.AE.C.05a



L.08.AE.C.05b

503



L.07.SC.46

504



L.03.AN.C.09

505



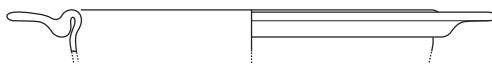
L.11.LK.GM.67

506



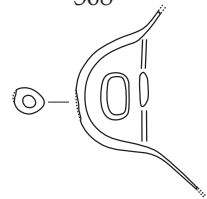
L.10.TDS.C.03

507



L.11.LK.C.04

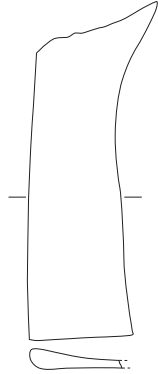
508



L.11.NBS.MK2.C.03

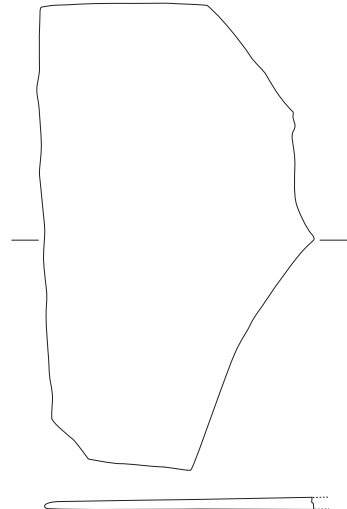


509



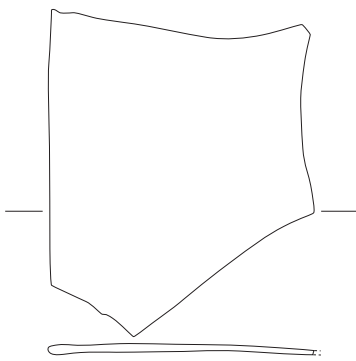
L.08.AE.MK21.C.41

510



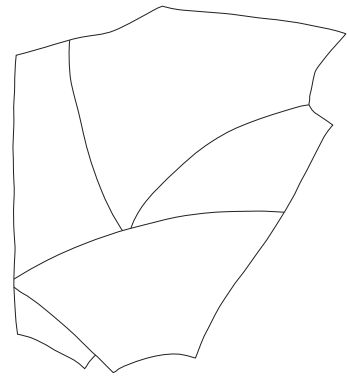
L.10.AE.MK38.C.03

511



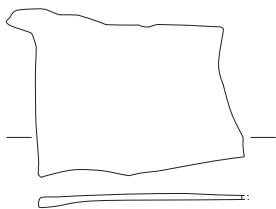
L.09.AE.DK4.C.07

512



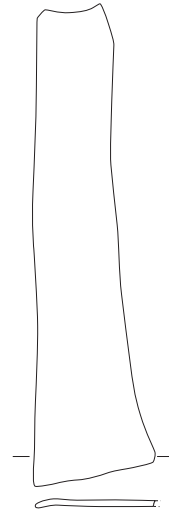
L.07.AE.MK9.C.91

513



L.08.AE.MK22.C.96

514

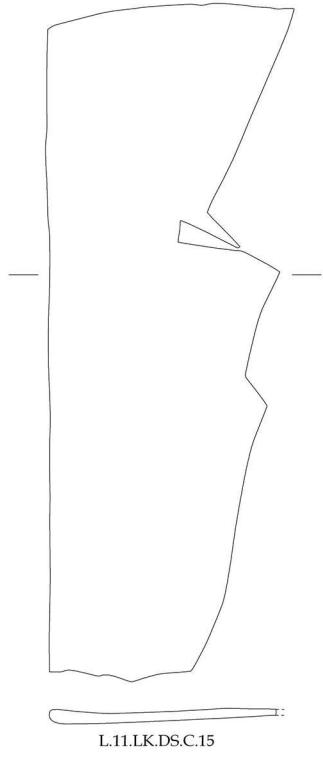


L.09.AE.DK4.C.11

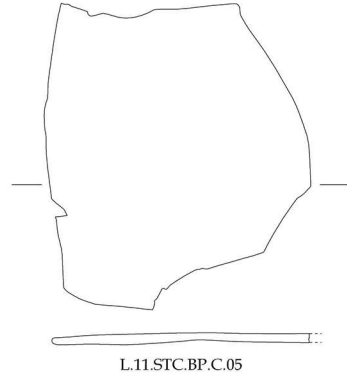
0 10 cm



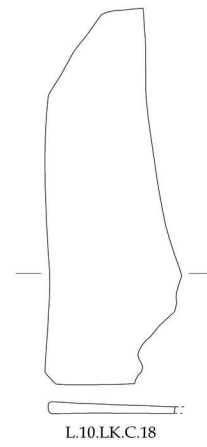
515



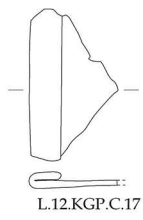
516



517



518



520



519



0 10 cm

TABLE 1

MÖ 2.-MÖ 1. yy

MÖ 1.-MS 1. yy

MS 1.-2. yy

MS 2.-3. yy

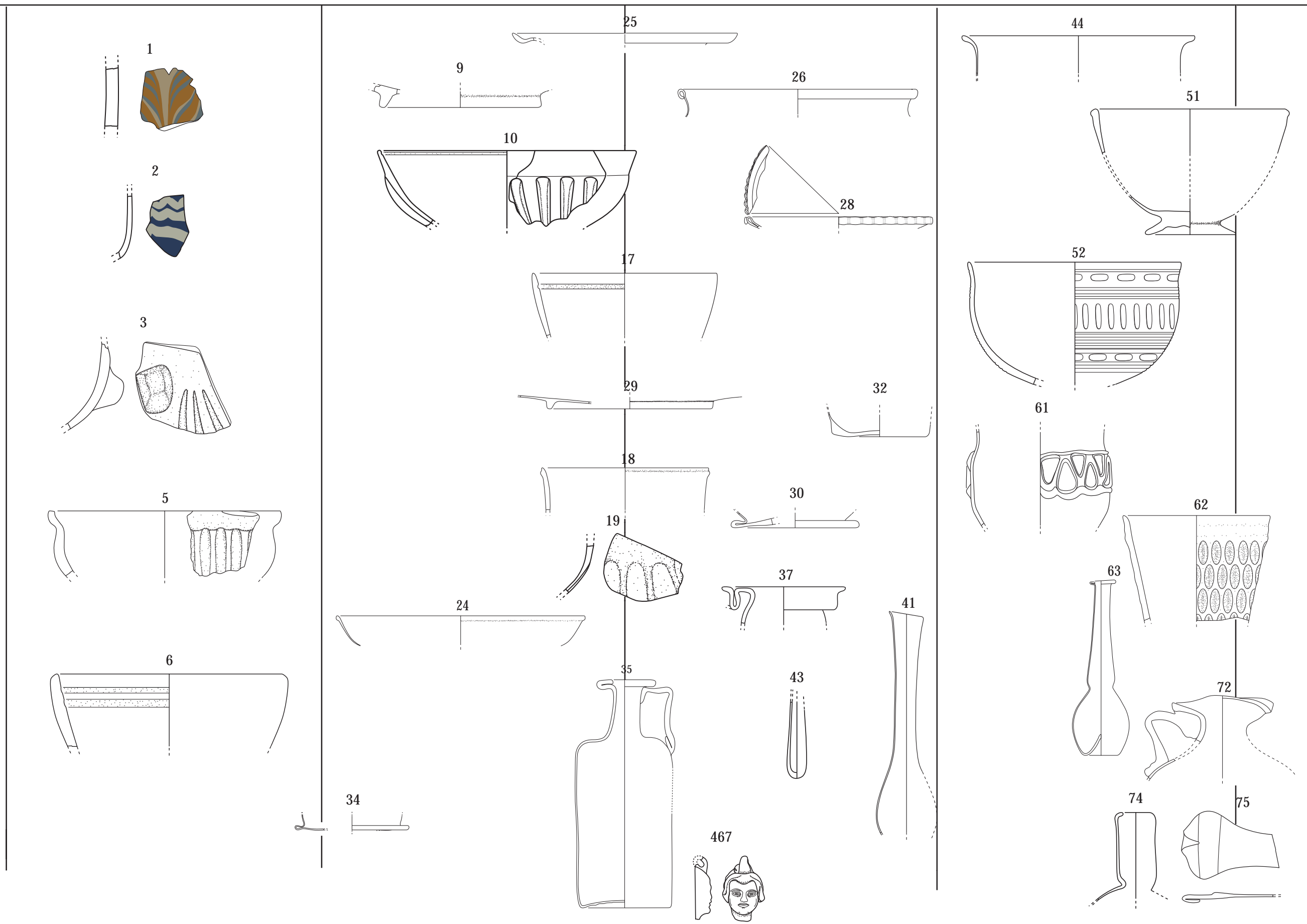


TABLE 2

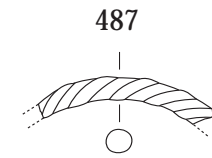
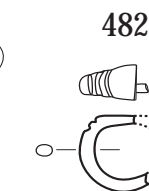
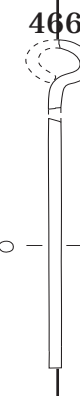
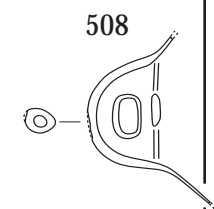
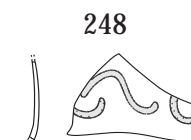
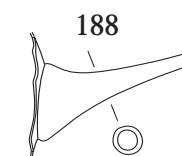
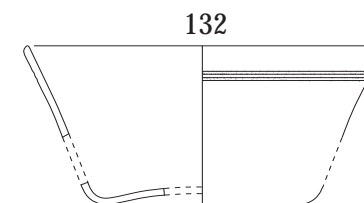
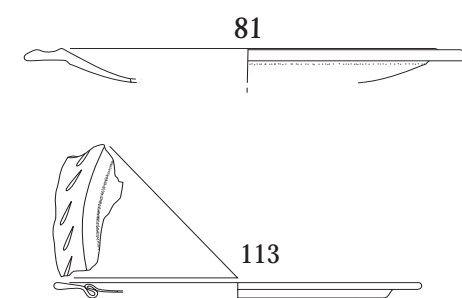
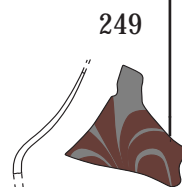
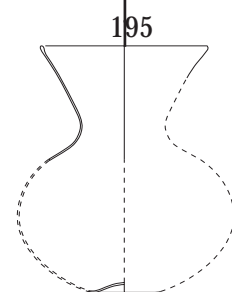
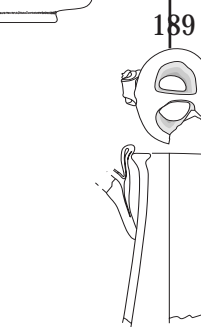
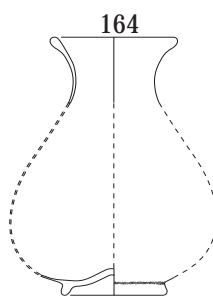
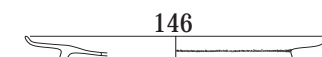
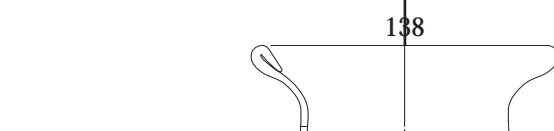
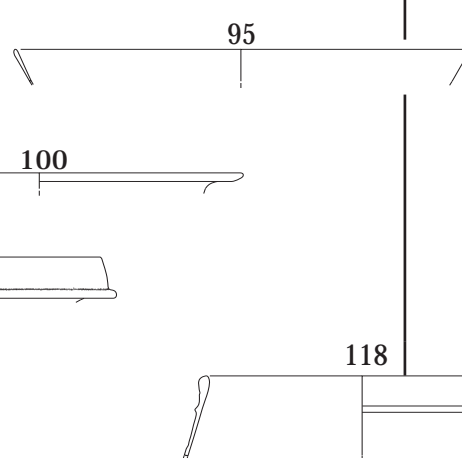
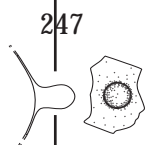
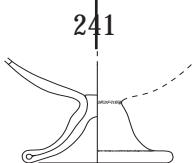
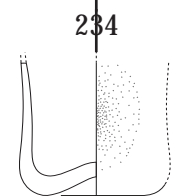
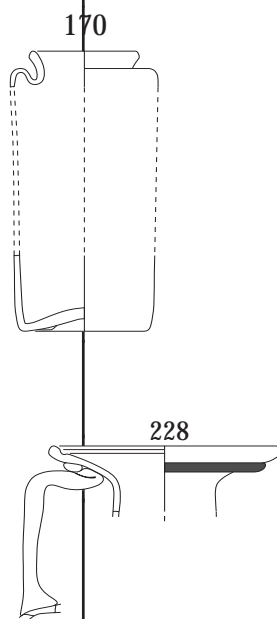
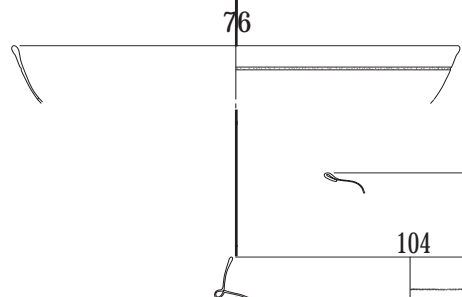
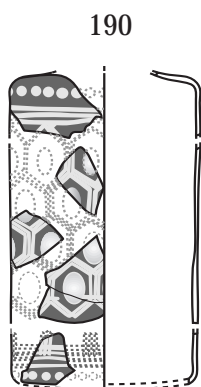
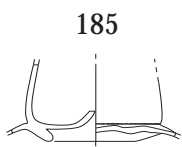
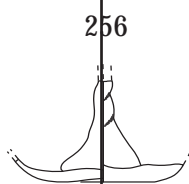
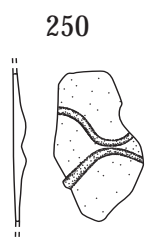
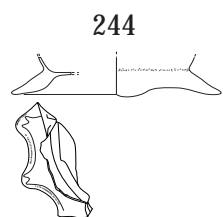
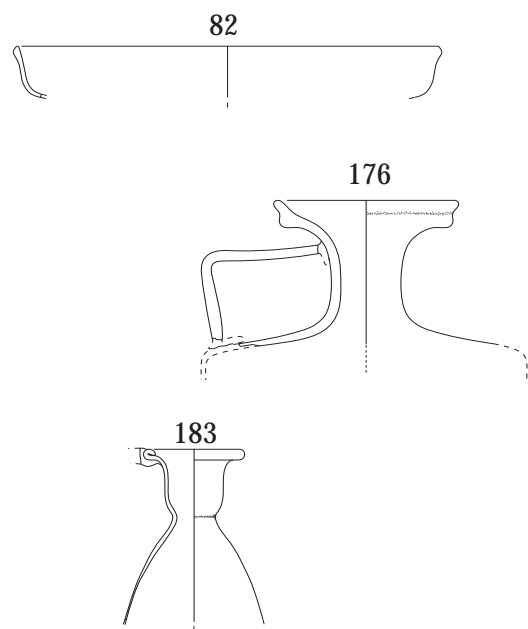
200

250

300

350

400



TABLEO 3

450

500

550

600

650

